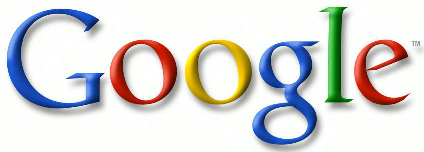

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

+ *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
+ *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
+ *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
+ *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

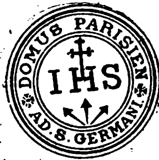
Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter `http://books.google.com` durchsuchen.

TH 35/81

Yves de Chartres

† 1116

Digitized by Google

Bibliothèque de la Faculté
de Théologie
Les Fontaines - CHANTILLY

TH 35/81

Digitized by Google

13 K

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IVONIS EPISCOPI CARNOTENSIS EPISTOLÆ

COLLATIONE MVLTORVM manuscriptorum codicum restitutæ, auctæ & emendatæ.

In illas obseruationum liber non anteà editus.

EIVSDEM IVONIS CHRONICON de Regibus Francorum.

EDITIO SECVNDA.

Cum triplici indice.

PARISIIS,

EX OFFICINA NIVELLIANA.

Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, via Iacobæa, sub Ciconiis.

M. DC. X.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

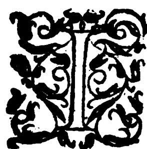
Digitized by Google

Digitized by Google

AMPLISSIMO NOBILISSIMOQVE VIRO IAC. AVGVSTO THVANO

SACRI CONSISTORII Consiliario & in Senatu Parisiensi Præsidi.

NTER veteres Galliæ episcopos, vix abhinc quingentis annis divini humanique iuris scientia præstantior & cathedra dignior Ivone Carnotensi floruit. ac mirum est qua negligentia seu invidia nullus coætaneus gesta celeberrimi præsulis posteritati transmiserit, cum illius sæculi pleraque futilia legantur. Ex paucis tamen superstitibus epistolis non obscurum qualis quantusque vir, quàmque præclarè meritus de Christianissimo regno. Bonis auspiciis Carnotensem pontificatum adeptus non poterat nisi bene agere. Procul ab omni ambitu [a] sacris infulis donatus, visus est oraculi fidem confirmasse, ad episcopatum retrahi debere qui fugiunt: in-

[a] *Epist.* 8. & 40.

dignos enim esse apice venerandi sacerdotij, nisi qui ordinantur inviti. Sanè in sua diœcesi rectè gubernanda omnem adhibuit industriam, vt ecclesia decessorum culpis fuscata maculas detergeret. ecce autem ipso pontificij exordio cœpit variis turbinibus exagitari.
b 1. & 2. Nam quòd Gaufridus [b] repugnante Senonensi archiepiscopo & aliquot suffraganeis, ob decantata passim crimina Romæ tandem depositus fuisset, & in eius locum præfectus Ivo: metropolitanus Senonensis hunc consecrare contempsit, quamvis a populo ritè electus, consensum Regis promeritus, clerusque consecrationi diem præfigi postularet. [c] Stampis
c 8. & 12. igitur accusatus quia diceretur in maiestatem regiam commisisse ob præsumptam Romæ consecrationem, penè damnatus ab adversariis fuisset, nisi apostolicam sedem vtiliter appellasset. paullo post à Vicecomite in tetrum [d]
d 20. carcerem coniectus, cum vi publica erumpere potuisset, maluit vinculis attineri quàm sui causa strages evenire. graviore procella conflictatus est gliscente in illum [e] Philippi &
e 67. concubinæ odio, necnon aliquot, vt appellat,
f 67. pseudoepiscoporum [f] livore, qui pro cæca animi libidine probum virum & iusti tenacem fatigabant. Quare iam transacto pontificij septennio, obnixè petebat sibi concedi liberam
g 25. & 67. octavæ [g] quietem, vt dulciores contemplationum fructus carperet: se quidem multis præesse, nullis ferè prodesse: vtiliorem verò fore privatum exemplo quàm prælatum verbo. attamen recreatus & confirmatus potissimùm

Digitized by Google

exhortatione summi pontificis, qui religionem & doctrinam viri dudum probaverat, in statione perstitit, & spartam quam nactus erat studuit adornare. Vrbano mox sepulto cùm omnia ruerent in statum deteriorem, penè desperatus Romam pergere iterum voluit, vt virus acerbitatis in sinum successoris effunderet, & episcopatum simul eiuraret; suoque desiderio satisfecisset, nisi aliter disponente numine propter insidias in Alpium angustiis
[h] paratas coactus fuisset pedem retrahere, [h] 110.
non tam suis quàm magnatum consiliis adquiescens. inde repetita vetus querela; [i] episcopatum sibi naufragosam esse tempestatem: [i] 17.
inde votum occasione iustitiæ aliquam inferri violentiam, vt exoneratus sarcina pastorali postliminio redeat ad honestum & literatum otium quo Belvaci pascebatur.

Illo quidem sæculo Gallicanæ ecclesiæ facies valdè propudiosa erat. modò enim degemit publicum prostibulum [k] & speluncam latronum factam, modò in domo Dei quemlibet audere quidlibet, [l] quodque patrat impunè abire. alibi totum corpus occupari vepribus vitiorum, vixque inveniri manum eradicantem. miseros antistites, nec velle nec posse vacare resarciendis ruinis morum [m], solùm ad hoc intentos vt pretio gratiam ac patrocinium potentioris aucuparentur, cuius turpissimis nundinis vtcumque se defenderent.

[k] 66.

[l] 12.

[m] 60.

Præcipuè verò cathedrales ecclesiæ multiplici ægritudine laborabant, vt oportuerit Ivonem præ cæteris sollicitum esse de recta

Digitized by Google

episcoporum ordinatione, ratum hinc in populos derivari virtutum aut vitiorum exempla. testis epistola [n] qua legatum papæ deprecatur ne assensum præbeat electioni Ganymedis succubi, qui artibus Turonensis archiepiscopi nitebatur incubare Aurelianensi ecclesiæ. Testis [o] altera qua veterno ecclesiæ Belvacensis morbo remedium quærens, cui malos pastores obtingere quasi legitimum erat, bonos propè nefarium: monet vicarios Cardinales ne sinant illiteratum, aleatorem, & publici adulterij stigmate compūctum sacram sedem involare. denique testes litteræ [p] ad Comitem Mellentinum, & Paschalem papam [q] emissæ, quibus vrget ne Dunelmensis episcopus permittatur novo invasionis genere Luxoviensem ecclesiam occupare: cui duos filios vix duodennes intruserat ea conditione, vt si primogenitus moreretur, alter alteri iudaïco more subrogaretur: nimirum hoc non esse populo reginien præbere, sed discrimen augere.

Tanti mali causam magna parte videtur imputare Philippo Principi, qui partim suo, partim pellicis & aulicorum ingenio depravatus [r] electionum iura sæpè conturbabat, ecclesijs pessimos rectores præfici volebat quibus pleniores sæculi nummorum: quos tamen vbi magnam auri copiam expiscatus erat, vanis spebus eludebat. fuit enim ille prædæ avidior, cui suavissimus odor lucri ex re qualibet, vt apud suos & apud exteros [f] malè audiret. Vicariis etiam summi pontificis culpam attribuit. Etenim primatem Lugdunensem & Ro-

[n] 66.
[o] 87.
[p] 154.
[q] 157.
[r] 66. 68. 87.
[f] *Gregorius 7. lib. 2. epist. 5. & 32.*

ba minitanti palàm denunciat, se non esse adeò cupidum seu timidum, vt in hanc vel illam partem flecti valeat aliter quàm ratio & consuetudo ferat. sic velle nobilis ac potentis viri parere amicitiæ, vt tamen sacerdotium honorificet satisfaciendo iustitiæ: tamdiuque repugnaturum donec ecclesiæ Carnotensi iura & privilegia restituantur. pari vigore Belvacenses clericos [f] adhortatur ne colla pedibus lai- f 263.
corum temerè subiiciant, sed perversis resistant, ne turpi & periculosa ignavia libertas ecclesiastica opprimatur iugo servili. Cum etiam Ludovicus Rex suorum rapacium præpositorum technis impulsus, inimico diplomate adversus clerum [t] Carnotensem insurgeret, mo- t 265.
nuit viam regiam tenere, & cum ecclesia pacem habere, nec expilatoribus aures vel linguam inclinare, ne alieno peccato proprium cumularet.

Nec illustrius exemplum quàm in causa Philippi, qui furiis stultorum amorum agitatus, legitima vxore repudiata consanguineo coniugam [u] rapuerat raptus ipse concupiscen- u 211.
tia, vt in venerem putris, somno & abdomini deditus, nec reipublicæ provideret, nec quicquam ageret dignum regia maiestate. Cumque Ivonem rogaret [x] vt faveret celebrando x 13
pellicis matrimonio, nunquam potuit emollire constantiam præsulis: qui episcopis ad incestas nuptias invitatis institit [y] ne convenirent, y 14
immò potius publico scandalo viriliter adlatrarent. se quidem propter recti studium & integram famam malle spoliari episcopatu,

[z] 15. quàm populis offendiculum ponere, [z] legisve
prævaricatorem fieri. sæviit in antistitem fa-
scinatus cum sua Venere amator, qui fortunas
[a] 19. & 22. [a] episcopi prædæ exposuit, & diffiduciatum
penè inedia confecit. toto quidem decennio
[b] 141. [b] Regis odium sustinuit, à quo se audire nulla
[c] 9. verba nisi aspera [c] expostulat; testatus si inclu-
[d] 35. serit, excluserit, proscripserit, [d] non tamen fu-
turum culpæ consentaneum, ne subeat pœnæ
consortium. quamobrem frustra laborari de
[e] 23. [e] componenda concordia. non enim fore sta-
bilem nisi pravum consilium mutet in melius,
& à pestifero flagitio resiliat. nec est quod pro-
pterea suspicemur malè affectum fuisse sacer-
dotem erga regni statum. ad ipsum quippe
[f] 15. Philippum [f] scribens (quem licet excommu-
nicatum, semper appellat Regem suumque
Dominum) verè affirmat, se pro summa fideli-
tate ferali copulæ reluctari: cũ saluti detrimen-
tum, & coronæ periculum immineat, nisi priùs
generalis concilij diffinitione constet, iustum
divortium legitimæ vxoris intervenire, lici-
tasque nuptias iniri posse cum illicita pellice.
Itaque ab adversariis impetitus maiestatem
regiam minuisse, respondet rectiùs id retor-
quendum in antistites aulicos & adulatores,
qui vulneri fomentis incurabili dissimulabant
ferro medicinam facere. debitam quippe fi-
[g] 35. dem [g] non servare Regi, nec munus implere.
fatendum est tam dissolutam & propalatam
principis libidinem pessimi exempli extitisse;
nec mirum si sancto præsuli & pudicitiæ cul-
tori displicuit viam deviam aperiri iniustis

Digitized by Google

divortiis, & scortorum fœdis amplexibus. Cum vero Philippus versutos oratores Romam mitteret, vt ab Vrbano veniam flagitiosi facti subimpetrarent, atque minarentur ab obedientia discessurum, nisi dicto audiens esset; præmonuit [h] verax antistes tales nuncios pel- h 46.
lectos adeptione honorum, molliri infatuare summum pontificem: propterea caveret à dolis, ne si impœnitenti veniam concederet, tanquam signo erecto plerique omnes id genus crimina perpetrarent. nec falsus opinionis fuit, quando anathemate solutus, statim à funere Vrbani ad vomitum rediit. qua causa iterum excommunicatus sub Paschali successore, cum Romam venturus diceretur, suggessit pontifici [i] vt catenis Petri strictè religaret versi- i 104. & 105
pellem & fallacem adulterum: non enim aliter cohibiturum detractorum morsus, aut satisfacturum iustitiæ.

Postquam verò principis æstus deferbuit, & senior ac sanior pœnituit, non alius Ivone proclivior in promerenda illi venia ecclesiastica. indicio est epistola ad Paschalem, [k] qua k 144.
differit absolutionem honestè fieri posse, nec iam satis æqua ratione impediri propter quorundam antistitum simultates. Ergo imbecillitati hominis succurrendum, & terram Galliam ab exitio anathematis eruendam, ne cuncta in deterius vergant. sed & longo rerum vsu factus cautior palàm docet, [l] si quando Re- l 171.
ges concessa sibi potestate abutantur, non tamen ab episcopis nimis acriter exasperandos; divino potiùs iudicio reservandos: vbi distri-

Digitized by Google

ctiùs puniendi sunt quãto minùs fuerint sacerdotali admonitione obnoxij. Reos quidẽ teterrimorum crimiñũ feriri debere episcopali censura, sed adhibito sagaci iudicio, ne tales habeant defensores quorum factione publici scismatis periculum grassetur. Certè antea litteras
m 23. [m]Vrbani quibus Philippum, si non resipisceret, plectebat anathemate, non nisi invitus evulgari passus est. pro sua enim in Regem benevolentia scrinio detinuit, ne regnum adversus
n 28. illum commoveretur: & [n] ad ipsum scribens profitetur se nolle regiam maiestatem minuere quàmdiu honesta ratione dissimulare poterit: propterea non adire ipsius curiam, ne sedis apostolicæ iussione compellatur multorum auribus censuram publicare.

Posteà semper veritus fuit pertinaciter reluctari voluntati rectoris reipublicæ, aut fovere
o 137. turbas. Nam sciscitanti, Belvacensi [o] clero an suos canonicos criminis accusatos sisteret curiæ vel ecclesiæ foro; consuluit satiùs canonicam legem offendi quàm Regem: pro temporum enim angustiis id sequendum quod infirmitati magis tolerandum. Episcopo etiam
p 270. [p] Abrincensium, inter sacrum & saxum hærenti, vtrum iusso regio an præcepto legati Italici obaudiat, suadet nuncium Romam mitti, qui doceat summum pontificem non debere infensum esse præsuli, inter laborantis patriæ procellas parenti imperio sui Principis. Simili
q 270. ratione ductus Cononi [q] legato supplicat, vt temperato rigore vibrati fulminis in Normanos sacerdotes, cogitet Boiocensium antisti-

Digitized by Google

tem sub alieno iure tanquam torculari positum esse, neque plura præstare posse quàm regia voluntate finitur. qua etiam ratione Senonensi archiepiscopo anxiè dubitanti, an quosdam raptores & sacrorum dierum violatores interdictæ communioni redderet, licet impœnitentes nec satisfacientes: respondit, quia [r] mandato regio vrgeretur, molliendam esse [r] 171.
disciplinæ severitatem in gravi dissentionum periculo, nec tam præfractè exacerbandum Regis animum. Augustis enim & canonicis sanctionibus definitum fuisse, culpatos reos si receperint gratiam principis, aut eius mensæ participes effecti sint, iam non repellendos, quin potiùs benignè admittendos, ne quod principis pietas recipit, à Christianis sacerdotibus alienum habeatur. Quod quidem in Gervasio [s] excommunicato ipsemet Ivo præ- [s] 62.
stiterat: & Sanctioni coepiscopo factum miranti vel indignanti rescripsit, id se honori regiæ maiestatis detulisse fretum legis auctoritate: adeò vir providus & dissidiorum fugitans sibi cavendum existimavit, ne specioso colore ecclesiastici anathematis, iram Regis inflammaret, peiorisque mali fomes fieret. Denique cum Paschalis [t] papa suæ causæ nimio plus fa- [t] 190.
vens, districtè mandasset ne Rodulphus archiepiscopatui Remensi designatus Ludovico suo Regi per manum & sacramentum fidelitatem promitteret, modestè excusat non obtemperatum fuisse, quia paci ecclesiasticæ & fraternæ caritati mandatum adversaretur. Tum quòd tales prohibitiones non æterna lege ni-

Digitized by Google

tebantur, sed sola intentione adquirendæ libertatis. qua novitate offensa curia Francorum procerum altè reclamabat, omnes episcopos quàmlibet religiosos & sanctos eandem fidelitatem semper iurasse antecessoribus Regis, nec salva imperij Gallici integritate ab inveterato more posse discedi. anteà quidem electum à Remensibus Manassem Ivo commendave-
u 48. rat [u] Vrbano, arbitratus Romano pontifici necessarium esse, devotum sibi ministrum in ea metropoli substituere quæ diadema imperij possidebat, & cæteris penè Gallicanis ecclesiis exemplum præbebat ruendi aut resurgendi. non tamen minore affectu tactus tuebatur causam sui principis, cui fidos & benevolos præsules Remis habere magis oportebat. pari prudentia cum Senonenses vrgerent vt suum electum propero saltu in episcopum
x 58. consecraret, distulit, [x] causatus debere priùs Regem adiri, quia nonnulla videbantur obsistere ne confirmaretur electio inconsulto principe. adhoc vbi rescivit Lugdunensem archiepiscopum legatione Romana in Galliis fungentem, consecrari vetuisse electos, quia dicerentur investituras accepisse à manu Regis;
y 60. non dubitavit adserere [y] id nihil officere fidei ac religioni; nec ignorare veteri iure Christianorum post canonicam electionem concessos episcopatus à principe. Mirum igitur tantos inde tumultus passim excitari, vnde contigerit dividi regnum & sacerdotium, sine quorum concordia nihil tutum, nihil incolume manere possit. Ideò semper desiderat episcopos con-

secrari

secrari cum pace [z] regni; & Paschali consulit [z] ne vnquam discedat à benevolentia [a] Regis Francorum, ne Galliæ religiosissimæ & Romanorum pontificum amantissimæ causam scismatis præbeat, cuius incendio tota Germania miserè ardebat. Immo verò fatetur [b] principes sæculares non valdè egere pace clericorum, & proprio exemplo docet, episcopum, si quando non potis est adversus potentiores pacem retinere (licet onerosam & sumptuosam suæ ecclesiæ) attamen debere contineri suis terminis, & magnis atque potentibus viris servire.

z 55.
a 238.
b 86.

Sunt alia testimonia optimè affecti animi, deque tranquillitate publica maximè solliciti. Nam cum extincto Philippo, multi turbatores, ob procrastinatam successoris consecrationem molirentur regnum in extraneam manum transferre, vel minuere: subacti vir iudicij, & politicæ prudentiæ peritus fategit vt proceres vtriusque ordinis celeriter Aureliæ convenirent, quo Ludovicus hæreditario iure sceptrum capesceret. Cumque Remenses clerici obtenderent litteras Romani pontificis, interminantes ne regia fieret vnctio, & obstreperent Ivonem cum suis collegis temerasse iura privilegij: [c] firmo apologetici ariete futiles calumnias subvertit: docuitque non sine capitali exitio regni & ecclesiæ debuisse differri tanti momenti negotium. Neque tacendi sunt salubres monitus quibus impulit Ludovicum [d] vt legitimam vxorem duceret. Sciebat enim si longiores moras necteret, & obiret

c 189.
d 239.

absque successore, divisum iri nobilissimum imperium in multiplices & luctuosas scissuras. Properandum igitur & providendum stabilitati regni & paci ecclesiæ: quo nato hærede vana spes ambitiosorum eluderetur, & silentium irrisoribus indiceretur. Contrà, liberè coarguit [e] Trecensium Comitem, qui volebat Regem nuptiali fœdere sociari consobrinæ, licet ex incesto amplexu natæ. Hujus enim connubij paranymphum & auspicem debitæ fidelitatis sacramento adversari: cum audeat principi consulere quæ nec vtilia nec honesta censeantur. quare denunciat nisi à cœpto desistat, malum consilium consultori fore pessimum.

[e] 209.

Verùm abstineo plura retexere. Satis est delibasse superiora, & gustum operis præbuisse studiosis, qui faciliùs cætera observabunt. Quam autem in illo restituendo contuli operam, debui (amplissime Præses) augusto tuo nomini dedicare, observantiæ erga te meæ fidele testimonium: quod vt pro tua singulari humanitate gratum & ratum habeas, obnixè rogo. Nec incongruum munus videri potest. Gallicus enim pontifex qui quondam iuris doctrina morumque probitate notus, magna auctoritate viguit, benignè adhuc excipi merebitur à Gallorum vndequaque doctissimo, qui non minùs antistitem æquat sanctitudine, quàm Præsidem implet iustitia. Adhoc quemadmodum ille inter varias depravatissimi sæculi tempestates, honesti custos, bonique publici vindex perstitit: sic tu nullis turbinibus

Digitized by Google

à recto deflectis, quin ad salutem & decus patriæ omnia studia dirigas. Sed nobilis tuus pudor vetat excurrere in laudes ampliores. Novi enim quàm sis ab aura populari alienus, quando nec gloria crescis, nec livore minueris. faxit Deus bonorum largitor, vt in totius Galliæ celeberrimo Senatu annare & perannare diutissimè tibi liceat, quod voti caput habet

Tibi addictissimus & obsequentissimus IVRETVS.

Digitized by Google

TESTIMONIA VETERVM
DE IVONE CARNOTENSI episcopo.

Glorioso & sapienti Ivoni Carnotensi episcopo, frater Hugo monachus sancti Benedicti Floriacensis cœnobij sempiterna pace & felicitate perfrui.

exvet. chro. P. Petavij Senat. Paris.

ECce tibi, præcellentissime pater & domne, duo humilitatis meæ opuscula transmitto, ut si quid ibi videris indecens & incultum, lima prudentiæ tuæ corrigas, & exornes, & quod tibi placuit corrobores, & confirmes arma mea adversus otium suum hæc opuscula quæ nunc vides nam malo studio vacare, quàm in ocio & torpore sicut pecus inutile vitam exigere sed hæc omnia vestro desidero iudicio discuti & vestra sapientia condiri, quoniam vacillare non poterit quod semel auctoritatis vestræ nodus corroboraverit At mihi forsitan aliquis dicet; tam vilia & inutilia cur viro prudenti, & in summa arce philosophiæ sedenti mittere non erubuisti? cum scias scriptum, quia orationi & carmini est parva gratia nisi eloquentia sit summa. Ego verò ad hæc respondeo, quoniam malo iusto sapientis iudicio comprobari, quàm arrogantium sententia

condemnari. laboriosum tamen est, pater honestissime, tuæ integritatis adiectiones & detractiones huic adhibere volumini. sed fructus laboris preciosior auro caritas est. vale.

Sugerius abbas S. Dionysij in lib. de vita Ludovici grossi, Regis Francorum.

Consultè ergo agitur, & potissimum dictante venerabili & sapientissimo viro Ivone Carnotensi episcopo, ut ad refellendam impiorum machinationem citissimè Aurelianis conveniant, eiusque exaltationi operam dare maturè festinent. Senonensis igitur archiepiscopus Daimbertus invitatus cum comprovincialibus videlicet [a] *Galone Parisiensi episcopo, Manasse Meldensi, Ioanne Aurelianensi, Ivone Carnotensi, Hugone Nivernensi, Humbaldo* [b] *Autissiodorensi accessit.*

[a] al. Walone.

[b] al. Altissiodorensi.

Idem paullopost.

*Recedentibus prælatis ecclesiæ, archiepiscopo Senonensi episcopo Aurelianensi, Carnotensi venerabili Ivone, qui tentus fuerat carcere, quem coactus fecerat *pingi in eodem castello multis diebus.*

ex prisco codice manuscripto.

Andreas vetus scriptor lib. 3. historiæ Francorum ad P. Atrebatensis ecclesiæ episcopum.

Anno domini. M. C. IX. *episcopi qui ad exequias Philippi Regis convenerant, post exequias statim Aurelianis convenerunt, & propter turbatores regni, salubri accepto consilio, Ludovicum iuvenem, religionis amatorem, moribus mansuetum, armis strenuũ, bello acerrimum, in die inventionis protomartyris Stephani, in Regem vnxerunt, ante altare sanctæ crucis, & coronam regni capiti eius imposuerunt Daimbertus Senonensis archiepiscopus, Ivo Carnotensis, Ioannes Aurelianensis, Hubertus Silvanectensis, Vvalo Parisiensis, Manasses Meldensis, Hugo Nivernensis episcopi, & episcopus Autisiodorensis.*

Eadem verba extant in manuscripto exemplari alterius veteris auctoris qui sequentia adiicit. *provocati plurimis exemplis aliorum Regum, qui diversis in locis propter imminentes turbas à diversis episcopis consecrati sunt.*

Digitized by Google

Sigebertus in chronico sub anno 1078.

Ab hoc tempore cœpit reflorere in ecclesia beati Quintini Belvacensis canonicus ordo, primùm ab apostolis, posteà à beato Augustino episcopo regulariter institutus, sub magistro Ivone venerabili eiusdem ecclesiæ præposito, postea Carnotensium episcopo.

Idem sub anno 1092.

Dominus Ivo sancti Quintini Belvacensis præpositus à papa Vrbano consecratus, fit Carnotensis episcopus.

Idem lib. de illustribus ecclesiæ scriptoribus, cap. CLXVIII.

Ivo Carnotensis episcopus scripsit ad Hugonem Lugdunensem archiepiscopum & apostolicæ ecclesiæ legatum, epistolam [a] non multum prolixam, sed multum canonicis & catholicis testimoniis auctorizatam, pro dissidio regni & sacerdotij, & pro inusitatis ecclesiæ Romanæ decretis. Scripsit & ad diversos amicos utiles valdè epistolas; composuit etiam insigne volumen canonum.

[a] intelligit epist. 60.

Digitized by Google

Mattheus Paris hist. Angl. in Vuilielmo sec. sub ann. Dom. M. XCIII.

Hoc quoque anno Ivo Belvacensis Præpositus, à papa Vrbano consecratus est episcopus Carnotensis.

Idem in Henrico primo.

Anno Domini M C. X V I I. *venerabilis vir Ivo Carnotensis antistes, & in scripturis sacris ad plenum eruditus, diem clausit extremum.*

Robertus de monte in supplemento Sigeberti sub anno 1114.

Post Ivonem qui vita atque doctrina sua Carnotensem ecclesiam illustravit, quique inter cætera opera sua illud volumen quod decreta Ivonis dicunt, utiliter compilavit, Gaufridus vitæ merito ac prudentia venerabilis Carnotensem ecclesiam rexit.

Guillermus de Nangis in gestis Philippi tertij audacis ad annum M. CC. LXXV.

[a] epist. 189. *Quia sicut legitur in quadam* [a] *epistola Ivonis quondam episcopi Carnotensis.*

Digitized by Google

Vetus & anonymus scriptor chronologiæ Autissiodorensis ad annum Dom. 1154.

Quodquidem Ivo Carnotensis, decretorum ac legum peritissimus[a] in epistolis suis tam rationibus adstruit quàm exemplis. [a] epist. 189.

Ex antiquo manuscripto codice ecclesiæ Laudunensis.

In vigilia nativitatis sanctæ Mariæ ante vesperas Carnotum venerunt, & honorificentissimè suscepti sunt à domno Ivone Carnotensi episcopo, totaque canonicorum processione extra urbem usque ad vineas eis occurrente, feretrumque positum est in maiori ecclesia super altare sanctæ Mariæ.

Priscus monachus maioris monasterij agens de privilegio concesso ab Vrbano papa secundo in concilio Claromontano M. XCIII.

Præter hos assidebant domnus Hugo legatus & primas Galliarum idem ipse Lugdunensis archiepiscopus, & domnus Amatus legatus, & Burdegalensis archiepiscopus, Rainaldus Remensis archiepiscopus, Richerius Se-

Digitized by Google

nonensis archiepiscopus, Hildebertus Bituricensis archiepiscopus, Rollandus Dolensis archiepiscopus, Narbonensis archiepiscopus, Axiensis archiepiscopus, Toletensis archiepiscopus & legatus Hispaniarum, Hoellus Cenomannensis episcopus, Gaufredus Andegavensis episcopus, Nannetensis episcopus, [a] Pitavensis episcopus, Ivo Carnotensis episcopus, Ioannes Aurelianensis episcopus, Rogerius Belvacensis episcopus. Episcoporum quoque & abbatum procerumque & diversarũ dignitatum maxima multitudo, quorũ incertus numerus, omnibus his ad auctoritatem & confirmationem privilegij nostri, fiat, fiat aclamantibus.

[a] Pictanensis.

Ex Martyrologio ecclesiæ Carnotensis.

Idibus Decembris anno incarnationis Domini M. C. XV. *obiit pater Ivo huius sacratissimæ sedis antistes, vir magnæ religionis, ecclesiasticorum & secularium negotiorum prudentissimus, mitis affatu, patientia insignis castitate pollens, & tam in divinis quàm in philosophia eruditissimus. Qui sex pallia bona, & septem cappas, & infulas tres, & tapetia tria decori huius ecclesiæ contulit: librum Missarum, & epistolarum, & textum evangeliorum, & unum lectionarium matutinalem dedit, & omnes argento paravit. Pulpi-*

Digitized by Google

tum miri decoris construxit, scholas fecit. domum episcopalem, quam vilem & ligneam (quam in obitu episcoporum vel discessu [a] quibusdam pravis consuetudinibus per violentiam Carnotensium Comitum inductis ancillatam invenerat) speciosam & lapideam à fundamento refecit, & cum omnibus ad ipsam pertinentibus sive mobilibus sive immobilibus ex ancilla liberam reddidit, libertatemque ipsam astipulatione privilegiorũ & Romanæ sedis, & Regis, & Comitis, quæ in archivis huius ecclesiæ habentur, confirmavit. Terram etiam quãdam contiguam eidem domui ad amplitudinem ipsius domus à Vicedomino adquisivit, & muro clausit. Apud Pontem Gaudinum alias domos ad usus episcopales ædificavit: eandemque villam in multis melioravit. Abbatiam S. Ioannis ex sæculari in regularem convertit, instituit & auxit. consilio & auxilio ipsius monasterium infirmorum apud Bellum locum constitutum fuit. Minoratas omnes huius ecclesiæ, & precarias in communes redegit usus, & eas in posterum personis [b] distribui tam suo, quàm apostolico privilegio vetuit. Angarias, & iniustas exactiones, & pravas servietium distensiones fieri per præposituras iisdem privilegiis prohibuit. Ad augmentandam tabulam altaris idem moriens centum modios vini

[a] vide epist. 94.

[b] mentio fit epist. 271.

reliquit, & in aliis pluribus sua ecclesiæ & clericis suis multa bona fecit.

Ex prisco Kalendario S. Quintini Belvacensis.

Kal. Ianuarij obiit venerandæ memoriæ magister Ivo, præ aliis sui temporis doctor insignis, primus abbas huius ecclesiæ, postea Carnotensis episcopus. Dedit nobis triginta volumina, calices quatuor, textum aureum, crucem auream, phylacteria quatuor, cruces argenteas, & auratas quatuor, dexteram beati Callixti Papæ, thuribula duo argentea. Obiit autem tantus vir iste anno incarnationis Christi 1116. *pro cuius anima damus ad elemosynam unum frumenti modium.*

Ex Kalendario ecclesiæ S. Ioannis Carnotensis in valle.

Decimo Kal. Ianuarias anno ab incarnatione millesimo, centesimo decimo quinto obiit bonæ memoriæ Ivo Carnotensis episcopus, qui canonicornm regularium ordinem in hac ecclesia constituit, & eandem rebus suis ampliavit, dans fratrum usibus ecclesiam sanctæ fidis, ecclesiam sancti Stephani cum rebus ad eam*

* vide epist. 286.

pertinentibus, ecclesiam de Luciaco, ecclesiam de Pontegodano, & terram ultrà stagnum, triginta quoque volumina librorum suorum, & multa alia.

Ex eodem Kalendario.

Centum mille minus vno currentibus annis
Floruit hic primùm locus ordine canonicali.

Epitaphium Ivonis Carnot. ex vetere membrana B. Brissonij.

Mente, manu, lingua, doctrina, corporis vsu,
Prudens, munificus, affabilis, vtilis, insons,
Prima columna domus Domini, quam iure salubri
Fovit, munivit, instruxit, iugiter auxit
Consilio, scriptis, quo viveret ordine, rebus.
Cuius open gratis æger, rem sensit egenus,
Istius vrbis apex, memorandus episcopus Ivo
Hac situs expectat adventum Iudicis vrna.

Nic. de Clamengiis cantor Baiocensis, epist. ad Galiotum de Petramala cardinalem, quæ incipit: Quod in superiore: qua contra Petrarchæ dictum probare vult, nunquam caruisse Galliam eloquentibus viris.

Digitized by Google

Si rerum gestarum scriptores postulant, Gregorium Turonensem accipe, Severumque Sulpitium gestorum beatissimi Martini luculenta descriptione relatorem. Possem alios permultos & antiquos & recentiores commemorare: ex antiquioribus Irenæum Lugdunensem, Hilarium Arelatensem, Gennadium Massiliensem, Radulphum Flaviacensem, Prosperum & Cassianum. Ex recentioribus autem primò Bernardus occurrit, deinde Ildebertus Cænomanensis, Ivo Carnotensis, Odilo, Hugo, & Petrus venerabilis abbates Cluniacenses, Hugo denique & Ricardus canonici sancti Augustini regulæ sectatores.

Tritemius Abbas libro de scriptoribus ecclesiasticis.

Ivo episcopus Carnotensis ex Præposito sancti Quintini Belvacensis, ordinis canonicorum regularium divi patris Augustini, vir in divinis scripturis exercitatus, & canonum sanctorum patrum, ac generalium conciliorum cautissimus interpres: nec minùs sanctitate quàm scientia reverendus, ordinem suum diu collapsum magnificè reformavit. Scripsit post Burchardum Vvormaciensem episcopum, ex canonibus sanctorum compendiosum Decretum, quo

Digitized by Google

ante Gratiani tempora vtebantur iuristæ, quod prænotavit pannoniam, [a] *lib.* 10. *epistolarum ad diversos lib.* 1. *& alia quædam. Claruit sub Henrico quarto anno Domini* M. XC.

[a] pannomiā al. pannormiam

Ex aliis quæ Ivo scripsit hæc reperimus, de ecclesiasticis sacramentis ac officiis, & præcipuis per annum festis sermones xxi. De Regibus Francorum breve chronicon, quod epistolis subiecimus ex P. Massoni IC. libro.

Superioribus videntur etiam adiiciendi loci Hildeberti de Lavardino, Cenomanensis episcopi, qui Carnotensis episcopi meminit: quem licet non nominet, tamen probabile est de Ivone intelligi, cuius epistolæ ad ipsum Hildebertum extant in hoc libro.

Hildebertus epist. 26. ad Comitissam.

Episcopo Carnotensi conductum, sicut fertur, providisti ad concilium profecturo. quod si ita est, præfatæ gratiæ beneficium mihi communices, exoro.

Digitized by Google

Idem epist.39. ad clerum cum in carcerem detrusus esset ab Huberto Comite.

In turre Cenomanensi Comes [a] *Rotrocus tenebatur in vinculis. mater Comitis in osculo me suscepit, applausit testamento.* Et paullo-post: *Porro in illo castello in quo hæc acta sunt, Carnotensis erat episcopus, venerandæ vir auctoritatis: sed apud sceleris auctores sine auctoritate fuit auctoritas. Is in spiritu Hubertum conveniens (hoc enim Pharisæorum principi nomen est) primò blanditus illi bestiæ: sed bestia rationem non admittit. Dehinc illum sacrilegij liberè arguit, obsecravit opportunè, importunè increpavit. Postremo tradidit eum sathanæ in interitum carnis, anathematis vinculo quo debuit alligatum.*

[a] huius meminit Ivo epist. 168. & conseqq.

Idem epist. 61. ad monachos.

Errastis & vos foris, cum fores vestras Carnotensi episcopo clausistis, cùm exclusistis Christum Iesu Christi, obliti pariter bonum hospitalitatis & præmium. Hunc & per vos via transire coegerat, & apud vos hospitari temporis articulus. Nox imminens & aëris intemperies pontificem hospitio instare perurgebant.

Digitized by Google

NOMINA EORVM AD quos scriptæ Epistolæ Iuonis.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

V

NOMINA ALIORVM QVORVM epistolæ insertæ vel adiunctæ sunt Ivonianis.

Digitized by Google

INDEX IN IVONIS EPISTOLAS.

Alexand II + 153 316

Anastasius Papa 145

Digitized by Google

Calligraphia 460 — Clericus p. 371 410

Digitized by Google

Digitized by Google

Iudeum [illegible] 222 423 Leo 49, 57, 109 429
Ioan VIII 755 Leo IV 106 390
522
520
511

Digitized by Google

Quintini

Sixtus 336
64
115–157
445 360
488 361

Digitized by Google

Digitized by Google

Urban 371

Zosim 107 156

FINIS.

Digitized by Google

IVONIS EPISCOPI CARNOTENSIS EPISTOLÆ.

VRBANVS [a] EPISCOPVS servus servorum Dei dilectis in Christo filijs clero ac populo Carnotensi salutem & apostolicam benedictionem. I.

[a] *Secundus.*

Nos quidem [b] *tum pro beatæ Mariæ semper virginis devotione ac reverentia,* [c] *tum pro nostri officij debito, ecclesiæ vestræ dilectionem, protectionem, & curam specialiùs impendentes, eiusque labores diuturnos quos à* [d] *Gaufrido quondam episcopo passa est propensiore animo perpendentes, rei veritate diutiùs atque diligentiùs pertractata, largiente Domino iustitiæ satisfecimus. Bonam itaque animi vestri voluntatem*

[b] vnus v. c. Put. tum.
[c] Idẽ, quàm.
[d] al. Galfrido. vt & in seq.

Digitized by Google

praevenientes ac subsequentes, venerabilem virum Ivonem presbyterum, quem Gaufrido per nos deposito catholicè atque canonicè secundum nostra monita elegistis, ne quod ulterius hac in re impedimentum vestra ecclesia pateretur, sine moræ longioris obstaculo consecravimus. Nunc eum ad vos remittentes tanquam beati Petri manibus [a] *consecratum, beati Petri vice vos rogamus & obsecramus, quatinus eum benignè suscipientes, debita, ut pastoris veri membrum, obedientia honoretis, debita sollicitudine quæ vobis annunciaverit observetis: & ut ipse Deo placere, & eum pro vestris valeat excessibus dignè intercedendo placare, vos quoque placere Deo totis conaminibus procurate. Si enim placere Deo studueritis, pastorem proculdubio Deo placentem habebitis: nos quoque in vestris opportunitatibus ad exaudiendum paratos invenietis. Porrò de Gaufrido, qui sine conditione omni nostris in manibus episcopatum reddidit, indignum se patenter agnoscens, præcepimus & præcipimus ne quis ei ullo modo ad episcopatum reinvadendum vel infestandum* [b] *assensum accommodare præsumat: aliàs & ipsum & ipsius fautores excommunicationi subiacere censemus. Obedientes verò monitis nostris gratia divina custodiat. Data Capuæ viij. kal. Decemb.*

[a] vt in tit. epist. 8.

[b] Æmuli tamen Ivonis hunc in pristinam sedem reducere tentarũt, vt cõstat ex epist. 8. & 12

Digitized by Google

Vrbanus episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem. II.

Quantas pro Gaufrido quondam episcopo Carnotensis ecclesia molestias sustinuerit, quantæ ad apostolicam sedem querelæ perlatæ fuerint, dilectionis tuæ strenuitas recognoscit. Tandem rei veritate diligentiùs perquisita, largiente Domino iustitiæ satisfecimus, & ab ipso in nostris manibus sine cuiuslibet tenore conditionis episcopatus refutatus est. Tunc[a] *ad tuam fraternitatem scripta direximus rei gestæ ordinem indicantes, & vt tuum Carnotensibus ad eligendum & consecrandum antistitem auxilium contribueres flagitantes. Nostra itaque fulti licentia Carnotenses venerabilem presbyterum Ivonem canonico ordine in episcopum elegerunt. Cùm autem à te consecrationis gratiam pro more ecclesiæ petivissent, tua ei fraternitas manum imponere recusavit.*[b] *Ad nos igitur ipsis venientibus & consecrationis eiusdem gratiam deposcentibus, nos qui viri religionem iamdudum noveramus, & eius eligendi licentiam dederamus, petitioni iustæ deesse nequivimus. Consecratum ergo eum salva ecclesiæ tuæ obedientia remittentes, dilectionis tuæ dul-*

[a] al. vnde ad

[b] Metrapolitano nimis protelante, electus in episcopum, à Papa conseoratur, salvo ecclesię privilegio, vt in ca. nunc

verò cau. 9. q. 3. videque scribit auctor inf. epist 8. c al. & eum.

cedinem postulamus, vt omni litis fomite consopito, benignitate eum debita complectaris, & ad ecclesiæ suæ regimen auxilium tuum ei largiaris. c Porrò Gaufridum si episcopatum invadere aut ecclesiam infestare tentaverit, ipsum ipsiúsque fautores anathemati subiacere decrevimus. Data Capuæ vij. Kal. Dec.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei Ivoni Carnotensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem. III.

Quoniam vt credimus divino te nutu vocante, clerus & populus Carnotēsis ecclesiæ vnanimiter elegerunt rectorem, & ad nos vsque perducentes petierunt consecrari episcopum, & ideò Deo annuente per manus nostræ impositionem episcopus consecratus es: amodò frater carissime scias te maximum pondus suscepisse laboris, quod est sarcina regiminis animarum, & commodis deservire multorum, omniumquē fieri minimum atque ministrum, & pro credito tibi talento in die divini examinis rationem redditurum. Nam si Salvator noster dixit: non veni ministrari, sed ministrare, *& animam suam posuit pro ovibus suis, quanto magis nos desidiosi servi summi patrisfamiliàs debemus maximo sudore in-*

Marci 10. Matt. 20.

cumbere, oves dominicas nobis à summo pastore consignatas ad ovile dominicum suffragante divina gratia absque morbo vel macula perducere? Exhortamur itaque dilectionem tuam, vt fidem quam in exordio tuæ consecrationis breviter lucidéque digessimus, illibatam & inviolabilem custodias: quia fides est fundamentum omnium virtutum. Scimus autem quòd ab infantia sacris es litteris eruditus, & canonum institutis edoctus: attamen breviter ad te noster dirigendus est sermo. Nullus te favor extollat, nulla adversitas atterat, id est, [a] nec in prosperis cor tuum elevetur, nec in adversis in aliquo deiiciatur: sed omnia & in omnibus cautè & cum discretione agere te volumus, vt absque reprehensione ab omnibus vivere comproberis. Sancta Trinitas fraternitatem tuam sua protectione incolumem custodiat: vt dum tali moderamine in Domino nostro onus quod suscepisti peregeris, in die æternæ retributionis eo dicente audire merearis: Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

[a] al. vt nec. al. non in.

Lucæ 19. Matth. 25.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus dilectissimo abbati maioris monasterij Bernardo, & [a] qui secum sunt fratribus in Domino salutem. IIII.

[a] al qui tecũ.

Quoniam summus pastor pastoris nomen habere nos voluit, & officium pastorale exercere præcepit, errabundis & languidis ovibus congruam medicinam providere nos convenit: vt nec importuna instantia aliquam præfocemus, nec blandiente nobis desidia nostra negligenter aliquam perire permittamus: ne ocium nostrum negociis secularibus præponamus, quominus parturienti ecclesiæ debitum ministerium persolvamus. Licet enim in amplexus speciosæ Rachel intendat labor militiæ nostræ; spe tamen prolis numerosioris, amplexus Liæ nobis est tolerandus: quia cùm illa plus videat, ista plus fructificat: & cùm illi visio sua sit iocundissima, huius actio multis est necessaria: & vt evidentius dicã, cùm in illa penè sola sit dilectio Dei, in hac manifesta est etiam dilectio proximi. Cuius dilectionis sequacibus suis insinuandæ formam protulit mediator Dei & hominum, qui non solùm pro nobis de secreto suo ad publicum nostrum prodiit, sed etiam carnem assumptam flagellis, colaphis, sputis, ac demum morti crucis addixit. Quid? quid hoc facto summus pastor nobis insinuat, nisi vt nos dicti pastores oves erroneas ad custodiam nostram pertinentes per devia quæque & aspera fugientes indeficienti caritate consectemur, vt ad gregem reportentur, licet

Gen. c. 30.

Digitized by Google

in ſequendo vepribus [a] conſcindamur, crebris ſpinarum aculeis cruentemur? Quod quia prudentiam veſtram latere non ignoro, neſcio vtrum patientiam veſtram vel negligentiam, quantum fas eſt ex caritatis affectu, reprehendo, quòd contra inſtituta maiorum quoſdam fratres ſemel à nobis ad cuſtodiam animarum dimiſſos apud vos detinetis: in quibus noſtram & illorum famam lædi permittitis, & morbis ovium illis commiſſarum nullam medicinæ curam præparatis. vnde, vt interim de cæteris ſileam, rogando moneo, monendo rogo fraternitatem veſtram, vt omni occaſione remota vſque ad præſens caput ieiunij tranſmittatis mihi Dominum Gauterium quondam monaſterij Bonævallis abbatem, quatinus audita ab eo ſuæ diſceſſionis cauſa, ſolutio eius ſi probanda eſt, à nobis approbetur; vel ſi approbanda non eſt, conſilio & auxilio cooperatorum noſtrorum in officio & loco ſuo pleniſſimè reformetur. vale.

[a] *inf. epiſt.* 272.

Ivo Dei gratia Carnotenſium humilis epiſcopus Adelæ nobili Comitiſſæ recta in Christo ſapere. V.

Regius in excellentia veſtra ſanguis ex vtraque linea deſcendens, nobilitatem generis in [b] oculis omnium manifeſtè commendat. Sed hanc apud religioſas mentes morum probitas & larga ad erogandum manus, quantum didici, vehementer exuperat. vnde miror qua ratione cõſobrinam veſtram [c] Adalaidem ſicut vos ipſam amare dicatis, cuius adulterinos

[b] *al. oculis hominum.*

[c] *al. Adalidem.*

Digitized by Google

ª al. Vuilelmo.
cum ª Gulielmo complexus vel defendere, vel protelare tanto studio laboratis, nec saluti vestræ vel illorum satis commodè providetis, neque quantum periculum, vel quanta infamia mihi super hoc immineat, aliquatenus præcavetis. Quomodo enim gladius spiritus in ore meo positus ferire audebit longè positos simili contagione pollutos, qui tangere non audebit vel dissimulabit iuxta se positos? nonne dicturi sunt mihi illud evangelicum: ᵇ Eiice primùm trabem de oculo tuo, vt postea videas festucam in nostro. Hanc porrò me habere tolerantiam terribiliter apostolus vetat de huiusmodi scelerum patratoribus dicens: *Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, nec solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Consentientes autem beatus Ambrosius dissimulantes vocat, vel defendentes. Qua de re obnixè peto, vt non indignetur adversum me vestra sublimitas: quoniam testis mihi est ille cui nuda est abyssus humanæ conscientiæ, me hoc non arripuisse causa malivolentiæ meæ vel alienæ, sed solo rigore & amore iustitiæ, in tantum vt si aliter fieri non possit, malim hominum incurrere malivolentiam, quàm legem Dei mei derelinquere. Quadam tamen conditione condescendam petitioni vestræ, si vterque iuraverit quòd ante finitam causam à carnali coniunctione se immunes custodiant: alioquin satagendum est mihi, vt mortuum iam quatriduanum longè lateque fœtentem crebra admonitione de inferno inferiori valeam evocare. valete.

ᵇ in v.c. eice. Matth. 7.
Roman. 1.
in epist. Pauli ad Romanos, ca. 1.
Ioan. 11.
Psalm. 85.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia quamuis indignus Carnotensium episcopus,[a] Gerardo dilecto sibi in Christo salutem. VI.

[a] *al. Girardo. al. Geraldo.*

Apices tuæ caritatis in me nuncios per præsentium latorem nuper accepi, quibus quæ mihi pax apud vicinos, quæ gratia apud principes diligenter inquisisti. Instrumentum etiam nivei candoris ad ordinandos capillos in idipsum caritatis signum transmisisti. Quod cùm mihi placeat in suo genere quantum huiusmodi placere debent propter exteriorem pulchritudinem, vehementiùs tamen placet propter pulchri sacramenti interiorem celsitudinem. Nam cùm in capillis inordinati mores, vel inordinati populi quadam comparatione possint intelligi: credo prudentiam tuam munusculo hoc quasi quodam monitorio vigilantiam meam excitare, vt studeam inordinatos populorum mores diversis exhortationum modis componere, atque habito discretionis moderamine ad debitum ordinem revocare. Quid verò ipso instrumenti decore, quod longa lima & longa politura ad hunc cãdorem perductum est, significare videris, nisi vt castigem corpus meum & in servitutem redigam, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus fiam? Rogo itaque te per ipsa caritatis viscera, quæ visitare me dignata est quo modò voluit aut valuit fraternitas tua, [b] vt quemadmodum prædictis beniuolentiæ signis cogis nos habere memoriam tui frequentem, sic in orationibus tuis habeas frequentem me-

[b] *al. vt quomodo.*

Digitized by Google

moriam nostri. Vestræ enim orationes quanto quietiores, tanto saniores. Nostræ verò & si non sauciæ, tamen propter instantes necessitudines,[a] & secularium negociorũ tumultus, sæpè sunt perturbatæ. Perturbationis verò meæ causas & si non nosti per experientiam, nosti tamen per scientiam. Nam qui in modico flumine ad regendam modicam navem priùs nulla ratione prævalebam, quomodo nunc quasi de portu tranquillitatis eductus, & in altitudinem maris deductus ad regendam tam ponderosam támque naufragosam navem sufficiam? Quòd si meruissem præsentiam tuam, sicut Lugduni te rogaveram, per prudentiam consilij tui, & per gratiam quam habes in oculis civium nostrorum, multa perfecisset divina clementia, quæ attingere nondum audet imbecillitas mea. Itaque pulsando insto, instando pulso: vt quæsita opportunitate nos tuæ visitationis consolatione lętifices, quod & saluti multorum proderit, & proposito tuæ sanctitatis non oberit. Prospera autem nostra & adversa de quibus quęsisti, sic modificat medicinalis Dei sapientia, vt nec frangi permittat adversitate, neque extolli prosperitate, quatinus dicere possimus cum apostolo: *fidelis Deus, qui non permittit nos tentari supra id quod possumus sustinere.* Pauci tamen calcaneum meum observant: Sed deo miserante plures sunt, qui matutini exitus & vesperæ lætificari desiderant. [b] Pædagogus ille ab officio pastoris & nomine procul pulsus, iam non habet vnde lac & lanas ovium perditarum diripiat, præterquã quòd in Nor-

[a] al. necessitates. hac de re conqueritur epist 19.

1. Cor. 10.

Psal. 45.

Pædagogi nomen in deteriorē sensum accipit vt epist 98 &

mannia præposituram quandam ecclesiæ nostræ, auxilio insulsi Comitis terræ illius sibi vsurpat & devastat. Vale. *intelligitur Gaufrid' de quo epist. 1.*

Ivo Dei gratia Carnotensium humilis episcopus Roscelino non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. VII.

Si esses ovis [a] centesima in deserto perdita, sed gregi iam reddita, sicut exarserat in te zelus meus quàmdiu te intellexi aversum & adversum, sic requiesceret in te spiritus meus, si te cognoscerem ad doctrinam sanam conversum & reversum. Sed quia scio te post concilium Suessionense in auribus quorundam quos mecum bene nosti, pristinam sententiam tuam clandestinis disputationibus studiosissimè defendisse, & eandem quam abiuraveras, & alias non minùs insanas persuadere voluisse, non potest intrare in cor meum quòd adhuc fidem tuam correxeris, quòd mores in melius commutaveris. Si ergo ex hac occasione te adflixit & rebus tuis nudavit quorundam violentorum rapax avaritia, non hoc ex sese fecit iniusta eorum violentia, sed iusta & correctioni tuæ consulens Dei sapientia, faciens etiam per malos quamvis nescientes bona sua; cuivs vestem scindere conabaris rationibus humanis armata, sed tamen infœcunda [b] facundia. Cum verò multis exemplis ethici tractatoris veram constet esse sententiam:

[a] *Luc. 15. & Matth. 18.*

[b] *sic loq. epist. 207.*

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu:

Horatius lib. 1. epist. 3.

Digitized by Google

non tamen propter me timerem vel horrerem præsentiam tuam, de te sperans meliora & saluti viciniora. Sed quidam ciues nostri ad cognoscendam vitam alienam curiosi, [a] quamvis ad corrigendam suam desidiosi; te quidem odibilem, me verò propter te suspectum haberent, & audito nomine tuo & pristina conversatione tua, more suo subitò ad lapides convolarent, & lapidum aggere obrutum præfocarent. Interim igitur consulo tibi, vt assumpta patientia beati Iob, quamvis longè impar, cum eo tamen dicas: Sustinebo iram Dei, quoniam merui, donec iustificet causam meam. Testificor enim tibi, si conversus ingemueris, & in simplicitate fidei degere volens à vanitate carnalis sensus tui detumueris, non deerunt tibi [b] vbera divinæ consolationis: & mater ecclesia quæ devium exasperavit paterna severitate, correctum assumet materna pietate. Restat igitur vt palinodiam scribas, & recantatis opprobriis vestem Domini tui, quam publicè scindebas, publicè resarcias, quatinus sicut multis exemplum erroris fuisti, [c] sic de cætero fias exemplum correctionis. Sic enim bono odore præcedente, & pristinum fœtorem consumente, & à nobis, & ab aliis diligi & colligi, & beneficiis poteris ampliari.

[a] *idem locus epist. 34. & 108. & 240 ex S. August. lib. 10. Confess.*

[b] *sic vett. codd. anteà, verba diu. cons.*

[c] *similis locus epist. 141.*

Digitized by Google

Richerio Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo per eandem gratiam [a] Petri manibus ecclesiæ Carnotensi consecratus & delegatus episcopus, à Romanæ ecclesiæ pace ni non discedere, & si quid aliter sapuit, valdè velociter resipiscere. VIII.

[a] id est, Vrbano Papa, vt suprà epist. I.

Litteras contumeliosas & amaritudinis plenas sigillo vestro signatas, & nomine titulatas, à quibusdam clericis nuper accepi: in quibus primò depressionem [b] meam & falsas criminum obiectiones in me factas, postremò sedis apostolicæ maiestatem nõ leuiter læsam mecũ vehementer indolui. Cũ enim vt pacem haberetis, & in filium susciperetis apostolica auctoritate [c] fuissetis commonitus: nec vt fratrem salutastis me in litteris illis, nec vt coëpiscopum, qui nullum vobis coëpiscopi adiutorium, vel filij denegavi obsequium. Cur igitur alienigenam ad iudicium vocatis, cur obedientiæ vinculis astringitis, quem nec suffraganeum nec collegam esse cognoscitis? Huic iniuriæ meę grauiorem superadditis, quòd demembratorem metropolitanæ sedis non aptè satis appellatis. Nam cùm [d] ramus aridus, qui in radice arboris matris nunquam coaluit, nec in se virens fructum fecit, magni cultoris manu excisus esset; eadem manus quæ ramum præmortuum excidit, me non ad demembrationem, sed ad supplendum locum in demortui, eidem arbori quantum in se erat inseruit, quia hoc cum aliqua spe fructus & sine vulnere matris arboris posse fieri [e] existimavit. Cui ergo si-

[b] vnus v. c. reprehensionem.

[c] sup. epist. 2.

[d] Gaufridus de quo epist. I. quem etiam videtur appellare inimicum hominẽ epist. 12.

[e] v. c. æstimavit.

Digitized by Google

ne vestra cōtradictione licuit quod nocebat excidere, quæ ratio impedit vt ei non liceat quod profuturum sperabat inserere? Dicitis etiã in litteris illis me sedem invasisse Gaufridi coëpiscopi vestri: in quo manifestè contra sedem apostolicam caput erigitis: dum quod illa ædificat, vos quantum in vobis est destruitis; & quod illa destruxit, vos ædificare contenditis: cuius iudiciis & constitutionibus obviare planè est hæreticæ pravitatis notam incurrere: cùm scriptura dicat, *hæreticum esse constat, qui Romanæ ecclesiæ non concordat.* Præterea famæ vestræ non benè consulitis, qui caprum emissarium, cuius adulteria, fornicationes, periuria, proditiones, per omnem fermè Latinam ecclesiam publicatæ sunt, qui pro his & aliis similibus à sede apostolica damnatus est, ita vt se purgare non valens virgam pastoralem redderet & anulum, de quo apostolicum accepistis decretum in hæc verba: *Quicunque Gaufridum depositum deinceps iuuerit ad infestandum vel reinvadendum Carnotensem episcopatum, excommunicatum eum esse censemus:* adhuc episcopum vocare, in episcopum reformare contenditis: cuius malefacta defendere, quid est aliud nisi similem damnationis sententiam in se provocare? Cùm enim secundum apostolum satis sit ad damnationem peccatis alienis consentire, cur non magis sufficiet eadem fovere & defendere? neque enim in hoc protegit vos clypeus ignorantiæ, cùm hæc (sicut dixi) nota sint non tantùm ecclesiis Lugdunensis Galliæ, sed omnibus fermè ecclesiis Latinæ linguæ. Est & aliud in litteris illis, in quo evidentissimè & irreve-

Ca. nolite dist. II.

Sup. epist. I.

rentissimè os vestrum posuistis in cælum, & lingua vestra transivit in terra, cùm benedictionem per manus impositionem Papæ datam & Cardinalium Romanæ ecclesiæ, non simpliciter benedictionem, sed qualemcumque [a] hostili irrisione appellastis: cùm ad ipsam principaliter & generalissimè pertineat, tam metropolitanorum, quàm cæterorum episcoporum consecrationem confirmare vel infirmare; constitutiones vestras & iudicia retractare, suas verò inconcussas retinere, & nullius inferioris iudicio rêtractandas vel corrigendas concedere. Sic enim de non infirmandis apostolicæ sedis iudiciis scribit papa Gelasius in epistola Fausto magistro directa, de iusta depositione Acatij. *Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. contra quos hoc ipso venire se produnt, quòd primæ sedi sanæ rectéque suadenti parere diffugiunt. Ipsi sunt canones, qui sub appellationem totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri: ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiámque illius constituerunt non oportere dissolvi, cuius potius sequenda decreta mandaverunt.* Et paulòpost: *Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicium vocant?* Et item: *Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exsequantur. Cæterùm isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem apostolicam ad iudicium vocare non possunt.* Item Gregorius in epistola de Aldrico [b] Cenomanensi episcopo ad Gallias directa: *Nullus Aldricum iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si, quod absit, grave quid intolerandumque ei obiectum fue-*

Psal. 72.

[a] *hac de re etiam côquaeriur t. epist 12.*

Gelasius I. Fausto legato

vide canones causa 9. q 3.

[b] *al. Cenomannensi.*

Digitized by Google

rit, nostra erit expectanda censura: Ut nihil prius de eo qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit ecclesiæ, eiusque implorat auxilium decernatur, quàm ab eius ecclesiæ fuerit præceptum auctoritate; quæ vices suas ita alijs imperti(v)it ecclesiis, ut sint in partem vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio vestra quorum de votione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris. Et post plura. *Nec pigeat fortè aut pudeat nostris obedire mandatis, aut apostolicæ sedis obsecundare præceptis: quia humilibus datur gratia, non superbis. Nam* [a] *nulli fas est velle vel posse transgredi apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet caritatem. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus,* [b] *quisquis apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris à sancto fiat ministerio, nec de eius iudicio postea quisque curam habeat. quoniam iam damnatus à sancta & apostolica ecclesia ac auctoritate, pro sua inobedientia atque præsumptione à quoquam esse non dubitatur.* Inobedientem me quoque litteræ vestræ non rectè accusant, quia cùm obediturum me paternitati vestræ literæ Domni Papæ [c] commendaverint, nulla à me paterna vestra admonitio refutata est, quia nec audita. Quod aliunde me expetisse benedictionem calumniamini, veritate teste verum dicam, quia nec episcopatum nec benedictionem episcopalem à vobis petij, [d] nec à quoquam. Sed cùm clericorum primò ingenio, postea violentia regi fuissem præsentatus, & inde cum virga pastorali à rege [e] mihi intrusa ad ecclesiam Carnotensem adductus, cúmque clericis petentibus & pulsantibus nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere, interea consilium

[a] *ca. 5. nulli. dist. 19.*

[b] *al. in v. c. quisque vel, quicunque.*

[c] *sup. epist. 2.*

[d] *ita plures v. c. in alijs, nec ab aliquo.*

[e] *idem fatetur se ad soliũ principũ fuisse elevatũ per manũ Philip-*

Digitized by Google

silium mihi fuit electioni eorum non [a] omnimodè assensum præbere, donec certus fierem & de Gaufridi depositione, & summi Pontificis voluntate: ad quem cùm pervenissem, ad petitionem ecclesiæ Carnotensis apostolica auctoritate sum constrictus, & ita in episcopum consecratus. His & huiusmodi tam rationibus quàm auctoritatibus munitus, licèt irritatus magis quàm canonicè vocatus, licèt tam in me quàm in capite meo & vestro, [b] si tamen vestro, iniuriam passus; tamen paratus ero tempore opportuno & loco tuto intra Senonensem provinciam, vel etiam [c] Stampis, si conductum tutum, Comitem videlicet Stephanum ex parte domini nostri Regis & vestra propter circunstantes inimicos habuero: paratus inquam ero vobis occurrere, & quantum salva reverentia sedis apostolicæ licuerit, obiectionibus vestris respondere, ad cuius audientiam aliquando forsitan oportebit [d] ista referre. Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor vestrum [e] & intelligentiam vestram, vt obedientia vestra prælatis vestris exhibita, nos vobis obedientes exhibeat & devotè subiectos.

pi Regis epist. 22. de iure virga agit epist 60.

[a] *al omnimodò.*

[b] *Vrbano.*

[c] *Infrà epist. 12. dicit se inordinatè fuisse Stampis accusatum de ordinatione ab Vrbano accepta.*

[d] *al. nos ista.*

[e] *al. & animam vestrã.*

Philippo [f] *Dei gratia magnifico Francorum Regi domino suo, Ivo humilis Carnotensium* [g] *episcopus ab eo salvari qui dat salutem regibus.*

IX.

[f] *primo, Hẽrici Regis filio.*

[g] *al minister.*

Cum testem factorum meorum circumspicio conscientiam meam, vehementer admiror quia nihil in me reperio cur pia lenitas

Digitized by Google

vestra atque regia mansuetudo in tantam adversum me conversa sit amaritudinem, vt à vestra serenitate nullum audiam nuncium bonum, nihil audiam nisi verbum asperum. Quòd enim inter Beccenses [a] & Molismenses monachos quamtulamcunque pacem pro tempore feci, nullam Beccensibus in hoc violentiam intuli. Sed abbas Beccensis cognoscens & erubescens inordinatam spoliationem factam Molismensibus à quibusdam neophitis monachis suis, multùm me rogavit, vt vel pacem inter eos componerem, vel iustè inter eos decernerem. Sed ego propter reuerentiam vestram iudicium interim distuli: & gratis oblata portione victualium suorum ab ipso abbate, quæ Molismenses repetebant, iurgia quæ inter eos erant, pro ipsius abbatis caritate mitigavi. Qua de re non decuit humilitati meæ succensere sublimitatem vestram: quia si ipsos spoliatores etiam ab inordinata invasione desistere coëgissem, maiestatem tamen regiam nullatenus offendissem. Sicut enim est regiæ potestatis civilia iura servare, & eorum transgressores debita pœna multare; sic episcopalis officij est ecclesiasticas institutiones subditis servandas imponere, & transgressores earum paterna severitate ad debitum ordinem revocare. [b] Abscindantur itaque qui serenitatem vestram conturbant, quorum persuasionibus si adquieveritis, nec per vias iustitiæ incedetis, nec ad gaudia patriæ cælestis pervenire valebitis. Quicunque autem illi sunt, si conductum bonum mihi & his qui mecum sunt miseritis, vt securi simus in eundo &

[a] confer epist. 39.

[b] vett. codd. abscidantur.

redeundo, & apud vos morando, paratus sum in præsentia vestra omnibus æmulorum meorum obiectionibus respondere, & iniustas[a] eorum calumnias irrefragabili ratione confutare. Nostis enim quantos inimicos habeam pro iustitia maximè in patria ista, & in curia vestra. Bene valete, & sacerdotem vestrum nolite impedire quominus pro incolumitate vestra possit orare.

[a] in vno v.c. cacorum.

Ivo Dei gratia Carnotensium episcopus virginibus in Dunensi[b] monasterio sancti Aviti Deo devotis in virginitatis proposito placere virginum sponso. X.

[b] al. cenobio.

Gloriosum nomen virginitatis, sed gloriosior est fructus. Cùm enim iustus quisque Domini sui vestigia iubeatur sequi quâ poterit, de virginibus legitur quia sequuntur agnum quocumque ierit. Et cùm vnusquisque gradus coniugatorum vel continentium semper habeat de perpetrata carnis corruptione quod defleat: virginitas intemerata semper habet in auctore suo quo gaudeat. Cuius quanto superior gradus, tanto gravior est casus. Cui perseveranti quanto fœlicior & suprema speranda est glorificatio, tanto cadenti miserior & extrema timenda damnatio. Virginitas supernæ civitatis est virtus, supernorum civium decus, vbi non habet quis de integritate quod perdat, de corruptione quod doleat. quam quisquis in hac mortalitate studiosiùs æmulabitur, eo familiariùs sponsi virginum visitatione &

Digitized by Google

caritatę delectabitur. vt autem probetis hanc paradisi esse virtutem, mementote quia primi parentes hanc ante peccatum in paradiso servaverunt, post lapsum facti exules in terris amiserunt. Nam quia suę civitatis munimenta proiecerunt, ab antiquo hoste facilè expugnati, & in huius exilij ærūnas expulsi, eiusdē civitatis ornamenta meritò perdiderunt. Vt ergo valeatis de exilio ad patriam repedare, eiusdem patriæ munimentis vos munite, eiusdem ornamentis vos ornate: quo & antiqui hostis callida tentamenta fortiter respuatis, & immortali sponso, cui integritatem corporum vestrorum devovistis, complacere valeatis. Christo enim vovistis nubere, non clericis. Christo vovistis nubere, non secularium hominum colloquia frequentare. Ad hoc enim vobis septa monasterij facta sunt, ne mundi amatores intra castra mundum fugientium recipiatis, ne ad publicum prodeatis, ac de corporali mundi visione, tractis introrsum fœdis imaginibus, atque expugnata intus virginitate, corpus quoque corruptioni subiici permittatis. Quomodo ergo pudicitiam servare valebitis, quæ cum impudicis hominibus miscere colloquia publica vel privata cotidiano vsu laboratis? legistis enim, *Corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ.* Non enim beata virgo Maria, cuius vita Christi virginibus [a] specialis est forma proposita, residebat in publico, nec procorum delectabatur colloquio, quando est ab angelo salutata, quando est spiritu sancto obumbrata & mater salvatoris effecta. Sic reliquæ sanctę mulieres, quæ in proposito sanctita-

1. Cor. 15.

[a] *sic in vett. codd. anteà spiritualis.*

Digitized by Google

tis Deo placere voluerunt, virorum colloquia respuerunt, præter eos, quorum necessitatibus aliquando de sua substantia caritate monente ministraverunt, vel à quibus sanctæ exhortationis gratiam percipere meruerunt: non autem aliquando carnis amatoribus pretiosa veste, vel fucata facie, non gestu lubrico, vel soluto incessu placere studuerunt. immortalis etenim sponsus in interiore homine vestro imputribilem quærit pulcritudinem, non exterioris hominis pulcram putredinem. Sic enim de sponsa Christi legitis in psalmo: *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus.* Christi ergo virginem primùm decet cordis humilitas, facies pallida macieq. confecta, cutis cilicio squalida, non balneis frequentib. accurata, in loquendo verecundia, in audiendo obedientia, in cibo parcitas, in potu sobrietas, in incessu gravitas, in veste vilitas, non dissolutæ mentis nutrix & index prodigalitas: vt in his omnibus non voluptati serviatur, sed necessitati. Sicut enim bona domus in ipso [a] vestibulo agnoscitur: sic religiosæ mentis habitus his signis foris agnoscitur, & eisdem ad contemptum sui cotidianis profectibus eruditur. Quanto enim quisque vilior est in oculis suis, tanto sublimior est in oculis conditoris. Oportet quoque vt semper sitis intentæ orationi, [b] aut lectioni, aut operi vt diabolus vos inveniat occupatas, nec mentes vestras [c] nocuis & vagis cogitationibus expositas. Iste enim mos legitur fuisse in monasteriis Ægyptiorum [d], vt neminem reciperent qui nollet operi operam dare, non propter necessitatem,

Psal. 44.

[a] *ex S Ambrosio lib. de virg. 2.*

[b] *ex S. Hiero in ca. nunquam dist. 5.*

[c] *al nociuis vel lasciuis.*

[d] *S. Hierony. epist. ad rusti-*

Digitized by Google

cum manachæm, & Epiphan. hæresi 80.

sed propter vitandam ociositatem, quæ inimica est animæ. Adhæc fortasse dicturę estis, quod dixerũt quidam à Domino recedentes, post sathanam abeuntes: *durus est hic sermo.* Non potest talia pati nostra ętas, non potest ferre nostra ingenuitas. Quibus respondeo: Quæ vestrûm nobilior beata Cecilia, quę cilicio membra domabat? quę vestrûm Agnete beatissima tenerior, quæ non solùm coniugium nobilium sprevit, sed sicut ipsa de se dicit, carnis spurcitias immaculato calle transivit? plena sunt exemplis religiosarum & religiosorum sæcula, qui in omni conditione, in omni sexu, in omni ætate supra dictis modis Domino placuerunt. Quare ergo vos non poteritis in patre luminum, quod isti & istæ potuerunt? Est aliud quod fortasse vel tacita cogitatione proponetis. Si familiaribus nostris denegaverimus consueta colloquia, & ipsi denegabunt nobis solita obsequia, subtrahent nobis necessaria subsidia. Ad quod ego vobis ex apostolica voce promitto, quòd fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis sustinere, sed parabit vobis pro vno carnali amatore centum spirituales amatores, per quos vobis necessaria ministrabit, & res monasterij vestri tutas & incolumes conservabit. Si enim aliqua vestrum esset alicui nuptiali fœdere [a] sociata, & ad alium transiret, nónne adultera iudicaretur? nónne capitali sententia à iudicibus puniretur? quanto magis putatis eam maiora mereri supplicia, quæ spretis castis immortalis sponsi nuptiis amorem suum cuiquam carnaliter impendit? Hoc considerantes charissimę im-

1. Cor. 10.

[a] *al. copulata. Augustinus in Psal. 83 & canon. quæ Christo ca. 27 q. 1.*

mortali ſponſo adhærete, totum amorem veſtrum illi impendite: famæ veſtræ, quam ex parte [a] maculaſtis, de cetero conſulite: ne compellar ad vos quandoque in virga venire, & inveniam vos quales nolo, & vos me inveniatis qualem non vultis. Volo autem & præcipio in ſumma obedientia, vt omni hebdomada ſemel in conventu veſtro legatur hæc epiſtola, quatinus ea quæ inhoneſta ſunt, ſollicitè cavere diſcatis; & quæ honeſta ſunt & ſaluti veſtræ congrua, alacriter & fortiter obſervare ſtudeatis. Bene valete.

[a] *idem reprehēdit in ſanctimonialibus cœnobij ſanctafara, epiſt 70.*

Ivo humilis Carnotenſium epiſcopus [b] Gontherio fratri & compresbytero aſcendenti à convalle lachrymarum, intenſe cantare canticum graduum. XI.

[b] *al: Gonherio.*

Gaudeo te quaſi poſtliminio rediiſſe, gratias agens protectori noſtro, cuius miſericordia te protexit etiam per marina diſcrimina. Nunc ergo quia incolumis es redditus fratribus tuis, licèt deſiderio internæ quietis omnibus prodeſſe non poſſis, tamen vel paucis prodeſſe non graveris. Vnde moneo fraternitatem tuam, vt ad eccleſiam Gornacenſem beatæ ſemper Virginis tranſeas: vbi & deſideratæ quieti vacare, & aliquorum fratrum ſaluti poteris providere. De cætero ora pro me frater [c] cariſſime, ne remigantem in altitudine maris tempeſtas ſubmergat me. Vale.

[c] *al. Kariſ.*

Digitized by Google

Reverendissimo patri patrum Vrbano, fidelissimus eius filius Ivo Carnotensium dictus episcopus, non deficere in tribulationibus.

XII.

Quoniam per sacram vestræ manus [a] impositionem, me de stercore erectum divina providentia suæ messis ordinavit operarium: in ipsa Dei agricultura exercenda quantum valeo me moveo, sed tanquam formicino gressu incedens, præpediente imbecillitate mea, non quantum volo promoveo: in erogando verbi semine, curam, provt divina gratia subministrat, adhibeo. Sed quia messis multa est, & ab inimico homine [b] multum zizaniorum priùs seminatum vel superseminatum est, paucos fructus ex meo labore capere me sentio. Timens igitur triticum eradicare cum lolio, & tanquam de discretione prudentis agricolæ mihi blandiens multa tolero, multa dissimulo. Sed rursus, vtrum hoc sit virtus discretionis, [c] vel vitium remissionis sub specie virtutis occurrentis, non satis acutè distinguo. In qua mentis anxietate, cùm divinum à me studiosiùs imploretur auxilium, insufficientiæ meæ necessarium ac debitum à vestra paternitate piæ orationis imploro suffragium. Neque enim aliqua ratione hoc onus subire voluissem, nisi vestra premonuisset sanctitas: nisi vt id ipsum subirem vestra perfecisset auctoritas. Paternè igitur filio vteri vestri consulite, paternè succurrite: vt si quid per me divina manus dignata fuerit operari, non meæ

[a] *ab Vrbano enim Romæ fuit consecratus episcopus sup. epist. 2. & 8.*

[b] *Matth. 13. Luc. 3. videtur autem subintelligere Gaufridum de quo epist. 1 & 2. cuius crimina designat epist. 8.*

[c] *al. an vitiū.*

Digitized by Google

parvitati, sed vestræ post Deum ascribatur sanctitati. Multa enim inordinata fieri video in domo Dei quæ me torquent, maximè quòd apud nos qui [a] altari non serviunt, de altari vivunt. A quo sacrilegio, cùm eos absterrere velim monendo, increpando, excommunicando; altaria à me redimere volunt sub nomine personæ, sicut [b] à prędecessoribus meis ex prava consuetudine redemerunt. In quo maximè indigeo consilio vestro, si id tolerabile vobis videtur, vel auxilio, si intolerabile iudicatur. Cætera quidem tolerabilia vel corrigibilia mihi in parochia nostra videntur, si hoc consilio vestro & auxilio ad ordinem redigi cogeretur. De cætero notum facio beatitudini vestræ, quòd Senonensis archiepiscopus [c] consilio Parisiensis episcopi infatuatus, adhibito [d] sibi eodem Parisiensi episcopo, & duobus aliis non dissimilis vecordiæ, Meldensi & Trecassino, hoc anno Stampis de ordinatione quam à vobis acceperã, me inordinatè satis accusavit, dicens me in maiestatem regiam offendisse, qui à sede apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cùm itaque conarentur Gaufridum depositum [e] contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiã proferre, sedem apostolicam appellavi, & decretis apostolicis, quamvis ea non nisi in futurum timerent, à sua pręsumptione revocavi: appellationem tamen nec prosequi taxaverunt, nec plenam pacem mecum habere voluerunt. Vnde necessarium mihi videtur, vt litteras communes tam archiepiscopo quàm suffraganeis

[a] al. altaris
1. Cor. 9.

[b] al. ab antecessorib. huc spectant verba concilii Arvernensis relata in ca. quæsitum. cau. 1. q. 3.

[c] Richerius ex epist. 2. & 8.

[d] al. secum.

[e] exepiscop. dicit epist. 49

Digitized by Google

mittatis, quatinus aut plenam mecum pacem habeant, aut præsentiam vestram, rationem inde reddituri, mecum adeant. Suggero etiam paternitati vestræ, vt partibus nostris ordinetis aliquem legatum, [a] virum boni testimonij, qui non sua quærat, sed quæ Iesu Christi. Necessarius enim esset ecclesiæ Dei, in qua quilibet quodlibet audet, [b] & quod audet facit, & quod facit impunitum transit. Adversa an prospera erga vos sint, [c] speciali filio vestro mandate, quatinus quantum Deus donaverit, orare studeamus: vt si prospera sunt firmentur, si verò adversa pellantur. Si venerit ad vos quidam propter infamiam [d] de ecclesia nostra pulsus, rogo ne de eo quicquam statuatur, donec à vobis causa eius pleniùs audiatur. Bene valeat sanctitas vestra.

[a] *confer epist. 109.*

[b] *idem loc. epist. 66.*

[c] *ita vc. vt etiam in titulo epist. 25. malè anteà, spiritua'i.*

[d] *iunge epist. 9.*

[e] Rainaldo reverendo Remorum archiepiscopo Ivo humilis Carnotensium episcopus, consolationis visceribus abundare. XIII.

[e] *al. Rainoldo, vel Ramnaldo.*

Expertus quantum sit periculum prælatorum, iuxta quod in psalmo legitur: *Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt mirabilia in profundo: ascendunt ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos. anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum devorata est.* In quo per me minùs sapio, vestro cæterorumque consilio prudentium informari vel confirmari desidero. Nuper enim cùm à Domino nostro rege fuissem [f] invitatus ad colloquium, quorundam mali-

Psal. 108.

[f] *aliàs, evocatus.*

Digitized by Google

volorum meorum ſuggeſtione obnixè me rogauit, vt eſſem ei adiutor in celebrandis nuptiis quas facere diſponebat de Bertreda dicta coniuge[a] Comitis Andegavenſis. Ad quod cùm reſpondiſſem non ita oportere fieri, quoniam nondum eſſet cauſa diffinita inter ipſum & vxorem eius, teſtatus eſt pleniter diffinitam eſſe apoſtolica auctoritate, & veſtra veſtrorumque coëpiſcoporum laudatione. Quo audito, reſpondi me hoc ignorare, nec huiuſmodi nuptiis velle intereſſe, niſi vos earum eſſetis conſecrator & auctor, & coëpiſcopi veſtri aſſertores & cooperatores, quoniam id competit iuri eccleſiæ veſtræ ex apoſtolica auctoritate, & antiqua cõſuetudine. Quoniam igitur confido de religione veſtra, nihil vos de re tam periculoſa, & famæ veſtræ & honeſtati totius regni tam perniciosa facturum dicturumve, quòd non auctoritate vel ratione nitatur: ſtudioſiſſimè & devotiſſimè obſecro caritatem veſtram, vt mihi fluctuanti veritatem huius rei quam ſcitis, aperiatis, & ſanum conſilium licèt arduum & aſperum ſuper hoc præbeatis. Malo enim perpetuo officio & nomine epiſcopi carere, quàm puſillum gregem Domini mei legis prævaricatione ſcandalizare. Sunt etiam latentes cauſæ, quas interim tacere me convenit, propter quas hoc matrimonium laudare non[b] poſſim. Valete.

al. Bertrada.

[a] *Fulconis cõſanguinei ſui, vt dicit epiſt. 211. eaſdem nuptias improbat epiſt. 14. 15 19. & 23.*

[b] *al. poſſum.*

Digitized by Google

Archiepiscopis & episcopis ad regales nuptias invitatis, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, cum spiritu consilij spiritum habere fortitudinis. XIIII.

Exemplar litterarum, quas misi Domino nostro Regi, caritati vestræ transmitto: vt eandem causam me habere sciatis, quam & vos habetis, cur nuptiis, ad quas vocati estis, subtrahere vos debetis. Vos igitur qui convenistis, nolite fieri canes [a] muti, latrare non valentes: sed sicut boni speculatores videntes gladium venientem super terram, buccina insonate: vt cùm feceritis quod debetis, vestras animas, & eorum qui ad vocem buccinæ se observaverint, vobiscum liberetis. Exemplar autem hoc est.

[a] *idem obiicit episcopis in fine epist. 25.*

Domino suo Philippo magnifico Francorum regi, Ivo humilis Carnotensium episcopus, sic militare in regno terreno, vt non privetur æterno. XV.

Sicut serenitati vestræ dixi præsens ante iuramentum vestrũ, ita nunc scribo absens: quia huic nuptiarum solemnitati ad quam me vocatis interesse nec volo nec valeo, nisi priùs generalis [b] Concilij diffinitione decretum esse cognoscam, inter vos & vxorem vestram legitimum intervenisse divortium, & cum ista quam ducere vultis, legitimum vos inire posse matrimonium. Si autem invitatus fuissem ad huius rei discussionem in eo loco, in quo cum coëpiscopis canonicas securè possem conferre sententias, vbi te-

[b] *vide Annoniũ monach. hist. l. 6. c. 50*

Digitized by Google

merariam non timerem multitudinem, libentiſſimè ad hoc venirem, quod lex & iuſtitia dictaret; cum audientibus audirem, cum dicentibus dicerem, cum facientibus facerem. Nunc verò quia abſolutè vocor vt Pariſius [a] cum vxore veſtra veniam, de qua neſcio vtrum poſſit eſſe vxor: propter conſcientiam meam, quam coram Deo conſervare debeo, & propter famam, quam Chriſti ſacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris ſunt, malo cum mola aſinaria [b] in profundum mergi, quàm per me mentibus infirmorum tanquam cæco offendiculum poni. Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma [c] fidelitate dicere me arbitror: cùm hoc & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ regni veſtri ſummum periculum. Mementote [d] quia primum parentem, quem Dominus vniuerſæ viſibili creaturæ præfecerat, mulier in paradiſo ſeduxit, & ita vterque à paradiſo exulavit. Sanſon quoque fortiſſimus per mulierem ſeductus, fortitudine amiſſa qua hoſtes ſuperare ſolebat, ab hoſtibus eſt ſuperatus. Salomon ſapientiſſimus propter mulierũ concupiſcentiam à Deo apoſtatavit, & ita ſapientiam qua præcellebat amiſit. Caveat ergo ſublimitas veſtra, ne in horum incidatis exemplum, & ita cum diminutione terreni, regnum amittatis æternum. Conſulitè ergo angelum magni conſilij, vt accepto ab eo ſpiritu conſilij, inhoneſta & inutilia vitare, honeſta & vtilia in omnibus negociis veſtris valeatis perficere. Valete.

[a] *antea Pariſium ſed Pariſius legitur in vett. codd. vt etiam epiſt 189. &, ſæpè in aliis ſcriptoribus illius ſaeculi.*

[b] *al in profundum maris demergi, Marc. 9.*

[c] *confer epiſt. 22.*

[d] *epiſt. 28. monet eundem Regem, obturare auditum contra ſibilũ ſerpentis.*

Iſai. c. 6.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus Vualterio Meldensium episcopo, viriliter stare in agone christiano. XVI.

Litteris vestris per portitorem præsentium nuper ad me directis, humilitatem meam consuluit vestra fraternitas, vtrum quis habere possit eam mulierem in coniugem, quam prius habuit pellicem. Quod idcirco vobis videtur illicitum, quia apud vos hactenus fuit insolitũ. Nunc verò dicitis hoc ipsum idcirco venisse in dubium, quòd Rogerius [a] Romanæ ecclesiæ legatus Romæ hanc consuetudinem Siluanectis asseruit, & hoc posse fieri beati Augustini sententia confirmavit. De qua re vobis respondemus quia super hoc diversas habemus sententias, alias prohibentes, alias remittentes. Dicit enim beatus Gregorius in epistola ad Felicem Siciliæ episcopũ: *Eam quã aliquis aliqua illicita pollutione maculavit, in coniugium ducere nulli Christianorum licet vel licebit.* Legitur quoque in Concilio Cabilonensi capitulo xxiiij. quia iuxta canonicam auctoritatem raptores ad coniugia legitima raptas sibi iure vendicare non possunt. Habemus etiam in decreto Hormisdæ Papæ, nuptias occultè factas non esse legitimas. Et Papa Evaristus contubernia non coniugia dicit esse illarum mulierum, quæ non sunt à parentibus traditæ, & legibus dotatæ, & à sacerdotibus solemniter benedictæ. Habetur & in Cõcilio Aquisgrani habito [b] *Qui mulierem rapuerit, vel furatus fuerit, aut seduxerit, nunquam eam vxorem habeat.* Et in

[a] *malè anteà, Regerius, cardinalem appellat. epist.* 18.

[b] *ca. placuit cau.* 31 *q* 1.

húnc modum plurima reperiri possunt. E diverso verò legimus in decretis Eusebij Papæ capitulo v. *Virgines quæ virginitatem non custodierint, si eosdem, qui eas violaverint, maritos acceperint, eo quòd solas nuptias violauerint, post pænitentiam vnius anni recontilientur.* Dicit quoque beatus Augustinus in libro de bono coniugali: [a] *Posse sanè fieri legitimas nuptias ex malè coniunctis honesto postea placito consequente manifestum est.* Quantum ergo mihi videtur, quòd quidam patres concubinas vxores fieri vetuerunt, honestatem coniugij commendantes, & fœdam concubinatus consuetudinem coërcere cupientes, rigorem iustitiæ teneri decreverunt. Quòd verò alij aliter scripserunt, hoc intelligo, quia intuitu misericordiæ quorundam imbecillitati occurrentes, rigorem canonum temperare maluerunt. In quibus sententiis non alia mihi videtur esse distantia, nisi ea quam inter se habent, iudicium & misericordia: quæ quotiens in vnum negocium conveniunt, in discretione Rectorum ita consistunt, [b] vt habita consideratione salutis animarum, pro qualitate personarum, pro opportunitate locorum & temporum, nunc severitas canonum possit exerceri, nunc indulgentiam, quibus oportebit, impendi. De his hactenus. De eo quod monetis, vt pro pace vobis impetranda, dominum Regem suo tempore conveniam; secundū Comici [c] sententiam vobis respondeo: *quia opus est huic patrono, quem defensorem paras.* Hoc verò vobis consulo, vt coniugium [d] eius quod ante factum ratione resistente non laudastis, post factū nec dicto nec facto inconsultè approbetis; sed

[a] ca. denique. cau. 31. q. 1.

[b] epist. 55.

[c] ex terent. in eunucho. act. 4. sc. 6.

[d] epist. 13.

Digitized by Google

commune consilium & iudicium comprovincialium episcoporum & cæterorum studiosè expetatis & longanimiter expectetis, & si quid adversi pro amore iustitiæ vobis acciderit, æquanimiter supportetis: hoc attendendo, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Valete.

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus, dilectis in Christo filiis [a] *cum cæteris fratribus sic boni propositi cursum tenere, ut ad bravium supernæ vocationis* [b] *valeant pervenire.*

[a] *in vno v. c. interstitium vacuum relictum est, desunt enim propria nomina. Alij antiqui libri notant agi de fratribus ecclesiæ S. Quintini, nempe Belvacensis, ut epist 31. & 32.*
[b] *al valeatis.*

XVII.

Quæcumque diversa vel adversa de me vobis rumor popularis aspergat, firma stat anchora spei meæ, fidelem habens Deum, omnes tentationes meas pusillanimitati meæ contemperat, & ad tolerandum fortitudinem præstat. Vnde si aliquando ex humana infirmitate volitante fama, aliquorum periculorum comminatione perturbor, disceptat adversum me ratio mea, & si non his verbis, hac tamen sententia: *Quare tristis es anima mea? quare conturbas me?* Qui nunquam defuit tibi, [c] nusquam deerit tibi Deus tuus salutare tuum. Quid est episcopatus nisi cruciatus? Quid aliud est hic honor nisi onus? Quid est hæc sublimitas nisi naufragosa tempestas? vnde si inventa honesta occasione huic oneri te subtraheres, & tibi soli vacares, nullo impediēte stadium huius vitæ percurrens, ad bravium supernæ vocationis expeditiùs pervenires

Psal. 41.
[c] *al nunquid.*

Digitized by Google

venires. Assume ergo tibi pennas columbæ, & avolabis à molestiis, & requiesces, & inhabitabis in solitudine mentis. Ibi expectabis eum qui salvum te faciet à pusillanimitate spiritus & tempestate. In hac mea deliberatione, & quadam commodorum & incommodorum veluti libratione, plurimùm mihi placet illa sententia: vt summoperè optem mihi occasione iustitiæ aliquam inferri violentiam, [a] vt exoneratus sarcina pastorali plena amaritudinis fastidiosæ, plena curæ nubilosæ, vertere me possim quô me invitat honestum ocium, plenum dulcedinis non fastidiosæ, plenum securitatis deliciosæ & luminosæ. Sed rursus in hac sententia quodam modo mihi displiceo, timens voluntatem Dei non sequi [b] sed prævenire meo desiderio. Et tandem securè mihi consulit ratio, vt sicut non præveni voluntatem Dei episcopatum ambiendo, sic non præveniam contemnendo, sed voluntati eius in omnibus obnoxius de manu Domini æquo animo suscipiam prospera [c] & aspera, secundum illud apostoli. *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo nostrum sibi moritur, sed ei qui pro ipsis mortuus est.* Ideò non audeo manus subtrahere suscepto regimini. Non audeo officium linguæ meæ negare populo Dei, cotidie ad consulta animæ suæ recurrenti, ne plectar pœna servi mali & pigri. Vnde oportet me propter spem numerosæ prolis, consortium Liæ nocte mihi suppositæ, licet lippæ, tamdiu tolerare, donec post expletionem senarij operis ad amplexus speciosæ Rachel donante Dei gratia valeam penetrare, ligat me etiam caritas cleri, devo-

Psal. 54.

[a] *confer loc. epist. 19*

[b] *al. sed convenire meo.*

[c] *al. et adversa*

Roman. 14

tio populi, benivolentia principis quæ ita se mihi gratuitò contulit, vt etiam Comitissa [a] me non petente, imò renuente, in manu mea, quam sanctè spoponderit pro se & pro Comite, se mihi omnem fidem servaturos, & in nulla persecutione, quam pro lege Dei patiar, aliquatenus defuturos. De domino autem Rege, quod mihi infestus sit, quia nuptiis [b] eius dicto & scripto calumniam quam debui feci, scio vos non latere. Propter quod donec hæc procella vertatur in auram, præsentiam meam non [c] valeo vobis exhibere, absens verò exopto & exhortor, vt pacem sectemini & sanctimoniam. hoc vovistis, hoc debetis, hoc & exhibetis, sed vt exhibeatis magis. Per hoc bono odore diffuso, qui hactenus à vobis processit, & facultates ecclesiæ vestræ frequentibus augmentis multiplicabitis, & euntes de virtute in virtutem vt filij [d] pacifici in pace in idipsum dormietis. Nec alia vobis scribere scio, nisi vt quę à me audistis, & accepistis, & tenuistis, ea indefessè teneatis, & omnes ad societatem vestram venientes tenenda doceatis. Præcipuè verò memores estote cõmunionis vestrę, ne si, quod absit, avaritia in vobis radicem fixerit, apostolicæ conversationis, qua vivere optatis, obliti cum Anania & Saphira apostolica maledictione condemnemini. Et quia prona est omnis ætas ab adolescentia in malum; adolescentes vestros honestis semper exercitiis intentos, summa diligentiâ custodite, vt castè nutriti sacris possint ministeriis applicari. Si quis autem inter vos ambulat inquietè, hunc mihi per epistolam notate, vt

[a] Carnotensis, cuius sæpe meminit.

[b] supra epist. 13.

[c] al. possum.

[d] al. pacis. Psal. 4.

Act. 5.

Digitized by Google

congregatis vobis & meo spiritu digna eum possimus severitate corripere: quia non requiescet in eo spiritus meus, à quo scandalizatur grex pusillus. Postremò quod monui [a] iterum moneo, vt aliquem substituatis loco meo: non quòd velim fraternitatem vestram deserere, sed (si ita divinus ordo se habet) vt aliquando possitis sub eo quem meo consilio vobis præfeceritis, strenuè militare. Et quomodocunque res se habeat, vivens vellem de vestra conversatione experimento cognoscere quid boni post mortem meam de vobis sperare audeam. De cętero orate pro me, & quomodo res vestræ se habeant interiores & exteriores, & de incolumitate fratrum mihi rescribite. Valete.

[a] *Adi epist. 32.*

Sequentia verba restituta sunt ope veterum codicum

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus Rogerio sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinali, non deviare à vestigiis Petri. XVIII.

Quod Simonem [b] de Melsa adhuc in adulterio suo perdurantem, sub velamine apostolicæ auctoritatis ab anathematis vinculo relaxare disponitis, quantum in vobis est maiestatem apostolicam multùm minuitis, & famæ vestræ non benè consulitis. Si enim iusto anathematis vinculo est ligatus, cùm iusta vincula non dissoluat nisi vera cordis conversio; eo adhuc permanente in crimine, ad persuasionem quamlibet splendidę personæ quid est hoc anathema destruere nisi seipsum prævaricatorem constituere? Si verò acceptis excusatoriis eius sacramentis de [c] absentatione vestri concilij,

[b] *quidã cod. Melphaalius Nihel fa.*

[c] *aliàs in duob. v. c. absentione. in alio absentia.*

Digitized by Google

[a] præproperam in eum me dedisse sententiam cognoscitis: (vt interim taceam quòd confessione culpæ vestræ crimen eius tegitis:) huic rationi respondeo, quia nequaquam ex sententia concilij vestri, cui non interfui, cuius scita nec probavi nec audivi, aliquid in eum iudicavi. Sed eo sæpe vocato & monito, & bis aut ter indultis spaciis quæ voluit, causam eius multa mora & multa lima discussi; & eo ad vltimum omnem subterfugiente iustitiam, iudiciali sententia in eum data ex lege, anathematis eum vinculis alligavi, quàmdiu pœnitentiæ remedio non deleverit maculam adulterij sui. Post aliquantum verò temporis defuncta coniuge, cui istam quam nunc habet superinduxerat, pulsatus precibus eius & quorumdam amicorum suorum, cum ei ostium misericordiæ quam flagitabat, rationabiliter operire non valerem; dedi ei litteras seriem eius causæ continentes ad [b] domnũ Papam, vt cognita veritate quod inde vellet ordinaret, & mihi remandaret. Hoc responsum expecto; nec aliter mutabo sententiam, nisi aut ex ore eius audiam, aut ex litteris intelligam. Quod si hoc pertinaciter & non rationabiliter vobis videor facere, paratus sum in capitulo Carnotensi, vel in præsentia domini Papæ coram positis vniversis calumniantibus, legibus in medium datis iustitiæ satisfacere. Valete.

[a] cod. put. perperam.

[b] quidam cod. dominũ.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium ecclesiæ servus Vuilelmo reverendo abbati Fiscanensis monasterij, non fraudari bravio diurni denarij.

XIX.

Magnis honestatis propugnatoribus & turpitudinis oppugnatoribus, Ioanni scilicet & Heliæ, assimilare me voluit in litteris vestris vestra fraternitas. Quorum sanctitati quamvis longè impares simus, eorum tamen vestigia honorare, mirari & imitari quantum donante Deo possumus exoptamus. Vnde non tantùm à Rege,[a] cuius illicito coniugio contradiximus, verùm etiam à quibusdã aliis filiis huius seculi, quorum perversitatibus quãtum possumus reluctamur, bonorum ecclesiasticorum [b] gravia damna perpetimur. Quorum direptionem lucri maioris compensatione per Dei gratiam longanimiter sustinemus, [c] & maiora si necesse sit subire parati sumus, attendentes illud apostoli: *Quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Et illud: *Si compatimur, & conregnabimus.* Et quia iam instant illa tempora periculosa, in quibus impletur quod scriptum est, *Ex abundantia iniquitatis refrigescet caritas multorum*: dicendum est petris montium, *Cadite super nos, & abscondite nos ab ira agni.* Quod quid est aliud dicere, nisi in fide robustis, & sanctitate sublimibus viris in hac sententia supplicare: nostræ miseriæ misericorditer condescendite, & ne in tentationem inducamur, & iram Dei incurra-

[a] epist. 13.
[b] vide epist. 12. & 25. in fine.
[c] vt sup. epist. 16.
Rom. 8.
2. Timoth. 2.
Luc. cap. 23.
Apocal. 6.

Digitized by Google

mus, veſtris orationibus impetrate. De quibus petris quia vos & in ſancta ſocietate veſtra plures eſſe non diffidimus, hăc à vobis apud Deum interceſſionem obnixè poſtulamus: quatinus ſic per ignem & aquam tranſeamus, vt in refrigerium divino ductu educi valeamus. Nos enim publicorum negociorum tumultibus [a] occupati, cùm ipſis compeſcendis, tota die laborando ſufficere non poſſimus, internæ quietis ſuavitatem vix aliquando admittimus. Rarò etiam canonicum penſum determinatis horis ſolvere prævalemus. Vos igitur & cæteri ſervi Dei, qui velut in portu navigatis, oportet vt nobis orationis manus, quàm longè poteſtis, extendatis, & vobiſcum ad optatam requiem perducere ſtudeatis. De cætero, de fratre illo quem abſolvi à me poſtulatis, vt liberè eum in monachum ſuſcipere valeatis, hoc vobis reſpondeo: quia ſi mores eius experimento ſicut ego noſceretis, nec ligatum nec ſolutum eum habere [b] curaretis. Homo enim magnus eſt in oculis ſuis, amans primos recubitus in cœnis, primas catedras in ſynagogis, ſalutationes in foro, quamuis mundo renunciauerit, vanitati veſtium ſtudens; locorum mutatione gaudens; ita deſes, vt per decem annos non expleverit dimidiam hebdomadam miſſæ in ordine vicis ſuæ: qui [c] totiens hoc facere conatus eſt, [d] quotiens deſideratus honor ei à fratribus delatus non eſt: totiens deſivit, quotiens locum implendæ vanitatis invenit. Quem ſi fratres loci abſolverint, ego eum non tenebo. Aliter autem hoc facere non valeo. Si ergo adeo vo-

[a] *de quibus conqueritur epiſt. 6.*

[b] *al quæreretis.*

[c] *al toties.*

[d] *al. quoties.*

bis carus vel necessarius est frater ille, à confratribus eius hanc solutionem quærite: quia quicquid sibi licere dicat, sine vlla conditione & stabilitati loci & societati fratrum canonicæ professionis vinculis est alligatus. Vale.

Ivo Dei gratia Carnotensis episcopus clericis & laicis Carnotensibus salutem. XX.

Audiui primates vrbis vestræ ad invicem coniurasse guerram se facturos adversus Vicecomitem pro mea liberatione. Quod nequaquam mea liberatio est, nec inclusionis meę non solùm exasperatio, sed interminata productio. Quare ne fiat prohibeo, interdico. Nec [a] enim incendiis domorum, deprædationibus pauperum potestis Deum placare, sed vehemẽter exasperare: sine cuius beneplacito neque vos neq; aliquis poterit me liberare. Nolo ergo, vt adversum me implere faciatis aures Dei pauperum clamoribus, lamentis viduarum. Nec [b] enim decens est vt qui armis bellicis ad episcopatum non veni, [c] armis bellicis recuperem, quod non est pastoris, sed inuasoris. Si manus domini tetigit me, & adhuc extenta est super me, permittite me solùm ebibere miseriam meam, & sustinere iram Dei, donec iustificet causam meam: & nolite tribulationem meam aliena cumulare miseria. Decretum est enim mihi non solùm includi, vel ecclesiastico honore privari, sed etiam magis mori, quàm per me stragem hominum fieri. Moneo igitur vos

[a] *al. neque.*
[b] *al. neque.*
[c] *infrà, epist.* 30.

per superеminentem Christi caritatem, vt neque hoc faciatis, neque fieri permittatis. Quod tamen si feceritis, certum est quia nihil proderit vobis, cum detentor meus multos habeat adiutores, & nihil habeat quod ei auferre possitis. Recordamini quod legitur, quia Petrus servabatur in carcere, oratio autem sine intermissione fiebat ab ecclesia ad Deum pro eo. Orationibus ergo & severitate ecclesiastica cõtenti estote: quam si trãsgressi fueritis, scio quia me vlteriùs episcopum habere nonvultis. In eo enim quod semel recessistis, sicut exitus approbat, non benè mihi & vobis consuluistis. De cætero ergo contenti estote terminis quos posuerunt patres vestri: ne si his contenti non fueritis, quæram liberationem meam eo forsitan modo qui non placeat vobis. Valete. Deus pacis [a] & consolationis det vobis in hoc negocio & in omnibus aliis recta sapere & facere.

Act. cap. 12.

[a] *al. & dilectionis.*

Venerabili Dei gratia Hoël [b] Cenomanensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensium episcopus, in Christi permanere visceribus. XXI.

Gratias ago primùm Deo liberatori meo [c] in die qua eripuit me de [d] manu omnium inimicorum meorum, & de manu Saul. Dehinc vigilantissimæ caritati vestræ, qua intensis orationum clamoribus dominum in navi dormitantem [e] suscitavit: quatinus eo increpante ventos & mare, cessaret nubilosa tempestas, & rediret serena tranquillitas. Vnde me vobis arctioribus caritatis nexibus [f] adstrin-

[b] *Ita in omnibus v. c. anteà, Boëllo.*
[c] *coniectus enim fuerat in carcerem à Vicecomite, sup. epist. 20.*
[d] *al. manibus.*
[e] *in multis v. c, dormiẽtem Marci cap. 4.*
[f] *ita sex v. c. aliàs, vinculis.*

Digitized by Google

xiſtis, & inexcuſabilem commodorum executorem adquiſiſtis: ſed in hoc nubilo mentis meæ plenam adhuc conſolationem non habui, quòd illi ſanctæ lætitiæ, quando corpus beati Iuliani tranſlatum eſt, adhuc in ergaſtulo clauſus intereſſe non merui. Poſſet autem veſtra fraternitas hanc nubem cordis mei in ſerenitatem citò convertere, ſi aliqua illius ſancti corporis reliquias parvitati meæ velletis communicare. Non enim inde patrocinium loci veſtri minueretur: ſed fama & meritum beati confeſſoris pro mea occaſione in Belgica provincia, in qua meritum eius minùs notum eſt, publicaretur, & feſtivitas eius omni anno celebriter coleretur. Mandate igitur per fratrem iſtum cùm ad nos redierit, ſi hoc fieri poſſit: quatinus vel ad vos mittam, vel ipſemet, ſi vobis viſum fuerit, veniam. Valete.

Philippo piiſſimo Francorum Regi, domino ſuo, Ivo humilis Carnotenſium epiſcopus, ſic gubernare temporale regnum ut non amittat æternum. XXII.

Quoniam præcedente divina gratia de ſtercore pauper vſque ad ſolium [a] principum per manum veſtram elevatus ſum, fateor me poſt Deum pro poſſe meo cuncta vobis debere quæ veſtro congruunt honori & ſaluti. Sed quia exaſperatus propter ſalubres monitus [b] quos ſerenitati veſtræ ex ſumma fidelitate & caritate direxi, me diffiduciaſtis, [c] & bona epiſcopalis domus diripienda adverſariis noſtris expoſuiſtis, gravia & grandia inde perpeſſus

[a] intelligit epiſcopatum. virgam paſtoralem ſibi à Rege intruſam dicit epiſt. 8.
[b] vide epiſt. 15.
[c] Sic loquitur epiſt. 173.

Digitized by Google

[a] incommoda, regali Curiæ ad præsens nec securè possum interesse nec honestè. Supplico itaque maiestati vestræ, vt Regia interim me mansuetudine supportetis; donec possim aliquantulum respirare, & damna quæ mihi penè vsque ad penuriam panis inflicta sunt aliqua ex parte reparare. Expecto etiam per misericordiam Dei citò futurum, vt verum esse cognoscatis illud proverbium Salomonis: *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula blandientis.* De cętero calumniatoribus meis, quibus me respondere iubetis; cum insinuatum fuerit qui sint, & quid expostulant, respondere non subterfugiam, vel in ecclesia, si ecclesiastica sunt negocia, vel in Curia, si sunt Curialia. Bene valete.

[a] *confer cum epist. 19.*

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus [b] *Vvidoni Domini Regis dapifero salutem.* XXIII.

Carissime, quia scio te velle laborare de componenda pace inter me & dominum meum Regem, multas gratias tibi reddo. Sed quia hæc pax non posset esse stabilis quamdiu voluerit in incœpto suo durare; consilium meum est adhuc expectare, si fortè Deus daret ei mentem bonam, vt vellet consilium suum in melius commutare. Quod si facere vellet, scias omnia esse parata quę necessaria sunt ad faciendum divortium inter eum & novam coniugem [c] suam. Vidi enim litteras, [d] quas misit domnus Vrbanus apostolicus ad omnes archiepiscopos & episcopos regni sui, vt eum ad rationem mittant: & nisi resipuerit, ecclesiastica eum disci-

[b] *in septem veterib. exemplarib. ita scriptum est, vt etiam in titulo epist. 47. quæ habet idem argumentum. Anteà cusum fuit, Vvilelmo. Sunt etiam quædam membranæ quæ non expresso nomine primam tantùm literam præferunt, vnde nata diversa interpretatio.*

[c] *Bertredam scilicet concubinam. de qua sup. epist 13.*

[d] *fortasse illæ sunt quarum meminit epist 25. in fine.*

Digitized by Google

plina ad emendationem venire constringant. Hæ quidem litteræ iam publicatæ essent, sed pro amore eius feci eas adhuc detineri: quia nolo regnum eius quantum [a] ex me est, adversus eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo vt dicas domino nostro Regi, & secundum hoc quod apud eum inveneris, mihi facias remandari. Vale.

[a] *al. in me est. Idem locus epist.* 28.

Hugoni reverendo Lugdunensium archiepiscopo, humilis Ivo Carnotensium episcopus, in Christi esse visceribus. XXIIII.

Audivi domnum Vrbanum apostolicum legationem apostolicam tuæ credidisse caritati, qua laudabiliter functus es [b] tempore prædecessoris sui beatæ memoriæ Papæ Gregorij. Audivi & lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, tum propter sinceram qua te amplector caritatem, tum propter communem ecclesiæ Christi vtilitatem. Sed hanc meam lætitiam postea perturbavit quod mihi dictum est, te in tanta perturbatione humerum huic oneri nolle subponere, dissuasione quorundam dicentium, propter languidum caput, ægrotanti corpori & penè viribus [c] definito non posse commodè subveniri. Sed imperitorum medicorum est tale consilium, tumores palpantium, & palpando putredines digestantium, amantium suam tranquillitatem, non ægrotantium sanitatem, nec attendentium quod veritas dicit, *Non est opus sanis* [d] *medico, sed malè habentibus.* Licèt enim in regno

[b] *confirmat epist.* 109.

[c] *al. viribus destituto.*

[d] *al medicus*

Matth. 9.

Digitized by Google

Italico surrexerit alter Achab, in Gallico autem altera Iezabel, quærentes altaria suffodere, prophetas occidere; non est tamen dicendum Heliæ: *relictus sum solus, & quærunt animam meam:* ne diuinum dicat ei responsum: *reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal.* Licèt ad placitum Herodis saltet Herodias, petat caput Ioannis, concedat Herodes, dicat tamen Ioannes: non licèt tibi vxorem tuam inordinatè relinquere, & contribulis tuis coniugem, vel pellicem in coniugium habere. Licèt Balaam doceat Balac edere & fornicari, Phinees tamen non parcat Israëliti cum Madianite fornicanti. Licèt ad persuasionem Simonis Nero Petrum liget, incarceret, non minùs tamen Petrus Simoni dicat: *pecunia tua tecum sit in* [a] *perditione.* Quanto enim studiosiùs perversorum temeritas & audacia rectitudinis statum labefactare conatur, eo vehementiùs est eorum improbitati resistendum, & religioni Christianæ consulendum, & lamentabilibus Ecclesiæ ruinis obviandum. Non hæc quasi ignoranti scribo: sed persuasum esse vellem tuæ paternitati, vt iterum manum ad aratrum mitteres, & de agro Domini spinas quas posses evelleres, & semina quæque messem latura superseminare non differres. Hæc hactenus. De cætero devotissimè postulo paternitatem tuam quatinus parvitati meæ rescribas, vtrum navi periclitantis ecclesiæ, etiam penè naufragium patientis, manum adhibere disponas, & quo in loco circa initium quadragesimæ te valeam invenire. Quædam enim ecclesiastica negocia

3 Reg. 19. & ad Rom. 6.

Marc. 6.

Num. 25.

Act. 8.

[a] *al. perditionem.*

Digitized by Google

tractanda sunt mihi cum tua prudentia, quod mihi operosum, tibi autem non erit onerosum. Vale.

Vrbano summo pontifici Ivo specialis eius filius, non servilis timoris, sed castæ dilectionis obsequium. XXV.

Ad visitandum paternitatis vestræ dulcedinem, ad relevandas cotidianas cruces meas, præsentiam vestram iam sæpè adire proposui. Sed impediente sathana votum meum adhuc implere non valui. Nam ad bestias cotidie pugnans, non invenio requiem spiritui meo: & miserabiles Christianæ religionis ruinas, quibus reficiendis vix aliquis, aut nullus insudat, cum multa cordis contritione deploro. Vnde quia video me præesse, sed nulli ferè prodesse, sæpè delibero renunciare curæ pastorali, [a] & ad pristinam quietem redire, vbi illum expectem, qui saluum me faciat à pusillanimitate spiritus & tempestate. Sed penè sola retinet me paternitatis vestræ dilectio, cui quantum debeam nec ipse pensare sufficio. Tamen nisi viderer os meum ponere in cœlum, iniuriarum adversus eum agerem, qui septem annis pro Rachel servienti, Liam iussit nocte supponi. Quæ saltem si fœtaret, & speciositatem Rachel sua fœcunditate compensaret, vix tandem ea conditione toleranda videretur, vt ad amplexus Rachel post alios septem annos perveniendi copia donaretur. Nunc verò, quia huius sterilitatem experior, & illius delecta-

1. Cor. 15.

[a] *Vide epist. 17. & 219. in fine.*

Psal. 54.

Psal 72.

Genes. cap. 29.

Digitized by Google

tione non perfruor, miserabiliorem omni homine me iudico: & vt tam lamentabile damnum diu toleret, animæ meæ persuadere non valeo. Si placet itaque sanctitati vestræ vt adhuc tolerem, cudite mihi virgam ferream, qua vasa lutea conterantur, quæ non eo modo parcat vni, vt in discrimen adducantur plurimi. Hoc ideò suggero sanctitati vestræ, quia quidam clericus [a] nostræ vrbis, falsis delationibus aures vestræ pietatis iam secundò pulsavit, dicens se per coniecturas accusatum, & de sola [b] suspectione proscriptum. Sed causa illa propter quam à clero separatus est, tam manifestis indiciis est revelata, tam certa accusatione publicata, tam evidenti exitu comprobata, vt nemini non tantùm civium, sed etiam comprovincialium dubium sit, quin in domo sua falsam monetam fabricari fecerit, & in quadam ecclesia eiusdem præposituræ, quam ei [c] Gaufridus vendiderat, contra voluntatem omnium fratrum hoc publicum facinus, & quædam eius horrenda flagitia Deo volente vera esse probabo suo tempore in vestra præsentia. Ideò sacramentum quod mihi obtulit, intuitu caritatis nolui suscipere, sciens eum peccatum periurij peccato priori velle superponere. Tamen propter reverentiam vestræ paternitatis ad quam confugerat, quamuis dolosè, interim volui ei [d] reditus vnius prębendæ integerrimè dare, & cibum mecum in mensa, donec possem de hoc negocio in præsentia vestra agere, & consilio vestro quæ restituenda viderentur, misericorditer restituere. Ipse autem vti superbus & ar-

Psal. 2.

[a] *confer loc. epist. 12. in fine.*

[b] *aliàs, suspicione.*

[c] *de quo epist. 1.*

[d] *al. redditus.*

Digitized by Google

rogans est, tanquam falsa dicendo perditam recuperasset innocentiam, neque mihi, neque amicis suis voluit adquiescere, nisi quæcunque petebat, & in manu mea non sunt, & ab his qui ea legitimè acceperunt, invitis auferri non possunt, redderem integerrimè. Igitur secundum quod placuerit discretioni vestræ, aliquid tale super hoc parvitati meæ rescribite, quod huic stulto & cæteris cornua non addat, & vires meas non excedat. Ipse autem nunc ad vos venire disposueram, sed iste publicavit adventum meum studiosissimè per totam Romani itineris viam. Præterea quæ damna, [a] quas passiones, quas persecutiones intus & foris hoc anno pro lege Dei pertulerim, nota vobis facere poterit iste frater. Litteras sanctitatis vestræ securus mei periculi metropolitanis, [b] & eorum suffraganeis sine mora direxi: adhuc tamen tacent, tanquam canes muti non valentes latrare. Valete.

[a] *vt sup. epist. 19.*

[b] *aduersus Regis adulterium, de quibus suprà epist. 23.*

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus Vualterio [c] abbati Fossatensis monasterij, in sancto proposito viriliter stare.

XXVI.

[c] *al. Vulferio vel, Vulfepio.*

Quoniam pro gratia tibi diuinitùs collata annonam quam potes conservis tuis fideliter administras, licet ipsos conservos ingratos & de sua salute non satis sollicitos invenias: non tamen sub pondere & æstu diei fatigeris, vt peracto die à patrefamiliàs divrnum denarium percipere merearis. Audivi enim à

Digitized by Google

fratre tuo Raimberto monasterij nostri [a] monacho, quòd exteriorum tribulationum crebra infestatione vexatus, & propter indisciplinatam monasterij tibi commissi conversationem quodam tædio tabefactus, onus tibi impositum disponas [b] deponere, & in ocium te conferre, magis eligens in imo salvari quàm in summo periclitari. Et hæc forsitan bona intentio est, sed summa & frequenti libratione pensanda: ne angelus sathanæ transfigurans se in angelum lucis súb hoc pallio piæ intentiones te à rectitudinis tuæ statu deiiciat, & sic paullatim ad perpetranda aliqua inordinata latenter inducat. Nam si aliquibus ibi prodesse potes, non est sanum consilium vt fratres tibi ordinatè commissos inordinatè relinquas: sed omnem sollicitudinem tuam intus & foris illis impendens bonos verbo & exemplo ad meliora provoces, malos corrigendo toleres, omnes communiter ames. Sicut enim ait beatus papa Gregorius: *Ibi æquanimiter [c] portandi sunt mali, vbi aliqui reperiuntur boni.* Si autem apud te omnes ita sunt suæ salutis inimici, vt penitus sit inutilis labor tuus; consulo fraternitati tuæ, vt relicta terra maledicta ad terram benedictam te conferas, vbi & si non alterius, tuæ saltem saluti provideas. Sic enim propinato sibi veneno beatus pater tuus fecit Benedictus, [d] qui præesse his noluit quibus prodesse non potuit. Quem si imitaris, monasticæ professioni nullatenus aduersaris. Hæc pauca tibi pro multis scribere curavi, persuasione prædicti fratris tui Raimberti, videlicet vt in hoc consilij tui summam

[a] *S. Quintini Belvacensis, instituti ab ipso Ivone.*

[b] *abbas consensu episcopi potest locum suum deserere, ca. abbas. cau.* 18 q 2.

2. *Corint.* 11

[c] *cau.* 24. q. 4.

[d] *S. Gregor. dialog. lib.* 2. *cap* 3.

Digitized by Google

ſummam diligenter attendas; quatinus aut cum aliquo fructu onus tibi iniunctum longanimiter feras, aūt ſine aliquo fructu tibi victurus deponas. Vale.

Ivo Dei gratia humilis Carnotenſium epiſcopus [a] *Eudoni Normanniæ dapifero à zelo bono non tepeſcere.* XXVII.

[a] *in vno v. c. Ebdoni in alio. Rendoni.*

Quæſiuit à me dilectio tua, vtrum contra eum qui ante ordinationem ſuam de ſymoniaca hęreſi,& quibuſdam criminibus apud metropolitanum & comprovinciales epiſcopos à te & aliis honeſtis pulſatus, diem ſtatutæ examinationis anticipando ſubterfugit, & violentia Principis conſecrationem adeptus ſedi epiſcopali eſt intruſus, agere debeatis ſicut epiſcopum, vel ſicut tantummodo clericum. Ego planè hoc ad inquiſita reſpondeo: quia licèt apud quorundam imperitiam exiſtimetur epiſcopus, illis tamen non eſt in quorum conſcientiis invaſor eſt & hæreticus. Vnde ſic dicit Leo Papa [b] in epiſtola Ruſtico Narbonenſi epiſcopo directa, *Nulla ratio ſinit vt inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti.* Et poſt pauca. *Quis ambigat non eſſe eis tribuendum quod non docetur fuiſſe collatum?* Quibus verbis oſtenditur, quia invaſoribus epiſcopalis honor nullatenus eſt tribuendus. non eſſe etiam clericatu dignos probat idem Leo in epiſtola [c] epiſcopis Galliæ & Germaniæ directa, ſic dicens. *Sic decet fidem ſanctorum patrum ſervari in eccleſia catholica, vt quod habuit amittat qui improbabili*

[b] *epiſt. 90. cap. 1. & in ca. 1. diſt. 62.*

[c] *epiſt. 86. Sed in ca. ſic decet cau. 25. q. 2 tribuuntur Sylverio Papæ.*

Digitized by Google

temeritate quod non accepit assumpserit.] Quos non esse sacerdotes beatus Gregorius ita confirmat in epistola[a] Syagrio & coepiscopis eius missa. *Quicumque sacerdotium studet precij datione mercari, non officium sed nomen attendit; non esse sed dici tantùm sacerdos concupiscit.* Idem in epistola[b] ad Ciriacum episcopum Constantinopolitanum. *Sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus. Et sicut scriptum est: nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Et alibi[c] *Sicut qui invitatus renuit, quaesitus refugit, sacris altaribus est admovendus: sic qui vltra ambit, aut importunè se ingerit, proculdubio est repellendus.* Hinc dicit papa Paschasius: *Quomodo tales episcopos vel abbates vel clericos devitamus, cùm quibus*[d] *si vel simus, vel oramus, excommunicationem subimus.* Quos quidem sacerdotes esse saltem credere, omnino errare est. De quorum repulsione etiam in canonibus[e] Parisiis promulgatis ita habetur: *Si per ordinationem regiam istius honoris culmen aliquis pervadere nimia temeritate praesumpserit, à comprovincialibus episcopis, nullatenus recipi mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt.* Inde ait beatus Ambrosius in libro pastorali. *Oculis carnalibus videtur episcopus quasi magnus, sed divinis obtutibus est leprosus, qui per pecuniam adquisivit indebitum ordinem.* Hinc & beatus martyr Cyprianus: *plebs obsequens*[f] *dominicis praeceptis, & Deum metuens, à peccatore sacerdote separare se debet, cùm habeat potestatem dignos eligendi, & recusandi indignos: quia in lege ostendit dominus ordinationes sacerdotaleo, non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, vt plebe praesente vel malorum crimina detegantur, vel bono-*

[a] epist 110. lib. 7. vide Grat. sub tit. Spirit. emere cau. 1 q. 1.
[b] epist. 169. lib. 6.
Hebr. 5.
[c] Gregor. lib. 7. epist. 110. ad Syagriũ. & in ca sicut. cau 1. q. 6 l 30. de episc. & cler. C.
[d] in vno cod. si vel simul oramus excommunicationi subijcimur.
[e] cap. 8. concilij Parisiensis 1. & in ca 5. distinct. 63 in sex autem vett. codd. hic scriptũ, Parisij.
[f] vnus v. c. diuinis
lib 1. epist 3 & 4. vide ca plebs & seq. distinct. 63.

rum merita prædicentur. Si igitur rationes vestræ constant, constat non esse agendum contra eum vt episcopum,[a] quem prædictæ auctoritates episcopum esse non sinunt. Nam sicut dicit papa Bonifacius: *manifestum est confiteri de crimine, qui indulto & delegato iudicio purgandi se occasione non vtitur.* Præterea secundum consuetudinem Romanæ ecclesiæ aliter agitur contra Symoniacam & neophitorum[b] hæresim, quàm adversus cætera crimina. Nam cùm in aliis accusationibus, accusatorum & testium innocentia quæratur, ad insimulationem talium etiam infames personæ admittuntur. Possem quidem latiùs ista dixisse, & multa similia ad huius sententiæ confirmationem de authenticis scripturis collegisse: sed propter vitandam prolixitatem epistolæ, nunc ista sufficiant. De cætero suadeo dilectioni tuæ, vt in causa ista non facilè te committas illorum iudicio, qui in huius invasoris depositione suum attendunt imminere periculum. Sicut enim dicit beatus Leo,[c] *qui episcopi talem consecraverint sacerdotem, qualem esse non liceat, etiamsi aliquomodo damnum proprij honoris evaserint, ordinationis tamen ius vlterius non habebunt, nec illi sacramento intererunt, quod neglecto divino iudicio immeritò præstiterunt.* Si ergo secus quàm iustitia se habet, tibi iudicatum fuerit, iudices ipsos ad apostolicam invita audientiam, sine qua huiusmodi negocia commodè finiri non possunt. Ego autem[d] domno papæ litteris meis commendabo causam vestram, si legati vestri[e] per me transierint. De ipso verò papa de quo quæsisti, hoc tibi dico, quia men-

[a] *al. quoniam.*

[b] *Gratia distinct. 48.*

[c] *epist 85. ad episcopos Africanos. Et refertur in ca. 24. si qui. cau 25 q. 2.*

[d] *al. domino.*

[e] *sic in omnibus libris, vt epist. 8*

Digitized by Google

se Novembri [a] cum eo Romam pacificè intravi: mense Ianvario ibi eum dimisi. Ibi adhuc moratur, & adversariis Romanæ ecclesiæ, quantum Deo donante prævalet, [b] obluctatur. Valete.

[a] *al. Nouembris.*

[b] *confer locum initio epist. 43.*

Philippo Dei gratia magnifico Francorum Regi, Ivo humilis sublimitatis suæ clericus, sic se regere vt regi regum valeat complacere. XXVIII.

Excellentiæ vestræ litteras nuper accepi, quibus submonebar vt apud Pontesium vel Caluum montem cum manu militum vobis die quam statueratis occurrerem, iturus vobiscum ad placitum quod futurum est inter Regem Anglorum, & Comitem Normannorum quod facere ad præsens magnæ & multæ causæ me prohibent. Prima, quia domnus papa Vrbanus interdicit vobis auctoritate apostolica [c] thorum mulieris quam pro vxore habetis, & quia sacramentum de securitate [d] concilij quod vobis mandaverat, fieri vetuistis. A cuius commixtione se à modo non cessatis, separat vos eadem auctoritas à participatione corporis & sanguinis dominici. Interdicit etiam omnibus episcopis, ne capiti illius mulieris coronam imponant, quam vt vbique penè terrarum dicitur, lateri vestro illicitè copulastis. Parcens igitur maiestati vestræ dissimulo vestram adire præsentiam, ne sedis apostolicæ iussione compulsus, cui vice Christi parere me oportet, quod nunc dico in aure, cogar in vestris & multorum auribus publicare. Ego au-

[c] *vide epist. 211. & 46.*

[d] *confer loc. epist. 35.*

Digitized by Google

tem nolo vos ſcandalizare, vel Regiam maieſtatem veſtram minuere, quamdiu poſſum aliqua honeſta ratione diſſimulare. Præterea caſati eccleſiæ & reliqui milites penè omnes vel abſunt, vel pro pace violata excommunicati ſunt; quos ſine ſatisfactione reconciliare [a] non valeo, & excommunicatos in hoſtem mittere non debeo. Poſtremò novit veſtra ſerenitas, quia non eſt mihi in Curia veſtra plena ſecuritas, in qua ille ſexus [b] mihi eſt ſuſpectus & infeſtus qui etiam amicis aliquando non ſatis eſt fidus. Expecto igitur vt aliquando cor veſtrum illuſtrante divina clementia, contra ſibilum ſerpentis auditum [c] obturetis, & monitis ſalutis aures cordis aperiatis. hoc deſidero: hinc ante Deum cotidie preces [d] effundo. Valete.

[a] *ſic in ſex v. c. aliàs, non audeo.*

[b] *ob Bertredam, cuius inimicitias memorat epiſt. 50.*

[c] *vide epiſt. 13.*

[d] *al. fundo.*

Ivo humilis Carnotenſium epiſcopus, Rogerio confratri & compresbytero ſalutem.

XXIX.

Quoniam ſub diſciplina & timore domini à pueritia tua nutritus es, & eruditus, & in exceſſibus regularis vitæ tam verborum quàm verberum ſeveritate correctus; non tantùm ad presbyterij dignitatem promotus es, ſed etiam nomen tuum in tantam enituit claritatem, vt opinio tua non tantùm inter eruditos ſed etiam celebris fieret inter Dei ſervos. Vnde quidam quærentes bonas margaritas, poſtpoſitis aliis multis æquè vel plus nitentibus te tanquam ſingulariter precioſam margaritam ſua [e] exiſtimatione repererunt, & tanquam lucernam

[e] *vnus cod. æſtimatione.*

Digitized by Google

ardentem & lucentem, vt in domo Dei luceres, te super candelabrum posuerunt. Quis ergo te fascinavit, quis oculos tui cordis excæcavit, vt flagitium hoc quod tibi imponitur, non tantùm non perpetrares, sed ne saltem de te probabiliter confingi posset, modis omnibus præcaueres? Putabam concupiscentiæ carnalis ardorem flumine lacrymarum tuarum medullitùs in te refrigeratum: & si quid ille ignis vrens aliquando reliquerat in conscientia tua cauteriatum, putabam frequenti sacræ scripturæ meditatione tanquam temperativi malagmatis superpositione malaxatum, & cœlitùs infusa sancti spiritus vnctione curatum. Putabam quod angelus primogenita [a] Ægyptiorum percutiens, domum tuam in vtroque poste signatam inter Hebræos pertransisset, & primogenita tua intacta reliquisset. Nunc verò publicus rumor est, te esse reversum [b] in Ægyptum, & hoc primogenitum, quod est castitas, malleo vniversæ terræ miserrimè [c] in te esse contritum. Hic oculis meis penè cotidianus fletus occurrit, hic iam mihi à tergo revertitur, hic à dextera & læva frequenter auribus meis quasi novus infertur. Hoc devotarum mulierculararum submurmurat & circunfert curiosa loquacitas. Hoc eremitarum contristat habitacula. Hoc monasteriorum quasi commiserando mirantur conventus. Hoc quasi argumentum ad defensionem suarum abusionum subsannando sibi adsciscunt quidam ecclesiarum cœtus. Hoc audiens & ideò altè ingemiscens, ampliùs sustinere non valui, quin dolorem tibi mei cordis

[a] al. Ægyptum. Exod. 12.

[b] al. ad Æg.

[c] quidam, interijsse cont.

effunderem, [a] & de mea tristitia te salubriter contristarem. Suadeo ergo tibi, seu vera, seu veri similia sint quæ dicuntur, [b] vt à candelabro cui superpositus es, inventa honesta occasione descendas: [c] ne amodò fumum magis quàm splendorem circunstantibus effundas. Si enim vera sunt, apud auditores tuos reprobus est sermo tuus: & qui flagitiorum tuorum sarcina premeris, aliena non corriges. Si autem tantùm verisimilia sunt, nec sic tamen proficies: quia famam tuam neglexisti, quam propter vtilitatem proximorum tuorum immaculatam conservare debuisti. Quòd si honore gaudens, & quærens tua, præesse magis desideras quàm prodesse: conventus ille pauperum fratrum tibi commissus, non tantùm per manum tuam vltrà non multiplicabitur, sed etiam cotidianis defectibus ad nihilum redigetur. Quòd si hoc consilium meum ad præsens videtur tibi importabile, obtestor te per tribunal æterni iudicis, ante quod stabis, vt saltem nunc [d] vtili rubore suffusus, amodò suspectarum personarum colloquia fugias, familiaritatem perhorrescas: ne illud propheticum iure [e] obijciatur tibi, *facies meretricis facta est tibi.* [f] *Noluisti erubescere.* In futuro autem sublatus à facie iudicantis, tradaris ministro puniendus sine respectu miserantis. Non vt confundam te hæc scribo, sed vt filium [g] carissimum moneo, vt saluti tuæ provideas, & pravo exemplo mores simplicium non corrumpas. Vale.

[a] *cod. S. Ger. infunderem.*

[b] *al. vt de Matth. 5.*

[c] *idem consulit Aldeberto, epist. 277.*

[d] *al. vili rub perfusus.*

[e] *in vett. codd. obijciatur, vt sæpe alibi.*

[f] *Iere. cap. 3.*

[g] *al Kar.*

Digitized by Google

Fulconi Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensium episcopus, in adversis fortitudinem, in prosperis humilitatem.

XXX.

[a] *in aliquot vett. codd. præfigitur capitulum sequens. non laudabat vt episcopus armis debellaret superbos.*
[b] *in hanc sententiam epist. 20.*
[c] *al. Domini.*
[d] *Hugonis, de quo epist. 24.*
[e] *confer epist. 28.*

Quoniam diabolus adversarius noster tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, fraternitatem vestram familiari exhortatione commoneo, vt fallaces eius circuitus omni vigilantia cavere studeatis: quatinus propositi & officij vestri memor mundanam superbiam non [b] armis mundanæ malitiæ, sed armis Christianę militiæ superare valeatis. Suadendo etiam consulo, & consulendo suadeo, vt contra mandata [c] domni apostolici, & legati eius Lugdunensis archiepiscopi, [d] vbi restat adhuc anchora aliqua spei nostræ nulla ratione caput erigatis, si post quantascunque procellas ad portum pervenire cogitatis. Exemplar litterarum quas misit mihi domnus papa de causa Regis, postquam legati Regis nuper discesserunt [e] ab eo, vobis transmitto: vt sciatis quia domnus papa & si non antecedit, non tamen retrocedit. Valete.

Fulconi Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo eadem gratia humilis Carnotensium episcopus, gravitatis anchora se in sancto proposito retinere.

XXXI.

Quoniam tam scientia quàm experientia novi prælatos in congregatione sibi com-

missa assiduos esse debere, postquam placuit ei qui ad conviuium suum me inuitaverat, vt recumbenti mihi in loco humili diceret, *ascende superius*, frequenter monui fratres [a] mihi commissos, vt de confratribus suis vel aliunde si ita eis complaceret, prælatum sibi eligerent, qui eos in disciplina sibi tradita posset custodire, & ad ascensiones in corde de valle lacrymarum cotidianis monitis subleuare, ne lupus invisibilis aditum inveniens ovile Domini ingrederetur, & oves dominicas aut extra raperet, aut intus occultis morsibus strangularet. Quod cum hactenus suis de causis ab eis dilatum sit, nunc tandem adquieverunt monitis meis, & disponunt aliquem secundùm quod mentibus eorum inspiraverit Deus sibi præficere, qui pro viribus sibi collatis in necessitatibus eorum studeat eis tam spiritualia quàm corporalia ministrare. Ea igitur hora qua litteras istas acceperitis, per easdem litteras, licèt absens corpore, præsens tamen spiritu depono in manu vestra prælationem quam hactenus habui in ecclesia beati Quintini, toto desiderio expostulans, vt quem congregatio illa concorditer vel pars sanioris consilij regulariter sibi præferri postulaverit, in eo loco & ordine in quo ibi eram, substituatis, & substitutum in anxietatibus suis pro officio vestro paterna consolatione relevetis. Ego tamen & si depono prælationem, non desero illius ecclesiæ societatem, in qua aliquando potero vobis esse vtilis, si Deus reddiderit pacem servis suis. Valete.

Luc. 14.

[a] *In aliquot veteribus codicibus habetur capitulum sequens. Quomodo prælationem S. Quintini deposuit in manu episcopi, conferenda est cum sequente.*

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ seruus, [a] vestræ autem societatis fidelis frater, confratribus suis devotum fraternitatis obsequium.

XXXII.

[a] *sic conceptus est titulus in vett. codd. alloquitur autem canonicos ecclesiæ S. Quintini Belvacensis. & conferendæ sunt epist. 17. & 31.*

Sicut navis præsentia gubernatoris destituta, licèt bonos habeat nautas, & reliquos navis adiutores, licèt etiam prosperum habeat ventum, tamen aut fluitat, aut fluctibus immergitur, aut scopulis illiditur, & sic planctum magis invenit quàm portum: sic ecclesia Dei, Rectoris [b] sui præsentia viduata, multis modis in hoc mundo tanquam in mari naufragoso periclitatur, & ab aditu æternæ quietis, tanquam ab introitu portus, aut diu differtur, aut in æternum removetur. Quod ego attendens, sicut sæpe monui, [c] ita nunc moneo, & licentiam do, vt vobis rectorem regulariter eligatis, quem sicut patrem animarum vestrarum omni honore dignum habeatis, cuius salutaribus monitis cum omni humilitate in omnibus obediatis. Nolo enim cum periculo meo & vestro vobis præesse & non prodesse: terram occupare, & messem quam terra culta latura est, vmbra mea [d] præfocare. Malo vos viventes videre sub alieno regimine, quàm lugere mortuos sub prælationis meæ velamine: habere vos fratres ordinatos, quàm filios incompositos. Nolo enim sine causa laborasse in vobis, quos materno affectu de veteri homine in novum mediante Dei timore generavi: quos geminorum vberum lacte vsque ad solidi cibi percep-

[b] *vnus cod. pastoris sui.*

[c] *vt suprà, epist 17.*

[d] *vnus cod. suffocare.*

Digitized by Google

tionem educavi: quos ita vnicè dilexi, vt cum gaudentibus gauderem, cum dolentibus dolerem, cum infirmis infirmus fierem: quorum onera tanta mansuetudine supportavi, quanta parentes filios carnis suæ tolerasse vix possunt inveniri. Cùm ergo impediente nescio qua Dei dispositione [a] ex maternis vberibus lac sumere non possitis, quærite vobis matrem adoptivam, de cuius vberibus lac suggatis: ne aliqui vestrum ante tempus ablactati, matrem quam expectant non inveniant, & sic ad solidam escam non perveniant. In eligendo itaque omnes in commune consulite: vt nemo ibi privatam occasionem attendat, nemo de privata excellentia intumescat, nemo contentiosus existat, nec illi humiliter subdi refugiat, quem fraterna concordia provisa vtilitate sibi præferri expostulat. Qui tamen tanto nunc diligentiùs à vobis est discutiendus, quanto postea non reprehendendus, sed ab omnibus æquanimiter est tolerandus. Nolo autem certam vobis designare personam, sed habere liberum electionis arbitrium: vt electum vestrum eo æquanimiùs toleretis, quo eum voluntariè vobis prætuleritis, Hoc [b] tamen in fraternitate vestra retineo, vt quem de fratribus mecum habere voluero, mihi sicut patri filium transmittatis: & sicubi eum manere voluero, sine scandalo concedatis. Qua in re non est vobis formidandum, quia satis in hoc servabo modum. Hoc etiam apud vos interim volo habere privilegium: vt si quæ, quod absit, inter prælatum vestrum & aliquem de fratribus orta fuerit contentio, & aliqua in-

[a] *al. dispensatione à mat.*

[b] *al. tantùm.*

temperantia zeli adversus alterum alter exarserit, si hoc commodè per vos sedari non poterit, non priùs ad aures publicas causa hæc prodeat, quàm ad me deferatur: vt studeam vel immoderatum zelum illum temperare, vel demum canonicæ severitati vires dare. Inexpertus enim auriga dum nescit fræna moderari, primo cursu cogit equum acceleratione lassari. Cùm ergo sit ars artium, onus onerum, regimen animarum, postquam vsu ipsius artis edoctus fuerit vester prælatus, quid debeat dissimulare, quid debeat in [a] promtu vindicare; tunc iam suo & vestro iudicio contenti poteritis omnia commodè negocia vestra commodare. * Quicumque autem ille sit, talem eligat fraternitas vestra, qui sciat de thesauro suo proferre nova & vetera, qui etiam noverit mores vestros, cuius mores & vos non habeatis ignotos. melius enim sibi invicem cohærent lapides, qui frequenter collimati, inæqualitatem suam deposuerunt frequenti limaturæ exercitio. Quòd si forsitan contigerit eum in causis exterioribus [b] minùs esse exercitatum ad disponenda omnia sibi commissa, iuvabit eum bona conscientia & bonum testimonium. Ipse etiam faciat sibi Præpositum, qui consilio eius & vestro omnia exteriora disponat. Ipse autem [c] intus secundum traditionem sanctorum patrum vacet orationi & lectioni, & nutriendæ fraternæ dilectioni. Multa loquor, sed quasi nunc demum vos ablactans vellem vos in omnibus esse instructos: vt quæ sunt [d] recta sapiatis, & rectè intellecta, opere impleatis. Sed [e] quia ad hoc

[a] *vnus v.c. promptu.*

[b] *in ca. Petrus. distinct. 39.*

[c] *solus cod. Put. interim.*

[d] *al. bona.*

[e] *al. si ad.*

Digitized by Google

non sufficitis, consulite angelum magni consilij: vt consilia vestra dirigat, & [a] ad bonum finem perducat. Deus patientiæ & solatij sit vobiscum. Valete.

[a] *v.c.S.Vict. ad bonam finem.*

Lamberto Dei gratia Atrebatensium episcopo, Ivo ecclesiæ Carnotensis servus, syncera dilectionis munus. XXXIII.

Si tanta esset nobis convicinitas locorum quanta est animorum, frequenter vellem tuo dulciloquio mulceri, tua consolatione refoveri. Desiderarem tibi frequenter æstus meos effundere, perturbationum mearum crebras incursiones tuis orationibus propulsandas ostendere, amissam quietem spiritus tecum sæpe deflere: in qua licebat aliquando divini amoris dulcedinem apposita divini verbi mensa gustare. [b] Sed quoniam & tu iubente Deo remigasti in altum, vt laxares retia in capturam, amodò poteris ex tuis mea pensare pericula, qualia prælatos in profundo experiri pronũciat psalmista: *ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* In quibus periculis vnum est singulare consilium, quatinus toto affectu clamemus ad Dominum, cui mare & venti obediunt, vt procellam nostram convertat in auram, & sileant fluctus eius. Quòd si Dominus in navi dormiens, vt experiatur sustinentiam nostram, moram fecerit, sustinentes sustineamus: quia veniet, & supra sustinentiam nostram

[b] *sic v.c. antea, cogitare.*

Psal. 106.

Digitized by Google

[a] al. Kar.

tentari nos non permittet. De cætero [a] cariſſime læta tua, triſtia tua communica ſuo tempore diligenti & dilecto: quia læta & triſtia tua mea ſunt, ſicut mea tua eſſe non ambigo. Vale.

Ivo humilis Carnotenſis Eccleſiæ ſervus, Roberto iam bonæ ſpei fratri, aſcenſiones in corde.

XXXIIII.

Quoniam ſicut quorundam relatione didicimus, iam vileſcit tibi mundus, & omnis vana ſpes eius, credimus quia propitia divinitas inchoavit in pectore tuo templum ſuum, & locum ſanctum habitationis ſuæ: vnde bonorum omnium largitori, à quo fit hæc de vetuſtate in novitatem laudanda mutatio, grates exſolvimus, & bonis principiis fœlicem provectum & bonum exitum conferri [b] ab eodem omnium bonorum largitore poſtulamus. Tu igitur cariſſime, [c] adiuvante divina clementia ſollicitè cave, ne immundus ſpiritus ad te revertens, domum quam reliquit, intus vacantem, & foris ornatam inveniat, & ſecum alios ſeptem nequam ſpiritus virtutum ſpecie palliatos inducat, ſicque noviſſima tua peiora prioribus efficiat. Contra ſpirituales itaque nequitias pugnaturus, ſi ſecurus vis pugnare, caſtris Chriſti militum ordinatè pugnantium te inſere: ne ſi ſingulari certamine contra exercitatos inexercitatus pugnare [d] contenderis, innumera adverſariorum tuorum multitudine comprimaris. Poſtquam verò ſpiritu conſilij & forti-

[b] ita omnes v. c. anteà, proferri.

[c] al. Kariſſ.

[d] al. contendis.

Digitized by Google

tudinis armatus calliditates antiqui hostis evitare consueveris, [a] iam exercitatior in spirituali certamine poteris solus, si ita contingat, contra quoslibet hostes certamen inire, quorum impetus didiceris sustinere in acie. Vnde dominus noster Iesus Christus discipulos nondum Spiritu sancto confirmatos, & adhuc spiritualis certaminis expertes admonuit dicens: *Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Possem fraternitati tuæ hunc in modum multa scribere, sed quia tu per te sapis, hoc præ cæteris obsecro, vt qui iam de tuis Deo in membris eius cœpisti offerre sacrificium, principaliter de te offerre studeas holocaustum, ne si aliter, quod absit, feceris, dicatur tibi: *Si rectè offeras, rectè autem non dividas, peccasti, cùm tua tribuas, & teipsum tibi retineas.* Vale.

[a] *al idem exerc.*

Luc. 24.

[b] *citat & explicat epist. 47.*

Richerio Dei gratia sanctæ matris ecclesiæ Senonensis archiepiscopo, Ivo ecclesiæ Carnotensis servus obedientiam secundum [c] *constitutiones patrum, & cæteris coepiscopis in vrbe Remensi congregatis fraternæ dilectionis obsequium.* XXXV.

[c] *ita omnes v.c. anteà consuetudines.*

Si divinæ legis fuissetis memores, cuius debetis esse doctores atque tutores, non contra sanctorum patrum instituta me invitassetis ad concilium, præsertim cuius facinus ignoratis aut flagitium. Primò, quia invitaverunt me quidam episcopi non comprovinciales mei, qui sine auctoritate apostolica mei iudices esse non debent: cùm peregrina iudicia nullius esse momenti decretorum pariter & canonum ge-

Digitized by Google

[a] *al. decernit. vel decrevit. refertur in ca. peregrina, cum seq. can. 3. q. 6.*

[b] *Stephanus papa epist. 2.*

[c] *l. neganda C qui accus. non poss. & ca. I. cau. 3. q II.*

[d] *a pseudo-episcopis se fatigatum dicit epist. 67.*

[e] *confer locum epist. 28.*

nerali sanctione decernat [a] auctoritas. Secundò, quia admonitione metropolitani mei protrahere nitimini causam meam extra provinciam. Quod cum multis sanctionibus sanctorum patrum præcisum sit, vnam ex multis beati Stephani Papæ & martyris producam ad medium, quæ tanquam gladius biceps vtriusque intentionem reverberet, invitantis scilicet & accusantis. Dicit enim beatus papa. [b] *Vltra provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur: sed omnis accusatio intra provinciam audiatur, & à comprovincialibus terminetur, nisi ad apostolicam sedem fuerit tantum appellatum.* Et. [c] *neganda est accusantibus licentia criminandi, priusquam se crimine quo premuntur exuerint.* Postremò quia non de veritatis tramite, sed de odij fomite [d] mea procedit accusatio, apostolicam sedem appello. quòd omnibus in crimine pulsatis apostolica concedit auctoritas, vt per se, aut per vicarios suos loco & tempore, quod mihi præscripserit, causam meam discutiat, & cùm peroratum fuerit, legitimam sententiam proferri præcipiat. Neque hoc bene mihi conscius causa vitandi iudicij facio, cum manifesta & brevis sit mea purgatio de crimine periurij, qui nulli hodie viventium aliquando iuramentum feci. Sed nolo exemplum esse cæteris recedendi ab ordine; neque sanum est consilium pro incerto commodo vel nullo certis periculis me opponere. Conductum enim à Domino meo Rege [e] quæsivi, nec habere potui. Quantùm verò ex intentatis minis intelligo, non liceret mihi in conventu vestro impunè

dicere

Digitized by Google

dicere veritatem; qui pro iam dicta veritate, & apostolicæ sedis obedientia tantam sentio severitatem, vt periurium arguar incurrisse, & maiestatem regiam minuisse. Quod vt pace vestra dicam, rectiùs in eos retorqueri potest, qui vulnus fomentis incurabile, [a] tanquam pij medici cauteriis competentibus dissimulant vrere, vel medicinali ferro præcidere. In qua sententia si mecum firmiter fuissetis, iam ægrotum nostrum ad sanitatem perduxissetis. Quod quamdiu differtis, videte si fidelitatem quam debetis pleniter exhibetis, si officij vestri munus expletis. Faciat ergo [b] dominus Rex adversum parvitatem meam, quantum Deo permittente libuerit & licuerit. includat, excludat, proscribat: inspirante Dei gratia & prosequente, decrevi pati pro lege Dei mei, nec vlla ratione cogente volo ei consentaneus in culpa esse, qui nolo esse consors in pœna. Angelus magni consilij, & spiritus fortitudinis sit vobiscum, vt recta sapiatis, & recta faciatis. Valete.

[a] *loquitur de nuptiis Philippi Regis cum pellice de quibus epist. 13.*

[b] *cuius odia per decennium tolerasse scribit epist 141.*

Reverendo confratri Petro Pictavensi episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, sic bona plantare vt non studeat bona convellere. XXXVI.

SI fraternitatem vestram in ius vocare possemus, quantum salvo caritatis vinculo fieri posset, iure à vobis multas expostularemus iniurias, partim communes, partim proprias: proprias, quia clericum in diœcesi [c] nostra Deo militantem, & pro pulcritudine & dulcedine vitæ

[c] *v. c. diocecesi.*

Digitized by Google

contemplatiuæ, fonti vitæ totis desideriis inhiantem, ad publicum prodire, quietem suam interrumpere, nostra admonitione, nostra auctoritate compulistis. Quem cùm vobis ad regimen cuiusdam regularis ecclesię [a] diœcesis vestræ, vestris epistolis crebrò compulsi concessimus, & canonicè electum ab ipsa ecclesia transmisissemus, non satis aptam à vobis passus est repulsam, qui præpostero ordine tunc de eius prælatione disceptare cœpistis, quando iam facta à fratribus & collaudata à vobis eius electione, in prioratus sui sede eum sublimare debuistis. In quo & illi fratri non modicam intulistis verecundiam, & amico [b] vestro non minimam fecistis iniuriam. Non enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad iniuriam doni & donantis tam facilè mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur vestram fraternitatem litteræ domni Papæ, quibus dictandis à latere interfuimus, [c] quæ confirmant abbati sancti Cypriani ius illud prædictæ ecclesiæ, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorumdam monachorum, qui (vt audivimus) quietam possessionem clericorum approbant, monachorum verò sancti Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc enim prædictus abbas modis omnibus nitebatur, vt prædictæ ecclesiæ prioratus ei à domno papa concederetur. Quod domnus papa nobis reclamantibus, & libertatem clericorum pro posse nostro defendentibus facere noluit: præcavens, sicut ipse dicebat, ne sub hac occasione prædictus

[a] *al. diocesis.*

[b] *sic v.c. id est Ivoni. malè antea, nostro.*

[c] *ita hic locus restitutus ex v. c. Adinot.*

Digitized by Google

abbas clericos moliretur excludere, & monachos suos intrudere. Clericorum autem ordini publicam infertis iniuriam, qui monachorum ordinem ad tam ruinosam superbiam erigitis, vt clericos eis subiugare studeatis: quorum tanta debet esse excellentia, vt secundum beatum Augustinum, [a] *Vix etiam bonus monachus bonum clericum faciat.* Sed quia clericus ista dixit de clericis, audiamus monachum dicentem de monachis. Dicit enim Hieronymus: [b] *monachus non docentis, sed dolentis habet officium.* Et alibi: *clerici oues pascunt: ego pascor.* Et alibi: *Si cupis esse quod diceris monachus, id est solus, quid facis in* [c] *Vrbibus? quæ Vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum. Habet Vnumquodque propositum principes suos. Et Vt ad nostra Veniamus, episcopi & presbyteri habeant ad exemplum apostolos & apostolicos Viros, quorum honorem possidentes habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri principes Paulos, Antonios, Iulianos, Hilarios, Macharios.* Et alibi: *Mihi oppidum carcer, & solitudo paradisus est. Quid desideramus Vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur?* Possemus in hunc modum multa colligere de privilegio clericorum, & subiectione monachorum, nisi vitaremus prolixitatem epistolæ. Nec tamen ista dicendo, monachorum religioni detrahimus: immò vt veri monachi sint, id est, vt verè singularem sectentur vitam, tota mente desideramus. Laudamus quidem eos & beatos esse profitemur, si non transgrediantur [d] terminos à patribus suis

[a] *epist. 76. ad Aurelium: & refertur in ca. legi. 36. causa 16. q. 1.*

[b] *lib. adversus Vigil. & lib de instit. monachi, & lib. de laude vitæ solit.*

[c] *Gratia sub causa 16. q. 1.*

[d] *Prou. 22.*

Digitized by Google

positos:& tunc magis esse beatos, cùm subesse magis studuerint quàm præesse, cùm humilitas & obedientia sit eorum summa provectio, ambitio verò & superbia lamentabilis deiectio. Hæc & his similia diligenter attendite, & ordinem clericorum, in quo estis, & cui Deo auctore præestis, ad meliora provocando honorate, & nulli alij ordini eum contra morem ecclesiasticum subiugari permittite. Vale.

Ivo Carnotensis ecclesiæ servus, Roberto in Christo dilecto fratri, memorem esse vxoris Loth. XXXVII.

Gloria misericordi & sapienti Deo, qui cor tuum [a] inanitum inflatum, sagittis acutis vulneratum, ad tãtam humilitatem perdomuit vt iam ad petras montium confugias, & ab ira igni abscondi desiderans ab eis vitam salutis ardenter inquiras. Et quia decorem domus Dei diligere, & de valle lachrymarum ascendẽs canticum graduum cantare cœpisti, quod ipse per te nosti, solum hoc superest, vt cum apostolo quæ retrò sunt oblitus in anteriora te extendas, donec ad montem Bethel virtutum ascensione pervenias iubi dilectum fugientem desiderij lacrymis prosequaris, & aliquando revertentem interni amoris brachiis complectaris. Sed quis sit aptus vitæ modus, vel quis locus ad ambulandum in via Dei sit eligendus sic affecto vti nunc es, nec tua fraternitas quæsivit, neque ipse scire possum, nisi me pulsante ad ostium cordis tui, tuos æstus ipse proferres, & in quo vetus homo resistat, quominus novum hominem

[a] al. inaniter.

Apoc. 6.

Digitized by Google

perficias, simpliciter aperires. Quòd licet aliqua ratione impediente ad præsens fieri non contingat, Deum tamen pro amabili fraternitate tua rogabo, vt qui in pectore tuo templum suum inchoavit, ipse perficiat: simul exhortans, vt certum vitæ modum, quem Deus tibi ipse inspiraverit, eligas: in quo humilitatis viam[a] sub obedientiæ fræno insistas, & experimento simul & exemplo vitæ tuæ moderamen addiscas. Sic enim decens est, vt ab imis inchoans ad summa proveharis, non vt à summis incipiens ad ima dilabaris. Quòd cum nostris temporibus de quibusdam ipse videris & audieris, exemplo illorum te oportet esse [b] correctum, vt non simile incurras retrogradationis opprobrium. Plumesce igitur in nido, antequam voles in altum: vt solidatis virtutum pennis possis alas in activæ vitæ moderatione deponere, & easdem in altitudinem contemplationis elevare. Vale. apud fratrem Lambertum habe me excusatum: quia nondum mihi scribere licuit quæ voluit. Scribam autem quæ Deus donaverit, cum mihi opportunum fuerit.

[a] duo v.c. via.

[b] al. correptum.

[c] Guacelino reverendo [d] Vuintoniensium episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ servus salutem.

XXXVIII.

[c] al. Guatcelino.

[d] sic v.c. anteà Vvintoriensium.

Liberalitatis tuæ fama nullo simulationis fuco palliata, iampridem mihi per multos innotuit & placuit. Qua fiducia per Gulielmum sancti Satyri præpositum, vasculum chrismale, cuius forma nostris artificibus erat igno-

ta, à tua munificentia postulavi, & sine dilatione impetravi. Quod mihi gratius fecit caritas dantis, quàm appetitus postulantis. Vnde quoties mihi ad vsus necessarios ante oculos ponitur, tui memoria dulciter mihi ad mentem revocatur, & fraterna caritas ad rependendam vicem, si opportunitas se offerret, excitatur. Vnde postulo fraternitatem tuam, vt & tu memoriam confratris in tua mente reponas, quatinus & orationum manus [a] desideranti mihi porrigas, & vtrùm apud te hanc gratiam impetraverim, aliquo signo ostendas. Vale.

[a] *sic omnes antiqui libri anteà, munus.*

Anselmo reverendo Cantuariensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis servus, pro modulo sibi collato fidelium orationum munus.

XXXIX.

Quamvis placuerit ei qui te invitavit, [b] tibi non alta requirenti dicere, *ascende superius*; non tamen ideò credimus paternitatem tuam nulli religioso onerosam minùs esse memorem eorum quos aliquando in Christo dilexerat, vel à quibus pro Christo aliquod obsequium fraternitatis acceperat. Quod tamen si aliquando ex cotidiana ecclesiasticorum negociorum instantia contingeret: tamen non immemores vestri, parvitatis nostræ memoriam tuæ sublimitati quibus possumus vehiculis ad mentem reducimus, [c] vtpote qui tuis desideramus orationibus fulciri, & copiis si necesse fuerit relevari. Adstitimus enim hoc anno pro multa in te benivolentia monachis Beccensibus [d] con-

[b] *in septem v.c. vt tibi n a. quærenti diceret.*

[c] *in vno v.c. reducere curamus.*

[d] *Huc videtur referenda epist. 6.*

Digitized by Google

tra Molismenses, quantum ratione & auctoritate suffragante potuimus. Et iam de [a] Pixiacensi monasterio plenam per nos consecuti fuissent iustitiam, nisi quòd prius affectant regis captare benivolentiam. De cætero commendo paternitati tuæ fratrem [b] Rothardum præsentium latorem, per obedientiam confratrum ad partes istas directum, vt in quo indiguerit consilio, eum munias & auxilio. Si autem servitium nostrum in aliquo tuæ sanctitati fuerit commodum, obedituro præcipe. Vale.

[a] *aliàs, Pixicensi Pixinacensi, Piiacensi eadem varietas in tit. epist.* 45.

[b] *al. Rohardum, vel Rotrardum.*

Ivo Carnotensis ecclesiæ non satis aptus minister fratri Manegaldo sic crucem Christi portare, vt eius remigio mare huius mundi valeat transfretare. XL.

Quoniam post multos circuitus levem Christi sarcinam subire, & contempto mundi flore in domo Dei abiectè vivere elegisti, sciens quia *melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas*, divinæ bonitati, quæ humilibus dat gratiam, grates exsolvimus: & vt de commisso tibi talento tanquam fidelis nummularius creditori tuo multiplicem referas vsuram, eandem divinam bonitatem intensiùs obsecramus. Sic enim ordo rationis poscebat, vt qui verbo ad viam vitæ plurimos informaveras, aliquos aliquando conformares & confirmares exemplo: & qui de semine patris Iacob tanquam Zelpha inveterata & ancillari consuetudine philosophandi filios pepereras, iam de eiusdem patris semine tanquam speciosa Rachel ex

Psal. 36.

Genes. 29. & 30.

Digitized by Google

intimæ visionis libertate spiritualem sobolem multiplicare non desistas. Ista dicens, Minervam quidem non doceo, à qua magis doceri indigeo; sed fraternis profectibus congaudens, bonis principiis meliores exitus apponi desidero. Simul obsecro, vt pusillanimitatem meam in alto remigantem, & penè aliquando naufragantem, de portu tranquillitatis tuæ orationibus iuves, salutaribus monitis aliquando consoleris. Notum enim credo prudentiæ tuæ mihi pro[a] Rachel servieti Liam esse nocte suppositam, [b] quam quidem invitus suscepi, & invitus tolero, vt pote parùm videntem, parùm parientem, sed multùm exasperantem. Quarum molestiarum tædio frequenter affectus, retrospecta quietis amissæ pulcritudine graviter ingemisco, & datis mihi columbæ pennis avolare, & iterum & iterum vacare desidero. In qua perturbatione sólum mihi refugium est orare, & eum expectare qui salvum me faciat à pusillanimitate spiritus & tempestate. A cuius voluntate si dissentire non timerem tanto oneri impar, eidem oneri humerum libenter subtraherem. Cùm ergo à te ad partes nostras transierint vel redierint aliqui, fac vt videam interiorem hominem tuum in litteris tuis, sicut ex parte vidisti meum in meis. De cætero commendo fratrem istum portitorem præsentium [c] fraternitati tuæ, vt [d] familiarem eum habeas, & in lectionibus tuis ei benignè respondeas. Quantum enim de homine æstimare possumus, ædificari quærit, non inflari.

[a] *vt epist. 4. & 17.*
[b] *al. quanquam invitus.*
[c] *quidam addunt, litterarum.*
[d] *vnus, familiariter.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, [a] *Gaufredo Vindocinensis monasterij abbati cum dilectione salutem.* XLI.

[a] *aliàs Goifredo, Goiffrido, Godefrido.*

Quantum ex tenore litterarum tuarum perpendere potui, summa inquisitionis tuæ fuit, vtrùm monachus qui tantùm à monacho, & non à suo abbate benedictus est, ab abbate suo iterum benedicendus sit. Quod fieri posse & dimitti posse arbitror absque vllo benedicti vel benedicentis incommodo. Monachi enim benedictio non est manus impositio, vel alicuius sacramenti ex apostolica traditione celebratio. Nec aliam vim habere mihi videtur, quam super pœnitentem absolutio, vel super populum sacerdotis oratio. Dicit enim beatus Hieronymus. *Monachus* [b] *non habet officium docentis sed plangentis, qui se & mundum lugeat.* Sicut ergo monachus in hoc officio sibi soli prodest, ita ex gratia vocantis solus ad hoc officium accedere potest: nec præiudicat ad salutem, vtrùm à simpliciter à monacho vel abbate suscipiat benedictionem: quia verum monachum nulla facit exterior adiectio, nisi mundi contemptus, & plena Dei dilectio. Quod in principibus huius ordinis, Paulo videlicet & Antonio, & multis aliis Ægyptiis monachis facilè apparet, qui nullam à præcedente abbate vel monacho suscipientes benedictionem, perfectam ab eo qui habitare facit monachos in domo, sui laboris consecuti sunt retributionem. Quòd verò postea multiplicatis mona-

[b] *al. non est. vel. monachi officium non est docentis.*

Digitized by Google

chorum congregationibus professiones ab eis exactæ sunt, & benedictiones super eos datæ, quadam cautela factum est: vt monasticus ordo quanto firmiùs in conspectu Dei & hominum & solemniùs ligaretur, tanto robustiùs & devotiùs ab ipsis servaretur. Et si qui vellent ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur, & tanquam [a] iurati in Christi sacramenra tirones, ad propositum suum reverti cogerentur. Quibus liquet traditiones huiusmodi, nihil esse aliud quàm quædam religionis vincula, humanæ instabilitati provisa. Quoniam omnis traditio religionis novitate & raritate viget & floret, antiquitate verò & numerositate, nisi districtè ligetur & servetur, frigescit & vilescit. Vnde in discretione abbatum hoc mihi ponendum videtur, vtrùm debeant professiones coram aliis factas, vel benedictiones ab aliis datas in sua præsentia iterare: quia non est hoc ecclesiastica sacramenta iterando violare, sed pro instabilitate personarum [b] vinculum vinculo superponere. Quòd si monachi benedictio esset consecratio; etiam apud Cluniacenses, [c] apud quos (vt asseris) est ista consuetudo, nulla prorsus fieri [d] posset benedictionis iteratio. Vnde nec consecratio virginum, quæ ex auctoritate apostolica episcoporum privilegio reservatur, si aliquando [e] à presbyteris vsurpetur, propter sacramentum Christi & ecclesiæ quod ibi continetur, nullatenus ab episcopis iteratur. Dixi de proposita quæstione quod sensi, &, quantum mihi videtur, in nullo à ra-

[a] in vno cod. periurati.

[b] al. vinculis vincula.

[c] sic leg. ex melioribus libris. Cluniacēsis monasterii meminit. ep. 78. malè anteà, apud Gloriacēses.

[d] al. deberet.

[e] can. sicut & can. presbyteri. d. 68.

Digitized by Google

tione vel auctoritate dissensi. Vale, & quomodo ieris vel redieris, & quod audieris de consilio [a] domni Papæ mihi rescribe. [a] *al. domini.*

Hugoni Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, confortari in domino. XLII.

Publicis negotiis præpeditus plura quæ volui fraternitati vestræ scribere non valui. Si autem aliquando mererer dulce colloquium vestrum, dicerem plurima in aure tuta, quæ chartula celare non posset, si in æmulorum manus, antequam ad vestras perveniret, incideret. Hoc itaque interim suadeo vobis, vt iuventutem vestram honestis exercitiis occupetis, lectione, oratione, sacræ legis meditatione: vt si aliquando aliqua fœda imaginatio per sensuum fenestras templum cordis irrumpens ibi appingi tentaverit, vel prorsus ab ipso introitu repellatur, vel si fortè aliqua incuria vel importunitate ostium cordis irrepserit, casta intus vigente dignitate cum dedecore excludatur. Sic enim testimonio bonæ conscientiæ poteritis in iustitia Dei exultare, & internæ suavitatis gustum proximis [b] fiducialiter eructare. Nec infructuosus esse poterit sermo doctoris, quem intus accendit & format divini virtus amoris. Si verò perversorum odia & detractiones ex hoc incurrerit vestra fraternitas, toleranda erunt vobis verbera verborum: qui in eorum numero [c] estis, qui apostolico gradu insistentes pro domo Dei sustinuerunt

[b] *vnus cod. fideliter.*

[c] *idem cod. in eorum merito.*

Digitized by Google

non tantum rapinas bonorum ſuorum, ſed etiam tormenta & mortes corporum. Quod enim illi ſuſtinuerunt pro fidei defenſione, nos ſuſtinere habemus pro criminoſorum actuum reprehenſione. alioquin erimus paſtores noſmetipſos paſcentes, noſtra quærentes, oves morbidas non ſanantes, ſed fortes & pingues devorantes. Nec ab hac fortitudine deterreat vos raritas præſentium exemplorum, cùm excuſare nos non valeat hæc ratio apud iudicem internorum. Valete, & fratres noſtros [a] Biſteſiaci Deo militantes ſub patrocinio veſtro pro Dei amore & noſtro iuvate, & contra æmulorum infeſtationes paternè ſupportate.

[a] al. Biſtiſiaci.

Domno & patri ſuo Vrbano ſummo pontifici, Ivo eccleſiæ Carnotenſis miniſter, cum Petro pugnare, & cum Petro regnare. XLIII.

Quoniam Romana eccleſia poſt multa naufragia ſub veſtro regimine ad portum penè pervenit, & Italiæ regnum [b] iamdiu rebello in conſpectu veſtro totum penè conticuit, ita vt novus Rex ad voluntatem Dei & veſtram in manus veſtras ſe dederit: gaudeo in domino, & gaudium meum nullis ſyllabarum metis explicare ſufficio. Cotidianas etiam preces coram Deo pro veſtra incolumitate & pace multiplico: vt ſermo Dei per vos currat, & de die in diem magis proficiat, & bona quæ per vos inchoavit, ad finem vſque perducat: notum autem facio ſublimitati veſtræ, quod

[b] ſuprà epiſt. 24. dicit in regno Italico ſurrexiſſe alterum Achab. & in fine epiſt. 27. Vrbanũ Romæ obluctari adverſariũ.

Digitized by Google

[a] Guillelmum bonæ ſpei fratrem in Carnotenſi eccleſia nutritum, Pariſienſis eccleſia elegit in epiſcopum. Qui quidem ſine conſilio & aſſenſu noſtro nihil tale præſumere volui. tmiſimus itaque cum eo quoſdam de fratribus, qui diligenter inquirerent, vtrùm in eum vota omnium concurrerent: vtrùm hæc electio mediante pecunia, vel aliqua eſſet à Rege extorta violentia. Quibus benè cuncta renunciantibus, illi fratri dedimus conſilium & aſſenſum, vt illi electioni cederet, & divinæ ordinationi ſe non ſubduceret. Timebamus enim ne alius ex transverſo ſe intruderet, & eccleſiam ſymoniaca peſte macularet. Addidimus quoque conſilio eius, quia aliquantulum infra annos legitimos [b] nobis eſſe videbatur, vt promotiones ad gradus eccleſiaſticos per congrua intervalla [c] differret, & interim aut per ſe aut per nuncios eccleſiæ pro his quæ ad integritatem ordinationis minus ſunt, à paternitate veſtra indulgentiam poſtularet. Quod ſcribo abſens, ſi opportunitas ſe offerret, dicerem præſens: & pro ipſa eccleſia, & cum ipſa eccleſia à paternitate veſtra magna in vos fiducia poſtulo, vt nulli æmulo de eius inſimulatione aurem de cætero [d] commodetis, & per præſentium latorem mihi & ipſi eccleſiæ litteris veſtris, quo ordine & quo modo res incœpta ad exitum cum gratia veſtra perduci poſſit, vos ipſe diſponatis. Conterat dominus ſathanam oro ſub pedibus veſtris. Valete.

[a] *al. Vvillelmum de quo etiam ep. 50.*

[b] *triginta, quæ ætas viri perfecti dicta in concilio Agatenſi relato cap. 6. epiſcopus diſtinct. 77.*

[c] *de intervallis ordinum, Grat. diſtin. 77.*

[d] *al. accommodetis.*

Ad Roman. cap. 16.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, omnibus in eiusdem ecclesiæ episcopatu positis salutem in Domino. XLIIII.

Notum sit vobis dilectissimi, qui ad supernam Hierusalem pertinere vos creditis, quia si donativum superni Regis, ad quod vocati estis, promereri desideratis, pacem vobis à Deo mandatam remota omni discordiæ peste servare debetis. Hanc enim Christus mundum ingrediens angelica revelatione mundo
Luc. 2. mandavit cœlesti militia concinnente, *gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hanc Christus proximè de mundo egressurus & in brevi ad cœlos reversurus
Ioan. 14. commendavit dicens, *pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Hanc apostolus ne-
Heb. 12. cessariò tenendam admonet dicens: *pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Cùm enim Christi adventus non solùm inter se cœlestia & terrestria, sed etiam ipsa terrestri ad invicem pacificare venerit, vt in vnitate fidei & Christianæ pacis vnum Christi corpus fierent: quid ei proderit Christi adventus, qui extra pacem fuerit inventus? Hanc professi estis, cùm ad Deum auctorem pacis & amatorem revertentes, diabolo auctori & amatori discordiæ & omnibus operibus eius in fonte vitæ renunciastis. Ergo fratres, si dissimulare non vultis, magna est vobis [a] indicta necessitas observandæ pacis, qui Regis æterni sacramentis obstricti

[a] *ita v. c. Put. alii iniuncta. epist. 50. pacem quæ indicta est.*

Digitized by Google

æterni præmij expectatione cœlesti militiæ vos mancipastis. Pro certo enim sciat fraternitas vestra, quia in regno Christi nullus est relictus discordiæ locus. Solùm cum auctore [a] mortis & operibus eius indeficiens est nobis iniuncta discordia. Cùm ergo, vt dictum est, Christianorum [b] fides pacem debeat habere continuam, & non tantùm mentes eorum à viciis, sed etiam manus debeant vacare ab operibus viciosis: videte quantum iam desit [c] vobis ad Christianam perfectionem, qui dies, quos devovistis cœlesti militiæ ad quærendam salutem, remitti vobis cogitis exercendæ malitiæ ad inveniendam mortem. Attendite fratres, si quis vestrum alternatim carnem suam tribus diebus ferro incideret, vel igni combureret, vel quolibet alio cruciatu affligeret, quatuor verò diebus tantùm vocaret, nónne ab amicis ligaretur, nónne tanquam [d] phreneticus ad medicum duceretur? Quanto magis vulnerator animæ suæ vel interfector fortioribus Christi vinculis esset alligandus, vt à morte animæ suæ cessaret, & incessanter vitæ operam daret? Sed quia prona est omnis ætas ab adolescentia in malum, & perversi homines stipendia peccati magis quàm iustitiæ diligentes adversus correctores suos insurgunt tanquam [e] phrenetici in medicos, expectantes de vobis meliora & viciniora saluti, toleramus imperfectionem vestram: dissimulamus impietatem vestram: & cum abundante iniquitate sanare vos perfectè nequeamus,

[a] al. actore.

[b] ita v. c. Put. vt paulo antèdixit, in vnitate fidei & Christianæ pacis. In aliis esse fines pacem debeant habere.

[c] in vno v. c. vobis Christianæ perfectionis.

[d] al. freneticus.

[e] al. frenetici.

Digitized by Google

malumus infirmos & ſaucios vos habere quàm penitus mortuos. Rogamus itaque & obſecramus, & ex auctoritate Domini Ieſu, cuius legatione licèt indigni fungimur, vobis præcipimus: vt ſalvationis veſtræ memores, [a] ſaltim hos quatuor dies, quibus Dominus & ſalvator noſter medicinalia ſalutis noſtræ ſacramenta evidentiùs operatus eſt, pacificos [b] firmiter habeatis, & ab omni [c] iniuria tam inimicorum quàm amicorum, tam alienigenarum quàm indigenarum mentes, manus, linguas compeſcatis. Novit enim quicunque eſt Chriſtianæ religionis diſcipulus, [d] quia quinta feria Dominus Ieſus vltimum cum diſcipulis convivium celebravit, in quo corpus & ſanguinem ſuum, quæ ſunt noſtræ reconciliationis ſacramenta, & vulnerum noſtrorum medicamenta, edendum & bibendum, & de cætero in ſui commemorationem faciendum eiſdem diſcipulis commendavit. Completo itaque cœnæ myſterio, eorundem diſcipulorum pedes lavit, in ſacramentum pœnitentiæ & remiſſionis: hoc ſacramento deſignans, terreno pulvere etiam religioſa corda ſordere, & neminem eſſe mortalium, qui non egeat pœnitentia & peccatorum indulgentia. Eiuſdem diei fine diſcipulo prodente traditus eſt in manus Iudæorum: quod tanta patientia fieri pertulit, vt ſe malè tractantibus in nullo reſiſteret, imò aurem præciſam ſervo principis benignè reſtitueret. Quinta quoque feria peracta diſpenſatione ſuæ incarnationis videntibus diſcipulis, in glorificata carne cælos aſcendit. De cætero ad

[a] *ita v. c. Put. al. ſaltem.*
[b] *vnus v. c. vos fir. exhibeatis.*
[c] *al. iniquo.*
[d] *Quinta feria cultus.*

Digitized by Google

ad dexteram patris interpellans pro nobis: vt eò sequatur humilitas gregis, quò præcessit celsitudo pastoris. Quid in his omnibus dux noster, quid nisi pacis exempla monstravit? videlicet vt qua die christiana plebs tot ad vitam medicamenta suscepit, nemo alium lædendo se potius lædat, nemo alium interficiendo se potius interficiat; cum læsus foris, lædens intus [a] pereat. Sexta verò feria primus Adam de limo plasmatus est, & secundus Adam ad redimendum hominem veniens, in vtero virginis angelo nunciante est incarnatus. Eadem quoque feria Christus passus est, & homo perditus, ad imaginem Dei per Christi sanguinem est reformatus. Qua ergo die pax reddita est mundo, pacem servare debet omnis homo: ne ad mortem redeat, quam protoplastus vniverso intulit mundo. Septima autem feria requievit Deus ab omni opere suo, significante hoc nobis spiritu sancto quòd non tantùm quiescere debemus ab omni opere vicioso, sed & requiem expectare post tempus quo sabbatizandum est ab omni opere oneroso. Non enim onerosum erit Deum perfectè diligere, & eius laudibus ex dilectione incessanter insistere. [b] In figuram quoque futuri & præsentis sabbatismi, prædicta feria caro Christi requievit in sepulcro, anima eius interim debellante tartara, & hostis antiqui fortitudine superata, perdita spolia reportante. Noli ergo christiane Christi sanguine redempte, noli beneficiis tui redemptoris ingratus existere: noli tartara in hac ereptionis & requietio-

[a] *al. interius.*

[b] *vnus cod. In signum quoque præsentis sab.*

Digitized by Google

nis die tua præsentia cumulare, bona proximi tui rapiendo, & eum qui aliena non rapuit, sed se ipsum tibi impendit in membris suis iterum persequendo. De octava feria quæ & prima, nulli credenti dubium est quòd ea die dominus resurrexit, & certum nobis argumentum & exemplum duplæ nostræ resurrectionis sua resurrectione contulerit, in qua plena pax dabitur filiis adoptionis, iam non concupiscente carne adversus spiritum, vel spiritu adversus carnem. His & aliis de causis quæ pro brevitate sermonis onerosum est enumerare, maiores nostri in his potissimum diebus servandam pacem esse sanxerunt, & pro qualitate personarum & quantitate malorum diversa & dira supplicia violatoribus pacis inferri decreverunt. Quorum vestigia pro posse nostro sequentes, exhortando præcipimus, & præcipiendo exhortamur, vt pacem, cuius constitutionem vobis scriptam dirigimus, sine disceptatione servetis, & servandam tactis sacrosanctis reliquiis propria manu firmetis. Hoc enim vobis bonum est, & ad augmentum [a] rerum temporalium, & ad provectum bonorum incommutabilium. Obedientibus à Deo pax & misericordia. [b] huic autem constitutioni non obediturus sit anathema maranatha. Valete.

[a] *quidam, rerum corporalium.*
[b] *al. his autem constitutionibus non obediturus.*

Digitized by Google

Iuo Dei gratia Carnotensis episcopus, clericis Mellentinis, & omnibus in Pixiacensi [a] archidiaconatu salutem. XLV.

Perlatum est ad aures nostras, quòd Mellentinus Comes ducere velit in vxorem filiam Hugonis Crispeiensis Comitis; [b] quod fieri non sinit concors decretorum & canonum sanctio, dicens: *Coniunctiones consanguineorum fieri prohibemus*. Horum autem consanguinitas nec ignora [c] est, nec remota, sicut testantur & probare parati sunt præclari viri de eadem sati prosapia. Dicunt enim quia Gualterius [d] Albus genuit matrem [e] Gualeranni Comitis, qui genuit matrem Roberti Comitis. Item supradictus Gualterius [f] genuit Radulphum patrem alterius Radulfi, qui genuit Vermandensem Comitissam, ex qua nata est vxor Comitis Hugonis, cuius filiam nunc ducere vult Mellentinus Comes. Si autem prædicta genealogia ita sibi cohæret, legitimum non poterit esse coniugium, sed incestum contubernium, nec filios poterunt habere legitimos, sed spurios. Vnde vobis ex apostolica & canonica auctoritate præcipimus, vt tam calumniosum coniugium in ecclesiis nostri episcopatus nec ipsi consecretis, nec ab aliquo quantum in vobis est, consecrari permittatis, nisi primùm in præsentia nostri consanguinitas hæc septimum gradum excessisse legitimè fuerit comprobata. Valete, & has litteras Mellentino Comiti transmittite.

[a] *sic plures v. c. aliàs Pixecensi, Pixeiensi, Pixicensi, Pixetensi, vt epist. 39.*
[b] *cod. Put. quod fieri cōtra decertat canonū sanctio.*
[c] *al. ignorata.*
[d] *al. Gauterius.*
[e] *al. Vvaleranni.*
[f] *Gauterius.*

Vrbano summo pontifici, Ivo sanctitatis suæ filius fidelium orationum munus. XLVI.

Venturi sunt ad vos in proximo nuntij ex parte Regis Francorum, per quorum os locuturus est spiritus mendax, qui infatuati adeptione vel promissione [a] honorum ecclesiasticorum infatuare molientur [b] sedem iustitiæ. Contra quorum calliditatem à parvitate mea vigilantiam vestram volo esse præmonitam & præmunitam, quatinus rigorem vestrum promissiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. [c] Quicquid enim dicent, iam securis ad radicem arboris posita est, nisi aut arcum remittatis, aut gladium suspendatis. Qui ergo venturi sunt confidentes in calliditate ingenioli sui, & venustate linguæ suæ, prædictis de caussis impunitatem flagitij se impetraturos Regi à sede apostolica promiserunt: hac ratione ex parte vsuri, [d] Regem cum regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restituatis, nisi regem ab anathemate absolvatis. Si autem impœnitenti venia concedatur, quanta spes impunè peccandi peccantibus de cætero relinquetur, non est meum instruere vestram prudentiam, cuius potissimum interest delinquentium errata non fovere, sed ferire. Si autem aliqui subdoli evidenter ab vnitate matris suæ discedunt, qui iampridem mente discesserunt: consoletur sanctitatem vestram divinum responsum: *Reliqui mihi septem millia virorum.* & illud apostoli:

[a] *quidam, bonorum.*
[b] *al. moliuntur, sic vocat Romam. epist. 92.*
[c] *ita ex v. c. Matth. 13.*
[d] *adi ep. 28. & 211.*
3. *Reg. 19.*

Digitized by Google

Oportet hæreses esse, vt hi qui probati sunt manifesti fiant. De cætero volo sciat vigilantia vestra, quia ex præcepto Regis, Remensis, & Senonensis, & Turonensis archiepiscopi invitaverunt suffraganeos episcopos, vt post responsa vestra apud Trecas prima dominica post festivitatem omnium sanctorum conveniant. Quò invitatus ire dissimulo, nisi vestro consilio munitus: timens ne quid contra iustitiam, & sedem Apostolicam moliatur ille conventus. De his itaque, & de his quæ circa vos sunt, quę libuerit rescribat mihi vestra paternitas, vt in adversis compati, & in lætis valeam congratulari. Valete.

1. Cor. 11.

Ivo humilis Carnotensis episcopus, [a] *Vvidoni Regis dapifero salutem.* XLVII.

[a] *al. Guidoni Regio dap. ad eundem scribit epist. 23. quæ est eiusdem plane argumenti.*

Quæ mihi mandasti per Landricum presbyterũ iam audieram per Ebrardum nepotem tuum, videlicet quòd Rex multa mala dimittere, & multa bona se promittat velle facere, si cum pace sedis apostolicæ & communione ecclesiastica mulierem [b] quam illicitè habet, valeat ad tempus retinere. Vnde ex auctoritate divina hoc caritati tuæ rescribo, quia nulla redemptione vel commutatione quis peccatum suum poterit abolere quamdiu vult in eo permanere, secundùm illud apostoli; *Voluntariè peccantibus non relinquitur hostia pro peccato.* Quod est aliis verbis dicere, quia nemo in peccato suo perdurare volens, peccatum suum poterit aliqua eleemosyna vel oblatione redi-

[b] *Bertradam de qua epist. 13. 15. 28. 46.*

Heb. 10.

Digitized by Google

Genes. 4. mere. Vnde & Dominus Cain sua offerenti, & tamen homicidium cogitanti legitur respondisse: *Si rectè offeras & non rectè dividas, peccasti: quiesce.* [a] quasi dicat, peccas non rectè partiendo qui tua offers, & de homicidio tractans, teipsum qui tuis melior es, mihi aufers. Hinc etiam dicit beatus papa Gelasius: [b] *Legatur ex quo est religio Christiana, vel certum detur exemplum in ecclesia Dei à quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique salvatore, veniam nisi corrigentibus se fuisse concessam. Auditum autem sub isto cœlo ab aliquibus nec legitur omnino, nec dicitur: date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus,* [c] *Ostendant ergo quibus occasionibus, quibus regulis,* [d] *qua lectione vel quo documento, sive à maioribus nostris, sive ab ipsis apostolis, quos potiores fuisse merito non dubium est, sive ab ipso Domino salvatore, qui iudicaturus creditur vivos & mortuos, vel si factum est vnquam, vel faciendum esse mandatur.* Propter hæc & alia multa his similia, scio consilium domini Regis bonum exitum habere non posse, nisi ab hoc peccato desistat, & Christi iugo se pœnitendo subiiciat: cùm [e] Deus non nostra, sed nos ad salutem nostram requirat. [f] Dic ergo hæc omnia domino Regi, vt sanius consilium perquirat: quod si ei [g] Deus ministraret, me adiutorem in quibuscunque possem inveniret. Vale.

[a] *quiesce abest ab vno v. c. vt etiam epist. 34.*
[b] *in ca. legatur. causa 23. q. 2.*
[c] *al. ostendatur.*
[d] *al. qua ratione.*
[e] *al. dominus.*
[f] *vnus v. c. dicantur.*
[g] *al. dominus.*

Digitized by Google

Vrbano summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis servus fidelium orationum munus. XLVIII.

Quia Gallicanarum ecclesiarum pericula, cotidianarum pressurarum experimento cognoscimus, earundem pressurarum onera sedi apostolicæ relevanda notificari præoptamus. Vnde Remensem metropolim [a] quondam matrem vestram, nunc autem filiam, sub omni celeritate vestris consolationibus refoveri, vestro auxilio fulciri postulamus: ne adversarius noster qui circuit quærens quem devoret, electionem in domnum Manassem factam aliqua valeat versutia perturbare, aliqua perturbatione [b] cassare. Non enim poterat illa ecclesia inter omnes filios suos quemquam invenire sedi apostolicæ magis devotum, suis vtilitatibus magis necessarium, tum propter generis nobilitatem, tum propter morum honestatem. Quantum verò necessarium sit Romanæ ecclesiæ, vt in prædicta sede devotum sibi ministrum substituat, non est meum vestram prudentiam instruere; quæ novit eandem sedem diadema [c] regni habere, & omnibus penè Gallicanis ecclesiis exemplum ruinæ vel resurrectionis existere. Valete.

[a] *al. aliquando.*

[b] *al. quassare.*

[c] *non tamen semper Reges Remis coronatos probat. epist.* 189.

Ivo indignus ecclesiæ Carnotensis minister, Stephano Palatino Comiti salutem. XLIX.

Mansuetudinem vestram adversum me amaricatam non sufficienter admiror,

Digitized by Google

qui personam vestram læsisse, vel principatus vestri ius legitimum in nullo me minuisse arbitror. Quod tamen si aliqua subreptione fecissem, familiaribus colloquiis vt errorem meum corrigerem, fueram admonendus, aut demum ad ius congruis locis & temporibus invitandus, non verbis indignantibus & minacibus exasperandus. [a] Cùm ergo nihil horum præcesserit, cognoscat strenuitas vestra, quam subitò in amicum insurrexerit: & compescat indignationem suam: qui sic parati sumus vestræ parere amicitiæ, vt tamen ministerium nostrum honorificemus satisfaciendo iustitiæ. Quod enim à claustro canonicorum omnis secularis potestas sit eliminata, iamdiu ante tempora patrum [b] vestrorum & Regum decretis est cautum, & ecclesiasticis sanctionibus multimodè roboratum, & ad vsque tempora Gaufridi exepiscopi sine vlla interruptione conservatum. Quod ergo ecclesia tam liberaliter in primis obtinuit, quod tam multis temporibus quietè possedit, putatis vnius hominis levitate vel perversitate à iure ecclesiæ posse auferri, & sine multa discussione, sine iudiciali diffinitione in alienum ius posse transferri? Redeat ergo ad se mansuetudo vestra, & adquiescat [c] verbis sapientiæ dicentis: *ne transgrediaris terminos antiquos, terminos quos posuerunt* [d] *patres tui.* Quos quicunque præsumpserit adversus ecclesiam parvitati meæ commissam transcendere, parati sumus pro [e] potestate nobis à Deo collata vsque ad damna rerum, vsque ad exilium contradicendo resistere, & gla-

[a] *confer epist. 86.*

[b] *al. nostrorum.*

[c] *vnus cod. sapientia dicenti.*

Prov. 22.

[d] *al. patres nostri.*

[e] *al. possibilitate.*

Digitized by Google

dio sancti spiritus vsque ad dignam satisfactionem persequendo ferire. Hic gladius penetrat turres, deijcit propugnacula, & omnem altitudinem adversus humilitatem Christi se erigentem, & hereditatem quam sibi suo sanguine adquisivit, iniustè pervadentem. Hic gladius in egestate fortior est, in exilio non frangitur, carcere non alligatur, iuxta illud apostoli: *Verbum Dei non est alligatum.* Quòd si nos cum hoc gladio non timetis, timete Deum in nobis, cuius legatione fungimur licèt indigni, cuius sacramentorum dispensatores sumus: dicente Domino per prophetam: *nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Habet enim legitimus principatus, ecclesiarum quieti providere, non ecclesiarum quietem perturbare, sua dare, non suis spoliare: quatinus ecclesia Deum pro principibus & potestatibus orans, non cum disceptatione hoc faciat, sed cum pietate. De cætero de securitate pro qua me invitastis, vt eam vobis [a] Mellis facerem, non est mihi consilium vt eam vobis alibi faciam nisi in civitate pro qua & de qua vobis eam debeo. Nec decet tam rectæ opinionis hominem, vt aliquid à me exigatis contra consuetudinem propter suscitandi odij occasionem. Non enim adeò sum cupidus aut timidus, vt me vel hoc vel illud ducat in aliud quàm habet ratio & consuetudo. Ego enim perquisitis ecclesiæ scriptis, consultis etiam antiquioribus ecclesiæ clericis, nullo modo invenire potui aliquem antecessorum meorum canonicè promotum hanc securitatem fecisse antecessoribus vestris,

2. Timoth. 2.

Psal. 104.

[a] in vno v. c. Meldis.

nisi in civitate. Valete, & Deus pacis sit vobiscum.

Richerio Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensium episcopus salutem cum debita obedientia. L.

Parabam me sicut mihi mandaverat vestra paternitas, vt venirem ad colloquium vestrum & confratrum nostrorum, cum eruditioribus ecclesiæ nostræ filiis. Sed interim mihi pro certo intimatum est à quibusdam amicis meis, quia parabantur mihi insidiæ à quibusdam parochianis vestris, qui sunt affines illius olim dictæ reginæ, [a] cuius inimicitiæ nondum sunt adversum me aliqua ratione sedatæ. Vnde rogo mansuetudinem vestram [b] vt à Picueris vsque ad vos securum mihi conductum præparetis, si præsentia mea adeò necessaria est vobis. Nam in hoc itinere me periculum aliquod incurrere quantum mihi est damnosum, tantum vobis ignominiosum. Quod si ad præsens fieri non potest, quæ dicerem vobis præsens, ea scribo vobis absens. De veteri querela quam habet adversus Senonensem ecclesiam Lugdunensis ecclesia, laudo & consulo vt si qua habetis privilegia apostolica manu roborata, vel scripta autentica, quæ primatum [c] Lugdunensis ecclesiæ, quem aliquando ex catalogis civitatum conijcimus extitisse, ab ecclesia vestra removeant, & libertatem quam desideramus eidem ecclesiæ defendant, ea confratribus nostris ostendatis, & eadem parvitati nostræ

[a] *Bertradæ. epist. 13. & 105.*
[b] *vide Not.*
[c] *cuius etiam meminit epist. 54.*

Digitized by Google

transmittatis, quibus tanquam firmis sustentaculis innitamur, & libertatem matris nostræ pro posse nostro tueamur. Quæ si modò ad manum non habetis, non est consilium meum vt contra torrentem brachia dirigatis: immò apostolicis sanctionibus interim adquiescatis absque præiudicio privilegiorum vel autenticarum scripturarum, si quando reperiri poterunt, quæ hanc subiectionem ab ecclesia vestra removeant, & eiusdem ecclesiæ libertatem defendant. Qui meliùs sentiunt, meliùs consulant. Hoc tantùm [a] provideant, quia rerum exitus prudentia metitur, vt ab imminenti gladio caput vestrum eripiant. De cætero sciatis canonicos Parisienses, decanum videlicet, cantorem, Rainaldum archidiaconum in præsentia nostra secundum præceptum domni papæ iurasse se nullo terrore Regis vel dictæ [b] Reginæ compulsos, domnum [c] Gulielmum episcopum sibi elegisse, neque aliquid symoniacæ pravitatis in eius electione intendisse. Vnde mando vobis ex parte domni papæ, vt si Parisiensis ecclesia eum sibi ordinari & consecrari postulaverit, ante festum sancti Remigij secundum auctoritatem & consuetudinem ecclesiæ vestræ ei manum imponatis, & honore pallij [d] ad tempus vobis interdicto, in eius ordinatione & consecratione vti nullatenus formidetis. Sic enim domnus papa mihi concessit apud montem Pessulanum, cùm ad petitionem Regis de eiusdem [e] Gulielmi electione tractaretur, & post multam ventilationem eiusdem electionis discussio mihi à domno papa com-

[a] *al. prævideant.*

[b] *quæ soror istius electi, vt ait in fine epist. 54.*

[c] *al. Vvillelmum. vt dicta epist. 54. & 46.*

[d] *dignitas pallij dicitur epist. 250.*

[e] *al. Vvillelmi.*

Digitized by Google

mitteretur. Ad vltimum rogo paternitatem vestram, vt secundùm [a] institutionem pacis quæ à domno papa omnibus Gallicanis ecclesiis indicta est, de parochianis vestris Stampensibus, videlicet Vrsione filio Theodonis & complicibus eius, iustitiam faciatis: qui episcopatus nostri partem episcopatui vestro contiguam omnino devastant, & pacem quam habet reliqua pars episcopatus sine causa perturbant. Præcipite itaque [b] Stampensi archipresbytero, vt vel eos ad satisfactionem adducat, vel ipsis excommunicatis & locis in quibus morantur divinum officium [c] interdicat secundùm consuetudinem pacis. Valete, & quod vobis placet per præsentium portitorem mihi remandate.[d]

Ivo Dei gratia Carnotensium episcopus dilecto fratri & compresbytero [e] Sanctioni recta sapere in Domino. L I.

Noverit fraternitas tua litteras mihi esse directas à clericis Aurelianensibus, qui maiores in clero illo esse videntur, constanter te accusantibus super gravibus capitulis, [f] symoniaca videlicet hæresi, & invasione Aurelianensis ecclesiæ, aliisque criminalibus culpis: quæ si verè sunt, canonica severitate sunt plectendæ. Quinetiam talionis [g] vinculo in eisdem litteris se adstringunt, nisi legitimo numero testium vera hæc esse probaverint, vel in præsentia nostra, vel eorum ad quorum sententiam tuum referendum est iudicium. Vnde ca-

[a] *vnus v.c. constitutionem.*
[b] *coniunge epist. 50.*
[c] *vt epist. 263.*
[d] *vnus cod. rescribite.*
[e] *ita suppletum nomen episcopi ex v.c.S.Germ. sed variat in libro Put. in quo est. Samsoni. qua varietas etiam notatur in tit. epist. 53. Primitiva editio habebat tantùm primam literam nominis, vt multi quoque manuscripti.*
[f] *de quibus postea purgatus, epist. 54.*
[g] *de quo epist. 138.*

ritate, qua in Christi corpore vnum sumus, fraternitatem tuam commoneo, vt si in his reprehensibilem conscientia tua te iudicat, ab incepta pravitate pedem retrahas, ne tua inaniter disperdas & te cum tuis miserabiliter perdas. Attende quia ætatem tuam iam vsque in [a] senium divina misericordia pertraxit, & excessus tuos moderatis flagellis feriens, pœnitentiæ tempora tibi indulsit. Noli ergo sub ipsum funus illam celsitudinem ambire, quam imbecillitas tua vel assequi non valeat, vel aliquandò cadentem grauiùs elidat; quam etiam assequi non valuisti, quando eras ætate viridior, ingenio acutior, viribus corporis longè robustior. Nonne tibi [b] carissime satius erat in loco humili salvari, quàm in sublimi periclitari? Si in convivio Domini tui novissimum locum elegisses, & ab invitatore tuo tibi dictum esset, *amice ascende superiùs*, tunc esset tibi laus & gloria coram simul discumbentibus. *Luc.14.* Nunc verò sicut dicitur, contra ecclesiasticas sanctiones data vel promissa pecunia immensa, adiuncta etiam seculari potentia ad fastigium curæ pastoralis adspiras, quantum videtur cum rubore novissimum possessurus locum, cum bona tua distraxeris, & ecclesiam quam invadis, thesauris suis & ornamentis spoliaveris. Credo enim quia nemo [c] condiœcesanorum tibi manum audebit imponere, nisi aut papa præceperit, aut te immunem ab his criminibus legitima discussio demonstraverit. Nunc tibi vsque ad vndecimam horam [d] ocianti & oscitanti, in vinea Dei laborandum erat, vt saltem in vespera la-

[a] *hunc sanctionem ætate gravem dicit epist. 54.*

[b] *al. Kar.*

[c] *al. condiœcesianorum.*

[d] *vnus v. c. moranti.*

Matth. cap. 20. borares, & denarium diurnum cum his qui portaverunt pondus diei & æstus reciperes. Non hæc ex aliqua amaritudine dico, sed ex summa dilectione. Vale.

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, Gaufrido Cenomanensis ecclesiæ Decano salutem. LII.

Multis & magnis negociis occupatus, fraternitati tuæ sufficienter ad præsens scribere non potui. De Ebrardo tamen hoc tibi respondeo, quia cùm morum acerbitate, & tam actuum suorum quàm verborum importabili præsumptione confratres suos frequenter offenderet, hoc modo licentiam ab eis promeruit, & hoc tantùm vt monachus maioris monasterij maneret, obtinuit. Qui ergo contempto clericatu ad monasterium confugit, & è converso contempto monasterio iterum ad clericatum aspirare contendit, non mihi facilè suscipiendus videtur ab his, quibus vita & doctrina & moribus nondum fuit manifestus. Si ergo huiusmodi personæ intrusione te senseris prægravari, libera est tibi facultas refutandi, quia secundùm decretum papæ Celestini, [a] *tunc primùm alter de altera eligendus est ecclesia, si de civitatis ipsius clero, cui episcopus est ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) potuerit reperiri.* Et quia per te sapis, superfluum mihi videtur te instruere, quibus auctoritatibus debeas ignotos & ex transverso venientes refutare. Hoc tamen consulo tibi, vt abbatem maioris monasterij, cuius adhuc monachus est, com-

[a] *in ca. 12. nullus. distinct. 61.*

monefaciatis: quatinus prædictum Ebrardum à tali ambitione compescat, ac regulari severitate si sit necesse coërceat. Licèt enim abbatem eum fieri consenserit, non tamen eum à iugo monasticæ disciplinæ liberavit. Vale.

Ivo Dei gratia humilis Carnotensium episcopus, [a] *Sanctioni Aurelianensium episcopo viriliter agere & confortari in Domino.* LIII.

[a] *ita suppletum nomen ex v. c. S. Germ. In cod. Put. Samsoni. qua scriptura varietas etiam habetur in tit. epist. 51. In cod. S. Vict. legitur tantùm Sal.*

Audivi de fraternitate vestra quod mihi vehementer displicet, & omnibus bonis: quia si quid perversum admittitis (quia vobis manus imposui) mihi imputatur, & æmulus vester non tantùm adversum vos, sed etiam adversum me de vestris excessibus gloriatur. Insinuatum est enim mihi per litteras, quòd clericum illum, quem in die vestri introitus secundum morem vestræ civitatis nostra exhortatione de carcere liberastis, iterum carcerali custodiæ crudeliter mancipastis. Ea namque die qua vobis in missa servierat, qua vobis in mensa communicaverat, verberatum, spoliatum per manus servorum trahi fecistis ad carcerem, & curiæ traditum nulla consolatione refovistis, neque de eius liberatione curare voluistis. Nonne satius erat rapinam bonorum vestrorum perpeti, vel etiam personam vestram sicut promiseratis carceri mancipari, quàm clericus vester non iudicatus, non damnatus à vobis curiæ [b] traderetur? vbi more furis, contumeliis & iniuriis cotidianis cruciaretur. Non est hoc officium pastoris, sed mer-

[b] *curia tradere vt epist. 66.*

cenarij. Non facit tales fructus arbor quam plantavit Dominus: non promittunt bonos exitus [a] mala principia. Vnde si vultis amplius nos amicos habere & [b] adiutores, aut diaconum curiæ traditum liberate, aut pro eius liberatione, quod exigit cura pastoralis, sine dilatione perficite. Quod si non feceritis, patens erit proculdubio quia consilio vestro vel vestrorum captus fuit, nec eum fides sed fraus in introitu vestro liberavit. Paraveram quippè litteras mittendas Lugdunensi archiepiscopo de ordinatione vestra, quas retineo donec audiam quomodo vos habueritis in hoc negocio. Valete.

[a] al. ista pr.

[b] vnus cod. coadiutores.

Hugoni Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo sedis apostolicæ vicario, episcopi Ivo Carnotensis [c] Vvilelmus Parisiensis, [d] Vvalterius Meldensis, obsequium devotum cum debita obedientia. LIIII.

[c] al. Guilelmus vt epist. 50.

[d] al. Gualterus. ad eum scribit epist. 16.

Quoniam quæ geruntur in ecclesiis, ad auditum sedis apostolicæ vel legatorum eius referenda sunt per litteras vel nuncios eorum per quos gesta sunt, ne vel æmulorum obtrectatione, vel famæ mutatione secus acta credantur quàm facta sunt, ad notitiam vestram referri curavimus quid de Aurelianensis ecclesiæ ordinatione nuper egerimus. Defuncto enim Ioanne Aurelianensi episcopo, Turonensis archiepiscopus qui in prædicta ecclesia adhuc sibi vsurpabat præposituram & archidiaconatum, & quidam eiusdem ecclesiæ subdecanus [e] cognomine peior lupo, cum quibusdam

[e] al. cognomento.

ctam iam defuncti epiſcopi & ſuis familiaribus clandeſtinis machinationibus conari cœperunt, vt Ioannem quendam archidiaconum cum conſenſu Regis haberent in epiſcopum, cuius vita nec annorum plenitudine, nec litterarum ſcientia, nec morum maturitate videbatur eſſe probabilis. Immò pro inhoneſta familiaritate [a] quam cum defuncto epiſcopo, & quibuſdam eorum qui eum expetere voluerunt, habuiſſe dicebatur, modis omnibus reprobabilis. Hoc ergo audiens reliquus clerus qui erat numero longè amplior, litteris eruditior, vitare volens [b] oppreſſiones quas perpeſſus erat à prædictis perſonis tempore defuncti epiſcopi, ſaniore conſilio pro temporis opportunitate & loci, elegit ſibi cum conſenſu Regis in epiſcopum [c] Sanctionem eiuſdem eccleſiæ decanum, virum, vt ſcitis, ætate gravem [d] & moribus maturum. Quem cùm à nobis ex admonitione Senonenſis archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet apud caſtrum Nantonenſe, quod [e] eſt iuxta parochiam Senonenſem, omninò recuſavimus, propter primatum Lugdunenſis eccleſiæ, [f] quem irrationaliter refutat illa ſedes, & interdictum ſedis apoſtolicæ. Interim itaque æmuli prædicti electi, miſſis litteris rogaverunt nos vt ei manum non imponeremus, quoniam ſymoniacus eſſet [g] & invaſor: ſimul addentes ſe hoc probaturos in loco competenti & tempore extra manus regiæ poteſtatis. Cùm ergo adiunctis precibus Regis inſtanter poſtularet eccleſia electum ſuum ſibi conſecrari, prætendens irreparabiles eccleſiæ ruinas futuras ſi id

[a] *ſuccubus enim dicebatur. vide epiſt 66. & 67.*

[b] *al. volebant.*

[c] *quidā cod. Sancionem. alius, Samſonem. Ad Sāctionem coepiſcopum ſcribit epiſt. 62.*

[d] *ſenem tunc fuiſſe indicat. epiſt 51.*

[e] *quidam, eſt intra.*

[f] *vide epiſt. 50.*

[g] *hac duo crimina obijciebantur dicto Sanctioni, vt firmat locus epiſt. 51*

Digitized by Google

non fieret: missis litteris statuimus prædictis calumniatoribus tempus diem ante consecrationem, locum Carnotum, videlicet vbi potestas regia eis obesse non poterat. Ipsi verò neque venerunt, neque personam aliquam pro se miserunt. Subtrahentibus itaque se prædictis calumniatoribus, nescimus qua calliditate, legitimæ discussioni, victi precibus penè totius ecclesiæ, habito inter nos consilio accepimus tam ab eo quàm ab illis qui cum illo erant meliores districta sacramenta vsque ad septem, [a] quæ eum (quantum in conspectu hominum purgari poterat) purgaverunt de invasione & symonia. Remotis itaque impedimentis quæ ei specialiter opponebantur, eum promissa vobis obedientia consecravimus, & ecclesiæ quę eum expetierat destinavimus. A qua susceptus est cum omni devotione, sine vlla contradictione. Hæc ita esse vera si opus erit comprobabimus, vt potè qui ista tractavimus quàm maiori diligentia potuimus. Vnde rogamus paternitatem vestram vt non facilè aurem his accommodetis, quos exclusa veritate quæ sua sunt quærere cognoscetis. Huic verò epistolæ interserere curavi ego Ivo Carnotensis episcopus sacramentum quod secundùm præceptum Papæ fecerunt Parisienses pro electo suo decanus, cantor, archidiaconus reliquis consentientibus. *non elegimus nobis in episcopum* [b] *Vuilelmum propter munus acceptum vel promissum ab aliquo, vel gratia contubernij quod habebat* [c] *soror eius cum Rege, vel propter minas nobis illatas à Rege, vel prædicta eius sorore. Sic nos Deus adiuvet, & hac sacra euangelia.*

[a] *septima purgatio appellatur epist 229.*

[b] *al. Guillelmum. confer epist. 26. & 50.*

[c] *quæ dicta Regina ea dē epist. 50.*

Digitized by Google

Sic purgatus secundùm quod apud montem Pessulanum Rege postulante papa præceperat, [a] ante festum sancti Remigij, à suo metropolitano est consecratus. Valete.

[a] dicta epist. 50.

Hugoni Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia fidele servitium. L V.

Causam Belvacensis electi nuper apud Nemausum coram domno papa familiariter ventilari vestra paternitas audivit, & aliquando vt Belvacensi ecclesiæ secundum vota sua, facta electio confirmaretur apud domnum papam cum aliis intercessoribus intercessit. Sed quia domnus [b] papa quibus de causis voluit prædictam electionem confirmare distulit, ecclesia ab intentione sua non desistens, per diversa pericula, per laboriosa itinera post eum legationem misit, electum suum quem vtilem sibi in recolligendis bonis suis quæ malè dispersa erant, fore [c] præviderat, & iam experta erat, summa devotione quæsivit, multa precum ingeminatione promeruit, sic tamen vt super hoc vestra quæratur benivolentia, & desiderium supplicantis ecclesiæ vestræ discretionis impleatur sententia. Quoniam ergo exitus huius negocij ex vestro pendet arbitrio, vigilantiam vestram multa precum instantia flagitamus, vt si aliquis venialis excessus, prout est humana conditio, in prædicti electi persona notatus est, quominus plena

[b] al. dominus.

[c] al. providerat.

Digitized by Google

in eo videatur regularis integritas, provida hunc compensatione libretis, & vtili dispensatione supportetis; præsertim cùm ecclesia ad præsens æquè sibi vtilem non inveniat, quem cum pace regni & ecclesiæ consensu in episcopum eligat. Neque enim, vt nobis videtur, damnosè aliquando rigor canonum remittitur [a] vbi multorum vtilitati providetur. Sic enim papa Pelagius quendam Syracusanæ vrbis electum vxorem habentem & filios, cùm ista occasione ordinationem eius multo tempore distulisset; posteà interveniente [b] Cetego Patricio, quia ecclesia in voluntatis suæ proposito irrevocabiliter perstitit, accepta ab eo cautione quæ competebat ordinari permisit. In hunc quoque modum si velimus præteriti & præsentis temporis exempla colligere, inveniemus principes ecclesiarum quædam pro rigore canonum districtiùs iudicasse, [c] multa pro temporum necessitate tolerasse, multa pro personarum vtilitate dissimulasse. Quæ quia sollicitudini vestræ ignota esse non credimus, ea vobis enumerare superfluum duximus. Tantùm provideat vestra vigilantia, ne vlteriùs suspendendo ordinationem electi, laboret [d] & periclitetur ecclesia. Quòd si in hoc non bene consultum famæ vestræ creditis, vtile est & conducibile, vt metropolitani sui & comprovincialium discretioni & providentiæ cum vestra benivolentia committatis. Valete.

[a] *idem epist. 171.*

[b] *sic plerique vett codd. vt etiam in ca. 13 de Syracusana. dist. 28 anteà, Metego*

[c] *sup. epist. 16 Gratian. sub can. 1. q. 7. & tit. multa ex circunstantiis &c distinct. 29.*

[d] *vnus v.c. laboret electus & p. confer locum epist. 60.*

Digitized by Google

Philippo Dei gratia serenissimo regi Francorum, Ivo humilis presbyter suus salutem, & sicut domino & Regi suo fidele servitium. LVI.

De eo quod parvitati meæ mandavit vestra sublimitas, post duo concilia hoc anno à domno Papa celebrata, nunc legatum eius Lugdunensem archiepiscopum infra eundem annum, tertium generale convocare, & ad hoc regni vestri episcopos invitare, serenitati vestræ respondeo, quia cùm nuper litteras eius habuerim nihil tale ibi legi, vel à misso eius audivi. Quod tamen si faceret, non esset hæc apostolica institutio, vel ecclesiastica consuetudo. Si autem aliquis pro culpis suis indulto sibi congruo spatio à Legatis apostolicis vocatus fuerit, non potest subterfugere, quin ad diem sibi præscriptum occurrat, nisi eum legitima causa detineat. Quòd si quis eos [a] vltra terminos à patribus constitutos angariare voluerit, vos habito cum eis communi consilio iniustis oppressionibus pro persona vestra resistite, sic vt quæ Dei sunt, Deo [b] reddant, & quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddere non omittant. Valeat multo tempore sublimitas vestra.

[a] *al. contra.*

[b] *al. reddantur.*

Marc. 12.

Ivo Dei gratia humilis Carnotensis episcopus, Gaufrido Vindocinensis monasterij abbati, mundum spernere cum suo flore. LVII.

De fratre illo qui ter à vobis fugiens secundum constitutionem monasticæ re-

Digitized by Google

[a] confer epist. 160.

gulæ ter [a] susceptus fuerat, & nunc quarta vice aversus fugerat, & item conversus & reversus sepulturam cum fratribus per misericordiam obtinuerat, mihi satis placet: quia superexaltat misericordia iudicium, & Dominus principi apostolorum consuluit, conversο peccatori non tantùm dimittendum septies, sed vsque septuagies septies. Sed quia sacrilegium quod commisit abscondit, nec condigna satisfactione monasterio rem sublatam restituit, monendo consulimus, & consulendo monemus, vt sepulturam quam cum fratribus misericorditer acceperat, amittat: quatinus cæteri timorem habeant, & à simili sacrilegio manus contineant, quia non potest sequi plena remissio vbi non fuit vera conversio. [b] Vale.

Matth. 18.

[b] vnus v. c. confessio.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, congregationi Senonensi beati Stephani, salutem & suæ necessitatis debitum adminiculum. LVIII.

Petitorio vestro mandavit nobis vestra fraternitas, vt electum vestrum in purificatione [c] beatæ Mariæ, pro officio nostro ordinemus in presbyterum, sequenti autem Dominica consecremus in episcopum: sed apostolica institutio & paterni canones habent, vt non fiat levitica vel sacerdotalis ordinatio, nisi ieiunio quarti mensis, septimi & decimi, [d] aut initio quadragesimæ, vel sabbato medianæ quadragesimæ. Et quia periculum est ordinatoris & ordinati [e] citra ordinem à patribus traditum, sacrum ordinem tradere vel accipe-

[c] al. sancta.
[d] ca. nullus. dist. 5. & ca. vlt. dist. 75. de temporib. ordinat. Albinus Flaccus. lib. de diu. offic. & Amalarius, lib. 2 de presb & diacon. sabbato consecr.
[e] al. contra.

Digitized by Google

re, & verba sunt sapientiæ : *hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit:* *Prov. 20.* Expectet interim vestra fraternitas legitima tempora, donec cum confratribus nostris, & cum ipso electo colloquium habeamus, & quicquid fieri vel non fieri possit, diligenti inter nos examinatione pertractemus. Obstare enim quædam videntur, de quibus nobis cum ipso electo agendum est, antequam ipsius electionem confirmemus, quod ad præsens Deo annuente fieri poterit, cùm ad colloquium regis pariter convenerimus. Valete.

Hugoni Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, cum debita obedientia devoti famulatus obsequia. LIX.

Si dilectioni vestræ aliquando fuit de parvitate mea bona spes, non oportuit gravitatem vestram tam citò desperare, nec malivolorum, non quæ Dei sunt sed sua quærentium, obtrectationibus tam facilè aurem inclinare: vt eorum lacerationibus, qui non possunt aliter sibi famam probitatis adquirere, nisi famæ insidientur alienæ, suspicemini me aut in via Dei non ambulasse, aut ab ea propter humanum favorem deviasse. Testis enim est mihi scrutator renum & conscius secretorum, quia in consecratione Aurelianensis episcopi, [a] in qua mansuetudinem vestram exasperasse nunc videor, immunis est manus mea ab omni munere, munda est mens mea ab omni temporalis com-

[a] *videtur intelligi Sanctio, vel Samso de cuius consecratione agit epist. 54.*

modi expectatione. Ea etiam mala quæ de prædicto episcopo sollicitudini vestræ suggesta sunt, vel inaudita mihi fuerunt vel incognita; vel si aliqua ad aures meas pervenerunt quæ purgatione digna viderentur, licet [a] nulla extaret legitima accusatio, sic tamen sunt secundum canonicam institutionem publica sacramentorum examinatione purgata, [b] vt si qua posset remanere pro humana infirmitate suspitio, iam non humano sed divino mihi videretur reservanda iudicio. Vnde sine vlla disceptatione testimonium mihi reddit conscientia mea, me nihil in hoc negocio commisisse quod adversetur rectæ fidei, sanæque doctrinæ, qui generales patrum sanctiones de ordinatione episcoporum me nescio transcendisse. Nam quòd opposuistis castitatem [c] eius non fuisse probatam, nec à me in litteris meis fuisse commendatam, superfluum mihi visum fuit, post [d] dominum papam de castitate eius disceptare, cuius præcepto videram eum Romæ in presbyterum ordinari (cuius eadem lex est continentiæ, quæ & episcopi) cuius etiam sacerdotium post litteras Papæ commendatitias legi litteris vestris commendatum, & episcopum suum, qui eius sacerdotium aspernabatur, à vobis vehementer reprehensum. Quòd verò mihi scripsistis, propter officium legationis vobis iniunctæ priùs hoc ad notitiam vestram fuisse referendum, vt tunc eum demum consecraremus, cùm quòd vobis benè placeret, agnosceremus; quoniam sic [e] præcepit Leo papa Anastasio Thessalonicensi episcopo legato suo; personale hoc

[a] vide tit. deficientib. accusatorib. quis sit cogendus ad purgandum. causa. 2. quæst. 4.

[b] septem sacramentis hunc Sanctionem purgatum testatur dicta epist. 54.

[c] iuxta canones apud Gratia. distinct. 81.

[d] al. Dominum.

Inclusa desumpta sunt ex epist. 90. cap. 3. Leonis primi ad Rustic. Narbon.

[e] al. præcepevit Leo Papa I in epist. 82 cap. 1. & refertur in ca. 4. de persona. distinct. 65.

Digitized by Google

fuisse intelligimus privilegium, non generale decretum, maximè cùm secundum eundem Leonem, *legationis officium pars sit apostolicæ sollicitudinis, non plenitudo potestatis.* [a] quæ etiam pars modò plus, modò minus recipit pro arbitrio committentis. Sed quia modò per vos demum cognovi, quòd nec dicto nec scripto alicuius antè didiceram, non est meum studium contra privilegium legationis vestræ, vel quantacunque sublimitatem divina dispensatio vobis dare voluerit, contentiosè agere, qui semper fui paratus pro viribus obedire, & honestati vestræ contra omnes obtrectatores vestros, eos etiam qui me nunc apud vos lacerant, quantum prævalui propugnare. De cætero itaque consulo sollicitudinem vestram, vt mihi rescribatis quid nobis agendum sit de Daimberto Senonensis ecclesiæ electo, [b] quem, licèt nobis inconsultis electum, Senonenses clerici offerunt in initio quadragesimæ ordinandum, ac denuò in episcopum consecrandum. Commendant enim eum satis accuratè electores eius, & generis nobilitate, & morum honestate, & publicarum actionum strenuitate. Cuius electio si iusta vobis videbitur, petimus vt nullas moras innectatis: si iniusta, qua lege differenda sit, vel cassanda, me & consuffraganeos meos sic litteris vestris instruatis, vt nec vni, nec alteri, sed omnibus hoc onus imponatis. Bene valete, & à versutia Turonensis [c] archiepiscopi diligenter vobis cavete, ne plus noceat amicus, quàm nocere poterit inimicus.

a citatur in ca. multùm. causa 3. q 6. Idem de cæteris ecclesiis quibus vices suas impertit Romana dicit S. Gregorius suprà epist. 8

b hunc etiã laudat à nobilitate, eruditione & bono testimonio, epist. 60. quem tamen hic Hugo consecrari prohibuit causa relata epist. 65. qua de re conqueritur autor ep. 60.

c huius insidias notat epist. 66. cuius mores turpißimos exagitat ep. 67.

Hugoni Lugdunensi archiepiscopo sedis apostolicæ legato, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem & servitium. LX.

[a] *Daimberti, vt liquet ex epist. 66. huiusce antè epistola commeminit, epist.67.*

Factum est vt imperastis, & manus à consecratione Senonensis [a] electi continuimus, & litteras vestras per comprovinciales episcopos pro apostolicæ auctoritatis obedientia direximus. Petendo itaque consulimus, & consulendo petimus discretionem vestram, vt parciùs de cætero nos apostolicæ obedientiæ vinculis adstringatis, ne humeris nostris importabilia imponendo, in inobedentiam labi, prohibente aliqua impossibilitate, vel imperante aliqua necessitate faciatis. quia facile est vobis comminante arcu de longinquo pugnare, nobis autem nimis periculosum adversantem gladio de præsenti ferire. Nos tamen interdicta seu mandata pro fidei defensione, pro fidelium correctione, pro sceleratorum emendatione, pro imminentium vel futurorum malorum interdictione, promulgata à sede apostolica sic volumus observare, vt parati simus Deo cooperante quælibet adversa pro eorum defensione tolerare. Cùm verò ea quæ indifferenter se habent, & in quibus non observatis minimè salus periclitatur, vel observatis minimè iuvatur, tam obnixè servanda sancitis: vel cùm ea quæ antiquitas sanxit, consuetudo servavit, & venerabilium auctoritas patrum sacrata firmavit, prout vultis, minuitis, aut mutatis: attendere debet prudentia vestra, quid

Digitized by Google

ſaluti eorum quibus per omnia prodeſſe debetis, conferatis, vel quorum inſtitutio ſit potiùs tenenda, vel quibus obedientia potiùs ſit exhibenda; an illis ſanctis patribus qui adhuc nobis in ſcriptis ſuis loquuntur, an vobis quibus nihil eſt aliud propoſitum, niſi priorum ſequi & honorare veſtigia. Neque hæc dico, quòd contra novos exceſſus non liceat nova promulgare mandata: ſed hoc dico, quod dicit Papa Zozimus Narbonenſibus: [a] *contra ſtatuta patrum concedere aliquid vel immutare, nec huius quidem ſedis poteſt auctoritas. apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum ſanxere reverentiam.* In libro quoque pontificum, qui dicitur Diurnus, ita continetur de profeſſione Romani pontificis: *nihil de traditione quam à probatiſſimis prædeceſſoribus meis traditam & ſervatam reperi,* [b] *diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere, ſed ferventer vt eorum diſcipulus & ſequipeda* [c] *totis mentis meæ conatibus, quæ tradita canonicè comperio, obſervare ac venerari profiteor.* beatus quoque Gregorius Maurentio [d] magiſtro pro cauſa Theodori: *grave nimis eſt contra veterem vſum ſacerdotes ſibi quidquam arripere.* Item idem: *omnia quæ vſus antiquitatis ſtatuit, intemerata ſerventur.* Inde Leo quartus ſcribit Iudici Sardiniæ: *nec mos, nec noviter introducta conſuetudo noſtræ eccleſiæ noſtris prædeceſſoribus fuit, contra canonum ſtatuta, nova vel inuſitata præſumere.* Item Gregorius [e] vniverſis epiſcopis Numidiæ: *conſuetudinem, quæ contra fidem nihil vſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus, ſive de primatibus conſtituendis, ſive de cæteris capitulis.* Item Leo quartus Lotha-

[a] *can. contra can. 25. qu. 1.*

p 147

[b] *hoc etiam teſtatur epiſt. 73.*

[c] *al. totius.*

[d] *vnus codi. Maurẽtino.*

[e] *epiſt. 75. lib. 1 & in can. nos diſt. 12.*

Digitized by Google

rio: *quòd iusta ac sedula consuetudo nos imitari non praecipit, ita ab hoc*[a] *veluti à magno praecipitio nos custodire oportet.* Nicolaus quoque inter caetera sic scribit [b] Hincmaro Remensi archiepiscopo. *Ridiculum est & satis abominabile dedecus, vt traditiones quas antiquitus à patribus suscepimus,* [c] *infringi patiamur.* Gelasius quoque vniversis episcopis per Dardaniam de hac eadem re ita scribit: [d] *Quia per ambitiones illicitas non pudet quosdam ecclesiarum iura turbare, & privilegia quae metropolitanis vel comprovincialibus episcopis decrevit antiquitas, avida praesumptione pervadere, non respicientes* [e] *quoniam aeterno iudici rationem tam de catholicae sinceritatis iniuria, quàm de traditionum praeiudiciis paternarum non sine perpetuae damnationis interitu sint reddituri: si in hac obstinatione permanserint, caritatem vestram duximus instruendam, vt vos omnes in commune fratres per Dardaniam, sive per contiguam quamque provinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis, & ab eisdem substitui decedentes, sicut vetus consuetudo deposcit, vnanimiter studeatis antistites: & vicissim si metropolitanus humanae conditionis sorte recesserit, à comprovincialibus episcopis, sicut vetus forma transmisit, sacrari modis omnibus* [f] *censeatis.* Cùm ergo tam ista quàm alia generalia instituta tam absolutè consecrationem metropolitani contineant; miramur cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & consuetudines removere contenditis, praecipiendo vt Senonensis electus [g] ante consecrationem suam vobis praesentetur, & iure primatus vestri subiectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonensi pro-

[a] al. vti à.

[b] v. c. Ser. Hingmauro al. Hicmaro. sed Hincmaro legitur in ipsius Nicolai primi epist. 7?. citatur etiam ca. 6 dist. 12.

[c] additur dicta ep. 70. pro libitu semper errantium.

[d] ca. quia per dist. 64.

[e] al. quia.

[f] sic plures v. c. quidam constituatis.

[g] Daimbertus, cuius consecrationem impediebat hic Hugo ob causam relatam epist. 65.

Digitized by Google

vincia, nec in aliis provinciis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit. Vnde papa [a] Nicolaus inter cætera sic scribit Radulpho archiepiscopo Bituricensi aliqua vltra ius primatis sibi vsurpanti: *primates vel patriarchas nihil privilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones* [b] *concedunt, & prisca illis consuetudo contulit, diffinimus, ita vt secundum regulas Nicenas* [c] *sua privilegia serventur ecclesiis.* Quòd si privilegio vestræ legationis eum vobis contenditis præsentari, qui nec apud nos nec apud vos ab aliquo est accusatus; non ita Papa Leo Anastasio instituit Thessalonicensi episcopo vicario suo, [d] sed vt tantùm de nomine electi ad notitiam eius provinciales referant sacerdotes: ipse autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus iustas fatigaret electiones. Quantum enim audivimus, persona nobiliter nata, [e] competenter erudita, boni testimonij inter notos, cùm in ecclesia sua diaconatus fungeretur officio, sine vlla dissonantia gratuitam habuit electionem. Sed si his exactionibus modò cederet, diceretur munere linguæ vel officij suam comparasse consecrationem. Quòd autem scripsisti prædictum electum investituram episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum nobis ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tamen si factum esset, cùm hoc nullam vim sacramenti gerat in constituendo episcopo vel admissum vel omissum, quid fidei, quid sacræ religioni officiat, ignoramus: cùm post canonicam electionem [f] Reges ipsos apostolica auctoritate à concessione episcopatuum prohi-

[a] *citatur latiùs infrà epist. 83.*

[b] *al. concesserint.*

[c] *ca. 6. Nic. Conc. & in ca. mos antiquum. dist. 65.*

[d] *in ca. de persona dist. 65.*

[e] *confer locum epist. 59. in fine.*

[f] *epist. 104. & in ca. cùm longè dist. 63.*

Digitized by Google

bitos minimè videamus. Legimus enim sanctæ recordationis summos pontifices aliquando apud reges pro electis ecclesiarum, vt eis ab ipsis Regibus [a] concederentur episcopatus ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia concessiones Regum nondum consecuti fuerant, [b] consecrationes distulisse. Quorum exempla [c] supposuissemus, nisi prolixitatem epistolæ vitassemus. Domnus quoque Papa Vrbanus [d] Reges tantùm à corporali investitura excludit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione; quamvis octava synodus solùm prohibeat eos interesse electioni, non concessioni. Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? cum Reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantùm aut votis petentium annuere, aut villas ecclesiasticas & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent ecclesiæ, ipsis electis concedere. Vnde Augustinus super Ioannem, prima parte tractatu sexto: [e] *Quo iure defendis villas ecclesiæ, divino an humano? divinum ius in scripturis habemus, humanum in legibus Regum. Vnde quisque possidet quod possidet, nonne iure humano? Nam iure divino, Domini est terra & plenitudo eius.* (Psal 23.) *Iure humano dicitur, hæc villa mea est, hæc domus mea est, hic servus meus est. Tolle iura imperatorum, quis audet dicere, hæc villa mea est, meus est iste servus, mea est ista domus?* Item. *noli dicere, quid mihi & Regi? Quid tibi ergo & possessioni? Per iura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? noli dicere possessiones tuas, quia ad ipsa iura re-*

[a] *ca. Reatina. 16. dist. 63.*

[b] *ca. Agatho. & seqq. dist. 63.*

[c] *al. proposuissemus.*

[d] *inf. ep. 233.*

[e] *ca. quo iure. dist. 8.*

nuntiasti humana, quibus possessiones possidentur. Quòd si hæc æterna lege sancita essent, non esset in manu præsidentium, vt ea in quibusdam districtè iudicarent, in quibusdam misericorditer relaxarent, ipsis in honore accepto permanentibus contra quos ista loquuntur. Nunc verò quia ea illicita maximè facit præsidentium prohibitio, [a] licita quoque eorundem pro sua æstimatione remissio; videmus nullos aut penè nullos pro huiusmodi transgressione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas ecclesias spoliatas, plurima scandala exorta, divisum regnum & sacerdotium, sine quorum [b] concordia res humanæ nec incolumes esse possunt nec tutæ. Videmus quoque miseros episcopos & abbates, nec ruinis morum nec murorum reficiendis velle vel posse vacare, solùm ad hoc intentos, vt possint sibi aliquam linguam magniloquam amicam facere, cuius nundinis se possint vtcunque defensare. Multi quoque electi qui gratuitam & canonicam habent electionem, quia huiusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur; [c] comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in simoniacam offendunt aliquando consecrationem. Cùm ergo omnis institutio ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum; istarum institutionum transgressiones aut districtiùs essent corrigendæ, vt saluti prodessent, aut interim silentio premendæ, ne spiritualia vel temporalia commoda supradictis modis impedirent. Nec ista dico tanquam velim adver-

a similis locus epist. 190. & 236.

b ex leonis. 1. epist. 29 in ca. 20. res autem. causa 23. qu. 5. In quam rem Ivo epist. 106. & 214.

c hinc laborare & periclitari ecclesias ait epist. 55. Inde primas monetur nihil mora aut difficultatis adferre rectis ordinationibus, ca. 4 de persona. dist. 65.

sus sedem apostolicam caput erigere, vel eius [a] salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententiis præiudicium facere, si vivis nitantur rationibus, & evidentioribus veterum patrum auctoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum pie sentientibus, vt Romanæ ecclesiæ ministri tanquam probati medici maioribus morbis sanandis intenderent, & non ab irrisoribus suis audirent, *Culicem* [b] *excolantes & camelum glutientes, mentam, rutam, ciminum, & anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis:* cùm per totum penè mundum flagitia & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua iustitiæ falce resecari. Quorum exempla quia vel à vobis non sunt remota, vel vobis non ignota, non est meum eos speciali sermone taxare. Vos videritis quid de his & similibus agere debeatis. Nunc verò specialiter ad hoc intendit stilus meus, vt electum [c] Senonensis ecclesiæ, si nihil in eo quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit, secundum morem antiquum consecrari permittatis: quia de tantillo iure, quod habent ecclesiæ nostræ, [d] nec volumus nec debemus cedere: cùm beatus dicat Cyprianus, [e] *Quàm periculosum sit in divinis rebus, vt quis cedat iure suo & potestate, scriptura sacra declarat, cùm Esau primatus suos inde perdiderit, nec recipere id postmodum potuerit* [f] *quod semel cessit.* Quòd si huic petitioni nostræ adquieveritis, consecrato omni studio persuadebimus, vt primatum [g] Lugdunensis ecclesiæ recognoscat, vobis sicut primati suo deferat & omnem debitam reverentiam

[a] al. salubribus.

[b] al. colantes. Matth 23. Luc. 11. Huc refer epist. 109. vbi de legatis Pontificiis cõqueritur.

[c] Daimbertum, vt suprà.

[d] singulis enim ecclesiis sua privilegia servanda. ca. mos. dist. 65.

[e] epist. 6. lib. 1. ad Magnũ.

[f] al. quo.

[g] cuius mentio suprà. & epist. 50. & 54. & 236.

Digitized by Google

tiam ſecundum traditiones patrum exhibeat. Qui ſi adquieſcere noluerit noſtris perſuaſionibus, nos tamen ab his quæ præceperit [a] apoſtolica ſedes, non recedemus. Si autem petitionibus noſtris non adquieveritis, & aliquod ſciſma inde fuerit exortum contra votum noſtrum; ſecurè dicam, neque iniquitas mea, neque peccatum meum: neque vos poteritis dicere, vobis non fuiſſe prædictum. De cætero prædam à Puteacenſibus [b] in me & in Carnotenſem eccleſiam factam iure poſſem à vobis repetere, ſi reverentiam veſtram in ius vocare poſſem, qui ad ſuggeſtionem æmulorum meorum, prædictos ſacrilegos à me & coëpiſcopis meis communione privatos, me neſciente communioni reddidiſtis, ac per hoc ſcelerum ſuorum impunitate ad perpetranda maiora ſacrilegia relaxaſtis. Quod vtrum faciendum fuerit, vel poſt factum cognita veritate corrigendum, iudicet iuſtitia veſtra, cùm iuſta vincula non ſolvat niſi vera pœnitentia. Si ad hæc omnia reſpondere non licet, vel non placet, ad hæc ſaltim duo vltima reſpondeat ſanctitas veſtra. Bene vale.

a *in tribus vett. cod. Romana ſedes.*

Pſal. 58.

b *epiſt.* 75. 111. 112. & 204.

Hugoni primæ ſedis epiſcopo Romanæ eccleſiæ legato, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter ſalutem & obſequium. LXI.

Secundum mandatum veſtrum gratanter & devotè vobis quacunque occaſione, vbicunque opportunè fieri poſſet, occurreremus; ſed de terra noſtra exire vel in eandem redire

Digitized by Google

ſine magno periculo non poſſumus, propter quoſdam ſceleratos viarum noſtrarum obſervatores [a] quos pro pace violata & cæteris enormitatibus ſuis ſathanæ tradidimus. Præter hoc ſecundum conſuetudinem [b] eccleſiæ noſtræ, ſynodum vij. Kal. Novemb. celebrare debemus, in qua de negociis eccleſiaſticis & pace totius patriæ multa nobis tractanda ſunt, quæ ſine præſentia noſtra vel non tractarentur, vel tractata non terminarentur. Verùm de eo quòd conſecrationem Nivernenſis electi ad noſtram diœceſim pertinentem, [c] Auguſtuduni facere diſpoſuiſtis: ſimpliciter dico paternitati veſtræ, quia nec diſpoſitionem veſtram reprehendimus, quoniam reverentiæ veſtræ deferimus, nec tamen approbamus, quia nec ex auctoritate, nec ex conſuetudine ordinem huius conſecrationis habemus, nec in conſuetudinem ducere ſine multa deliberatione audemus, timentes rei fieri ſponſionis quam metropolitanæ ſedi fecimus. Cuius præſides ſi non rectè incedunt, videtur nobis ſecundum dominicum præceptum enormitas eorum devitanda, pervicacia arguenda, non autem poteſtas [d] cathedræ, quæ non ſacris locis propter perſonas huius temporis, ſed propter ſacra loca perſonis conceditur, eſt evertenda. Cùm ergo metropolitana ſedes ad præſens ab hoc officio ſuſpenſa ſit, poſſemus nos pro ſede metropolitana confratribus noſtris ſecundum conſuetudines noſtras intra diœceſim hoc ſacramentum conſecrationis implere, confirmata per miniſterium veſtræ legationis prætexata

[a] *confer epi. 211.*

[b] *de ſynodis ſingulis annis celebrandis Gratia. Decret. parte 1. diſt. 18.*

[c] *al. Auguſtiduni.*

[d] *idem locus epiſt. 236.*

Digitized by Google

personæ electione; quam aliter facientes quàm cum ea vel pro ea, vel non confirmantes, videremur prælatam nobis cathedram quodammodo subvertere. Quòd si aliquando contigit penuria catholicorum episcoporum, vel aliqua alia necessitate cogente aliquem [a] episcopum à comprovincialibus non fuisse consecratum; non debent hæc exempla prędiudicium facere legi communi, vel generali consuetudini. Licèt enim prudentia vestra velit & debeat ministerium suum [b] honorare, reminisci tamen debet, quia cùm Petrus Paulo esset prælatus, dederunt tamen sibi invicem dexteras [c] societatis, vt alter in gentibus, alter in circuncisione prædicaret evangelium. Attendat ergo discretio vestra, vtrum hoc ita fieri liceat, & si liceat, vtrum expediat, ne fortè odisse & detrectare incipiant iugum vestrum, quos vultis habere subiectos, dum hoc exemplo suo se intellexerint iure esse privandos. Quanta autem firmitate singulis ecclesiis sua sint iura servanda demonstrat Stephanus quintus papa ita scribens [d] Vvalberto patriarchæ: *Miramur prudentiam [e] vestram Cumensi ecclesiæ denegare consecrare pastorem, cùm te etiam ad hoc provocatum noveris apostolica exhortatione. Nunc verò iteratò tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ privilegium infringere, licet apostolica prærogativa possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare.* Cùm ergo præcipua virtus sit viri illustris [f] parcere subiectis, & debellare superbos, cavendum est vestræ solertiæ, ne glorientur adversus [g] nos, recalcitrantes adversus vos, tanquam plus profuerit eis sua repugnantia,

[a] *Vide Gratianum sub dist. 64. & 65.*

[b] *al. honorificare, quo verbo vtitur epist. 142. & 146.*

[c] *infrà epist. 234. ad Galat. cap. 2.*

[d] *quidam, Gualberto. latiùs extat in ca. nunc verò, causa. 9. q. 3.*

[e] *al. tuam.*

[f] *Virgil. 6. Aeneid.*

[g] *al. adversum.*

Digitized by Google

quàm nobis obedientibus noſtra obedientia. Sed non eſt opus, vt nos multum in dicendo laboremus, quia nihil vltra terminos patrum veſtram moderationem vſurpare arbitramur. Valete.

[a] *al. Sancioni*
[b] *fortè Aurelianenſi, ex epiſt. 53.*

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter [a] Sanctioni confratri & coepiſcopo [b] ſalutem & ſervitium.

LXII.

Pacem quam feci cum Adelecia Puteacenſi caſtri domina, ſuper quam admiramini, non ita feci vt aliquid veſtri iuris vſurparem. Sed omne quod ad veſtrum ius pertinet, patenter exciperem. Meam enim tantùm iniuriam remiſi non veſtram: & hoc poſtulavi a fraternitate veſtra, vt pro præteritis iniuriis meis ſupra prædictam fœminam nullam exerceretis vindictam, ad quam rem magna ex parte me compulit timor veſter. Significaſtis enim mihi litteris veſtris multa incommoda imminere vobis & eccleſiæ veſtræ, ſe differrem pacem cum ea facere. Vnde inventa occaſione volui tam veſtris quàm meis commodis providere. Si ergo reſtant aliquæ iniuriæ ad propriam parochiam pertinentes, ne videar vobis eſſe importunus, prout vobis placuerit & ratio permiſerit eas expoſtulate. De clericis autem vel monachis Puteacenſibus qui contra interdictum veſtrum miſſas celebraverunt, mortuos ſepelierunt, chriſma aliunde acceperunt: hoc vobis reſpondeo & conſulo, vt ſi gratiam Lugdunenſis archiepiſcopi pleniter habetis, cuius con-

Digitized by Google

ſenſu interdictum veſtrum prædicti Puteacenſes caſſatum fuiſſe dicunt, plenam ſecundùm rigorem [a] canonicum ſuper eiuſmodi tranſgreſſores vindictam exerceatis: vt & iſtos & alios ab huius inobedientia compeſcatis, ſecundùm illud apoſtoli, *in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam*. Alioquin, levius erit ea ſupportare, quæ non licet ad plenum vindicare. De Gervaſio[b] quoque non debet veſtra fraternitas mirari vel indignari, quòd eum ad communionem in paſchali curia ſuſcepi. Pro Regia enim honorificentia hoc feci, fretus auctoritate legis, in qua legitur: [c] *Si quos culpatorum Regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos etiam ſacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in eccleſiaſtica communione debebit: Vt quod principalis pietas* [d] *recipit, nec à ſacerdotibus Dei* [e] *alienum habeatur*. Vale.

[a] *al. canonũ.*

2.Cor.10.

[b] *epiſt. 261. & 266.*

[c] *in multis antiquis lib. Si quem hac lex refertur etiam epiſt. 171.*

[d] *vel receperit.*

[e] *al. extraneum.*

Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, Leudoni fratri & compresbytero ſalutem. LXIII.

Poſt multam oblivionem recordatus ſum tuæ petitionis & meæ ſponſionis: quia ſponderam me ſcripturum aliqua contra quorundam neſcio ſimplicium an duplicium ineptias, qui ſecundùm apoſtolum neſciunt neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, dicentes: quaſcunque perſonas etiam ſacrum ordinem non habentes, verba dominica proferentes, ſacramenta altaris & cætera eccleſiaſtica ſacramenta poſſe conficere, & ſalubriter accipientibus miniſtrare. Quorum fatuitas multipliciter improbari poteſt, partim ratione, par-

Digitized by Google

tim divinorum operum atteſtatione, poſtremò ſanctorum patrum irrefragabili auctoritate. Primò namque ſi à quibuſcunque perſonis divina ſacramenta confici & tractari poſſent, ex abundanti conſtitutus eſſet in eccleſia ordo ſacerdotalis & leviticus, quod impium eſt aliquem arbitrari: cùm hunc vtrunque ordinem & vetus lex, primò Domino iubente ſub figura conſtituerit, & evangelica vel apoſtolica doctrina poſtmodum in veritate conſecraverit. Vnde in exodo Dominus ita loquitur ad Moyſem: *Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & baltheos ac tiaras in gloriam ac decorem, veſtiéſque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios eius cum eo, & cunctorum conſecrabis manus, conſecrabiſque eos vt ſacerdotio fungantur mihi.* Et in ſequentibus: *Hoc oleum vnctionis ſanctum erit mihi, & iuxta compoſitionem eius non facietis aliud.* Et item: *Sanctum ſanctorum erit in thymiama, talem compoſitionem non facietis. Quicumque homo fecerit ſimile, peribit* [a] *de populis ſuis.*

Exodi cap. 28.

[a] *al. de filiis.*

Vnde legitur in Levitico, quòd Nadab, & Abiu, filij Aaron, cum acceptis thuribulis poſuiſſent ignem, & incenſum deſuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis non erat præceptum, egreſſus eſt ignis à Domino & devoravit eos. Quid eſt autem ignem alienum ſacrificio apponere, niſi ſacerdotij opus ſine legitima ordinatione ex ſui ſpiritus præſumptione vſurpare? Habemus quoque in Levitico, quia completis à ſacerdote ſummo Aaron hoſtiis pro peccato & holocauſtis & pacificis, egreſſus ignis à Domino devoravit holocauſtum & adipes qui erant ſuper altare. Vn-

Levitici cap. 10.

Levi. cap. 9.

Digitized by Google

de è contrariò in libro numeri legitur, quòd cùm Datan, Core & Abyron ſacerdotium ſibi vſurpare volentes, impoſito igne thuribulis thymiama ſuperpoſuiſſent; non thymiama divinus ignis adolevit; ſed abſorptis principibus à terra complicem multitudinē ſimiliter thurificantem materialis ignis aſſumpſit. Sicut ergo divinus ignis holocauſta vmbratilia à legitimis tamen ſacerdotibus oblata viſibiliter abſumebat, & in ſe convertebat, vſurpatorum autem victimas non tantùm reſpuebat, verùm etiam vſurpantes terribiliter condemnabat: ſic divina virtus ſacramenta huius temporis à legitimis ſacerdotibus miniſtrata inviſibiliter conſecrat, & in veritatem Chriſti corporis & ſanguinis transformat. Aliter verò præſumentium hoſtias non tantùm habet irritas, verumetiam ipſos præſumptores interim cæcitate interiore condemnat, in futuro quoque eis irremediabiles pœnas parat. Neque enim illa ſacrificia quæ erant vmbra futurorum, ſolis verbis Dominus perfici voluit, ſed omnia circunſtantia myſteria & miniſteria ad completionem eorum adhiberi præcepit, altaria videlicet & vaſa ad hoc opus ſacrata: ſacerdotes quoque & miniſtros ad hæc offerenda vel miniſtranda ordinatos non ſine ornamentis myſticis ad hoc officium ſanctificatis, de quorum omnium ſanctificatione ſic habemus in Levitico. *Tulit Moyſes vnctionis oleum quo linivit tabernaculum cum omni ſupellectili ſua. Cúmque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, vnxit illud & omnia vaſa eius, labrumque cum baſi ſua, quod fundens ſuper*

Num. cap. 16.

Levitic. cap. 8.

caput Aaron vnxit eum & consecravit, filiosque eius oblatos vestivit lineis tunicis, & cinxit [a] *baltheos, imposuitque mitras, vt iusserat Dominus.* Et post pauca: *Assumensque vnguentum & sanguinem qui erat super altare, aspersit super Aaron & super vestimenta eius, & super filios eius ac vestes eorum, & sanctificavit eos in vestitu suo. Completa autem sanctificatione dixit Moyses ad Aaron, accede ad altare, & immola pro peccato tuo. Offer holocaustum & deprecare pro te & pro populo. Statimque Aaron immolavit vitulum pro peccato suo, cuius sanguinem obtulerunt ei filij eius.* In quibus attendendum est, quia primùm sacratur tabernaculum, altare & vasa, sacerdotes & indumenta sacerdotalia: dehinc iubetur vt accedant [b] ad altare sacrificaturi, & pro suis populique peccatis Dominum deprecaturi: vt intelligat populus Christianus, quia si in his sacrificiis quæ tantùm fiebant ad emundationem carnis, cum tanta reverentia iste ritus ministrorum & ministeriorum erat observandus: quanto magis in consecratione dominici corporis & sanguinis, in quibus consistit emundatio carnis & spiritus, non statim ad mysticas benedictiones & obsecrationes, quibus illa consecratio perficitur, quilibet est admittendus, nisi primùm fuerit in ordine sacerdotali consecratus, & omnium congruentium supellectilium, & omnium circumstantium ministeriorum plenitudine subornatus. Quòd verò alius quàm sacerdos ad consecrandum accedere non debeat, legitur in libro Numeri dicente Domino ad Aaron: *Tu & filij tui custodite sacerdotium vestrum, & omnia quæ ad cultum altaris pertinent,*

[a] *al baltheo.*

[b] *ad, deest in v. c. S. Ger.*

Num. cap. 18.

& intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus [a] *accesserit, occidetur.* Quid Aaron nisi summos sacerdotes, quid filij eius nisi minores significant sacerdotes? qui accipientes à summis sacerdotibus manus impositionem, tanquam per paternam successionem, promoventur ad sacerdotalem benedictionem: qui ea quæ intra velum sunt administrant, dum corpus & sanguinem Domini, quæ intus aliud sunt, aliud foris apparent, mystica benedictione consecrant, & fidelibus populis salubriter administrant. Quid est autem externus nisi in presbyterali officio non consecratus? qui autem sacramenta dominica simulare præsumit, iustè occiditur; quia à corpore iustorum sua præsumptione præciditur. Quòd verò non sine sacris vestibus ministrare debeant, legitur in Exodo. Cùm enim Dominus ad Moysem loquens vestes sacerdotales enumerasset, addidit: *Facies* [b] *& fœminalia linea, vt operiant carnem turpitudinis suæ à renibus vsque ad femoralia, & vtentur eis Aaron & filij eius, quando appropinquant ad altare, vt ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur.* De cætero si ad paginas veniamus evangelicas, legimus salvatorem non laicis personis, sed solis discipulis suis sacramenta sui corporis & sanguinis commisisse celebranda. Qui etiam cùm sacerdotium vetus transferre vellet in novum, præcepit eisdem discipulis, vt sibi Pascha pararent in cœnaculo: vbi ipse manifestè novo functus sacerdotio eos huius sacerdotij constituit successores, post ministratam eucharistiam ita illis præcipiens: *Hoc facite in meam*

[a] *al. extraneum.*

Exod. cap. 28

[b] *al. & femoralia.*

Marc. 14. Luc. 22.

commemorationem. Quid est quod salvator primùm in cœnaculo voluit hoc sacramentum celebrari, nisi quia cœnaculum celsior est habitatio domus: sicut sacerdotium celsior est in ecclesia gradus? Cùm ergo facta Domini, & facta sint in aperto, & aliud loquantur in occulto, quid voluit Dominus [a] hac loci positione signari, nisi vt nemo attrectare præsumat hoc [b] mysterium, nisi priùs pervenerit ad sacerdotium? Hinc & apostolus ad Hebræos. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Hoc officium ab apostolis, cæteris presbytéris per successionem esse relictum testatur Hieronymus in epistola ad Heliodorum monachum: *Absit vt de eis sinistrum quicquam loquar, qui apostolico gradui [c] succedentes, corpus Christi sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Christiani sumus, qui habent claves regni cælorum.* Quod autem [d] non solùm solemnibus verbis divina contenta sint sacramenta, testatur idem Hieronymus in explanatione super Sophoniam his verbis: [e] *sacerdotes qui eucharistiæ serviunt, & sanguinem Domini populis eius dividunt, impiè agunt in legem Christi, putantes eucharistiam imprecantis facere verba non vitam, & necessariam esse tantùm solemnem orationem, & non sacerdotum merita, de quibus dicitur: Et sacerdos in quacunque fuerit macula, non accedet offerre oblationes Domino.* Huic sententiæ consonat pater Augustinus, quòd benedicere non possit quis, nisi fuerit ordinatus, ita dicens in quæstionibus veteris testamenti: *Dictum est à Domino in Numeris ad Aaron. Vos ponite nomen meum super filios Israël. Ego Dominus benedicam eos,*

[a] *al. huius.*

[b] *ita v.c. anteà, ministerium.*

Hebr. 5.

[c] *in vno additur, sacerdotes.*

[d] *al. non solis.*

[e] *cap 3. in Sophon. & in can. sacerdotes. ca. 1. q 1.*

Levit. 21.

Num. cap. 6 & in ca. dictũ 95. can. 1. q. 1.

Digitized by Google

vt gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus. Quanta autem dignitas sit sacerdotalis ordinis, hinc advertamus. Dictum est autem de nequissimo Caipha interfectore Salvatoris, inter cætera: Hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset princeps sacerdotum anni illius prophetavit. Ioan. 11. *Per quod ostenditur spiritum sanctum gratiarum non personam sequi digni aut indigni, sed ordinem traditionis: vt quamvis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus, vt officium ministerij exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis.* Ex his igitur claret, quia divinorum plenitudo sacramentorum non in solis constat mysticis orationibus & solemnibus verbis, sed etiam his quæ suprà taxata sunt [a] indiget supplementis. Qui enim dedit præceptum, vt ordinatè fierent, negavit effectum veritatis, quæ in sacramentis intelligitur his qui traditum ordinem prætermitterent. Vnde apostoli qui potestatem acceperant super omnia dæmonia, cùm quendam lunaticum solo verbo sanare voluissent, & non valuissent, cum admiratione ad Dominum revertentes didicerunt se prætermisisse quædam necessaria, sine quibus perfici non poterat illius lunatici cura. Ait enim: *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio.* Si ergo hi qui potestatem acceperant, id quod intendebant prætermisso ordine implere non potuerunt, quid mysticum, quid divinum facere poterunt, qui nullam potestatem tractandorum divinorum mysteriorum acceperunt? Sufficiant tibi interim ista carissime: quia cum his quæ à nobis dicta sunt multa legendo reperiet tua diligentia,

[a] *in septem v.c. indigent.*

Matth. 17. Marc. 9.

quibus facilè propulsabitur talium vaniloquorum nulla ratione vel auctoritate fulta insipientia. Avertat autem Deus hunc errorem ab ecclesia sua, qui eam mundavit sibi lavacro aquæ in verbo, vt eam haberet sponsam sine macula & ruga. Vale.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Ioanni Aurelianensium electo salutem.
LXIIII.

[a] al. Vvilelmo.

De duobus illis clericis, Roberto videlicet & [a] Vvlgrino, super quibus nos consuluistis, quorum alter alterius archidiaconatum dicitur invasisse; duabus de causis certam non possumus dare vobis sententiam. Primò quia magnum nobis arietem opponitis, Lugdunensis videlicet archiepiscopi institutum, cui obviando nec volumus nec debemus a icui dare consilium. Postremò quia iustus mediator non est, qui altero litigante & altero absente super re indiscussa certam vult determinare sententiam. Si autem aliquando in audientia nostrà, & aliorum ad quos id pertinet, hæc controversia ventilata fuerit, auditis vtrorumque rationibus, quod ratio persuaserit, & lex dictaverit, libenter proferemus. Vale.

[b] quid. cod. Domino.

Domno [b] & patri suo Vrbano summo pontifici Ivo filius salutem & obsequium. LXV.

Postquam discessi à facie vestræ beatitudinis, multis hinc inde concurrentibus causis

Digitized by Google

non fuit mihi facultas ad vos redeundi, nec per nuncium meum vestram celsitudinem salutandi. Cum enim Parisiensis episcopus ad vos proficisceretur, iam fermè compleverat iter octo dierum, quando nondum audieram eum ad vos esse venturum. Quo tamen audito, per quendam servientem suum misi post eum litteras istas, quibus commendo eum paternitati vestræ, vtpote apud nos enutritum & eruditum, & quantum videbatur in annis adolescentiæ suæ innocenter & sine querela conversatum. Pro eo itaque quia ex indulgentia vestra pastoralem suscepit sollicitudinem, supplicamus paternitati vestræ vt eum materna pietate colligatis, paterna gravitate corrigatis: quatinus ex disciplina vestra correctior, ex gravitate vestra nobis reddatur gravior; videlicet vt studium venandi, [a] & alia iuvenilia desideria in se comprimat, studiosiùs solito orationi & lectioni incumbat. Prætereà summopere rogamus excellentiam vestram, vt eum munitum apostolicis litteris remittatis contra Latiniacensem abbatem & monachos eius, qui nescio qua nova libertate suos excessus tuentur, & subiectionem Parisiensi ecclesiæ debitam & hactenus exhibitam, contra canonicam institutionem de cervice sua excutere moliuntur. Hæ autem personæ huiusmodi sunt, quibus magis necessaria est subiectio quàm libertas, qui libertate in occasionem carnis abutuntur, [b] quibus si decem millia pædagogorum in Christo ad custodiam deputarentur, vix tamen sic regularis continentiæ legibus ligarentur. Sicut ergo decet dis-

[a] *venatio clericis interdicta ca. Esaü cum seq. distinct. 86. & cap. 1. de cler. venat.*

[b] *Latiniacenses monachi incontinentis vita.*

ſcretionem moderationis apoſtolicæ, ita rem inter vtrumque temperate: vt nec Pariſienſis eccleſia ſuo iure minuatur, nec Latiniacenſe monaſterium aliquod gravamen à Pariſienſi eccleſia indebitè patiatur. De Senonenſi electo, [a] cuius conſecratio à legato veſtro Lugdunenſi archiepiſcopo ob hoc impeditur, quia ei iure primatus ſui, ante conſecrationem ſuam, obedientiam non profitetur, quid nobis agendum ſit, reſcribat veſtra paternitas. Cùm enim nulla aliquo accuſante alia cauſa prætenderetur, propter quam eius conſecratio eius differretur, eo tamen iubente [b] propter reverentiam veſtram manus ab eius conſecratione continuimus, cùm de profeſſione à metropolitanis primatibus facienda, nihil legamus conſuetudine firmatum, vel legibus inſtitutum: vltra quas metas nihil conceſſum eſſe primatibus teſtatur Papa Nicolaus ita ſcribens, [c] inter alia, Radulfo Bituricenſi archiepiſcopo: *primates vel patriarchas nihil privilegij habere præ cæteris epiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit,* [d] *definimus.* De pace ſanctæ Romanæ eccleſiæ & veſtra proſperitate, det nobis Dominus audire [e] quod optamus. Valete.

[a] *Daimbertum intellige ex collatione epiſt. 59. 60. & 67.*

[b] *vide epiſt 60.*

[c] *citat epiſt. 83 refertur ca. conqueſtus. can. 9. q. 3*

[d] *v. c. diffinimus.*

[e] *al qua.*

Hugoni Lugdunenſis eccleſiæ primæ ſedis epiſcopo, Romanæ eccleſiæ legato, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter ſalutem & ſervitium.

LXVI.

Quia decorem domus Dei vos hactenus dilexiſſe intelleximus, poſt domnum

Digitized by Google

[a] Papam super omnes ecclesiasticas personas speciali amore vos dileximus, & famam vestram ab aliquo lacerari æquo animo ferre non potuimus. Eundem itaque zelum in vobis nec frigere nec tepere æstimantes, miseriam [b] Aurelianensis ecclesiæ ante oculos vestros ponimus, quam filij alieni sua quærentes strangulant & devorant. De qua cùm manu vestra avulsa esset arbor infructuosa, nunc inseritur pestifera. Turonensis enim archiepiscopus prędictæ ecclesiæ pædagogus & incubus, in Natale Domini, Regi contra interdictum [c] vestrum coronam imponens, hac arte à Rege obtinuit, vt Ioannes qui per Ioannem defunctum episcopum multis submurmurantibus & malè sentientibus factus est archidiaconus, eidem ecclesiæ præficeretur episcopus. De hoc enim Rex Francorum non secretò sed publicè mihi testatus est, quòd prædicti Ioannis succubus fuerit. Et hoc ita fama per Aurelianensem episcopatum & vicinas vrbes publicavit, vt à concanonicis suis famosæ cuiusdam concubinæ Flora [d] agnomen acceperit. Hoc quod dico clerus approbaret, hoc populus acclamaret, nisi metu Regis comprimerentur, vel insidiis Turonensis archiepiscopi terrerentur, qui clericos sibi adversantes clandestinis delationibus curiæ [e] tradi facit, aut in exilium pellendos, aut bonis suis spoliandos. Hic enim cùm duos [f] episcopatus habere non possit, Aurelianensem ecclesiam, quam non potest retinere per propriam, per submissam vult possidere personam: vt in ea possit quos voluerit humiliare, quos volue-

[a] *al. dominum.*
[b] *epist. 67.*
[c] *epist. 67. in fine.*
[d] *huius Floræ meminit etiam dicta epist. 67.*
[e] *sic etiam leg. epist. 53.*
[f] *bigamiam ecclesiæ vocat epist. 153.*

rit sublimare. Cui non sufficit, quòd in ecclesia, in qua irrepsit contra canonicas & apostolicas sanctiones, toleratur, nisi ei liceat ecclesiam Dei quibus libuerit procis prostituere: oculos videntium etiam medicorum vaniloquiorum suorum fumo, promissionum suarum nebulis intenebrare, vt quæ audiunt de eo non audiant, quæ vident non videant, & quæ certa sunt tanquam ignota sustineant. Sic enim de se ipso dicere solet, *se non indigere bonis clericis vel canonibus, cùm hæc omnia præsto sint ei in marsupio suo.* Nec mirum,[a] cui quod libet licet, & quod licet impunè facit, vt multi inde scandalizati altiùs gemant, dicentes magis impetrare desideria sua apud Iudices ecclesiasticos, zelantes iniquitatem, quàm sequentes bonitatem. Veritas mihi testis est, me non ista dicere tanquam adversus istos homines aliqua sit mihi privata controversia. Sed tabescere me facit zelus meus, cùm videam in messe Dei vepres & spinas bonum semen suffocare, nullamque aut penè nullam eradicantem manum. Et si aliquando sunt qui perficiant malæ arboris ruinam, non pervigilant vsque ad fructuosæ arboris insertionem. quod in hoc negocio manifestum est. Non enim Turonensis archiepiscopus ideò laboravit, vt[b] Sanctio deponeretur, quatinus eo melior eidem ecclesiæ præficeretur, sed huiusmodi qui ei per omnia famularetur. Iste enim iuvenis qui Rege iubente, & Turonensi archiepiscopo impingente prædictæ ecclesiæ est intrusus, ita est sub Turonensi archiepiscopo, sicut puer sub pædagogo: vt nec stans

[a] *Idem locus suprà epist.* 12.

[b] *quidam vett codd. Sancio, vt etiam epist.* 54.

ſtans ſedere, nec ſedens audeat ſurgere, niſi eo iubente, aut innuente, vt pote qui ſe ei ad turpes vſus dicitur ſubdidiſſe. Ad vltimum cùm multa nefaria & turpiſſima dici veriſſimè poſſent, quæ deficientibus teſtibus veritatis pro humana infirmitate probari forſitan non poſſent, hoc ad repulſionem prædicti adoleſcentis ſufficit, quòd perſona ignominioſa eſt, & per vicinas eccleſias turpiter diffamata. Hic itaque per litteras Regis & capituli mihi eſt oblatus ſuo tempore ordinandus in presbyterum, poſtmodum conſecrandus in epiſcopum. eius autem electio nec adhuc à me eſt improbata, vel adprobata, ſed nec aliquando adprobanda, niſi [a] domni Papæ vel veſtra me ad hoc pertrahat obedientia. Scio enim eccleſiæ Dei non tantùm hoc eſſe ignominioſum, ſed etiam pernicioſum. Rogo itaque paternitatem veſtram, vt in hac cauſa vigilantiſſimè honeſtati & auctoritati veſtræ conſulatis, & eccleſiæ Dei provideatis: ne in manibus eius committatur ſalus aliena, qui nunquam adhuc deliberavit de ſalute ſua. Per portitorem itaque præſentium mihi reſcribite, quid me velitis ſuper hoc negocio facere: vt quod reſponſurus ſum reſpondeam Aurelianenſibus ex veſtra auctoritate. Ipſi tamen quicquid reſpondeam, de veſtra benivolentia plus iuſto præſumentes [b] vanizando dicunt, quòd iuxta petitionem Turonenſis archiepiſcopi eum conſecrabitis, vel conſecrari [c] facietis. Quicquid autem vos faciatis, ego liberavi animam meam. Multi enim Aurelianenſes ad hæc quæ dixi mihi darent teſtimo-

[a] *quidam, domini.*

[b] *vanizando. ſic in omnibus libris.*

[c] *in hanc rem ipſe Hugo litteras invitatorias ſcripſerat, vt indicat Ivo epiſt. 68.*

Digitized by Google

nium, nisi timerent carcerem vel exilium. Et ne me ista aliqua occasione confinxisse credatis, vnam cantilenam [a] de multis, metricè & musicè de eo compositam ex persona concuborum suorum vobis misi, quam per vrbes nostras in compitis & plateis similes illi adolescentes cantitant, quam & ipse cum eisdem concubis suis sæpè cantitavit, & ab illis cantitari audivit. Præterea [b] sciat vestra sollicitudo, quia cùm abbas [c] Burguliensis ore patulo, manibus apertis cum multa securitate ad Curiam in Natale venisset ad accipiendum episcopatum, sicut ei illa [d] prædicta Regina promiserat; quia animadversi sunt plures & pleniores sacculi nummorum latere in apothecis amicorum istius quàm apud abbatem, ille est admissus, iste est exclusus. Et cùm abbas quereretur [e] apud Regem, quare sic eum delusisset, respondit: *Sustinete interim donec de isto faciam proficuum meum, postea quærite vt iste deponatur, & tunc faciam voluntatem vestram.* Summa itaque hæc est verborum meorum. Rogo, moneo, vt huic electioni nunquam adsensum præbeatis, ne domum Dei publicum prostibulum & speluncam latronum faciatis. Postremò rogo, quia semel ab Aurelianensibus deceptus sum, si quid mihi de eo scribere volueritis, per talem nuntium cui credere possim, transmittatis. Et quia turpitudo non potest nisi verbis suis exponi, irreligiosis verbis pro religione tamen assumptis veniam postulo. Valete.

[a] *Horum etiam mentio fit in epist. 67.*

[b] *al. sciat vestra solertia.*

[c] *sic v. c. anteà Gurguliensis.*

[d] *solet illius nomen reticere. confer locum epist. 68.*

[e] *al. adversus regem.*

Vrbano summo pontifici, Ivo minimus sanctitatis suæ filius misericordiam & iudicium. LXVII.

Audivi dulcedinem vestram in me amaricatam, serenitatem vestram adversum me turbatam audivi, & conturbatus est venter meus, & ossa mea conturbata sunt. Et diligenter consului [a] mem oriam meam quid dixerim, quid fecerim, vnde mansuetudinem vestram exasperaverim. Nec occurrit mihi, nisi quòd dixerunt quidam mihi quasdam litteras me composuisse adversus Romanam disceptantes ecclesiam, quas miseram legato vestro Lugdunensi archiepiscopo, pro causa Senonensis electi. [b] Sed cùm has apud me reperiens diligenter perlegissem, multa ibi pro Romana ecclesia, nihil contra Romanam ecclesiam in his scriptum intellexi: nisi quis fortè ad voluntatem scriptoris non accedens, & vnam faciem [c] castorum eloquiorum non attendens, dicat, quod absit, authentica scripta sibi invicem adversari, & auctoritatem auctoritate impugnari; cùm multa dissona ibi legantur, nisi suo modo intelligantur, & ad sententiam scriptoris accommodentur. In his enim litteris, sicut mihi testis est conscientia mea, & ipsarum tenor litterarum, nihil aliud intendi, nisi quòd propter crebras invectiones ac murmurationes [d] adversus Romanam ecclesiam, quibus cotidie tinniunt aures meæ, per [e] Domnum archiepiscopum Lugdunensem, cui consilia vestra committitis, sollicitudinem vestram volui

Psal 6.

[a] *vnus cod. animam.*

[b] *intelligit epist. 60. ad Hugonem Lugd. arch.*

[c] *sic loq. in tit. epist. 222.*

[d] *al. adversum. de his Gallorum conquestionibus agit epist. 87. 89. & 109.*

[e] *al. dominum.*

Digitized by Google

esse præmunitam: quatinus cum vicariis vestris sic vestra decreta libraretis, vt ecclesia non gravaretur, & eorundem transgressor sua sententia multatus, aliis se corrigendi exemplum præberetur, & fama vestra illibata servaretur. Hic simplex [a] oculus totum defendit corpus illarum litterarum. Sed quia [b] domno Lugdunensi archiepiscopo quædam ibi verba adversa secus quàm vellet sonuerunt, maximè de primatu Lugdunensi; postposita [c] contemplatione scriptoris secundum quod tunc affectus fuit, participem vos suæ amaritudinis fieri voluit. Liceat cuique dicere quod sentit. Ego de me sentio, quòd non est aliqua persona transmontana, quæ pro fidelitate vestra, pro assertione præceptorum vestrorum tot contumelias pertulerit, tot iniurias acceperit. Sed quia illa verba quacunque occasione animum vestrum exacerbaverint, non est meum adversum vos intrare in iudicium. Malo enim episcopatui renuntiare, quàm iram vestram iustè vel iniustè sustinere. Hæc satisfactio si placuerit vestræ paternitati, placet & meæ parvitati. Hanc si placet, accipite: si plus placet, plus addite. Si desisto vester esse servus, non desistam vester esse filius: & sicut expertus sum ante episcopatum, plus potero prodesse in ecclesia Dei exemplo privatus quàm verbo prælatus. Gratissimum enim mihi est nudum nudam Christi crucem portare, [d] vt in illo vberrimo & amplissimo prædio contendam, in quo amor paupertatis copiosos, amor divitiarum facit ærumnosos. Ecce iam hoc transacto septen-

[a] *ita etiam loq epist. 189.*

[b] *al. domino.*

[c] *aliàs leg. postposita intentione scriptoris.*

[d] *vnus cod. Et in illo v. Et a. prædio esse contentum, in quo.*

nio, vineam mihi commissam pro posse meo excolui, stercora etiam circumposui: fructum autem quem quærebam, non inueni. Detur ergo mihi libertas octavo anno vt hoc principium [a] veræ octavæ aggrediar, vt possim mihi sabbatizare, dulces fructus contemplationis carpere, & octavæ illius gaudia prælibare. Quòd si vestra permissione id modò non facio, necessitate tamen me oportebit id facere propter renovatas in me veteri de causa Regis [b] inimicitias, & propter parochianos meos contemptores verbi Dei, qui proni sunt solis terrenis inhiare, nunquam autem parati sursum cor levare: qui neque propter timorem Dei, neque propter ruborem temporalis excommunicationis, sacrilegia quæ perpetrant in ecclesiis, volunt dimittere, nec iustitiam Dei recognoscere. Per portitorem ergo præsentium quod vobis placet mihi rescribite, & si petitioni meæ acquiescitis, in vestra manu me retinete, ne possint me [c] pseudoepiscopi pro libitu suo fatigare. De cætero quicquid de me fiat, obsecro vos per caritatem Christi, vt si Turonensis archiepiscopus vel aliquis Aurelianensis clericus pro electione pueri sui ad vos venerit, [d] non ei aurem præbeatis. Cuius dotes vt vobis breviter amplectar, persona est ignominiosa, & de inhonesta familiaritate Turonensis archiepiscopi, & fratris eius defuncti, multorumque aliorum inhonestè viventium, per vrbes Franciæ turpissimè diffamata. Quidam enim [e] concubij sui appellantes eum Floram, multas rithmicas canti-

[a] *al. veri.*

[b] *epist. 67. & 141.*

[c] *de quibus conqueritur epist. 35.*

[d] *huius epistolæ meminit epist. 68.*

[e] *horum etiã mentio fit epist. 66. Flora autem tunc temporis erat famosa concubina vt ait dicta epist. 66.*

lenas de eo composuerunt, quæ à fœdis adolescentibus, sicut nostis miseriam terræ illius, per vrbes Franciæ in plateis & compitis cantitantur, quas & ipse cantitare, & coram se cantitari non erubuit. Harum vnam [a] domno Lugdunensi in testimonium misi, quam cuidam eam cantanti violenter abstuli. Providendo itaque vestræ honestati & ecclesiæ vtilitati, nunquam eum consecrari permittatis, ne ecclesiam Dei prostibulum publicum & speluncam latronum faciatis. Sciatis etiam quia Turonensis archiepiscopus contra interdictum [b] legati vestri in Natale Domini Regi coronam imposuit, & vt iste episcopus fieret, [c] hac mercede promeruit. Et vt sciatis puerilem fuisse electionem, quidam etiam de eligentibus in Natale [d] innocentium in eligendo ita iocatus est.

Eligimus puerum, puerorum festa colentes,
Non nostrum morem, sed Regis iussa sequentes.

[a] *al. domino.*

[b] *adi epist. 66.*

[c] *al. hanc mercedem.*

[d] *al. Natali.*

Hugoni primæ sedis Lugdunensis ecclesiæ episcopo, sedis apostolicæ vicario, Iuo Dei gratia Carnotensis episcopus salutem. LXVIII.

Litteras vestræ paternitatis nuper accepi invitantes me vel quoslibet qui vellent impugnare electionem Ioannis [e] Aurelianensis archidiaconi, vt in Kal. Martij præsentiæ vestræ se exhiberent probaturi capitula quæ ei obijcere voluerint, sive de [f] symonia, sive de aliis quæ valeãt ad eius repulsionẽ: quoniam non potestis simul accusator esse ac iudex. Sed

[e] *coniungenda est epist. 66. & 67.*

[f] *duo vet. cod. symoniaca.*

hoc de occultis dictum esse novit prudentia vestra. Manifesta [a] autem, accusatione non egere testatur beatus Ambrosius super epistolam ad Corinthios, ita dicens de eo qui noverca sua manifestè abutebatur. *Iudicis inquam non est sine accusatore damnare. Cognito autem opere istius, pellendum eum de fraternitatis cœtu censuit. Omnes enim crimen eius sciebant, in qua re neque testibus opus erat neque tergiversatione aliqua poterat tegi crimen.* Simile quid scribit Papa Nicolaus Carolo Regi: [b] *Quæ Lotharius rex vester nepos operatur, accusatione non indigent. Manifesta quippè in eo sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio & immunditia.* Cum ergo quæ in prioribus litteris scripsi, non tantum in vnius civitatis, sed multarum civitatum notitia conspicua sint, mirantur multi, quare quærantur occulta, cum ad repulsionem eius qui nondum positus est, sola sufficiant manifesta. Cum enim multa ei desint quæ in examinatione consecrandi episcopi Paulus dicit necessaria, vnum deesse ei nobiscum benè scitis, quod cæteris enumeratis per se præ cęteris necessarium idem apostolus commendat dicens: *Oportet episcopum bonum habere testimonium ab his qui foris sunt, ne in opprobrium incidat & laqueum diaboli.* Iste autem famam suam hactenus neglexit: quam qui negligit, secundum beatum Augustinum [c] crudelis est. Occidit enim proximum quantum in se est. Potestas autem episcopalis in ædificationem debet esse non in destructionem. Et cum secundùm apostolum quorundam peccata manifesta sint præcedentia ad iudicium, quorundam & subsequantur: symoniaca istius intrusio,

[a] *refertur ca. 15. & ca. 17. cau. 2. q. 1.*

[b] *ca. quæ Lotharius. cau. 2. q. 1. extat inter epistolas Nicolai primi epist. 55.*

Galat. 5.

1. Timoth. 3.

[c] *Augustin. ser 52. vide epist. 240.*

Digitized by Google

quæ licèt vera ſit, nondum tamen præcedit ad iudicium, quoniam iſta execrabilis negociatio per cubicularios & pediſequos [a] facta eſt, manifeſta relatione ad aures veſtras perveniet, niſi plantationem quam non plantavit Dominus ſtabilire præproperetis, & electionem Regiis precibus, quæ idem valent ſecundum vulgare proverbium quod minæ, extortam, veſtra auctoritate confirmetis. Habentur enim apud nos quidam negociatores creditores illius [b] dictæ Reginæ, qui ſecundum quod nobis dixerunt, expectant partem pecuniarum à parentibus Ioannis promiſſarum. Sed referente eadem dicta Regina quodam cautelæ ſtudio ad perſolvendum differuntur, donec ſecuriùs poſt eius conſecrationem perſolvantur. Quarum tamen repetendarum actio citò ventilabitur, ſi conſecratio aliquandiu differatur. Quid verò ſuper electione [c] à principibus facta dicat ſeptima ſynodus, quid octava, quid cætera ſanctorum patrum, quid etiam veſtra inſtituta clament, non eſt meum veſtram docere prudentiam. Præterea ſi intra provinciam ſecundùm quod inſtituta maiorum continent, fieret prima diſcuſſio, ſicut neceſſe foret, in loco vbi non timeretur temeraria multitudo, non deeſſent accuſatores, non deeſſent teſtes, qui pro huiuſmodi negociis non audent ad remota loca prodire, nec ſe nec ſua pro incerto exitu in certum periculum præcipitare. Teſtis eſt mihi verax veritas, & amborum caritas, quia & vera dixi, & pro veritate & caritate dixi: providens quantum in me eſt, & eccleſiæ vtilitati &

[a] *quidam cod pediſequas. Ita ſequipedam dixit epiſt. 60.*

[b] *confer locum epiſt. 66. fortaſſe Bertrada ſubintelligitur, de qua epiſt 13.*

[c] *Hac de re epiſt 102 vide Gratia. ca. nullus cum ſeq. diſtinct. 63.*

vestræ honestati: ne si, quod absit, aliter feceritis quàm desiderant qui vos sincerè diligunt, lamentabiliter posteà illud Ieremiæ dicant: *obscuratum est aurum, mutatus est color optimus.* Sciatis autem me ea quæ vobis mandavi, domno quoque papæ [a] mandasse, & me super his responsionem eius exspectare.

Thren. 4.

[a] *intelligit epist. 67.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister Galterio [b] Stirpensis ecclesiæ præposito, & pusillo gregi sibi commisso, salutem & orationum suffragia. LXIX.

[b] *al. Gauterio.*

Quantum intellexi ex litteris ex vestra parte mihi nuper oblatis, graviter fert vestra fraternitas quòd Lemovicensis episcopus in synodo agens, interdixit omnibus [c] regularibus clericis & regimen parochiarum, & confessionem pœnitentium. Qui rectiùs quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quàm regulariter viventes à dominicarum ovium custodia penitus removisset: quibus tanto plus displicet aliena malitia, quanto longiùs discesserunt à sua. Hæc tamen prohibitio licèt aliquo forsitan livore canonici ordinis facta esse videatur, quanto salubrior, tanto fraternitati vestræ debet esse acceptior. Vos enim eò per viam Dei expeditiùs inceditis, si alienorum criminum deprimentes fasciculos cum cotidianis vestrorum excessuum lapsibus non portetis. Hoc verò interim ad inquisita respondeo: quia clerici regulares ab hoc officio nec penitus sunt removendi, [d] nec indiscretè admovendi. Nam

[c] *confer. epist. 213.*

[d] *in uno additur, nec ad hoc officiũ.*

Digitized by Google

si penitus removentur, canonico ordini indigna fit iniuria, cui tanto securiùs est credenda [a] correctio vitæ alienæ, quanto maiorem diligentiam adhibuit vitæ suæ corrigendæ. Si verò indiscretè regularibus clericis hoc onus imponitur, in quibusdam ecclesiastica disciplina frangitur, & ipsi fratres qui in claustris tanquam in castris contra tentationes fortiter stabant & vincebant, cùm soli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè superantur. Vnde ait beatus Hieronymus: *remotio viri castitatis arma* [b] *collocat, construit in melioribus castra pudoris.* Si qui ergo sunt in collegio vestro viri prudentes & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ante præsentiam episcopi, vt ab eo curas animarum suscipiant; sine cuius arbitrio, si meministis, secundum canonicas sanctiones, nec criminales pœnitentias quilibet [c] presbyter potest iniungere, nec peracta pœnitentia pœnitentes sacris altaribus reconciliare. Sic enim facientes, & episcopali reverentiæ quod suum est deferetis, & canonicæ institutionis nulla dispendia facietis. qui ideò canonici appellati estis, quòd canonicas regulas vos velle observare cæteris arctiùs devovistis. Quòd verò voluistis, vt Lemovicensi episcopo aliqua super hoc negocio scriberem, interim ea de causa distuli, quia ille [d] domnus ignotus est mihi, & opportunum tempus expecto, vt de his & similibus quod ratio & auctoritas dictaverit, inter nos viva voce disseramus. Vale.

[a] *al. correptio.*

[b] *al. colligat.*

[c] *al presbyteri possunt.*

[d] *al. dominus.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis servus,[a] *Galterio Meldensi episcopo, sancta sapere & sancta facere.* LXX.

[a] *al. Gauterio Meldensium.*

Quoniam zelus domus Dei tepere non debet in cordibus nostris, eiusdem domus decorem diligere, & pro eadem domo murum nos oportet opponere: vt impetus, quos super eam facit antiquus hostis, aut præcavendo propulsemus, aut si iam in eam per aliquam partem irrupit, cooperante Dei gratia collectis in vnum animi viribus excludamus. Et quamvis difficilior sit labor ruinosa reficere quàm integra in suo statu custodire, nos tamen per angusta & ardua, inter cruentationes etiam spinarum, inter incerta itinera nebularum, debemus perdita quærere, dispersa colligere, quantum in nobis est sordidata mundare, moniti & instructi exemplo summi patrisfamilias, [b] qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, centesimam quæ perierat, ipse quæsivit, suo sanguine redemit, & ad ovile à quo aberraverat reportavit. Ne ergo nobis tanquam pastoribus sua quærentibus à summo pastore cum nostra confusione exprobretur: *Quod perierat non quæsistis, quod confractum erat, non consolidastis:* nullus nos privatus amor, nullius quamlibet excellentis personæ favor, nulla spes commodorum, nullus timor incommodorum ab officij nostri intentione dimoveat, quominus errantes ad viam revocemus, & animas propria fragilitate, vel diabolica illusione

Luc. cap. 15. & Matth. cap. 18.

Ezech. 34.

deceptas, de fauce lupi invisibilis eripere studeamus. Quod ideò suggero dilectioni vestræ, quia tam ex verbis Turonensium monachorum, quàm ex litteris [a] Dominæ Adeleidis venerabilis Comitissæ audivi turpissimam famam de monasterio sanctæ Faræ, quod iam non locus sanctimonialium, sed mulierum dæmonialium prostibulum dicendum est, corpora sua ad turpes vsus omni generi hominum prostituentium. Quæ quidem si corrigi nollent, & sibi tantùm mortem facerent, tolerari forsitan possent. Sed quia multarum factæ sunt laqueus animarum, suggero & consulò vigilantiæ vestræ, vt aut prædictas mulieres in loco suo & suo ordine corrigatis, aut si id fieri non potest, religiosis monachis locum illum cum suis possessionibus committere studeatis; accepta tamen ab eis cautione vt prædictas mulieres sub arcta disciplina coerceant, & eisdem necessaria de rebus monasterij quamdiu vixerint provideant. Hoc enim modo multiplicem fructum de bono principio facietis: quia & incontinentes illas mulieres ad propositum continentiæ reducetis, & possessiones monasterij necessitatibus sanctorum à fidelibus deputatas, in suum statum reformabitis, & detestabilem famam religiosa monasteria malo odore contristantem compescetis, & incestuosorum animas ex earum contubernio pereuntes, ab æterno interitu liberabitis. Quæ vobis scribo, ex visceribus profero caritatis, idem mihi à vobis fieri desiderans, si me desidem in simili periculo audie-

[a] al domna Adela.

Digitized by Google

ritis. In via Dei namque ambulantes mutuas exhortationum manus nobis invicem porrigere debemus: vt in [a] perventione pariter de manipulis æternorum fructuum gaudeamus. Valete.

Psal. 125.
[a] *quidã cod. vt in fine pariter.*

Gulielmo [b] glorioso Regi Anglorum, Ivo humilis ecclesiæ minister salutem & servitium.

LXXI.

[b] *al. Vuillelmo qui sec. fuit & nequißimus, vt ait Matth. Paris.*

In litteris à sublimitate vestra mihi directis nuper, mansueti & prudentis hominis ingenium notavi, cùm [c] placeret dignitati vestræ priùs à mea parvitate rationem quærere, quàm de me aliquid inconsultè iudicare, secundum illud viri sapientis: *ne iudices antequam cognoscas.* Quæsivit enim ab humilitate mea vestra excellentia, qua ratione [d] exsolverim Nivardum de Septolio à fiduciis & sacramentis quibus se vestræ magnitudini obligaverat: cum Christiani erga Christianos fiducias & sacramenta quæ sibi invicem præbent, observare debeant. Quod quidem ita concedimus, si legitima vel non illicita fuerint sacramenta. Prædictus autem Nivardus testatus est mihi fiducias & sacramenta quæ sublimitati vestræ fecerat, prioribus sacramentis fuisse contraria, quæ fecerat naturalibus & legitimis dominis suis, de quorum [e] manibus susceperat hereditaria sua beneficia: nec posteriora se posse observare, nisi priora vellet violare. Cui ratione fultus & auctoritate consilium dedi, vt accepta de posterioribus pœnitentia, iusta in-

[c] *al. placuerit.*
Ecclesi. cap. 18.
[d] *absolverim.*
[e] *plures v.c. manu.*

iustis, legitima non legitimis, priora posterioribus sacramenta praeponeret. Quod cum multis rationibus & auctoritatibus confirmari possit, de multis pauca subnectere curavi. Habemus enim in Toletano concilio IX. capitulo IIII. *Duo mala licèt omnino cautissimè sint praecavenda, tamen si necessitas ex his vnum temperare compulerit, hoc debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligari.* [a] Vnde Augustinus de bono coniugali: *Si ad peccatum admittendum adhibetur fides, mirum est si fides appellatur. Veruntamen qualiscunque sit, si contra ipsam* [b] *sit, peius fit, nisi cùm propterea deseritur, vt ad fidem veram legitimamque redeatur*, Item Tharasius Patriarcha: [c] *Herodes observavit illicitum sacramentum, & periit. Petrus verò negavit cum iuramento, & conversus flevit, & salvatus est.* Item Hieronymus super Hieremiam lib. I. *Animadvertendum quod iusiurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium, atque iustitiam. Si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium.* Hinc Honorius Papa quosdam transpadanos episcopos vehementer redarguit, qui suadebant Petro viro glorioso, vt sacramenta quae praebuerat Aconio regi patri regis Adulubaldi frangeret, & [d] Ariobaldo consentiret. Ipsum verò gloriosum Petrum accuratè commendat, quia pravis sacerdotum persuasionibus non adquievit, sed sacramenta quae Aconio fecerat firmiter observavit. His & aliis huiusmodi cognosci potest sacramenta legitima vel licita firmiter observanda: illicita verò aut esse vitanda, aut si facta sunt, cum poenitentia dissolvenda. Aliud consilium si paro-

can. duo mala, & seq. dist. 13.

[a] *al. inde. August. cap. 4. & refertur in cap. 20. cau. 22. q. 4.*

[b] *al. fit.*

[c] *in ca. 18. cau. 22. q 4.*

lib. I. comment. ad cap. 4. Hiere. & in ca. 2. cau. 22. q 2.

[d] *sic vett. cod. anteà Arlobaldo.*

chiano meo mihi commisso dedissem, ovem errantem non revocassem; ovi morbidæ curam quam debueram non impendissem. Valete.

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, G. abbati monasterij sancti [a] *Guandregesili salutem in Domino.* LXXII.

Consuluit [b] parvitatem meam dilectio vestra vtrùm tabulæ altarium aliquãdo consecratæ, cùm translatæ fuerint, & super novam struem lapidum positæ, denuò sint consecrandæ. Quod nobis ex auctoritate & ratione faciendum videtur, cum canon dicat: *altare si motum fuerit, ecclesia denuò consecretur.* Quòd si ecclesia propter motionem solius altaris denuò est consecranda, quanto magis ipsum altare quod motum est? Præterea cum signa similitudinem habeant earum rerum quarum signa sunt; sicut fides, quæ caput & fundamentum est sacræ religionis, immobilis debet [c] manere in credente: sic visibile altare, quod figuram gerit fidei debet manere immobile. Et sicut à fundamento fidei, si quis motus fuerit per manus impositionem corpori Christi, quod est ecclesia, reconciliandus est: sic mensa altaris fidei typum gerens, si mota fuerit, iterum sacris mysteriis imbuenda est. Nec satis similis ratio est quam quidam fratres vobis obiiciunt, quòd altaria [d] portatilia licèt de loco ad locum moveantur, non tamen denuò consecrantur. Hæc enim altaria non aliter consecramus, nisi vel in ta-

[a] *al. Vvandregisili. al. Guandegesili.*
[b] *huius epistolæ meminit epist. 80.*
[c] *al. permanere.*
[d] *al. portabilia.*

Digitized by Google

bulis ligneis, vel aliquo competenti substratorio compacta & firmiter sint affixa. Vnde licèt de loco ad locum [a] portentur, non tamen de loco in quo consecrata sunt moventur. A quo si evulsa fuerint, sicut cætera altaria denuò sunt consecranda. Hæc de proposita quæstione breviter vobis rescripsi, eadem rationibus & auctoritatibus prolixiùs ostensurus, si opportunum esset. Sed hæc prudentiæ vestræ sufficere sum arbitratus. Vale.

[a] *al. comportentur.*

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, Bernardo maioris monasterij abbati, promereri euge servi boni. LXXIII.

Verbum quod erat in ore multorum audi-tui meo non intulit gaudium, quo animadverti generale dispendium monasticæ religionis, & speciale incommodum vestræ perturbationis. Relatum enim est mihi quosdam è fratribus adversus fraternitatem vestram insurrexisse, qui dicerent curam vobis commissam non legitimum habuisse principium, his de causis, quòd ab eo qui dicebatur excommunicatus esse, benedictionem acceperitis, & subiectionem debitam metropolitanæ sedi ante benedictionem promiseritis. Habent fortasse [b] fratres isti zelum Dei, sed non secundum scientiam: putantes quòd promotionem [c] abbatis faciat episcopalis benedictio, & non potius fratrum communis electio: cùm tamen ipsam benedictionem conferat Dominus non secundum meritum dantis, sed secundum fidem

[b] *al. forsitan.*

[c] *Abbatis promotio an fiat potius benedictione episcopali quàm fratrum electione.*

fidem, & puritatem, benedictionem accipientis. Vnde beatus Augustinus in libro quæstionum veteris testamenti: *Dictum est à Domino in numeris ad Aaron. Vos ponite nomen meum super filios Israël, ego Deus benedicam eos: Vt gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus: nec voluntas* [a] *sacerdotis obesse posit aut prodesse, sed meritum benedictionem poscentis.* Vnde idem Augustinus in lib. tertio de vnico baptismo: *Aliud est non habere aliquid, aliud non iure habere, vel illicitè vsurpare. Non ideò itaque non sunt sacramenta Christi & ecclesiæ, quia eis illicitè vtuntur non soli hæretici, sed etiam omnes iniqui & impij; sed illi corrigendi sunt aut puniendi, illa verò agnoscenda & veneranda sunt.* Item idem in libro contra Parmeniani epistolam, *Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat: sic venienti non repetendum est quod foris acceperat.* Vnde consequenter intelligitur perversitatem hominum esse corrigendam: sanctitatem autem sacramentorum in nullo perverso esse violandam. Constat enim eam in perversis hominibus & sceleratis, sive in eis qui intus sunt, sive in eis qui foris, impollutam & inviolabilem permanere, sed in bonis ad præmium, in malis verò ad iudicium. Vnde etiam Anastasius Papa, sacramenta quæ Achatius condemnatus celebraverat, rata esse confirmat, ita scribens Anastasio Imperatori: *Secundum ecclesiæ catholicæ consuetudinem sincerissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his vel quos Achatius baptizavit, vel quos sacerdotes vel levitas secundum canones ordinavit, vlla ex nomine Achatij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenta, minùs fir-*

Num. cap. 6.

[a] *vnus v. c. dantis ob.*

Sacramenta in bonis & malis æquè valent, epist. 136. in fine.

Hoc latiùs refertur in ca. 8. dist. 19.

Digitized by Google

ma esse videantur. Et infrà: *Ideò ergo & hic, cuius nomen dicimus esse reticendum, malè bona ministrando sibi tantùm nocuit. Nam inviolabile sacramentum quod per eum datum est aliis, virtutem suæ perfectionis obtinuit.* Item Augustin. contra scripta Petiliani: *Vt si quisque verus sacerdos, oportet vt non* [a] *solùm sacramento, sed iustitia quoque induatur, sicut scriptum est: sacerdotes tui induantur iustitiam. Qui autem solo sacramento sacerdos est, sicut fuit pontifex Caiphas persecutor vnius & verissimi sacerdotis, quamvis ipse non sit verax, quod dat tamen verum est, si non det suum, sed Dei.* Sacerdotij autem ordinem, sicut dicit idem Augustinus in libro de bono coniugali, qui semel acceperint, non privantur, licèt aliqui pro aliquibus culpis ab officio removeantur. Ad vltimum, divina sacramenta talia sunt vnicuique, quali corde accesserit, sicut dicit Augustinus in dialogo contra Petilianum. Et hæc quidem dicta sunt de sacramentis ecclesiasticis, sine quibus Christiana conversatio non ducitur, nec à Domino præmium æternæ salutis adquiritur. Quid ergo est disceptandum de benedictione abbatis, à quocunque episcopo eam fuerit consecutus, in qua nec fit manus impositio, nec consecratio, [b] sed simplex oratio, in qua accepta vel non accepta salus subditorum nec minuitur nec augetur. Novit enim fraternitas vestra quàm multi servi Dei in Ægypto & Palæstina, cæterisque provinciis monasteriorum patres extiterunt, qui nec tamen huiusmodi benedictionem ab humano ore acceperunt, quibus subditi nihilominus omnem obedientiam exhi-

[a] *al. solo.* *Psal.*

[b] *idem sup. epist. 88.*

Digitized by Google

buerunt, nec de salute sua propter hoc timuerunt. De cætero, quòd calumniantur non rectè vos fecisse, quòd ante benedictionem [a] promisistis obedientiam sedi metropolitanæ, vana vel nulla calumnia est. Quomodo enim connexa sibi adinvicem poterunt esse membra corporis Christi, nisi dispensatores canonicarum vel monasticarum congregationum eam obedientiam exhibeant prælatis suis, quam sibi exhiberi volunt à subditis suis? Præterea quę culpa est, si exigitur quod debetur, & quod debetur exhibetur? Vnde August. ad Simplicianum libro primo: *Quis non videat iniquitatis neminem argui posse, qui quod sibi debetur exegerit, nec eum certè qui quod ei debetur donare noluerit? Hoc autem non esse in eorum qui debitores sunt, sed in eius cui debetur arbitrio.* Debitores autem esse qui ad dignitates promoventur ecclesiasticas, promittendæ obedientiæ, testatur concilium Toletanum vndecimum, capitulo xi. *Vnusquisque qui ad gradus ecclesiasticos accessurus est, non ante honoris consecrationem accipiat, quàm placiti sui innodatione promittat, vt fidem Catholicam sinceri cordis devotione custodiens, iustè & piè vivere debeat, & in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat, atque vt debitum per omnia honorem atque obsequij reverentiam præminenti sibi vnicuique dependat.* Ipse enim summus pontifex, [b] antequam consecrationis gratiam consequatur, consuetudines Romanæ ecclesiæ & decreta prædecessorum suorum se inviolabiliter servaturum profitetur. Sic reliqui pontifices ante consecrationem examinantur, omnem veterum morum honestatem & debi-

[a] *aliud esse in electo episcopo erga suum primatem scribit epist. 60. & 66. sup.*

[b] *Idem scribit epist. 60. ex libro cui titulus Diurni.*

Digitized by Google

tam obedientiam se exhibituros suis ordinatoribus pollicentur. Cùm enim humilitas sola, quæ comes est obedientiæ, digna sit exaltari, sicut superbia deiici, non peccat abbas si profitetur ore, quod semper debet in corde habere, &, cùm opportunum fuerit, exhibere in opere. Non ergo huiusmodi perturbatores & perturbati ociosè & curiosè agentes, non intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, inutilibus scrutiniis suis, & vanis [a] susurriis fraternitatem vestram à sabbato cordis expellant, vel à suscepta obedientia vos quantalibet tempestate removeant, & cadat super vos illa hostilis irrisio; *hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare*. Novit enim vestra diligentia, quia ad hoc potissimum antiquus hostis invigilat, vt quietem servorum Dei interrumpat, & cùm interruperit, vasa sibi ablata restituat, & restituta antiquis & novis sordibus vehementiùs inficiat. Multiformes igitur eius insidias calliditate serpentis advertite, & murmuratorum molestias columbina simplicitate supportate, & tamen, quantũ in vobis est, iustam eis murmurandi causam auferte: ne, sicut aiunt, res monasterij vestra incuria dilabantur, & solita fratrum subsidia minuantur. Quod si fortè per aliquam corporis [b] imbecillitatem, vel supernæ contemplationis studium ad hoc minùs sufficitis, sunt vobiscum viri prudentes, vobiscum vno spiritu gradientes, quibus potestis partem vestri oneris imponere: vos autem liberiùs & ideò vberiùs dulcedinem supernæ contemplationis gustare, & in

[a] *sic vett. codd.*

Luc. cap. 14.

[b] *solus v. c. Fab. incommoditatem.*

Digitized by Google

tempore verbi annonam conservis ministrare. Non [a] homini ignoranti scribo, sed admonitam volo esse caritatem vestram, ne tempestas apud vos orta offendiculum [b] fiat infirmis aut scandalum, qui occasionem quærentes incurrunt illud problema Salomonis: *qui timet ventum, nunquam seminat: & qui considerat nubes, nunquam metit.* Auferte igitur omnibus infirmis vel invidis occasionem sanctum propositum blasphemandi, vel arctam vitæ viam non adgrediendi: ne increpando dicatur vobis per prophetam à domino: *quod perierat non quæsistis, quod infirmum fuerat* [c] *non consolidastis, quod confractum non colligastis.* Quod avertat à sanctitate vestra, qui animam suam pro nobis posuit, & vt pro fratribus animas nostras poneremus, verbo monuit, & exemplo declaravit. Vale.

[a] *al. hac ig.*
[b] *al. faciat.*
Ecclesiastes cap. xi.
Ezech. cap. 34.
[c] *al. erat.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Hildeberto Cenomanensi episcopo in tribulatione tolerantiam, in tolerantia perseverantiam.

LXXIIII.

Quantum ex tenore litterarum tuarum perpendi, ad suggestionem æmulorum tuorum de proditione [d] Cenomanicæ vrbis nuper facta insimulare te molitur Regis Anglorum metuenda severitas, nulla adversum te legitima accusatione prolata, sed pravorum delatione coniecturarum divinationibus palliata: & cum paratus sis ad perficiendam purgationem legitimam, non aliter vult te huius proditionis immunem credere, nisi igniti ferri

[d] *al. cenomanice. extat huius Hildeberti epist. 19. qua conqueritur de sævitia Regis Anglorum.*

Digitized by Google

examinatione demonstres innocentiam tuam. Consulis itaque humilitatem meam vtrùm tibi bene conscius pro conservanda integritate famæ tuæ, & recuperanda Regis gratia debeas voluntati eius adquiescere, an quælibet adversa pati, vt non recedas ab ordine. breviter itaque tibi respondeo, consulens vt non transgrediaris terminos antiquos, terminos quos posuerunt patres tui. Aliter namque innocentiam defendere, est innocentiam perdere.[a] monomachiam enim & ferri calidi examinationem nec consuetudo ecclesiastica in discutiendis causis ecclesiasticis recipit, nec canonica auctoritas instituit. Vnde Nicolaus in causa Regis Lotharij &[b] Thebergæ de falsis criminibus impetitæ: *monomachiam in legem non assumimus, quam præceptam esse non reperimus; cùm hæc & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur.* Dicit autem Augustinus in libro quæstionum super Genesim: *Quando habet homo quod faciat, non debet tentare Deum suum.* Inde etiam ita scripsit Alexander II. Papa[c] Ramaldo Cumano episcopo: *Super causa Gislandi presbyteri tui de morte episcopi sui prædecessoris tui infamati in medium consuluimus. Itaque circum astantium omnium fratrum assensu vnanimi tuæ dilectioni rescribimus, præfatum Gislandum ante te præsentandum: vbi si certi accusatores defuerint, tunc dictante iustitia, sine omni controversia presbyter quæcunque ob hoc iniustè amisit, ac sacerdotium & integra accipiat beneficia: purgationem tamen[d] anteà duobus sibi sacerdotibus iunctis, vbi accusator cessaverit, eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio.*[e] *Vulgarem denique legem ac*

[a] confer. epist. 205.

[b] infrà Teiberga epist. 205. al. Tecberga vel Tieberga refertur a Grat. in ca. monomachiam. cau 2. q. 5.

[c] al. Rimaldo vel Raynaldo. refertur in ca. super cau. 2. dist. 4.

[d] al. ante te.

[e] in ca. Mēnam. cau. 2 quæst. 4. & Gregorius lib. 11. epist. 8.

Digitized by Google

nulla canonica sanctione fultam, ferventis scilicet sive frigidæ aquæ ignitique ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino ficta invidia) nec ipsum exhibere, nec aliquomodo te volumus postulare, immò apostolica auctoritate prohibemus [a] *firmißimè.* Inde etiam[b] Stephanus V. Papa dicit Lamberto episcopo Magontino. *Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confeßionem extorqueri à quolibet, sacri non censuerunt canones: & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confeßione vel testium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini iudicare: occulta verò & incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum.* Plura tibi perscripsissem super his si licuisset. Tu itaque his & aliis auctoritatibus patrum vndique munitus viriliter age, & ne de te aliis præbeas exemplum futuris & præsentibus nociturum. Si enim aliquid contra iustitiam pateris, de tribulatione purgaberis & probaberis, deque probatione misericordiam consequêris. Vale.

a *al. severissimè.*

b *ca. consuluisti. can. 2. q. 4.*

Ivo Dei gratia Carnotensis episcopus, Ioanni eadem gratia Aurelianensium episcopo salutem.

LXXV.

Quòd sedis apostolicæ licentia, alterius parochianum excommunicare liceat. confer cum fine epist. 60.

Quòd [c] licentiam postulavi à domno Papa Puteacensem dominam [d] & milites eius excommunicandi, magna & manifesta compulit neceßitas pro interminatis iniuriis Carnotensi ecclesiæ ab eis frequenter illatis, & ab

c *in aliquot vett. codd. caput sequẽs præfigitur.*

d *Adeliciam vocat epist. 76.*

Digitized by Google

Aurelianensi ecclesia nondum emendatis. Ad quod etiam nunc laborare videntur qui pro vobis scripserunt, ad libitum suum interpretantes litteras domni Papæ, sensum suum non aptantes eius voluntati, sed insidias facientes grammaticæ positioni, tanquam & ipsi qui litteras apostolicas scripserunt, non fuerint grammatici. Quando enim dixit, vt confirmaretis sententiam nostram canonicè dictatam in prædictam Domnam, iam dixerat esse parochianam vestram, & tamen dedit Carnotensi ecclesiæ licentiam excommunicandi eam pro suis iniuriis. [a] Canonicum itaque est eam excommunicare admonitam, & sæpè vocatam, & non resipiscentem sathanæ tradere: cùm illa potestas hoc concesserit, [b] cuius est de omni persona & de omni ecclesia iudicare. Rogo itaque & moneo, vt impleatis præceptum quod accepistis, quia & ego ad præsens non privabor apostolico munere quod accepi. Quod autem offertis mihi eam ad iustitiam in capitulo Aurelianensi, vos [c] ipse scitis non esse canonicum: quia honor quem contra canones invadit, Carnotensis ecclesiæ est, in qua obtuli ei omnem iustitiam, & adhuc offero. Sed ipsa omnino refugit, quia iniustam se novit habere calumniam. Debet autem nosse vestra fraternitas [d] quòd quæque negocia in locis in quibus orta sunt, primùm sunt discutienda. Valete.

[a] *al. canonicè.*

[b] *idem dicit epist. 78.*

[c] *vnus cod. ipsi.*

[d] *al. quia. hoc repetit epist. 184. Vide Grat. can. 3. q. 6.*

Digitized by Google

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis sacerdos salutem & debitam reverentiam. LXXVI.

Quoniam [a] ex antiqua institutione provincialem synodum celebrare vestra sollicitudo disposuit, in qua ad correctionem pravorum promulganda sunt instituta apostolica & canonica; parvitatem meam quam invitatis, licèt minùs vtilem, subtrahere nec volo nec debeo, si tamen divina miseratio libertatem mihi conservaverit & sospitatem. Per quancumque autem viam eadem divina miseratio venire me concesserit, ante aliquot dies præmando vobis, vt in loco competenti quàm securiorem conductum poteritis mihi transmittatis. De electione autem Nivernensium, in qua se [b] studia partium diviserunt, ex institutione patrum instructam credo esse prudentiam vestram, vt illum modis omnibus præferatis, qui maioribus [c] studiis iuvatur & meritis. Sed quia nemini citò manus imponenda est, si id ad præsens ad plenum deprehendere non valetis, differendum mihi hoc negocium vsque ad futuram synodum videtur, vt tunc evidentiùs discutiantur & eligentium studia & electorum merita. De cætero [d] Adeliciam Puteacensem dominam & Hugonem [e] filium eius cum cæteris adiutoribus suis propter tyrãnidem quam in nos exercent, ex auctoritate apostolica à nobis excommunicatos precando insistimus, & insistendo precamur, vt vos quoque excom-

[a] *vnus v. c. quando.*

[b] *al. vota partium.*

[c] *Nicen. Conc. ca. 6. & Antioch. ca. 19. Leo Papa epist. 82. vide Gratia. dist. 61 & 65.*

[d] *epist. 75.*

[e] *de quo epist. 111. & 112.*

Digitized by Google

municetis, aut malè invasa nobis restitui faciatis. Sic enim antiquitus est institutum, & nuper in [a] Avernensi concilio omnium episcoporum qui aderant, consensu confirmatum: vt ab vno episcopo quemlibet pro iniuriis ecclesiasticis excommunicatum, vicini quoque [b] episcopi excommunicent. Quòd si causatur iniustè se excommunicatam, veniat ad ecclesiam cui calumniam facit, & à qua nullam iniuriam pertulit: audiet [c] Deo iuvante iustam se accepisse sententiam. Apostolica autem auctoritate à nobis eam esse excommunicatam, exemplar apostolicarum litterarum quod vobis transmisi, declarabit. Valete.

[a] *in solo v.c. Put. Nivernensi.*

[b] *inf. epist. III. & 120.*

[c] *cod. Put. Deo annuente.*

Ivo Dei gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister, Hugoni Belvacensis ecclesiæ decano, & cæteris fratribus eiusdem ecclesiæ salutem in Domino. LXXVII.

De molendino, quod ecclesiæ vestræ ab episcopo eiusdem molendini constructore est donatum, & non tantùm tricenaria [d] vsus capione quietè possessum, sed etiam vestrorum privilegiorum auctoritate firmatum: nunc verò impedimentis pontium & tinctorum sordibus impeditum, molendi amisit officium, iustam & omni ratione subnixam causam habere videmini, & maximè adversus episcopum, qui non solùm debet suis temporibus illicita non patrare, sed etiam ab antecessoribus suis illicitè patrata corrigere. Sic enim scribit Papa Gelasius Cresconio & Ioanni Mesaliæ episcopis.

[d] *al. vsucapione, in nonnullis vox vsus, deest.*

Digitized by Google

[a] *Decessorum statuta sicut legitima & iusta successorem convenit custodire, ita debet etiam malefacta corrigere.* Ideò non est sufficiens ratio quòd dicit episcopus, præcepto suo nullum impedimentum illatum fuisse molendino, quominus officium suum faceret, nisi ipse eos qui impediunt pro potestate sui officij removeat ab impedimento. Sicut enim scribit Ioannes viij. Papa Ludovico Imperatori, [b] *Facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Quòd si episcopus hoc à sua potestate removere conatur, [c] legat sententiam de Concilio Gelasij Papæ. Dicit enim: [d] *Placuit huic sanctæ ac magnæ synodo, ut res vel privilegia quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, sive à divæ recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam removeantur à potestate præsulum earum, quæcumque secularis persona per potestatem eis subtrahat, aut per* [e] *argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate ac iussu præsulis ecclesiæ, quæcunque intra triginta annorum spatium ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis igitur secularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus iudicetur: & donec se correxerit, & ecclesiæ propria privilegia seu res restituerit, anathema sit.* Item de eodem Papa Nicolaus Adoni Viennensi archiepiscopo: [f] *De rebus quæ semel Deo contributæ atque dedicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis principum à quibusdam invaduntur atque diripiuntur, sancimus ut prius consulto principe ad resecandam tam præsumptivam factionem, cognoscendum utrùm illius sit concessio, an invasoris præsumptio. Quòd si principis in-*

[a] *ca. decessorum. cau. 25. q. 2.*

[b] *citat etiam epist. 100.*

[c] *al. legatur sententia.*

[d] *can. placuit. cau. 16. q. 4.*

[e] *al. argumentum quodlibet.*

[f] *can. de rebus causa 12 q. 2. extat inter epistolas Nicolai Papæ I. ad Odonem archiepiscop. epist. 59. tom. 3. epistol. summor. Pontific.*

Digitized by Google

ordinata fuerit largitio, ipse sit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem invasoris declaratur præsumptio, vsque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coërcendus. Oppositio verò annuæ possessionis secundum consuetudinem suæ civitatis, sive obligatio episcopi qua se promisit observaturum consuetudines eiusdem civitatis, sive turbulenta coniuratio factæ communionis, nihil præiudicant legibus ecclesiasticis. Pacta enim & [a] constitutiones vel etiam iuramenta quæ sunt contra leges canonicas & auctoritates sanctorum patrum, sicut vos ipsi benè nostis, nullius sunt momenti. Dicit enim papa Zozimus Narbonensis: *contra statuta patrum aliquid* [b] *concedere vel mutare, nec huius quidem sedis potest auctoritas.* Quòd si adversus canonum formas aliquid vobis iudicatum fuerit, si vobis visum fuerit, appellabitis audientiam eorum Iudicum, qui apud vos maioris videntur esse auctoritatis, sive apud vestrum metropolitanum, sive apud legatum Romanum. Post appellationem verò infra [c] quinque dies postulabitis literas ab eo à quo appellatum est, ad eum ad quem appellatum est, vt diem vtrique parti constituat, in quo causam vestram iudiciali sententia terminari præcipiat. Valete.

[a] *al. consuetudines.*

[b] *al. condere legitur in ca. contra can. 25. q. 1.*

[c] *epist. 220. & ca. si quis cum seq. can. 2. q. 6.*

Ivo Carnotensis ecclesiæ humilis minister, monachis Dolensis monasterij vnanimes habitare in domo. LXXVIII.

Venientes ad nos quidam de vestro monasterio diversa sentientes, notificaverunt

Digitized by Google

nobis dissensionem quæ inter vos orta est de electione fratris vestri Bernerij quondam Bonæ vallis [a] monachi. Quorum relatione audita valdè doluimus, proculdubio scientes, quia sathanas expetivit vos, & timentes ne ista occasione vos invicem mordeatis & comedatis, & invicem [b] consumatis. Vocato itaque ad nos abbate Bonæ vallis monasterij, & convocatis quibusdam de melioribus ecclesiæ nostræ fratribus diligenter investigavimus, vtrùm prædictus frater, vel in clericali ordine vel in monastico aliqua notabilis apparuisset infamia. Bonum ergo ei testimonium in omni ætate & ordine comperimus. Hoc solum abbas & monachi obiecerunt, quòd sine licentia fratrum à monasterio discesserit. Sed huius discessionis causam & per nos scientes, & per alios subtiliùs inquirentes, cognovimus, quia eo tempore quo discessit, magna in eo monasterio perturbatio fuit, quam etiam abbas eiusdem loci ferre non valens, ad maius monasterium, in quo ad conversionem venerat, necessitate compulsus rediit. Causam autem propter quam abbas discessit, propter reverentiam monastici ordinis melius est silere quàm revelare. Quapropter illa discessio, quæ illi fratri & multis aliis piè sentientibus visa est in melius mutatio, [c] nullum nobis videtur ei facere præiudicium, si vota omnium vestrum vel meliorum in eo conveniant, & mores monastico regimini non congruentes impediant, maximè cum summus pontifex, [d] cuius est de omni persona & de omni ecclesia iudicare, eum ab hoc vinculo

[a] *al. bonavallensis.*

[b] *vnus cod. consumamini.*

[c] *vnus cod. nullum eius videtur impedimentum.*

[d] *vt epist. 75.*

absolverit, Missas etiam ab eo audierit, & in omnibus sacramentis ecclesiasticis coram religiosis personis sæpè communicaverit. Quapropter si alia quæ canonicis institutis contraria sint in eo reperta non fuerint, rogamus & monemus vt in eo caritatem confirmetis, & ad pacis compagem festinanter redire studeatis. Habemus enim præ manibus religiosorum exempla virorum, qui relictis probabili causa monasteriis suis, ad [a] Cluniacense monasterium, vel ad alia monasteria secesserunt, vel etiam ad ecclesiasticas dignitates vel monasteriorum curas [b] sine omni repulsione ascenderunt. Ex quibus duo de monasterio crucis, litterati & religiosi, Guimundus & Robertus, alter ad episcopatum [c] Aversensem, alter ad gubernationem monasterij sancti Laurentij Aversensis, auctoritate apostolica assumpti sunt. [d] Arnulfus Belvacensis monasterij sancti Simphoriani monachus, vir prudens & religiosus simili de causa relicto monasterio nunc Cantuariense monasterium regit. Sic & multi alij. Valete.

[a] *cuius meminit epist. 41.*
[b] *ita vett. codd. vide not.*
[c] *sic ex pluribus antiquis libris.*
[d] *vnus, Ernulfus.*

Ivo Dei gratia Carnotensis episcopus, [e] Gulielmus Parisiensis, Ioannes Aurelianensis, [f] Galterius Meldensis, Humbaldus Autissiodorensis Philippo Trecassino episcopo salutem. LXXIX.

Congregatis in Stampensi concilio multa [g] super fraternitate tua licèt ingratis auditoribus nobis relata sunt, de quibus valde mirati sumus, quoniam & auribus [h] piorum

[e] *al. Vilelmus.*
[f] *Gauterius.*
[g] *al. de frat.*
[h] *al. proborum.*

Digitized by Google

ſunt oneroſa, & ordini tuo ſi vera ſunt pericu-loſa: de quibus quia eadem legati tui retulerunt, vel referre poterunt, interim ſilere decrevimus. Sed quia ad concilium [a] vocatus non veniſti, nec legatum, nec legitimam excuſationem ſcripto vel dicto [b] pro te miſiſti, potuiſſemus in te canonicam dediſſe ſententiam. Non enim metum mortis aut cruciatus ſuſpicionem inferendi, ſed præſentem tantùm ſecundum leges [c] pro legitima excuſatione accipimus, vbi iter anticipare vel circuire nullæ anguſtiæ [d] prohibuerint. Præterea quidam contemptus in litteris tuis notari potuit, quod nec nomen metropolitani, ſicut in litteris [e] excuſatoriis fieri ſolet, interpoſuiſti, nec ad eum aliqua excuſatoria verba direxiſti. Nos autem miſericordiæ magis intenti quàm iudicio, inducias tibi à domno metropolitano impetravimus vſque ad Dominicam proximam ante Natalem Domini, quando futura eſt conſecratio Nivernenſis epiſcopi. Monendo itaque mandamus & mandando monemus, vt tunc præſentiam tuam remota omni excuſatione domno metropolitano exhibeas, ſatisfacturus de obiectis. Quòd ſi adeſſe neglexeris, amodò non erit culpa noſtra, ſi pro miſericordia iudicium ſuſceperis. Nec enim tibi timendum erit de Vicecomite, qui de ſe & de filio ſuo, & omnibus ſuis omnem tibi ſecuritatem in præſentia totius concilij promiſit. Vale.

[a] *al. invitatus.*
[b] *vnus cod. præmiſiſti.*
[c] *l 9 D. quod met. cau.*
[d] *prohibuerunt.*
[e] *vnus cod. excuſationis ita excuſatoria ſacramenta dixit epiſt. 18.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister [a] Vvilelmo Fiscanensis monasterij abbati, orationum munus mutuum & devotum servitium.

[a] *al. Guilelmo.*

LXXX.

De motione altaris vel parietum ecclesiæ, vtrùm iteranda sit consecratio, vel non iteranda, nihil scriptum in antiquis regulis reperi. In [b] collectionibus autem Burchardi Vvormacensis episcopi, ex concilio Meldensi capitulo quinto ita scriptum reperitur: *Altare si motum fuerit, ecclesia denuò consecretur: parietes verò si moti fuerint, & non altare, salibus tantùm exorcizentur.* Hoc capitulum si diligenter attendatur, ad omnes inquisitiones vestras respondet. & quia de motione altaris monachis [c] sancti Vvandregisili rationes quas potui, aliquando reddidi, easdem religioni vestræ scribere curavi, quibus ita scripsi. Consuluit parvitatem meam vestra dilectio, vtrùm tabulæ altarium aliquando consecratæ, cùm translatæ fuerint, & super novam struem lapidum positæ, denuò sint consecrandæ. Quod nobis ex auctoritate & ratione faciendum videtur, cùm canon dicat: [d] *Altare si motum fuerit, ecclesia denuò consecretur.* Quòd si ecclesia propter motionem solius altaris denuò est consecranda, quanto magis ipsum altare quod motum est? Præterea cùm signa similitudinem habeant earum rerum, quarum signa sunt: sicut fides, quæ caput & fundamentum est sacræ religionis, immobilis debet manere in credente; sic visibile altare, quod figuram

[b] *cod. Put. collationibus. extat in Decreto Burch. lib. 3. cap. 11. ex decretis Higini papæ, cap. 4. Ab aliis autem appellatur Brocardus, vt decretalium lib. 4. tit. 4.*

[c] *epist. 72. alias leg. Guandregisili.*

[d] *ca. si motum. 18. de consecr. dist. 1. adde tit. 40. de cons. eccles. vel altar. lib 3. decretal.*

Digitized by Google

guram gerit fidei, debet manere immobile. Et sicut à fundamento fidei, si quis motus fuerit, per manus impositionem, corpori Christi, quod est ecclesia, reconciliandus est: sic mensa altaris fidei typum gerens, si mota fuerit, iterum sacris mysteriis imbuenda est. Nec similis satis est ratio, quam quidam fratres vobis obijciunt, quòd altaria [a] portatilia, licet de loco ad locum [b] moveantur, non tamen denuò consecrantur. Hæc enim altaria non aliter consecramus, nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competenti substratorio compacta & firmitus [c] sint affixa. Vndè licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco in quo consecrata sunt, moventur: à quo si [d] avulsa fuerint, sicut cætera altaria denuò sunt consecranda. Hæc de motione altaris. De parietibus verò si restaurentur, quare salibus tantùm sint exorcizandi & non consecrandi, ratio nobis investiganda: ad quod nobis necessarium videtur, vt primùm attendamus formam templi invisibilis, vt cum ea postea conferre possimus figuram templi visibilis. Dicit enim apostolus: *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. ego vt sapiens architectus fundamentum posui.* fundamentum hoc, vt supradiximus intelligimus fidem, cui superponuntur bona opera, quibus probatur dilectio Dei, & proximi, tanquam parietes spiritualis ædificij. His omnibus superadditur vice tecti, celsitudo spei, quæ procedit penetrando vsque ad interiora velaminis. Scriptum est autem ab eodem apostolo: *sine fide impossibile est placere Deo.* Fides ergo si evellatur, tota ædifica-

[a] al. portabilia.
[b] vel. moneamus n. t d. consecramus.
[c] al. firmiter.
[d] vel evulsa.

1. ad Corint. cap. 3.

ad Hebr. 11.

tio spiritualis proculdubio destruitur. Reliqua verò ædificatio, si aliqua vetustate atteritur, aliqua læsione minuitur, sacramenta fidei nequaquam iterantur; sed tantùm quod maculatum est, asperitate pœnitentiæ & compunctionis lacrymis emundatur. Secundùm ergo hanc similitudinem, moto altari, quod figuram gerit fidei, sicut dictum est, tota ecclesia consecranda est, quæ corrupta fide tota destructa est. Motis verò parietibus sola aqua & salibus, tanquam pœnitentiæ sacramentis reformanda est. Novit enim prudentia vestra, quia sic orat ecclesia, vt quod in manufactis templis agitur, hoc in nobis spiritualiter impleatur: quatinus per cultum visibilium sacramentorum provocemur ad [a] agnitionem & amorem invisibilium ædificiorum. Possent de his observationibus cum his quæ dicta sunt plura dici, sed hoc puto sufficere prudentiæ vestræ, quæ novit de minimis maxima, de paucis plura conijcere. Vale.

[a] *al. cognitionem.*

Paschali summo pontifici Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, debitam obedientiam cum fideli orationum obsequio.

LXXXI.

Paternitatem vestram apostolici culminis gradum ascendisse, & in locum beatæ memoriæ Papæ Vrbani successisse, nostra parvitas gratulatur, & summæ providentiæ gratias inde referens, vt de bonis principiis meliores exitus proveniant, pro modulo suo Deum cotidianis

Digitized by Google

orationibus deprecatur. Credimus enim religionem vestram zelum Dei hactenus habuisse, & decorem domus Dei non fictè dilexisse. Vnde postquam paternitatem vestram vicem apostolici gradus accepisse cognovimus, summum desiderium nostrum fuit, vt per propriam personam adiremus præsentiam vestram, nisi nos retinuisset periculum molestiæ corporalis, quod ineundo facilè incurreremus de nobis vera fatendo; vel periculum lapsus animæ quod nobis immineret vera negando. Sic enim Petrus Christum negasse dicitur, non quòd negaret Christum esse Christum, sed quia negavit Christi se esse discipulum. Mitto itaque interim vobis fratrem istum præsentium portitorem, quem rogo vt vice mea familiarem habeatis, & in his quæ salubriter & vtiliter reverentię vestrę suggesserit, tanquam meipsum audiatis. Valete.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Gaufrido Vindocinensis monasterij abbati salutem. LXXXII.

Quidam frater monasterij tui nomine Daniel ad nos veniens graviter conquestus est, à tua fraternitate se inordinatè & miserabiliter multotiens tractatum tam contumeliis verborum quàm iniuriis verberum: & qualem te in se expertus est, talem te existere in omnes, aut penè omnes pronunciat. Vnde moneo fraternitatem tuam quatinus zelum tuum ita modifices, vt nec

Digitized by Google

tumori parcas, nec in ſanas partes ferrum mittas, & quos corripis cum caritate corripias, & quibus parcis cum caritate parcas. Noſti enim quia cùm vnus prophetarum ligna cædens immoderatè percuteret, ferrum de manibus proſilivit de manubrio, & vnum de filiis prophetarum occidit. Sic ſic, cariſſimè, immoderatus rigor diſciplinæ quos corripit non corrigit, ſed in laqueum diaboli præcipitanter impellit. Rogo itaque & moneo fraternitatem tuam, quoniam prædictus monachus ſub pondere correptionis tuæ deficit, vt eum in aliqua cella monaſterij tui reſpirare permittas: aut ſi omnino importabilis tibi videtur eius converſatio, licentiam ei ſalvandi animam ſuam in alio monaſterio concedas, & hoc mihi ad præſens reſcribas. Ita enim fieri poterit, vt & frater renovatis moribus melioretur, & anima eius de manu tua non requiratur. Vale.

[a] *idem locus epiſt. 164. ex Deuter. cap. 19.*

Reverendis in Chriſto fratribus diœceſis Remenſis epiſcopis, Ivo humilis Carnotenſium eccleſiæ miniſter ſalutem in Domino. LXXXIII.

Litteras [b] à metropolitano veſtro ad vos directas vidimus & legimus, & quàm aſperis & minacibus verbis ſit vſus dictator earum, credo quia meminit prudentia veſtra. Sed quicquid minarum vel contumeliarum intentent litteræ illæ, veſtrum eſt tam pro vobis quàm pro confratre veſtro Sueſſionenſi epiſcopo pondus earum animadvertere, & in pericu-

[b] *confer epiſt. 85.*

Digitized by Google

lo eius periculum vestrum studiosè præcavere. Si enim concessum fuerit, vt metropolitanus in ecclesiis [a] comprovincialibus absque consensu episcoporum, qui eis præsunt, quicquid voluerit, valeat imperare, clericos earundem iudicare, vel ab officio suo suspendere, dignitati episcoporum indigna fiet violentia, & auctoritati sanctorum patrum [b] ruinosa iniuria. Rogatu itaque confratris vestri Suessionensis episcopi, ex communi debito caritatis hortamur vestram reverētiam, vt huiusmodi incœptis manus obvias extendatis, & tantos impetus canonicæ auctoritatis ariete repellatis. Habetis enim in heptatico, * quia in contentione duorum, qui ad alterius pudenda manum miserit, lapidibus obruatur. Quòd quid est aliud dicere, nisi qui in aliqua disceptatione in aliquem convitiosa verba protulerit, ab omnibus duriter arguatur? Quandiu enim Suessionenses parati sunt in capitulo suo per episcopum suum canonicè satisfacere, nemo eis debet hæresis aut sacrilegij crimen imponere, & ipsi clerici vel eorum episcopus si canonica servatur auctoritas, nisi canonicè satisfactum fuerit, eis de obiecta per scriptum infamia nullatenus [c] debent ad obiecta respondere. Et cùm ea quæ à me scripta sunt multis auctoritatibus possint muniri, pauca de multis subnectere curavi, non ad docendum vos, sed ad commonefaciendum. Dicit enim beatus Augustinus: *Qui maledicto vel criminis obiectu aliquem læsit, studeat ex ore eodem proferre medicamenta vnde protulit vulnera.* Alioquin secundum Papam Fabianum, qui non proba-

[a] Gratia. can 9. q 3.

[b] solus cod. Put. calumniosa iniuria. [ ] inclusa desunt in eod. cod.

[c] al. Suessionus.

** Deuteron. cap. 25. vide notas.*

[d] vnus cod. debent obiectu.

Digitized by Google

verit quod obiecit, [a] pœnam quam intulit, ipse patiatur. Nisi illud fortè obsit, * quia maiorum nugæ negocia vocari solent. De non iudicanda verò alterius ecclesia, multorum sententiis consentiens inter alia dicit [b] Callixtus Papa: *Sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo vel iudicari aut disponi nisi à proprio viro eo viuente permittitur: sic nec vxor episcopi, quæ eius ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente absque eius iudicio & voluntate alteri iudicari vel disponi conceditur*. Inde etiam scribit Papa Nicolaus Radulfo Bituricensi archiepiscopo: [c] *Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigegodus archiepiscopus Narbonensis, quòd clericos suos eo invito ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus eo inconsulto quasi iure patriarchatus tui disponas: cùm hoc nec antiquitas (cui patres sanxere reverentiam) habeat, & auctoritas sacrorum canonum penitus interdicat: nisi fortè pro causis quas apud se terminare non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint: vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus, ita vt secundum Nicenas regulas sua privilegia serventur* [d] *ecclesiis*. Possem in hunc modum multa interponere, sed supervacuum videtur, quoniam habentur apud vos sicut apud nos. Valete.

[a] tit. quæ pœna & c. apud Grat. cau. 2. q. 3.

[b] epist. 2. & in ca. sicut. cau. 7. q. 1.

[c] refertur etiam epist. 236.

[d] ca. 1. 2. 8. 10. 17. 21. cau. 25. q. 2.

Digitized by Google

Ioanni presbytero Cardinali, Romanæ ecclesiæ legato, Ivo humilis Carnotensium ecclesiæ minister, legatione fungi in Christo. LXXXIIII.

Litteras tuæ benevolentiæ indices nuper accepi, quibus aliqua constantiæ tuæ opera parvitati meæ notificasti. In quibus hoc egregiè laudabile intellexi, quòd te à communione Regis [a] abstinuisti, quoniam in hoc & famæ tuæ & legationi tibi commissæ sanè consuluisti: licèt quidam Belgicæ provinciæ episcopi in Pentecosten contra interdictum bonæ memoriæ Papæ Vrbani coronam ipsi Regi imposuerint, tanquam mortuo præcone iustitiam mortuam esse crediderint. Quod autem Pictavis aut intra provinciam Aquitanicam cõcilium celebrare disponis, omnino laudo: quia si intra provinciam Belgicam vel Celticam cõcilium celebraretur, multa premi silentio oporteret, quæ ventilata scandalum generarent, & totum penè fructum concilij aliqua exæstuatione præfocarent; pressa verò silentio, tanquam verbo [b] Dei alligato, legationis tuæ auctoritati plurimũ derogarent. De termino verò habẽdi cõcilij, quem iiij. Kal. Aug. designasti, facilè occasionem quęrent episcopi partium nostrarum, dicturi non esse congruum spatium ad peragendam viam, & pręparandum viaticum. Non enim poterunt multi episcoporum ad locum pervenire concilij, nisi per multos circuitus, & per acquisitos vndecunq; conductus. Si ergo videtur prudentiæ tuæ, convenientior videretur mihi ter-

[a] *Philippi. de quo epist. 211.*

[b] *solus v. c. Put. verbo Dei suffocato, Romanæ auctoritati.*

Digitized by Google

[a] al. quoniam.

minus in capite autumni: [a] quando & annus erit fertilior, & vnusquisque invitatus indulto sibi congruo spatio ad eundum paratior. Si autem præter spem evenerint hæc omnia, cùm Deus invicem nos loqui concesserit, & de termino & de loco habendi concilij, & de multis aliis cum prudentia tua tractabo. quia multa prætereo quæ non sine ratione interim chartæ commendare dissimulo. Mitto itaque tibi [b] cum brevigerulo tuo cursorem istum, per quem mihi remandes & de tempore & de loco colloquij nostri, & de constitutione habendi concilij. Vale.

[b] vnus v. c. cum hoc gerulo.

Manassæ Reverendo Remorum archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, caritatis visceribus abundare. LXXXV.

[c] quarum mentio epist. 83.

Allatæ sunt nobis nuper litteræ [c] à vobis per comprovinciales episcopos vestros missæ, quibus perlectis intelleximus grave scandalum levi de causa inter Remensem & Suessionēsem ecclesiam nuper exortum. Cùm autem in provincia vestra peregrinum sit iudicium nostrum, peregrinum tamen non putamus esse consilium nostrum, quo caritate suadente reverentiæ vestræ & omni religioni, si facultas esset, vellemus bene consultum esse. Videbantur autem illæ litteræ, vt pace vestra dicam, plus cōtinere invectionis quàm correctionis, perturbationis quàm reconciliationis: magis percutere robur sanorum, quàm colligare

Digitized by Google

vulnera infirmorum: niti etiam auctoritatibus honestis & firmis, non tamen satis aptè ad id de quo agebatur accommodatis. Nec ista mordendo dico, sed dolendo, fraterno amore desiderans vt scandalum prudenti moderatione sopiatis, & his qui curiosi sunt [a] ad cognoscendam vitam alienam, desidiosi autem ad corrigendam suam, occasionem disceptandi de vobis quàm celeriùs potestis subtrahatis, & cæcis offendiculum non ponatis. Legitur enim in exodo: quia si litigaverint duo viri, & percusserint mulierem prægnantem, & exierit infans nondum formatus, detrimentum patietur quantum indixerit vir eius, & dabit pro anima sua. Quid est autem hæc mulier prægnans, nisi anima infirma, nondum in amore Dei perfecta? hæc ergo anima religiosis viris inter se contendentibus, & sua contentione scandalum generantibus, percutitur & scandalizatur, ita vt amorem Dei, quem tenuiter conceperat, [b] abiiciat & perdat. Qui autem huic infirmiori & muliebri animæ abortivum excussit, damnum patietur, quia mercede, qua fidelis servus pro talento multiplicato donandus est, privabitur. Vir verò huius mulieris est Christus qui pœnam huic offensioni debitam inducit, sic dicens: *qui scandalizaverit* [c] *vnum de pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.* Quæ detrimenta vt evitare valeatis, filiam vestram Suessionensem ecclesiam, quam sacrilegam, licèt canonicè obedire paratam, prout libuit, [d] appellatis, ad sinum

[a] *idem locus epist. 7. & 18.*

exod. cap. 21.

[b] *in vett. codd. abiciat. vt sæpè alibi.*

In aliis vnũ de pusillis istis qui in me credunt, melius est ei vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundũ maris. Marci 9.

[d] *al. appellastis.*

matris paternè revocate, & hæc amaritudinis verba, quæ æternarum inimicitiarum esse monumentum possunt, mutata in melius mente temperate: ne fortè si pertinaciter vos invicem mordetis & comeditis, ab invicem consummamini. Quantum enim intellexi, nisi zelum vestrum temperaveritis, non absque canonica ratione cavebit se iudicio vestro submittere, qui velut in hostem videmini adversus eam exercitum commovere, & quasi procinctum belli præparare. Vtatur ergo prudentia vestra[a] consilio non iratorum, sed eorum qui possint esse discreti mediatores vtrarumque partium: ne fortè post multas vexationes alienum cogamini subire iudicium. Valete.

[a] *vnus cod. consilio maiorum, sed.*

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister Stephano Palatino Comiti, [b] *dilectionem & pacem in Christo.* LXXXVI.

[b] *al. salutem & dilectionem.*

confer epist. 49.

Clericos minis territos & contumeliis affectos, ad vos mittere non valeo. Mitto itaque chartam non timentem, neque erubescentem, iustitiam exigentem & iustitiam promittentem. Moneo itaque excellentiam vestram nunc tertiò, vt homines vestros qui in pacem offenderunt, ad iustitiam pacis, quam ipse dictastis & promisistis, venire faciatis: & cum hoc correctum fuerit, si quid in vos deliquimus, emendare parati sumus. Neque enim aliud aliquid aliquando de hoc negocio vobis mandavi, quicquid dixerint vobis legati vestri. Quicquid autem vel plus, vel minus hactenus

Digitized by Google

in auribus vestris dictum sit, vel aliter, nunc expostulo iustitiam & offero iustitiam, secundùm rationem rerum gestarum & ordinem admonitionum, prout concorditer illi iudicabunt, qui iusta iudicia se facturos de pace iuraverunt. Et hoc futura die Martis. Quod si refutaveritis, scimus quia potentia vestra & principatus vester pace ecclesiastica non eget. Nos verò erimus contenti terminis nostris: & pacem istam, quæ ecclesiæ valde est onerosa & [a] sumptuosa, quam contra vos tenere non possumus, dimittemus: in aliis autem sicut magno & potenti viro [b] serviemus. Valete.

[a] *quidam. infructuosa.*
[b] *al. servientes.*

Ioanni & Benedicto Cardinalibus presbyteris, & Romanæ ecclesiæ vicariis, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, ita sibi commissa fungi legatione, ut angelo magni consilij valeant complacere. LXXXVII.

Quia Belvacensis ecclesiæ lapsum dudum vobis ex parte per litteras insinuavi, nunc in quantum profundum malorum descenderit, sollicitudini vestræ reticere non valeo: ne mea taciturnitas mihi reputetur in vitium, & veterno ipsius ecclesiæ morbo nullum procuret adhibere remedium. Prædicta enim ecclesia tamdiu iam bonos desuevit habere pastores, ut malos habere, videatur ei quasi legitimum, bonos autem eligere quasi nefarium. Quod in hoc satis patet, quòd adversus litteras [c] domni Papæ & vestras de electione vel assumptione episcopi illicita prohibentes, ad contemptum sedis apostolicæ, irrisoria & contemptibilia verba in

[c] *confer. epist. 89. ad Paschalem.*

Digitized by Google

vos protulerunt, & postposita omni canonica obedientia clericum quendam illiteratum, aleatorem & ceteris [a] huiusmodi lenociniis vacantem, procul etiam à sacris ordinibus inventum, quondam quoque propter publicum adulterium à Legato Romanæ ecclesiæ Lugdunensi archiepiscopo de ecclesia eiectum, pro voluntate Regis, & illius [b] contubernalis suæ, in episcopum assumpserunt. Prædictus autem intrusus, Stephanus vocatur de [c] Guarlanda. Cui si ad episcopalem [d] ministrationem aliquando apostolica auctoritate patuerit aditus, manifestum est temporibus nostris exitiale silentium impositum esse canonicis legibus. Quomodò enim ad fontem scientiæ pertingemus, si ab ipsis qui clavem tenent, intrare non [e] permittimur? His & huiusmodi præmonitam & præmunitam volo esse sollicitudinem vestram, vt & vobis caveatis, & domnum [f] Papam super his cautum faciatis: vt qui ex adverso stat, occasionem maledicendi non habeat de vobis tanquam sua quærentibus, & non quæ Iesu Christi. Prædictus enim intrusus festinat vt citò Romam vadat, aut mittat, & palatinos quibus poterit muneribus vel promissionibus flectat in suam partem, & domnum [g] Papam quacumque poterit machinatione decipiat. Rei itaque veritatem vobis notificamus, vt & auctoritati apostolicæ provideatis, & famæ vestræ benè consulatis, & ecclesiam in malis tabescentem solatio foveatis, forti manu relevetis, & corrosorum dentes sinceritatis lapide conteratis. [h] Si enim & in hoc cassata fuerit ex-

[a] *al. huius mundi.*
[b] *al. contubernialis. de qua epist. 13.*
[c] *quidã cod. de Gallanda. vel de Valãda.*
[d] *in aliis cod. cõsecrationẽ. cod. Put. cui si episcopalis consecratio aliq. ap. auct. patuerit per vos, manif*
[e] *al. permittitur?*
[f] *dominum.*
[g] *al. dominũ.*
[h] *vnus cod. contundatis.*

Digitized by Google

pectatio nostra, iam quid contra obloquentes [a] pro Romana ecclesia loquamur, non habebimus, & murum pro domo Dei ponere fiducia Romanæ ecclesiæ vltrà [b] non audebimus. De mundana ergo Dei domo, & de vindicando contemptu vestro, consilium citò capite, & quid super hoc & super aliis dispositionibus vestris facere velitis, per portitorem præsentium rescribite. Cùm vobis Deo donante loqui poterimus, hæc & alia diligentiùs & diffusiùs exponemus. Valete.

[a] vide in hac rem quæ scribit epist. 109.
[b] al. non valebimus.

Domno [c] & omni veneratione dignißimo Paschali summo pontifici, Ivo humilis eius filius, omnis obedientiæ affectum & effectum. LXXXVIII.

[c] al. domino.

Audivi nescio quorum falsidicorum delatione ad aures sanctitatis vestræ pervenisse Domnum Hilgotum [d] quondam Suessionensem episcopum pro certis criminibus depositum ad monasterium confugisse. Quod absit vt credat sanctitas vestra. Nulla enim infamia denotatus, nulla criminali accusatione pulsatus, propter [e] prælatorum pericula, quæ iam expertus fuerat se salubriter ferre non posse, episcopatui renunciavit, & ad portum monasterij confugiens de naufragio huius mundi nudus evasit. Eram quippe tunc temporis presbyter Belvaci in quadam regulari ecclesia: ipse autem mihi familiaris erat propter aliquam, quam in me [f] æstimabat pietatis formam. Per me enim transivit, in auribus meis coram Deo totum se effudit, ad vltimũ propositum suum

[d] al. Hilgodum.
[e] prælationis.
[f] al. existimabat.

Digitized by Google

[a] al. leviter. aperuit: & cùm ei licèt leniter [a] resisterem, & vt in regimine sibi commisso persisteret multis modis persuaderem: multis verbis vltro citroque habitis, summa fuit consilij sui, se malle in loco humili salvari, quàm [b] in alto periclitari.

[b] quidam, in summo.

Visa itaque animi eius constantia, quòd vir tantæ nobilitatis, & tantæ fœlicitatis, ita mundum calcaret, & sub leve Christi iugum confugeret, approbavi intentionem eius: & qui me fecerat conscientiæ suæ iudicem, habuit de cætero sui propositi laudatorem. Qualiter autem in monasterio sit postea conversatus, dicant vobis qui noverunt, qui etiam approbata conversationis eius experientia in patrem sibi eum elegerunt. In quo nihil aliud opponunt, quibus plus displicet bonum insolitum, quàm malum inolitum, nisi quòd episcopali dignitati indigna fiet iniuria, si qui episcopus fuit, fiat archimandrita. Dicunt enim quia non potest esse abbas [c] sine benedictione. Si autem benedicitur, episcopali benedictioni vehemens iniuria irrogatur. In quibus omnibus vestra expectanda est censura, vestra est tenenda sententia. Nam quicquid horum decernere velit apostolici culminis prærogativa, nulla episcopali sacramento nobis fieri videbitur iniuria: cùm abbatis benedictio nulla sit sacramenti repetitio: [d] vel huius benedictionis abstinentia non impediat virum ad hoc electum ad procuranda bona spiritualia vel temporalia. Quod quàm multis modernorum & antiquorum patrum probari possit exemplis, novit vestra prudentia. Hæc suggerere volui sanctitati vestræ, vt non

[c] al. si non benedicatur.

[d] vide epist. 73.

omni ſpiritui credatis, nec de honeſta perſona inhoneſta murmurantibus aurem facilè præbeatis. Valete.

Paſchali ſummo pontifici Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter, quicquid filius patri. LXXXIX.

Quoniam [a] vterinum filium Romanæ eccleſiæ teſtante conſcientia mea me eſſe cognoſco cum ſcandalizatur, non poſſum non vri: cùm tribulatur, tribulor: cùm detractorum livido dente laceratur, diſrumpor. Vnde ſuggero dulciſſimæ paternitati veſtræ, vt ſi quæ de partibus noſtris accuſandorum vel excuſandorum epiſcoporum vel aliorum hominum ad aures veſtras cauſæ perlatæ fuerint, non ſtatim petitionibus eorum qui quæ ſua quærunt, & non quæ Ieſu Chriſti, adquieſcatis, ſed indulto congruo & prolixo ſpatio, religioſorum, qui in vicina regione rem liquidè noſſe poſſunt, teſtimonia requiratis, & ita cognita veritate pro-vt vobis Deus inſpiraverit, iuſtè vel miſericorditer quælibet negocia terminetis. Ita enim bonam famam veſtram, quæ ſedi apoſtolicæ valdè neceſſaria eſt, conſervando, multorum ſaluti providebitis, & æmulorum linguas à maledicto revocabitis. Alioquin ſi qua pudenda patris, quod Deus avertat, revelata fuerint, non ea vt filij averſionis deridebimus: ſed tamen ab huiuſmodi admonitionibus, quas infructuoſas videbimus, ſtilum & linguam cohibebimus. Nec indignetur ſanctitas veſtra, ſi vt filius talia ſuggero paternitati veſtræ: [b] quia multos amatores iuſtitiæ iam vidi propter remiſſa fla-

[a] *aliàs in vtc. Put. intimum filiũ. Sic iã epiſt. 12. ad Vrbanum Papam ſcribens de ſe dicit, filio vteri veſtri conſulito.*

[b] *al. quia multos paſtores iam vidi. confer. locos epiſt. 109 & 110.*

gitia, vel multorum dissimulata facinora, ori suo silentium posuisse, & à spe corrigendorum malorum plurimùm defecisse. Hæc hactenus. De cætero notum facio excellentiæ vestrę, Belvacenses clericos contra interdictum vestrum & legatorum vestrorum, quendam clericum nomine Stephanum [a] in episcopum assumpsisse, procul à sacris ordinibus inventum, vt potè nondum subdiaconum, hominem illiteratum, aleatorem, mulierum sectatorem, publicè olim de adulterio publico infamatum, [b] & ob hoc à Domno Lugdunensi archiepiscopo tunc temporis sedis apostolicæ Legato, ecclesiæ communione privatum. De quo possent dici multa alia inhonesta, sed hæc quæ vera & manifesta sunt ad repulsionem eius sufficiunt, si apostolica & canonica instituta vigorem suum non amittunt. Volo itaque [c] sanctitatem vestram à parvitate mea super hoc esse præmonitam & præmunitam, ne per subreptionem innocentiam vestram aliquis decipiat, vt licentia vestra ad episcopatum perveniat. Quod si factum fuerit, quantum in hoc casura sit sedis apostolicæ auctoritas, si verbis meis non creditis, tandem rei experientia cognoscetis. Ne igitur diu terram occupet, [d] pædagogum illum ab ecclesia Dei removete, vt cęteri incircuncisi clerici hęc videntes à simili ambitione desistant, & ita sermo Dei in diebus vestris currat & proficiat. Sciat autem sanctitas vestra hunc Stephanum priùs à Belvacensibus propter prætaxatas causas fuisse repulsum: sed cum sanior pars assensu Regis quendam religiosum vellet eligere, à quibus-

[a] *de quo epist.* 87. 95. & 104.

[b] *accusante Lisiardo archidiacono, vt ait epist.* 45.

[c] *al. paternitatem.*

[d] *in malum partem vt epist.* 6. & 98.

Digitized by Google

quibusdam malevolis clericis & laicis excommunicatis eundem fuisse receptum. iamdiu enim illa ecclesia tales consuevit [a] habere pontifices, quibus ipsa damnaretur, non à quibus ad viam vitæ dirigeretur. Vestrum autem est & oves errantes & dissipatas per nebulas & avia deserti quærere, & ad pascua reducere; pastoremque qui gregis curam habeat, eidem providere. Et licèt ipsæ oves velint perire, [b] velint errare, velint se voracitati luporum suffocandas obiicere; dicendum est tamen sanctitati vestræ, nolo erretis, nolo pereatis. Vt autem sciatis verum esse quòd propter adulterium fuerit de ecclesia eiectus, exemplar litterarum Lugdunensis archiepiscopi vobis mittere curavi. Valete.

[a] *Vnus cod. consuerat. iungendi sunt similes loci epist. 87. & 92.*

[b] *vide loc. epist. 102.*

Daimberto Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo carnotensis ecclesiæ minister salutem & servitium.

XC.

Portitor litterarum vestrarum festinabat ad reditum: ego autem aliquantulum potione & sanguinis minutione [c] debilitatus eram: pro valetudine tamen & opportunitate hæc ad interrogata respondeo, quia [d] trevia Dei non est communi lege sancita, pro communi tamen vtilitate hominum ex placito & pacto civitatis ac patriæ, episcoporum & ecclesiarum, vt nostis, est auctoritate firmata. Vnde iudicia violatæ pacis modificari oportet, secundum pacta & diffinitiones quas vnaquæque ecclesia consensu parochianorum instituit, & per scripturam

[c] *al. diminutione.*

[d] *treuvia.*

M

vel bonorum hominum testimonium memoriæ commendavit. Vnde palam est, quia vitricus & frater vester erga illum quem in iurando pacem ab observantia pacis exceperunt, quamvis reatum homicidij incurrerint, non tamen pactum pacis violarunt. Sed quia exceptio illa personam nocentis non excessit, & nepos illius excommunicati non erat priùs de eius adiutorio vel communione culpatus; si ille nepos paci erat iuratus, quantum nobis videtur, iniustè est contra pacis instituta peremptus: nisi fortè alias rationes habeatis, quæ in litteris vestris minimè fuerunt, quibus interfectorem eius à violatæ pacis iniuria defendatis. Non enim etiam ipsos violatores pacis, non tantùm ad puniendum non exponendos inimicis, sed nec excõmunicandos esse censemus, nisi postquam accusati & convicti fuerint, & [a] malefacta sua emendare contempserint. Vnde Augustinus in libro de pœnitentia: *nos quemquam à communione prohibere* [b] *non possumus, quamvis hæc prohibitio non sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum aut aliquo sive sæculari sive ecclesiastico iudicio accusatum atque convictum.* In hunc modum multa dici possent, sed hæc vos ignorare non æstimo. Valete.

[a] *al. maledicta.*

[b] *quidam cod. priuare.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister Adelæ nobili Comitissæ, cum fideli oratione servitium. XCI.

Gratias agimus Deo, qui procellam vestræ infirmitatis convertit in serenitatem re-

Digitized by Google

cuperandæ sospitatis: [a] quia sicut contristavit nos nubilum ingruentis infirmitatis, sic lætificavit serenum redeuntis sospitatis. Interpellamus itaque divinam clementiam, vt præsentia flagella carnis medicinam esse faciat interioris hominis; quatinus & commissa præterita fletu diluatis, & flenda de cætero caveatis committere: ne divina manus, quæ modò misericorditer flagellat, postea miserabiliter conterat. Rogo autem pro remedio animæ vestræ, vt ecclesiam beati Ioannis Baptistæ, in qua regularem vitam Deo donante ordinavimus, diligatis, & res ad ipsam ecclesiam pertinentes contra insidiantes & incursantes pro posse vestro defendatis, & præcipuè [b] reculas cuiusdam Haimerici quondam servi sanctæ Mariæ Iotrensis monasterij in eadem ecclesia conversi, quietè ab incursu vestrorum possidere faciatis. Abbatissa enim prædicti monasterij servum illum cum rebus suis eidem ecclesiæ manumisit, [c] sicut dicet vobis Domna Hilescendis [d] Vicedomina. Pro hoc enim à fratribus prædictæ ecclesiæ habebitis munus orationum, & à nobis fidele servitium. Valete.

[a] *al. quoniã.*

[b] *ita leg. ex v.c.*

[c] *iuxta canones sub distinct. 54.*

[d] *al. Hilesendis. vel, Hilensis.*

Paschali summo Pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, debitam cum omni devotione obedientiam. XCII.

Mater mea Belvacẽsis ecclesia, quæ in Christo me genuit, quæ lacte suo me aluit, crebra mutatione perniciosorũ [e] aut inutilium episcoporum valdè vexata & vehementer attritã, lacrymabili vociferatione post me clamat,

[e] *al. atque. vide epist. 87. & 89.*

Digitized by Google

tanquam per me impediatùr [a] electi sui consecratio, vel eam apud sanctitatem vestram mea impetrare possit intercessio. Et quia materni dolores, quamvis aliquando non usquequaque rationabiles pia viscera vehemētiùs penetrant, eius conquæstionibus non possum non moveri, eiusdem gemitibus non compungi. Postulat autem eadem ecclesia in persona electi sui vnam tantùm imperfectionem remitti: videlicet quòd in sacris ordinibus [b] non est inventus, cùm in cæteris eius integritatem prædicet, vtilitatem commendet. Si autem in eo aliquid criminosum, vel quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit; pro huiusmodi non est nostrum apud sedem [c] iustitiæ intercedere, nec vestrum inordinatis precibus aurem præbere. Scimus tamen ad audientiam vestram, & legatorum vestrorum quorundam relatione fuisse perlatum, aliquando prædictum electum insimulante Lisiardo prædictæ ecclesiæ archidiacono per Lugdunensem archiepiscopum, tunc sedis apostolicæ legatum, cuiusdam criminis [d] obiectione fuisse pulsatum, non tamen sponte confessum, vel aliquo ecclesiastico vel seculari iudicio fuisse convictum. Asserit itaque prædicta ecclesia eundem ad omnia obiecta fore paratum canonicè respondere, si quis canonicè possit accusare. Prædictus etiam Lisiardus qui tunc inimicus accusabat, nunc conversus specialiùs eum diligit, [e] præ cæteris expetit, quanta potest excusatione defendit. In causis autem in quibus accusatores fiunt defensores, quid iudex facere debeat, non est meum ve-

[a] *is erat Stephanus de Guarlanda vt constat ex epist.* 87. *&* 89.

[b] *nondum enim erat subdiaconus vt ait dicta epist.*89.

[c] *sic etiam Romam appellat epist.* 46 *& thronum iustitia epist* 250.

[d] *adulterii scilicet, vt scribit epist.* 89.

[e] *al. eligit.*

ſtram ſollicitudinem monere, veſtram pruden-tiam docere. Quicunque verò huius facti ſint laudatores aut vituperatores, ipſe electus tanquam de conſcientia ſua, quæ illi non dubius teſtis eſt, aut pro ſe, aut contra ſe, benè ſecurus tribunalibus veſtris ſe præſentat, aut miſericordiam accepturus, aut iudicium ſubiturus. Petimus itaque cum petentibus, [a] pulſamus cum pulſantibus, quatinus ſic iudicium ex miſericordia temperetis, vt quantum ſalvo honore veſtro poteſtis, miſerabilibus eccleſiæ ruinis miſericorditer occurratis. Sic enim volumus amicis prodeſſe, vt auctoritati & honeſtati ſedis apoſtolicæ in nullo velimus [b] obeſſe. Valete.

[a] *Scripſit coactus importunitate dicti Stephani, vt ait initio epiſt. 95.*

[b] *vt in fine epiſt. 133.*

Daimberto Dei gratia Hieroſolymitano patriarchæ, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ ſervus, fidelium orationum munus. XCIII.

Quia divina miſeratio ſollicitudinem veſtram illi eccleſiæ præeſſe voluit, de qua verbum Dei proceſſit, gaudemus tum propter familiarem qua vos amplectimur caritatem, tum propter vtilitatem quam populo Dei collaturam ſperamus veſtram ſollicitudinem. Quos igitur corporalis non iungit aſpectus, iungat indiſſolubilis caritatis affectus, & ante oculos mentis nos invicem cotidiana repreſentet oratio, quorum præſentiam corporalem [c] ſpacioſa terrarum volumina excludunt. oramus itaque, vt extenſis in cœlum manibus, & fuſis in monte precibus vincatur Amalech:

[c] *ſic habent nonnulli vett. cod. In aliis eſt, ſpacioſa terrarum excludit interpoſitio, vel, intercapedo.*

Exodi cap. 17. & lib. 1. Regum cap. 4.
[a] *ita ex vett. codd. in quorum vno, scriptū. DD. malè antea Dominus fid*
[b] *al. cum liberis.*
[c] *al. fiunt.*
[d] *vnus cod. mituntur.*

quatinus post multa flagella filiorum Israel, in tempore sacerdotij vestri arca Dei liberata revertatur in Sylo, vbi populus pacificas hostias possit immolare, & pro offensionibus suis sacrificio contriti cordis Deum placare. Mittat etiam salvator & propugnator noster, [a] David fidelem in auxilium vestrum, qui numerosa Philistinorum præputia circuncidat, & in sortem Israeliticæ plebis adducat: quatinus hæc terrena Hierusalem non serviat vt ancilla [b] cum filiis suis, sed supernam quæ libera est imitetur; cuius cives [c] sunt non tantùm qui in hac peregrinantur, sed omnes qui ad supernæ visionis pacem pertinere [d] merentur. De cætero commendamus sollicitudini vestræ, parochianos nostros portitores præsentium litterarum, & cæteros quos Hierosolymam venisse cognoveritis, vt eos paternis consolationibus foveatis: & si à via iustitiæ deviaverint, obsecrando, increpando, arguendo, ad supernæ tramitem intentionis redire moneatis. Nihil transitorium, nihil quod ad præsentem vitam pertineat à vobis expetimus: sed si aliquid pium, aliquid sanctum, quod memoriam vestri menti nostrę arctiùs imprimeret, & maiorem in nobis gratiam devotionis excitaret, nobis mittere possetis, hoc optaremus, hoc humiliter peteremus. Si quid autem de statu vestro, & matris nostræ orientalis ecclesiæ parvitati nostræ scribere volueritis, per istos securè poteritis. Augeat Dominus per officium linguæ vestræ populum fidelem merito sibi & numero servientem. Valete.

Digitized by Google

Paschali summo pontifici Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, [a] sanctitatis suæ servus obedientiæ & servitij munus debitum. XCIIII.

[a] *in vno cod. seipsum vt filium obedientissimum.*

Quoniam divino adiutorio Carnotensis Comes pravas consuetudines quas habuerant antecessores sui, & ipse in domibus & rebus Carnotensis episcopi defuncti vel depositi, multo meo labore & sumptu ecclesiæ dimisit, & parvitas mea super hoc, privilegium à sanctitate vestra promeruit ad perficiendam eiusdem libertatis confirmationem; peto ab excellentia vestra mitti litteras clero Carnotensi continentes hanc sententiam: vt si fortè aliqui Carnotensium Comitum, vel ministrorum eorundem aliquando cupida temeritate & temeraria cupiditate libertatem à Comite concessam infregerint, tanquam ecclesiastici iuris sacrilegi pervasores ab ipso clero apostolica auctoritate excommunicentur, & ecclesiæ tam civiles [b] quàm suburbanæ vsque ad satisfactionem claudantur. Non enim potest populus rapinis [c] assuetus aliter à sua malitia coërceri, nisi summo rigore iustitiæ refrenetur, & terribili excommunicatione plectatur. Addatur etiam, vt si succedens episcopus illius sacrilegij patratores absque satisfactione absolverit, vel ambitione adquirendi episcopatus vel timore amittendi supportaverit, tanquam sacrilegij particeps, & episcopatus [d] exutor adiudicetur. Tali enim obice poterit malitiæ torrens à solito præcipi-

[b] *vt epist. 121*

[c] *quidam assuefactum.*

[d] *sic ex vet.*

Digitized by Google

tio retineri, intráque debitos limites coërceri. Nec indebitum est, si adversus noua morborum genera inveniuntur & apponuntur insolita medicamenta. Valete.

Paschali summo pontifici Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, se ipsum vt filium obedientissimum. XCV.

Lætatus sum supra quàm dici possit, & de [a] Stephani Belvacensis ecclesiæ proci repulsione, & de facta in me propter eum paterna invectione: quamvis ego in posterioribus litteris nihil contrarium prioribus ex me scripserim, nec pro eius persona, sed pro ruinis ecclesiæ sanctitatem vestram interpellaverim. Importunitate enim sua extorsit à me litteras, [b] quas ei [c] nullo modo profuturas, imò multum credidi offuturas, [d] si intelligentem haberem lectorem, & commodum expositorem. In litteris itaque vestris, quàm constans sit in vobis amor iustitiæ & zelus domus Dei, liquidò mihi apparuit, & me publicante ferè omnibus nostri regni ecclesiis ad laudem divini nominis innotuit. Nihil itaque de hoc negocio restat, nisi vt bonis principiis & bonis provectibus bonus imponatur exitus. De cætero notum [e] facimus providentiæ vestrę, quòd venerabilis confrater, & Romanę ecclesię semper amator Catalaunensis episcopus, per nos qui [f] Pictavensi concilio interfuimus, convenit & interpellat clementiam vestram, quatinus sententiam vestrā de thesauraria Catalaunensis eccle-

[a] *Vide epist. 87. 44. & 97.*

[b] *Intelligit epist. 92.*

[c] *Al. nullatenus.*

[d] *vnus v. c. offensuras.*

[e] *Al. facio prudentiæ.*

[f] *Pictaviensi*

Digitized by Google

ſiæ, importunitate Drogonis & [a] nebulis verborum eius ab innocentia veſtra extortam, mitigetis, vel in melius mutetis, &, ſicut decet apoſtolicam moderationem, confratri noſtro iuſta & poſſibilia iubeatis. Et cùm iudicium apoſtolicum à nemine ſit foris [b] retractandum, vos ipſe perpendite, vos ipſe iudicate, vtrùm ſynodalis ſententia apoſtolicis decretis & canonicis ſanctionibus munita diſſolui debuerit ſine vtriuſque partis audientia. Nec enim indecens eſt, ſicut apoſtolicis docemur exemplis & ſcriptis, ſi aliquando ſententiam [c] mutet ipſe apoſtolicus in melius, cùm aliquid ſubreptum vel falſis precibus à ſede apoſtolica fuerit impetratum. Vt autem per ſubreptionem à ſanctitate veſtra litteras Catalaunenſi epiſcopo miſſas extortas agnoſcatis, ſeriem cauſæ quam tractavimus, prudentiæ veſtræ breuiter intimabimus. Prædictus enim Drogo cum omnium in Pictavenſi [d] concilio conſidentium importunis clamoribus aures oneraret, dicebat, ſe prædicta theſauraria à Philippo Catalaunenſi epiſcopo canonicè fuiſſe inveſtitum, & ideò iniuſtè ſpoliatum. Cuius rei veritas cùm diligenter fuiſſet eventilata, conteſtantibus Catalaunenſis eccleſiæ clericis, Drogoni prædicto obiectum eſt, quòd ſecundum ordinem eccleſiaſticum prædictum honorem habere non poſſet niſi ipſius eccleſiæ canonicus, quod ipſe nec fuerat, nec eſſe poterat, cùm iam eſſet in alia eccleſia, & in alia provincia factus canonicus & archidiaconus. Additum eſt etiam quòd prætaxatus epiſcopus iam moriens & inun-

[a] *Ita promiſſionum nebulas dixit epiſt. 66.*

[b] *epiſt. 159.*

[c] *Vide ca. ſententiam. cau. 35. q. 9.*

[d] *al. Pictavienſi.*

ctus, importunitate Drogonis superatus non eum prædicta administratione investierit, sed tantùm eo tenore concesserit, vt eo vivente nunquam se de ea intromitteret, nec eius vsusfructus vsurparet. Invitati itaque à venerabilibus [a] Cardinalibus vestris ad iudicium, cùm nullus esset qui prædictis rationibus obviaret, & confirmantibus eisdem Cardinalibus iudicium [b] nostrum, ex ratione & auctoritate iudicavimus non fuisse canonicam investituram, contra quam clamant decreta apostolica, canonica instituta, & vniversa penè concilia. Leges enim nequaquam appellant investituram concessionis, sed possessionis, quam prędictus Drogo in vita defuncti episcopi non habuit, sed post mortem eius ipse se impudenter ingessit. Nec habet ordo canonicus, vt in ea ecclesia quis præpropero saltu fiat præpositus, in qua nunquam meruit esse suppositus. Quòd autem prædictus clericus in [c] duarum civitatum titulari non possit ecclesiis, tam ex vestris quàm prædecessorum vestrorum comprobamus sententiis. Intelligimus etiam ex dictis Papæ Gelasij: quia si quid fuerit contra apostolica decreta manifestè præsumptum, non opus esse vt tanquam res dubia devocetur in iudicium, quod tam frequenter apostolica falce est præcisum, & generalium conciliorum sententiis definitum. Nec enim alia de causa concilia convocatis, nisi vt contemptores decretorum vestrorum ad eorundem observantiam revocetis. Vnde si observatores apostolicorum pręceptorum vestra auctoritate fatigantur, vel fatigari per-

[a] *in vno exemp. additur episcopis vel Cardinalibus.*

[b] *vnus cod. fratrum.*

[c] *in 7. Synodo & concilio Calcedo. cap. 10. vide Gratianum cau. 21. q. 2.*

Digitized by Google

mittuntur, vos [a] ipſe videte, quæ pax reſtat ecclesiæ, quis [b] rigor ſupereſt diſciplinæ. Sic enim [c] ab obedientia mandatorum ſanctorum diſſimulabunt non tantùm illi [d] qui ea ſervant in angaria, ſed etiam hi qui cuſtodire volunt cum diligentia. Quid etiam vltrà valebunt celebranda concilia, quorum per vnius perſonæ delationem irrita fient quantalibet auctoritate fulta iudicia? Vnde rogamus ſanctitatem veſtram, vt librata conſideratione commodorum & incommodorum [e] quæ de eiuſmodi perturbatione naſci poſſunt, ſaniori ſententiæ animum accommodetis, vt & iudicia ſynodalia non niſi ſumma ratione caſſentur, & mandata apoſtolica curioſiùs obſerventur. Valete.

[a] *al. ipſi.* [b] *vigor.* [c] *cod. Put. enimo: bedientiam.* [d] *al. qui ad eam ſervandam angariantur.* [e] *al. qua de eius miſera perturbatione.*

Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter Petro puſilli gregis doctori, L. Sueſſionenſis eccleſiæ præpoſito, H. eiuſdem eccleſiæ Decano, & reliquo eccleſiæ clero ſalutem in Domino. XCVI.

VENIẼS ad nos Petrus eccleſiæ veſtræ archidiaconus poſtulavit à parvitate mea, vt ſcriberem fraternitati veſtræ flagitanti conſilium meum, quid ſentirem de ſepultura patris ſui, cui denegata eſt defuncto communio eccleſiaſtica, quam nec iudicio eccleſiaſtico, nec pro aliquo facinore in quo deprehẽſus fuiſſet amiſerat, ſicut idem Petrus dicebat in vita. Quod ſi ita eſt, rata nobis hæc ſententia [f] videtur, quoniam defunctis communionẽ interdicere non debemus, quibus [g] vivis non interdiximus: ſicut defunctis illis cõmunicare non debemus,

[f] *ita v. c. anteà, videtur quod.* [g] *al. quam vivis.*

Digitized by Google

quibus vivis non communicavimus. Non enim data est potestas ecclesiæ alia ligare vel solvere, nisi quæ sunt super terram. Vnde constat ea divino reseruanda iudicio, [a] quæ inter viventes humano non sunt terminata iudicio. Precor itaque fraternitatem vestram & consilium do, vt quantum salva reverentia episcopi vestri [b] fieri potest, anxietatem confratris vestri relevetis, & sepulturam ecclesiasticam, si ita iniustè ablata est, vt prædictus frater asserit, reliquiis patris eius reddi faciatis. Valete.

[a] *vt epist. 59. & 212.*

[b] *al. servi.*

Reuerendis fratribus & coepiscopis Lamberto Atrebatensi, & Ioanni Tarvanensi, [c] Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem in domino. XCVII.

[c] *al. Tarvernensi.*

Litteras domni Papæ & vobis transmissas per confratres nostros beati Quintini canonicos credo vos accepisse: quibus & [d] reprehensi sumus de qualicunque assensu Stephani Belvacensis ecclesiæ proci, & præmoniti quatinus omnibus modis caveamus, ne in ecclesiam Belvacensem irrepat persona minùs apta sacra ordinibus. Quoniam igitur vestra semper consuetudo fuit lupos in ovilia Dei subintrantes perfecto odio reprobare, & eos sicut fideles in domo Dei canes vbi licuit impugnare: vestram religionem importunè & opportunè rogamus & monemus, vt quod hactenus fecistis amore iustitiæ, propensiùs faciatis in hoc negocio ex debito obedientiæ. vos itaque vt suffraganei Remensis ecclesiæ admonete metro-

[d] *id etiam dicit initio epi. 95. quia precibus coactus scripserat ad Paschalem, vt indicat epist. 92.*

Digitized by Google

politanum vestrum, quatinus secundum tenorem litterarum quas [a] domnus Papa misit Belvacensibus, Belvacensis ecclesiæ clericos ad faciendam canonicam electionem pro officij sui debito cohortetur, quatinus ex munimine auctoritatis eius & infirmi habeant vnde [b] sanentur, & fortes vnde solidentur. Quod si [c] præblandiente desidia facere distulerit, aut dissimulaverit, monendus est à vobis quatinus sic honorificet ministerium suum, vt quod per eum faciendum est, per manus non impleatur aliorum. Valete.

[a] *meminit epist. 98.*

[b] *al. saluentur.*

[c] *al. si ipse bland.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister dilectis in Christo fratribus Belvacensis [d] ecclesiæ filiis, stare, viriliter agere & confortari in domino.

XCVIII.

Divinæ miserationi pro modulo nostro gratias referimus, quòd in corpore ecclesiæ vestræ sint adhuc plura quàm crederemus membra sensibilia, de dolore suo dolentia, & pro sanitate sua laborantia. Benedictus Deus, quia in vobis adhuc spes est aliqua vitæ: quamvis inter vos sint aliqui filij alieni qui assumpta facie meretricis nescientes erubescere, pro ventris esca, quam Deus destruet, [e] & vilibus sarcinulis matrem suam eviscerant: & vitæ suæ & famæ non parcentes, tanquam membra putrida fœtorem suum non sentiunt, & reliquos qui sanari possent, sua putredine & fœtore coinquinare contendunt. vos itaque qui adhuc mortem vetare vultis, & prædicto putore for-

[d] *repulso Stephano Paschalis iusserat alium eligi, vt constat ex collatione epist. 95. & 97. itaque elegerunt Galonem, de quo epist. 104.*

[e] *in eod. Put. & libidinis sarcinulis.*

Digitized by Google

midatis putere: videte vt quantum in vobis est, apostolicis præceptis & monitis obtemperetis; & electionem in aliam personam non dico illam, vel illam, sed tantùm catholicam & canonicam, secundum tenorem apostolicarum litterarum citò facere studeatis. Hoc enim modo & ecclesiam vestram à multiplici pædagogorum [a] invasione liberabitis, & multas vexationes quæ adhuc pendente negocio fiunt, evitabitis, & famæ vestræ vtiliter consuletis. Nec ista dico vt aliquam specialiter sicut prætaxatum est commendem personam: quia omnis persona mihi placitura est quæ vita [b] clareat & doctrina. Nihil enim meum in hac causa requiro, sed vobis omnibus qui pro domo Dei viriliter stare volueritis, & me, & mea indifferenter expono, secundum vires consilio vobis profuturus & auxilio. Angelus magni consilij & spiritus fortitudinis operetur vobiscum. Valete.

[a] *in deteriorem partem accipit vt epist. 6.*

[b] *vilissimus enim episcopus nisi præcellat scientia & sanctitate, in ca. 45. cau. 1. q. 1.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, dilecto in Christo fratri & compresbytero Gualoni salutem in domino.

XCIX.

Sciscitata est à me dilectio tua, vtrùm pueri sex annorum vel infrà possint inter se [c] sponsalium vel matrimonij contrahere sacramenta: & celebratis sponsalibus, si aliter obierit, vtrùm possit superstes cum sorore, vel cum fratre defuncti inire matrimonium,

[c] *al. sponsaliorum.*

[d] *confer epist 246.*

cum quo priùs inierat desponsationis vinculum. Et de matrimonio quidem, si legem naturalem consulimus, & verba domini diligenter attendimus vbi dicit: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna:* respondere incunctanter possumus, quia tunc primum initur legitimum matrimonium, cùm coniuges per commixtionem carnis reddere sibi invicem possunt coniugij debitum. Si autem ante annos pubertatis ratione dilatandæ vel conservandæ pacis inter aliquos talia sacramenta celebrantur: si inter eas personas fiat inter quas lex id fieri non prohibet, & ex amborum consensu, non reprehendimus: quia sicut Papa [a] Nicolaus dicit, *matrimonium facit consensus, non coitus.* Vnde etiam in libro pandectarum, continetur libro 23. titul. 1. *In sponsalibus consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur. Et ideò sicut nuptiis, ita sponsalibus filiam familiàs consentire oportet.* & in consequentibus: *Filio familiàs dissentiente, sponsalia eius nomine fieri non possunt.* Qua autem [b] ætate ista fieri debeant, nec ecclesiasticis, nec humanis legibus pleniter est diffinitum. Vnde in supradicto continetur libro: *In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium diffinita non est vt in matrimoniis.* quapropter à primordio ætatis sponsalia èffici possunt, si modò id fieri ab vtraque persona intelligitur, id est, si non sint minores quàm septem annis. Postquam verò sponsalia vtriusque personæ consensu

Genes. 2.

[a] *citat etiam epist. 243.*

l. 7. & 11. D. de sponsalibus.

l. 13. D. eod. & epist. 134

[b] *l. 14. D de sponsal. Leo Philosophus Nou. 109. statuit ne intra septimũ annum sponsalia ineantur. Vide epist. 243.*

Digitized by Google

contracta sunt, coniugij nomen acceperunt. Vnde dicit Ambrosius ad exhortationem virginitatis, libro primo: *Desponsata viro coniugis nomen accipit. Cùm initiatur coniugium, tunc coniugij nomen assumitur: non enim defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis.* Item Isidorus ethymologiarum lib. 9. *Coniuges* [a] *veri appellantur à prima desponsationis fide, quamuis adhuc ignoretur coniugalis concubitus.* Inde etiam Augustinus in libro de nuptiis & concupiscentia: *Neque fallaciter ab angelo dictum est ad Ioseph: noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Coniunx vocatur à prima desponsationis fide, quam concubitu nec cognouerat, nec* [b] *cognosciturus erat.* His igitur auctoritatibus manifestum est, quia postquam per desponsationis fœdus inter duas personas ex maiori parte fuerit coniugium ex vtrorumque voluntate compactum, non [c] potest vlteriùs frater vxorem fratris ducere, nec soror sororis marito nubere. Vnde legitur in concilio Triburiensi capitulo x. *Decretum est, vt quamvis mulier nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratri frater habere non possit.* Hæc tibi interim carissime ad interrogata sufficiant. Ex his enim quasi rationum [d] scintillis poteris maiora colligere, & quibus necesse fuerit de propositis satisfacere. Vale.

epist. 148. & 246.

[a] *cod. put. iure ap.*

[b] *al. cognitu-rus.*

hanc in rem Gratianus causa 27. q. 2

[c] *al. poterit.*

[d] *cod. Put. scintillulis.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Ioanni eadem gratia Aurelianensis ecclesiæ episcopo salutem. C.

Expectans expectaui & non intendisti mihi, quia altare de basilicis, quod mihi in concilio

cilio [a] Pictavensi adiudicatum est, secundum iudicium synodi non restituisti mihi. Paganus [b] enim prædicti altaris sacrilegus invasor adhuc manum mittit ad sacrilegium,& tam tuo consensu quàm Turonensis archiepiscopi patrocinio, cui plus iusto subiacet fraternitas tua, sibi vsurpat ius meum. Si autem huic rei consensum non præbere te dicas, credi non potest, qui pro officio tuo cùm possis vindicare non vindicas, *Facientis* [c] *autem proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere non studet emendare. nec caret nævo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.* Vnde sciat fraternitas tua, quia si de prædicto pervasore plenam iustitiam mihi non feceris, quod exigi potest à faciente, de cætero quibus modis potero exigam à consentiente. Quid autem super hoc mihi facturus sis, per præsentium portitorem scripto mihi remandet tua fraternitas. Vale.

[a] *sic vett. cod. anteà, Pictaviensi.*
[b] *cuius mentio epist. 112. & 114.*
[c] *ca. 3. dist. 86. & epist. 77.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister Adelæ excellenti Comitissæ salutem & orationum munus. CI.

Audivi quòd à [d] Radulfo archipresbytero nostro * bannum leugæ requiritis propter quandam pseudomonacham, cuius reculas [e] saisivit, quas apud quendam burgensem Blesensem invenit. Vnde rogamus & monemus excellentiam vestram, vt hanc nobis non [f] inferatis iniuriam. Omnes enim pseudoprædicatores, & pseudomonachi, & pseudoclerici

[d] *quidam Gradulfo.*
* *bannum. vt epist. 134.*
[e] *eodem verbo vsus epist. 121.*
[f] *vnus cod. non faciatis.*

Digitized by Google

fornicatores, adulteri, fœneratores & alij qui in Christianismo offendunt, (exceptis his qui pœna capitali puniendi sunt,) a nobis distringendi & corrigendi sunt, & ipsi & eorum res nostri sunt iuris. Et hæc est antiqua & inconcussa consuetudo non tantùm Carnotensis ecclesiæ, sed omnium ecclesiarum per totum regnum Galliarum. & hoc astruere parati sumus, sive in ecclesia nostra, sive in omni ecclesia quæ [a] canonicum super nos possit facere iudicium. Cesset ergo à tali incœpto prudentia vestra: & sicut inconcussum vultis habere principatum vestrum, sic ecclesiam permittite habere ius suum. Nec obsit nobis apud excellentiam vestram, quòd vos & vestra diligimus, & inviti adversum vos aliquid etiam ratione [b] movente attentamus. Sciat autem prudentia vestra, quia quod fecerunt ministri vestri in prædictum archipresbyterum, graviter ferimus, sed propter dilectionem vestram dissimulamus. Sed si res in peius, quod absit, se verterit, adhuc ab eis pro officio nostro districtè exigemus. Valete.

[a] *aliàs, canonicè.*

[b] *aliàs, monente.*

Manassæ [c] reverendo Remorum archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem in Domino. CII.

[c] *al. venerando.*

Quàm crebris luporũ [d] incursionibus, quàm multiplicibus filiorum alienorũ deceptionibus aggravata sit Belvacensis ecclesia, non est necessarium vestram docere prudentiam, [e] cuius ista non præterierit notitiam. Sed quia ec-

[d] *vnus v. c. morsibus.*

[e] *cod. Put. in cuius ista surrepsere notitiam.*

clesia illa in Christo me genuit, & fundamentum religionis in me posuit, quamvis ab aliis quantum Deus donavit, superædificatum sit: cùm infirmatur, non possum non infirmari: cùm scandalizatur, non possum non vri. Vnde non miretur vigilantia vestra, si apud [a] paternitatem vestram intercedo pro genitrice & nutrice mea: vt vos qui quotidianas eius ruinas frequenti relatione cognoscitis, pro officio vestro lamentabilibus eius lapsibus occurrere studeatis. Vestrum est enim dissipatas oves in die nubis & caliginis per avia quærere, & ad ovile, quantum ad vos pertinet, reducere, licèt velint [b] errare, licèt velint perire. Vestrum est etiam quærendo oves perditas, per ardua vos & aspera coarctare, vt possitis gaudens & non gemens bonam æterno iudici de commissa sollicitudine rationem reddere. Vestrum est oves morbidas quæ contagione sua [c] plurimas perdunt, ab ovili interim removere & inter eas quæ vocem pastoris audiunt non connumerare. Sanis autem & non errantibus pascua providere, & pastori quem oves cognoscunt & expetunt, ovile committere. & quia integritatem personæ [d] electi per vos benè nostis, & voluntatem summi pontificis & consilium super hoc audistis, sanum consilium mihi [e] videretur, vt communicato & confirmato cum coepiscopis consilio, consecrationem electi prædictæ ecclesiæ [f] acceleraretis: ne differendo, vel non faciendo quod vestrum est, honorem vestrum alteri detis. Non enim licet Regibus, sicut sanxit octava synodus, quam Romana ec-

[a] *al. fraternitatem.*

[b] *sic epist. 89. in fine. & S. Augustinus in ca. displicet can. 23. q. 4.*

[c] *al. plurimos p. ab ovili interdum rem.*

[d] *Galonis ex ex collatione epist. 104.*

[e] *al. videtur.*

[f] *al. acceleratis.*

Digitized by Google

clesia commendat & veneratur, electionibus episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione [a] impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Lodovicus electiones episcoporum ecclesiis concesserunt, quod & in suis capitularibus [b] scriptum reliquerunt, & in conciliis episcoporum provincialibus sanciri permiserunt. Habeat ergo Deus in ecclesia sua principaliter quod suum est. Habeat Rex posteriori ordine post Deum quod sibi à Deo concessum est. Neque id impedire videatur, quod Regi de obnoxietate parentum eius invidiosè suggestum est: quia secundum mediocritatem suam de honestis parentibus progenitus est, & obnoxietas eorum à nullo vivente legitimè comprobari potest. Quòd si Deus vult humilia & mundi infirma suo more eligere vt confundat fortia, quis est qui possit vel debeat eius ordinationi resistere? Sic David de post fœtantes ad regnum assumptus est. Sic Petrus ad summum apostolatum de piscatione vocatus. Sic multi egeni de pulvere suscitati & ad summa regimina Dei providentia [c] sublimati: vt ostenderet quia apud eum mundi sapientia vel secularis potentia nullius sunt momenti. Sed quia hæc omnia [d] non ignota sunt vobis, summam repetendo concludam nostræ apud vos intercessionis, videlicet vt labenti ecclesiæ citò subvenire studeatis. Vale.

[a] *al. præpedire.*

[b] *lib. 1. cap.* 84.

[c] *al. sublevati.*

[d] *al. ignorata.*

Digitized by Google

Paschali summo pontifici Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, cum Petro militare, & cum Petro donativum recipere. C I I I.

Filius vester & confrater noster [a] Silvanectensis episcopus pro Romana ecclesia contra Romanam ecclesiam absque audientia & iudicio de propria sede pulsus, rerumque suarum damna perpessus, quamvis hoc anno redierit à sede apostolica munitus litteris apostolicis, tamen nec apud Regem tribulationis suæ aliquod invenit remedium, nec apud metropolitanum suum paternum suffragium, nec apud comprovinciales suos fraternum solatium. [b] Reditus quoque præbendæ suæ Parisiensis, de qua specialiter intuitu misericordiæ mandaveratis, nullos recepit: imò, sicut dicitur, decanus Parisiensis præbendam suam alteri tradens, episcopi præbendam sibi mancipavit. Condolens itaque non tantùm eius miseriæ, quantum ingemiscens apostolicæ sedis iniuriæ, hac æstate eum apud me detinui, & pro modulo meo stipendia ministravi. Supplicando itaque moneo, & monendo supplico, vt tam pro vestra quàm pro destituti fili iniuria, iam non desistatis arcum intendere: sed cervici eorum, qui contemptores extiterunt præceptorum apostolicorum, nitamini gladium [c] fortiter imprimere. Si enim filius vester, creatio vestra, sub maternis alis protectionem non invenit, ignotus quid sperabit? Sicut igitur Romana ecclesia omnium ecclesiarum [d] mater est & magistra;

[a] *confer. epist.* 244. & 258.

[b] *al. redditus.*

[c] *i. excommunicationem.*

[d] *ca. non decet. dist.* 12.

ſic eam decet filiorum iniurias propulſare, & contemptorum inobedientiam vindicare: vt & filius fuiſſe ſe ſubditum gaudeat, & contemptores inobedientes ſe fuiſſe [a] pœniteat. Valete.

[a] al. pœniteant.

Paſchali ſummo pontifici, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter, cum devoto filij affectu debiti famulatus obſequium. CIIII.

Belvacenſes clerici melioris famæ, & conſilij ſanioris, præcedente conſilio veſtro, conſilio optimatum diœceſis ſuæ, & laude populi, domnum [b] Galonem virum vita honeſtum, [c] litteralibuſque ſtudiis & eccleſiaſticis diſciplinis ornatum in epiſcopum ſibi elegerunt. Pauci tamen ex clericis [d] Stephani, illius repudiati complices, quos ſibi pelliculis peregrinorum murium atque aliis huiuſmodi vanitatum aucupiis ineſcaverat, huic electioni non adſenſerunt, nec tamen ei aliquid quod ſacris canonibus obviet, obiicere potuerunt. Cùm verò rem per ſe impedire non valerent, Regem adierunt, quædam verba auribus eius inſtillaverunt, quæ facilè in cor eius eliquaverunt: videlicet quòd prædictus electus diſcipulus meus fuerit apud me nutritus, [e] apud me eruditus, addentes quòd à ſanctitate veſtra fuerit electus, & quòd magnus ei futurus eſſet adverſarius ſi in regno eius aliquando [f] fieret epiſcopus. Rex itaque virulentis his verbis ſuccenſus, & ab omni bona voluntate turbatus non vult electioni aſſenſum præbere, [g] nec electo bona epiſcopalia dimittere. Vnde electores eius ad

[b] conf. epiſt. 105.
[c] al. liberalibuſque.
[d] de quo epiſt. 95.
[e] vnus cod. educatus & eruditus.
[f] al. fuerit.
[g] etiam iuraverat Rex hunc Galonem nunquam futurum epiſcopum, vt ait epiſt. 105.

Digitized by Google

paternitatem vestram iam confugissent, nisi quia metropolitanus eorum eos detinet [a] condicto die inter contradictores & electores, sicut dicitur pacem volens componere, vel forsitan propter voluntatem Regis rem callidè impedire. Superest ergo dilectissime pater, vt pro potestate & auctoritate vestra, sicut cœpistis, ecclesiæ, prout clerici rationabiliter postulaverint, succurratis, & consilium vestrum inconfusibile faciatis, ne insidiatores & detractores vestri, subsannando de vobis dicere incipiant: *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* De cætero notum facio sanctitati vestræ, quòd Francorum Rex Romam in proximo se venturum dicit, quod tamen non credimus. Sed seu veniat seu mittat, cavete & vobis & nobis, vt semper clavibus & cathenis Petri fortiter teneatur. Et si fortè absolutus fuerit, & ad vomitum, [c] sicut iam contigit, reversus fuerit, evestigio eisdem clavibus recludatur, eisdem cathenis religetur. Ei hoc litteris vestris omnibus ecclesiis manifestetur. Ita enim corrosorum dentes confringetis, & iustitiæ satisfacietis. Quòd si fortè Deus cor eius ad pœnitentiam illustraverit, mementote nostri [d] qui portavimus pondus diei & æstus: vt sicut fuimus participes tribulationis, ita simus & consolationis. Valete.

[a] *vnus cod. constituto die.*

Luc. cap. 14.

[b] *vox, francorum videtur è glossa irrepsisse, cũ anteà regem tantùm dicat.*

[c] *id est, illicitum consortium Bertradæ, de qua epist. 13. & 105.*

[d] *gratiam Regis perdiderat pro iustitia huius causæ, vt ait epist. 141.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, spiritu fortitudinis abundare. CV.

De tribulatione qua à filiis vexatur alienis Belvacensis ecclesia, & de Regis Franco-

rum in flagitio [a] suo sacræ religioni perniciosa & ignominosa pertinacia, nihil apertius & nihil vestræ auctoritati vtilius & honestius scribere vel dicere possum, [b] quàm scripsi: præter quod sacramentum sacris canonibus & omni religioni obvium per quendam servientem suum ad suggestionem Drogonis cantoris, qui omni religioni quantum prævalet adversatur, dari fecit, quòd Galo [c] in vita eius nunquam futurus esset Belvacensis episcopus. Qua in re prudentiam vestram muniri oportet spiritu fortitudinis. quia si tali sacramento annullari potest canonica electio, nulla vlteriùs in regno Francorum futura est, nisi aut simoniaca aut violenta intrusio. Quòd si sanctitati vestræ obiicitur Regem non oportere cogi ad periurium, recordari potestis quid dicat beatus Ambrosius libro primo de officiis. Dicit enim: *est nonnunquam contra officium promissum custodire sacramentum: Vt Herodes qui iuravit quoniam quicquid petiturus esset, daret filiæ Herodiadis, & necem Ioannis concessit, ne promissum negaret.* Dicit etiam Augustinus in sermone quem fecit in decollatione Ioannis Baptistæ: *Video David hominem pium, sanctum, in iurationem temerariam* [d] *procidisse, & maluisse non facere quod iuraverat, quàm iurationem suam fuso sanguine hominis implere.* Item, *iuravit David temerè, sed non implevit iuratione maiori pietate. De duobus peccatis elegit minimum.* Item Ambrosius in libro tertio de officiis. *Plerique sæpè* [e] *se constringunt iurisiurandi sacramento, & cùm ipsi cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciunt quod spoponderunt,*

[a] *epist.* 13. & 104.

[b] *confer epist.* 104.

[c] *vide epist.* 104.

vide Gratia. can. 22. *q.* 4.

[d] *al. incidisse.*

[e] *al. constringuntur.*

Digitized by Google

sicut de Herode suprà scripsimus. Quanto tolerabilius fuisset tale periurium sacramento, si tamen periurium dici posset, quod eiuratus inter saltantium choros promiserat? Item Hieronymus lib. 1. super Ieremiam: *Animadvertendum quòd iusiurandum hos habeat comites, veritatem,* [a] *iudicium atque iustitiam. Si ista defuerint, nequaquam iuramentum erit, sed periurium.* Et in actione [b] septimæ synodi legitur: *Herodes observavit sacramentum, & periit. Petrus negavit eum iuramento, & conversus flevit & salvatus est.* Sed quia scientibus ista loquor, non docendo sed commemorando & commonefaciendo hæc dicere me arbitror. Ad summam veniam. Si Rex à sanctitate vestra, seu per se, seu per alios pœnitentiam [c] acceperit, &, vt pro certo credimus, ad vomitum reversus fuerit, qualiter me habere debeam, instruite & litteris præmunite. Valete.

[a] *refertur etiam epist. 163. & in ca. 2. cau. 22. q. 2.*
[b] *ca. actione. cau. 22. q. 4.*
[c] *sic v. c. antea, egerit. De Philippo epist. 104.*

Henrico [d] *excellenti Anglorum Regi Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, in eo vivere & regnare per quem Reges regnant.* CVI.

[d] *primo, qui filius Vuilielmi secundi.*

Quoniam paterni regni solium conscendere vos fecit divina [e] dispensatio, pro gratia [g] nobis collata divinam interpellamus clementiam, quatinus paternos mores, paternam vos faciat imitari honorificentiam; vt in nullo vestra sublimitas ab eorum nobilitate degeneret, & in nullo ab eorum frugalitate declinet. Et quia res omnes non aliter benè administrantur, nisi cum regnum & sacerdotium [f] in vnum

[e] *vnus cod. miseratio. vt initio epist. 93.*
[g] *al. vobis.*
[f] *hoc sæpè repetit epist. 60. 214. & 239.*

epist. 142

Digitized by Google

convenerint studium, celsitudinem vestram obsecrando monemus, quatinus in regno vobis commisso verbum Dei currere permittatis, & regnum terrenum cœlesti regno, quod ecclesiæ commissum est, subditum esse debere semper cogitetis. Sicut enim sensus animalis subditus debet esse rationi, ita potestas terrena subdita esse debet ecclesiastico regimini. Et quantum valet corpus nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas nisi informetur & regatur ecclesiastica disciplina. Et sicut pacatum est regnum corporis, cùm iam non resistit caro spiritui: sic in pace possidetur regnum mundi, cum iam resistere non molitur regno Dei. Hoc cogitando, servum servorum Dei vos esse intelligite non Dominum, protectorem non possessorem: vnam debere esse de cedris
Psal. 103. Libani quas plantavit Dominus, in qua nidificent passeres, id est sub cuius tutela quietè fructificent, & [a] conversentur Christi pauperes: quorum orationes pro statu regni vestri & incolumitate vestra quanto quietiores, tanto saniores, quanto saniores, tanto constat esse efficaciores. Hoc enim faciendo, & regnum terrenum quietè Deo cooperante possidebitis, & ad regnum æternum eiusdem miseratione pervenietis. De cætero commendo vobis hos canonicos nostros præsentium litterarum portitores, quos ecclesia nostra excellentiæ vestræ pro sua necessitate transmittit: quatinus ea audita pro vt vobis visum fuerit, & Deus inspiraverit, eidem necessitati occurratis, & caritatem, quam erga eandem ecclesiam parentes [b] vestri

[a] *al. conserventur.*

[b] *vt epist. 118.*

Digitized by Google

habuerunt, & vos habere studeatis. Eadem enim ecclesia parentes vestros specialiùs cæteris benefactoribus suis [a] habet in memoria, tam pro eorum excellentia quàm pro eorum munificentia. Valete.

[a] al. habet cum mem.

Reverendæ Anglorum reginæ Matildi Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, in finibus terræ audire sapientiam Salomonis.

CVII.

Quoniam vnam te esse de prudentibus mulieribus fama divulgante cognovimus, corpore longè positam, præsentem te nobis bonæ opinionis odor exhibuit, & ad diligendam caritatem, quam in te castarum mentium sponsus ordinavit, excitavit. Vnde à tua excellentia mutuam promereri cupimus dilectionem, quam propter præclaram memoriam Reginæ Angelorum Mariæ, ecclesiæ, cui auctore Deo licèt indigni deservimus, ante tua tempora exhibuerunt Reginæ Anglorum. Nec indecens est religioni & famæ tuæ, si quem diligere debes communi sorte vt hominem, quodam privilegio diligas vt Christi sacerdotem, & Christianæ religionis pro suo modulo dilectorem. Hac itaque confidentia transmisimus tuæ liberalitati duos de canonicis nostris, qui necessitatem ecclesiæ nostræ tibi referant, [b] & benedictionem quam cordi tuo Deus immiserit, sicut benedictionem accipiant. Peto etiam vt ad imprimendam arctiùs menti meæ tuæ excellentiæ memoriam, poderem, vel aliquam aliam

[b] conf. epist. 142.

vestem sacerdotalem parvitati meæ transmittas, qualem deceat & Reginam dare, & episcopum in celebratione divinorum sacramentorum induere. Valete.

Paschali summo pontifici Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, debitam cum omni devotione obedientiam. CVIII.

[a] in v. c. hoc argumentum est, quòd monachus non accusandus est de his quæ fecit ante conversionem.

Quanta [a] caritate hactenus sollicitudo Romanorum pontificum quieti invigilaverit monachorum; quanto fervore studuerit procul fieri infestationes monasteria gravantium à vexatione monasteriorum, quanto etiam cautelæ studio discuti mandaverit personas & causas accusantium & testificantium, non est nostrum docere doctores nostros, à quibus tantùm expectamus formam præcepta implendi, sicut accepimus regulam præcipiendi. Quæ omnia si observare vult sanctitas vestra in causa domni abbatis maioris monasterij, nec accusatores admittendos credimus ad accusandum, nec testes ad testificandum. Primò enim si personam accusatoris Turonensis [b] videlicet archiepiscopi attendimus, penè omnia quæ in ordinatione eius facta sunt, contra ordinem vsurpata sunt. Crimina verò adversum se commissa vel in se admissa, periurium videlicet & proditio, quæ in prædictum abbatem intendit, non sunt facilè, quantum videtur, à iudicibus ecclesiasticis audienda: quæ aut nunquam perpetrata sunt, aut ordinata curatione ad sanitatem perducta sunt, cùm dicat

[b] hunc sæpè culpat & reprehendit, vt epist. 59. in fine. & 66. & 67.

Digitized by Google

apoſtolus: *Qui videbantur eſſe columnæ, quales antea fuerint, nihil mea intereſt. Deus enim perſonam hominis non accipit.* Quæ ſi vera eſſent, tunc dicenda fuiſſent, quando videbat eum in publicis conventibus de eccleſiaſticis negociis cum epiſcopis iudicantem, pontificalia ſacramenta tractantem: quæ tractare non debet niſi manus à crimine immunis, & conſcientia innocentiæ teſtis. Si de his rectè pulſari poterat, magis arguendus erat propter vſurpationem ſacerdotij, quàm propter gerendam ſollicitudinem monaſterij: in qua nullum novimus eſſe genus eccleſiaſtici ſacramenti, cùm dicat Hieronymus monachorum inſtitutor præcipuus: [a] *monachus non docentis habet officium, ſed plangentis, qui ſe & mundum lugeat.* Sed dicet aliquis, quia tunc meritò tacuit, quando in epiſcopatu eum non læſit. Tanto minùs itaque iſte alienæ vitæ curioſus inſpector & ſuæ deſidioſus corrector audiendus [b] eſt, qui modò ſyncerum vas non amore iuſtitiæ, ſed livore vindictæ nititur [c] incruſtare, non incruſtatum à ſorde mundare. Credo enim & benè credo, quia cùm veterem hominem depoſiturus, & novum pariturus, vetuſtatis ſuæ ſaccum in oculis Dei me præſente conſcinderet, & omne noxium quod intus latebat per confeſſionem oris effunderet, ſi hæc dedecora in ſe agnoviſſet, nullatenus abſcondiſſet. Denique ſi cauſam huius accuſationis inſpicitis, manifeſtè ſcitis non aliunde exarſiſſe iſtam malivolentiam, niſi inde quòd interdicente ſedis apoſtolicæ decreto non poteſt Turonenſis archiepiſcopus in maiori monaſterio

Gal. 2.

[a] *citat ſup. epiſt. 36.*

[b] *vnus v.c. attendendus eſt.*

[c] *Horat. lib. 1. ſaty. 3.*

Digitized by Google

[a] *vt in ca. abbatem. & ca. luminoso. cau. 18 q. 2.*

publicas missa s[a] celebrare, erga monachos imperiosè agere, bona monasterij prout libuerit vsurpare. Vnde etiam hoc anno in synodo agens, sicut dicunt qui adfuerunt, quantum in se est, Iuliani renovavit decretum: videlicet, *ne quis seculo renunciaturus parochianorum suorum maius ingrederetur monasterium.* Postremò si testificantium personæ discutiuntur & causę; tales sibi [b] subornavit, quos inter notos notum est aut maculis aspersos, aut sibi consanguineos, aut mercede conductos, aut de domo sua productos. quibus personis sicut scitis facilè poterit imperari, vt testimonium perhibeant tam mendacio quàm veritati. Cùm igitur ea quę dicta sunt ita se habeant, quamvis non necessariò, tamen supplicando exhortamur sanctitatem vestram, quatinus sic in hac causa paternarum traditionum tramitem teneatis, vt & innocentia non periclitetur, & perversa voluntas iusto talione punienda suis conatibus corruat, suisque nexibus innodetur. Valete.

[b] *al. subordinavit.*

Paschali summo pontifici Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, sicut auctoritate, ita præminere virtute. CIX.

Quoniam apud nos cotidie videmus ecclesiam ruentem, & nullam aut penè nullam manum erigentem, & pro domo Israël murum ponentem: caritas Christi vrget nos vt dolorem cordis nostri, quo pro morte & morbis ovium Christi cruciamur, paternitati vestræ revelemus. Interest enim capitis membrorum imbecillitatibus providere, & pro valetudinum

Digitized by Google

quantitate vel qualitate congrua remedia procurare. Cum enim à latere vestro mittitis [a] ad nos Cardinales vestros tanquam filios vterinos; quia in transitu apud nos sunt, non tantùm non possunt curanda curare, sed nec curanda prospicere: inde est quòd multi præpositorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicunt sedem apostolicam [b] non subditorum quærere sanitatem, sed suam, aut [c] lateralium suorum quærere commoditatem. Vnde ego & quidam conregionales nostri hoc murmur non æquanimiter accipientes, vtpotè Romanæ ecclesiæ filij vnanimes scribere decrevimus sanctitati vestræ, [d] vt alicui transalpino legationem sedis apostolicæ iniungatis, qui & viciniùs subrepentia mala cognoscat, & ea vel per se vel per relationem ad sedem apostolicam maturiùs curare prævaleat. Cui sollicitudini nullum magis cognovimus idoneum, quam [e] domnum Lugdunensem archiepiscopum, qui & in eodem officio iamdiu ministravit, & vt experimento cognovimus tam Romanæ ecclesię quàm transalpinis ecclesiis [f] mirabiliter profuit. multos enim ad visitandam sedem apostolicam præpediunt, aut pericula imminentia, aut rei familiaris indigentia, aut itineris difficultas, aut proprij corporis imbecillitas. Vnde si velletis mediocritatis nostræ suggestioni adquiescere, congruum videretur, vt mediatricem personam huic sollicitudini præficeretis, potissimum in eadem sollicitudine consuetudine & vtilitate probatam, quæ emergentià mala tanto frequentiùs quanto viciniùs agnosce-

[a] *confer locos epist. 60. & 87.*

[b] *in v. c. Put. non clericorum quærere. vide in hanc rem Ioannem Salesber. Policrat. lib. 6. cap. 24.*

[c] *al. collateralium.*

[d] *eadem scribit epist. 12.*

[e] *al. dominum.*

[f] *in plerisque leg. venerabiliter, de Hugone loquitur vt epist. 24.*

Digitized by Google

ret,& levamina quæ meliùs valeret, adhiberet. Ausu quidem familiaritatis & filialis amoris hæc scribo: quia sic ego cum multis ecclesiæ Dei meliùs credo posse consuli, & æmulorum [a] obtrectationes posse vitari. Etenim discipuli Domini, Domino [b] licèt nihil ignoranti, plurima necessaria suggesserunt, quæ ad informandam posteritatem prælatorum non solùm patienter audivit, sed etiam æquanimiter adimplevit. Valete.

[a] al. detractiones.
[b] al. licet non ign.

Paschali summo pontifici, Ivo humilis sanctitatis suæ filius, quicquid potest esse fœlicius.

CX.

Quoniam pro gratia nobis collatá, decorem ecclesiæ [c] Dei diligimus, multa inordinatè in eadem fieri vehementer dolemus. Qui in quibusdam subditis cùm quædam illicita corrigere, vel cùm quosdam ad meliora promovere studemus, ipsi in stercoribus suis computrescere cupientes, litteras à sede apostolica, nescio quibus subreptionibus impetratas nobis deferunt ad palliandam malitiam suam, vel defendendam inobedientiam. vnde fit in ecclesia mirabilis contemptus mandatorum Dei, & ineffabilis morum corruptela: cum ibi invenit quorundam perversitas incorrepta confugium, vbi innocentia sola deberet habere præsidium. Et quod mirabilius & miserabilius est, isti vitæ suæ curiosi corruptores [d] ab ipsis columnis gratanter audiuntur, cùm vitam religiosorum aliquibus maculis respergere moliun-

[c] al. domus Dei.
[d] quidam cod. ab omnibus col.

Digitized by Google

moliuntur; quibus non est credendum de aliena iniustitia, quamdiu non [a] discesserint à sua. Cum itaque tam pro nostra insufficentia, quàm pro subditorum duritia prædictæ causæ de fructu laboris nostri penè desperare nos cogant, onus quod penè infructuosè portamus, deponere sæpè deliberamus, [b] & pennas columbæ nobis dari flagitantes avolare à molestiis inutilibus, & in mentis [c] solitudine quiescere præoptamus. Hac itaque necessitate commoniti, præsentiam sanctitatis vestræ adire cupientes, & de his quæ [d] dicta sunt, cum multis aliis vobiscum tractare cupientes, venimus penè vsque ad Alpes: in quarum angustiis, quia insidias nobis paratas audieramus, vsi magnorum virorum consilio [e] inito itinere supersedimus. dominum itaque Gualonem confratrem & coepiscopum nostrum, qui in suspectis locis ad occultandum se aptior est, paternitati vestræ transmisimus, in cuius ore verba nostra posuimus: quatinus eum tam pro sua quàm pro nostra necessitate paternè audiatis, & quæ corrigenda sunt corrigatis, & quæ vtiliter statuenda, firmiter statuatis. Quamvis enim quod ratio suadet, vel quod vsus approbat, vel episcopalis moderatio disponit, per se satis vigere videatur: tamen [f] carius fit, & quasi quadam luce irradiatur, cùm id quod prohibendum vel præcipiendum est, decreto apostolico roboratur. Valete.

[a] *al. discedunt,*

[b] *vt epist. 17. & 25.*

[c] *al. montis.*

[d] *al. prædicta.*

[e] *al. incepto itinere.*

[f] *al. clarius.*

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem & servitium. CXI.

Colloquium vestrum iam à multo tempore desiderans, speravi me posse paternitati vestræ loqui in conventu ad quem invitati eramus in civitate Vellavorum,[a] & ore ad os clamorem facere de iniuriis quas mihi & ecclesiæ mihi commissæ infert Hugo Puteacensis,[b] more suorum semper rependens mala pro bonis: quem nec pudor humanus, nec fides quam mihi debet vt domino, detinet à rapinis, dum nulla nostra in eum præcesserit iniuria, vel nulla ei à nobis sit denegata iustitia. Quod ergo certa ratione tunc distulimus, nunc præsentibus litteris, flexis genibus cordis, postulamus: vt eum à nobis excommunicatum excommunicetis,[c] & divinum officium Merarivillæ & eius adiacentiis interdicatis; & Aurelianensi episcopo, vt idem faciat[d] apud Puteacum, præcipiatis. Alioquin, si principes mundi plus timemus quàm Deum, manifestè iam portæ inferi prævalebunt: & qui pro domo Israël murum ponere debemus, secundum propheticam irrisionem canes muti non valentes latrare reputabimur. Res enim ecclesiasticæ, sicut testantur etiam seculi leges, quia divini iuris sunt, in nullius bonis sunt. & ideò prorsus errat, qui pro suis occasionibus aut principum iussionibus, a quibus eas maximè servari convenit, vsurpat, & malè tractat. Vnde ait Papa Symma-

[a] *al. Vellanorum.*

[b] *epist. 76. & 112. & 211.*

[c] *vt epist. 76.*

[d] *quia excommunicatus à suo episcopo, debebat etiam excommunicari à vicinis. epist. 76.*

vide epist. 143.

Digitized by Google

chus in sexta synodo: *qui prædia ecclesiæ petierit, vel acceperit, vel possederit, vel retinuerit, nisi se citò correxerit, anathemate feriatur, sitque danti & accipienti, vel possidenti anathema.* Ista dicendo prudentiam vestram non docemus, sed ad officij vestri sarcinam fortiter portandam cohortamur, quatenus pusillanimitatem nostram consolatio vestra confoveat; patientiam nostram fortitudo vestra communiat. Valete.

ca. quicunque. & ca. prædia. cau. 12. q. 2.

Ivo humilis Carnotensis minister Fulconi [a] Parisiensis ecclesiæ decano, & clero sibi commisso dilectionem & salutem. CXII.

[a] *Hic postea electus fuit episcopus Parisiensis. epistol. 138. & 164.*

Quoniam omnis iniuria ecclesiastica quæ admonitione non corrigitur, anathemate plectenda est, si ancillam ecclesiæ vestræ adversus dominos suos calcitrantem excommunicastis, quod vestri iuris erat fecistis, maximè cùm dominorum potestatem in servos suos illibatam debere esse lex [b] constituat, nec cuiquam hominum ius suum detrahi posse permittat. Quòd autem ex consuetudine ecclesiæ vestræ hoc vobis licere absque alterius personæ interpellatione adseritis, non est hęc solius Parisiensis ecclesiæ consuetudo, sed etiam Carnotensis, & aliarum ecclesiarum, quibus episcopali auctoritate excommunicandi ius concessum est. Vnde non aliud sanius consilium vobis dare possumus, quàm vt consuetudinem fortiter teneatis: à qua si semel [c] cesseritis, non ad arbitrium vestrum recuperare valebitis. De cętero culpo dilectionem vestram, quòd [d] Paganum

[b] *l. 2 D. de his qui sunt sui vel al. iur.*

N. B.

[d] *al. discesseritis.*

[c] *cuius meminit epist. 114.*

à nobis ecclesiasticè excommunicatum, & apostolica auctoritate exigentibus culpis suis in infamiam pulsum, in communionem recipitis, & [a] Hugonem Puteacensem similiter, quod à nobis fieri de vestris excommunicatis manifestè culparetis. Moneo itaque vt de cętero quam à nobis iustitiam in necessitate vestra vobis fieri velletis, eandem nobis in nostra necessitate faciatis: ne si vos negligentes invenerimus in nostris, & nos similes inveniamur in vestris. Et vt hoc apostolica auctoritate debere fieri sciatis, litteras domni Papæ, quas misit Senonensi ecclesiæ, & Aurelianensi, & Parisiensi interim vobis transmitto, quas iam bullatas domnus metropolitanus accepit.

[a] *vide epist. 76. & 124. addatur etiam finis epist. 60.*

Daimberto Dei gratia reverendo Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, filialem subiectionem & fraternam dilectionem.

CXIII.

De electione [b] domni Manassæ facta in eum à Meldensi ecclesia, pia tripudiatione gaudemus: quem bonæ indolis adolescentem & melioris spei iuvenem evidenti morum mansuetudine comperimus, partim aliorum relatione didicimus. Vnde ad eius consecrationem tam pro vestra paterna admonitione, quàm pro eius optabili dilectione gratanter occurreremus, etiamsi ad remota loca hac de causa invitaremur. Sed quæ difficultates, quæ pericula vias nostras sepiant, non minùs novit vestra paternitas quàm nostra parvitas. Vnde si

[b] *de qua in epist. 115.*

Digitized by Google

tanta instantia huic consecrationi interesse nos vultis, aut locum ad quem securè venire possimus eligite, aut conductum nobis securum procurate. Alioquin paterna discretione date veniam manifesta pericula metuenti, quam daretis eadem pericula non sine vestræ famæ iactura subeunti. Quòd si regius metus, vel aliorum qui adversum nos iniustè sæviunt, abesse coegerit: consecrationem quam voce & manibus facietis corporaliter præsentes, confirmabimus litteris [a] & corde corporaliter absentes. Omnibus enim aliis cessantibus causis vehementer doleo, quòd non mereor vestro colloquio confoveri, vestra consolatione relevari. Gratias tamen quas possum refero excellentiæ vestræ, quia tribulationibus nostris compatimini, & doloribus nostris condoletis, & ad subveniendum, manum quantum potestis extenditis. Quod si alij confratres nostri similiter facerent, non in tantum portæ inferi prævalerent. Vale.

[a] *vt epist. 115 non enim est validius dicere sacramenta in electione episcopi, quàm scribere, vt ait Sidon. Apollin. lib. 7. epist. 9.*

Matth 16.

Ioanni Dei gratia Aurelianensi episcopo Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem.

CXIIII.

Quòd nostris tribulationibus compatiatur vestra fraternitas, quantas sufficimus vobis gratias referimus. De pace autem quam inter nos & domnum [b] Ludovicum reformare velletis, hoc vobis respondemus: quia quantum testatur nobis conscientia nostra, nullas ei iniurias intulimus, & si quid à nobis expostula-

[b] *conf. epist. 124.*

Digitized by Google

ret, iudicio vestro & confratrum nostrorum libenter ei satisfaceremus, & si quid adversum parvitatem nostram fecit, quod eum non deceret, patienter supportaremus. Hugonem [a] autem Puteacensem, & Paganum [b] transfugam atque desertorem, sine digna satisfactione suscipere non possumus: quia ita est inter nos non sine summa obligatione condictum, & apostolica auctoritate roboratum. Si autem Paganus ideò seipso vult maior fieri, quia deterior seipso factus est, & episcopali excellentiæ summa fiet iniuria, & [c] ordini clericorum ad exorbitandum [d] proclivior patebit via. In hoc ergo negocio ita præcavete periculo vestro sicut & nostro. quia vt vobis vera fateamur, malumus quæ Deus permiserit, adversa perpeti, quàm in parcendo filiis discordiæ, plurimos in discrimen adduci. De loco autem in quo securè colloqui possimus, certum non est mihi consilium: quia intra episcopatum vestrum & nostrum nullus mihi securus est exitus: nisi fraterna caritas vos cogeret, quod petere non præsumo, vt vsque ad nos veniretis, & de quibus bonum esset nobiscum consultè quando velletis, tractaretis. Valete.

[a] *de quo epist.* 112.
[b] *huius mentio epist.* 100. *&* 112.
[c] *vnus v.c. ordinationi.*
[d] *al. proclivis.*

Daimberto Senonensis ecclesiæ metropolitano, & suffraganeis eiusdem ecclesiæ coepiscopis suis, Ivo humilis Carnotensis minister salutem & obsequium. CXV.

Quia apostolicum [e] illud in me completum est, *foris pugnæ, intus timores*, præ-

[e] *2. Corint. 7. confer cum epist. 113. &* 119.

cordialiter doleo quòd sancto & desiderabili conventui vestro interesse non valeo. Et quia in nomine saluatoris congregatos vos esse non ambigo, quicquid salubriter statuistis, vobiscum statuo: & nominatim domnum Manassem claris natalibus ortum modestis moribus ornatum, quem Meldensis ecclesia elegit, cum eligentibus eligo, & manus impositionem quam ei facturi estis præsentes corpore, hanc ego confirmo & facio, quantum in me est, præsens [a] corde. Credo enim vos esse tanti consilij, tantæ fortitudinis, vt nihil præsumatis illicitum, nihil subterfugiatis legitimum. Valete.

[a] *iuxta ca. 1. 2. & 6. dist. 64. & ca. 2. & 3. dist. 65. quo spectat etiam epist. 113.*

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, Adelæ excellenti Comitissæ salutem & obsequium.

CXVI.

Caritas qua nobilitatem vestram ab initio dilexi, nullatenus in me refrigescit, sed præcedentibus & subsequentibus in me beneficiis vestris, magis ac magis inardescit. Vnde excellentiam vestram rogando moneo, & monendo rogo, vt si quid [b] sinistrum me adversum vos vel vestros fecisse vel dixisse suggestum fuerit, nullatenus credatis: nec quicquam quod ira dictante servientes vestri postulent, ad præsens statuatis. Cùm enim terra exterius sit turbata, si etiam intestina surgerent bella, periculum repente imminere plebi posset & vrbi. Cùm autem Deo prosperante ad nos veneritis, tunc omnia veriùs addiscetis, & secundum audita sanius consilium capietis. Valete.

[b] *al. sinistri. confer epist. 121.*

Digitized by Google

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, cum debito obedientiæ fælicitatem vtriusque vitæ.

CXVII.

Cum nuper de amputandis pravis ecclesiæ [a] consuetudinibus quædam mandata vel interdicta vestræ paternitatis accepissem, & fratribus mihi commissis denunciassem, quidam ita gratanter susceperunt, vt non tantùm ea verbis approbarent, sed etiam quibusdam additis quæ ad honestatem vel libertatem ecclesiæ prodesse videbantur, iureiurando firmarent. Et quia quibusdam qui sua quærunt, quorum famæ vel commodis hæc & similia obviare videntur, aliquantisper displicent, vt per succedentia tempora inconvulsa maneant sub clavi Petri, ita ea observari per mediocritatis nostræ intercessionem postulant, vt nulli minori [b] clavi ea vlteriùs solvere liceat, & à sua stabilitate convellere. Misimus itaque duos ex nostrorum collegio fratres, qui auribus paternitatis vestræ rei ordinem & causam aperiant: vt cùm intellexeritis pro quanta libertate & honestate, vel pro quibus incommodis vitandis fecerint quod fecerunt, auctoritate qua præminetis, missis ecclesiæ litteris confirmetis. Valete.

[a] confer. epist. 133.

[b] Sic loquitur epist. 126.

Digitized by Google

Henrico excellenti Anglorum Regi, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, Regi regum [a] fœliciter militare. CXVIII.

[a] *in uno q.e. fideliter.*

Quoniam instantia precum sæpè flectitur excellentia Regum, licèt importuni videri erubescamus, tamen nunc tertiò per portitorem præsentium, Domnum videlicet Guilielmum ecclesiæ nostræ canonicum sublimimitatis vestræ aures pulsamus, vt saltem nunc benevolentiæ vestræ ostium apertum sentiamus, quatinus exsuscitetis dilectionem quàm erga prædictam ecclesiam parentes [b] vestri & affectu habuerunt, & effectu probaverunt. Cùm enim in regibus præcipuè vigere debeat pietas, mansuetudo, iustitia: ad pietatem pertinere credimus, quod ad divinum cultum etiam vsque ad nos aliquos facultatum vestrarum ramusculos extendi flagitamus. Ad mansuetudinem verò pertinet, vt petentium importunitatem æquanimiter supportetis: ad iustitiam verò vt promissi vestri debitorem vos esse cognoscatis. Non enim ad proprios vel humanos vsus aliquid ab excellentia vestra requirimus: sed in quo non sufficimus ad decorandam vel conservandam domum Dei, adminiculum vestrum misericorditer postulamus. Nec infructuosam credimus futuram largitionem vestram. Quia quod nostris viribus non valemus, meritis beatæ & perpetuæ virginis, cui Deo auctore famulamur, indubitanter obtineri posse confidimus. Valete.

[b] *confer. epist. 106.*

Digitized by Google

Daimberto Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem & obsequium. CXIX.

Quoniam adversus electionem Domni Manassæ [a] contradictionem obortam esse audivimus, tum pro ipsius ecclesiæ vexatione, tum pro ipsius electi iniuria, qua debemus compassione dolemus. Dicitur enim quòd qui adversus prædictum Manassem prodiit accusator, nullo testium sit fultus adminiculo, nihil etiam quod præsens viderit vel audierit in accusatione protulerit, sed quod tantùm suspicionibus ipse sibi suasit, vel volaticis rumoribus coniectavit. Quod si ita est, cùm etiam ipse accusator pridem sit notatus infamia, nec eius accusatio vllatenus est admittenda, nec iusta electio vllis est dilationibus fatiganda. Habent enim sicut nostis statuta maiorum, [b] *Vt illæ causæ à Iudicibus ecclesiasticis minimè audiantur, quæ legibus non continentur.* Tamen si prudentiæ vestræ visum fuerit, famæ ipsius electi & vestræ congruit, vt quos melioris testimonij fratres [c] de clero Meldensi probaveritis, ad purgandum eum postuletis, & accepta purgatione, sub conspectu eum publico ordinetis. Si enim præsens essem, si ita res se habet, vti superiùs dixi, nihil aliud reverentiæ vestræ suaderem. Vale.

[a] *confer.* epist. 113. & 115.

[b] *citat epist.* 220. & 241.

[c] *iuxta ca. illud. dist.* 23.

Digitized by Google

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister Roberto Comiti Pontivensi salutem. CXX.

Si iniustè vobis à Sagiensi episcopo divinum officium interdictum est, displicet mihi tam propter facientem quàm propter patientem. Sed quia id non debeo facere proximo quod nollem ab eo pati, ne miremini si chrisma quod à nobis petitis ad præsens non accipitis. Lex est enim ecclesiastica, [a] vt qui interdicti vel excommunicati sunt ab vna ecclesia, non recipiantur ab alia. Nec est meum in absentem iudicare, etiamsi pensem [b] vtrùm iustè an iniustè vester pastor vos obligaverit: cùm hoc tantùm observare debeam, vt in alienam messem falcem non mittam. Libenter autem tantis malis remedium quærerem, si Deus mihi daret opportunitatem perficiendique facultatem. Vale.

[a] *epist.* 76. & III.

[b] *ita habet v. c. S. G.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, Adelæ excellenti Comitissæ, patientiæ & pacis abundare visceribus. CXXI.

Pro summa caritate qua diligo principatum vestrum, iam [c] semel & secundò monui celsitudinem vestram, vt quod dictante ira suaderent vobis servientes vestri non statim reciperetis, sed reditum vestrum ad nos ad audiendam & cognoscendam veritatem rerum gestarum exspectaretis: quia parati erant & adhuc sunt omnes canonici beatæ Mariæ ad exequen-

[c] *confer epist.* 116. & 136.

Digitized by Google

dum per manum nostram & quod ratio dictaverit, & iustitia exegerit. Cùm itaque ad omnem iustitiam exequendam erga vos & erga vestros promptos se exhiberent, præcepto vestro, sicut dicunt, vestri servientes annonam ecclesiæ apud Castrumduni, & apud Bonam vallem violenter acceperunt, & vinum domni Hilduini cantoris in vico coriariorum [a] saisierunt: plurima etiam indigna clericis & hominibus eorum intulerunt. Postulant itaque clerici summa instantia, vt in civitate & per totum episcopatum divinum officium [b] interdicam donec sua recipiant, quæ iniustè & præproperè sibi esse ablata reclamant. Et quia iustitiæ deesse non possum postulavi ab eis inducias, quas vix impetravi, donec ad vos nunc tertiò mitterem, & ad corrigendum quod perperam factum est, excellentiam vestram commonefacerem. Moneo itaque & consulo, vt clericis sua restitui faciatis, ne tam præclara ecclesia in tam sanctis diebus divino privetur officio, & de vobis à transeuntibus, qualem non deceret, publicetur opinio. In recuperabili enim re non est tam prçceps danda sententia, nec malivolorum inordinatè satianda sævitia. Monui itaque & iterum moneo suadente caritate qua præcordialiter vos diligo, vt quod corrigendum est corrigatis, & quicquid duriter facere intenditis, vsque ad legitimam discussionem differatis: ne digesta ira pœniteat vos fecisse quod faciendum non fuisse ratione docēte videbitis. Quòd si admonitionibus & petitionibus meis totiens repetitis adquiescere non vultis, & iustam sa-

[a] sic loq. epist. 101.

[b] vt epist. 94. & 120.

tisfactionem respuitis: ne miremini si doleo cum dolentibus, & lugeo cum lugentibus, qui per omnia paratus eram & gaudiis vestris congaudere, & doloribus condolere. Valete.

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister Vulgrino Parisiensi archidiacono, à zelo iustitiæ non tepescere.

CXXII.

Quia portitor litterarum vestrarum festinabat ad reditum, & ego publicis & familiaribus negociis præpeditus eram, plura scribere non potui. Breviter itaque de Iudea baptizata & Christiano nupta, postea verò ad Iudaismum reversa, fraternitati tuæ respondemus: quoniam verum connubium fuit, quod inter personas eiusdem legis nulla interveniēte causa quæ coniugium solvit, ritè celebratum fuit. Quamvis itaque mulier dupliciter fornicata sit, quia & ad Iudaismum rediit, & viro alteri, Iudaici videlicet ritus nupsit: vir tamen Christianus qui aliam vivente ea duxit, proculdubio adulterium perpetravit. Canon autem manifestè dicit, sicut ipse benè nosti,[a] *Quia incestis coniunctionibus nihil veniæ reservamus, nisi cùm adulterium separatione sanaverint.* Dicit enim [b] beatus Augustinus in libro de nuptiis & concupiscentia: *manet inter viventes quoddam coniugale, quod nec separatio nec cum alio copulatio possit auferre.* Hieronymus etiam [c] ad Oceanum de morte Fabiolæ: *præcepit Dominus vxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis: & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris præcipitur, hoc consequenter redundat ad fœminas. Neque enim*

[a] epist. 225.
[b] in ca. vlt. cau. 32. q. 7. & epist. 125.
[c] in duobus v. c. ad vltimum.

adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Multa in hunc modum reperiri possent, sed te hæc benè nosse non ambigo. Vale.

[a] al. Gauterio.

Ivo ecclesiæ Carnotensis minister [a] *Galterio fratri, Belvacensis ecclesiæ bibliothecario, salutem.*

CXXIII.

Requisitus ex parte tua, qua pœnitentia multandus sit presbyter, qui verba divina sacramenti, & insignia sacerdotalis officij in coniugali benedictione cuiusdam virginis illusoriè transmutavit, & alia pro aliis interposuit, hoc interim respondeo, quia specialem sententiam super hoc non inveni, quia nec tale adulterium vel potiùs sacrilegium divinorum [b] sacramentorum ab aliquo perpetratum vlteriùs audivi. Videtur itaque mihi, quia sicut novum genus est criminis, ita procurandum est novum experimentum medicaminis: ne tamen aliquid severiùs in huiusmodi sacrilegio sine divinæ auctoritatis munimine iudicetur. vbi [c] speciales sententiæ non occurrunt, quantum mihi videtur, generales, quæ super divinorum sacramentorum temeratores promulgatę sunt, sufficere possunt. Habetur enim in concilio Toletano viij. capitulo. xj. *Nihil contra ordinem, temeritatis ausu præsumatur: neque illa quæ summa veneratione censentur vel minimo præsumptionis actu solvantur.* & post pauca. *Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.* Item in decretis Iulij Papæ episcopis per Ægyptum missis: *sacerdos aliter quàm præceptum est fa-*

[b] *al. sacrorũ alicubi perp.*

[c] *vt in l. 12. de legibus. D.*

latius extat in ca. nihil cau. 7. q. 1.

Digitized by Google

tiens, tamdiu à sacrificando cessabit, quamdiu legitima pœnitentiæ satisfactione correptus ad gradus sui officium redeat quod amisit. Et hæc de his qui simpliciter & ignoranter erraverunt; quanto magis de his qui fraudulenter verba sacra perverterunt, & ita mulierculam simpliciter accedẽtem, quantum in se fuit, fornicationi addixerunt? Et de his ista sufficiant. Vale.

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister per omnia devotum obsequium. CXXIIII.

Noverit paternitas vestra quoniam Hugo [a] Puteacensis timore Dei tactus, & corde compunctus, ea quæ ecclesiæ nostræ abstulerat, quantum ad portionem suam pertinuit, integerrimè reddidit. Mihi verò quæ mea & meorum erant, se cuncta redditurum datis obsidibus sub fidei sponsione firmavit: & quia de discretione à vestra paternitate fueram commonitus, ea interim accipere distuli quamdiu abstinuerit ab exactionibus & angariis, quas in terra Fraxineti facere consuevit. Vnde gratias referimus quantas possumus vestræ paternitati, qui manum nobis in hac necessitate porrexit, & qua debuit miseratione condoluit. Rogamus etiam vt causa nostri de cætero non teneatis eum interdictum vel excommunicatum, neque suos, quamdiu in sponsione sua perseveraverit, & prædictas exactiones non acceperit. Domnus [b] verò Ludovicus non vult nobiscum pacem componere, quia nolo Paga-

[a] *Iunge epist.* 111. & 112.

[b] *epist.* 114.

num illum in infamiam lapsum, qui matrem suam eviſceravit, & quibus potuit vnguibus [a] ſciſmatis laceravit, honoribus eccleſiaſticis ſublimare. Ego itaque per manum veſtram offero ei omnem iuſtitiam, vel ſi ad ſatisfactionem venerit, quam ei potero facere lege non contradicente miſericordiam. Et quia vtrunque refutat, vnum conſilium mihi reſtat exſpectare miſericordiam Dei, donec iuſtificet cauſam meam. Valete.

[a] *al. ſchiſmatis.*

Daimberto [b] *Dei gratia Senonenſium archiepiſcopo, Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, cum humili devotione ſervitium.*

[b] *in alio exemp. Vmberto malè.*

CXXV.

De Hieroſolymitanis, quorum vxores fornicatæ ſunt, benè mihi videtur ſentire ſanctitas veſtra: quia ſecundum evangelicam & apoſtolicam doctrinam oportet eos aut ad proprias vxores redire, aut eis viventibus ſine vlla carnis commixtione manere. Alioquin ij qui nec adulteras mulieres abhorrent, adulteri reputabuntur, & adulterorum pœna apud Deum iudicabuntur, ſecundum illud apoſtoli. *Fornicatores & adulteros iudicabit Deus.* Vnde Auguſtinus in libro de x. cordis: *Non adulterabis, id eſt non ibis ad alienam aliquam præter vxorem tuam.* Idem in libro de nuptiis & concupiſcentia. [c] *Vſque adeò manent inter viventes ſemel inita iura nuptiarum, vt potiùs ſint inter ſe coniuges etiam ſeparati, quàm cum his quibus aliis adhæſerunt.* & paulo-poſt: *manet inter viventes quoddam coniugale,* quod

confer cum epiſt. 188.

Heb. 13.

[c] *cap.* 20. *& refertur in c.* 28. *cau.* 32. *q.* 7.

quod nec separatio, nec cum alio copulatio possit auferre. Inde etiam Hieronymus ad Oceanum: *præcepit Dominus vxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis: & si dimissa fuerit, manere innuptam. quitquid viris præcipitur, hoc consequenter redundat ad fœminas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus retinendus.* His & aliis eiusmodi auctoritatibus freti, si aliquando apud nos causa fornicationis tale divortium [a] contigerit, censura ecclesiastica cogimus separatos vel sibi reconciliari, vel sine spe manere coniugij. Quòd si ij qui debent vxores virtute præcedere, volunt vxores victrices esse libidinis, [b] ipsi autem vincuntur à libidine, qui aliis mulieribus cupiunt adhærere, monemus eos, vt considerantes fragilitatem vasis muliebris id infirmiori sexui indulgeant, quod fortiori indulgeri desiderant. Dicit enim beatus Augustinus de sermone Domini in monte: *nihil enim iniquius quàm fornicationis causa dimittere vxorem, si & ipse vir convincitur velle fornicari. Occurrit enim illud apostoli: In quo enim alterum iudicas, teipsum condemnas. eadem enim agis quæ iudicas. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abiicere vxorem, debet & ipse à fornicatione esse alienus.* Idem in libro de verbis Domini tractatu xlvii. *Intactam quæris, intactus esto. Puram quæris, noli esse impurus.* Quòd si reprehensibiles se esse futuros formidant quòd fornicarias mulieres recipiunt, audiant quid dicat Hieronymus in explanatione Oseæ: *Non est culpandus Osea propheta, si meretricem quam duxit, convertit ad pudicitiam; sed potius laudandus quòd ex mala bonam fecerit. non enim qui*

Matt. 16. & in c. 19. cau. 32. q. 5.

[a] *al. contingat.*

[b] *epist.* 148.

refertur in c. nihil. cau. 32. q. 6.

Hieronymus super Osee lib. 1. *ad cap.* 1. *citatur etiam epist.* 148.

Digitized by Google

bonus permanet, polluitur si societur malo, sed qui malus est in bonum vertitur si boni exempla sectetur. Et quia non ignoranti legem loquor, hæc pauca quæ dicta sunt ad inquisita sufficere arbitror. Valete.

Daimberto Dei gratia Senonensis ecclesiæ archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & obsequium. CXXVI.

a al. agimus.

b vide epist. 121.

c vt etiam libertinis, epist. 133. & conditionariis, epist. 147.

d sic vt. antea. extraneæ f. gentis.

e ita loq. epist. 117.

Gratias [a] referimus excellentiæ vestræ, quòd paterna diligentia super nos vigilatis, & ne turba maior inter ecclesiam Carnotensem & Comitissæ clientelam concitetur, præcavere nos monetis. Quod & nos studuimus, quamvis multis iniuriis lacessiti, [b] multis contumeliis provocati. Certum tamen habeat amantissima vestra paternitas, quia iuramētum quod fecerunt clerici de non recipiendis vulgò [c] natis in concanonicos, vel quibuslibet aliis de [d] extranea familia genitis me inconsulto fecerunt. Sed quia non est meum filios mihi commissos in infamiam detrudere, ne periurium incurrerent, non solùm quod fecerant indulsi, sed etiam apud domnum Papam pro eis intercessi, vt quod fecerant approbaret, & decreti sui pagina roboraret, ne cui minori claui [e] solvere liceret, quod sub principali clavi seratum esse cognosceret. Huius itaque decreti formam sanctitati vestræ transmisi, vt si fortè colloquium cum Comitissa vos habere contigerit, persuadeatis ei, vt hanc iniuriam, quæ quantùm ad eam pertinet, nulla est, æquani-

Digitized by Google

militer ferat, aut quod iustitia & lex dictaverit, accipiat. Alioquin parati sunt clerici magis in æternum exilium trudi, quàm ad periurium aliquo modo pertrahi. Valete.

Ludovico Dei gratia Francorum Regi designato, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & servitium. CXXVII.

Quando venerunt ad nos litteræ vestræ, omnino imparatus eram, vt in tam brevi securè & honestè venire possem ad colloquium vestrum. Prætereà respectus est inter me & Comitissam vsque ad adventum Albanensis episcopi, per cuius consilium vel iudicium promittit se satisfacturam Deo & ecclesiæ nostræ. Infra ergo hunc respectum non est legitimum vel honestum, vt ei quæram aliquod malum vel nocumentum, vel etiam reddam me in hoc suspectum. Transacto verò hoc respectu potero vestræ celsitudini vbicunque placuerit cum vestro conductu occurrere, & liberè & apertè secundum quod ratio postulaverit, & rerum exitus, ea quæ erunt tractanda tractare, & prout ratio dictaverit diffinire. Non ergo indignetur adversum me vestra sublimitas, si suspicionem doli & perfidiæ incurrere mea veretur humilitas: quibus remotis vestrum desidero habere colloquium, & meum pro viribus offerre servitium. Valete.

Digitized by Google

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, Odoni confratri & compresbytero salutem.

CXXVIII.

Legatus quem tua fraternitas mihi misit, non exspectavit responsum nostrum vel rescriptum. Nunc itaque fraternitati tuæ respondeo, de persona illa quam ad colloquium nostrum mittere disponebas, Virgilianum illud, *timeo Danaos & dona ferentes*. quia suspectum me semper habuit, & apud sublimes [a] potestates quantum potuit me insimulavit. Vnde si secus quàm vellet, res accideret, de suspecto magis me suspectum redderet, & maiores inimicitias adversum me concitaret. Si autem sua sponte, suo instinctu ad colloquium nostrum veniret, vel quicunque illius partis & modum conciliandæ pacis mihi intimaret, quantum Deo donante prævalerem, pulverem pedum portantium pacem humiliter lavarem atque detergerem. Nostrum enim propositum est quantum possumus paci ecclesiæ insudare, & potestate quam nobis Deus dedit, vti in ædificationem & non destructionem. Et quantumcumque me ad hoc implendum, aut mea impediat imbecillitas, aut resistat auditorum [b] pervicacitas, aut quantumlibet me laceret æmulorum obtrectatio, principaliter tamen in corde meo ista viget intentio. quia & sol licèt suæ claritatis radios non effundat, cùm nube tegitur; tamen caloris sui virtute non privatur. In his itaque recurro ad iudicem internorum:

[a] *al. personas.*

[b] *de qua epist. 12. 25. 67. 204.*

Digitized by Google

& cum bona volo & non valeo, iudici meo dico. *Imperfectum meum viderunt oculi tui.* Oret itaque fraternitas tua cum cæteris conservis meis, vt qui dedit velle, addat & perficere pro bona voluntate. Vale. *Psalm. 138.*

Ivo Dei gratia humilis ecclesiæ Carnotensis episcopus, Gaufrido Vindocinensi Comiti salutem.

CXXIX.

Cum omnibus ovibus nobis à Deo commissis, pastorali diligentia providere debeamus, ne pascua vitæ deserant, ne luporum invisibilium morsibus se intrudant: præcipuè hoc nobilitati tuæ debemus, qui & noster es parochianus, & ecclesię nostrę [a] cataneus. Quod ideò dilectioni tuæ scribo, quoniam audivi te velle ducere in vxorem Vicecomitissam Blesensem, cuius defuncto marito fuisti consanguineus, sicut mihi scripserunt & probare parati sunt nobiles viri, tam tui, quàm defuncti Vicecomitis Roberti consanguinei. Vnde tibi mando, & per legem Christianam interdico ferales & incestas nuptias, [b] quas nec lege poteris defendere, nec legitimos de eis heredes suscipere. Si ergo salutaria nostra monita suscipis, cùm ad nos miseris, statuemus tibi diem certum & locum, quatinus ad legitimam discussionem venias, & sententiam quam lex Christiana dictaverit, super tali desponsatione [c] recipias. Quod si aliter incœptum tuum adimplere præsumpseris, & excommunicationem incurres, & infamiæ notam non evades.

[a] *notanda vox, cataneus adi not.*

[b] *vetita. epist. 45. & 211. Adi Gr. cau. 35. q. 1. & seqq.*

[c] *al. accipias.*

Digitized by Google

Consanguinitas autem inter te & virum prædictæ mulieris sic se habet. Landricus Sorus quendam filium filiamque habuit, qui filius Lancelinus nomine filium Lancelinum genuit, ex quo Agnes fuit, quę Robertum genuit, qui Robertus filiam Hugonis Dunensis in vxorem habuit. Filiam verò Landrici Sori habuit [a] Buchardus Rata-pilata. Ex quibus natus fuit Buchardus Calvus, de quo Fulco [b] Aser natus fuit, ex quo descendit Nifrana, [c] quæ Gaufridum Grisam tunicam genuit, qui illam vult accipere in vxorem. Vale.

[a] *al. Burcardus.*
[b] *al. Anser.*
[c] *al. Visfrana vel Infrana*

Ivo Dei gratia humilis ecclesiæ Carnotensis episcopus Matildi Blesensi Vicecomitissæ salutem.

CXXX.

Quoniam tibi & omnibus quos in Deum vel propter Deum diligimus, salubria monita vel præcepta dare debemus, monemus & præcipimus per legem Christianam, vt coniugium quod cum Comite Vindocinensi te inituram pepigisti, vsque ad legitimam discussionem differas, & bonam æstimationem quam hactenus habuisti non [e] amittas. Quod si aliter præsumpseris, & excommunicationi subiacebis, & perdes res tuas quas pro hoc coniugio distraxeris. Dicunt enim communes consanguinei Vindocinensis Comitis, & Roberti Vicecomitis mariti tui defuncti, quia consanguinei fuerunt Comes Vindocinensis, & Robertus maritus tuus, eo gradu quo litteræ [f] Comiti missæ demonstrant,

[d] *confer epist. superiorem.*
[e] *al. perdas.*

Digitized by Google

& probare parati sunt. De qua re statuam tibi & Comiti diem & locum, cùm ad me propter hoc nuncios vestros miseritis. Ordo autem parentelæ suprà [a] scriptus est. Vale.

[a] *epist. 129.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister Vulgrino Parisiensi archidiacono salutem.

CXXXI.

De presbytero qui ecclesiam quam regebat, nulla cogente necessitate in manu tua refutavit, & per manum laicorum cubile sponsæ, qua se indignum vel quam se indignam refutando iudicavit, conatur ascendere, hoc fraternitati tuæ respondeo: quia iustum est vt in iudicio quod de se iudicavit permaneat, & sponsam quam repudiavit, vivente fratre qui ei legitimè [b] incardinatus est, adulterare non præsumat. Quòd si per laicorum violentiam intrudere se voluerit; tua fraternitas novit antiquis regulis cautum esse, quòd laicis [c] nulla est attributa facultas presbyteros in ecclesia ordinandi, vel de ecclesia eiiciendi. Adversus quam formam si presbyter ecclesiam irruperit, tui officij est in presbyterum præsumptorem anathematis gladium [d] exerere, & laicos huius pervasionis cooperatores, donec desinant, à liminibus ecclesiæ sequestrare. Vale.

[b] *ita vt. adde not.*

[c] *vide canones sub can. 16. q. 7.*

[d] *al. exercere*

Digitized by Google

Daimberto Dei gratiâ Senonensium archiepiscopo, Iuo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem & seruitium. CXXXII.

Quoniam importunitas pulsantium frequenter quod quærit assequitur, iterum & iterum paternitatem vestram rogamus, vt iustitiam adhuc ab archipresbytero [a] Stampensi dilatam, amodò accelerari faciatis de Haymone Stampensi parochiano vestro & nostro, qui hominem meum & alium hominem huius Archipresbyteri mei angustiis carceralibus,& inedia iniustè ad redemptionem cogit; qui etiam eundem Archipresbyterum, cùm deferret legationem vestram & nostram ad eum, coëgit in fide spondere quòd nullam de eo proclamationem vel apud vos vel apud nos vltrà deberet facere. Hanc igitur ignominiosam iniuriam sicut decet animadvertite, & vobis & mihi super his quantam oportet iustitiam facite. De cætero disceptationem quæ est inter partes ecclesiæ nostræ volo vt sciatis, quā breviter annotabo vobis. Violato claustro [b] Carnotensi præterita æstate, maior cleri pars, quantum ad personatum & numerum, ferrè non valentes Comitissæ iniurias & minas, de ciuitate exierunt, quosdam ex suis ad vos mittendo. Alij Regem Regísque filium pro reclamanda iniuria sibi illata adierunt: de stipendiis communibus fratrum, quod opus fuit, expenderunt. Iniuriam sibi factam dicit minor pars adversaria, quòd res communis sine communi

[a] *confer. epist. 50. in fine.*

[b] *conf. epist. 133.*

consilio est expensa. Cui obiectioni respondet pars altera: quod expendimus, tam pro vestra quàm nostra vtilitate expendimus: & quod vobiscum priùs hoc non tractavimus, ratio fuit, quia à quibusdam vestrum impedimentum timebamus, nec ad ecclesiam nostram redire permittebamur. Consentiunt in hoc multi, quos ad hoc congregavi: quia quod pro communi necessitate expensum est plurimorum & maiorum consensu, de communi exsolvendum est. Volo itaque, vt per præsentium portitorem sententiam vestram & ecclesiæ vestræ super hoc mihi rescribi faciatis. Vale.

Ricardo[a] *Dei gratia Albanensium episcopo, & sanctæ ecclesiæ Romanæ legato, Iuo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, benè valere, & non omni spiritui credere.* CXXXIII. [a] al. Richardo.

Sciens quia meliora sunt vulnera diligentis quàm fraudulenta oscula blandientis, & illud psalmographi, *corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me:* caustica[b] verba vestra, quantum pertinet ad simplicitatem intentionis vestræ, æquanimiter accepi: sed duplicitatem falsorum fratrum, qui quasi quibusdam latrociniis[c] noctis, falsa pro veris sollicitudini vestræ suggerunt, grauiter animaduerti: quorum falsitas citò patebit cùm luce veritatis reverberabitur & in lucem prodire non audebit. Horum sunt quidam qui infamiam suam non aliter se posse velare arbitrantur, nisi famam bonorum lædere, & vasa sincera incrustare[d] mo-

Prou. 27. *Psal 140.* [b] *sic etiam loq. epist. 277.* [c] *sic loq. epist. 219.* [d] *ex Horatio lib. 1 sat. 3.*

liantur: qui alia de causa symoniam non reprehendunt, nisi quòd symoniaci esse non possunt: cum alij aliqui in ecclesia assequuntur quod isti præpedientibus quibusdam incursionibus assequi non merentur. Quòd si oculos mentis in se reflecterent, præter symoniam multa in se tam facinora quàm flagitia meritò reprehenderent: vt patenter eis dici possit illud apostoli: *In quo alterum iudicas, teipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas.* Nec ista dico quòd conscientiam meam aliquando tali scelere contaminatam intelligam: sed miror cur hoc solum vel in sola Carnotensi ecclesia reprehenditur, cum & hoc & multa alia æquè damnabilia in omni penè Gallicana ecclesia dominentur. Quòd autem vobis suggestum est, symoniacam hæresim me permittente in ecclesia Carnotensi publicè dominari, omnino veritate caret. quia hoc malum ab initio clericatus mei semper exhorrui; & postquam ad episcopatum veni, quantum Deo donante prævalui, in superficie resecavi. Quod manifestum fieret, si pace confratrum & coëpiscoporum nostrorum fieri posset: in quorum ecclesiis multæ malæ consuetudines adhuc caput erigunt, [a] quæ temporibus nostri sacerdotij Deo auxiliante in ecclesia Carnotensi sopitæ sunt. Si qua autem adhuc sunt quæ pro consuetudine antiqua publicè exigant decanus & cantor & alij ministri ab his qui canonici fiunt, me contradicente & persequente, Romanæ ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt cubicularios & mi-

Rom. 2.

[a] epist. 94. & 117.

nistros sacri palatij multa exigere à consecratis episcopis vel abbatibus, quę oblationis vel benedictionis nominę palliantur, cùm nec calamus nec charta gratis ibi (vt aiunt) habeatur. & hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cùm non habeam quid respondeam, nisi evangelicum illud: *quod dicunt seruate & facite: sed si id faciunt, secundum opera eorum nolite facere*: Si autem hanc pestem radicitus evellere non valeo, non tantùm invalitudini meæ hoc imputandum est; quia ad hoc ab origine nascentis ecclesiæ Romana ecclesia laboravit, nec à gremio etiam suo tales sua quærentes penitus prævaluit eliminare. Nec in diebus malis regnare desinet cupiditas, donec finito mundi termino pacatum regnum accipiat caritas. Interim autem, vt verbis Augustini vtar, *quantumlibet vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior quàm archa Noë, vbi inter homines viij, reprobus vnus derisor patris inventus est: aut melior quàm domus Abrahæ, vbi dictum est, eiice ancillam & filium eius: aut melior sit quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Et vt ad Christiana tempora veniam, semper patitur Christus, in membris suis Iudam proditorem, ecclesia Nicolaum fornicationis laudatorem, Simonem lucrorum sacrilegorum sectatorem: & vt vniversaliter dicā, semper abundabit palea donec ventiletur area. Si qua tamē talia in auribus nostris iudiciario ordine publicātur, si certis documentis approbantur, conservato quidē

hac de re Gregorius magnus epist. 44. & refertur in ca. sicut cau. 1. q. 2.

Matth. 23.

epist. 137. ad Hipponenses in ca. 6. dist. 47.

Genes. 9.

Genes. 21.

Malach. 1.

legum tramite, inulta præterire non patimur. Incerta autem æterni iudicis tribunalibus iudicanda reservamus: scientes quia qui non habet potestatem reum condemnare, vel non potest comprobare, immunis est. Intelligant igitur conservi vestri viventes in diebus malis sicut & nos, quibus nondum sunt revelata abscondita tenebrarum, & [a] manifesta consilia cordium, sicut nec nobis, ex imperfectione sua imperfectionem nostram, neque festinent incerta iudicare. Sed si forsitan ad ligna cædenda simpliciter incedunt, videant ne per immoderatum ictum [b] ferrum de manubrio fugiat, & aliquem de filiis prophetarum occidat. De cætero notum facio sollicitudini vestræ, suspectum vos esse clericis Carnotensis ecclesiæ, quòd eos Blesim invitastis ad recipiendum prò emunitate claustri [c] Carnotensis iudicium, vbi dicunt se timere vim [d] temerariæ multitudinis; cùm clientela Comitissæ præcipuam ibi habeat potestatem, quæ statutum Carnotensis ecclesiæ de non admittendis ad clerum [e] libertis aduersus suam factum esse conqueritur honestatem. Quapropter opòrtet libertatem religionis vestræ ita in medio stare, vt non videamini in iudicio parvipendere personam pauperis & honorare vultum potentis. Nec ista dico, quòd mali aliquid suspicer ex parte Comitissæ, sed quia debitor sum honestati Romanæ ecclesiæ, [f] quantum ad parvitatem meam pertinet, providere. Cuius si non honoro missum, non videor honorare mittentem.

[a] *al. manifestata.*

[b] *Deuteron. cap. 19. S. Gregor. lib. 10. moral. c. 9. Pet. Bles. epist*

[c] *confer. epist. 127.*

[d] *aliàs leg. contrariæ multitudinis.*

[e] *sic plerique vett. codd. in exemplari Ser. legitur, libertinis. His coniungendi sunt loci epist. 126 & 147.*

[f] *vt in fine epist. 92.*

Digitized by Google

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem & obsequium. CXXXIIII.

De pacto coniugali quod factum est inter duos nobiles, ita vt qui filiam habebat, iuraverit se eam traditurum vni de filiis alterius nobilis cui vellet, cum ad nubiles annos virgo pervenisset: hoc paternitati vestræ respondeo, quod & natura disposuit, & lex tam ecclesiastica quàm mundana firmavit: quia quorum per coniugalem copulam vnum debet fieri corpus, eorundem pariter animorum debet esse consensus. Quicquid ergo pater nesciente virgine [a] iuraverit, cùm ad annos rationales [b] perducta est, nisi ipsa virgo consentiat, etiam vivente patre secundum leges irritum erit. Vnde Papa Nicolaus Hincmaro scribit episcopo. *Sufficiat* [c] *per leges solus eorum consensus de quorum coniunctionibus agitur.* Qui consensus solus in nuptiis si forte defuerit, cætera omnia etiam cum ipso coitu frustrantur, Ioãne Chrysostomo magno doctore attestante, qui ait. *Matrimonium non facit coitus sed voluntas.* Inde etiam in legibus [d] romanis Iustiniani Imperatoris ita habetur. *Sponsalia sicut nuptiæ consensu fiunt contrahentium. Et ideò sicut in nuptiis, ita sponsalibus filias familias consentire oportet.* Et alibi, *a primordio ætatis effici sponsalia possunt, si modò ab vtraque persona id fieri intelligatur, id est, si non minores sint quàm duodecim annis.* Hoc de proposita quæstione [e] sentio, & huiusmodi controversiam, si ad au-

l. Titia. D. de verb. oblig. gat.

[a] *al. iurat.*

[b] *vel. pervenerit.*

[c] *al. secundum leges, vt in cap. 2. caus. 26. q. 2*

[d] *al. Romanorum. vide epist. 99.*

[e] *al. inquisitione.*

res meas pervenerit, tali ratione diffinio. De cætero notum facio paternitati vestræ, quòd cum nulla à me illata esset iniuria, vel nulla denegata iustitia, cùm etiam [a] respectus esset inter me & Comitissam mediante apostolico: Gulielmus Comitissæ filius in mortem [b] clericorum Carnotensium, & perniciem meam, & omnium ad nos pertinentium coram [c] altare beatæ Mariæ coniuraverit, & omnes cives qui sub banno sunt ad eandem coniurationem compulerit, nisi voluntati servorum suorũ cedamus, & sibi vsurpet violentia, quod sola debet [d] obtinere gratia. Ego itaque hoc Herodianum iuramentum audiens, nolui postea in præsentia huiusmodi coniuratorum divina sacramenta tractare, nec super eos benedictionem episcopalem more solito dare. Promeritum tamen anathema distuli super eos fundere, donec consilium vestræ paternitatis & collegarum nostrorum super hoc acciperem, & consilio & auxilio multorum fretus debita eos censura à funesta conspiratione revocarem. Cum ergo ad vos remisero, volo vos esse præmunitum, vt consilium & auxilium quod vobis sit honestum & nobis vtile ad manum habeatis, & naufragantibus ante submersionem manum extendere festinetis. Valete.

[a] *sic loq. epist. 127.*

[b] *vide epist. 136.*

[c] *al. altari.*

[d] *vet, retinere.*

Digitized by Google

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis minister, debitam cum devotione obedientiam.

CXXXV.

Miles iste præsentium portitor nomine Raimbaldus, in obsidione Hierosolymitana strenuè militavit. Vnde reversus ad propria, diabolico instinctu & impetu iræ subversus, quendam monachum & presbyterum Bonævallensis monasterij, quia quosdam eius servientes herbam furantes, verberari fecerat, castrari fecit. Quod quia inauditum apud nos fuerat, coacto rigore ecclesiastico, arma ei abstulimus, & quatuordecim annorum pœnitentiam indiximus, vt diebus sibi præscriptis à cibis lautioribus abstineret, & tam immane facinus eleemosynis & ieiuniis expiaret. Quod obedienter quidem suscepit: sed postea adhibitis sibi multis & magnis intercessoribus multa nos precum instantia fatigavit, quatinus propter infestationes inimicorum suorum, armis ei vti concederemus. Sed huiusmodi precibus assensum dare noluimus, timentes ne & ipsum & multos alios tam facili indulgentia in [a] discrimen adduceremus. Reservantes itaque hanc indulgentiam apostolicæ moderationi, ad apostolorum eum limina direximus: quatinus & fatigatione itineris huius, peccatum suum diluat, & apud pietatis vestræ viscera misericordiam quam Deus vobis inspiraverit, inveniat. Valete.

[a] vt epist. 161.

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, Adelæ palatinæ Comitissæ pacis & caritatis visceribus abundare. CXXXVI.

Multa vobis de me referuntur, quæ non oportet vt à vobis vera esse credantur. Habui enim & habeo multos & magnos ad perturbandum suasores, qui se etiam promitterent futuros per omnia & in omnibus adiutores. Quod adhuc studiosè evito & evitavi, licèt hoc à multis non religioni adscribatur, sed pusillanimitati. Et putabam me invenisse modum quo pax fieri poterat cum vestra honestate & clericorum voluntate, nisi consilio insipientium & malignorum, filius [a] vester Herodianum illud sacramentum fecisset, & ad idem burgenses [b] suos coëgisset. Quo facto vsus virorum honestorum consilio, nolui eis vltra dare benedictionem. Sed tamen pro amore vestro distuli maledictionem. nec enim benedictione digni sunt, qui maledictionem meruerunt, & in [c] mortem immeritorum incautè conspiraverunt, donec resipiscant, & pro illicito iuramento veniam petant. Oportet ergo vt antequam res in peius vergat, aut per vos, aut idoneos mediatores colloquium habeamus & prout meliùs Deus donaverit, tam periculosam & inutilem turbam ad pacem reducere studeamus. Iam enim dissimulare diu iustè non potero, quin iusto anathemate feriam talium malorum incentores & eorum cooperatores, nisi tantis & illicitis ausibus remedium præparetur,

confer. epist. 116. & 124

[a] *vide epist.* 134.

[b] *vocat cives dicta epist.* 134.

[c] *sic ex vett. codd. anteà. in mortem inimicorum.*

retur, quo res impia & turba inutilis in pacis serenum convertatur. Valete, & quod melius vobis visum fuerit per præsentium portitorem remandate.

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, Belvacensis ecclesiæ congregationi, divinam in tribulationibus consolationem. CXXXVII.

Sciat fraternitas vestra quia in tribulationibus vestris contribulor, & passionibus vestris compatior: sed quia res vestra in angusto posita est, prout oporteret certum vobis consilium dare non possumus: quia in hoc negocio vestro nisi Deus misericorditer consulat, oportet vt aut legem offendatis aut Regem. Si enim concanonicum vestrum criminaliter impetitum alibi quàm in ecclesia examinari conceditis, canonicam legem offenditis: si audientiam regalis curiæ respuitis, Regem offenditis. In qua disceptatione cùm ipsi & ratione & auctoritate sciatis [a] quid sit verius, quid honestius; tamen pro temporum opportunitate sequi vos oportebit [b] quod infirmitati vestræ erit tolerabilius. Si autem sciremus vos esse paratos, vt cum gaudio tolerare possetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possemus vos exhortari vt sequeremini consilium Susannæ, quę magis elegit in manus hominum incidere, quàm Dei legem derelinquere. Sed quia in donis spiritualibus consilium & fortitudo coniuncta sunt; consilium aliud, nisi quod pa-

confer. epist. 263. & 264.

[a] *in vno v.c. quid sit verecundius, quidve.*

[b] *similis sententia epist. 171.*

tientia vestra tolerare possit, dare non audemus: quia qualis vestra sit fortitudo, ignoramus. De curia [a] autem in causis clericorum vitanda; de accusatione vel testimonio clericorum adversus laicos vel laicorum adversus clericos, quid decreta, quid canones, quid & mundanæ leges clament, & apud vos habetur, & nos ex parte scripsissemus vobis, nisi quia gerulus litterarum vestrarum sexta feria post meridiem ad nos venit, & ad reditum festinavit. Ad præsens aliud auxilium fraternitati vestræ ferre non possumus, nisi quòd angelum magni consilij interpellabimus, vt consilia vestra & actus dirigat, & ad bonum exitum perducat. Valete.

[a] *adi Grati. cau.11.q.1.*

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister dilectis sibi in Christo archidiaconibus [b] Vulgrino & Stephano, decorem domus Dei diligere, & quæ Iesu Christi sunt quærere. CXXXVIII.

[b] *Parisiensib. ex epist. 122. & 131.*

Cum de electione episcopi apud vos ageretur, & à quibusdã vestrûm domnus Fulco [c] decanus vester eligeretur, habita est vt audivimus inter vos fœda contentio, quæ & multorum aures offenderet, & de ecclesia vestra non bonum odorem longè latèque dispergeret. De obtenebrata itaque pacis vestræ serenitate, fraterna compassione doluimus: quia quæ gravamina de fraterno [d] scismate ecclesiis evenire soleant, experimento didicimus. Petitioni vestræ tamen hoc respondemus, quia electioni domni Fulconis vel alterius assensum non da-

[c] *ecclesiæ Parisiensis, vt constat ex tit. epist. 112. Confer. etiã epist. 139.*

[d] *al. schis.*

bimus, nisi quem aut cleri plebisque consensus elegerit, aut metropolitani iudicium cum conniventia [a] suffraganeorum habita legitima discussione probaverit. Consulendo itaque monemus fraternitatem vestram, vt nemo vestrûm in tanto discrimine privata odia exerceat, nullus privatum honorem vel privatum commodum quærat, nullus fratrem suum publica infamia pulset, nisi iudicario ordine probare possit quod obiecerit: ne dum temerè non probanda obiicit, ipse [b] talionem recipiat, & se & sua in periculum mittat. Miramur autem prudentiam vestram, [c] quare adversus Regem in præsentia Regis disposuistis causam istam examinare, vbi plus poterit voluntas Regis quàm iustitia legis: vbi nec veritas poterit cum pace discuti, vel inventa servari. Valete.

[a] *hanc in rẽ Gratia. dist. 63.*

[b] *talionis vinculum appellat epist. 51.*

[c] *ad huius electionis discussionẽ postea invitatus fuit Ivo a Rege, vt testatur epist. seq.*

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister debitum filij famulatum. CXXXIX.

Appellatio quam fecerunt Parisienses, ad vos referenda erat, vt vos eis diem & locum pro arbitrio vestro præscriberetis, & episcopos suffraganeos ad hanc discussionem indulto congruo spatio invitaretis. Quod quia factum non est, præproperè mihi facta videtur domni Fulconis [d] electio, & eiusdem electionis futura discussio. Et quia desideranti animæ nihil satis festinatur, poterit contingere quod per sapientiam dicitur: *hereditas ad quam festinatur in initio, in novissimo benedictione carebit.*

[d] *sup. epist. 238.*

Prouerb. 20.

Digitized by Google

Ad hanc autem diſcuſſionem à domino Philippo Rege invitatus eram : ſed hoc mihi diſplicebat, quia ſecundum morem eceleſiaſticum, & inſtitutionem canonicam à vobis talis admonitio non præceſſerat. Nunc vero audita veſtra admonitione, ſi conductum promiſſum Rex mihi dederit, Deo donante venire curabo. Si autem aliqua præpediente ratione venire non potero, neque tot de collegis convenerint, qui ad tanti negocij diffinitionem ſufficiant, aut in aliud tempus rem differte, aut ad ſedem apoſtolicam vtramque partem ire permittite, ad quam iturus eſt domnus Fulco, ſive rata, ſive irrita fiat eius electio. Valete.

Ivo Dei gratia humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter dilecto fratri & compresbytero Gunherio, cum quiete corporis quietem mentis.

CXL.

Si ſacramenta eccleſiaſtica ab apoſtolico, vt rumor eſt, vetita, quibus periculosè intereſſe times, ſcriptis apoſtolicis vel viva voce illius perſonæ, fraternitati tuæ interdicta fuiſſent, cui hæc interdicendi licentia commiſſa fuiſſet, conſulerem vt non tantùm eis intereſſe timeres, ſed etiam ea penitus abhorreres : non quia quod celebratur non ſit ſacramentum, ſed quia communicantibus vſurpatum per inobedientiam fit detrimentum. Securum itaque te in talibus faciat conſcientia munda, quia ſecundùm apoſtolum *omnia munda mundis* : coin-

Rom. cap. 14.

Digitized by Google

quinatis autem & infidelibus nihil mundum, quia inquinata est eorum mens & conscientia. Si ergo ad divina sacramenta te vel pro consuetudine repræsentaveris, vel à fratribus invitatus fueris; quæ celebrantur apud quoscunque inveneris, cordis [a] manu suscipe, mirare, & eorum significata sicut vitæ alimenta in ventre memoriæ suaviter ruminanda repone: non magnoperè attendens quid opinio aut rumor aspergat, sed quid legatio prælatæ potestatis ad vos vsque ordinabiliter perveniens prohibeat aut iubeat. Sicut enim iudicibus ecclesiasticis non alia credenda sunt, [b] licèt vera sint, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, quæ manifestis testimoniis comprobantur: Ita non omnia quæ dicuntur fidei committenda sunt, nisi litteris authenticis comprobentur, aut viva voce gerulorum publicentur. Hæc interim de tua dubitatione respondeo fraternitati tuæ, nullum faciens præiudicium sententiæ meliorum. Vale.

[a] *ex Eusebio Emisseno, citat in fine epist. 287.*

[b] *ca. quamvis. 73. cau. 11. q. 3.*

Ricardo [c] Dei gratia Albanensi episcopo & sanctæ sedis apostolicæ vicario, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem & obsequium.

[c] *al. Richardo.*

CXLI.

De absolutione Regis Philippi excommunicati. Iunge epist. 144.

Sicut de excommunicatione Regis graviter doluimus, propter christianæ religionis detrimentum, ita de absolutione eius, si ad honorem Dei & sanctæ sedis apostolicæ fieri posset, granditer gauderemus, propter eiusdem sanctæ religionis incrementum. Vt autem se-

Digitized by Google

cus fiat quàm ſollicitudini veſtræ à domno Papa commiſſum eſt, conſulere non audemus, quia de rerum exitu ſicut vos ita & nos incerti ſumus. Si autem divina gratia cor eius humiliaverit ad pœnitentiam, conſilium nobis videtur, vt coram poſitis quàmplurimis epiſcopis publicè eum & ſolemniter abſolvatis: quatinus ſicut longè latèque patuit eius averſio, ita multorum religioſorum teſtimonio publicetur circunquaque eius optanda reverſio. In qua re ſatagendum erit diligentiæ veſtræ, quatinus qui pro amore iuſtitię & obedientia ſedis apoſtolicæ perdiderunt eius amicitiam, in [a] reconciliatione eius redintegrentur ad gratiam. Conſultum autem famæ veſtræ melius crediviſſem, ſi alibi quàm Senonis iſta fieret abſolutio, vbi cuique liceret liberè dicere quod ſentiret. De cætero ad cōcilium denominatū gratanter ire deſidero: ſed contra voluntatem Regis, cuius odium [b] iam per decennium tolero, qua via, quo conductu, vel circuitu Trecas venire valeam, non invenio. Si ergo vel per ipſum Regem vel per Comitiſſam, aliquam mihi ſecuritatem impetrare poteſtis, obnixè rogo, vt id facere ſtudeatis.

[a] *iunge loc. epiſt. 104. in fine.*

[b] *Regis inimicitia in Ivonem, epiſt. 67. & minùs epiſt. 35 à quo ſibi metuit epiſt. 113.*

Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter Matildi [c] Anglorum reginæ, cum regina Angelorum in cælo regnare. CXLII.

[c] *Mathildi, confer epiſt. 107.*

Cum omne datum non tantum ex ſua quantitate, quantum ex dantis affectu æſtimandum ſit: campanas quas beatæ & perpetuæ vir-

Digitized by Google

gini dedistis, tum pro vestra devotione, tum pro sua delectabili sonoritate vice ipsius perpetuæ virginis gratãter suscepimus, & in loco celebri ad auditum confluentium populorum collocari fecimus. Quæ quotiens ad significationem certarum horarum moventur, ita auditorum mentes [a] mulcent, vt vestra memoria in singulorum cordibus renovetur. Nec leviter est æstimanda talis memoria, quæ tunc reflorescit, quando illa singularis hostia pro nobis redimendis in ara crucis oblata, per novi sacerdotij ministros in Domini mensa quotidie consecratur: quando hymnis cælestibus, tanquam vitulis labiorum, Deus à fidelibus [b] honorificatur: quando à peccatoribus rea pectora tundentibus Deus offensus sacrificio contribuláti spiritus ad misericordiam inclinatur. Horum bonorum proculdubio participes extant, qui Dei ministris bona quibus abundant & istis desunt, pro eius honore & amore subministrant. Ita quod deerat inopiæ nostræ, copia vestra benignè ministrare iam cœpit, & se suppleturam in supplendis vel restituendis [c] ecclesiæ nostræ tectis vberiùs repromisit. Sic antiquus Dei populus ad tabernaculi vsum iubente Domino per Moysem offerebat aurum, argentum & æs, bissum quoque & coccum, purpuram & hyacinthum, mulieres etiam gemmas, & inaures, quibus tunc visibiliter vestimentum pontificis & tabernaculum ornarẽtur & ministrorum novi testamenti sancti mores designarentur. Quibus autem preciosa ista deerant, pilos caprarum offerebant, quibus

[a] *al. mulcentur.*

[b] *al. honoratur.*

[c] *al. reficiendis.*

Exod. 35.

Digitized by Google

vela cilicina fierent, ad conservandum splendorem interiorum ornamentorum, ne pulvere sordescerent, vel imbribus putrefierent. Hanc formam pietatis sequetur excellentia vestra, cùm ad vtensilia vel sartatecta domus Dei reficienda, in quibus voluerit, vel quantum voluerit, suppeditabit necessaria. Pro quibus omnibus illum expectate proculdubio retributorem, quem talium didicistis fuisse præceptorem. Val.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Roberto Mellentino Comiti, salutem & orationum suffragia. CLIII.

Libertati & prudentiæ vestræ gratias referimus, quòd domnum Richardum Pratellensis monasterij abbatem, virum religiosum & prudentem, provt dignus est, honestè tractatis, & in negociis suis, pro vt opus est, devotè & fideliter ei assistitis: & insuper rogamus, vt quod benè cœpistis, meliori fine concludatis. Quòd enim in revocandis monasterij sibi commissi possessionibus elaborat, professionis suæ debito coactus facit: quia ab vnoquoque abbate, quando benedictionem accepturus est ab episcopo, hoc exigitur: quatinus profiteatur res monasterij sui hactenus malè dispersas se recollecturum, & ad vsus fratrum pauperumque fideliter dispensaturum. Et in decretis Symmachi Papæ [a] cæterorúmque sanctorum patrum de distractis ecclesiæ rebus continetur, vt sit danti, & accipienti, vel possi-

[a] *citat epist.* III.

Digitized by Google

denti anathema, nec aliquo se obstaculo ante tribunal Christi muniat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta dispergit. In Agatensi quoque concilio continetur, vt in [a] venditionibus quas abbates faciunt hæc forma servetur: vt quicquid sine licentia episcopi venditum fuerit, ad potestatem episcopi revocetur. Idem etiam de strenuitate vestra dici potest, quia divina providentia vos eidem loco defensorem præparavit: quoniam quicquid à monasterio prædicto sine vestro assensu distractum est, totum oportet ipsi monasterio restitui, & vsibus fratrum quibus data sunt, intergerrimè restaurari. Hæc hactenus. De cætero nobilitatem vestram in hoc culpamus, quòd beneficium [b] Carnotensis ecclesiæ, quod aliis magnis magnum videtur, ita parvipenditis, vt neque quod dispersum est ab antecessore vestro revocare studeatis, neque debitum nobis servitium in aliquo impleatis. Qui enim beneficium illud occupaverunt, ita inter vtrumque natant, vt neque nobis serviant propter vos, neque vobis propter nos. Monemus itaque vos, vt super hoc consilium capiatis, & nobis remandetis: quia in hoc nullum est vestræ amplitudini commodum, nobis autem magnum incommodum. Valete.

[a] idem Decreti lib. 2. tit. de alienatione & commutatio. rer. eccles. & Gratianus in ca. 12. q. 2. an res ecclesiæ, &c.

[b] beneficium vt epist. 168.

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia fidelium orationum obsequium. CXLIIII.

Notum facimus paternitati vestræ, quòd tertio Kal. Augusti plures episcopi cum

Remensis quam Senonensis provinciæ invitati à domno [a] Ricardo Albanensi episcopo legato vestro, convenimus in quoddam municipium Aurelianensis episcopatus, nomine Balgenciacum, ad faciendam absolutionem [b] Regis secundùm tenorem litterarum, quas super hac re miserat moderatio vestra. Convenit etiam Rex & lateralis [c] sua, & secundùm præceptum vestrum tactis sacrosanctis Evangeliis parati fuerunt abiurare absolutè omnem carnalis copulæ consuetudinem, insuper & mutuam collocutionem, nisi sub testimonio personarum minimè suspectarum, vsque ad vestram dispensationem. Sed quia in litteris vestris continebatur, vt in hac absolutione consilium prudentium sibi adhiberet domnus Albanensis episcopus, totum onus consilij voluit ex arbitrio pendere pontificum. episcopi verò nescimus quid conijcientes, semper replicabant se debere esse huius consilij comites & non duces. Quamvis quibusdam nostrûm videretur, quòd prędicta absolutio ita posset sicut prætaxata est, honestè fieri, & propter quorundam simultates non satis rationabiliter impediri. Cùm itaque res indefinita remaneret in medio, Rex clamitans inculcabat se malè esse tractatum, qui tamen per se & per nos adhuc pulsat ad aures paternitatis vestrę, vt secundùm moderationem litterarum vestrarum, & verba quæ domno Galoni coepiscopo nostro iniunxistis, causam eius temperetis: ne contingat de eo illud Salomonis, *qui multùm* [d] *emungit, elicit sanguinem.* Dispensationis autem modus nulli

[a] *al. Richardo.*

[b] *iunge epist. 141.*

[c] *de qua epist. 13. & 28.*

[d] *al. emungitur. Prou. cap. 30.*

Digitized by Google

vnquam ſapientum, diſplicuit. Vnde beatus [a] Cyrillus ad Gennadium presbyterum: *Sicut enim qui mare navigant, tempeſtate vrgente, navique periclitante quædam exonerant, vt cætera ſalva permaneant; ita & nos cùm non habemus ſalvandorum omnium negociorum certitudinem, deſpicimus ex ijs quædam, ne cunctorum patiamur diſpendia.* Et quia hæc ſuggerendo dicimus non docendo, noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, vt imbecillitati hominis, amodò, quantum cum ſalute eius poteſtis, condeſcendatis, & terram quæ eius anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis. De cætero ſanctæ paternitati veſtræ ſupplicando ſuggerimus, vt domnum [b] Galonem coepiſcopum noſtrum, de Belvacenſi epiſcopatu, quem propter ſacramẽtum domini Ludovici habere non poteſt, per manum Senonenſis archiepiſcopi transferre iubeatis in Pariſienſem epiſcopatum, quem ei gratanter & devotè concedunt pro veſtro amore Rex & Regis filius. Qualiter autem in eum cleri & plebis vota conveniant, dicet vobis præſentium portitor clericus Pariſienſis eccleſiæ canonicus, vt cognoſcatis eum benè poſſe transferri, qui ſedem propriam nulla ratione prævalet adipiſci. Valete.

[a] *citat etiam epiſt. 171.*

[b] *epiſt. 145. & 146.*

Domno Manaſſæ Remorum archiepiſcopo, Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, ſalutem & ſervitium. CXLV.

Quoniam ego Belvacenſis eccleſiæ filiæ veſtræ genuinus filius paternitatem ve-

Digitized by Google

stram quasi innata dilectione amplector, vt omnia vestra in caritate fiant ex evangelica & apostolica institutione, qua valeo sinceritate exhortor. Vnde consulendo suggerimus, & suggerendo consulimus, vt rigorem iustitiæ quem nunc tandem, cùm res ad portum iam [a] penè pervenit, erga Belvacensem ecclesiam nescio quo impellente intendistis, consultiori moderatione remittatis, donec pax quæ inter dominum Regem, & domnum Gallonem Belvacensi ecclesiæ consecratum, aut integrè solidetur, aut penitus disrumpatur. Alioquin proretæ officium prohibere videbitur, ne navis procellis circumacta vel ad optatum portum applicare valeat, vel ad alium. Valete.

[a] al. plenè.

confer epist. 144.

Daimberto Dei gratia Senonensi archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita reverentia servitium. CXLVI.

Notum facimus vestræ paternitati quòd clerus & populus Parisiensis ecclesiæ voto & voce domnum Galonem [b] Belvacensi ecclesiæ consecratum in episcopum elegerunt, & ipsam electionem cum litterarum adstipulatione missis ex clero idoneis personis prædicto episcopo præsentes, vt pastoralem prædictæ ecclesiæ curam susciperet, humiliter & devotè petierunt. Sed quia translationes [c] episcoporum necessitate vrgente metropolitani auctoritate & summi pontificis dispensatione fieri oportet; nos quantum in nobis est eidem electioni assensum præbentes, paternitati ve-

[b] iunge epist. 144. & 145. & 260.

[c] de quibus agit epist. 288.

Digitized by Google

ſtræ ſuggerimus, quatinus eidem electioni adſtipulando, à domno Papa poſtuletis, vt prædictum epiſcopum per manum veſtram transferri præcipiat, cùm propriam ſedem obtinere non valeat. Ita enim & veſtrum miniſterium [a] honorificabitis, & eccleſiæ deſolatæ ſolatium præbendo, eligentium & electi [b] devotionem vobis arctiùs adſtringetis. Et in hoc conſilium vobis damus, ne ſi alio exitu res proveniat, eccleſiæ veſtræ dignitas in aliquo minuatur, & mutua caritas non tam firmo vinculo colligetur. Valete.

[a] *al. honorabitis.* [b] *al. dilectionem.*

Paſchali ſummo pontifici, Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, debitam cum ſinceritate obedientiam. CXLVII.

Quoniam patres noſtri anteceſſores veſtri in multis negociis aliqua ſeveritati detraxerunt, in quibus ſalus minimè periclitabatur, vt maioribus malis amovendis operam darent: ea fiducia flexis genibus cordis maieſtati apoſtolicæ ſupplicamus, vt erga eccleſiam Carnotenſem miſericordiæ viſcera effundatis, & pacem diu turbatam, quæ benè olentem eccleſiæ florem cum provectu bonorum fructuum concutit & diſcutit, eidem eccleſiæ reformare ſtudeatis. Ita enim hæc res ex veſtro tantùm pendet arbitrio: vt ex verbis illius centurionis evangelici ſecurè ſanctitati veſtræ dicere poſſimus: *dic tantùm verbo, & ſanabitur puer meus.* Iam enim tandem crebris perſuaſionibus publicis & privatis precibus, multa mo-

vide epiſt. 214. & 231.

confer. epiſt. 126.

Luc. 7.

Digitized by Google

ra, multa lima ad hoc Carnotensium clericorum corda Deo donante inflexímus, quatinus apud paternitatem vestram fideliter intercedant, vt conditionarios [a] de familia Carnotensis Comitis, qui de legitimo coniugio nati fuerint, & regios fiscalinos, pro quibus similis perturbatio fieri posset, de privilegio quod eidem ecclesiæ fecistis, de non admittendis conditionariis, [b] excipiatis, & in eundem statum in quo erant ante privilegium, redire iubeatis. [c] Non enim hoc impedit sacramentum clericorum quod super hac re anteà fecerant: quia cognoscunt tam maiores quàm minores, & publicè fatentur se sacramentum illud hac conditione fecisse, vt possent instituto suo & profutura adijcere, & nocitura excipere. Aliter quippè damna, scandala, perturbationes intus & foris, contentiones, iræ, rixæ, quæ omnia ista de causa orta sunt, & [d] quotidie oriuntur, sedari non possunt. Hæc autem omnia Deo faciente cessabunt, si vigilantia vestra manentibus in sua stabilitate his qui in privilegio sunt, ea tantùm quæ ecclesia dispensari postulat, paterna provisione dispensaverit; & ea quæ cohibenda sunt, apostolica censura cohibuerit. Hæc omnia in propria persona putavi me posse dicere sanctitati vestræ: sed à capite autumni ita me gravis vexavit infirmitas & debilitavit, vt non tantùm prolixum iter, sed nec breve adhuc valeam arripere. Vnde misi vobis vice mea domnum Bernerium monasterij Bonævallensis abbatem, boni testimonij virum, & Romanæ ecclesiæ benè notum, qui & ne-

[a] *conditionarij alicui obligati, vetabantur admitti ad sacrum ordinem. ca 7. dist. 34. & ca. 15. dist. 54.*

[b] *et etiam vulgò natis. epist. 126.*

[c] *al. permittatis.*

[d] *al. cotidiè. confer epist. 132.*

cessaria nostra vobis insinuet, & ea quæ ei commisimus à sanctitate vestra nobis reportet. Miserunt etiam canonici vice sua domnum [a] Goselinum presbyterum & concanonicum suum, qui commune votum concanonicorum suorum vobis sincera veritate denunciet, & quod sanctitas vestra inde statuerit, eis renunciet. Excusatos etiam volumus esse apud sanctitatem vestram decanum & cantorem à vobis invitatos, quos iam gravat ætas, & irruentium [b] perturbationum importunitas. Valete.

[a] *al. Guaslinum vel Gauslinum.*

[b] *al. perturbantium.*

Hildeberto Dei gratia Cænomanensi episcopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem.

CXLVIII.

De viro illo qui priùs per concubinatum cuidam adhæsit mulieri, posteà verò cum eadem muliere infirmitate correpta pactum coniugale dato annulo iniit, hoc respondemus prudentiæ vestræ: quia ex maiori parte coniugij sacramentum implevit, quod postea nisi adulterium intercessisset, lege divina & humana prohibente, solvi non potuit. Vnde Augustinus in libro de bono coniugali: *posse sanè fieri nuptias ex malè coniunctis honesto posteà placito consequente manifestum est.* Idem in eodem: *solet quæri cum masculus & fœmina, nec ille maritus, nec illa vxor alterius, sibimet non filiorum procreandorum sed pro incontinentia solius concubitus causa copulantur, ea fide media vt nec ille cum altera, nec illa cum altero id faciat, vtrum sint nuptiæ vocandæ? Et potest quidem fortasse*

confer epist. 16. & 155.

non absurdè hoc appellari connubium, si vsque ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit, & prolis generationem quamvis non ea causa coniuncti sunt, non tamen vitaverunt, vt vel nolint sibi nasci filios, vel etiam opere aliquo mala agant ne nascantur. Ambrosius ad virginitatis exhortationem: *Desponsata viro coniugis nomen accepit. Cùm enim initiatur coniugium, tunc coniugij nomen assumitur. Non enim defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis. Denique cùm iungitur puella, coniugium est, non cum viri admixtione cognoscitur.* Isidorus ethymologiarum lib. VIIII. cap. VII. *Coniuges veriùs appellantur à prima desponsationis fide, quamvis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus.* Item Nicolaus [a] Hincmaro episcopo: *Sufficiat secundum leges solus eorum consensus, quorum de coniunctionibus agitur.* Qui consensus si solus in nuptiis fortè defuerit, cætera omnia etiam cum ipso coitu frustrantur celebrata, Ioanne Chrysostomo magno doctore testante, qui ait: *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.* Hinc etiam habetur in libro constitutionum: [b] *Si quis sine dotalibus instrumentis, affectione maritali vxorem duxerit, non audeat sine causa legibus cognita repudium ei mittere.* Item in libris novellarum: [c] *Si quis divinis tactis scripturis iuraverit mulieri, se eam legitimam vxorem habiturum, vel si in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima vxor, quamvis nulla dos, nulla scriptura alia interposita sit.* Quòd si propter patrata vtrobique adulteria dicitur eos vltrà non posse coniungi, consulatur Hieronymus ad Oceanum scribẽs: *Apud nos quod non licet fœminis, æquè non licet & viris, & eadem servitus pari conditione censetur.* Item: *Indi-*

Consensus solus perficit nuptias. vide epist. 46.

[a] *al. Hicmaro. al. Igmaro. citatur etiam epist. 243.*

hom. 16. in Matth.

[b] *l. fin. C. de repud.*

[c] *Novel. 22. de nuptiis § nuptias. & § sic itaque.*

suprà epist. 83.

Digitized by Google

Indignantur mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris fœminis pœnas, cum tanto graviùs eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere fœminas. Item: *Non erit turpis neque difficilis etiam post patrata atque purgata adulteria reconciliatio coniugum: vbi per claves regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum, non vt post viri divortium adultera revocetur, sed vt post Christi consortium adultera non vocetur.* Idem super Osee: *Non est culpandus Osee Propheta, si meretricem quam duxit,* [a] *convertit ad pudicitiam, sed potius laudandus quòd ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet ipse polluitur, si societur malo: sed qui malus est in bonum vertitur, si boni exempla sectetur.* Ex quo intelligimus non Prophetam perdidisse pudicitiam fornicariæ copulatum, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam quam anteà non habebat. Ex his igitur & similibus sententiis colligere potest vestra prudentia inter prætaxatas personas verum fuisse connubium, & si vir alteram duxerit, vel mulier alteri nupserit, manifestum esse adulterium: si verò ex consensu reconciliati fuerint, nullum esse flagitium. Valete.

[a] *al. converterit citatur infrà epist. 188.*

Gulielmo [b] *Dei gratia Rothomagensium archiepiscopo, & cæteris diœcesis Rothomagensis episcopis, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & debitæ caritatis obsequium.* CXLIX.

[b] *al. Villelmo.*

Gratias agimus iusto & misericordi Deo, qui ecclesiam suam delinquentem paterna severitate flagellat, & flagellis attritam mi-

sericorditer visitat: vt tanquam pia mater panem consolationis tribuat lugenti, qui flagella prius iustè irrogaverat delinquenti. Quod in ecclesia Luxoviensi nunc Deo propitiante, & vestra solertia cooperante provenisse cognovimus. Quorum consilio & auxilio eliminata est de prædicta ecclesia spurcitia [a] puerorum, nova & inaudita neophytorum hæresi cathedram episcopalem in eadem ecclesia vsurpantium. Quod quamvis ad tempus aliqua rationabili consideratione, vel aliqua pusillanimitate sit à vobis toleratum: nunc tamen est, quantum nobis videtur, in melius commutatum. Cùm & ipsos flammigeros [b] pueros de prædicta ecclesia eijci feceritis, & virum strenuum & honestum, domnum videlicet Gulielmum Ebroicensem archidiaconum in pastorem prædictæ ecclesiæ elegeritis. Vnde multum liberalitati vestræ congratulamur: & caritati vestræ, si in hoc negocio parvitatis nostræ auxilium vel consilium foret opportunum, pro viribus paratum esse pollicemur. Valete.

Confer cum epist 153. 154.

[a] Stercora vocat. epist. 153. ne autem Neophyti episcopi fiant, vide can. sub distinct. 48.

[b] vide epistol. 157. vbi de Ranulfo Flammardo agitur.

Domno [c] & patri suo Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister omnem pro sua possibilitate obedientiam. C L.

[c] al. domino.

Post idus Ianuarij paternitatis vestræ litteras accepi, commonefacientes me, quatinus venirem ad concilium à sanctitate vestra celebrandum in nonis Martij: à quo termino non restabant nisi septem hebdomadæ vsque ad diem denominati concilij. Compensans ita-

Digitized by Google

quę vires meas cum brevitate tanti articuli, ſenſi hoc opus à me nullo modo in tanta brevitate poſſe tranſigi, vtpote cui non erat ad manum tanta pecunia de qua poſſem tanto itineri neceſſaria tam citò præparare: vel ea corporis ſanitas, vel tam libera membrorum agilitas, quæ poſſet tam prolixum iter per vias arduas & ruinoſas tanta velocitate perficere. Vera eſſe quæ dico teſtis eſt mea veritas & conſcientia mea, qui duo teſtes non ſunt producendi impunè ad falſa teſtimonia: quorum etiam teſtimonio profiteor deſiderantiſſimè faciem veſtram videre me velle, non in turba, neque in tranſitu, ſed in ea tranquillitate in qua poſſem veſtro dulciloquio aliquandiu familiariter frui, & æſtus cordis mei in oculis veſtris effundere, & de fonte ſacri pectoris veſtri ad refocillationem languentis animæ aliquid ſalutiferi potus in cor meum eliquare. Supportate igitur paterna diſcretione abſentiam meam, donec Deus donet vt ſuo tempore exhibere poſſim conſpectui veſtro præſentiam meam. Valete.

Gaufrido [a] Dei gratia Belvacenſium epiſcopo Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, ſibi & gregi ſibi commiſſo ſalubriter providere. CLI.

De quanta ſpe promiſſionum veſtrarum ceciderim novi ego, noverũt & illi qui promiſſiones veſtras mecum audierunt. Cõtra petitionem etenim meã & promiſſionẽ veſtram, cõntra canonicam & apoſtolicam inſtitutionem contradicentibus maioribus & prudẽtio-

[a] In ora vniua. v.c. S. Vict. additur hoc loco manu priſci librarij, PRIORI LVPO. *Iam autem epiſt.* 54 *mentio fit ſubdecani cui cognomen erat,* PRIOR LVPO.

Digitized by Google

ribus ecclesiæ beati [a] Quintini fratribus, Odonem olim fratrem, nunc verò hostem in prædicta ecclesia, quod sine me fieri non poterat, confirmastis in abbatem. Hanc plantationem vestram poterit eradicare, qui non plantavit eam Deus: fructum quippe primitiarum mearum quantum in vobis est in hoc mihi abstulistis, & vobis forsitan non satis vtiliter providistis. Qui enim hoc consilium vobis dederunt, callidè inter me & vos [b] discidium fieri voluerunt. Quod qua intentione factum sit, si modò non perpenditis, forsitan aliquando perpendetis. Hoc autem factum vestrum si ad præsens corrigere non vultis aut non valetis, saltem id quod mihi inter cætera promisistis, ornamenta quæ prædictæ ecclesiæ commendavi, mihi facite restitui, & in cella fratris [c] Gunherij custodiri, donec suo tempore cogitem quid inde velim facere. Interim autem vbicunque sint qui prædictum invasorem non recipiunt, nihil grave, nihil intolerabile [d] super eos faciatis, vel fieri permittatis. quoniam sentientes se esse prægravatos per me & per se sedem apostolicam appellant: in cuius redundabit iniuriam, si quis eis amodò aliquam intulerit violentiam. Valete.

[a] *Belvacensis scilicet vt notatur in vet. cod.*

[b] *sic vett. cod. anteà dissidium.*

[c] *al. Gonherij fortasse ille est ad quem scribit epist.* 228.

[d] *al. intolerandum.*

Leodegario venerabili Bituricensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & servitium. CLII.

Quoniam speculatores domui Israel positi sumus, in alto positi magis à circunstanti-

Digitized by Google

bus & longè positis inspicimur & discutimur, quàm si in loco humili positi nostræ tantùm saluti & privatis vtilitatibus nostris sollicitudinem nostram impendere studeremus. Vnde oportet vt in omnibus dispensationibus nostris simpliciter incedamus, & scandala fratrum præ cæteris cavere procuremus. Si enim sicut Apostolus monet, bonum nos habere oportet testimonium ab his qui foris sunt, quanto magis ab his qui domesticam conversationem nostram sciunt, & quibus voluerint revelare pudenda nostra magis quàm velare, in aliquo à nobis offensi parati sunt? Quod ideò dilectioni vestræ commemoro, vt iniurias domni Hugonis Maidunensis, sicut ipse dicit, hactenus neglectas zelo dilectionis paternæ attendatis: & quod verbo vel lingua corrigi non potest, severitatis baculo feriatis. Nec enim decet honestatem vestram esse oblitam, qualiter vobis (sicut ipse commemorat) in omnibus necessitatibus vestris adiutor & propugnator adstiterit; qualiter de incommodis vestris sicut de suis doluerit: ne ingratum fuisse beneficiis eius vobis forsitan sit incommodum, & aliis in exemplum. Caritate itaque suadente excellentiam vestram moneo, vt quod hactenus erga nobilem virum minùs sollicitè fecistis, de cætero diligentiùs implere studeatis: ne si ad maiorem audientiam clamor eius pervenerit, & famæ vestræ incurratis dispendium, & rerum vestrarum non sine corporis vestri vexatione detrimentum. Valete.

Digitized by Google

Gulielmo Dei gratia Rotomagensium archiepiscopo, & Gilberto Ebroicensium episcopo, Iuo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, abundare spiritu consilij & fortitudinis. CLIII.

a al. Vuillelmo. *b al. Gisleberto.*

Quoniam pro domo Dei stare, & murum pro domo Israël ponere cœpistis, sollicitudini vestræ summoperè cavendum est, vt sartago quæ fervere cœpit, ferrea fortitudine nullis ignibus cedat, sed zelus domus Dei & amor decoris eius de die in diem in mentibus vestris & vehementiùs exardescat. Quod ideò sanctitati vestræ commemoro, vt quod de Luxoviensi ecclesia benè incœpistis, meliore exitu terminare studeatis, vt caudam hostiæ cum capite immoletis. Audivimus enim & dolemus, quòd stercora [c] quæ de prædicta Dei domo vestro fuerant labore emundata, multiplicato nequam spirituum numero in eandem sint reportata, & ipsa domus graviori errore quàm priùs infecta. Quam domus Dei iniuriam si non vt decet animadverteritis, si non pro persona quam portatis correxeritis, certum nobis est quia cùm iste fœdus & fœtidus rumor apostolicas aures vel nostra vel aliena relatione percusserit, nec præterita neglecta remittentur, & hæc graviter exigentur. Ideò dum tempus est præmonemus dilectionem vestram, vt suo tempore libera fronte possimus famam vestram excusare, & apostolicas aures opportunè pro vobis & importunè pulsare. Cùm enim in ipsa infantia mundi in Lamech carnalis bigamia sit

Levit 3.

c spurcitia dicitur epist. 149.

Digitized by Google

culpata, quomodo poterit in sponsa Christi quæ est ecclesia, [a] laudari, quæ & sacramento & in veritate sacramenti vni debet viro desponsari? Eliminetur ergo de Luxouiensi ecclesia [b] Ranulfus Dunelmensis episcopus, vt digamia non admittatur: eliminentur pueri eius, vt neophytorum hæresis extirpetur. Non ignorantibus legem loquimur, sed caritatiuè vos monemus, vt vestræ consulatis honestati & ecclesiæ vtilitati. Valete.

[a] *vt epist.* 154.

[b] *al. Rannulfus. de quo epist.* 154.

Iuo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ humilis minister, Roberto Comiti Mellentino, per viam vitæ incedere & ab ea non recedere. CLIIII.

Quoniam ad ouile nobis commissum pertinere te credimus, licèt lætis pascuis abundes, nostrum tamen est aliquod sacræ admonitionis tibi pabulum ministrare, & aduersus lupos inuisibiles tuam dilectionem præmunire. Cùm enim gratiam inueneris in conspectu Regis Anglorum, testantur multæ ecclesiasticæ personæ, quod plus ei placere studeas quàm Regi Angelorum. [c] Non tamen culpamus ei placere in his quæ Deo non displicent: sed si quid molitur regia potestas aduersus Dominum & Christum eius, & ecclesiam eius, in mente habere debes quia Christi sanguine redemptus es, quia legibus Christi initiatus, per sacramenta ecclesiæ regeneratus es, & illius es liber qui pro te se seruum fecit, vt libertas tua nihil se debere intelligat alicui, quo diuinam offendat maiestatem, & ecclesiæ mi-

[c] *al. nec.*

Digitized by Google

nuat libertatem. Quod ideò suademus nobilitati tuæ, vt prædictum Regem sanis consiliis informes, & leges ecclesiasticas à sanctis patribus traditas, & à catholicis Regibus confirmatas in nullo conturbes. Quæ enim ratio, quæ lex permittit, vt Rannulfus [a] Dunelmensis episcopus de ecclesia alterius regni ad aliam ecclesiam transeat, & velut quadam mœchatione præsentiæ suæ, vel filiorum suorum occupatione, Luxoviensem ecclesiam per violentiam Anglici regis invadat? Quod facere vel tolerare, & contra legem est, & contra Regem: quia non est hoc populo regimen præbere, sed discrimen augere. Quantum ergo ex tua sententia pendet eius consilium, suade ei, vt ecclesiam Dei quantum in se est liberet, nec de peccatis alienis sua multiplicet. Vnde illi qui de adventu eius ad has partes bona [b] senserunt & bona prædixerunt, velint nolint mutent serenitatem laudis in nubilum vituperationis. Non enim ad hoc instituuntur Reges, vt leges frangant: sed distortores legum gladio, si aliter corrigi non possunt, feriant. Vale.

[a] coniungenda epist 153 & 157. & 181.

[b] al. severunt.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Odoni Aurelianensi archidiacono salutem. C L V.

In litteris tuis sciscitata est fraternitas tua, vtrùm mulier prægnās de fornicatione, possit legitimè nubere: ad quod principaliter ex sententia facilè responderi non potest; sed quid in huiusmodi observandum sit, ex similibus ra-

Huc refer epi. 16. & 147.

Digitized by Google

tiocinando ab his qui non plus ſapiunt quàm oportet, colligi poteſt. Qua in re ex ratione qua præditus es conſiderare te oportet, quia alia eſt medicina quæ congruit ſanis ad conſervandam ſanitatem, alia quæ debetur ægrotis ad recuperandam ſoſpitatem: quid ſecundum imperium præcipiatur ſanis, quid ſecundum indulgentiam concedatur infirmis. Secundùm imperium quidem naturale & inſtitutum nulla mulier ſive ex flagitio, ſive ex matrimonio prægnans ante ablactationem ſui partus debet viro carnaliter commiſceri, ſine quo non complentur iura matrimonij. Si autem moderationem apoſtolicam attendamus, qua dicitur: *Vnuſquiſque vir habeat vxorem ſuam propter fornicationem, & vnaquæque mulier ſuum virum*; non excipiemus viduam, non excipiemus prægnantem, non excipiemus fornicariam, non excipiemus inceſtuoſam; tantùm [a] vt in Domino ſit, id eſt vt ipſum per ſe coniugium non ſit flagitioſum aut facinoroſum. Nec inde culpandus eſt vir, qui fornicariam duxit, ſed inde laudandus quòd impudicam caſtam fecit. Vnde Hieronymus ſuper Oſee lib. I. *non eſt culpandus Oſee propheta, ſi meretricem quam duxit, ad pudicitiam converterit: ſed potiùs laudandus quòd ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, polluitur, ſi ſocietur malo: ſed qui malus eſt in bonum vertitur, ſi boni exempla ſectetur.* Ex quo intelligimus non prophetam perdidiſſe pudicitiam fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam quam antea non habebat. Quòd ſi cauſantur viri mulieres ſuas ante coniugium fuiſſe forni-

I. Cor. 7.

[a] *vt abeſt ab aliquot v. c.*

refertur in ca. 14 cau. 32. q. I.

catas, attendant & ipsi forsitan se incidisse in crimen fornicationis vel adulterij. Quod ergo vult sibi à muliere indulgeri, cur non & ipse mulieri indulgebit? [a] Vnde Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ: [b] *Apud nos quod non licet fœminis, æquè non licet viris: eadem enim servitus pari conditione tenetur.* Item Augustinus de adulterinis coniugiis: *Non erit* [c] *turpis neque difficilis & post parata atque purgata adulteria remißio peccatorum, non vt post viri divortium adultera revocetur, sed vt post Christi consortium adultera non vocetur.* Si ergo hoc fieri licet, de ea quæ fœdus coniugale violavit, cur non fieri magis liceat de ea quæ in fœdus matrimonij quod nondum inierat nihil deliquit? Attendant etiam viri huiusmodi calumnias inferentes, quod dicit Augustinus in libro de verbis Domini; [d] *Si ducturi estis vxores, servate vos vxoribus vestris: quales vultis eas ad vos venire, tales debent vos & ipsæ invenire. Quis iuvenis est, qui non velit ducere castam vxorem? & si virginem ducturus est, quis non intactam desideret? Intactam quæris? intactus esto. Puram quæris? noli esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes.* Ex his ergo & similibus intelligi & probari potest, quia si alligatus non esses vxori, posses deliberare: sed postquam ex pari consensu alligatus es vxori, non debes quærete solutionem. Ita enim ab ipsa mundi creatione [e] naturale & inviolabile manet coniugij sacramentum: vt nec prævaricatio originalis illud abstulerit, nec diluvij sententia crimina diluens immutaverit. Quod ergo divina sententia sanxit, & immutabile fieri voluit, non debet hu-

[a] al. indulgeat.
[b] in ca. 20. cau. 22. q. 5.
[c] ca. 8. cau. 22. q. 1.
[d] sermo. 46. & in ca. 2. cau. 32. q. 6.
[e] al. origine vel conditione.

Digitized by Google

mano interdicto disiungi, nisi fuerit absque contrahentium factum consensu, aut per se criminosum, id est adulterinum, [a] aut incestuosum. Quod cùm evenerit, non est differendum, sed separatione sanandum. Vbi verò ista defuerint, sive sint raptores, sive excommunicati, sive quolibet alio vitio coniuges infecti, tamen hæc omnia toleranda sunt pro conservanda fide coniugij. Quis enim in circuncisione vel in præputio coactus est à predicatoribus novi testamenti vxorem quam habuit ante Baptismum, dimittere post Baptismum? Nec tamen dico, quòd contra interdicta copulanda sint coniugia: sed si copulata sunt, propter has causas non esse disiungenda. Qui autem contra interdicta talia coniugia contraxerint, vel presbyteri qui ea consecraverint, pro inobedientia sua digna satisfactione ad arbitrium Iudicis suis corrigantur, vt cæteri à tali temeritate compescantur: coniugia verò nisi causa legibus cognita minimè solvantur. Sicut enim sacramentum ordinationis quamvis ab ordinatoribus ordinationem illicitè vsurpantibus semel acceptum manet in ordinatis: sic sacramentum coniugij quamvis ab inobedientibus presbyteris impositum, manet in coniugatis. quia virtutem sacramentorum cassare non possunt prava merita vsurpatorum. Semper ergo sanctitas eorum est honoranda, vsurpantium verò perversitas punienda. Sic thuribula Core, quia eis ante Deum ministratum est, iubente Deo altari apposita sunt: factores verò eius igne consumpti sunt. Proliximitatem vitans

a vel.

Num. 16.

Digitized by Google

epistolæ non fui ausus plura inserere paginæ, quia nolui fraternitatem tuam rerum tibi benè notarum multitudine onerare. Potes tamen ex his paucis intelligere quid de prætaxatis sentiam, & quid aliis ad hæc interrogata respondeam. Vale.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister dilecto sibi in Christo fratri [a] *Olrico salutem.* CLVI.

[a] *al. Alrico.*

In litteris tuis continetur facinorosum quendam cuiusdam vicini sui domum succendisse, & ideò cùm satisfacere nollet, à presbytero suo excommunicatum fuisse. Qui postea cum vellet absolvi, [b] secretò crimen suum confessus est presbytero suo, cùm nihil restituere vellet de re perdita proximo suo. Quærit ergo fraternitas tua, quid mihi faciendum presbytero eius excommunicatori videatur, cùm ipse excommunicatus ecclesiam ingrediatur, vtrùm sit à communione publicè repellendus, an aliqua dissimulatione tolerandus. Quo in negocio quædam sententiæ sibi repugnare videntur, [c] nisi solerti discretionis libratione pensentur. Primò quia presbyter peccantem absolvere non potest, nisi pœnitentem, secundùm quod beatus [d] Augustinus scribit ad Armentarium & Paulinam: *Si res propter quam peccatum est, cùm reddi potest, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, si tamen, vt dixi, restitui potest.* [e] Sunt & aliæ canonicæ sententiæ, sicut ipse nosti, quæ cum excom-

[b] *al. secretè factum suũ.*

[c] *al. nisi sollicitè disc.*

[d] *epist 54 ad Macedon & in ca. si res cau.* 14 *q.* 6

[e] *ca. excommunicatos. cau.* 11. *q* 3.

municatis orare, vel cibum sumere, vel eis ave dicere, terribiliter contradicunt. Sunt & aliæ quæ confitentium secreta publicare non permittunt. Vnde habetur in concilio Agatensi capitulo VIII. *Si tantum episcopus*[a] *alieni se sceleris conscium novit, quandiu probare non potest nihil proferat, sed cum reo ad compunctionem cordis, secretis correptionibus elaboret. Qui si correptus pertinacior fuerit, & communioni publicæ se ingesserit, ille quamdiu probari nihil potest in communione*[b] *omnium, præterquam illius qui eum reum iudicat, permaneat.* In conclusione huius sententiæ, solus excommunicator rei, à communione eius quem excommunicavit, excipi non præcipitur sed excipiendo permittitur abstinere, quia exceptiones non solent esse regulæ sed permissiones. Est & alia sententia, quæ non tantùm secretam confessionem publicandam vetat, sed etiam[c] publicanti pœnam irrogat. Continetur enim in concilio Carthaginensi cap. VII. cui interfuit [d] Faustinus Romanæ ecclesiæ legatus. *placuit vt si quando dicit episcopus aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet episcopus ad suam iniuriam pertinere quod sibi soli non creditur. & si scrupulo propriæ conscientiæ dicit se ei nolle communicare, quamdiu excommunicato non communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis: vt magis caveat episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.* Vnde Augustinus ad Vincentium: *facta nocentium quæ innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquinant quemquam, si propter innocentes etiam cognita*

a aliàs alicuius se sceleris.

b al tam omnium quàm illius qui eũ.

c al. publicam pœnã.

d al. Fautinus in c. 3 can 6 q. 2.

epist. 48. in ca. 10 quàm magnum. can. 23. q. 4.

Digitized by Google

sustinentur. non enim propter malos deserendi sunt boni, sed propter bonos tolerandi sunt mali: sicut toleraverunt prophetæ, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant. sicut ipse Dominus nocentem Iudam vsque ad condignum eius exitium toleravit, & eum sacram cœnam cum innocentibus communicare permisit: sicut toleraverunt apostoli eos qui per invidiam, [a] *quod ipsius diaboli vitium est, Christum annunciabant.* Ne istæ ergo sententiæ dissonare videantur, sic modificandæ sunt, vt quæ de vitanda malorum communione loquuntur, de illis tantùm nocentibus intelligantur, quorum facinora aut ita nota sunt vt probatione non egeant, aut quæ confessione evidenti manifesta sunt, aut iudiciario ordine publicata, aut sufficientibus testimoniis comprobata. Vnde etiam Augustinus de vnico baptismo lib. 2. *sanè si Iudex es, si iudicandi potestatem accepisti* [b] *ex ecclesiastica regula, si apud te reus accusatur, si veris documentis testibusque convincitur, coërce, corripe, excommunica.* idem in sermone de verbis evangelij [c] *a malis corde semper disiungimini, ad tempus cautè corpore copulamini.* Idem de eodem: [d] *recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis; sed contactu cordis non corporis displicuit tibi quod quis peccavit, non tetigisti immundum. redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exegit congruam, & quæ vnitatem non violet, disciplinam, existi inde.* possemus in hunc modum [e] plura colligere: sed ex iis & similibus intelligere potest dilectio tua, quia peccantem peccata sua secretò confitentem non debemus à nostra communione cor-

[a] *al. quod ipsius diaboli merũ est.*

[b] *al. ex euãg. regula. al. ex apostolica reg.*

[c] *ca. 8. cau. 23. q. 4.*

[d] *sermone 18. de ver. Domini.*

[e] *al. multa.*

Digitized by Google

poraliter ſeparare, nec contactu cordis eius parvitati communicare. Hoc tenore vtramque ſententiam ſervabimus, & illam qua præcipimur excommunicatis non communicare, & illam qua iubemur confitentium crimina non propalare. Debent tamen preſbyteri non deſignatis perſonis plebibus prædicare, taliter excommunicatos ante tribunal Iudicis cuncta cernentis eſſe damnatos, qui contra præceptum Dei proximo nocuerunt, & rem eius inſatiabili cupiditate in ſuos vſus tranſtulerunt, aut diabolica malignitate de medio abſtulerunt. Sic dominus diſcipulis dicens, *Vnus ex vobis diabolus eſt*, non deſignata perſona Iudam & excommunicatum prædicebat: & tamen eum à communione ſua ſuorumque minimè ſequeſtrabat. Cum igitur vita domini Ieſu diſciplina ſit morum: perfectus erit quiſque dicente domino, ſi ſit ſicut magiſter eius. Hæc de propoſita quæſtione ſentio: ſic iſta quærentibus ex ratione & auctoritate reſpondeo. Vale.

Paſchali ſummo pontifici, Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, debitum cum omni ſubiectione famulatum.

CLVII.

Cum ſtatus eccleſiæ penè vbique terrarum ruinas lamentabiles patiatur, quiſque dilector domus Dei, dehoneſtationes eiuſdem domus quanto viciniùs ſentit, tanto vberiùs plangit; quoniam & ignis viciniora comburit.

Digitized by Google

Quod idcirco maiestati vestræ prælibavimus, quoniam cùm in aliis locis vnusquisque domus Dei prostitutor malitiam suam aliquo velamine tegere moliatur, in terra Normannorum ita manifestè prostituta est ecclesia, vt de ea illud propheticum dici possit: *peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt.* Quod in ecclesia Luxoviensi paternitas vestra poterit agnoscere, quam iam per plures annos Rannulfus [a] agnomine Flammardus, Dunelmensis episcopus inaudito invasionis genere occupavit, qui duos filios suos vix duodennes accepto pastorali baculo à Comite Normannorum prædictæ ecclesiæ intrudi fecit, ea conditione, vt si primogenitus moreretur, Iudaico more in episcopatum alter [b] alteri subrogaretur. Quod cum partim dolentibus, partim deridentibus plurimis diu perpessa esset ecclesia, monitu quorundam religiosorum graviter redargui solo caritatis intuitu Rotomagensem archiepiscopum, [c] ad cuius diœcesim pertinet prætaxata ecclesia, quòd ex adverso non staret, quòd pro domo Israel murum non opponeret. Hoc idem feci aliis episcopis eiusdem metropolitani suffraganeis. Tandem cum Comes terræ illius periculo amittendi principatus sui vrgeretur, quasi pœnitentia ductus monente Ebroicensi episcopo cum metropolitano suo præcepit, vt prædictus Dunelmensis episcopus de ecclesia cum sua sobole eiiceretur & episcopus ibi canonicè eligeretur. Oblatum est igitur prædictæ ecclesiæ, vt secundum morem ecclesiasticum episcopum sibi eligerent: qui

Esaie. 3.

[a] *al. cognomine huius meminit epist.* 153. *&* 154. *in qua hos pueros vocat flammigeros.*

[b] *adi Gratia cau.* 8. *q.* 1.

[c] *confer epist.* 149. *&* 153.

qui communicato cum epiſcopis conſilio elegerunt virum ſtrenuũ Gulielmum Ebroicenſem archidiaconum, quem etiam à metropolitano ſuo poſtulaverunt ſibi ordinari epiſcopum. Sed cùm ſubauditum eſſet quòd metropolitanus ab officio epiſcopali ſuſpenſus eſſet, prædictus archidiaconus, quia familiaris meus erat, & nihil adverſus canones ſciens præſumere volebat, ad me veniens mecum deliberavit, vtrùm cum hoc ſcrupulò poſſet à metropolitano ſuo ſacram ordinationem ſuſcipere, vel à ſuffraganeis quibus auctoritas metropolitana ſolet iſta præcipere. In qua deliberatione cùm mihi occurreret illud apoſtoli: *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*: & illud Auguſtini: *quia conſecratio magis conſtat in fide, & devotione benedictionem poſcentis, quàm in merito benedictionem dantis*: prædicto fratri conſilium dedi, vt tantum ſacramentum nulla cum diſceptatione ſuſciperet, ſed apoſtolicam ſedem aut per ſe, aut per legatos ſuos conſuleret, & rem, quantum nobis videbatur, benè incœptam auctoritate apoſtolica perficeret. Videns itaque Dunelmenſis epiſcopus conſecrationem differri, aliud tergiverſationis genus arripuit, & prædictum epiſcopatum cuidam clerico ſuo à Comite Normannorum datum eſſe aſſeruit. Vnde ille clericus ad ſedem metropolitanam vocatus eſt, vt proferret ſi quid iuris ſe habere in epiſcopatu confideret: qui nulla ratione potuit aſſerere, quòd electionem cleri aut conſenſum plebis habuiſſet, aut etiam donum Comitis, quod plus obeſſe quàm prodeſſe debuerat, accepiſſet,

Rom. 14.

confer. epiſt. 73.

Digitized by Google

Consilio itaque nostro & quorundam comprovincialium suorum maiestatis vestræ præsentiam adiit, accepturus aut iustum pro ratione iudicium, aut necessarium pro dispensatione consilium. Ausu igitur familiaritatis filialis suggero sanctitati vestræ, quatinus apud maiestatem vestram gaudeat se invenisse paternum suffragium, quæ nulli consuevit ad se confugienti denegare medicinale remedium. Val.

Hugoni Dei gratia Lugdunensis ecclesiæ primæ sedis episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium. CLVIII.

Quia Deo annuente sategimus cum Rege Francorum, & filio eius Rege designato, vt iam displiceat eis incestum cõiugium, quod est inter Constantiam filiam prædicti Regis, & Comitem Trecassinũ: fulti auctoritate legum, & adiutorio bonorum cupiunt huius coniugij maturare divortium. Dum ergo hæc voluntas ita [a] fervens est, eorum instinctu moneo & rogo paternitatem vestra, vt commonitorias litteras mittatis archiepiscopis & episcopis ad Curiam quæ habenda est in Natale Domini Suessionis: quatinus à Rege ipso audiant computationem [b] genealogiæ, quam ipse sicut dicit paratus est iureiurando approbare, & idoneis testibus confirmare. Et quia hæc genealogia ab Arvernensibus [c] multotiens est vobis computata, obnixè precantur, vt eandem computationem litteris apertè signatis per pręsentium portitorem episcopis ad Curiam transmittatis, &

[a] *quidam codd. ita recens est.*

[b] *ita vc. vt etiam paullo post. malè anteà, copulationẽ gen.*

[c] *al. multoties.*

rei veritatem litterarum teſtimonio manife-ſtiorem faciatis. Nec enim decens eſt, vt tantæ nobilitatis ſanguis tam publico [a] inceſtu diu- *[a] al. inceſto.* tius polluatur, & ad ſimilem inceſtum perpetrandum ferali exemplo carnalium voluntas animetur. Conſulo itaque vt filius & familiaris, vt qui importunè inſtare [b] deberetis, nunc op- *[b] al. debetis.* portunè quantum in vobis eſt malagma vulneri ſuperponere minimè differatis. Valete.

Paſchali ſummo pontifici, Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, per mare huius mundi proſperè navigare, & poſt ſuperata naufragia navem in tuto collocare. CLIX.

Quoniam iudicia Romanæ eccleſiæ à nemine foris retractari poſſe, [c] eadem Ro- *[c] ca. patet. c. nemo. c. ipſi ca. cuncta. cauſ. 9. q. 3.* mana eccleſia docente didicimus: ſiqui aliquando ſe prægravatos ipſius eccleſiæ auctoritate conqueruntur, hoc eis conſilium damus, vt non deſcendant in Ægyptum propter auxilium, ſed ab ipſa ad ipſam confugiant; & inde expetant levamen, vnde ſe conqueruntur accepiſſe gravamen: quia quæ aliquãdo corripit paterna ſeveritate, eadem frequenter colligit materna pietate. Quod ideò prælibavimus beatitudini veſtræ, vt cauſam Foſſatenſium monachorum patienter audiatis, & quantum ſalva apoſtolica reverentia fieri poteſt, anxietatẽ eorum miſericorditer relevetis. Conqueruntur enim ſe in concilio Turonẽſi fuiſſe prægravatos quoniam ad ſuggeſtionẽ Comitis Andegavẽſis dicunt fuiſſe ſubreptum Domno Papę Vrbano

monaſterium ſancti Mauri ſitum in patria Andegavenſi, quod ſub iure Foſſatenſis monaſterij anteà per trecentos aut eo amplius annos extiterat de eiuſdem monaſterij iure auferret, & ordinato ibi abbate liberum eſſe constitueret. Quod & factum eſt Foſſatenſibus monachis ius ſuum reclamantibus, & multis qui concilio intererant, aliter ſentientibus: cùm viderent privilegium quo nitebantur Foſſatenſes monachi de manibus eorum ab Andegavenſibus fuiſſe ereptum, & in plures partes fuiſſe conſciſſum. Adhibitis ergo multorum interceſſionibus ſupplicant prædicti monachi, vt eorum negocium à maieſtate veſtra legitima diſcuſſione retractetur, & vel miſericordia flectente, vel iuſtitia dictante terminetur. Val.

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter. O. [a] *Gemetenſis monaſterij abbati paternæ dilectionis viſceribus abundare.*

[a] *in aliquot vc. Gemeticenſis.*

CLX.

Hæc ovis gregis vobis commiſſi derelicto grege ſuo luporum morſibus patens miſerabiliter per huius mundi deſerta vagatur, & multa ex eiuſdem mundi converſatione bella perpetitur; intantum vt penè vſque ad contemptum ſui ordinis & monaſtici habitus venire cogatur. Hæc itaque iam panem deſiderans filiorum, ſicut voto, ſic voce dicit: *Vadam ad patrem meum*, ſed clauſa inveniſſe ſe dicit paterna viſcera, vt nec inter filios recipi poſſit, nec inter mercenarios. Novit autem fraterni-

Luc 15.

Digitized by Google

tas vestra, quia quicunque pastoris nomen habet, imitando summum pastorem, pastoris officium implere debet, qui oves quæsivit errantes, invenit perditas, curavit languidas, sanavit morbidas, lætatur de conversis, qui dolere nos admonet de aversis. Non equidem ista dicendo vos docemus, sed commemorando per ipsa viscera caritatis, quibus nos invicem diligere debemus, vos monemus & rogamus, vt hunc fratrem [a] revertentem, de longinqua regione dissimilitudinis paternè suscipiatis, & cum satisfactione quæ eius excessibus debetur, intra ovile à quo aberraverat colligatis. Val.

[a] confer epist. 57.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Radulfo Remensis ecclesiæ præposito, & Odolrico bonæ spei fratri salutem. CLXI.

De viro qui cum muliere, cuius nuptiæ interdictæ non erant, pactum iniit coniugale, postea verò ad alterius nuptias [b] transiit, hoc sentio: quia sacramentum nuptiarum quod cum periurio & pacti coniugalis violatione vsurpatum est, aut esse irritum, aut manere ad iudicium. Si irritum est, ad prius pactum constat esse redeundum: si autem manet ad iudicium, cessare debent opera nuptiarum. Quòd si neutrum fecerit, semper iuris pervasor erit alieni. Qui enim iuramento pactum coniugale firmavit, ex maiori parte sacramentum coniugale implevit. Vnde & beatam domini matrem, quæ cum sancto Ioseph pactum coniugale inierat, angelus coniugem Ioseph appellat:

[b] confer epist. 167.

Matth. 1. *noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, quam nondum traduxerat, nec aliquando carnali commixtione cogniturus erat. Super qua re
[a] epist. 148. multa patrum dedimus testimonia in [a] epistola Hildeberto Cenomanensi episcopo missa. Est autem canonica sententia quia *quod contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur*: veluti si quis contra decreta sacerdotij sacramentum sibi vsurpet, aut est omnino per leges deponendus, aut à ministerio altari suspendendus. Quibus auctoritatibus & rationibus liquet, quia non debet præponderare quod illicitè & cum iniuria proximi præsumptum est, sed id quod legitimè & honestè consensu contrahentium priùs confœderatum est: quamvis si alterum præponderaret, cùm vtrobique crimen sit, periculosè tamen secundùm scripturas illa admittitur compensatio, [b] quæ crimen crimine defendit. Nec enim in scriptura sacra laudatur, quòd Loth voluit Sodomitis filias suas prostituere, vt ea compensatione compescerentur à sua turpitudine. Si ergo aliqua compensatio in talibus admittenda est, ea est præferenda quæ iusta severitate saluti proximorum consulit, nō ea quæ simulata indulgentia latiorem viam ad patranda periuria, ad committenda scelera lubricis pandit. [c] Tutius enim est vnius iuris alieni pervasoris voluntati non parcere, quàm multos falsæ misericordiæ exemplo in discrimen adducere. Prætereà de sacramentis minoribus ad maiora nisi ordinabiliter transiri non oportet: quia desponsata alteri, alteri nubere nō debet; sicut coniugatus nisi à coniugio solutus,

[b] S. August. in ca. quod aut dist. 14.

Genes 19.

[c] epist. 135. & epist. 170 item c. disciplina. & ca. sunt namque. dist. 45.

Digitized by Google

confecrari presbyter, aut monachus ordinari non potest:& in hunc modum plurima.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Ioanni eadem gratia Aurelianensi episcopo salutem.

CLXII.

De presbytero qui in statua fœminea sacramenta ecclesiastica profanavit, breviter respondeo, quia vt sacrilegus & idolatra iudicandus est. Quem si tractare vultis secundùm censuram canonicam, oportet vt adhibitis vobis aliis quinque episcopis publicè detractis sacerdotalibus indumentis per singulos [a] eum gradus deponatis, & depositum perpetuo carcere damnetis, aut in æternum exilium detrudatis. Quòd si id facere vobis fuerit difficile, tamen ab omni honore clericali eum suspendite, & cætera quæ suprà dicta sunt ad cæterorum correptionem [b] in persona eius perficite. Quòd verò merito sacrilegij sui deponendus sit, testatur decretalis sententia, qua dicitur: [c] *privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.* Quòd verò à conspectu eorum qui scelus eius cognoverunt removendus sit, ne fœda facti memoria simplicium men[illegible]s perturb[illegible], hinc probari potest: quòd pecus innocens quod à bestialibus hominibus ascendebatur, secundum legem [d] occidi iubebatur, non propter crimen subacti pecudis, sed propter abolendam memoriam tam execrabilis fœditatis. Quanto magis ergo ab oculis consciorum removendus est, quem nulla defendit innocentia

[a] *vide cap. 27. novimus extra de ver. signif.*

[b] *al. correctionem.*

[c] *al. qua dicit Can. post eaquam. ca. 25. q. 2. & c. vbi ista. 8. dist. 74.*

[d] *ca. 19. Levitici. Augustinus quæst. 74. ad c. 20. Levit.*

nulla excuſat ignorantia. Vt ergo ad ſummam veniam, hoc inauditum ſacrilegium prudentia veſtra tanta ſeveritate coerceat, vt omnes qui audierint, à tam execrabili abuſione removeat. Sicut enim crimen eſt inauditum, ſic, ſi neceſſe ſit, inaudita pœna eſt corrigendum: quia ſecundum beatum Auguſtinum,[a] nova genera morborum cogunt nos invenire nova genera curationum. Val.

[a] *citat paullo aliter epiſt.* 288.

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, Gaufrido Vindocinenſis monaſterij abbati, in omnibus libram tenere iuſtitiæ. CLXIII.

De monacho illo quem iuramento conſtrinxiſti, ne vltrà illam adminiſtraret obedientiam quam aliquandiu ſibi vſurpaverat per inobedientiam, conſilium meum eſt vt vlteriùs eam non habeat, quod & illi eſſet criminoſum & cæteris fratribus ruinoſum. Cum enim iuramentum[b] comites habeat iuſtitiam & veritatem, ſi iuſtum fuit, quamvis contra ordinem præſumptum quod iuravit, oportet vt ſit & verum. Teſtatur enim apoſtolus iuramentum rem eſſe immobilem, per quod dicit Deum hæredibus novi teſtamenti immobilitatem ſui pronuntiaſſe conſilij. Præterea id propriam redundaret infamiam, ſi palliata obedientia periuranti tuam adhiberes conniventiam. Plura de his dicere poſſemus, quæ ſilentio præterimus, quia ignota tibi eſſe non credimus. Vale.

[b] *ex S. Hieronymo epiſt.* 105.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnot. ecclesiæ minister, Gaufrido sanctæ solitudinis cultori, irretortis oculis in anteriora se extendere. CLXIIII.

Quàm delectabilis, quàm necessaria servis Dei sit quies mentis cum quiete corporis, credo tam scientia quàm experientia didicit sancta fraternitas tua. Aliter enim mens discurrentium rumusculis & diffidentium obtrectationibus patens, perturbatas aut saucias habet orationes, nec se potest quantocunque suo conamine in vnitatem colligere, donec Dominus in navi dormiens tantis fluctibus circumacta intenso clamore suscitetur, quo increpante redeat desiderata tranquillitas. Vnde oportet vt sancta fraternitas tua ab auditu auris & ab auditu cordis verba eorum repellat, qui sub specie diligentium & consulentium virus infundunt decipientium & perimentium. Quod ideò prælibavi fraternitati tuæ, quia nuper oblatæ sunt mihi à quibusdam monachis Blesensibus quædam litteræ à te Mauricio abbati directæ, quas vix possum credere à te fuisse dictatas, cùm non tranquillo spiritu, sed perturbato dictatæ esse videantur, & quasi ferro excusso de manubrio indiscretis ictibus, non lignum cædere, sed fratrem occidere. Videntur etiam nonnihil redolere vanitatis & ambitionis, quasi cum amore relictam abbatiam tenueris, & cum dolore amiseris. [a] Dicis enim in litteris illis, si tamen tuæ sunt, prædictum Mauricium vtcumque loco tuo positum, impulsu

Marc. 4.

Deuteron. c. 19.

[a] *confer epist. 208.*

malorum te esse eiectum, vilissimúmque omnium factum, & ab iniquis eum tibi superinductum. Contra quem etiam minaciter loqueris, si in aliquo eum tuæ volũtati contraire perspexeris. Si hæc verba tua sunt, longè extra te factus es. Non congruunt proposito tuo, non congruunt gestis tuis, qui in manu Romanæ ecclesiæ legati nullo [a] te cogente, immò ipso legato dissuadente, abbatiam dimisisti, & in electione ipsius Mauricij primam vocem dedisti. Redi ergo dilectissime ad cor tuum, & ne plus credas adulatori tuo, immò perturbatori tuo de te quàm tibi. quia plus aliquando corrigunt nos inimici reprehendentes, quàm amici fallaciter blandientes iuvant. Nosti enim quia dicit sermo apostolicus, *Pacem sequimini, sine qua nemo videbit Deum.* Pacem ergo nulla tibi auferat præteritarum iniuriarum recordatio. Nec tibi dolendum vel condolendum esse credas, quòd de naufragio nudus evasisti: sed illis potiùs condole quos adhuc vides in alto periclitari. Talem te hactenus intelleximus, talem te adhuc æstimamus: nisi simplicitatem tuam perturbatorum duplicitas moveat, & à tranquillitate mentis expellat. De cætero ergo si quid in abbate, si quid in subiectis corrigendum cognoveris; mitioribus verbis fraternè admone, vt ædificationi studere videaris, non vindictę. Si autem te non audierint, antequam aliqua dissentio oriatur, rem perperam factam ad notitiam nostram perferre stude: vt pacem monasteriis necessariam studeamus talibus monitionibus imponere. Vale.

[a] *al. nullo tunc cog.*

Hebr. 12.

Sansoni Dei gratia Vuigornensis ecclesiæ episcopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, benè valere, & in extremis maris habitare.

CLXV.

Quamvis ad præsens lateres oculos meos, non tamen latebas animam meam: quia bonum odorem tui nominis de transmarinis partibus olfaciebam, & [a] olfactum intimè diligebam. Ad vltimum nunciavit oculus, sensit manus, quod per auditum priùs senserat cordis odoratus. Et ita sensibus intus benè nunciantibus expertus sum tuam in me non tepuisse caritatem: quamvis mutuam ad plenum non habuissemus inter nos collocutionem. Prævenit itaque liberalitas tua tarditatem meam, mittendo [b] calceamenra evangelica. quo munere erga me dilectionem tuam demonstrasti, & ad iniunctum mihi officium diligentiùs exequendum monuisti. Quod ergo ipse monuisti, remigantes per hoc mare spatiosum & vndosum porrigamus nobis invicem mutuas orationum manus: quatinus & prosperè navigemus, & in optato salutis portu naves nostro regimini commissas collocare valeamus. Hoc tuæ dilectioni pro parvitate nostra promittimus. hoc è converso à tua devotione requirimus: nec vlla diligentium corda disiungat localis remotio, quos fraternæ dilectionis conglutinat affectio. Plura scriberem, sed verbis nisi necessariis nolo aures onerare prudentis. Vale.

[a] *duo ve. olfactum.*

[b] *al. calcimenta sandalia apostolicis digna pedibus appellat epist. 207.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Humbaldo eadem gratia Autisiodorensis ecclesiæ episcopo salutem. CLXVI.

[a] *meminit epist. 167.*

[b] *in hanc rem ca. desponsatas. & c. Atho. cau. 27. q. 2.*

[c] *causam.*

[d] *potest conferri epist. 247.*

Noverit dilectio vestra preterita ęstate cùm Domnus [a] Bruno Signinus episcopus apostolica legatione fungeretur, Hugonem Album præsentiā eius adiisse, & qualiter Pontius nepos Trecensis episcopi filiam suam nomine Matildem Galeranno camerario Regis priùs à parentibus [b] traditam renitentem & flentem in coniugium vsurpaverit, sibi indicasse. Sed quia vtraque persona absens erat, iniunctum est à prætaxato legato Parisiensi episcopo, vt vtramque partem die competenti ad causam vocaret, & auditis vtriusque partis rationibus controversiam quæ erat inter Pontium & prędictam Matildem prudentium virorum consilio & iudicio terminaret. Reversus itaque Parisiensis episcopus diem & locum Pontio & Matildi constituit, me & quosdam coëpiscopos suos ad discutiendam & terminandam hāc [c] rem caritativè invitavit. Convenerunt itaque Parisium die constituto ad causam accusatores & accusatus, testes & Iudices. Quæsitum est à prætaxata Matilde, quare coniugium Pontij refutaret. Quæ breviter respondit, quòd non esset ei legitim. iuncta, quoniam priùs esset [d] Galeranno à parentibus tradita, & huic contradicens pro posse suo & flens nolente matre copulata. Cùm ergo oblatum esset Pontio, vt ad obiecta responderet, quærens quędam di-

Digitized by Google

verticula, nihil ad obiecta respondit, sed à conventu cui se præsentaverat, non satis aptè recessit. Mandatum est ei itaque semel & sæpiùs, vt vel ad obiecta responderet, vel iudicium audire non differret. Cùm ergo ita à iudicio declinaret, iudicatum est ei ex apostolico decreto, quòd dilationem sententiæ ex absentia lucrari non [a] deberet, exinde prolatis ex legum & canonum auctoritate sententiis: quia si testes mulieris adversus Pontium agentis, datis sacramentis probare possent quòd mulier obiecerat, à coniugio Pontij libera esset, & cui vellet in Christo nubere posset. Iterum mandatum est Pontio, vt ad audiendum hæc sacramenta veniret, aut si quid legitimè personis testificantium, vel dictis eorum obiicere posset, obiiceret. Quod cùm vt cætera simplicitate [b] vel duplicitate sua subterfugeret, à decem viris vel eo amplius data & accepta sunt sacramenta, quibus probatum est, & mulierem priùs à parentibus alteri fuisse traditam, & Pontio sine sua voluntate copulatam. Negocio itaque diligenter pertractato & iudiciario ordine terminato, iudicavimus mulieri quòd esset libera à Pontij vt non dicam coniugio, sed contubernio, & quia nubere posset cui vellet in Domino. Hæc scripsimus sanctitati vestræ, quia prædictam mulierem quidam parochianus vester vult habere in coniugem: ne de præteritis nuptiis aliquod apud vos generetur scandalum, vel præsentibus aliquod ponatur offendiculum. Valete, & ex mutua dilectione parvitatis meæ [c] memor estote.

[a] *ca. decernimus. cau. 3. q. 9.*

[b] *al. vel calliditate. vide not.*

[c] *nostra*

Digitized by Google

Hildeberto Dei gratia Cenomanensi episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem.

CLXVII.

Quidam parochianus vester vulgari nomine [a] Petitus de rupibus, nuper causa orationis ad ecclesiam nostram veniẽs petivit colloquium nostrum. Qui inter cætera retulit nobis, quòd filiam suam cuidam alteri parochiano vestro de municipio quod Pontiacum dicitur, coniugali fœdere tradidit, & ille eam se ducturum in vxorem tempore sibi constituto absolutè iuraverit. Nunc verò aliam duxit vxorem contra pactum coniugale, quod legitimè cum alia mulieré priùs inierat. Legitima enim sunt fœdera nuptiarum inter eas personas quarum nuptiæ interdictę non sunt, cùm filiafamilias à voluntate patris non dissentit. Hæc fœdera solvi, & divinæ leges prohibent & humanæ. Et si mulier ad alium virum transire voluerit, dicit canonica sententia, quia mulierem [b] alij desponsatam, alteri non licet habere in coniugium. E converso, Si vir aliud vult inire coniugium, legitur in lege Novellarum: [c] *Si quis divinis tactis scripturis mulieri iuraverit se eam legitimam vxorem habiturum, vel in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima vxor, quamvis nulla dos, nulla scriptura interposita sit.* Qui aliter facit, contra leges sapit: & secundum decretum apostolicum, [d] *quod contra leges præsumit, per leges dissolvi meretur.* Sic enim cùm præterita æstate Signinus [e] episcopus apostolicæ sedis legatus apud

[a] ita omnes v.c. anteà. Petrus.

confer epist. 161 & Can. quicunque. con. coniugali. & can. duobus modis, caus. 27. q. 2.

[b] al. alteri.

[c] Nouella 22 de Nupt. & in ca 9. caus. 30 q 5.

[d] cap. vides dist. 10.

[e] epist. 166.

Digitized by Google

nos esset, & similis causa ad nostras aures delata esset, prolatis legibus iustum esse iudicavimus & legitimum. Hæc scripsi dilectioni vestræ rogatus à prætaxato milite, vt pro eo apud vos interdicerem, quamvis ei non esse necessarium persuadere satagerem. Benè enim sentimus de religione vestra: quia vbi eluxerit vobis vera & iusta sententia, non declinabitis à via regia. Val.

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo eadem Dei gratia ecclesiæ Carnotensis minister salutem & servitium. CLXVIII.

Quoniam in quibusdã negociis aliqua dubia vel difficilia occurrunt, debemus invicem manus auxilij vel munus consilij porrigere: seriem cuiusdam causæ quę præterita ęstate apud nos emersit, & adhuc serpit, congruum duxi paternitati vestræ significare, [a] cui hæc causa principaliter litteris apostolicis terminãda committitur: vt & vobis, & nobis, cui secundo loco committitur, benè provideatis, quatenus nec obedientiam apostolicam contemnamus, nec aliquem iniustè prægravemus. Erat enim quidam fundus in parochia nostra, cuius partem habebat quidam miles, & in ea domum suam separatim, & alius aliam, & in ea domum suam similiter separatim: pro huius fundi tuitione, vtrique serviebant Vicecomiti Carnotensi. Hanc verò tuitionem cum servitio dedit Vicecomes[b] cuidam militi suo in beneficium, domino videlicet Curvævillæ. post non multum temporis emit

coniũge epist. 169. & 170.

[a] *al. notificare.*

[b] *Hugo. ex epist. 169. & 173.*

Comes Rotrocus partem illius fundi quæ alodium erat: comportavit ibi aggerem, & fecit munitionem. Quod audiens Vicecomes quia [a] Hierusalem iturus erat, & Dominus Curvevillæ, clamorem fecerunt in auribus ecclesiæ, vt iustitia eis fieret, quæ debebatur [b] Hierosolymitanis & paci. Constitutus est dies vtrique parti ad agendam causam. cùm convenissent, obiectum est à Vicecomite Comiti Rotroco, quòd iniustè & contra pacem ædificaret munitionem in fundo tuitionis suæ. Quo audito responsum est pro Rotroco, quòd fundus minimè pertineret ad tuitionem Vicecomitis, sed potiùs ad tuitionem Rotroci Comitis. Quę altercatio cum aliquandiu durasset, præcepimus iudicium fieri; iudicatumque est quia hæc causa sine monomachia terminari non poterat, & iudicium [c] sanguinis nobis agitare non licebat, vt vtraque pars [d] irent in curiam Comitissæ, ad quam talia iudicia pertinebant, & de cuius feudo [e] ista tenebant. Sicut iudicatum erat, venerunt vtrique in curiam Comitissæ, & actionibus vtrinque ventilatis nescio quibus de causis Vicecomes à causa cecidit. Postea cœperunt Ivo dominus Curvævillæ, qui hoc beneficium se asserebat habere à Vicecomite, & Comes Rotrocus adversum se [f] guerram facere, & alter alterius bona diripere. Et sicut varius est eventus belli, quadam die, cùm prædictus Ivo procederet armata manu ad nescio quæ negocia sua agenda, captus est à militibus Rotroci, & incarceratus. Præcipitur itaque vobis & nobis ex clamore Hugonis Vicecomitis ab aposto-

[a] al. Ierusalem.

[b] epist. 169. & 173.

[c] vide epist. 247.

[d] quidam. iret.

[e] al. fœdo.

[f] sic etiam loquitur epist. 20.

apostolica sede, vt pro debito officij nostri, Guidoni fraternarum rerum custodi, & Ivoni capto iustitiam faciamus. Perlectis ergo litteris apostolicis diligenter notate verba, & secundùm ordinem rei gestæ & tenorem litterarum apostòlicarum providete vobis quo ordine causa sit agenda: vtrùm statim sit Rotrocus excommunicandus, an ad iudicium invitandus. Quia quo ordine[a] prçcedet & in actione causæ & in executione iustitiæ nobis prælata sublimitas, eo sequetur pro posse subiecta nostra humilitas. Et si ad præsens non eluxerit vobis certa sententia, his qui in litteris nominati sunt locum & diem competentem constituite, & accusatores & accusatum ad eundem locum invitate; vt præsentialiter audita & cognitâ veritate pleniùs possitis iustitiæ satisfacere. Quod ex his vobis meliùs visum fuerit, parvitati meæ rescribite. Valete.

[a] *al. praecesserit.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, [b] *Galloni eadem gratia Parisiorum episcopo salutem.*

[b] *al. Gualloni.*

CLXIX.

Cum Rotrocus comes munitionem [c] ædificaret in quodam fundo parochiæ nostræ, quem sui iuris & suæ tuitionis esse defendit, Vicecomes verò carnotensis, & Ivo Curvævillæ dominus ad ius suum pertinere contendit; suggestum est domno Papæ sicut forsitan audiistis ab Hugone Vicecomite Hierosolymum tendente, quatinus super hac iniuria iustitiam faceret, & rem Hierosolymitani secundum sua

[c] *al. faceret. confer epist. 168. & 170.*

a vide epist. 173.

statuta [a] defenderet. Cuius rei veritatem Papa ignorans scripsit nobis quatuor, Senonensi archiepiscopo, Carnotensi, Parisiensi, Aurelianensi episcopis, quatinus pro debito officij nostri iustitiam faciamus tam de fundi invasione, quàm de Ivonis captione. Acceptis igitur litteris istis importunè exigunt à me Guido fraternarum rerum custos, & dominus Curvævillæ, quatinus prædictum [b] Rotrocum sine audientia, sine iudicio excommunicem: cùm ipse Rotrocus paratum se dicat, vt ad audientiam domni metropolitani, vel nostram, vel comprovincialium episcoporum, congruo tempore & loco veniat, & secundum iustum iudicium de obiectis satisfaciat. Ego itaque servato legum tramite, nolo quemquam more sicariorum sine audientia punire: nolo sathanæ tradere, donec vel audientiam subterfugiat, vel iudicium contumaciter respuat. Consulatur super hoc evangelium, consulantur leges divinæ [c] & humanæ, si de re in contentione posita aliter aliqua lex fieri iusserit: postposita mea sententia libenter cedam alienæ. Nec aliter puto domnum Papam intellexisse, vbi præcepit nos pro debito officij nostri prædictis petitoribus iustitiam facere. Hoc [d] tonitruo circunstrepente, quamvis non essem dubius de veritate, scripsi tamen metropolitano, ad quem iam litteræ apostolicæ venerant; vt diligenter inspectis litteris apostolicis, & intellecta rerum gestarum veritate quam ei conscripseram, consilium mihi daret, vtrùm prædictum Rotrocum deberem sine audientia excommunicare,

b al. Retrochum, vt etiam in seq.

c vide canones. cau. 3. q. 9.

d al. tonitru.

an ad iudicium vocare. Ipse verò nescio quo instinctu, quo intellectu, rescripsit mihi vt litteris apostolicis obedirem, & Rotrocum excommunicarem. Nec tamen determinavit iuxta inquisitionem meam, vtrùm hoc facere deberem cum audientia. Litteris itaque vestris petimus muniri sententiam nostram si iusta est, aut removeri si iusta non est. Addimus etiam petitioni nostræ, si necesse fuerit, quatinus si fraternè invitati fueritis, præsentiam vestram nobis exhibeatis, & quod faciendum erit nobiscum faciatis. Valete. Vt meliùs eas intelligatis, exemplar litterarum apostolicarum transmisi vobis.

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, plenum debitæ subiectionis obsequium.

CLXX.

De parochiano vestro qui maritum cuiusdam mulieris interfecit, & postea vxorem interfecti in vxorem duxit, hoc respondemus excellentiæ vestræ: quia si mulier conscientiam suam purgare potest de morte mariti, vir verò, sicut dicitis, purgare se potest legitimè quòd mulierem illam vivente viro non adulteraverit, nec spe huius coniugij virum huius mulieris interfecerit, secundum legem naturæ & antiquum coniugij statum, potest ei indulgentia quam clavis apostolica viduis aperit, aperiri, videlicet vt cui velint nubant in [a] Christo. Sic enim David, de quo dicitur, homo sanctior

[a] vt epist. 166 in quibusdam legi in domino. vt etiam epist. 155.

David, patrato adulterio & homicidio, postquam ei dictum est acta pœnitentia, dimissum est tibi peccatum tuum, Bersabee vxorem Vriæ retinuit in coniugium. Sed posteriorum diligentia experta proclive esse humanum genus ad lapsum, & quia in huiusmodi casibus vni parcere nihil aliud esset quàm multos in discrimen adducere, severissimè sanxit, vt nullum tale coniugium fieri inter huiusmodi personas permitteretur, nisi priùs vir & mulier innocentes esse ab adulterio & homicidio districta examinatione probarentur. Nos verò qui medici animarum constituti sumus, & saluti subditorum providere debemus, in nostra deliberatione positum habemus, vt secundùm ingruentes necessitates aut rigorem teneamus disciplinæ, aut moderationem indulgentiæ: quatinus fortes indulgentia non emolliat, nec infirmos nimia severitas frangat. De cætero si relatum fuerit ad vos nos Rotrocum nondum excommunicasse, [a] sciatis nos non inobedienter fecisse, sed rationabili & legitima causa distulisse. quia pendente negocio quàmlibet humilem personam lege prohibente excommunicare non audeo; nec apostolicus cùm ad hanc excommunicationem nobis præsentibus multis persuasionibus vrgeretur, aliter fieri voluit: qui litteris suis nos qui vicini eramus admonuit vt rei veritatem investigaremus, & cognita veritate non sententiam præcipitaremus, sed sicut debet officium nostrum servato legum tramite rebellium inobedientiam vlcisceremur. Accusatores verò Rotroci ad audien-

Reg 2. cap. 12.

[a] *confer epist. 169.*

Digitized by Google

tiam venire, & iustitiam suam probare dissimulant, aut causæ diffidentes, aut præcipitem sententiam à nobis extorquere molientes; cùm Rotrocus promittat ad audientiam vestram vel nostram se venturum, & quod lex & iustitia dictaverit se facturum. Nec ista dico tanquam velim Rotrocum defendere, vel munitionem quam [a] facit, mea sententia confirmare; quæ nulli tantùm nocitura est quàm mihi, & ecclesiæ mihi commissæ. Volo tamen in eum ita sententiam dare, vt possim eam moribus & legibus in omni bonorum conventu approbare. Valete.

[a] epist. 168. & 169. 173.

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, delectabiles exitus matutini & vesperæ.

CLXXI.

In v.c. hoc argumentũ præfigitur de impœnitente quem timor Regis cogit absolvere.

Sicut ex litteris vestris accepimus, vndique sunt vobis angustiæ: quia si raptores & sacrorum dierum violatores iustè à vobis à communione separatos, sine satisfactione in communionem recipitis, offenditis legem: si in separatione eorum ab ecclesia sicut dignum est, perseveratis offenditis regem. [b] Qua in re si adesset nobis spiritus fortitudinis, sicut adest spiritus consilij, severitatem disciplinæ esse servandam censeremus. Sed quia in hoc rigore gravium dissentionum periculum imminere sentitis, rem dispensatione egere intelligimus. Et ideò non consilium nostrum, sed sanctorum patrum ante oculos ponimus. Dicit enim Cyrillus episcopus ad Gennadium presbyte-

[b] confer epist. 137.

Digitized by Google

rum & archimandritam.[a] *Dispensationes rerum nonnunquam cogunt parum quid à debito quosdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim hi qui mare navigant, tempestate vrgente, navique periclitante quædam exonerant, vt cætera salva permaneant: ita & nos cùm non habemus salvandorum omnium negociorum penitus certitudinem, despicimus ex his quædam, ne cunctorum patiamur dispendia.* Vnde & Augustinus in epistola [b] ad Marcellinum: *soleo audire in potestate esse iudicis mollire sententiam, & mitius [c] vindicare quàm leges.* Idem in tertio libro contra epistolam Parmeniani. *Cum quisque fratrum & christianorum in ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, vt anathemate dignus habeatur, fiat hoc vbi periculum scismatis [d] nullum est.* Item: *Quando cuiusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit scisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ.* Et quia dispensationes rerum temporalium regibus attributæ sunt, & basilei id est fundamentum populi & caput existunt; si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt à nobis graviter exasperandi; sed vbi sacerdotum admonitionibus non adquieverint, divino iudicio sunt reservandi: vbi tanto districtiùs sunt puniendi, quanto minùs fuerint divinis admonitionibus obnoxij.[e] Vnde habetur in libro capitulorum regalium auctoritate episcoporum constitutorum: *Si quos culpatorum regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensæ suæ participes effecerit; hos & sacerdotum & populorum conventus suscipere ecclesiastica communione*

[a] *citat etiam epist. 214. & epist. 144.*

[b] *Augustin. epist. 158.*

[c] *al. iudicare. citat latiùs epist. 236.*

[d] *al. schismatis.*

[e] *id iam retulit epist. 62. & extat in concilio Toletano 12. cap. 3.*

Digitized by Google

debebit; Vt quod principalis pietas recipit, nec à sacerdotibus Dei [a] *extraneum habeatur.* Ego itaque de mea infirmitate paternitati vestræ profiteor, quia si aliqua dispensatione faciente cogerer aliquem impœnitentem ad reconciliationem admittere, patenter dicerem ei; nolo te fallere: introitum huius visibilis ecclesiæ cum tuo periculo te habere permitto, sed ianuam regni cælestis tali reconciliatione tibi aperire non valeo. Et ideò in tantum te absolvo, quantum tua expetit accusatio, & ad nos pertinet remissio. Dicent forsitan fortiores fortiora, meliores meliora: ego pro mediocritate meà sic sentio, non legem in talibus præscribens, sed propter vitanda maiora pericula ecclesiæ, necessitati temporum, si commodiùs fieri non potest, cedendum esse intelligens. Valete.

[a] *alienum, dicta epist. 62.*

NB.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, omnibus ecclesiæ filiis tam præsentibus quàm futuris.

CLXXII.

Quod ad multorum notitiam pervenire congruum duximus, litterarum monimentis mandare provida deliberatione decrevimus. Noverit ergo præsens ætas omniumque sequutura posteritas, quòd Mauricius Blesensis cœnobij sancti Launomari abbas intra terminos cuiusdam parochiæ suæ quæ dicitur Vlcha, [b] capellam quandam nostra auctoritate munitus cœpit ædificare: ad quam quidam parochiani,

[b] *sic iterum vocat in fine huius epist.*

Digitized by Google

qui remoti erant à matrice ecclesia, suis temporibus debitas oblationes reddituri possent convenire. Quod audiens Vindocinensis abbas, misso petitorio ad hoc canonicè improbandum, adversus monachos Blesenses diem sibi dari postulavit, & ex condicto vtriusque partis accepit. qui cùm die statuto ad causam venissent, dixit abbas Vindocinensis, se oblationes parochianorum qui morantur in municipio, quod, quod appellatur Mons Fauni, per viginti annos ferè tenuisse, nec alicui iustitiam denegasse, & idcirco monachos Blesenses iniustè eas accepisse. Vnde etiam dicebat priùs se esse revestiendum, antequam transiret ad actionem aliarum causarum. A quo cùm quæreretur vtrùm habuisset eas ex concessione Carnotensis episcopi, an ex iure parochiali, an ex largitione alicuius legitimi possessoris, nihil obiicere potuit nisi pertinaciam retentionis. Ad quod responderunt Blesenses monachi se ab illis parochianis omnia parochialia accepisse, & illam partem oblationum quam sibi Vindocinenses monachi vsurpaverant, violentia Lancelini Balgenciacensis [a] occupasse: nec tamen eas ipsis viginti annis in quibus confidebant, absque synodali reclamatione tenuisse: immò ipsos monachos Vindocinenses qui prædictum Montem Fauni occupabant inde iudicio Carnotensis ecclesię eliminatos, latibulum cuiusdam sylvæ petiisse. Quod cùm multorum testimonio confirmatur, & ab abbate Vindocinensi nullatenus infringeretur, iudicatum est abbatem non esse investiendum,

[a] *sic plures v.c. in alio est Balgiacensis. anteà, Balgeracensis. Lancelini Baugenciacensis meminit Sugerius abbas in vita Ludovici crassi.*

Digitized by Google

cùm nihil dematur vsibus ecclesiasticis si quisque quod suum est recipiat. Quod iudicium cùm displicuisset abbati Vindocinensi, non confidentia iustitiæ, sed causa afferendæ moræ, sedem appellavit apostolicam: quam tamen appellationem pro reverentia domni Papæ patienter sustinuimus, quamvis secundùm cautionem legum, [a] nec libellum ad eum qui de appellatione cogniturus erat à nobis postulasset, nec tempus nec modum nec ordinem exequendæ appellationis observasset. Vnde eum à causa cecidisse intelligentes, capellam quam Blesensibus ædificare concessimus, de cætero confirmamus, & omnes oblationes capellarum adiacentium parochiæ quæ dicitur Vlcha, [b] illibatas tenere sancimus.

[a] *vide epist. 220.*

[b] *sic iam vocat initio huius epist.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, debitam cum omni devotione obedientiam. CLXXIII.

Secundùm tenorem litterarum vestrarum quas dedistis Hugoni Vicecomiti Carnotensi Hierosolymam eunti, Rotrocum Comitem ad iustitiam vocavimus, qui accusabatur munitionem in terra ad ius prædicti Hugonis pertinente, postquam crucem acceperat, ædificare cœpisse; & Ivonem eiusdem Hugonis militem, qui prædictam terram ab ipso Hugone habebat in feudum, iniustè cœpisse & redimisse. In qua vocatione postulatum est à Comite Rotroco, vt vsque ad exitum causæ nihil in cœpta munitione ædificaret, nihil de redem-

Hac de Rotroci causa iam egit epist. 168. 169. & 170.

Digitized by Google

[a] epist.168.

ptione Ivonis [a] acciperet. Die statuta ventum est ad causam: obtulit se ad iudicium Rotrocus: secundum ordinem gestarum rerum dixerunt petitores qui pro Hugone loquebantur, se nolle ad hanc causam ingredi, nisi priùs eis [b] satisfaceret de eo quòd non erat intermissa ædificatio munitionis, & recredita redemptio Ivonis. Responsum est ex parte Rotroci neutrum debere fieri, quia munitio illa ei adiudicata erat in Curia Comitissæ, de cuius feudo erat, cùm iudicio ecclesiæ [c] ad prædictam Curiam hæc causa translata esset: & prædictus Ivo pro peregrinatione Hugonis minimè erat reddendus, cùm prædictus Ivo Rotrocum dominum suum diffiduciasset, & prædam eius prior cepisset, homines suos ea die qua captus est in vinculis haberet, & ad foris faciendum eidem armata manu militum ea die procederet. Dictum est ex altera parte, quòd possent omnes istas depulsiones veridicis assertionibus locis suis & temporibus falsificare: sed non esse accedendum ad ista, donec satisfactum esset de iis quę priùs obiecta fuerant, nisi iudicio cogerentur. Præceptum est ergo considentibus clericis, vt hanc litem iusta sententia dirimerent. Qui cum diu inde disceptassent, non potuerunt in vnam convenire sententiam, dicentes novam esse institutionem de tuitione ecclesiastica impendenda rebus militum [d] Hierosolymam proficiscentium: neque scire vtrùm hæc tuitio ad solas pertineat proprietates eorum, an etiam pertineat ad casamenta eorum quæ tenent potentes homines se & sua, fortitudine sua defen-

[b] al. satisfie-ret.

[c] quia erat causa sanguinis vt ait epist.168.

[d] tuitio ecclesiastica. epist.169.

Digitized by Google

dentes. Postulaverunt ergo sibi dari inducias, donec super hoc vestra requireretur sententia. Quas inducias ea conditione dare voluit Comes Rotrocus, vt ædificatio munitionis non intermitteretur, nec redemptio Ivonis suspenderetur. Quod concedere pars altera omnino refutavit, & de hoc iterum iudicium postulavit. Quo iudicio cùm se prægravari timeret Comes Rotrocus, audientiam apostolicam appellavit, cuius eum auctoritate premebamus. Mittimus ergo eos paternitati vestræ cum litteris nostris ordinem causæ continentibus, vt prudentia & potestate vobis divinitus concessa litem hanc dirimatis: quia inter nos homines isti magni sunt, nec à nostra parvitate, provt oportet, ad pacem cogi possunt. Valete.

Matildi excellenti Anglorum Reginæ, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, devotarum munus orationum. CLXXIIII.

Vestræ piæ devotionis opinio multorum maximè religiosorum mentes afflavit, & quadam sanctæ dilectionis suavitate indulcavit. Vnde pro gratia nobis divinitus collata grates summo referimus bonorum omnium largitori, qui fœmineo pectori virile robur immisit, non solùm ad evitanda flagitia vel facinora, sed etiam ad impendenda indigentibus necessaria suffragia. Nos igitur tam communium quàm privatorum beneficiorum non immemores, excellentiæ vestræ preces de-

Digitized by Google

votè suscepimus; & pro anima fratris vestri religiosi Regis, quod peccatis nostris exigentibus parum est, devotas Deo preces effundimus, quamvis animam eius in sinu Abrahæ collocatam, si vita eius ita se habuit vt dicitur, indubitanter confidamus. Sed quia incertus est status animarum post animal, [a] non videtur ociosum si pro his intercedimus, qui iam requie perfruuntur, vt eorum requies augeatur, & pro his qui locis purgatoriis deputati sunt, vt fidelium orationibus indulgentiam consequantur. Hæc & alia quæ vires nostras non excedant humeris nostris imponere potest excellentia vestra. Valete.

[a] *sic integris litteris scriptum in plerisque vett. codd. in aliis compendiosè post animal. in duobus, post corpora, locus de mendo suspectus.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, debitum cum omni devotione servitium. CLXXV.

Parabam me pro viribus meis ad iter concilij à vestra paternitate indicti: sed quia frequentia Curiæ vestræ ea tempestate qua solitus eram, purgatorium accipere me non permisit, tota confluentia humorum repentè in caput ascendit, & ita media pars capitis congelascente flegmate in quendam rigorem tumoris induruit. Cùm verò propter propositum iter adhuc purgare me differrem, vt & caput resoluto per se flegmate detumesceret, expectarem; non solùm non detumuit, sed adhuc graviùs & periculosiùs intumuit. Hac itaque necessitate compulsus catharticum accepi, nec de laxatione cathartici nec de duritia tumoris

Digitized by Google

bene convalui: ita vt nec breve iter aggredi valeam ſine periculo corporis mei: quia etſi tumor exteriùs eſt digeſtus, dolor tamen interiùs non adhuc eſt ſedatus. Miſi itaque tres ex archidiaconibus eccleſię nobis commiſſæ cum litteris noſtris, qui teſtimonium ipſis litteris perhibeant, & apud paternitatem veſtram excuſatum me habeant: quamvis ſit propoſitum meæ voluntatis ante ſolutionem concilij videre faciem veſtram, ſi Deus mihi plenam reſtituerit ſanitatem, & veniendi ad vos dederit opportunitatem. Sed quia ſecretiora dicenda ſunt, iſti fratres dicent vobis. Valete.

Paſchali ſummo pontifici, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter, debitam cum omni ſubiectione obedientiam. CLXXVI.

Reverſus à concilio Trecenſi, filius noſter Vvlgrinus eccleſiæ noſtræ Cancellarius anxiè conqueſtus eſt, quòd Dolenſis eccleſia deſtinatis excellentiæ veſtræ quibuſdam legatis ſuis eum ſibi in epiſcopum ſub præſentia veſtra elegerit, [a] & huic electioni ad eorum petitionem veſtra paternitas aſſenſum præbuerit, nec eius excuſationibus quamvis idoneis adhuc aurem accommodare voluerit. Quamvis enim ſit benè litteratus, & bonis moribus ornatus, multis tamen allegationibus humiliter inſufficientiam ſuam prætendens, dicit ſe potiùs multa gravia perpeſſurum quàm onus epiſcopi hoc tempore ſubiturum. Novit autem veſtra paternitas, quia leges [b] ſeculi diſſen-

[a] *coniunge epiſt.* 178.

[b] *l.* 12. *C. de nupt.*

Digitized by Google

tiente filiofamiliàs sub eius nomine sponsalia fieri non permittunt. quanto magis in sponsalibus ecclesiæ id observari convenit, in quibus nisi sincera subveniat caritas, quid boni est quod per angariam facere possit, sive facultates suas distribuendo, sive seipsum ad martyrium exponendo, humana imbecillitas? Nemo enim invitus bonum facit, [a] etiamsi bonum est quod facit. Vnde nos admonet spiritus sanctus in cantico canticorum: *adiuro vos filiæ Hierusalem, nolite suscitare dilectam, neque evigilare, donec ipsa velit.* Ne igitur nostro Iacob amanti Rachel, nocte supponatis Liam, nisi fortè Rachel mandragoras primogeniti Liæ concupiscat, & hac mercede conductum Iacob cum Lia dormire permittat. Tali enim ordine posset de tali copula merces boni operis provenire, & fortitudo quæ plurimùm necessaria est omni regimini ad tolerandos eiusdem regiminis labores, exuberare. Et ne diu verbis oneremus sanctitatem vestram, flexis genibus cordis opportunè & importunè imploramus clementiam vestram; vt nullis vinculis obedientiæ prædictum fratrem [b] constringatis, cuius saluti quantum possumus providere debemus, quia eum de sacro fonte suscepimus, qui etiam elegit magis in loco humili salvari, quàm in alto periclitari. Valete.

[a] *ca. præsens. can. 20 q 3.*

Cantic 2.

Genes. 29.

Genes. 30.

[b] *invitum enim Papa potest cogere ad episcopatum. epist.* 178.

Digitized by Google

Gaufrido Dei gratia Belvacensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, in prosperis timorem in adversis fortitudinem.

CLXXVII.

Antequam legissem litteras dilectionis vestræ, cognovi cumulum tribulationis vestræ, audivi & condolui: quia degener filius essem, si matris [a] meæ Belvacensis ecclesiæ miserias immisericordi animo sustinerem. In quo discrimine summa & sola medicina est clamare ad Dominum, vt nubilum tantæ tempestatis convertat in auram serenitatis, & fluctus tanti mali silere faciat, qui pro arbitrio suo imperat ventis & mari. De cætero de clerico illo qui Drogoni excommunicato in missa & in mensa communicavit, dilectioni vestrę consulo vt competentem ei pœnitentiam iniungatis, quæ à simili facto cæteros absterreat: si tamen defendere non vult per tumorem, quod deliquit forsitan per timorem. Alioquin detur sententia in contumacem, quæ eum & officio privet & beneficio. Pœnitentiæ autem modus in arbitrio est constitutus episcopi, cui à Domino concessa est potestas ligandi atque solvendi. Vnde Augustinus in libro de pœnitentia: [b] *Iudicet se homo voluntate dum potest, ne cùm iam voluntate non poterit, præter voluntatem iudicetur à Domino. Veniat ad antistites, per quos illi claves in ecclesia ministrantur, & tanquam iam incipiens bonus esse filius, maternorum membrorum ordine [c] constituto à præpositis sacramentorum satisfactionis suæ modum dito.*

[a] *sic etiam vocat epist. 92. & epist. 145 se filium genuinum illius. Sed & se Belvacensem appellat epist. 181.*

[b] *in ca. 85. distinct. 1.*

[c] *al. custo.*

Digitized by Google

accipiat, & in offerendo sacrificio contribulati cordis devotus & supplex permaneat. Id tamen agat quod non solùm ipsi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum: Vt si peccatum eius non solùm in gravi eius malo sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atque hoc expedire utilitati ecclesiæ videtur antistiti, in notitia multorum vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset, non resistat: ne lethali plagæ per pudorem addat tumorem. Si autem prædictus frater posteaquàm notatus est de excommunicationis culpa ante audientiam communioni se ingessit, secundum decretum Martini Papæ, [a] & concilium Carthaginense, [b] ipse in se damnationis iudicatur sententiam protulisse. De alio autem clerico qui negat se Drogoni communicasse, nec se sciente in ecclesia eo præsente orasse, qui tamen in ecclesia profanorum orasse non [c] negat, mihi videtur sufficere, si sub duobus testibus idoneis suæ possit conscientiæ innocentiam approbare. Possemus hæc multis testimoniis confirmare, nisi vitaremus prolixitatem epistolæ. Ego de [d] proposito ita sentio, maiorum sententias non præveniens aliquo meo præiudicio. Valete.

[a] *in ca. si quis episcopus. can* II *q* 3.
[b] *in ca. placuit can.* II. *q.* 3.
[c] *al. negatur.*
[d] *propositis.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, clero Dolensis ecclesiæ & Stephano Comiti salutem.

CLXXVIII.

Confer cum epist. 176.

Bonæ intentionis vestræ laudamus affectum quòd Vulgrinum filium nostrum, vita honestum, scientia clarum, elegistis vobis in archiepiscopum. Sed quantum nobis videtur,

tur,frustrà laborat studium vestrum: quia nec prætaxati filij nostri voluntas est electioni vestræ adquiescere, nec nostræ potestatis ad hoc eum invitum cogere. Habent enim leges imperiales, [a] quia filiofamiliàs dissentiente, nequaquam possunt sponsalia sub nomine eius contrahi. Multo itaque minùs spiritualis sponsi animus ad spiritualis sponsæ copulam in angaria est pertrahendus. Prædictus enim frater iam super hoc per litteras nostras & suas allegationes domno Papæ transmisit, & onus episcopi prout potuit, refutavit. Si ergo studia vestra mutare non vultis, si in aliam personam deliberatione vestra declinare non vultis, non à nobis, sed à summo pontifice est quærendus, cui concessum est invitos ad hæc officia cogere, & de volentibus & de nolentibus ecclesiæ Dei pontifices ordinare. Quantùm ergo domnus Papa super hoc me coegerit, tantùm ego prædictum fratrem cogam. Valete.

[a] *l. 12. cod. de nuptiis & l. 11. D. de ritu nupti.*

Ivo humilis Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Adelæ excellenti Comitissæ, benè sapere & benè facere. CLXXIX.

Interdictus est, vt audivimus, [b] præcepto vestro filiis nostris canonicis beatæ Mariæ exitus viarum, panis & aqua, & omnia huic vitæ necessaria quæ sunt sub potestate vestra. Quod quid aliud est facere, quàm homines innocentes & arma non tenentes sine audientia & sine iudicio morti destinare? Ita enim necat fames & sitis, sicut gladius. Quod truces Turci,

[b] *coniunge epist. 121. & 136.*

Digitized by Google

Christiani nominis persecutores possent truculentius edictum in Dei servos promulgare, quàm necessaria eis vitæ subtrahere? Vnde monendo consulo & consulendo moneo nobilitatem vestram, quatinus inconsideratum sententiæ vestræ rigorem vsque ad audientiam in melius commutetis, & non convictos, non iudicatos tam severa sententia morti addicatis. Nos enim pro amore vestro sententiam nostram quamvis iustam & iudicio diffinitam temperavimus, nec baptismi sacramentum, nec confessionem, nec pœnitentiam, quæ saluti animarum in necessitate sufficiunt, etiam ipsis persecutoribus denegavimus. Ita ergo vos habetote, vt laus fortis mulieris quam sapientia commendat, de vobis prædicetur, non crudelitas perversæ mulieris (quam in Herodiade Chrysostomus detestatur) per omnes nostras provincias publicetur. Quòd si sanis & piis admonitionibus meis adquiescere non vultis, commoneo vos per pacem quam præsenti anno in manu domni Papæ, [a] ante autem tertium annum in manu mea promisistis, quatinus diem competentem exequendæ iustitiæ per præsentium portitorem nobis denominetis, & interim filios ecclesiæ secundùm institutum pacis, suis rebus liberè potiri permittatis. Quod si hæc omnia contempseritis, proculdubio sciatis quia ecclesia corde contrito & humiliato, adscitis sibi omnibus ecclesiis subiectis, cotidie ante corpus & sanguinem Domini & sanctorum patrocinia clamorem faciet adversus omnes huius mali pa-

Proverb. 31.

[a] *Paschalis secundi, quem tunc fuisse in Galliis hinc colligi potest.*

tratores & consentaneos, & ad hoc ipsum ex debito omnes vicinos episcopos cum ecclesiis sibi subiectis invitabit. Dolens hæc dico, consulens tamen in hoc honestati & famæ vestræ, nihil aliud quærens, nisi vt secundùm morem & legem iustitiam faciatis, & si qua adversus ecclesiam calumnia est, iustitiam habeatis. Valete.

Leodegario Dei gratia Bituricensi archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem & servitium. CLXXX.

Placet admodum parvitati nostræ quòd audivimus vos rigorem iustitię inflexo tramite velle custodire. Sed cum in pectore sacerdotis rationale affixum esse debeat, & connexum superhumerali: condęcens est vt rector sic moderationem iustitiæ teneat, quatinus nec immoderatus rigor corrigendos desperatione misericordiæ in profundum malorum deijciat, vel indiscreta misericordia arrogantiam augeat. Quod ideò suggero sanctitati vestrę, quia audivi quosdã parochianos vestros submurmurantes, vos ita esse obligatum cum quibusdam parochianis vestris, vt nisi eorum consensu iustitiam intendere vel remittere non valeatis: Vnde nuper contigit, vt audivimus, dura eorum obstinatione causam Arnulfi Virsionensis in curia vestra ita esse exasperatam, vt in eadem causa facto iudicio sedes apostolica sit appellata, & finitiva eiusdem causæ sententia vsque ad apostolicam audientiam sit dilata. Quod quanta sit vexatio, quanta rerum expensa, quam *Exod. 28.*

Digitized by Google

incertus negociorum exitus, tam experimento in vestris negociis didicistis, quàm ex aliorum causis audistis. Consilium ergo quod per quosdam pacis amatores didici, necessarium vobis scribere existimavi: videlicet vt per Radulfum Balgeiacensem [a] aliquanto prolixas inducias detis prætaxato Arnulfo, non de minoranda iustitia ecclesiastica, sed tantummodo de non ducenda super eum [b] communia. Interim autem sicut dicit prætaxatus Radulfus, eo mediante inter Arnulfum & eius adversarios pax reformabitur, & iustitia in nullo periclitabitur: & appellatio quæ in curia vestra facta est, sine vestra vel vestrorum vexatione ad nihilum redigetur. Vos itaque quod dico, prudenti deliberatione pensate, & si vera sunt quæ dicuntur, si meliora vobis non occurrunt, vos ipsi probate: quia suadente caritate, salva iustitia placeret mihi pax vestra. Valete.

[a] *al. Balgiacensem vel Belgiacensem.*
[b] *communia.*

Richardo Dei gratia Albanensium episcopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & debitum Romanæ ecclesiæ servitium.

CLXXXI.

Intelligens in vobis pro gratia divinitus collata fervere zelum iustitiæ, veritatem quam novi de causa Vigeliacensis [c] & Belvacensis monasterij sancti Luciani sollicitudini vestræ intimare curavi. Buglensis ecclesia, de qua nunc controversia est, inter prædicta monasteria olim fuit iuris monasterij sancti Luciani. Sed cum Normannorum persecutio monasteria

[c] *vnus v.c. Vizeliacensis.*

Digitized by Google

Belvacensis territorij devastasset & in solitudinem redegisset; bona monasteriorum propter defensionem terræ ex magna parte in vsus laicorum distracta sunt. Antequam autem illa vastitas plenè reformari potuisset, in Buglensi ecclesia quidam canonici ordinati fuerunt. Et ita per successiones vsque ad tempora [a] Guidonis Belvacensis episcopi, & Hugonis Buglensis Comitis, canonici canonicis successerunt. Hugo autem Comes habito consilio cum [b] Guidone episcopo, prædictam ecclesiam sancto Luciano reddidit, sibi & prædecessoribus suis indulgentiam postulans, qui eam iniustè detinuerant. Sed abbas prædicti monasterij sancti Luciani contradicentibus clericis prædictæ ecclesiæ pro sua simplicitate distulit aliquanto tempore monachos suos ibi ordinare expectans vt cum pace clericorum posset omnia transigere. Et quia prædictus Comes posthabito discretionis moderamine, monachos quomodocunque festinabat intrudere, Vigeliacenses [c] monachos, qui ibi propè habebant cellam vnam, vocari fecit, & eis, reclamantibus clericis & monachis sancti Luciani, absque consensu episcopi ecclesiam quæ iam sua non erat, concessit. Posteà verò ductus pœnitentia cum à multis argueretur, eandem ecclesiam beato Luciano reddidit. Sed quia monachi sancti Luciani rem quamvis suam absque Iudicibus ab invasoribus acceperunt, in [d] concilio Exolidunensi adiudicata est Vigeliacensibus [e] sola vestitura, vsque ad tem-

[a] *al. Vuidonis.*

[b] *Vuidone.*

[c] *al. Vizeliacenses.*

[d] *cuius etiam meminit epist* 258.

[e] *al. Vizeliacensibus vt etiam paulo post.*

Digitized by Google

pus legitimæ discussionis. Neque vlla finitiva sententia ibi data est quæ monachis sancti Luciani suam iustitiam auferret, & monachis Vigeliacensibus prædictam ecclesiam perpetuò habendam adiudicaret. Huius negocij ordinem, vtpotè Belvacensis, [a] ita processisse cognovi: & qui in Exolidunensi concilio huic discussioni interfui, hæc si præsens essem, vera esse probare possem. Et ideò ea vobis scripsi, vt cognita veritate meliùs sciatis cui parti aurem securiùs inclinare [b] audeatis. Val.

[a] *Ivo Belvacensis.*

[b] *al. valeatis.*

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium, CLXXXII.

Nuper cùm in capitulo nostro quædam officia secundùm ecclesiæ consuetudinem dispensarem, & porrecto libro investituram subdecaniæ Fulconi clerico strenuo & in agendis causis ecclesiasticis valdè necessario facere vellem; veteri [c] odio inflammati insurrexerunt in me, Hugo nepos decani & ipse decanus, cum duobus senibus cantore & fratre eius, adscitis sibi quibusdam iuvenculis qui de domibus eorum prodierant, & tumultuosè contradicere cœperunt ne facerem, nihil aliud certum obijcientes, nisi quia id eorum consilio non facerem. Ego autem sciens quòd hanc consuetudinem in ecclesia non inveni, nec in ipsis contradictoribus quando suos honores acceperunt observavi, ne potestatem meam minuerem, ab incœpto non desti-

[c] *conf. loc. epist. 227.*

Digitized by Google

ti. Ipsi igitur quamvis mei homines essent & [a] per manum & per sacramentum, furiosè & clamosè sedem meam circundederunt, librum [b] de manibus meis rapientes, verba turpia, falsa, probrosa, & sacro ordini valdè contraria in me protulerunt. In tanta itaq; turba mortem timens obmutui, & non aperui os meum, & [c] præsidio cæterorum qui saniùs sapientes cum istis non conspiraverant, vix eorum manus evasi. Ipsi itaque furori suo aliquod fore remedium existimantes, priores me monuerunt, vt de me ipso iustitiam eis facerem. Ego autem eis respondi me esse paratum, & iustitiam ab eis accipere, & iustitiam facere, aut sub Iudicibus electis, vel secundùm iudicium metropolitanæ sedis, eo ordine quo canonica auctoritas dictaret. Cùm ergo elegerint iudicium Senonensis ecclesiæ, concorditer misimus ad vos, vt diem & locum agendæ causæ nobis designetis circa mediam quadragesimam, prout vobis opportunum fuerit. Locum autem talem constitui nobis à vestra paternitate misericorditer postulamus, ad quem possimus ire securè, & redire securè. Rogamus etiam vt aliquos de suffraganeis ad hoc iudicium convocetis. Non enim levis iniuria, sed inaudita pontificali ordini illata est. Quòd si petitioni meæ addere præsumerem, flexis genibus cordis postularem, vt Carnotensem ecclesiam visitaretis, & in propria persona iniurias mihi, immò omni pontificali ordini in me illatas, à clericis & laicis pleniùs audiretis. Decens enim est vt etiam in tranquillitate mater filiam consoletur: quãto

[a] *vide not. ad epist. 190.*
[b] *quo fiebat investitura, vt ait initio epist.*
[c] *al. præsidio eorum qui.*

Digitized by Google

magis in perturbatione? Sed ne longiùs verba protraham, per præsentium portitorem remandabit nobis vestra paternitas diem, locum, securitatem itineris, vel si parvitatem nostram visitare dignabitur vestra sublimitas. Valete.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Vuilelmo Parisiensi archidiacono salutem. CLXXXIII.

De milite qui de filia sua [a] pactum cum alio milite fecit, hoc dilectioni vestræ pro intellectu meo respondeo. Si petitor adversus eum testes produxerit, qui ipsis sponsalibus interfuerint, vel alios qui ipsum patrem puellæ in sua præsentia confitentem hæc sponsalia se fecisse testificati fuerint, & hæc iureiurando firmare voluerint, [b] ita sponsalia rata esse oportebit: cùm secundùm leges, [c] probatio ei incumbat qui dicit, non ei qui negat. Credo autem vos mecum sentire, quia sicut in Christo neque servus est, neque liber, neque masculus, neque fœmina: ita in contractibus Christiani populi quos communes habent liberi cum servis, & omnes homines cuiuscunque conditionis, si de his controversia orta fuerit, quascunque tamen vitæ honestæ, personas & boni testimonij ad testimonium rationabiliter posse admitti, & in civilibus causis vel criminalibus hanc discretionem personarum solummodo debere servari. In huiusmodi autem causis [d] monomachia nullomodo admittenda est, quia secundum beatum Augustinum, [e] *quamdiu habet homo* [f] *quid faciat, non debet tentare Deum suum.*

[a] *al. sponsalia.*
[b] *al. quia sp.*
[c] *l. 23 C. de probatio ca. deficientibus. ca. 2 & 4 Gregorius epist 25 seu cap. 125. lib. 5.*
[d] *de qua epist 205.*
[e] *citat ex lib quæst. in Gen epist. 74*
[f] *al. quod.*

Digitized by Google

Sponsio verò pecuniæ servata, vel violata, non debet impedire coniugium, si sponsalia facta sunt consensu contrahentium. Hæc breviter prudentiæ vestræ scripsi, rogans, vt id faciatis, quod per [a] domnum Vvalterium monachum à fraternitate vestra volumus impetrari. Vale.

[a] *al. dominũ Gauterium. vel Gualterium.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, [b] Vvalterio Belvacensis ecclesiæ Bibliothecario salutem.

[b] *al. Gauterio.*

CLXXXIIII.

Mandavit mihi fraternitas vestra quorundam laicorum adversus Belvacensem ecclesiam ortam esse calumniam, qui ob id iudicium clericorum eiusdem ecclesiæ reprobant, quòd earum rerum sunt possessores, pro quibus apud ipsos idem laici existunt petitores. Sed non sunt satis periti legum ecclesiasticarum, vel secularium, qui hoc modò statum ecclesiarum moliuntur evertere; cùm & paginæ decretales, & leges imperiales & ecclesiasticæ consuetudines manifestè eis resistant, sine quibus res divinæ & humanæ tutæ esse non possunt, si instrumenta sua deserunt, quibus maiores nostri eas tutas & incolumes esse sanxerunt. Primò enim in multis decretalibus sententiis legitur: omnes lites & contentiones in ecclesiis in quibus ortæ [c] sunt primò esse discutiendas & terminandas, nisi aut vtraque pars ex consensu Iudices elegerit, vel altera pars maiorem audientiam appellaverit. A filiis autem ipsius ecclesiæ, in qua orta contentio est, & non ab aliis terminandum esse iu-

[c] *epist. 75. & 168.*

Digitized by Google

dicium clamant plurimorum decreta pontificum, quæ ita continent: [a] *Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus.* In quo benè consentiunt instituta imperialia, quæ dicunt res ecclesiasticas non esse iuris humani, sed divini. Vnde Iustinianus in libro Institutionum secundo cap. 1. *Nullius autem sunt res sacræ, & religiosæ & sanctæ. quod enim divini iuris est, id nullius est in bonis. Ea autem sacra sunt, quæ rite & per pontifices Deo consecrata sunt, veluti ædes sacræ, & dona quæ ritè* [b] *in ministerium Dei consecrata sunt, quæ etiam per nostram constitutionem alienari & obligari prohibemus.* Cùm ergo ratio & veritas instituto religiosi principis sine vlla retractatione conveniat, nihil obesse videtur, quare clerici qui de sorte sunt Domini, non possint de rebus sacris iustum determinare iudicium, super quas nullum constat eos habere dominium.

N B. Prætereà generalis consuetudo ecclesiæ sic habet, quæ si non immobiliter servaretur, ecclesia omnibus aut penè omnibus bonis suis privaretur. De tenenda autem consuetudine quæ legi non obsistit, plurima sanctorum patrum extat auctoritas. Dicit enim Augustinus in epistola ad Casulanum [c] presbyterum: *In his enim rebus, de quibus nihil certi statuit divina scriptura, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt.* Et sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coërcendi sunt. Gregorius etiam vniversis episcopis [d] Numidiæ: *Nos consuetudinem, quæ contra fidem Catholicam nihil vsurpare* [e] *dignoscitur, immotam permanere concedimus.*

[a] *can. peregrina, cum seqq. cau. 3. q. 7.*
[b] *al. ad.*
[c] *ita in vett. codd. anteà, episcopum, citatur in ca. 7. dist. 11.*
[d] *al. Numidis. Gregorius epist. 75. lib. 1.*
[e] *cognoscitur.*

Digitized by Google

Isidorus ethymologiarum libro quinto cap. 3. *Mos est vetustate probata consuetudo, sive lex non scripta.* Item, *Consuetudo autem est ius quoddam à maioribus institutum, quod pro lege suscipitur, cùm deficit lex. Nec differt vtrùm scriptura an ratione consistat.* Et Codicis libro octavo, tit. 53. [a] *Consuetudinis, vsusque longævi non vilis auctoritas est: verum non vsque adeò sui valitura momento, vt aut rationem vincat aut legem.* Potest in hunc modum vestra prudentia multa de autenticis scripturis eligere, quibus poterit adversus ecclesiam laicorum latratus obstruere. Vale.

[a] *l. 2. quæ sit longa consuet. C.*

[b] *Vvilelmo Dei gratia Rothomagensium archiepiscopo, Ivo ecclesiæ Carnotensis minister humilis salutem & servitium.*

[b] *al. Guillelmo d. g. Rotom.*

CLXXXV.

De clerico præsentium portitore, qui inordinato & præpropero saltu cùm non esset benedictus in clericum, in subdiaconum se fecit ordinari, sublimitati vestræ respondeo: quia si rigorem iustitiæ tenere vultis, nec in acceptis inordinatè ordinibus eum ministrare permittetis, nec ad superiores gradus eum [c] promovebitis. In decretis enim pontificalibus legitur: quia [d] *quod contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur.* Si autem honesta vita eius, aut vtilitas ecclesiastica ita exigit, potestis ei dispẽsatoriè dato clericatu cum debita satisfactione eam misericordiam impendere, vt cùm sacram ordinationem vos celebrare contigerit, humiliato corde & corpore sacris benedictionibus

[c] *al. provehetis.*

[d] *can. videtur distinct. 11.*

Digitized by Google

intersit non vt reordinetur, sed vt competentibus verbis in acceptis ordinibus confirmetur. De talibus excessibus, pro impendenda misericordia propriam sententiam ad manum non habeo, sed pro simili negotio dispensatoriam Alexandri Papæ secundi sententiam vestræ discretioni transmitto. Cuius exemplo munitus, si vobis visum fuerit dignum, habita ratiocinatione poteritis & accepta confirmare & non [a] accepta concedere. Sententia autem hæc est. Alexander secundus Rumaldo [b] Constantiensi episcopo. *Sollicitudo dilectionis tuæ nos studuit consulere, vtrum portitor istarum litterarum diaconatus & presbyteratus officium idoneus sit peragere, nécne, cùm ad id præpropero saltu vel cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potiùs quàm superbia cognoscatur ascendisse; Vnde nos consulendo caritati tuæ mandamus, vt ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio, subdiaconatus ministerium ei [c] ritè imponas, & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.* Valete.

[a] *al. & nondum.*

[b] *al Rumãdo vel Grimaldo in ca. sollicitudo. dist. 52.*

[c] *al. sibi ritè.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Laurentio monasterij Caritatis monacho salutem.

CLXXXVI.

INquisitiones tuæ multiplici egent & prolixa responsione, quæ epistolari non possunt brevitate commodè enodari, immò egerent librorum copiosa explicari disputatione, & multarum scripturarum quæ dicerentur fulciri auctoritate. Præterea si in aliquibus vellemus vti canonum moderatione, videremur

Digitized by Google

quibusdam simplicibus legis [a] æmulatoribus contra canones agere, quorundam verò ambitionibus defensionis argumenta præparasse. Idcircò tales [b] disputationes non videntur scripto commendandæ: ne si in multorum manus venerint, plus obsint indiscretis quàm prosint discretis. Paterna tamen regula est, quę multis propositionibus tuis diligenter perspecta sufficere poterit: videlicet *quia communio malorum neminem maculat, sed consensio factorum.* & alibi: *nullius* [c] *crimen maculat nescientem.* Et alibi: *Qui non habet potestatem reum condemnare, aut non potest comprobare, immunis est.* Vnde dicit Augustinus in secundo libro de vnico baptismo: *Fortè in populo Dei stat iuxta te avarus, raptor, rebus alienis inhians, quem nosti talem, & fidelis est vel fidelis vocatur; non eum potes de ecclesia pellere: non habes aliquem aditum: castigando & corripiendo corrige. Accessurus est tecum ad altare: noli timere. Vnusquisque enim onus proprium portabit. Quomodo, inquis, ferrem quem novi malum? nonne melius ipsum ferres, quàm te foras efferres? ecce quomodo ferres,* [d] *si attenderes apostolum dicentem, vnusquisque onus proprium portabit, liberaret te ista sententia. Non enim communicares cum illo avaritiam, sed communicares cum illo Christi mensam. & quid tibi obesset, si cum illo communicares Christi mensam? apostolus dicit: qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, sibi non tibi. Sanè si iudex es, si* [e] *vindicandi potestatem accepisti, ecclesiastica regula, si apud te accusatur, si veris documentis testibusque convincitur, coërce, corripe, excommunica, degrada.* Idem in epistola con-

[a] *anteà, æmulatoribus*

[b] *ita ex lib. Cui. in aliis, dispensationes.*

[c] *ex S. Aug. epist. 48. in ca. nimium. cau. 23. q. 4.*

lib. 1. & refertur in ca. fortè. cau. 23. q. 4.

[d] *si abest à duob. v. c.*

Galat. 6.

1. ad Cor. 11.

[e] *ita plerique v. c. vt etiam epist. 288. in aliis iudicandi.*

Digitized by Google

[a] *al. peccati. hoc etiam citat epist. 288.*

tra Parmenianum: *revera cùm contagio* [a] *peccandi multitudinem invaserit, divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam consilia separationis & inania sunt & perniciosa atque sacrilega: quia & impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quàm corrigant animosos malos.* Idem in epistola ad Vincentium: *Non enim propter malos boni sunt deserendi, sed propter bonos mali sunt tolerandi, sicut toleraverunt prophetæ contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant: sicut ipse Dominus nocentem Iudam vsque ad condignum eius exitium toleravit, & eum sacram cœnam cum innocentibus communicare permisit: sicut & toleraverunt apostoli eos qui per invidiam, quod ipsius est diaboli vitium, Christum annunciabant.* Hæc de non vitanda communione malorum beati viri dicta sufficiant. Si autem quis in impietate sua perdurans ab ecclesia nominatus fuerit, & iudicio ecclesiæ communione privatus, huius tantùm vitanda est communio ab his ad quorum aures excommunicatio illa pervenerit. Vnde apostolus ait, *si is qui frater est nominatur fornicator, aut avarus,* [b] *aut idolorum serviens, cum huiusmodi nec cibum sumere.* De dandis autem vel non accipiendis muneribus erga tales personas hæc ratio mihi servanda videtur, vt nihil eis detur nisi intuitu & compassione humanæ indigentiæ: neque ab eis aliquid accipiatur, nisi inevitabilis cogat necessitas: quod minimè fieri videatur causa familiaris rei augendæ, sed tantùm causa necessitatis implendæ. Sic Israëlitæ in terra Egyptiorum bona, sic in terra Madian ad vsus necessarios acceperunt res Madianitarum. De

ad Vincent. epist. 48.

[b] *al. aut idolis serviens.*

1. ad Cor. cap. 5.

Digitized by Google

his consultus Gregorius Papa VII. ita scribit: [a] *quoniam peccatis nostris exigentibus, multos cotidie causa excommunicationis perire cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate: devicti misericordia, anathematis sententiam, [b] prout possumus, temperamus. apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet vxores, filios, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos & servientes, necnon & omnes [c] illos qui non adeò curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetrentur, & eos qui ignoranter communicant excommunicatis, sive illos qui communicant cum eis qui excommunicatis communicant. quicunque autem aut arator, seu peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, vbi non poßit emere, vel vnde emat non habuerit, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. & si quis excommunicatis non pro sustentatione superbiæ, sed humanitatis causa voluerit dare, non prohibemus.* De emptionibus verò rerum ecclesiasticarum quas monachi à laicis faciunt, hoc tuæ fraternitati respondemus: quia si res ecclesiasticas de laicorum servitute dato pretio liberarent, & iuri ecclesiastico & episcopali dispositioni restituerent, non solùm non improbaremus, sed vehementer laudaremus: quia non videretur esse emptio, sed à cunctis piè sentientibus laudanda redemptio. sic captivi fidelium pietate redimuntur, cùm redemptores ipsos redemptos non in suam redigunt servitutem, sed in pristinam restituunt libertatem. Verùm quia rarus est, aut nullus, qui hæc emat, nisi suis aut suorum vsibus,

[a] *refertur in ca. 101. quoniam cau. 11. q. 3.*

[b] *in vno v. c. additur, ad tempus, prout.*

[c] *in vno v. c. alios qui.*

Digitized by Google

non est hæc appellanda pia redemptio, sed inter ementes & vendentes cupida & periculosa coëmptio. De oblationibus malorum quos adhuc intra ecclesiam toleramus, hoc sentimus: quia quamdiu eis ecclesiastica dispensatione communicamus, vanum & superstitiosum videretur, si oblationes eorum refutaremus. Nam & dominum Iesum Christum, cuius vita disciplina morum fuit, Zacchæus publicanus in domum suam invitavit, & de suis ei facultatibus ministravit. Tunc enim rectè incedit Christiana religio, cùm aut ea facit quæ Christus fecit, aut evitat quæ Christum evitasse cognoscit. Donationes verò & concessiones excommunicatorum, quibus nec dicendum est, ave, propter infirmos vitandas esse consulimus. quia licet apostolus dicat, *omnia munda mundis*: consequenter tamen addit, *sed malum est homini qui per offendiculum manducat*. Vnde etiam in epistola ad Corinthios, *si quis, ait, vocat vos infidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. sive ergo manducatis, sive bibitis, omnia in gloria Dei facite. Sine offensione estote Iudæis & gentibus & ecclesiæ Dei, sicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.* Hæc est apostolica & sana doctrina. Quare talium donationes vel concessiones vitandæ sunt, non quòd Dei creatura ex eis munda immunda fiat, quia domini est terra & plenitudo eius: [a] sed ne simplicium ex hoc infirmetur conscientia, cùm talibus coniecturis existimant bonis eorum

Luc. cap. 19.

Roman. 14.

1. ad Corint. cap. 10.

Psal. 23.

[a] *al. sed quod.*

eorum malefacta facere, vel quæ priùs abhorrebant mala non esse. Simili de causa divinæ leges pariter & humanæ [a] refutant & vitant eorum testimonia & iudicia, non quòd non aliquando vera testificentur, & iusta decernant, sed vt tali repulsa confutati ab errore suo desistant. De his qui criminalia peccata occultè confitentur, nihil melius respondere possum, quàm quod beatus [b] Augustinus in quadam epistola scribit: *nos à communione* [c] *nullum suspendimus, nisi accusatum publicè atque convictum, vel sponte confessum similiter publicè.* De manifestis autem manifesta sententia est: quia qui manifestè peccarunt, manifestè sunt arguendi, & publica pœnitentia sunt corrigendi. Dicendum tamen eis non præcipiendo sed consulendo, vt seipsos ab officiis ecclesiasticis suspendant, vel à sacramentorum communione abstineant: quia tali humilitate & pœnitentia veriùs agitur, & salus reparata tutiùs munitur. Sacramenta tamen divina à talibus tractata propter indignitatem eorũ non sunt deteriora, sicut propter dignitatem meliorum non sunt meliora; [d] sed apud quoscunque sunt, secundum beatum Augustinum, eadem ipsa sunt. De excommunicatis communi sententia non tamen nominatis, sive in capitulo sive in concilio facta sit illa excommunicatio, sive sint symoniaci, sive presbyteri vxorati, idem consilium est quod est de aliis criminosis: quia non sunt à communione suspendendi, nisi publicè convicti, vel publicè confessi. quia & Dominus Iudam furem sciebat, & ita excõmunicatum vt etiam diabolum nominaret: ta-

a quidam v. c. refutari iubent eorum.

b citat etiam epist. 206.

c al. quenquam suspendere non possumus.

d epist. 73. & in fine epist. 236.

vxorati presbyteri Ivonis tempore.

Digitized by Google

men quia non fuit accusatus, donec seipsum Dominum prodendo manifestavit, minimè eum abiecit. De subiectis quoque idem sentimus: quia non debent deserere prælatos suos, nisi priùs eos viderint publicè damnatos, aut nominatim excommunicatos. De mutua confessione, de qua dicit apostolus Iacobus, *Confitemini alterutrum peccata vestra*, hoc respondeo: quia sufficit pro cotidianis & levibus peccatis si congrua sequatur satisfactio. Si verò graves sint culpæ, ab eo cui data est potestas ligandi atque solvendi, quærenda est absolutio. De excommunicato hospitio recepto sufficere videtur, [a] si hospes qui eum suscepit, contineat se à mensa excommunicati & osculo. Puto me breviter penè ad omnia proposita tua, & si non ad omnia, tamen ad graviora respondisse: tuæ discretioni relinquens, vt singulis capitulis sparsim digestis generales sententias adcommodes: quæ diligenter perspectæ non dicam singulis propositis, sed ferè vnaquæque sententia pluribus poterit capitulis obviare. Cùm autem simul colloqui Deo disponente poterimus, si qua restant, aut ex his quæ modò scripsimus, aut ex aliis quæ Dominus inspirare voluerit, gratanter respondebimus. Vale.

Iacob. 5.

[a] hoc ex Calixto Papa refert Ivo li. 5. Panno. de sent. excom. & Gratian. in can. excommunicatos. caus. 11. q. 3.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Adelæ excellenti Comitissæ salutem & servitium.

CLXXXVII.

Abbas Bonevallensis monasterij, & congregatio sibi commissa lacrymosis & miserabilibus clamoribus aures Dei & hominum

Digitized by Google

pulsant, conquerentes quòd propter interfectionem Hugonis Nigri, iniustè eos & homines sui iuris vexatis, & angarias contra privilegia & instituta prædecessorum vestrorum super eos [a] faciatis, intantùm vt nec misericordiæ nec iudicio apud vos eis locum [b] relinquatis. Quod ego audiens non possum non ingemiscere gemitibus eorum, qui & in prosperis debeo eis congaudere, & in tribulationibus condolere. Vnde monendo rogo, & rogando moneo, vt severitatem intentatam prudenti & discreto consilio temperetis, ne grex dominicus insolitæ tribulationis tempestate dispergatur, & religio quæ istis temporibus refloruerat, aut minuatur aut omnino ad nihilum redigatur. Præterea debetis consulere saluti vestræ & famæ vestræ, ne vanum videatur quòd monasteria quæ non sunt iuris vestri, muneribus vestris sustentatis, & quibus modis potestis, ampliatis: ea autem quæ vestri iuris sunt, minuitis & quasi servili oppressione subiugatis. Vnde ne ista ad aures multorum perveniant, & famæ vestræ, sicut saluti, plurimùm detrahant, sicut monui iterum moneo, vt mitiùs agatis, ne insolita & intolerabilis severitas posteris vestris sit in exemplum, & vobis in peccatum [c] æternum. Timendum enim vobis ne gemitus servorum Dei ad aures eius perveniat, & qui apud vos misericordiam non inveniunt, misericordiæ vobis ianuam claudant. Sicut enim ipsi dicunt qui à vobis opprimuntur, continuò gemitu Dei aures implebunt, & cotidiana conquestione aures populi Dei tam

[a] al. facitis.
[b] relinquitis
[c] al. sempiternum.

Digitized by Google

in vicinis quàm in remotis locis, donec Dominus imperet ventis & mari, & quiescant fluctus eius. Quod quia periculosum est vobis & ignominiosum, det vobis Dominus spiritum consilij, vt meliora eligatis, & quæ sunt periculosa fugiatis. Valete.

Radulfo venerabili Remensium archiepiscopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, perseverantem in tribulatione [a] patientiam.

CLXXXVIII.

[a] *huius tituli causa & ratio petenda est ex his quæ scribit epist. 190.*

Quæsivit à me, quod melius me novit vestra prudentia, vtrùm mulier quæ post completa sacramenta & officia nuptiarum infrà duos aut tres menses peperisse cognoscitur, debeat propter fœdera nuptiarum in coniugio manere, an propter patratum ante nuptias flagitium matrimonij dignitatem amittere, cùm lex Moysi [b] huiusmodi iubeat lapidari. Super qua re non memini me canonicam invenisse sententiam: dico tamen sine præiudicio melioris sententiæ, quia si ante celebrationem sacramenti coniugalis cognita fuisset mulieris turpitudo, secundum legum severitatem non esset honestanda matrimonio, sed asperis obiurgationibus tanquam lapidum [c] iactibus severa ei esset adhibenda correptio. Verùm postquam simpliciter precedente consensu contracta sunt fœdera nuptiarum, postquam matrimoniales tabulæ datæ sunt, & cætera coniugij sacramenta completa sunt, vir & mulier vnum corpus per commixtionem carnis facti sunt, non intel-

[b] *sic habent omnes v. c. anteà, Mosis*

[c] *al. ictibus.*

Digitized by Google

ligo posse dissolvi coniugium, nisi divortij causa intercurrat adulterium. quamvis enim ex adulterio, docente evangelio, possit mulier marito reconciliari; quanto magis ex simplici fornicatione quæ patrata est quando nondum erat alligata lege maritali? Continetur libro [a] constitutionum, quia meretrices possunt honestiorem vitam eligere, & matrimonij iura contrahere: quanto magis mulieres quæ occultè peccaverunt, & quæstum [b] corpore non fecerunt? Vnde Augustinus in libro de conflictu virtutum atque vitiorum: *quibusdam nubendi licentia tribuitur, hoc est* [c] *quæ virginitatem vel castimoniam vidualem nequaquam* [d] *professæ sunt. Fornicatio verò nulli impunè conceditur.* Hæc sententia non fornicariam excepit nec fornicarium à lege coniugij, sicut & Paulus lapsibus humanæ fragilitatis occurrens scribit ad Corinthios: *propter fornicationem vnusquisque habeat vxorem suam, & vnaquæque habeat virum suum.* Quibus verbis medicinaliter provisum est, vt carnalis cōmixtio quæ damnabilis foret turpitudine flagitij, venialis fieret honestate matrimonij: nec iam reputentur fornicariæ quæ priùs erant inhonestę, neque liceat viris eas propter priorem lapsum dimittere, dicente apostolo: *alligatus es vxori, noli quærere solutionem.* Cùm enim fornicatio & in veteri testamento, & novo æquè inhonesta & damnabilis habeatur, vt de inhonesta faceret honestam, præceptum est Oseæ à Domino, vt vxorem sibi duceret mulierem fornicariam. Vnde beatus Hieronymus in explanatione super Oseam ita scribit. [e] *Non est cul-*

[a] *l. 23. Cod. de nuptiis.*

[b] *al. corpore.*

[c] *al. qui.*

[d] *professi.*

I. Cor. 2.

[e] *lib. I. ca. I. & citatur epist. 148.*

Digitized by Google

pandus Oseæ propheta, si meretricem quam duxit, convertit ad pudicitiam, sed potiùs laudandus, quòd ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, ipse polluitur si societur malo, sed qui malus est in bonum vertitur si boni exempla sectetur. ex quo intelligimus prophetam non pudicitiam perdidisse [a] *si copulatum fornicariæ, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam. quàm prius non habuerat.* Ex his beati Hieronymi verbis colligi potest, quia si propter consortium pudici redditur mulier pudica, è contrario propter divortium eius redditur impudica. Vnde cùm leges honestati consulere debeant & saluti, tutius mihi esse videtur, vt vir mulierem quam duxit, licèt nesciens impudicam, retineat vxorem, quàm suo divortio & illam fornicariam, & se faciat fornicatorem. Beati quoque doctores nostri Ambrosius & Augustinus huiusmodi mulierum lapsus suadent potiùs à viris debere dimitti, quàm districtè & sine misericordia iudicari, cùm & ipsi viri vix possint à similibus impudicitiis immunes [b] videri. Vnde Augustinus de verbis Domini, tractatu xlvii. *Si ducturi estis vxores, servate vos vxoribus vestris. Quales vultis ad vos eas venire, tales debent & ipsæ vos invenire. Intactam quæris? intactus esto. Puram quæris? noli esse impurus.* Inde & Ambrosius in sermone de accusato Domino. *Pudicitiæ causam nisi vir pudicus accusare non debet. Talem enim arbitrum meretur castimonia, apud quem non periclitetur verecundia. Quid enim tam divinum, quid tam iustum sentias, quàm vt is* [c] *peccatum feriat qui peccati sit expers? Quomodo enim feres alieni vltorem, & proprij criminis defen-*

[a] *al. per cop.*

[b] *al. inveniri. confer epist. 125.*

[c] *quidam vc. peccata censeat. qui.*

forem? Vnde & Auguſtinus in libro de verbis Domini, tractatu xlvii. *Dicit Dominus quod dicere debet manſuetus & iuſtus: Qui ſine peccato eſt, prior in adulteram mittat lapidem. Hæc vox iuſtitiæ eſt, puniatur peccatrix, ſed non à peccatore. Impleatur lex, ſed non à prævaricatoribus legis.* Item Auguſtinus, de x. cordis: *Quoniam virtus caſtitas eſt, tu ſub vno impetu libidinis cadis, & vis vxorem victricem eſſe, tu victus iacens? Si caput eſt vir, meliùs debet vivere, & omnibus bonis factis præcedere vxorem ſuam.* Ex his & huiuſmodi ſanctorum patrum ſententiis ratiocinando colligi poteſt, quia illicitus coitus ante nuptias vel ſponſalia patratus, non poteſt poſteà initum ſeparare coniugium: quantominus partus, qui non eſt fructus vitij ſed naturæ? Ad hoc ſi quis altiùs intuēs obiiciat ex verbis Leonis Papæ, non eſſe nuptias, in quibus non continetur ſacramentum Chriſti & eccleſiæ: cui per Paulum dicitur, *deſpondi enim vos vni viro* 2. Cor. 11. *virginem caſtam exhibere Chriſto*, audiat Hieronymū dicentem in tractatu octogeſimi ſexti pſalmi. *Rem miram vobis loquor, ſed tamen veram. Syon noſtra in qua aliquotiens alienigenæ ſunt, & Tyrus, & Aethiopes, illa ſpecula, illa Raab meretrix, illa Babylon, illa quæ* [a] *devaricavit pedes ſuos cum omni tranſeunte ſecundùm* [b] *Ezechiel, illa meritrix ſi voluerit repentè virgo efficitur.* Si ergo Raab non repellitur à ſpirituali coniugio Chriſti, cur mulier lapſa nō admittetur ad coniugium viri honeſti? Neque enim ab huiuſmodi nuptiarum fœdere diſcrepat ſacramentum Chriſti & eccleſiæ. Non ergo conveniens eſt Chriſtianæ pietati, neque ſacramentis eccleſiaſticis ea eſt inferenda

[a] al. divar.
[b] al. Iezechiel.

Digitized by Google

iniuria, vt quamvis celeriùs vel tardiùs celebrata sint quàm traditus ordo postulat, eos tamen quos de turpitudine transtulerunt ad honestatem, de civitate diaboli ad civitatem Dei, nos indiscreta severitate cogamus reverti de honestate ad turpitudinem, de civitate Dei ad civitatem diaboli. Si verò aliter in aliquibus capitulis repertum fuerit, severitati disciplinæ est adscribendum. Sed vbi salus periclitatur, moderatione legum saluti intelligimus consulendum. De cætero sciat dilectio vestra, quia pro pace ecclesiæ Remensis & vestra,[a] Regem humiliter & fideliter interpellavimus, & suo tempore interpellare non desistemus. Vale.

[a] *confer cũ epist. 190.*

Ivo Carnotensis ecclesiæ humilis minister.[b] * *

CLXXXIX.

Noverit sancta Romana ecclesia, noverint omnes ecclesiæ, ad quas murmur Remensium clericorum pervenerit, nos in consecratione Ludovici Regis Francorum nihil nostrum quæsisse, sed pro communi vtilitate regni & sacerdotij consultè vigilasse. Erant enim quidam regni perturbatores,[c] qui ad hæc omni studio vigilabant, vt aut regnum in aliam personam transferretur, aut non mediocriter minueretur. Quod ne fieret, cooperante Deo, & pro integritate regni, & pro tranquillitate ecclesiarum, quantum potuimus, præcavere studuimus. Vnde livori adscribendum videtur aut tumori, si quis vtili & honestæ actioni deroget, quam nec ratione potest

[b] *in vno v. c. titulus est de ordinatione Regis Francorum. In alio. de consecratione Ludovici Regis. Vide locum Sugerij abbatis in vita Ludovici crassi.*

[c] *al. qui ad hoc.*

Digitized by Google

redarguere, nec consuetudine infirmare, nec lege damnare. Si enim rationem consulimus, iure in Regem est consecratus, cui iure hereditario regnum competebat, & quem communis consensus episcoporum & procerum iampridem elegerat. Præterea quæ ratio est Belgicorum, Regem suum creare & consecrare, quamvis in aliis provinciis regnaturus sit, si ita ipsorum Regum voluntas & temporum atque locorum opportunitas se obtulerit: eadem est Celticorum & Aquitanorum, qui [a] Belgicorum provinciæ nihil debent, Regem suum, quamvis & in Belgica regnaturus sit, eligere, & omne Regi debitum obsequium exhibere. Si verò ad consuetudinem recurrimus, quæ in exemplis maximè declaratur, respondemus ex verbis Augustini, [b] quia ratio exemplis anteponenda est, cui tamen & exempla concordant. Ecce rationem dedimus, [c] quam apud eos æquè validam super hoc negocio inveniri non credimus. Addamus & exempla rationi concordantia. Sicut enim legitur in gestis Francorum, [d] *diviso regno inter filios Lotharij nepotes Clodovei, Charibertus & Guntrannus provincias Celticorum & Aquitanorum acceperunt in regnum suum: & alter eorum Charibertus scilicet Parisium [e] sibi sedem regiam posuit, & usque [f] ad flumen Garunnam regnum suum extendit: Guntrannus verò [g] Aurelianis sedem regiam sibi cõstituit, & Burgundiam, quæ Celticæ pars est, in regnum accepit.* Isti quippe Reges nullam à Remensi archiepiscopo [h] benedictionem vel coronam acceperunt, sed à sacerdotibus provinciarum quas regebant, sublimati sunt & [i] sacrati. Post-

[a] *al. Belgiarum.*

[b] *ad Casulanũ & in can. sanè distinct.* 10.

[c] *al. cui.*

[d] *al. divisum est regnum inter.*

[e] *al. Parisius. vt epist.* 15.

[f] *al. ad fluuium.*

[g] *al. Aurelianum*

[h] *al. episcopo*

[i] *al. consecrati.*

Digitized by Google

quam verò regnum Gallorum in suam monarchiam revocatum est, deleta [a] progenie Clodovei, Pipinus & filij eius Carolus & Carlomanus [b], nec Remis nec à Remensi archiepiscopo in reges sublimati sunt, nec inuncti. Ludovicus quoque nepos Ludovici senioris apud Ferrarias, qui locus est in pago Senonensi, & vxor eius nullo præsente metropolitano à quibusdam episcopis in reges sunt consecrati & coronati. Vnde in gestis Francorum ita legitur. *Audientes Hugo abbas & cæteri primates qui cum filiis quondam senioris [c] sui Ludovici agebant, Ludovicum nepotem cum vxore sua ad has partes venturum quosdam episcopos miserunt ad Ferrarias monasterium, & ibi consecrari eos & coronari in reges fecerunt.* Item in gestis Francorum. *Supererant duo filij Roberti Comitis Andegavorum, qui fuit Saxonici generis vir. ex his senior Odo dicebatur, Robertus alter. ex his maiorem natu Odonem Franci & Burgundiones, Aquitanienſesque proceres congregati in vnum, licet reluctantem tutorem Caroli pueri, regnique elegerunt gubernatorem, quem vnxit [d] Vvalterus archiepiscopus Senonum.* Item. *Carolus simplex in carcere positus, Rodulfum nobilem filium Ricardi Burgundionum ducem, quem de fonte sacro susceperat, vnà [e] cum consilio Hugonis magni filij supradicti Roberti, & procerum Francorum in regnum sublimavit. Vnctus verò est in regem ipse Rodulfus tertio Idus Iulij Suessionis civitate. Post mortem Rodulfi regis, per [f] Vvilelmum archiepiscopum reductus est ab Anglia Ludovicus filius Caroli simplicis in Franciam, [g] & quarto Cal. Iulij vnctus est in Regem apud Laudunum. Post translationem verò regni Francorum in progeniem Hugonis magni ducis,*

[a] vel propagine.
[b] al. Carlomagnum. vel Karlomannus.
[c] eadem notione id verbi sumitur epist. 194.
[d] al. Galterus. Gualterius. vel. Gauterius.
[e] cum, abest a tribus v. c.
[f] al. Guillelmum.
[g] aliàs leg. & decimo. tertio cal. Iul

Robertus piissimus rex filius Hugonis regis Aurelianis in regem consecratus est & coronatus: cuius filius Hugo iuvenis Compendij est vnctus, & in regem sublimatus. Ex his & huiusmodi exemplis manifestum est, quòd Francorum Reges non omnes in Remensi ecclesia, vel à Remensibus archiepiscopis sunt consecrati, sed multi in multis aliis locis, & à multis aliis personis consecrati sunt. Quæ omnia si retexerentur, & prolixam facerent orationem, & superfluam disputationem: cum nullis scriptis vel exemplis probari possit, [a] Remensem archiepiscopum Francorum regem extra Belgicam vnxisse aut coronasse. Cùm ergo hæc eadem potestas sit cuiusque metropolitani in metropoli sua, [b] mirum videtur quare vnus in proprium ius ambiat vendicare quod multorum constat esse commune: nisi fortè quis dicere audeat maiorem vim sacramentorum esse apud alios quàm apud alios, quod [c] scismaticum esset, & vnitatem ecclesiæ divideret. Hæc dicentes non reprehendimus institutionem ecclesiasticam, per quam pax ecclesiæ firmiùs colligata est, cùm inferiores à superioribus sacramentorum dispensationem suscipiunt, nec vltra quàm sibi concessum est vsurpare præsumunt. Verùm vbi personarum æqualis est potestas, quarum altera alteri nihil præter caritatem debet, si altera alteri ius suum vult detrahere & sibi soli arrogare sua quærens, deceptus est seculi ambitione. *N B.* Nos quippe Remensi ecclesiæ non invidemus; & si reges Francorum erga eam habuerint tantam devotionem, vt malint à metro-

[a] *al. Remorum.*

[b] *al. non video quare.*

[c] *al. schis.*

Digitized by Google

politano eius consecrari quàm ab alio, non repugnamus, non dolemus: immò super benedictionem eorum si nos adesse contigerit, gratanter loco idiotæ amen respondebimus. Supradicta verò verborum serie ostensum est in vnctione Ludovici Regis nihil nos fecisse contra morē. Restat vt ostendamus nihil nos fecisse contra legem. Lex quippe est pręceptio vel prohibitio scripta, ad communem vtilitatem referens quicquid iubet aut prohibet. Contra hanc ergo nihil fecimus; qui nulla contradictione prohibiti, communi vtilitati in hoc facto caritate suggerente consuluimus. Si verò privilegiis nititur Remensis ecclesia, illa privilegia apud nos nulla sunt, quia nec in generalibus conciliis nobis audientibus sunt recitata, nec ad ecclesias nostras [a] epistolari maturitate directa, et vt manifestiùs dicamus, nulla nobis familiari vel publica relatione propalata. Illius ergo legis prævaricatores non sumus, cuius auditores nunquam fuimus. Quæ tamen si audita esset, nihil nobis obesse deberet. Lex enim iusta debet esse & possibilis, loco & tempori congruens. Iusta si sit, Deus scit. nos autem interim nec vt iustam approbamus, nec vt iniustam condemnamus, quam adhuc ignoramus. Possibilis verò non erat, quia consecratio Regis Remis ab archiepiscopo ecclesiæ nondum [b] intronizato, sine summa perturbatione & sanguinis effusione celebrari non poterat. Loco non conveniebat, quia civitas sub anathemate posita erat. Tempori opportuna non erat, quia si consecratio Regis differretur, regni status &

[a] *in vno vc. epistulari.*

[b] *Gervasius & Radulfus contendebant inter se de episcopatu Remensi, vt indicat epist. 190.*

ecclesiæ pax graviter periclitaretur. Quod ergo fecimus, salubri deliberatione & provida dispensatione fecimus, nulli invidentes, nullius auctoritatem nobis arrogare molientes, sed nos intra terminos nostros [a] simplici oculo cohibentes. Sentiant aliter qui volunt: non timemus tribunal terreni iudicis, quia securos nos facit conscientia nostra ante tribunal interni cognitoris. Novimus enim quia necessariæ dispensationis [b] modus nulli vnquam sapientium displicuit: quam non solùm privatæ leges, quibus nec fidei veritati, nec morum honestati consulitur, sed etiam leges generales contra hæreticos vel sceleratos promulgatæ admittunt: quando maioribus morbis sanandis, vel maioribus malis amovendis meliùs subvenit moderatio sinceræ caritatis, quàm rigor indiscretæ severitatis. Hæc primò ex auctoritate evangelica, dehinc ex actibus apostolorum, tertiò ex epistolis apostoli, postremò ex decretis Romanorum pontificum, cæterorumque ortodoxorum patrum sententiis facilè probarentur, nisi prolixitas epistolæ modum excedere videretur.

[a] *sic locutus epist.67.*

[b] *vide epist. 214.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, dilectionem filij & obedientiam per cuncta subiecti. CLXXXX.

Notum esse volumus excellentiæ vestræ, quia ego & Domnus Theobaldus beati Martini monasterij Parisiensis Prior audientes miserabilem & mirabilem Remensis ecclesiæ

Digitized by Google

desolationem, ausu familiaritatis opportunè & importunè regem Francorum interpellavimus, quatinus prædictæ ecclesiæ expulso invasore Gervasio pacem restitueret, & dōnum Radulfum [a] eiusdem ecclesiæ metropolitanum in gratiam suam receptum, eidem ecclesiæ preesse concederet. Adquievit tandem precibus nostris, & concessit vt eum ad curiam suam, quæ Aurelianis in natali Domini congreganda erat, securè adduceremus, & ibi cum eo & cum principibus regni de hoc negocio, quantum fieri posset, salva regni integritate tractaremus. Factum est vt condictum erat; & convenientes in curiam multiplicatis intercessoribus petitionem nostram semel & sæpius replicavimus. Sed reclamante curia plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus metropolitanus per manum & sacramentum eam fidelitatem regi faceret, quam prædecessoribus suis regibus Francorum anteà fecerant omnes Remenses archiepiscopi, & ceteri regni Francorū quàmlibet religiosi & sancti episcopi. Quod persuadentibus & impellentibus totius curiæ optimatibus, & si propter mandatorum rigorem minùs licebat, factum est tamen, quia ecclesiasticæ paci & fraternæ dilectioni sic expediebat. Cùm enim plenitudo legis sit caritas, in hoc legibus obtemperatum esse credimus, in quo caritatis opus impletum esse cognovimus. Petimus ergo flexis genibus cordis, vt hoc eodē intuitu caritatis & pacis veniale habeat paterna moderatio, quod illicitum facit non æterna lex, sed intentione acquirendæ libertatis

[a] hinc pēdet interpretatio verborum quæ habentur in fine epist. 188.

N B.

Digitized by Google

præſidentium [a] ſola prohibitio. In exceſſibus ergo filiorum vtili diſpenſatione & compenſatione contractis ſufficiat patri verbum pro verbere, & devota filiorũ ſupplicatio pro ſummo reputetur ſupplicio. Si enim vult apoſtolica auctoritas omnia quę medicinali condeſcenſione diſpenſantur diſtrictè iudicare, oportebit pene omnes miniſtros adminiſtrationibus ſuis renuntiare, aut de mundo exire: nec habebunt vbi ſeminent ſpiritualia, [b] niſi permittantur aliqua tolerare carnalia. Vnde neceſſitati temporum cedendum eſſe apoſtolica docet ſublimitas, & orthodoxorum conſulit auctoritas dicẽs: [c] quia vbi populorum ſtrages iacent, detrahendum eſt aliquid canonum ſeveritati, vt maioribus morbis ſanandis caritas ſincera ſubveniat. Hæc dicendo tamen doctam paternitatem veſtram non docemus, ſed eandem conſulendo & rogando monemus, vt ibi conſilij & pietatis ſtudeatis viſceribus abundare, vbi fas non eſt debitam fortitudinem exercere. Valete.

[a] *ſimilis locus epiſt. 60. & 236.*

[b] *confer loc. epiſt. 214.*

[c] *ca. neceſſaria. & ſeqq. cauſ. 1. q. 7. & epiſt. 236.*

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter Hugoni reverendo Cluniacenſis monaſterij abbati ſalutem & ſervitium.

CXCI.

Eſt in quodam monaſterio ditionis veſtræ quidam frater, qui cum eſſet clericus in ſæculo degens quandam mulierem gravidam, cum qua conſuetudinem habebat, oppreſſit. Mulier verò poſt aliquot dies abortivum

Digitized by Google

fecit. Sed vtrum hac oppressione vel alia occasione mulier abortierit, & opprimenti & oppressæ fuit incertum. Propter hanc tamen causam ab accipiendis sacris ordinibus suspenditur, & à sacramentorum dispensatione removetur. Videtur multis hæc prædura sententia, vt pro incerta culpa iam severum confirmetur iudicium, cùm dicat consona evangelio canonica sententia: [a] *nullus pontificum incerta iudicare præsumat.* Quæ tamen culpa si certa esset, secundum antiquorum exempla, mitiùs animadverti potuisset, [b] si tamen infirmis mentibus non obesset. Sanctus enim David post actam de adulterio & homicidio pœnitentiam, prophetiæ spiritum non amisit. Petrus postquam Christum cum periurio negavit, culpam lachrymis diluens non solùm apostolus, sed etiam apostolorum princeps mansit. Paulus post persecutionem & cædem discipulorum Domini ad apostolicum fastigium pervenit. Homicida ille, quem beatus [c] Ioannes Ephesino episcopo nutriendum, erudiendumque commiserat, post cædes & rapinas ductus pœnitentia, non solùm indulgentiam obtinuit, sed etiam beato Ioanne ordinante Ephesinæ ecclesiæ præpositus fuit. Istæ memorabiles personæ quia veram pœnitentiam egerunt, plenam indulgentiam meruerunt, non tantùm ad culpæ remedium, sed etiam ad obtinendum pastoralis curæ fastigium. Veruntamen hæc exempla legem non faciunt; quia sicut dicit beatus Augustinus, [d] *posterorum diligentia severissimè sanxit, vt post actam de crimine pœnitentiam*

a Sixtus Papa in ca. si quis. cau. 30 q. 5.
b al. posset.
1. Reg. 11.
Matth. 26.
Ambrosius ser. 47. de fide Petri can. hi qui. dist. 50.
Abdias Bab. lib. Euseb. hist. eccl. lib. 3. cap. 17. & Nicephor. cal. lib. 2. ca. 42.
d al. posteriorum. S. August. epist. 50 ad Bonifacium. vide Grat. lib. 1. decret. dist. 50. & Ivonẽ decreti lib. 3. tit. de lapsis post ordinat.

nullus

Digitized by Google

nullus in clericatu maneat, nullus ad clericatum accedat. quod dictum esse creditur non dispensatione indulgentiæ, sed rigore disciplinæ: quoniam aliqui propter affectatas honorum potentias, fictas agebant pœnitentias. Vnde mihi videtur, quia sicut ficta pœnitentia fictos pœnitentes à clericatu repellit: ita vera pœnitentia verè pœnitentes ad clericatum admittit. Hæc dicentes sacris patrum regulis non obviamus, sed ex ratione & exemplorum commemoratione in præsidentium intelligimus positum esse discretione: vt quos viderint veram egisse pœnitentiam, eos ad ecclesiasticam possint promovere militiam, si tamen publicam [a] non egerint pœnitentiam. Talibus enim ideò clericatus denegatur, quia ab insidiatoribus divinis sacramentis pro huiusmodi derogatur, & simplicium animus aut scandalizatur, aut infirmatur. Hic verò nihil horum est, quia nec culpa est certa, nec pœnitentia publica: persona verò honesta, quantum de alterius vita æstimare potest humana conscientia. Quæ ideò nobis videtur Deo posse offerre sacrificium, quia seipsam Deo fecit holocaustum. Quis sit ille frater, de quo agimus, dicent vobis fratres præsentium portitores: pro quo supplicamus reverentiæ vestræ, vt mitigato rigore vestræ consuetudinis eum ad sacros ordines promoveri concedatis. Prudenti loquimur, nihil vos docentes, neque aliquid dicentes quod non noverit vestra prudentia, & sæpe tractave- vestra solertia. Valete.

[a] *ca 49 50. 52 58 dist. 50 & ca 1. 2. 3. dist. 55. nisi tamen necessitas aut vsus exegerit. ca. 62 dist. 50.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister monachis [a] Columbensibus, idipsum sapere in Domino.

[a] quidã cod. Columbinis.

CXCII.

Luc. 22. Vt verbis dominicis vtar, *ecce sathanas expetivit vos, vt cribraret, sicut triticum*: quia quorundam suasionibus à sensu vestro turbati estis, qui pharisaico fermento inflati, non dominico frumento impinguati gloriantur in vilitate ciborum, & in non parcendo corpori: cùm secundùm apostolum, corporalis exercitatio ad modicum sit vtilis, & regnum Dei non sit esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto. Tales quippe non habentes exercitatos sensus in intelligentia scripturarum, quæ sapiunt non sapiunt ad sobrietatem, neque de quibus affirmant cum debita discretione intelligunt: non putantes piè posse vivere bonos in [b] collegio malorum, attendentes illud Ezechielis: *Recedite, exite inde*; & non attendentes illud quod sequitur, *Et immundum ne tetigeritis.* quod intelligendum est contactu cordis non corporis. Vnde Augustinus in sermone de verbis evangelij: *Quid est exire inde, nisi facere quod pertinet ad correctionem malorum quantum pro vniusquisque gradu atque persona salva pace fieri potest? Displicuit tibi quod quisque peccavit, non tetigisti immundum. Redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam congruam & quæ vnitatem non violet disciplinam, existi inde. Clamavit ista Moyses, clamavit Isaias, clamavit Hieremias, clamavit Ezechiel. Videamus si dimiserunt*

Rom. 14.

Rom. 12.

[b] al. collectione.

August ser. 18. de verb. dom. refertur in ca. ecce & ca. recedite can. 23. q. 4.

populum Dei, & se ad gentes alias transtulerunt. Quàm multa & quàm vehementer increpavit Hieremias in peccatores & sceleratos populi? inter eos tamen erat, vnum cum illis templum intrabat, eadem sacramenta celebrabat, in eadem sceleratorum hominum congregatione vivebat; sed clamando exibat inde. Hoc est immundum non tangere, hoc est exire inde, & voluntate non consentire, & ore non parcere. Idem in eodem: [a] *a malis corde semper disiungimini, ad tempus cautè aliquando corpore copulamini. Duobus modis non te maculat malus; si non consentias, & si redarguas. hoc est non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando facto eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur. Neque ergo consentientes sitis malis vt approbetis, neque negligentes vt non arguatis, neque superbientes vt insultanter arguatis.* Idem in [b] epistola concilij ad Donatistas: *quisquis in hac ecclesia benè vixerit, non praeiudicant ei peccata aliena, quia in ea vnusquisque proprium onus portabit. Ergo communio malorum non maculat aliquem communione sacramentorum, sed* [c] *consensio factorum.* Idem in libro [d] contra epistolam Parmeniani; *Cùm idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quàm dolor & gemitus: vt per illud signum quod sancto Ezechieli ostensum est, illæsi evadere ab eorum vastatione mereantur. Nam consilia separationis & inania sunt & perniciosa atque sacrilega: quia impia sunt & superba & plus perturbant infirmos bonos quàm corrigant animosos malos.* Hęc & his similia præcones huiusmodi non intelligentes aut non legentes, suadent monachis vt monasteria sua deserant propter abbates suos & procuratores monasteriorum suorum, qui aliquas decimas, quæ iure pertinent ad

[a] *ca. 8 à malis. cau. 23. q. 4.*

[b] *ca. si quis cau. 23. q. 4.*

[c] *al consensus.*

[d] *lib 3. cap. 3. & in ca. non potest. cau. 23. q. 4.*

Digitized by Google

dispensationem episcoporum, monasteriis suis adquisierunt. Dicant mihi tam subtiles divinorum iudiciorum scrutatores, quid salubrius sit monachis, vtrùm permanere cœnobitas sub præpositorum suorum obedientia, quæ melior est quàm victimæ, & ibi vivere de decimis & fidelium oblationibus quas ecclesia lege caritatis communicare potest non tantùm monasteriis, sed etiam xenodochiis, infirmis & peregrinis: an fieri Sarabaitas,[a] vt in privatis locis proprio iure vivant, & victum sibi de substantia pauperum per manum raptorum, & de fœnore negociatorum accipiant. Licet enim decimæ & oblationes principaliter clericali debeantur militiæ; potest tamen ecclesia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis non in angaria baiulantes Christi crucem sequuntur pauperem Christum? Est tamen in quo abbatibus & præpositis monasteriorum parcendum esse non æstimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est à laicis[b] decimas & oblationes accipiant, si inordinatè eas à quibuscunque personis adquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia presbyterorum antiquitùs instituta minorent ac sibi vsurpent. Nec tamen ideò monachi qui hæc ignorant aut non probant, debent suam[c] collectionem deserere, aut abbatibus suis minùs obedientes existere, dicente Domino de præpositis ecclesiarum & monasteriorum sub nomine scribarum & pharisæorum: *quæ dicunt facite, secun-*

[a] *quorum etiam paullo post mentio.*

[b] *confer loc. epist. 289.*

[c] *al. collectã.*

Matth. 23.

Digitized by Google

dum verò opera eorum nolite facere. Nec vsus ipsarum rerum prohibendus est his quorum conscientia immunis est: cùm dicat apostolus, *omnia munda mundis*, &, *vnusquisque onus suum portabit*, & Dominus in evangelio, *quod intrat in os non coinquinat hominem, sed concupiscentia mala quæ procedit de corde, & approbatio mali operis, quæ procedit de ore, hæc coinquinant hominem.* Hæc divini verbi prætaxati prolatores, & non satis discreti intellectores minùs attendunt: qui dum quasi ad ligna cædenda [a] procedunt, indiscretis sermonibus & non sale conditis, tanquam immoderatis ictibus percutiunt conscientias infirmorum, dum ecclesiam orbis terrarum parvi pendentes dicere videntur, *ecce Christus hic & ecce illic, ecce in cubiculis, & ecce in deserto.* Ita sentientes ante tempus vsurpant sibi ventilabrum quo in fine ventilanda est dominica area, tanquam apud communem ecclesiam sola remaneat palea, ad eos verò transeat triticum tanquam in dominico horreo recondendum: in qua præsumptione valde metuendum est, ne dum qui se triticum à palea separatum reputat, pharisaico fermento inflatus palea fiat. Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non benè prospiciunt: quia quæ in aliis reprehendunt, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere, prædicant vt manducent, quod est boves vendere: cùm tales venditores cum venditoribus columbarum de templo Dominus eiecerit, & à catholicorum societate

1. Titi. 1.
Galat. 6.
Matth. 15.
[a] *Deuteron. cap.* 19. & *epist.* 133.
1. *Marc.* 13.

Digitized by Google

eliminādos horum ſimiles præfiguraverit. Neque enim hoc eos excuſare videtur quòd manu ſua pecunias non accipiunt, ſed [a] Giezitas ſuos aut ſecum habent, aut poſt ſe mittunt qui collectionem accipiant, & in quorum voluerint vſus expendant. Hæc ſi in ſe conſiderarent, clericos, monachos, rectores eccleſiarum & monaſteriorum non tanto ſtudio lacerarent. Hæc ſcripſi vobis, fratres, vt non terreamini tonitru vanarum comminationum, neque moveamini à veſtro ſenſu, ſed ſecundùm ſtatuta præcedentium patrum vitam veſtram dirigatis, & obedientiam quam prælatis veſtris debetis, & ſtabilitatem quam monaſterio veſtro profeſſi eſtis, firmiter teneatis: ne damnationem eorum qui vota ſua irrita faciunt, incurratis. Hæc dicens anachoritarum [b] vitam non improbo, eorum videlicet qui in cœnobiis regularibus inſtructi diſciplinis ordinabiliter ad eremum ſecedunt, quibus eſt ſolitudo paradiſus, & civitas carcer: vt activam vitam de labore manuum viventes exerceant, aut dulcedine contemplativæ vitæ mentem reficiant, fontem vitæ ore cordis ſitiant, & eorum quæ retro ſunt obliti ad ea vltrà non reſpiciant. Verùm cùm quidam ex hac profeſſione in melotis ſuis vicos, caſtella, civitates girando perluſtrent, [c] humilitate veſtium, vilitate ciborum, merita ſua populis oſtentant. Ambiunt fieri magiſtri qui nunquam fuerunt diſcipuli, deprimentes vitam omnium hominum quia [d] non ſunt quod ipſi ſunt. Hos nec eremitas computandos intelligo, nec cœnobitas, ſed [e] girouagos aut Sa-

[a] Reg. lib. 4.

[b] confer locū epiſt. 256

[c] al. humilitatem veſt. vilitate cib. Adi Ioan. Salesber. policrat lib. 7. cap 21 vbi agit de hypocritis ſui tēporis qui ambitionē falſa religionis imagine occultare nitebantur.

[d] al. quòd vel qui.

[e] qui & nūquam ſtabiles, voluptatibus & gulæ ſervietes, erant deteriores Sarabaitis, vt dicitur in reg S Benedicti cap. 1.

Digitized by Google

rabaitas, qui corpus Christi quod est ecclesia tanquam ad vnum membrum redigunt: non attendentes quia vnusquisque proprium donum habet à Deo., & quia in domo Dei alius ambulat sic, alius sic, & quia omnia membra non eundem actum habent, & in eodem Christi corpore non dicit vltimum membrum, non sum de corpore, quia vltimum sum; nec gloriatur supremum membrum adversùs inferiora quia supremum est. Vniversitatem ergo corporis Christi quantum in se est destruunt, qui ad paucos solitarios solummodò ecclesiam Dei pertinere contendunt. Qui etiam si seipsos veraciter agnoscerent, imperfectioni aliorum prudenter ignoscerent: cùm nec seipsos à permixtione malorum immunes intelligerent; cùm Dominus de singulis gradibus christianæ professionis loquens per singulos dicat: *quia vnus assumetur ad numerum electorum, vnus verò relinquetur in massa damnatorum.* Non enim beatum faciunt hominem secreta sylvarum, cacumina montium, si secum non habet [a] solitudinem mentis, sabbatum cordis, tranquillitatem conscientiæ, ascensiones in corde, sine quibus omnem solitudinem comitantur mentis accidia, curiositas, vana gloria, periculosæ tentationum procellæ: nec datur periclitanti animæ opportuna tranquillitas, nisi Deo increpante repellatur tentationum importuna tempestas. Hæc autem si penes vos habueritis, in quocunque loco fueritis, in quocunque ordine

Marc. 13.

[a] *al. habeat.*

Digitized by Google

vel habitu Deo militaveritis, bravio æternæ remunerationis non carebitis. Sed quia sathanas aliquando transfigurat se in angelum lucis, timeo ne sicut serpens antiquus seduxit Evam astutia sua, sic callidus tentator per occultas administrationes suas quorundam mentes seducat, & conscientias eorum illusionibus suis corruptas septem nequam spirituum habitacula faciat, qui velamine vanæ religionis palliata domicilia sancti spiritus esse confingat, & per deceptos suæ deceptionis muscipulas latiùs extendat. Quod ne fiat, secundùm apostolum *nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sunt*: quia discretio spirituum cum consilio scripturarum poterit istos motus in vobis sedare, & in mentis stabilitate servare, vt contra tentatores vestros dicatis cum psalmista: *qui tribulant me, exultabunt si motus fuero*. In hunc modum possem multa ad ædificationem vestram scribere, sed iis qui cotidie audiunt sacras scripturas, vel audiunt salutiferas admonitiones, puto ista posse sufficere. Valete.

N B.

1 Ioan. 3.

Psal. 12.

Gaufrido venerabili Belvacensium episcopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & servitium. CXCIII.

[a] de qua epist. 31.

Dilectionem vestram pro ecclesia beati Quintini [a] sæpe interpellavimus, bonam spem, bonum promissum à dulciloquio vestro reportavimus. Vnde adhuc humili devotione piis precibus eandem dilectionem vestram

Digitized by Google

petendo,pulsando imploramus,quatinus prædictæ ecclesiæ quietem & ipse conservetis, & ab aliis conservari postposita omni commodi datione, occasione, & æmulorum delatione studeatis. Nunquam enim adversum vos in iudicium venire voluimus,nunquam æmulis vestris & detractoribus aurem cordis accommodavimus. [a] Sed si quid indecens de vobis fama sonuit,piè dissimulare,& fraterna compassione velare studuimus.Hoc autem est quod à dilectione vestra postulavimus, & adhuc postulamus,vt privilegia quæ dicta beati Quintini ecclesia ab antecessoribus vestris obtinuit,& apostolica manus roboravit, regia quoque maiestas pragmatica sanctione firmavit,intemerata servetis, sicut si fierent vestra, illibata servari velletis. Nolumus adversum vos sublimium personarum aures pulsare, donec experiamur misericordiæ viscera vobis clausa perdurare: quia tunc demum tumores ferro pungendi sunt,cùm sentire fomenta refugiunt. Sciat vestra prudentia, quòd quæcunque bona fecerunt antecessores vestri prædictæ ecclesiæ, vestra sunt, & æquè profutura vobis vt illis, si congaudeatis: temporaliter & æternaliter obfutura,si pusillum Domini gregem inquietare, & à tranquillitate mentis, quæ servis Dei necessaria est,perturbari aliqua temporalis emolumenti occasione permittatis. Vestrum est rigare & nutrire quod alij plantaverunt, vt eundem fructum reddat secunda gratia nutritori, quam reportatura est prima gratia plantatori. Sciat quippè sollicitudo vestra, quia fundator-

[a] *de hoc Gaufrido Belvacensi episcopo conqueritur epist. 151.*

prædictæ ecclesiæ bonæ memoriæ domnus Guido Belvacensis episcopus, nullam multam pecuniæ, nullam exactionem, nullam consuetudinem in prędicta ęcclesia, vel in vico sibi adiacente sibi vel successoribus suis, vel cuicunque potestati retinuit. Omnia hæc per regiam manum, deinde per comprovincialium episcoporum [a] convenientiam, demum per auctoritatem apostolicam dedit, omnia prædictæ ecclesiæ prætaxatis sanctionibus confiscavit. Hāc libertatem ecclesia à tempore sacerdotij mei, & tempore domni Galonis [b] posteà Parisiensis episcopi inconcussè possedit. Quòd modò vt audivi adnihilare molitur malivolorum persuasionibus vestra intentio, dicens se rem aliter habuisse quàm diximus: cùm constet non esse pro lege habendum, quod manifestum fuerit contra privilegia fuisse præsumptum. Quòd si aliquis de clientela ecclesiæ, vel parochianis contrà pacem vel Christianam legem fecerit, per officium vestrum ad satisfactionem cogite: ecclesiam verò cum suo abbate quietè Deo servire permittite. Valete.

[a] *in quibusdam v. c. coniventiam.*

[b] *qui primum electus episcopus Belvacensis epist* 104. *&* 105.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Hugoni ecclesiæ Aurelianensis decano, & Vulgrino eiusdem ecclesiæ archidiacono, & communi capitulo prædictæ ecclesiæ salutem. CXCIIII.

Mandastis mihi per litteras vestras, quòd Reginaldus Canardus meum se negat esse parochianum: quod iniustè eum negare, si colloquium inter nos haberetur, & lege pro-

baremus & consuetudine. Verùm quia hoc ad præsens commodè fieri non potest, interim eum à nobis excommunicatum monemus, & rogamus [a] vt pro excommunicato in ecclesiis vestris teneri faciatis. In quo si mihi adquiescere non vultis, auctoritati [b] saltim patrum obtemperetis, quæ parochianos alterius ecclesię ab alia ecclesia excommunicatos, dum in sua parochia morarentur, à propria ecclesia recipi non debere testatur. Legitur enim in concilio Meldensi cap. 11. *De illis autem qui infrà parochiam beneficium aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, rapinas & deprædationes peragunt: placuit vt excommunicentur, nec antè ex parochia exeant, quàm quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio [c] seniori eorum & proprio episcopo significanda [d] est, ne eos recipiant antequàm illuc redeant vbi rapinam fecerunt, & omnia pleniter emendent.* Adversus hanc sententiam tam perspicuam, tam firmam, si quis stare tentaverit, & malitiam impœnitentis hominis adhuc velare voluerit, [e] metropolitanæ sedis audientiam appello.

[a] *iunge locos epist. 76. & 111.*
[b] *al. saltem.*
[c] *sic accipit epist. 189.*
[d] *iunge ca. 20. cura cau. 11. q. 3.*
[e] *al. metropolitanam sedem ap.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Gaufrido Vindocinensis monasterij abbati, non alta sapere, sed humilibus consentire.

CXCV.

Accepi litteras tuas palpantes & pungentes, in quibusdam mellis dulcedinem redolentes, in quibusdam fellis amaritudinem respergentes: obijcientes mihi quòd te & tibi

Digitized by Google

commissa prædonibus & malefactoribus exposuerim, & multa tibi mala factis & dictis ingesserim. Hoc prorsus dico teste veritate, quæ Deus est, & conscientia mea: quia nec te nec tua cuiquam exposui, neque vt res monasterij tibi commissi malè tractarentur, cum aliquo tractavi. Verùm quia frequenter ex te bibo amara, non est mirandum si non possum tibi propinare dulcia, nec exhibere me patrem, qui te non invenio filium. Non ergo est iniustum si tibi subtraho lac matris, qui mihi debitum honorem non exhibes patris. Noveris enim vanas esse excusationes quas obtendis, te propter obedientiam Romanæ ecclesiæ, Carnotensis ecclesiæ professionem refutasse: cùm ecclesia Romana à Deo nullam iniustam acceperit potestatem, fidem violandi videlicet, debita sua cuique non reddendi: sed tantùm quæ sunt liganda ligandi, & quæ sunt solvenda solvendi. Vnde ad omnia obiecta tua vel præmissa breviter respondeo postpositis omnibus verbis supervacuis: fac quod tuum est, & ego faciam quod meum est. Quod quandiu facere distuleris, si distulero facere ea quæ tua sunt, non mireris.

NB.

Ludovico Dei gratia Francorum Regi dulcissimo domino suo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & debitum pro posse servitium.

CXCVI.

Dictum est mihi quòd ad suggestionem inimicorum abbatem sancti Dionysij gravi-

Digitized by Google

ter accusatis, & testimonio cuiusdam pseudomonachi de obiecta sibi falsitate infamare contenditis. Quod nec leges habent, nec antecessorum vestrorum Regum instituta permittunt, vt alicui de se confesso [a] credi debeat super crimen alienum. Vnde excellentiæ vestræ supplico, vt maiestati regiæ primò consulatis, & nobilis monasterij, quod cum omnibus sibi appendentibus vestræ voluntati obnoxium est, ne in aliquo iura minuatis, sed potiùs beneficia quæ prædecessores vestri eidem venerabili loco contulerunt, tanquam in propriam eleemosynam defendendo [b] vendicetis. Et quia periculosum est loca sanctorum perturbare, militantes in sanctis locis inquietare: salubre consilium mihi [c] videretur, vt postpositis æmulorum [d] insimulationibus tales personas ad hanc discussionem invitaretis, vel expectaretis, qui sine omni fuco malitiæ consilium vobis darent, & vestræ vtilitati, & quieti monasterij salubriter providerent. In his autem & in omnibus det vobis dominus spiritum consilij, & fortitudinis, & pietatis. Valete.

[a] *epist. 229. & 249. & l. vlt. C. de accusationib.*
[b] *in vno v. c. vertatis. in aliis, vereatis.*
[c] *al. videtur.*
[d] *al. insinuationibus.*

Ivo Dei gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister, [e] Gulielmo eadem gratia maioris monasterij abbati, summo pastori in sancto placere proposito. CXCVII.

[e] *al. Vvillelmo.*

Continetur in litteris vestris presbyterum tanquam ad terrendos inimicos domum suam succendisse, & eo incendio puerum quendam seqnentem matrem, cùm incendium

Digitized by Google

prævaluisset, occubuisse. Quærit itaque vestra fraternitas, vtrùm prædictus presbyter factus monachus vlteriùs valeat Christi sacramenta tractare, an omni tempore à sacerdotali officio alienus existere. Respondeo itaque vobis ex verbis Papæ Nicolai de simili casu, cuidam episcopo [a] Hosbardo ita scribentis: *quoniam presbyter & si voluntatem occidendi non habuit, furor tamen & indignatio, ex quibus mortifera illa commotio prodiit, in omnibus, & præcipuè in Dei ministris inhibetur, atque vbique damnatur.* Quibus verbis colligi potest, quia si presbyter rem licitam & ordinatam fecisset, & præter eius intentionem alicuius inopinata mors inde provenisset, [b] immunis esset. Nunc quia diabolo suadente quod illicitum & contra sacerdotale propositum erat priùs fecit, & de malo initio peior exitus prodiit, nullo modo presbyterum [c] debemus immunem æstimare, nec sacerdotali officio dignum iudicare, nisi eum longa monasticæ vitæ probet experientia, & ad intermissum ministerium ex meritorum prærogativa pastoralis obedientia revocet.

[a] *al. Hosbaldo. latiùs extat in ca. studeat. dist. 50.*

[b] *al. processisset.*

[c] *vel. possumus.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Gisleberto bonæ spei fratri & multiplici honore sublimi.

CXCVIII.

Noverit dilectio tua mihi & coepiscopis nostris Parisiensi & Suessionensi litteras à domno Papa directas: quibus præceptum est nobis, vt te & Gaufridum concanonicum tuum vsque ad Idus Iulij in competenti loco ad au-

Digitized by Google

dientiam nostram convocemus, & causam quam adversum te habet prædictus Gaufridus de præpositura [a] Suobrij rationabiliter decidamus. locum itaque Stampis statuimus; ad quem locum vnusquisque vestrum poterit personas negocio suo necessarias adducere, & intrepidè suas actiones [b] exercere. Diem verò idus Iulij [c] denotamus: & ad locum illum & diem ea auctoritate qua nobis præceptum est, te invitamus: & si ad vocationem nostram venturus sis, certos nos ad præsens fieri [d] flagitamus. Vale.

[a] al. Sodobrij vt epist. seq.
[b] al. exerere.
[c] al. denominamus.
[d] al. postulamus.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Gisleberto nepoti domni Turonensis archiepiscopi, salutem.

CXCIX.

Ad causam te ex præcepto domni Papæ adversus Gaufridum concanonicum tuum de præpositura [e] Suobrij denominato certo die, certo loco invitavimus, & vt de tuo adventu certos nos redderes, quia de obedientia tua incerti eramus, patenter admonuimus, ne nos & alios qui ad hanc causam [f] venturi erant, frustrà fatigaremur. Tu verò admonitionem nostram, immò domni Papæ postponens, legationi nostræ nihil respondisti; iudicium subterfugiens nobis ignorantibus venisti: & quia cum iudicibus de causa non conveneras, iudices non invenisti. In quo meliùs tibi absenti potuit suffragari innocens & simplex veritas, quàm præsenti prodesse possit ad nocendum multo scrutinio perquisita & palliata duplicitas. Quomodo enim prodesse

[e] in duobus v.c. Sodobrij. vt epist. præc.
[f] al. vocati.

Digitized by Google

non potest dolosa absentia; sic iure prodesse non potest dolosa præsentia: quia sicut dicit beatus Augustinus, *simulata æquitas non est æquitas, sed simulatio & iniquitas*. Ergo iterum monemus quod monuimus nos & collegæ nostri ex præcepto apostolico, vt revertaris ad iudicium, & diem tibi præscribimus loco non mutato Cal. Septembris: ad quem si venturus es, vsque ad assumptionem beatæ Mariæ præmandare nobis ne pigriteris: quia ad hanc discussionem aliter convenire non debemus, nisi venturum te esse præsciamus. Alioquin vitabis arcum [a] ferreum, & incurreres arcum æneum. Vale.

[a] *epist* 201. *ex Iob. cap.* 20.

Damberto Dei gratia reverendo [b] *Senonensium archiepiscopo metropolitano suo, Ivo Carnotensis ecclesiæ humilis minister, debitam cum omni devotione obedientiam.* CC.

[b] *al. Senonum.*

Quoniam sponsæ Christi custodes & paranymphi deputati sumus, eandem sponsam casto amore zelare debemus, vt eam sponso suo immaculatam exhibere possimus. Si ergo macula vel ruga decorem eius infuscaverit, nos omni studio curare debemus, vel rugam duplicitatis ad simplicitatem reducere, vel maculam turpitudinis nitro & sapone debitæ [c] correptionis abluere. Quæ idcirco eminentiæ vestræ prælibavimus, quoniam in ecclesia Senonensi Deo auctore vobis commissa per quosdam ex fratribus eiusdem ecclesiæ grave scandalum emersisse cognovimus, partim propter cantorem ipsius ecclesiæ, qui contra sa-

[c] *al. correctionis.*

tra sacramenta quæ fecit, indebitam sibi sedem in ecclesia temeraria ambitione occupavit: partim propter quendam de prælatis ecclesiæ, qui publicè sibi duo scorta [a] copulavit, & tertiam pellicem cui matrimoniales tabulas [b] faciat iam sibi præparavit. Quæ quantum inhonesta sint, & apostolicis præceptis contraria, non est meum prudentiam vestram docere, sed tantùm vt tales excessus non tepidè, [c] non trepidè comprimatis, filiali dilectione admonere. Decet enim magnitudinem vestram, vt hæc vulnera cancrena ne latiùs serpant, medicinali cauterio circuncidatis, & à simili contagio cęteros horum exemplo compescatis. Quòd si per vos id perficere non sufficitis, adhibete vobiscum duos aut tres ex suffraganeis episcopis, quorum consilio & auxilio scandalum hoc sedare studeatis: ne fortè tantus fœtor longiùs & latiùs diffusus ad olfactum Romanæ ecclesiæ perveniat, & cum fatigatione corporum gravia quoque damna rerum infligat. Valete.

[a] *al. sociavit.*
[b] *confer epist.* 218.
[c] *al. nec.*

Paschali summo pontifici, Ivo sublimitatis suæ filius cum debita obedientia quicquid potest esse beatius. CCI.

Ex maiestatis vestræ præcepto Gislebertum nepotem archiepiscopi Turonensis ad [d] præcidendam causam quæ erat inter eum & Gaufridum concanonicum suum invitavimus, diem & locum ei designavimus: & quia incertũ nobis erat vtrùm ad hanc discussionem

[d] *al. decidendam.*

venturus esset, an non, ne frustrà nos fatigaremus vt adventum suum nobis [a] prænuntiaret, admonuimus. Ad hanc admonitionem nihil respondit. Nobis nescientibus, tanquam per absentiam nostram sublationem vel dilationem sententiæ lucraturus, ad locum præsignanem venit, sed Iudices quibus dolosè adventum suum celaverat, non invenit. Nos itaque ita illusi alium diem ei statuimus: legatum ei cum litteris semel & sæpius direximus. Ipse verò more solito latebras quæsivit, & litteram auditum tanquam venenum vitavit. Remittimus itaque prædictum Gaufridum paternitati vestræ, vt secundùm ordinem rerum gestarum, quod vobis Deus inspiraverit, de eo statuatis, & fatigationem eius & miseriam paterna miseratione sublevetis. Decet enim maiestatem apostolicam tales tergiversatores in astutia sua comprehendere, & vitantes arcum ferreum [b] intenso arcu æneo de longè sagittare. Valete.

[a] *al. præmandaret.*

[b] *epist. 199.*

Ludovico Dei gratia dulcissimo regi Francorum, domino suo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & debitum pro posse servitium. CCII.

Non decet maiestatem regiam vilia vel quælibet vanitatis lenocinia à sacerdote quærere, nec sacerdotalis officij est in talibus regiæ maiestati obtemperare. Hoc quibusdam [c] litterulis respondeo, quæ ex parte vestra quærebant à me duo paria [d] pellium catinarum. Quas vbi legi, propter honorem vestrum val-

[c] *al. litteris.*

[d] *epist 104. vocat pelliculas peregrinorum murium, aucupia vanitatum.*

Digitized by Google

de erubui, nec ex parte vestra eas mihi fuisse missas credere potui: & tamen tanquam à vobis missæ fuissent, supradicta rescripsi, vt nunquam amplius à me vel ab [a] alio episcopo talia quæratis, si regiæ maiestati debitum honorem servare curatis. Valete.

[a] al aliquo.

Lesiardo [b] *Dei gratia Suesionum episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem.*

[b] al. Lisiardo D.g. Suessionensium.

CCIII.

De portionibus ecclesiarum ad episcopum pertinentibus, quas archidiaconi vestri ante & post electionem vestram sibi vsurpaverunt, quæsivit dilectio vestra, vtrùm haberem canonicam sententiam huiusmodi ausibus obviantem, & eorum rapacitatem canonico rigore cohibentem. Nova sunt hæc genera morborum, & ideò nova exigunt genera medicamentorum. Tamen si inspiciamus epistolam Isidori, [c] Leufredo Cordubensi episcopo directam, patenter intelligi poterit, quia non pertinet ad archidiaconum, præter portionem suam aliquid de [d] reditibus parochiarum sibi retinere, vel vltra terminos à patribus positos aliquid vsurpare. Dicitur enim in epistola præfata: *archidiaconus inquirit parochias cum iussione episcopi, & ornamenta & res basilicarum vel parochiarum, gesta libertatum ecclesiasticarum idem episcopo refert: collectam pecuniam de communione ipse accipit, & episcopo defert.* Quibus verbis liquet, quia vltra portionem suam nihil sibi retinere debet, quòd si aliquid

[c] al. Leofredo, Leufrido, Ludifredo. refertur ab Ivone lib 3. de offic. ordin. & à Gratiano in can. perlectis. dist. 25

[d] al redditibus.

Digitized by Google

vſurpat, decretalem ſententiam Papæ Ioannis ſubeat dicentem: *Qui aliena invadit, non exeat impunitus, ſed quod invaſit non ſimplum ſed quadruplum reddat ſecundum evangelicam ſententiam: ſi quem defraudavi, reddo quadruplum.* De angariis verò ſuper presbyteros minimè faciendis legitur in concilio Toletano tertio, capitulo, xx. *Neque in angariis presbyteri aut diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus.* Quæ tamen ſi in abſentia veſtra facta ſunt, veſtræ diſcretionis eſt aut indulgere, aut canonica ſeveritate vindicare. Lex enim ſic de præterito [a] indulget, vt in poſterum prohibeat. Pauca ſcribo, quia non ignoranti legem reſpondeo. Valete.

Luc.19.

[a] *l.7.C.de legib. & conſt.princip.*

[b] *al domino.*

[b] *Domno & patri ſuo Paſchali ſummo pontifici Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, quicquid obedientiæ, quicquid famulatus ferre poteſt eius humilitas.* CCIIII.

Noverit veſtra paternitas me [c] Guidonem Puteacenſem refugam, & clericalis militiæ deſertorem, propter ſacrilegia ſua, propter [d] lamentationem & oppreſſionem pupillorum & viduarum, propter indebitas angarias, propter intolerabiles exactiones quas exercet in poſſeſſionibus eccleſiæ Carnotenſis, tanquam putridum membrum à corpore eccleſiæ præcidiſſe, & ſathanæ cui penè per omnia famulatur, cum ſuis ſequacibus [e] tradidiſſe. Vnde flexis genibus cordis paternitati veſtræ ſupplico, vt ſententiam anathematis iuſtè in eum factam apoſtolica auctoritate con-

[c] *confer epiſt. 76. vbi etiam conqueritur de Hugone Puteacenſi.*

[d] *al lamentabilem eppreſs.*

[e] *ita v.c antea ſequentibus.*

...s,& archiepiscopo Senonensi, episcopo Aurelianensi, episcopo etiam Parisiensi, vt idem anathema in eum faciant, vestra auctoritate apostolica iniungatis. Nisi enim rebellium filiorum pravitatem paterna severitate feriatis, nisi tribulatos materna [a] consolatione foveatis, nisi auxiliatricem manum laborantibus & penè labentibus porrigatis, meritò conquerendo clamabit ecclesia: *caput meum plenum est rore, & cicinni mei pleni guttis noctium*: quia penè totum corpus ecclesiæ occupant vitiorum vepres, & vix invenitur aliqua eradicans manus. In tantum enim apud nos in maioribus populi abundavit iniquitas, vt nec paternis admonitionibus [b] obediant, nec Deum terrentem timeant: cùm & ex sterilitate terræ fame pauperes eorum afficiat, & morbo qui dicitur sacer ignis, multorum membra ad præcisionem, multorum corpora ducat ad mortem. Opportunè igitur & importunè eorum [c] increpanda est malitia, vt vel sic cognoscatur ab eis severa Dei misericordia. Præterea dissentio est quædam inter duos ecclesiæ nostræ prælatos, decanum videlicet & subdecanum, qui in rebus ecclesiasticis quasdam consuetudines habent communes, quasdam proprias, similiter quosdam reditus communes, quosdam proprios. Dicit itaque decanus, quædam ex ipsis quæ separatim longa retentione habuit subdecanus, decano esse debere communia. Quo in negocio, quia nolunt iudices in vnam convenire sententiam, vt dicant cui incumbat probatio dicenti aut neganti, hanc litem

[a] *al. pietate.*

Cantic. 3.

[b] *hac de re conqueritur epist. 128.*

[c] *sic v. c. anteà, inculpanda.*

Digitized by Google

[a] *al. volo penitus t. & f. dissidentes.* [b] *al. decanus.* [c] *instit 2 tit. de legat. § 4* [d] *al. litis auctores.* [e] *al. providentia.*

sententia vestra [a] petimus terminari, & fratres dissentientes ad concordiam revocari. Paratus enim est [b] subdecanus quicquid actor sui iuris esse probare potuerit, in pace dimittere, secundum legis tramitem, quæ contra petitorem iudicari præcipit, & possessionem suo in loco remanere, vbi [c] actor rem quam petit, suam esse probare non poterit. Turbant hoc quidam [d] litis amatores, invidiæ & odij sui tali importunitate virus effundentes, maiorum institutionibus nolentes adquiescere, nisi irrefragabili constringantur auctoritate. Scribat ergo paternitas vestra quod voluerit Carnotensi ecclesiæ de hac dissonantia. Scribat & suprataxatis episcopis de refrenanda sacrilegorum plangenda malicia. Cætera quæ his negociis necessaria sunt, quæ scribere longum fuit, referet sanctitati vestræ præsentium portitor, & ad prætaxatas personas quod placuerit, [e] prudentiæ vestræ reportabit. Valete.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Gulielmo nobili & [f] strenuo militi salutem.

[f] *al. strenuissimo.*

CCV.

confer cum epist. 252. & 280 [g] *vide A. Gell. lib. 3. cap 16. & Plin. hist. lib. 7. cap. 5.*

Missus à te clericus anxiè & diligenter ex tua parte consuluit parvitatem meam, quid sentirem super inhonesta suspicione quam coniecisti in vxorem tuam, opponens ei non esse genitum ex te, quod peperit dum morareris in Anglia: proptereà quòd computatis diebus [g] qui sunt inter conceptum & partum, inventi sunt minùs septem dies quàm consue-

Digitized by Google

tudo credebatur habere parientium. Auges inde ſuſpicionem tuam, quòd miles quem de concubitu vxoris tuæ ſuſpectum habebas, cùm ſubiiſſet examinationem ferri candentis ad ſe purgandum, cauteriatus eſt, nec vllus producitur accuſator aut teſtis qui ſuſpicioni tuæ niſi de coniecturis vllum præbeat argumentum. Pro quibus aliquem condemnare nec vſus maiorum, nec vlla legum concedit auctoritas. Primò de coniectura dierum qui defuiſſe dicuntur, reſpondeo, quia nullum tibi certum faciunt argumentum: cùm honeſtæ mulieres & veteranæ cauſa veritatis inquirendæ à nobis interrogatæ manifeſtè reſponderint,[a] non ſemper intrà eundem[b] terminum dierum contingere ſolere puerperium, cum ſecundum alacritatem naturæ vel imbecillitatem, nunc paulò celeriùs, nunc paulò tardiùs poſt conceptum ſoleant contingere partus. Quod ex ratione ſeminum facilè colligi poteſt, cùm ſecundum aëris temperiem vel intemperiem quibuſdam annis celeriùs, quibuſdam tardiùs ſegetes matureſcant ad meſſem. Simili modo cauterium militis nullum tibi certum præbet argumentum, cùm per examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos innocentes ſæpè damnatos. Præterea cùm talis examinatio ſit in Deum tentatio, non eſt mirum ſi diuino auxilio deſeritur, cùm incautè & ſine iudiciali ſententia ab aliquo ſuſcipitur. Vnde beatus Auguſtinus defendens Abraham, quòd vxorem ſuam

[a] *al reſpondeant.*
[b] *al numerum dierum.*

Digitized by Google

finxit esse sororem, ita dicit: *quando habet homo quid faciat, non debet tentare Deum suum.* Vnde Stephanus Papa scribit Leuberto Maguntio episcopo: [a] *Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confeßionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones: & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confeßione, vel testium approbatione, publicata delicta habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini iudicare: occulta verò & incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit* [b] *corda filiorum hominum.* Hinc etiam cùm ad singulare certamen propter similes suspiciones [c] Teibergam vxorem suam cogere vellet rex Lotharius, adversus eum ita scribit Papa Nicolaus: *monomachiam* [d] *verò in legem non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus. quam licèt inijsse quosdam legamus, sicut sanctum David & Coliam* [e] *sacra pandit historia, nusquam tamen vt pro lege teneatur, alicubi divina sanxit auctoritas: cùm hoc & huiuscemodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur.* His & huiusmodi sententiis correptus, tempera zelum tuum, ne te & vxorem tuam, & sobolem tuam immoderata severitate trudas in infamiam, quam sedare non poteris, cùm aliquando pœnitentia ductus multo sudore sedare studueris. Sufficiat ergo tibi cum iuramento vxoris tuæ probatarum personarum testimonium, dicente apostolo: *omnis controversia eorum finis est iuramentum.* Vale.

[a] *citat epist. 74 & 280.*

[b] *ita v.c. anteà, corda fidelium h.*

[c] *al. Thebergà vt epist. 74 Theuperga passim scribitur apud Nicolaum papam. I.*

[d] *repetit epist. 280.*

[e] *1. Reg. 16.*

Heb. cap. 6.

Digitized by Google

[a] *Hildeberto Dei gratia Cenomanensi episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem.* **a in vno ex. Lamberto.**

CCVI.

De subdiacono respersione infamiæ lacerato nihil respondere dilectioni vestræ possumus, quod non noverit vestra prudentia. Sed quia gratum est vnicuique rectè consideranti, cùm multos cognoverit in vnam convenire sententiam; non est ingratum parvitati nostræ ea scribere, quæ ex auctoritate patrum collegimus, & quod ipsi in huiusmodi negotiis observare consuevimus. Dicit enim beatus Augustinus: *nos quenquam à communione removere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo ecclesiastico, vel seculari iudicio nominatum atque convictum.* *Aug. hom. 50. vide can. multi cau. 2. q. 1.* Inde & Stephanus Papa quintus de quodam diacono [b] ex infamia accusato ita scribit Leoni [c] Tianensi episcopo: *si suspicio super diaconum habetur, & accusatores idonei reperiuntur, & testes quales sacri canones sanciunt, cùm fuerit legitimis testibus approbatus, canonica sententia feriatur. quòd si nec sponte confitetur, neque legitimi accusatores vel testes reperti fuerint, & mala fama crebrescit, non publico examine, sed coram te & coram reverendißimis presbyteris & diaconibus secreto iuramento se purget, & boni testimonij permaneat.* De simili negocio Papa Nicolaus ita scribit [d] Salomoni episcopo Constantiensi: *si examinante episcopo causam presbyteri vel diaconi, non fuerit presbyter ille vel diaconus per te-*

b al. per famam.

c al. Theanensi. in can. de crimine cau. 15. q. 5.

d aliàs, Saloni vt est apud Gratianum can. presbyt. cau. 15. q. 5.

stium approbationem fortè convictus, non est scelus episcopo manifestum legitimè, nisi fortè presbyter vel diaconus scelus sponte sua confiteatur. Sola enim spontanea confessio [a] *& legitimus numerus, vel qualitas testium (decernentibus episcopis, & accusatore quod obiecerat comprobante) clericum privat proprio gradu.* Hinc beatus Gregorius scribit Ioanni Panormitano episcopo [b] *si quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenerit, quod iuste poßit offendere, non facile credas,* [c] *ne ad vindictam te accendat res incognita.* Vnde idem in quadam epistola [d] *si sacerdos vel quilibet clericus à populo fuerit accusatus, si certi testes non fuerint qui criminis illati approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, vt illum testem proferat de innocentia sua puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicque maneat in proprio gradu.* Hæc prætaxatorum patrum auctoritas comprobare videtur, quòd quilibet clericus mala fama pulsatus, sola se manu possit purgare, & in suo gradu permanere. Verùm [e] posterorum diligentia experta, quòd temeraria hominum cupiditas facilè adderet flagitio periurium, districtiorem ad sedandam presbyteri infamiam sanxit purgationem, addens aliquid severitati, vt sacerdotum studiosiùs consuleret honestati; in quorum ore non est apud simplices verbum Dei preciosum si non habeant etiam ab his qui foris sunt bonum testimonium. Posuerunt autem hæc in discretione episcoporum, vt secundùm quod audiunt malam famam presbyterorum crebrescere & ingravescere, exigant purgatoria sacramenta à presbyteris infamatis, cum tribus, aut quinque, aut septem collegis. Vnde ita conti-

[a] *aliàs leg. & canonicus numerus.*
[b] *can. si quid cau. 15. q. 7.*
[c] *al. nec.*
[d] *ca. presbyter quilibet. cau. 2. q. 4.*
[e] *al. posteriorum.*

netur in concilio Hilerdensi, capitulo x. *Si quis*[a] *presbyter a plebe sibi commissa fuerit infamatus, & episcopus legitimis testibus approbare non potuerit, suspendatur usque ad dignam satisfactionem, ne populus in eo scandalum patiatur. Sed sive secundùm canones, sive ad arbitrium episcopi, collegas sibi quinque vel septem adiungat, cum quibus coram posito sacro evangelio iuret immunem se esse ab obiecto crimine.* Quam satisfactionem nonnulli præcedentium patrum in cõsuetudinem duxerunt exemplo Leonis[b] Papæ per sacramenta purgati. His & huiusmodi dictis & exemplis credimus in potestate episcoporum esse, purgationem sacerdotum vel exaggerare vel temperare secundùm quod intelligunt, & famæ eorum consultum, & saluti plebium sibi commissarum esse necessarium. Scripsissemus vobis plura: sed nec ista intelligimus prudentiæ vestræ esse necessaria. Valete.

[a] *Ivo lib. 5. & Grat. in ca. presbyter si cau. 2. q. 4.*

[b] *epist. 229.*

Samsoni Dei gratia[c] *Vuigornensi episcopo, Ivo eadem gratiâ humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem & servitium.*

CCVII.

[c] *al. Vuigorniensi.*

Licet marina discrimina corporalem præsentiam locali positione discriminent, societatem tamen animorum nulla locorum spacia quamlibet longinqua discriminant. Quod tamen in parvitate mea evidenti dilectionis argumento diligẽtia vestra probavit, quando mihi[d] sandalia pedibus apostolicis digna trãsmisit.

[d] *confer epist. 165.*

Digitized by Google

Quòd verò gratiæ veſtræ debitas gratias non rependi, non ideò prætermiſi quia ingratus ſim, ſed quia homo tardus ſum, & [a] infœcundæ facundiæ, & frontis non ſatis vrbanæ. Vnde tarditatem meam cum petitione indulgentiæ reprehendo, qui tamen tardus non inveni-rer, ſi opportunitas ſerviendi vobis vel veſtris deſideranti animæ ſe offerret. Interim autem germano affectu nos invicem diligamus, & per hoc vndoſum & naufragoſum mare navigantes, mutuas orationum manus ad alterutrum porrigamus: vt poſt hæc marina diſcrimina in tuto ſalutis portu quieſcere valeamus. Valete.

[a] *ſic loq. epiſt.* 7.

Ivo Dei gratia humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, [b] *Gaufrido dilecto ſibi in Chriſto fratri, de Syon Hieruſalem contemplari.*

CCVIII.

Noſti cariſſime de te ipſo, & meliùs me noſti, cum quanta ſpei fiducia, & cum quanta laude hominum calcato mundi flore ſolitariam vitam elegeris: quomodo poſt ſervatam aliquandiu laudabiliter ſolitariam converſationem ad regendum monaſterium vocatus fueris. Noſti quia tumultus populares, ſine quibus nec modica rei familiaris diſpenſatio adminiſtrari poteſt, præ amore internæ quietis ferre non potuiſti, & idcirco ad intermiſſam quietem modis omnibus revolare ſtuduiſti, in loco tuo abbatem, [b] quem congregatio tibi commiſſa voluit, tu ipſe elegiſti: & tanquam

[b] *ſolitudinis cultor dicitur in tit. epiſt.* 164.

[c] *Mauritiu, vt conſtat ex collatione epiſt.* 164.

columba à molestiis [a] evolans elongasti, vt in solitudine maneres, & eum expectare qui salvum te faceret à pusillo animo & inquieto, decrevisti. Nunc verò vt aiunt quidam, contra propositum tuum monachos rumigerulos de loco ad locum discursantes, abbati suo detrahentes, & bilingues, intra cellulam tuam libenter suscipis, murmurationibus eorum aurem delectabiliter aperis, & non tantùm magnam partem diei, sed etiam noctis, non tantùm superfluis, sed etiam noxiis collocutionibus [b] expendis, & secretum locum tuum publicum facis, cùm indebita curiositate silentium monachorum in verba adulatoria & detractoria nescio qua vanitate lenocinante interrũpi permittis. Dicitur etiam quòd milites illos qui [c] beneficia monasterij habent, tanquam eos tibi reservans, [d] hominium facere abbati non permittis. Dicuntur multa in hunc modum, quæ omnia summo studio præcavere debet tua religio, vt aut omnino non sint, aut probabiliter fingi non possint. Quę scripsi tibi, Deus novit, ideò scripsi, quia & si non omnia ita sunt vt dicuntur, sed ab æmulis fortasse conficta sunt, tamen scio quòd aliquando plus prosunt inimici detrahentes, quàm amici adulantes: & illud Salomonis, *quia meliora sunt vulnera diligentis quàm fraudulenta oscula blandientis*. Multa possem in hunc modum scribere prudentiæ tuæ, sed sapienti ista sufficiunt. Vale.

[a] *al. avolans.*

[b] *conf. epist. 240.*

[c] *eodem significatu. epist. 153. & 168.*

[d] *quidam lib. hominatum.*

Prov. 27.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Hugoni magnifico [a] *Trecensium Comiti salutem & servitium.* CCIX.

a malè vnus v. c Treiectensium. extat epist. 245. inscripta Hugoni Tricaßinorum Comiti.

Notum volo facere celsitudini tuæ, quia discussio illa quæ ventilanda est in octavis Pentecostes Senonis, de coniugio Regis & consobrinæ tuæ, filiæ Bonifacij Marchionis, virgini illi de cuius coniugio tractandum est, nec honesta est nec vtilis. Ideò invtilis, quia fœdus illud quod de ipso coniugio initum est, consilio episcoporum & [b] optimatium omnino cassabitur. Honesta verò ideò non erit, quòd infamia virginis, quæ de legitimo coniugio nata non est, longè latèque divulgabitur. Nullus quippè qui fidelitatem fecerit Regi, præsumet illud dare consilium quod sit contra fidelitatem suam, & regni minuat maiestatem. Cum his enim quæ fidelitas continet, præcipuè observandum est vtile & honestum, quæ minimè observarent qui mulierem de incesto coniugio natam Regiæ personæ sociandum esse decernerent. Iam enim insonuit murmur Ducum, & Marchionum, [c] qui iam [d] deliberant se à Rege dividere, si tam manifestam occasionem valuerint invenire. Vos itaque qui huius coniugij paranymphus estis, potestis in vtrunque consulere, vt nec Rex incurrat periurium, nec turpe consobrina vestra repudium; maximè cum Rex dicat hanc se maculam ignorasse, & simpliciter in vestra verba iurasse. Propterea scribo vobis absens quòd dicerem

b al. optimatum.

c al. Marcionum. malè, in vno v. c. nationum.

d al. debeant se à regno.

Digitized by Google

vobis præsens, consulens in hoc meæ fidelitati, & nobilitatis vestræ honestati: quatinus ita discretè & providè rem istam modificetis, vt omnibus quæ de hoc [a] contractu contingere possunt salubri consilio occurratis. Vnde mihi consultiùs videtur, vt conventus convocatus non fiat, [b] ne res ista ampliùs ventilata in peius proveniat. Vale.

[a] *anteà, contactu.*

[b] *al. quàm res.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, pro fideli dispensatione, æterna perfrui visione. CCX.

Quia dispensationis apostolicæ consideratio non omnibus æquè placet, vel non omnibus æquè nota est, murmurant aliquando adversus bonum dispensatorem, qui non auderent murmurare adversus iustum iudicem. Dispensationes ergo vestræ ita librandæ essent, vt si malè meritis impendunt misericordiam, benemeritis non inferant violentiam. Quod ideò prælibavi filiali dilectione paternitati vestræ, quia domnus Odo Cameracensis episcopus anxiè gemit, multis sibi congemiscentibus, quòd Radulfum [c] Bribrantensem archidiaconum sine audientia, sine iudicio suo archidiaconatu spoliastis, qui cum Romana ecclesia semper fuit: [d] Galfridum verò sedis apostolicæ impugnatorem eodem archidiaconatu investistis. Vnde tam pro amore iustitiæ quàm pro honore sedis apostolicæ, consulendo supplicamus sanctitati vestræ, vt si alicuius importunitate extorta est de ore vestro in benè meritum severa sententia, ita discretione

[c] *al. bribantensem, vel bribatensem*

[d] *al. Gaucherium vel Gaulcheriū, & Galcharium.*

Digitized by Google

vestra modificetur, vt religiosi episcopi anxietas relevetur, & benè meritus frater non gravetur: quatinus in hoc facto malè meriti de sua præsumptione non valeant gloriari, nec benè meriti à sua spe cadentes cogantur contristari. Virorum enim fortium antiqua laus est, *parcere subiectis, & debellare superbos.* Valete.

Virgil. 6. Aen.

Radulpho Dei *gratia Remorum archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & servitium.* CCXI.

Consanguinitatem quæ dicitur esse inter filium Flandrensis Comitis & filiam Comitis Redonensis didici cùm essem in Curia papæ Vrbani, non propter istos pueros, qui nondum fortasse nati erant, sed propter avos eorum, aut proavos paternos aut maternos, de quorum consanguinitate tunc temporis vrgente necessitate tractabatur. Computavit enim eam ad suggestionem domni Papæ me audiente quidam monachus Arvernensis nomine Castus, ætate maturus, de nobilibus terræ illius progenitus, vita & fama honestus. Computaverunt eandem consanguinitatem alio tempore in prædicta curia legati Fulconis Andegavensis Comitis, & probaverunt, cùm accusaretur Rex Francorum Philippus quòd prædicto Comiti consanguineo suo [a] vxorem suam subtraxerat, quam etiam illicitè retinebat. Propter quam accusationem, & patrati incestus comprobationem excommunicatus est rex à domno Papa Vrbano in Claro-

[a] *Bertredam vocat epist. 13.*

Claromontensi concilio. * et cùm post factum divortium prædictus Rex esset reversus ad prędictæ mulieris consortium, excommunicatus ęst in [a] Pictavensi concilio à Cardinalibus Ioanne & Benedicto. Hæc scribo absens, qui nihil aliud quod ad rem pertineret dicturus essem præsens. Occurrerem tamen libenter amabili mihi vestro colloquio, nisi obsisteret mihi coluber in via, cerastes in semita, videlicet Puteacensis [b] dominus, qui propter intolerabiles iniurias quas infert ecclesiæ nostræ, à nobis est excommunicatus. Computatores verò genealogiæ quos monebatis mecum venire, quorum mentionem superiùs feci, non sunt parochiani mei, neque etiam novi vtrùm vivant, vt possim eos ad hanc discussionem invitarę. Generatio autem sic est.

** cui Vrbanus secundus præfuit anno 95.*

[a] al. Pictaviensi.

[b] al. domnus

Adi epist. 76 & III. vbi de Hugone Puteacensi.

Gaufridus Grisagonellus. [c]	*Blăca Arelatensis Comitissa.*
Fulco Andegavensis Comes	*Constantia Regina*
Comitissa Vascinensis [d]	*Adera Flandrensis Comitissa*
Fulco Rechins	*Albertus Friso*
Comitissa Redonensis	*Robertus filius Frisonis*
filia eius N.	*Sexto gradu filius huius Roberti. N.*

[c] additur in duob. v. c. fratres.

[d] al. Vastinensis. vel Vasinensis.

Ivo ecclesiæ Carnotensis minister, Gaufrido Dei gratia Belvacensium episcopo salutem.

CCXII.

De eo qui ante plurimos annos bona sua monasterio sancti Symphoriani devovit, & circa obitum suum se & sua nullo calumniante contradidit, hoc respondeo dilectioni

Digitized by Google

vestræ quod legibus & moribus, & rationi concordat: videlicet, quia si adversus monachum prætaxatum quamdiu in monasterio vixit nulla actio mota fuit, quod monasterio contulit ab eo iure alienari non poterit, si tamen huic calumniatori conversio prædicti monachi nota fuit. Sicut enim de [a] criminationibus sic de pactionibus [b] lex & ratio docet, vt qui iam tantùm iudicio divino subiacet, iudicio vlteriù nõ pulsetur humano. Præterea etiã si vera sunt quæ calumniator ille proponit, vt hæres fuerit à prędicto monacho designatus: continetur tamen in libro institutionum de heredibus, quia prius testamentum posteriore dissolvitur. & in legibus Theodosianis: [c] *si aliquis vnam rem per legitimas scripturas duobus donaverit, vni priùs & alteri posteà, non quærendum est in his donationibus qui primus, qui posterior sit: sed qui rem tradente donatore possederit, is eam cui tradita est possidebit.* Si alia quæ non audivimus non impediant, sic potest de proposita controversia rationabiliter & legitimè iudicari. Val.

[a] *l. fin. C. ad leg. Iul. maiest.*

[b] *l. 4. D. de loc & l. 50. D. de rei udi.*

[c] *Anianus in scholio ad Pauli sent. lib. 5. tit. 11.*

Ioanni Dei gratia Aurelianensium episcopo, Ivo eadem gratia ecclesiæ Carnotensis minister salutem & dilectionem in domino. CCXIII.

Venerunt ad nos quidam fratres qui in episcopatu vestro communiter vivunt sollicitè quærentes, vtrùm clerici regulariter viventes parochias regere possint, & animarum habere custodiam. Quibus hoc respondi, quia in primitiva ecclesia nullus constitutus est rector animarum, nisi de cõmuni vita assumptus: quia nemus rectiùs custos præponitur vitę alienæ, quàm qui priùs custos est factus vitæ suæ.

Digitized by Google

Quod nullo in loco meliùs probatur, quàm inter eos in quibus regularis vita vigere videtur: quibus tantùm displicet aliena malitia quãtùm priùs displicuit sua. Vnde Clemẽs in quarta epistola sua. *Communis vita fratres omnibus est necessaria, & maximè iis qui irreprehensibiliter vivere cupiunt, & apostolorum vitam eorumque discipulorum imitari volunt.* Et in sequentibus, *Vnde consilium dantes vestram prudentiam hortamur, vt ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras intelligentes, quæ Deo vovistis adimplere studeatis.* Inde etiam Papa Vrbanus[a] in primo decretali suo. *Scimus vos non ignorare, fratres, quia vita communis inter bonos Christianos hactenus viguit, & adhuc gratia Dei viget, maximè inter eos qui in sortem Domini electi sunt, id est inter clericos.* Hæ sententiæ apostolicæ nullum clericũ à cõmuni vita excipiunt, nec civilis, nec suburbanæ ecclesiæ presbyterum. Quòd verò cõmunis vita in omnibus ecclesiis penè defecit tam civilibus quàm diœcesianis, non auctoritati, sed desuetudini & defectui adscribendum est, refrigescente caritate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ nõ quærit ea quæ Dei sunt & proximi, sed tantùm quæ sunt propria. His rationibus & auctoritatibus freti constanter asserimus non esse audiendos, qui clericos regulariter [b] viventes à regimine animarum iudicant repellendos, quia seculo renuntiaverunt, sed ideò potiùs ad hoc assumendos, quia voluptates & pompas seculi contempserunt. Non enim mũdi contractus est animas à vitiis avocare, & ad virtutum celsitudinem provocare. Ideò conve-

epist. 5. & in ca. dilectissimis. cau. 12 q. 1.

[a] *primus. in ca. scimus. can. 12 q. 1.*

[b] *confer. epist. 69.*

Digitized by Google

nientiùs ista docent, qui ea quæ dicunt opere complent, quàm ij qui sunt doctores legis & non factores legis. Non tamen ad hoc officium alij assumendi sunt, nisi quos vita & doctrina commendat, & episcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat. Hæc fraternè scripsi dilectioni vestræ, vt eorum qui sua quærunt rapacitatem adversus pusillum Dei gregem compescatis, & in clericali militia quietè viuere faciatis. Val.

Erunoni Dei gratia primæ sedis Belgicorum episcopo, Ivo eadem gratia humilis Carnotensis ecclesiæ minister, per hoc mare spatiosum & vndosum pervenire ad æternæ beatitudinis portum. CCXIIII.

Quamvis lateat oculos corporis mei corporalis vestra præsentia, non tamen latet oculos mentis meæ quæ in vobis lucet divina gratia, per quam adhuc supersunt in mundo quædam luminaria, quæ radiantia verbo & exemplo valent ad illustrandam caliginem vitiorum, & illuminandum decorem virtutum. Sicut enim interpositis vaporibus huius inferioris aëris aliquando luminaria cœli refundere lumen suum terris non possunt, & tamen tranquilla superioris aëris spatia illustrare non desinunt. Ita luminaria ecclesiæ, licèt canibus sanctum, porcis margaritas aliquando anteponere dissimulent, ne verbum Dei propter oblatrantes & conculcantes apud infirmos auditores minùs currat & fructificet: tamen si quem pium & humilem & quietum in hac valle plo-

Digitized by Google

rationis invenerint, exemplis informant, & radiis doctrinæ spiritualis illustrare non desistũt. Et quanto plus videmus mundum in maligno positum, quod deplorat Isaias dicens: *omne caput languidum & omne cor mœrens, à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas*: tanto magis hi in quibus Deus lumen gratiæ suæ posuit, debent lamentabilibus ecclesiæ ruinis obviare, & sponsam Christi maculis & rugis infuscatam in virginitatis suæ decorem pro viribus reformare. Videmus enim scissum [a] regnum & sacerdotium, quibus tanquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei status firmiter figebatur, ne vllo impetu procellarum & turbinum everteretur. In tanta scissura, in tanta procella florere & fructificare non potest mater ecclesia, de qua dicitur: *Vna est columba mea, sponsa mea*. Ad hanc vnitatem resarciendam laborare debent membra Christi, quæ medicinaliter ferro putredines istas resecarent, aut competenti dispensationis malagmate tantam scissuram procurarent solidare. Non enim in tanto salutis periculo solus medicinæ rigor servandus est: sed & dispensationis modus, qui nulli sapienti displicuit, ad sedandas tantas perturbationes in aliquibus admittendus est. Monente enim Cyrillo Alexandrino, [b] sicut nautæ in mari periclitantes, cùm non habent spem servandorum omnium negociorum suorum quędam proiiciunt, vt quædam servent: sic in dispensationibus ecclesiasticis, vbi non periclitatur fidei veritas & morum honestas, quædam instituta temperare debemus, vt tantis ecclesiæ

Isa. 1.

Cantic. 6.

[a] *ob controversiam investiturarũ, de qua ad epist. 236.*

[b] *ca. dispensationes cau. 1. q. 7. citatur etiam epist. 171.*

Digitized by Google

ruinis subvenire valeamus. Sic enim vela cilicina in tabernaculo Dei bysso & purpura, cocco & iacintho supposita, imbrem & pulverem in se admittebant, vt decorem interiorum ornamentorum ab imbrium madidatione & pulveris offuscatione conservarent. Facit hoc caritas, quæ operit multitudinem peccatorum, quę cum infirmantibus infirmatur, cum scandalizatis vritur, & omnibus omnia fit vt omnibus prodesse mereatur. Vnde à subditis non debet reprehendi prælatorum dispensatio,[a] si salvo fidei fundamento, & nota communi regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, vt vitam subditorum in proposito suæ sanctitatis conservare prævaleant. Vnde beatus Gregorius in libro pastorali: *si tu intus vt coccus rutilas, cilicium quo protegeris cur accusas?* Sic enim & misericordiam & iudicium Domino cantamus. Iudicium, cùm vitiis omni severitate resistimus, misericordiam verò, cùm rigorem disciplinæ vtili compensatione temperamus. Hæc dicendo prudentiam maiorum meorum & coëpiscoporum meorum non doceo, sed tanquam de longo sopore monente caritate excitare desidero: vt tandem quisque pro persona quam portat tantis ruinis occurrat, ne pro suo silentio tanquam mutus canis intereat. Hæc pauca ausu caritatis de remotis partibus excellentiæ vestræ scripsi, qui bonum odorem vestræ notitiæ ad nos vsque pertingentem suaviter olfeci. Et quia in Belgica provincia vos estis qui religione & auctoritate præcellitis, supplico sanctitati vestræ, vt aliquando meæ parvitatis memor

[a] *exemplum habes epist.* 190. & 250

in hoc peregrinationis itinere pusillanimitatem meam murmurantem, & aliquando penè deficientem, verbo consolatorio [a] refocillare studeatis. Val.

[a] ita aliquot v.c. alij refovere. Anima refocillationem dixit epist. 150

[b] *Thomæ Eboracensi archiepiscopo. Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, pro dispensatione fideli promereri gaudium boni servi.*

[b] aliàs, Tustanno.

CCXV.

Benedictus Deus qui conversationem vestram lucere facit in tenebris barbaræ nationis, quo his quibus præestis, verbo & exemplo prodesse possitis, & bonæ opinionis odorem ad nos vsque transmittatis. Vnde arctiùs inter nos vinculum dilectionis [c] colligare desiderans, præsentes [d] litterulas direxi benignitati vestræ, vt hoc commonitorio discamus invicē mutuis nos consolationibus refovere, & devotis suffragiis orationum relevare. Cùm enim positis in regimine frequenter immineant illa pericula, quæ psalmista commemorat dicens: *ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos, turbati sunt & moti sunt sicut ebrius & omnis sapientia eorum devorata est*: Hoc solum remedium nobis expetendum est quod sequitur: *clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur, & de tribulationibus eorum eduxit eos.* Hunc clamorem caritas auditu dignum facit, quam nec temporum inæqualitas impedit, nec locorum longinquitas intercludit, cum exauditor vbique sit præsens, [e] qui & pia vota subministrat & postulata implere non tardat. Vn-

[c] al. colligari
[d] al. litteras.
Psalm. 106.
[e] al. qui cum pia.

Digitized by Google

Exod. 25. de est quòd in typo se invicem diligentium in tabernaculo Dei, duo Cherubin se invicem respiciunt; & vultus suos in propitiatorium vertunt, quò & mutuam inter se dilectionem proferant, & quod suggerente caritate postulaverint, Deo propitiante se posse obtinere confidant. In hunc modum intuitu caritatis nos invicem respiciamus, mutuas orationum manus porrigamus, & quæ saluti nostræ sunt necessaria vel impetrata vel impetranda propitiationi divinæ humiliter adscribamus, quæ huius procellosi maris discrimina, in quo sunt reptilia quorum non est numerus, sic modificabit, vt non permittat nos tentari supra id quod possumus sustinere, sed faciat cum tentatione proventum, qui imperat ventis & mari, vt possimus tumores æquoreos superare. De cætero noverit excellentia vestra parvitatem nostram paratam non tantùm ad impendenda orationum suffragia, sed etiam ad omnia caritatis officia, quæ impendere valet facultas vel scientia nobis divinitùs collata. Valete.

Psalm. 103.

in aliquot veterib. codicibus hic argumentũ extat. de cõtroversia bonevallensis abbatis & Blesensis super ecclesia Verdẽsi quod ideò notare visum, quia tota hac epistola vt etiam sequẽte, nulla fit mentio Verdensis ecclesia.

Richardo Dei gratia Albanensium episcopo sanctæ sedis apostolicæ vicario, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, obedientiam & salutem.

CCXVI.

Frequenter pulsat aures vestræ sollicitudinis Bonævallensis abbas, negociorum suorum rationibus quę obsunt vitans, quę prosunt, oratoria declamatione exaggerans, tanquam ego aliquid de concessione sibi à me facta minuam,

& abbati Blesensi concedam. Ego verò illibatum vnicuique defendere volo quod concessi: cùm abbati Bonævallensi nihil aliud concesserim, nisi quod à possessoribus, imò detētoribus cuiusdam parochię nostrę posset adquirere. Ipse verò etiam ea quæ ab eis habere non potest vult nostra concessione extorquere. Blesensis verò abbas reliquas partes eiusdem ecclesiæ, quas Bonævallensi abbati nemo concesserat, à detentoribus obtinuit: quas si abbati Bonævallensi communicare voluisset, iam pax inter eos reformata fuisset. Qua in re quia dictante iustitia Blesensi abbati violentiam inferre non valui, ita litem istam terminare volui, vt quisque portione sibi concessa contentus esset, & alterius metas alter non occuparet:[a] sed infinita monachorum cupiditas infinitam facit manere discordiam. Propterea non succenseat mihi vestra discretio, si in hoc negocio quod volo implere non valeo. Prætereà satis iniustè conquestus est Bonævallensis abbas circa monasterium suum iudicium non esse servatum, quod in Floriacensi concilio promulgatum fuit de cœmeterio vnde controversia erat inter abbatem monasterij Carnotensis & abbatem monasterij Bonævallensis. Novit enim veritas, quia sacramenta in prætaxato concilio adiudicata cum omni diligentia facta sunt. Sed abbas Bonævallensis ea audire contempsit, quia sibi ea obesse perspexit: cui præcipuè sua voluntas ratio est & auctoritas. Valete.

[a] *alibi vocat monachorū invidiam dæmoniacā, epist. 266.*

Digitized by Google

Richardo Dei gratia Albanensium episcopo sedis apostolicæ vicario, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, debitam & devotam obedientiam.

CCXVII.

Iuxta consilium & admonitionem vestram abbatem Blesensem & Bonævallensem convocavi ad præsentiam nostram, vt ex officij nostri debito aut pacem inter eos reformarem, aut litem quæ inter eos erat iudicario ordine terminarem. Primo itaque auditu ad hoc intẽdi, vt quartam partem ecclesiæ de qua lis orta est, licèt nondum eam, quamvis à me concessam, obtineret, à possessoribus quietam ei facerem: deinde vt aliam quartam, nec à me nec ab aliquo sibi concessam, adquirerem: quatinus ex benevolentia sola, sic in alienos labores introiret, & colligeret vbi non sparsit, meteret vbi non seminavit; ea tamen conditione, vt si de cætero aliquæ lites à laicis inde moverentur vtrique abbates pro pace obtinenda simul laborarent, si quid expendendum esset, simul expenderent, & commoda & incommoda æqua lance dividerent. Cùm ergo huic dispensationi Blesensis abbas & si non libenter, tamen obedienter assensum præbuisset, Bonævallensis abbas nec meo consilio voluit adquiescere nec iudicio. In hoc verò negocio nullam potest idoneam causam prætendere, nisi fortè illam poëticam, [a] quia omnis potestas regni impatiens consortis erit: & nititur quodam novo & hactenus inaudito mandato, [b] quod potiùs im-

Confer cum epistola superiore.

[a] lucan. li. I.
[b] fortasse põtif Rom. quale illud quod refutat epist. 195.

pugnat caritatē, quàm ſequatur auctoritatem. Quod tamen ſi inviolatum manet, plus proderit Bleſenſi quàm Bonævallenſi abbati. Habuit namque Bleſenſe monaſterium partem decimarum & oblationum a multis præcedentibus annis pertinentiū ad eccleſiam de qua iſta contentio orta eſt, ſicut evidentia rei probat, & ipſe abbas prodere poterit, cùm ei neceſſarium fuerit. Hoc interim ſcripſi ſollicitudini veſtræ; ne deſidię, aut contemptui imputaretis, ſi nihil me inde tractaſſe audiretis. Val.

Gualoni Dei gratia Pariſienſium epiſcopo, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter ſalutem.

CCXVIII.

De canonico eccleſiæ veſtræ, qui contra prohibitionem veſtram matrimoniales [a] tabulas ſibi compoſuit, nullam ſententiam ad manum habeo, quam dilectio veſtra ignoret, ſi ſcripta apud ſe repoſita diligenter exploret. Verùm tamen conſilium quod mihi ipſi darem, ſi aliquem de commiſſis mihi fratribus [b] vxoria compede adſtrictum deprehenderem, tutū eſſe intelligo: videlicet vt ſacramentum coniugij maneat, clericus verò qui poſtpoſita clericali continentia de ſuperiori ordine ad inferiorem deſcendit, ſtipendia militiæ clericalis amittat. Novit enim veſtra dilectio, quando de laica [c] converſione in clericum quis aſſumitur, non maritali exercitio, ſed divinæ tātùm militię dedicari. Vnde ab ordinatoribus clericorum, in eorum ordinatione dicitur de eis: *hac eſt gene-*

[a] *conferenda epiſt.* 200.

[b] *vide can.* 16. 17. 18. *diſt.* 81.

[c] *al. converſatione in clerum.*

Digitized by Google

Psal. 23. *ratio quærentium Dominum*; non dicitur quærentium coniugium, sed quærentium tantùm Dominum: quia vt testatur doctrina apostolica: *nemo militans Deo implicat se negociis secularibus, vt ei placeat cui se* [a] *probaverit.* Postquam ergo de inferiori laicorum gradu quis sortitus fuerit superiorem, id est militiam clericalem, & inde se præcipitaverit ad voluptatem cõiugalem, nulla ratio sinit vt in illo casu positus, illius ordinis dignitate & vtilitate potiatur, quam misera voluptate commutasse videtur. Ad hoc enim instituta est clericalis militia, vt psalmodiæ & hymnodię cotidianum Deo offerat sacrificium quod offerre iure non poterit, cui, vt plus placeat vxori quàm Deo, lenocinante vxore, & fallente carnis voluptate, operam dare necessarium erit. Cùm enim [b] secundum apostolum non concedatur laicis orare, nisi eo tempore quo continent: quanto magis semper debent continere, qui tam pro suis quàm pro aliorum delictis iubentur orare? Ad hoc quippe fidelium oblationes [c] in stipendia clericorum deputatæ sunt, vt & continenter vivant, & benefactorum suorum peccata sanctitatis intercessione detergere sufficiant, quatinus hi de quorum eleemosynis vivunt, hoc eorum meritis assequantur, quod suis meritis assequi non merentur. Quandiu ergo in hoc agone positi ab omnibus à quibus abstinendum est, se abstinent, meritò stipendiis militiæ suæ habentur digni: [d] cum autem ea servare contempserint, eisdem iudicantur indigni. Quibus ad depositionem eorum hoc solùm sufficere videtur,

2. Timot. 2.

[a] *al. probavit.*

[b] *1. Cor. 7. relato in ca. 1. dist. 31.*

[c] *sic v.c. malè anteà orationes.*

[d] *al. cum ea probare.*

quòd & illicita præsumunt, & salutaribus episcoporum præceptis obedire contemnunt, secundùm illud apostoli: *habentes in promptu vlcisci omnem inobedientiam.* Præterea qui honestam & vtilem ecclesiæ consuetudinem quam pro lege habendam censet auctoritas, pertinaciter & superbè contemnit; manifestè canonicæ institutionis violator existit, cui contemptui qui parcit, multos in discrimen adducit. In hunc modum [a] Niceni canones & Agatense concilium prohibent clericum non tantùm mulierum carnale sortiri consortium, sed etiam domesticum habere contubernium; [b] exceptis illis personis quæ non continent aliquod suspicionis argumentum. In hanc sententiam consentiunt etiam sententiæ sanctorum patrum, Augustini, Hieronymi cæterorumque doctorum, qui de vita scripsere clericorum. Quæ omnia breviter commemoro, quia nihil horum vos latere cognosco. Vale.

2. Cor. 10.

[a] Nic can. 3. relato in ca. 16. dist 32.

[b] l. 19. C. de episc & cler. & in ca. 25. & 29. dist. 81.

Domno [c] & patri suo Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, vt patri honorem, vt Domino timorem.

[c] al. domino.

CCXIX.

Vt Cypriani verbis vtar, si aliqua falsitas de me ad apostolicam sedem præcessit, oportet vt veritas subsequatur, quæ latrocinia [d] noctis detegat, & ordinem gestarum rerum lucidè aperiat. Nuper enim litteras accepi à quodam adolescente canonico ecclesiæ nostrę, charactere apostolico signatas, quas cùm aper-

[d] sic loquitur epist. 133

Digitized by Google

uissem & perlegissem, multis de causis suspectas habui, existimans eas aut esse furtivas, aut aliqua suggestione fallaci subreptas. Primò quia prædictus adolescens infestus est mihi, quòd eũ non permitto contra canones & conciliorum edicta [a] per manum laicam in quadam ecclesia presbyterium vsurpare, & presbyteri oblationes presbytero ablatas suis vsibus mancipare. Alter verò clericus qui cum adolescente fuit, & ipse mihi infestus est, qui in hoc negocio nullus est: quia canonicus non est, nec in conventu bonorum audiendus; qui à me suspensus est ab officio Diaconi propter incestum patratum cum vxore consanguinei sui. Hæc de personis interim dicta sint. Littereà consuetudinem apostolicæ sedis hactenus fuisse nec legimus nec audivimus, vt ad delationem vnius personæ quàmlibet splendidæ, sententia daretur in absentem, præcipuè qui nec auditus fuerat, nec vocatus. Cum ergo de huiusmodi iure possim conqueri & plurimùm disceptare, malui tamen servare humilitatem obsequentis quàm mihi arrogare solertiam differentis. Restat ergo vt excusem innocentiam meam, quæ Deum testem habet, & meam conscientiam. Opponunt enim mihi litteræ illæ cuiuscunque sint, me dimidiam partem cuiusdam præpositurae communitati canonicorum contulisse, & eandem contra canones imminentia regiæ potestatis eisdem canonicis abstulisse. Cui calumniæ respondeo ex testimonio conscientiæ meæ, immeritò dici ablatum esse quod canonicè potest vel à me vel ab aliquo

[a] *vide canones sub can. 16. q. 7.*

eis fuisse collatum, nec esse restituendum quod probari non potest aliquando fuisse statutum. Dicam itaque paternitati vestræ quid dederim, & quid non dederim, & cur dederim, & qua de causa nihil vltra dare voluerim. Cum enim in quàmpluribus canonicorum Carnotensium desuevisset disciplinæ regularis observantia, vt de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis [a] vigiles, de tardis [b] assiduos, ad frequentandas horas canonicas, deliberavi apud me vt darem eis dimidiam præposituram, vt inde fieret cotidianus panis, quem acciperent assidui, amitterent tardi: vt ad [c] quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua prębenda eis ad hoc sufficiens esse deberet. Certus tamen de præteritis eorum negligentiis, & sollicitus de futuris, præcepi eis vt ad me mitterent duos de clero illo, quibus missis commisi præsentes illius anni fructus, vt inde cotidianum panem præpararent, & tradito ordine, [d] confratribus dispensarent. Novit veritas quia nihil aliud dedi, de reliquo nihil eis dans aut promittens, nisi vt in hoc modico fideles & assiduos invenirem, vt mihi benè placeret possessionem rei eis concedere, & legitima stipulatione firmare. Hæc dispensatio intra tres menses ita depravata est, vt nulla mihi voluntas, nulla ratio suaderet, & nullum coëpiscoporum vel religiosorum virorum consilium approbaret, vt propter infructuosam rerum canonicalium amplificationem

[a] al. vigilãtes.
[b] sic v. c. anteà. assuetos.
[c] al. quod.
[d] al. cũ frat.

minuerem dignitatem episcopalem. Panes enim illos vendebant quidam de senioribus, ad ludum verò alearum dabant quidam de iunioribus: & qui se [a] videndum præsentabat horis nocturnis, subtrahebat se diurnis: & qui audiebat missam catechumenorum, subterfugiebat missam sacramentorum. Talis exitus rei revocavit me ab intentione mea, vt non auferrem eis quod non dederam, sed nec aggrederer quod proposueram. Quibus verbis liquet, quia de his quæ eis contuli, nihil omnino imminentia Regiæ potestatis abstuli, nec Regem ad dispensationes ecclesiasticas vel causas invitavi vel admisi: qui eum meo multo labore & sudore & multis expensis à vexatione ecclesiæ, ab incendiis & direptionibus ecclesiasticorum bonorũ procul feci. In hoc quippè negocio maior pars ecclesiæ & sanior mecum fuit. Sed quidam talium actionum minùs periti, intellexerunt rem aliter fuisse quàm fuerit. Sed cùm ante metropolitanum calumnia eorum dilata & ad vltimum delata fuisset, de hoc negocio certa diffinitio processit, & omnis controversia sopita est, & pacis osculo confirmata, & in plenario capitulo præter eos qui [b] non interfuerãt, ab omnibus collaudata. Quibus suo ordine terminatis, volui ex benivolentia mea, quæ mihi multa gravamina intulit, prædictam partem prętaxatæ prępositurę concedere duodecim presbyteris, si possent inveniri, qui ad hoc officium eligerentur, & suis temporibus ad sacerdotium promoverentur. Quod cum per decanum ecclesię, & per me, & per litteras domni Richardi

[a] *vnus v.c. videndum prebebat.*

[b] *al. non adfuerant.*

Richardi Albanensis episcopi legati vestri studiosè quæsiissem, nec vnus inventus est, qui vellet aut valeret ad hoc officium promoveri aut eligi. Consilio itaque eiusdem legati vestri, & penè totius ecclesiæ, nullo repugnante, nullo contradicente, prout meliùs potui, ne ecclesia sæpiùs inde perturbaretur, personaliter ordinavi, & honesto clerico & eidem rei administrandæ & defensandę vtili [a] contuli. Ad quam ordinationē alium minimè quæsiissem, nisi illum qui tenebat alteram partem, sed suspectus erat ecclesiæ, tanquam per eum turbatio hęc orta fuisset in ecclesia. Isto verò ibi posito, & murmur sedatum est, & quievit ecclesia. Ne ergo de cætero ecclesia hac vana occasione perturbetur, flexis genibus cordis, paternæ pietati supplicamus, vt causam quę semel decisa est, propter cupidorum & malivolorum delationem non iteretis, & pacem quam nunc habet ecclesia, non tantùm non concutiatis, sed etiam debito paternitatis affectu collaudetis, & de cætero senectutem meam propter superfluam & impunitam appellatorum licentiam vexari non permittatis. Dum enim premit nos à prælata potestate illata adversitas, regendi in nobis debilitatur auctoritas, cùm ecclesiasticam in eos non audemus exercere disciplinam, qui eam adversum nos appellant, non confidentia iustitię, sed pro dilatione sententię. Quòd si iuvenili vigore possemus adhuc peditare per ruinosas alpium vias, equitare per pręcipites pręterfluentium torrentium vndas, & pręcedere aut subsequi ad

[a] al. concessi.

Digitized by Google

apoſtolicam ſedem delatores noſtros, proculdubio refrenaret ſe murmurantium lingua, quæ parum adhuc novit, quid diſtet inter ſerenitatem caritatis, & caliginem cupiditatis. Si ergo aliquod temperamentum adverſus hæc incommoda non procuraveritis, & inveteratis dierum malorum & indiſplinatis iuvenibus, qui vix ſunt digni habere quæ habent, nedum ambire quæ non habent, vexandum me expoſueritis: vnum reſtat mihi tutum & totum conſilium, aſſumptis pennis columbæ à moleſtiis inutilibus avolare, & in ſolitudine [a] mentis requieſcere, vbi expectem eum qui ſalvum me faciat à puſillanimitate mentis & inquietudine: cùm & ante epiſcopatum & in epiſcopatu ſemper voluntas mea fuerit, magis in loco humili ſalvari quàm in alto periclitari, & in domo Dei magis abiectum eſſe quàm illis præeſſe quibus non poſſem prodeſſe. Sed quia tantæ ſublimitatis aures ad faſtidium verbis nolumus onerare, ſi qua minùs de neceſſariis dicta ſunt, iſti fratres ſupplebunt, & ſi opus fuerit, probabunt. Valete.

[a] *al. montis. ita dicit ſolitudinẽ cordis epiſt. 256.*

Hildeberto Dei gratia Cenomanenſium epiſcopo, Ivo eadem gratia Carnotenſis eccleſiæ humilis miniſter ſalutem.

CCXX.

De appellationis ordine quantum arbitror, nihil penes nos invenitur, quod penes vos ſimiliter non inveniatur. Tamen ne faſtidioſum videatur amico reſpondere, quod

Digitized by Google

super hac re sentio, breviter dilectioni vestræ rescribo. Primum igitur hoc intelligo, quia propter vocem appellantis, nunquam transibitis de ecclesia ad ecclesiam, vel de provincia ad provinciam, nisi primùm appellator litteras invitatorias à iudice ad quem appellatum est, deferat, in quibus iudex diem & locum agendæ causæ constituat. Vnde ait Felix Papa: [a] *neminem de provincia ad provinciam exhiberi oportet, nisi ad relationem iudicis ad quem appellatum est.* Debet autem ipse appellator infra quinque dies litteras accipere à iudice à quo appellatum est, dirigendas ad iudicem ad quem appellatum est: quas qui accipere aut postulare neglexerit, secundùm statuta legum ab agendo removendus est. Quòd si fortè iniustè appellaverit, sumptus quos expendit adversarius, dum appellationem sequeretur, solvere cogendus est. De cætero quod abbas à vobis exigit, vt communem rem fratrum vestra stipulatione quietam possideat, absurdum valdè videtur vt à vobis exigatur quod iuris vestri non esse manifestè probatur, canonum auctoritate prohibente: [b] videlicet vt nullus episcopus rem ecclesiæ sine [c] conniventia cleri alienet, commutet, aut donet. vnde in decretis pontificalibus legitur: [d] *causæ quæ legibus non continentur, à iudicibus ecclesiasticis minimè audiantur.* Ad interrogata pauca rescribo, quia hæc & meliora vos nosse non dubito. Vale.

[a] *can.* 15. *cau.* 3. *q.* 6. *& epist.* 172.

[b] *ca sine. cau.* 12. *q.* 2.

[c] *duo v. c. convenientia.*

[d] *idem epist.* 119. *&* 241.

Digitized by Google

Ioanni Dei gratia Aurelianensi episcopo, Iuo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister salutem.

CCXXI.

hac de re et im agitur epist. 242.

De libero viro qui nesciens ancillam duxit vxorem, postea verò veritate cognita eam dimisit, & nunc aliam ducere accepta à vobis licentia disponit, quod sentio dilectioni vestrę respondeo. Si decreta patrum & leges sæculi super hoc consulere volumus, reperiemus quia inter ingenuos & æquales tantùm legitima constat esse coniugia: & vbi aliter per ignorantiam evenerit, licita fore divortia. Si verò divinum institutum & legem naturæ consulimus, vbi neque servus est neque liber, non mihi potest facilè persuaderi, vt propter conditionem quam natura non habuit, nec divina lex à lege coniugali excepit, lex humana posteriùs lata cassare possit coniugij sacramentum, quod veteri & evangelica lege constat esse confirmatum. Quòd si vir propter coniugij caritatem noluerit subire servitutem, nec mulieri valuerit adquirere libertatem, ita rem modificandam puto: vt si per aliquam dispensationem permittimus cessare opera nuptiarum, non tamen ideò concedamus cassari coniugij sacramentum. Ita nec prorsus evangelij erimus violatores, nec legum humanarum contemptores. De proposita quæstione ita sentio, nec tamen à dicentibus meliora & firmiora, si cum evangelio & apostolo sentiant, dissentio. Valete.

Digitized by Google

Ivo Dei gratia humilis Carnotensis ecclesiæ minister, clericis Eduensibus, eloquiorum sacrorum vnam faciem attendere. CCXXII.

Quoniam vniversæ viæ Domini misericordia & veritas, non intelligimus scripturas divinas inter se dissentire, cùm alia scriptura rigorem intendit iusti tiæ, altera autem dispensationem sequitur indulgentiæ. Quod interim omisso sensu allegoriæ considerandum puto inter evangelicam sententiam, quæ absolutè consulit adulteram aut viro priori reconciliari, aut manere innuptam; & illam veteris testamenti quæ dicit adulteram dimissam à priore viro, & alteri per coniugium sociatam si ab eo repudiata fuerit, nullatenus priori reconciliandam. Hæc enim sententia quæ reconciliationem adulteræ prohibet, rigorem mihi videtur sequi iustitiæ: ne dum vni parcitur, multi in discrimen adducantur, & paucis indulta licentia, plurimorum faciat pullulare flagitia. quod notabiliter habetur in ipsa legis sententia, vbi prohibitioni subinfertur: *ne peccare facias terram, quam dominus Deus tuus tibi dedit possidendam.* evangelica verò sententia humanæ infirmitati contemperata misericordiam magis vult quàm iudicium, quæ legis temperat austeritatem, sine vlla exceptione consulens fieri adulteræ mulieris reconciliationem: quam secuti sunt patres nostri post evangelium, vtiliorem intelligentes esse misericordiam in tali contractu quàm iudicium. Beatus verò Hiero- Deuter. 24.

Digitized by Google

nymus honorans sacramentorum sanctitatem, legalem more suo in hac sententia sequitur legis austeritatem, intelligens per hoc tutiùs posse muniri salutem. In hac igitur ambiguitate finem ponit auctoritas evangelica, contra quam nec personalis nec epistolaris valere debet sententia. [a] Vnde Leo quartus episcopis Britanniæ ita scribit: *de libellis & commentariis quorumlibet non convenit aliquos iudicare, & canonum atque decretorum regulas relinquere.* Beatus quoque Augustinus scripturas suas & sibi similium inter canonicas scripturas in multis [b] opusculis suis testatur non esse computandas. Quòd si auctoritate veteris testamenti me vrgetis, breviter respondeo: hæc & alia veteris testamenti præcepta quæ ibi figuratè sunt posita, in ecclesia spiritualiter fuisse completa. Cùm enim anima quælibet per fidem Christo fuerit sociata, si per hæreticam pravitatem à Christo recedens alteri viro id est diabolo adhæserit, cùm fortè ad priorem virum id est ad Christum reverti voluerit, secundùm diffinitionem antiquorum canonum vsque ad exitum vitæ non est societati eius copulanda, id est ad communionem sacramentorum Christi & ecclesiæ admittenda: non quòd verè pœnitens debeat de indulgentia desperare, sed in hac separatione lapsum suum humiliter deplorare. Possem ea quę dixi multiplicibus sententiis confirmare, sed puto ad intelligendum id quod sentio ista sufficere. Valete.

[a] *latiùs extat apud Ivonem dec. lib. 2. & in ca de libellis. distinct. 20.*

[b] *prologo libri 3. de trinitate & lib. 4. cap. 1. de anima.*

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Audoëno Ebroicensis ecclesiæ designato episcopo, Deo placitum adipisci sacerdotium.

CCXXIII.

Quoniam vinitoribus & agricultoribus comparat nos sermo divinus, gaudere debemus in Domino, cùm [a] agricultioni nostræ gratia divina tales adhibet operarios per quos vinea Domini sabaoth palmites suos latiùs extendat, & ager Dei feracior fiat. Quod cùm ab initio nascentis ecclesiæ Domino dicente necessarium fuerit, maximè his diebus necessarium hoc esse videmus, cum manifesta novissimorum dierum signa præ oculis habemus, secundùm quod prædictum est homines, seipsos amantes, sua quærentes, quæ Dei sunt post dorsum ponentes, tam viros quàm mulieres per omnia corporis sui membra ordinem naturæ adulterantes, & in hunc modum plurima quæ non tantùm facere, sed turpe est etiam dicere. Quæ quia per domnum [b] Gulielmum Carnotensis monasterij [c] S. Petri abbatem fraternitati vestræ displicere audivimus, in Domino gavisi sumus, quia vos vtile vas in domo Dei futurum esse [d] credimus; simul expetentes vt familiarem inter nos dilectionem confirmemus, & vicina ab invicem solatia atque præsidia pro eventuum & actionum ecclesiasticarum necessitate expectemus. Præsentibus itaque litteris initia vestri episcopatus visitare decrevimus, vt amodò fraterna dilectione pro invicem sentiamus, onera nostra

[a] *duo v.c. agricolationi.*

Rom.1.cap.1.

[b] *al. Vvilelmum.*

[c] *al. B Petri.*

[d] *credidimus.*

invicem ponemus: quatinus ſecundum canonicam inſtitutionem oppreſſores eccleſiaſticorum pauperum gladio ſpiritus vnanimiter perſequamur; & à communione viventes, & à ſepultura mortuos arceri faciamus. Habent enim parochiani noſtri à nobis communione privati apud Muſivum [a] quoſdam presbyteros & quoſdam monachos, à quibus communionem petunt & accipiunt, qui etiam fluvium vnde [b] Muſivus vicus ille dicitur trãſeunt, & in quodam falſo cœmeterio [c] corpora excommunicatorum ſepulturæ tradunt. Quod de cætero fieri prohibeat dilectio veſtra: ne manente prava conſuetudine contingat deteſtanda perverſitas, ſi excommunicationis vileſcat auctoritas, & ſceleratorum inſoleſcat impunitas. Adverſus hæc & huiuſmodi det vobis Dominus ſpiritum conſilij & fortitudinis, vt tanquam lucerna ſuper candelabrum poſita, in domo Dei luceatis, & neceſſarium lumen ignorantibus miniſtretis. Val.

[a] *ſic habent vett. codd. in anteà vulgato, Muſu vim.*
[b] *ita etiam vett. codd. anteà Muſuvis.*
[c] *v. c. cimiterio.*

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, Guidoni Moliſmenſis monaſterij abbati ſalutem in Domino. CCXXIIII.

Frater iſte præſentium portitor litterarum, cum litteris veſtris ad nos veniens, quàm inordinatè vera celando, falſa profitendo, cùm ordinandus examinaretur, ad ſacerdotij culmen aſpiraverit, lacrymabiliter nobis aperuit: conſultius ſibi æſtimans ab inordinatè accepto officio penitus ceſſare, quàm in

Digitized by Google

eodem periculosè ministrare. De cuius cordis anxietate sollicita perquisitione quod sentio, & quod de canonicis scripturis collegi, fraternitati vestræ rescribo. quia licèt inordinatè accesserit ad sacrum ordinem, sacramenti tamen accepit sanctitatem: sed tamen quamdiu in perversa intentione lucrorum temporalium perstitit, fictus & solo sacramento sacerdos fuit sibi ad perniciem, licèt aliis ad salutem. Et si in eo rigor canonum servaretur, omni tempore ab inordinatè accepto officio suspenderetur. Postquam verò mutata intentione quod deerat integritati sacerdotali ei gratia divina contulit, & sanctitati sacramenti novitatem vitæ addidit, & impletum est in eo quod dicitur: *sacerdotes tui induantur iustitiam*, non iam fictus nec solo sacramento sacerdos fuit, & non tantùm salutem aliorum, sed etiam suam per sacerdotale ministerium potuit operari. Vnde Augustinus in libro contra epistolam Parmeniani: *hoc penè in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus, quia scilicet omnia sacramenta cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* Idem: *spiritus sanctus in ecclesiæ proposito vel ministro sic inest, vt si fictus non est, operetur per eum, & eiusdem mercedem in salutem sempiternam & eorum regenerationem vel ædificationem qui per eum sive consecrantur, sive evangelizantur. Si autem fictus est, desit quidem saluti eius, & auferat se à cogitationibus eius quæ sunt sine intellectu: ministerium tamen non deserat, quod per eum salutem operatur aliorum.* His & huiusmodi palam est præsentem fratrem ad sa-

Psal. 131.

refertur in ca. per Esaiã. cau. 1. q. 1.

Digitized by Google

cri ordinis ministerium misericorditer posse admitti, nisi aliud lateat, quod sacris canonibus obviare videatur. Verùm vt tutiùs muniatur eius conscientia, expectanda est ad hoc paterna obedientia, quatinus sanet hoc vera humilitas, quod vitiavit ambitiosa cupiditas. Val.

Daimberto Dei gratia Senonensium archiepiscopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, cum debita obedientia salutem & dilectionem.

CCXXV.

De milite qui ante legitimas nuptias cum sorore vxoris suæ concubuit, & culpam suam publicè confessus est, hoc paternitati vestræ respondeo quòd vos benè nostis; quia sibi publicam ingessit infamiam, & adversus honestam personam nec accusare de cętero potest, aut testificari. Verùm quia nemo criminosus confessionem facere potest, nisi aut de flagitio aut de facinore; negare non possumus quin confessiones quas pro Dei timore & sua salute adversum se faciunt pœnitentes, recipiamus, & quin eis legitimas pœnitentias iniungamus: quas si eis denegaremus, invisibilium luporum faucibus eos devorandos obiiceremus. Si verò huiusmodi accusatores sui leviter & impunè transire permittimus, bonum coniugale quod natura & lege ab initio sancitum est, periculosè violãdum exponimus. Quia ergo omnis controuersiæ finis ecclesiasticæ, secundum apostolum, est iuramentum,
Heb. 16. districtis sacramentis, & per probatas sex personas sive quæ præsentes hoc flagitium co-

gnoverint, sive quæ fidei suæ argumento rei veritatem adstruere possint, confessio illa [a] approbanda est: quia nos cogunt nova genera morborum nova quærere experimenta medicamētorum. Cùm ergo confessio illa ita fuerit comprobata, iam constabit incestuosum fuisse coniugium. *Incestis autem coniunctionibus* [b] *secundùm canones, nihil veniæ reservamus, nisi cùm flagitiosum coniugium separatione sanaverint.* Ipse autem coniugij violator & accusator [c] omni tēpore [d] velut viduus vsque ad tempus peractæ pœnitentiæ sine coniugio maneat: mulier autem pretium pudicitiæ suæ, dotem videlicet non amittat. Ita quidem & confessioni satisfaciemus, & coniugij bono in futurum vtiliter providebimus. Hæc interim sine vllo ordinis nostri dispendio facere potest vestra dispensatio, donec suo tempore ad generale conciliū, vel generalem conventum veniamus, in quo de his & huiusmodi, cum [d] conniventia episcoporum tractare valeamus. Ego enim ita facio, si quid mihi aliquando tale contingit; & sic feci in hac præsenti quadragesima de quodam milite: semper ad generalem audientiam reservans quid statuendum sit de talis coniugalis boni violatore. Valete.

[a] *al. comprobanda.*
[b] *can. de incestis ca. 35. q. 2.*
[c] *can. concubuisti cau. 32 q. 7.*
[d] *in aliis vet. codd. vel vt minus vsque.*
[e] *quidam cōvenientia. vt epist. 220*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Bernerio Bonævallensis monasterij abbati & fratribus sibi commissis, misericordiæ visceribus abundare. CCXXVI.

Monachus præsentium portitor litterarum, fugam qua de monasterio vestro elapsus est, lacrymabiliter nobis confessus est,

Digitized by Google

& vt à fraternitate vestra indulgentiam ei impetrem, multa instantia deprecatus est. Precibus itaque miseri hominis, misericordia motus opportunè & importunè rogo & moneo, vt ovis quæ aberraverat à grege, & anxiè reverti desiderat cum digna satisfactione suscipiatis, edocti exemplo & verbo summi pastoris, qui ovem perditam non solùm revertentem recepit, sed etiam fugientem & errantem quæsivit, & ad ovile reduxit. Exemplo itaque illius ex misericordia iudicium temperate, & misericordiam quam sibi quisque impendi vellet, si ita affectus esset, fraterna caritate impendite. Possem in hanc sententiam plura vobis scribere, sed puto divinam lectionem cotidie frequentantibus ista sufficere. Valete.

Luc. 15.

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, in eo semper gaudere qui delectabiles facere potest exitus matutini & vesperæ. CCXXVII.

Quoniam paternitatem vestram à civibus Babyloniæ [a] audivimus plusquam mille passus angariatam, intimo dolore congemuimus: & quia ad aliud non suffecimus, conditorem bonorum & dispositorem malorum, quantum intensa prece valuimus, interpellavimus, vt tantæ procellæ fluctus in auram serenitatis converteret, qui Petrum in fluctibus ambulantem ne mergeretur erexit, & coapostolum eius Paulum tertiò naufragantem

[a] videtur respici ad illud tempus quo Paschalis vi armata captus est Romæ ab imperatore Henrico, de quo ad epist. 237.

Digitized by Google

de profundo pelagi liberavit. Non ergo dedignetur vestra sub imitas humilitatem nostram consolationis suæ facere participem, vt quæ præcordialiter compassa est in aduersis, vberiùs gaudere valeat in prosperis. Non enim immemores sumus apostolicæ doctrinæ monentis: *cùm patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: & cum gaudet vnum membrum, congaudent omnia membra.* 1. Corinth. 6 Quanto magis dolenti capiti debent omnia membra condolere, aut gaudenti omnia congaudere? De cætero si per quancumque personam pervenerit ad aures vestras aliqua conquestio vel suggestio de quadam præbenda, quam daturum me disposueram cuidam presbytero nomine Guarino, noscè volo paternitatem vestram, quia sicut disposui, sic quantum in me est, perficere paratus sum & [a] paratus fui, ea videlicet conditione vt ecclesia scandalum hac de causa non patiatur: quæ sicut nostis, pacis & fraternæ dilectionis magis compage socianda est, quàm alicuius scissuræ dissentione saucianda. In hoc verò negocio tota penè ecclesia cum decano [b] in faciem mihi restitit, & presbyterum petitorem præbendæ, secundùm morem ecclesiæ canonicari non permittit. Hac itaque de causa distuli facere quod proposueram: quia nec aliter aliquid illi presbytero, quicquid ipse dicat, me daturum promisi, nisi cum pace ecclesiæ posset fieri. Hæc ergo paternitas vestra indubitanter credat: & ne ecclesia inde perturbetur, sapientia sibi divinitùs collata prouideat. Valete.

[a] in vno v. c. operatus.

[b] sup. ep. 182.

Digitized by Google

Gonherij etiã mentio epist. 151.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Gonherio bonæ spei presbytero, ad ostium veritatis pulsare, vt ei se ipsam veritas dignetur aperire. CCXXVIII.

Ezechiel. 18.

a ita v. c. anteà rep. tibi videntur dissentireque sententia.

Cur Deus celeriùs liberet peccatorem.

Cur ecclesia tardiùs liberet peccatorẽ.

Quærit fraternitas tua quo modo inter se conveniant prophetica sententia, quæ dicit: *In quacunque hora peccator conversus ingemuerit, saluus erit*; & synodalis, quæ crimina sua confitentes aliquamdiu à corporis & sanguinis Christi communione suspendit. [a] repugnare enim tibi videtur, dissentire sententiam capitis & corporis, vt quos caput, id est Christus celeriter à peccato liberat, eos corpus Christi, id est ecclesia sub pœna peccati diu ligatos retineat. Quæ quæstio facilè solvitur, si interni iudicis animadversio, & humanæ fragilitatis consideratio diligentiùs attendatur. Cùm enim criminalis culpa delinquentem separet à capite & à corpore, rationis ordo hoc exigit, vt internus iudex tanto remittat celeriùs, quanto solus magis videt interiùs: Iudex verò qui tantùm videt in facie, vsque adeò delinquentes sub peccati pœna detineat, donec per manifestum pœnitentiæ fructũ, qui sit pœnitentis affectus intelligat. Per internum enim gemitũ satisfit interno iudici, & idcirco indilatà datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna conversio. ecclesia verò, quia occulta cordis ignorat, non solvit ligatum, licèt suscitatum nisi de monumento elatum, id est publica satisfactione purgatũ. Hinc est quòd ecclesia sua crimina confitentes à sacramẽtorum

Digitized by Google

communione suspendit, & in cinere & cilicio positos ab introitu ecclesiarum statutò tēpore excludit, vt per hoc experiatur, si iā sunt intus vivificati, cùm fuerint longa pœnitentiæ maceratione probati. Si hæc attendat fraternitas tua, videbis non dissentire propheticam & synodalem sententiam, cùm illa deferat quod suum est capiti, & ista concedat quod suum est corpori. In discretione tamen episcoporum est secundum affectum pœnitentiæ tempus adbreviare vel prolongare, dicente beato Augustino: *In actione pœnitentiæ, pro qua reus ab altari separandus est, non adeò consideranda est mensura temporis vt doloris. quatenus enim agnoscis, eatenus Deus ignoscit, iuxta illud psalmistæ: secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* De proposita quæstione ista [a] satisfaciant. Vale.

cap 65 in enchiridio. & in can 83. de pœn. dist. I.
Psal. 93.
[a] *al. sufficiāt*

Lisiardo Dei gratia [b] *Suessionum episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium.* CCXXIX.

[b] *al. Suessionensium.*

De coniugio mulieris de qua me ex vestra parte consuluit domnus Stephanus, quæ ante coniugium rem dicitur habuisse cum cōsanguineo eius quem nunc habet maritum, hoc legum fretus auctoritate respondeo, quia corruptor eius etiam si verum sit quod dicit, eam accusare non potest, dicente apostolico decreto: *nemini* [c] *de se confesso credi oportet super crimen alienum.* & alibi, [d] *neminem reum esse iudicandum, nisi iudiciario ordine convincatur,* id est nisi ipse

[c] *ca. nemini. cau. 15. q. 3. & epist. 196.*
[d] *ca. incerta. cau. 30. q. 5.*

Digitized by Google

in quem crimen intenditur, aut sponte se reum esse fateatur, aut per innocentes testes in aliquo seculari iudicio vel ecclesiastico reus esse comprobetur. Quòd verò accusator propter improbitatem suam testes adhibet qui factum non viderunt, quamvis vera dicant, non sunt tamen audiendi, cùm leges contineant testes adversus reum non esse admittendos, nisi de his quæ sub præsentia eorum facta esse noscuntur. Si verò mulier consulens famæ suæ adversus hanc infamiam purgare se voluerit, Romanorum pontificum Xisti & Leonis [a] exēplo edocti consulimus prudentiæ vestræ, vt secundùm quod fama crebrescit, quinta manu mulieris vel septima purgationem [b] eius accipiatis: quatinus sic & legibus vim non faciatis, & conscientiæ vestræ & sedando rumori consulatis. De cætero apud dilectionem vestram excusatum me esse volo, videlicet quòd Carnoti me absente facta est separatio Guidonis cuiusdam parochiani vestri, & Matildis cuiusdam parochianæ nostræ, quæ fratri eius priùs fuerat desponsata, ego tamen quomodocunque res se habeat, super parochianum vestrum nec iudicium dedi nec dari feci. Ipsi sponte sua consilio quorundam clericorum inter se divortium quæsierunt: ipsi caussas divortij me nesciente iureiurando probaverunt. quæ res si perperam facta est, vos meliùs scitis quàm ego. & si inde in [c] parochianam nostram aliqua calumnia emerserit, quantum in me est quod ratio & lex suaserit iudicabo. Valete.

[a] *sup. epist. 206.*

[b] *ita dixit septem sacramentis purgare, epist. 54.*

[c] *al parochia nostra.*

Hildeberto

Hildeberto Dei gratia Cenomanensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium. [a] CCXXX.

[a] *al. additur & dilectionem in Christo.*

Quoniam à principio conditionis humanæ naturali institutione coniugium constat esse sancitum, nullum credo posse fieri divortium, nisi causa interveniat quam lex admittit, aut evangelium. Adhuc enim vigebant Iudæorum & gentilium secundùm legem naturalem sociata coniugia, & nulla vel rarissima erant Christianorum connubia, quando apostolis interrogantibus si licet homini vxorem dimittere quacunque ex causa, responsum est à Domino, nullum coniugatorum fieri posse divortium excepta fornicationis causa. sed quia secundùm apostolicam doctrinam thorum immaculatum & honestum connubium oportet esse in omnibus, crescente religione Christiana ad causas divortij additus est incestus; qui si in aliqua copula repertus fuerit, non potest probari thorus esse immaculatus & honestus. Hoc ergo mihi considerandum videtur de muliere quæ relicto Iudaismo convolavit ad baptismum, vtrùm consanguinea fuerit prioris mariti, an non. quod si repertum fuerit, credo secundùm legem Christianam quam professa est, à priori marito posse dissolvi, & nubere cui velit in Domino. alioquin vir cui nupserit adulter erit, & ipsa adultera. *baptismus enim* secundum Innocentiũ Papam [b] *peccata dimittit non coniugia solvit.* Hoc

[b] *cap. gaudemus. tit. 19. de divort. l. 4 decret. & in ca. 10. si quis dist. 34.*

Digitized by Google

de propoſita quæſtione ſentio, ſine melioris ſententiæ præiudicio. Valete.

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, Pontio venerabili Cluniacenſium abbati, in regimine ſibi commiſſo placere ſummo rectori. CCXXXI.

Quæſivit à parvitate mea prudens diligentia & diligens prudentia veſtra, quid mihi ſignificare videatur calicis elevatio & eiuſdem repoſitio, quid ſignificant illæ conſignationes quæ fiunt ſuper calicem & intra, & extra, quę prætermiſſa videntur in libello[a] quē compoſui de convenientia veteris & novi[b] ſacerdotij. Quæ ideò prætermiſſa mihi quia ad illam convenientiam de qua in opuſculo illo agebatur, parum aut nihil pertinere videbantur. Cum verò per ſe iſta conſiderantur, myſticum aliquid continere videntur,[c] præter illas conſignationes quæ diſtinctè ante iſtas in tribus locis frequentantur. In his enim ſpecialiter intenditur vt illa dona quæ iam vocantur ſacrificia, in Chriſti corpus & ſanguinem cōmutentur, vel commutata ſalutaria nobis efficiantur. Cùm autem panis & calix adhibito diacono elevatur, exaltatio Chriſti corporis in cruce commemoratur: quod verò cum hoſtia iam conſecrata, intra vel ſupra calicem ſignum crucis imprimitur à latere calicis orientali vſque ad occidentalem, & à ſeptentrionali vſque ad auſtralē, hoc figurari intelligimus, quod ante paſſionem Dominus diſcipulis ſuis prædixit in commendationem ſuæ paſſionis:

[a] *extat hodie editus inter ſermones Ivonis.*

[b] *al. ſacrificij*

[c] *in vno v. c. propter.*

Digitized by Google

tum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Hostia quoque quæ iuxta calicem consignatur sic debet esse posita, vt sua & calicis positione dextrum Christi latus repræsentet, de quo manavit sanguis redemptionis & aqua baptismatis, quæ vtraque in calice contineri prudentia vestra non ignorat. At cùm cooperante diacono calix deponitur, & hostia in suo loco reponitur, & corporali palla [a] cooperitur, hoc commemoratur, quòd Ioseph & Nicodemus accepta licẽtia à Pilato corpus Christi de cruce deposuerunt, & venerabiliter sepulturæ mandaverunt. Hæc de iis sentio, non respuens si quis de eis altiora [b] & secretiora ex auctoritate vel divina inspiratione dicere valuerit. De monacho qui in ignem cadendi iuveni causa fuit non voluntate sed casu, non videtur mihi esse criminale quod fecit, testante beato Augustino & dicente: *peccatum adeò est voluntarium, vt si non sit voluntarium, constet non esse peccatum.* Vnde si ad tempus monachus ille ab officio est suspensus, vel ab aliqua promotione dilatus, congruum mihi videretur vt & levitas eius impunita non remaneret, & exemplum à simili levitate cavendi consortibus fieret. Ex sola ergo prudentia vestra pendet, vt secundùm qualitatem vitæ [c] & scientiæ aut eum omnino suspẽdatis, aut in sacris eũ ordinibus ministrare concedatis. De cætero si monachi illius transgressionem qui se propter epilepsiam curandã eunuchizavit, secundùm rigorem canonum animadvertere vultis, nec ad altiorem gradum promoveri poterit, nec in eo in quo erat ordine

Ioan. 12.

[a] *de ratione huius coopertura extat in vet. cod. quæstio Vvalerãni episcopi Nuvenburg. cum responsione Anselmi Cantuariensis archiep.*

[b] *al. sacratiora.*

[c] *al. & conscientia.*

Digitized by Google

ministrabit, quod, sicut benè nostis ei, non interdiceretur si esset sectus à medicis. Si enim secundùm Nicenos canones illi ab ecclesiastici- cis officiis removentur qui se [a] abscindunt obtentu servandæ castitatis, multo magis illi removendi sunt qui se eunuchizant causa curandæ corporalis ægritudinis. Verùm quia sicut rigor commissus est rectoribus ad servandum pro necessitate locorum & temporum, aut pro consideratione appetendorum commodorum, aut vitandorum incommodorum: sic eisdem permissæ sunt dispensationes, quæ ecclesiæ Dei non generent scandalum pro honestate personarum, aut pro vtilitate rerum publicarum. In quibus omnibus adhibenda est rectorum diligentia, vt nec nocitura concedant, nec profutura prohibeant. Sicut enim ægroti aliquando servatis legibus medicinæ minimè curantur, qui remissis competenter legibus sanarentur: ita in curandis morbis animarum considerandum est quibus prosit rigor disciplinæ, & quibus moderatio indulgentiæ. In quibus omnibus summa consilij est, quam habemus à patre Augustino dicente in tractatu de disciplina ecclesiastica: *habe caritatem, & fac quicquid vis. si parcis, parce cum caritate. si corripis, corripe cum caritate.* Hæc breviter ad proposita vestra prò intellectu meo respondi, quia veniente ad nos portitore litterarum vestrarum ego aliquantulum ægrotabam, & portitor litterarum ad reditum festinabat. Val.

[a] *in vett. cod abscidunt.*

Dispensationum modus etiam approbatur epist. 250. & 260

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, [a] *F. Cenomanensis ecclesiæ præcentori salutem.* CCXXXII.

[a] *Sic ex duob. v.c suppleta inscriptio.*

De viro qui antequàm vxorem duceret, circa maritalia loca matrem eiusdem vxoris exteriori pollutione maculavit, nihil sanius respondere valeo, quàm quod Papa Vrbanus [b] respondit Hugoni Gratiano politano episcopo consulenti eum de simili negocio respondit enim ex consulto; propter tale flagitium legitimum solvendum non esse matrimoniū. Consuluit tamen diligentissimis & districtissimis examinationibus esse perquirendum, vtrùm in tali turpitudine contigerit aliqua carnis commixtio, per quam fierent in commixtione seminum vna caro, propter quam fieri debet malè initi vel violati matrimonij disiunctio. Audivi enim quòd vir ille de quo agitur, de obiecto crimine examinatione [c] igniti ferri se purgaverit, & à læsione ignis illæsus repertus sit. Quod si ita est, & hoc in sacramento purgationis suæ posuit quòd nunquam cum matre vxoris suæ vna caro fuerit, contra divinum testimonum nullum vlteriùs investigandum intelligo esse iudicium. Vale.

[b] *refertur in ca. extraordinaria pollutio. cau 35. q. 2. & 3.*

[c] *cuius mentio epist. 74. 205. 252. & 280.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Henrico abbati Angeliacensis monasterij, salutem & [d] *mutuum orationum munus.* CCXXXIII.

[d] *al. mutua*

De investituris ecclesiarum quas laici faciunt, sententiam præcedentium patrum

Digitized by Google

Gregorij [a] & Vrbani, quantum in me est laudo atque confirmo. Quocunque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, eorum sententiam qui investituras laicorum defendere volunt, scismaticam iudico. Nec ista [b] contra domnum Papam dico, quia quibusdam litteris mihi scripsit se coactum fecisse quod fecit, & adhuc se prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibusdam nefandis scripta permiserit. Et quia verenda patris debemus potiùs velare quàm nudare; familiaribus & caritatem redolentibus litteris admonendus mihi videtur, vt se iudicet, aut factum suum retractet. Quod si fecerit, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiscum omnis ecclesia, quæ graviter languet dum caput eius laborat tanta debilitatum molestia. Si autem in hoc langore insanabiliter ægrotaverit, non est nostrum iudicare [c] de summo pontifice. Habemus enim evangelicam sententiam, quæ securos [d] nos facit: *super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi. quæ dicunt servate & facite: secundùm verò opera eorum nolite facere.* Vult enim hæc sententia præcepta præsidentium ad cathedram pertinētia obedienter impleri (etiamsi tales sint quales erant pharisæi) non eos factiosa conspiratione à suis sedibus removeri. Si verò ea præcipiant quæ sint contra doctrinam evangelicam vel apostolicam, ibi non esse eis [e] obediendum exemplo docemur Pauli apostoli, qui Petro sibi prælato non rectè incedenti ad veritatem evangelij in faciem restitit, non tamen eum abiecit. Vbi enim succumbunt humana iudicia,

[a] *vide ca. si quis & ca. quoniā can. 16. q. 7. adde quæ disputat epist. 60.*

[b] *vnus v. c. propter domnum loquitur de Paschali secundo. quæ de re ad epist. 236.*

Genes. 9.

[c] *idem repetit epist. 236.*

[d] *vnus v. c. nos reddit.*

Matth. 23.

[e] *tunc enim claves sua potestate privādas dicit epist 236.*

Galat. 2.

Digitized by Google

divina est expetenda misericordia; quatinus insitorum conservata pace ramorum,[a] & ipsi qui præcisi sunt vnitati ecclesiæ studeant reformari, & insitorum ramorũ societate lætari. Alioquin nec præcisi inserentur, nec inserti fructificare aut florere in tanta turbinum concussione permittentur. Hæc de proposita quæstione respondeo maiorum sententiis non præiudicans, quæ paci ecclesiæ consulant & ædificationi. Vale.

[a] alludit ad verba S. Augustini quæ etiam refert epist. 288.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Gulielmo abbati maioris monasterij, & fratribus sibi commissis dilectionem in Domino. CCXXXIV.

Quod concordia parvæ res crescant, discordia autem maximæ res dilabantur, experimento didicisse credo fraternitatem vestram. Vnde cum arca Noë ecclesiæ figuram præferens, cùm per singulas dimẽsiones multis fuisset cubitis dilatata, in vno tamen est[b] cubitu consummata, quatinus hac præfiguratione tũc intelligeretur ecclesiæ forma perfecta, cum ab inferioribus membris prælatis suis plena fuerit obedientia exhibita: quam[c] quia multo tẽpore non exhibuistis, prout debuistis, non est mirandum dilectioni vestræ si à vobis exigitur[d] quod nõ debetur, videlicet vt metropolitano vestro obedientiã debitã & ore promittatis, & data dextera confirmetis. Sic à Petro Domino interrogante exacta est trina confessio, quia eo timente præcesserat trina negatio. Sic Petrus à Paulo & Barnaba dextram accepit societatis, vt apostolatum sibi commissum non vsurparent,

[b] al. cubito.
[c] confer cum epist. seq.
[d] sic v. c. antea, quod deb.
Galat. cap. 2.
epist. 61.

Digitized by Google

ſed Paulus in gentibus, Petrus in circunciſione evangelium prædicaret. In hunc modum ſi vobis libet, ſatis licet: vt quod debetis & corde tenetis, ore promittatis, & manu [a] confirmetis. quia non maior mihi videtur obligatio manus quàm oris, dicente apoſtolo: *corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Sed aliquando cogunt nos invenire nova genera medicamentorum, nova incrementa morborum. Et ſi enim, quod abſit, exigatur hoc quod dictum eſt ex aliqua vana occaſione, cùm tamen non obſit fidei & bonis moribus, adquieſcendum eſt vobis cauſa reformandæ pacis ex debita humilitate. Sic Paulus contra propoſitum ſuum Lyſtris permiſit circuncidi Timotheum propter ſcandalum Iudæorum, quamvis ſciret & prædicaret ſacramentum circunciſionis Chriſtianæ religioni non eſſe neceſſarium. Exemplo ergo ſuo nos docuit, quòd ibi diſpenſatio admittenda eſt, vbi rigor periculoſus eſt. Poſſem plura ſcribere in hunc modum, ſed quia prudentibus loquor, hæc pauca ſufficiant. Vale.

[a] *de ſacramēto per manū adi not. ad epiſt. 190.*

Roma. 10.

Act. 16 citat etiam epiſt. 236.

Radulfo Dei gratia [b] *Turonum archiepiſcopo, Ivo humilis Carnotenſis eccleſiæ miniſter, ſalutem & ſervitium.* CCXXXV.

[b] *in quinque manuſcriptis, Turonorum.*

Confer cum epiſt. præcedente.

Audivi & gaviſus ſum quòd vicini epiſcopi Cenomanenſis & Andegavenſis pacem reformare ſtudeant inter metropolitanam ſedem veſtram & fratres maioris monaſterij, & ad hoc vnum ſolum reſtare, quòd abbas id

Digitized by Google

quod profitetur ore, non vult data dextera confirmare. Sed hæc dissentio quantum fuerit illi monasterio sumptuosa, vobis autem laboriosa, melius me novit prudentia vestra. Vnde consulendum excellentiæ vestræ, vt paci [a] & vnanimitati studeatis: quatinus & monasterium debitam vobis subiectionem exhibeat, & ætatis vestrę gravitas reliquos dies vitæ suæ in pace & quiete perficiat. Si enim debitam subiectionem abbas ore professus fuerit, cùm ad obtinendam salutem sufficiat professio oris cum fide cordis, credo quia cùm hoc in audientia ecclesiæ testificatus fuerit, promissionem suam irritam non faciet: quod in infamiam eum truderet, & damnationi obnoxium faceret. Vti enim se habet simplicitas hominum, plus horret hoc abbas facere, quia est insolitum, quàm quia sit illicitum. Et cùm dicat apostolus, *corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: quod sufficit ad salutem, sufficere mihi posse videtur ad promittendam subiectionem. Plura scripsissem, sed sapienti satis dictum est. Vale. *Rom. 10.*

[a] *al. & vnitati.*

Ioanni Dei gratia Lugdunensis primæ sedis archiepiscopo, Daimbertus eadem gratia Senonensium archiepiscopus, Ivo Carnotensis episcopus, Vualo Parisiensis episcopus, Ioannes Aurelianensis episcopus cum cæteris coëpiscopis Senonensis provinciæ institutam à patribus reverentiam. CCXXXVI.

ita restituta & suppleta huius epistolæ subscriptio ope duorum antiquorum codicum.

Iure primatus vestr invitastis nos ad concilium apud Ansam celebrandum, in quo tra-

ctare disposuistis de fide [a] & investituris laicorum; ad quod venire minimè contemnimus, sed terminos quos posuerunt patres nostri, terminos antiquos transgredi formidamus. Nusquam enim reverenda patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, vt primæ sedis episcopus episcopos extra provinciam propriam positos invitaret ad concilium; nisi hoc aut apostolica sedes imperaret, aut vna de provincialibus ecclesiis pro causis quas intra provinciam terminare non poterat, primæ sedis audientiam appellaret. Quod non de corde nostro prophetamus, sed apostolica auctoritate muniti, irrefragabilibus sententiis approbamus. Vnde scribit Papa Nicolaus in hæc verba [b] Radulfo Aquitaniarum primati, vltra ius primatis aliqua sibi vsurpanti: *conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigebodus archiepiscopus Narbonnensis, quòd clericos suos eo invito ad iudicium venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus eo inconsulto quasi iure patriarchatus tui disponas: cùm hoc nec antiquitas cui patres sanxere reverentiam habeat, & auctoritas sanctorum & canonum penitus interdicat. nisi fortè pro causis quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum provocaverint, vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus, ita vt secundùm Nicenas regulas sua privilegia serventur ecclesiis.* Huic sententiæ concordant Clemens & Anacletus, qui post apostolos ordinaverunt in

[a] *confer epist. 233.*

[b] *al. Rodulfo Bituricensi archiepiscopo, in ca. conquestus est. cau. 9. q. 3.*

quibus [a] civitatibus essent primæ sedes, in quibus metropolitanæ: statuentes ita demum iudicium episcoporum ad primates esse referendum, si ad eorum audientiam fuerit appellatum. His auctoritatibus muniti, nolumus ecclesiis vestris inauditam novitatem inducere, vel iura earum antiquitus instituta permutare. Præterea quia in hoc concilio de investituris laicorum, quas quidam inter hæreses [b] computant, tractare disponitis; potiùs pudenda patris vestri [c] nudabitis, quæ publicanda non essent in Geth, nec in compitis Ascalonis, deridenda exponetis, quàm post dorsum ea velando benedictionem paternam vobis acquiratis, Quod enim propter vitandam populi stragem paternè in se admisit summus [d] pontifex, coëgit necessitas, non approbavit voluntas. Quod inde constat, quia postquam evasit periculum, sicut ipse quibusdam nostrûm scripsit, quod iusserat iussit, quod prohibuerat prohibuit: quamvis quibusdam nefandis vrgente periculo quædam nefanda scripta permiserit. Sic Petrus trinam negationem trina confessione purgavit, & apostolus mansit. Sic Marcellinus Papa deceptus à profanis [e] coram fano thurificavit, & tamen à fratribus minimè iudicatus post paucos dies martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in eremo morã faciente Moyse in monte, propter importabilẽ populi seditionem vitulum fusilem fieri permisit, quem populus insipiens adoravit; cùm tamen non esset seductus à populo, vt Deum esse crederet, vel divinæ culturæ reverentiam ei exhiberet. Meruit tamen

[a] *vide ca. vrbes. & ca. in illis. dist. 80.*
[b] *impropriè epist. 233.*
[c] *al. nostri.*
Gen. 9.
2. Reg. cap. 1.
[d] *Paschalis secundus, de quo epist. 233.*
Ioan. 21.
can. nunc autem. distinctio. 21.
[e] *in vno cod. coram profano.*
Exo. 32.

Digitized by Google

veniam tantus excessus, & Domino iubente per manum Moysi ad summũ sacerdotium est sublimatus. Sic Moyses ipse qui cum Domino loquebatur sicut ad amicum amicus, Deum tamen offendit, cùm propter murmur populi dicentis: *nunquid poterit nobis [a] eucere aquam de petra hac?* dubitare coactus est, & aquam cum disceptatione à Domino postulare. Sic doctor gentium qui in synagogis publicè clamabat: *circuncisio nihil est, & Christus nihil vobis proderit, si circuncidamini*, propter scandalum Iudæorum circuncidi permisit Timotheum, vt hac condescensione Iudæos lucrifaceret. Hæc infirma probabili necessitate vel provida dispensatione passi sunt summi & sancti viri, Deo bene vtente malis nostris: vt per hoc doceret eos seipsos agnoscere, quatinus discerent infirma sua sibi ascribere, & bona sibi co lata ad Dei gratiam referre. Nec ad hoc ista scripta sunt vt in exemplum vivendi ducantur, sed vt ex lapsu maiorum discant timere minores, ne similes lapsus incurrant; & si forte ceciderint, summa celeritate resurgant. Quòd si Papa adhuc in Teutonicum Regem [b] debitam severitatem non exercet credimus quia consultè differt secundùm quorundam [c] doctorum iudicia, qui consulunt quædam admittenda pericula vt possint vitari maiora. Vnde dicit Augustinus in tertio libro contra Parmenianum Donatistam: *hoc sanitas observat ecclesiæ, vt cùm quisque fratrum, id est Christianorum, intus in ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, vt anathemate dignus habeatur, fiat hoc vbi periculum [d] scismatis nullum est:*

[a] al. eicere.
Num. 20.
Gal. 5.
Act. 16 citat iam epist. 234.
[b] Henricum 4.
[c] al doctorum consilium.
lib. 3. cap. 2.
[d] al. schis.

atque id cum ea dilectione fiat, de qua ipse apostolus alibi præcipit dicens: Vt inimicum eum non existimetis, sed corripite vt fratrem. Vbi satis ostendit quod cùm metus iste non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate certa securitas manet, id est quando ita [a] *cuiusque crimen notum est & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores per quos poßit* [b] *scisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ. In qua tanto est efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio caritatis. Tunc autem hoc sine labe pacis & vnitatis, & sine læsione frumentorum fieri potest, cùm congregationis ecclesiæ multitudo ab eo crimine quod anathematizatur, aliena est. Nec enim potest esse salubris à multis correptio, nisi cùm ille corripitur qui non habet sociam multitudinem. Cùm verò idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quàm dolor & gemitus: vt per illud signum quod Ezechieli sancto revelatum est, illæsi evadere ab illorum vastatione mereantur. Si quis enim frater in aliquo cæteris dissimili crimine nominatur, & revera si contagio peccandi multitudinem invaserit, divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam consilia separationis & inania sunt, & perniciosa, atque sacrilega: quia & impia & superba fiunt; & plus turbant infirmos bonos, quàm* [c] *corrigant animosos malos.* [d] Ad hoc non videtur nobis vtile consilium, ad illa concilia [e] convenire in quibus non possumus eas personas contra quas agitur, condemnare vel iudicare. quia nec nostro, nec [f] vllius hominum probantur subiacere iudicio. Vnde nos cōstat esse immunes, si facta eorum oris gladio ferire formidamus, cùm ipse mediator obedire eis præci-

2. Theß. 3.

a al. vniusque. vt cuiusque.

b al. schis.

Ezech. c. 9.

c al. corrigunt.

d al. adhæc.

e loquitur de provincialib.

vel alicuius confer. epist. 233.

piat etiamsi tales sint quales erant pharisæi, [a] si ea quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea vero minimè faciant. Ex quibus omnibus hoc constare videtur, quatinus fœminalia sacerdotalia pudendis superponamus; ne [b] verecunda nostra deridenda insidiatoribus nostris exponamus, & vnde quærimus reformare ecclesiæ fortitudinem, in maiorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes non instruimus prudentiam vestram, sed excusamus innocentiam nostram, quia & principales ecclesiæ claves nolumus potestate sua privare, quæcunque persona vices Petri habeat, nisi manifestè ab evangelica veritate [c] discedat. Hæc dicentes non tollimus quin possint quique Metropolitani episcopos, secundum ius antiquum, convocare [d] provincialem synodum salva reverentia Romanæ ecclesiæ celebrare. Quæ si ad præsens non potest sathanam sternere sub pedibus suis; non obviabit tamen salubribus dispositionibus vestris, in quibus secundum quod in prætaxato libro legitur, [e] quisquis vel quod potest arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus, & ab isto maledicto quod scriptura [f] dicit: *Væ his qui dicunt quod nequam bonum est, & quod bonum est, nequam; qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem: qui ponunt quod amarum est dulce, & quod dulce est amarum:* omnino liber, prorsus securus, penitus alienus. His catholicorum patrum terminis contenti, quæ possumus secundum decreta

[a] *vide epist. 61. & 233.*

[b] *al. verenda.*

[c] *idem statuit Bonifacius martyr in ca. si Papa. distinct. 40. & Ivo non obediendum ei præcipienti contra doctrinã evangelicã dicit epist. 233.*

[d] *ca. nec licuit & ca. multis. dist. 17.*

[e] *ex D. Augustino lib. 3. contra epist. Parmeniani cap. 1. & relatũ in can. quisquis. cau. 3. q. 4.*

[f] *Esa. cap. 50.*

Digitized by Google

patrum salvo vinculo pacis corrigere volumus: quæ autem corrigere non possumus, vsque ad messem si necesse sit, Domino docente tolerare decrevimus. His verbis excusatos nos credimus, quòd à laceratione domni Papæ linguas nostras reprimimus, & si quid contra sententiã suam suorumque [a] prædecessorum de remissis Germanico regi investituris fecisse videtur, filiali caritate excusamus. Non enim prævaricator est legis, qui delinquit in lege aliqua fallente subreptione vel impellente necessitate; sed qui legem impugnat studiosè, & delictũ suum non curat agnoscere. Vnde hunc excessum [b] eius non tantùm non accusamus, sed dictante ratione approbamus, si imminente strage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere suo se tantis periculis voluit obiicere, vt maioribus[c] morbis posset sincera caritate subvenire. Nec ipse primus nec solus factus est dispensator dominicorũ præceptorum: quia mediator Dei & hominum, cuius vita in terris disciplina fuit morũ, primò præcepit discipulis vt non ferrent sacculũ neque peram, quia tunc nulla necessitas vrgebat. Imminente verò tẽpore passionis suæ, sciẽs eos penuriã panis passuros cùm transirent de loco ad locũ, tẽperavit præceptum, dans eis licentiã vt ferrent peram & sacculũ, [d] nón iam imperans cupiditati, sed indulgens necessitati. Ita cùm hęreses diversi generis pullularent per diversas partes mũdi; vt catholici territi severitate sentẽtiæ hæreticorũ seductiones caverent, severissimè præceptũ est, vt revertẽtes ab hæresi vel clerici non fierẽt, vel clerici non manerent.

[a] *Gregorij septimi, & Vrbani secundi.*

[b] *excusat factum Papa, vt epist. 233.*

[c] *epist. 190.*

[d] *sic omnes codd. Bar. tamẽ in ora libri addit. non iam obtemperans cupiditati.*

Digitized by Google

Pro cuius rigore decreti cùm ecclesia maxima damna pateretur, prudens discretio religiosorum voluit & docuit mutandam esse sententiam, & ab hæresi revertentes, & catholicam vnitatem profitentes, fraternè suscepit, & in honoribus suis manere concessit: iudicans melius esse vt fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris quod caritas sanaret, quàm ecclesia de omnibus quos posset sua membra non colligeret. Postremò quòd quidam investituram[a] hæresim vocant, cùm hæresis non sit nisi error in fide, sicut enim fides cordis est ad iustitiam, oris autem confessio ad salutem: ita hæresis error est ad impietatem, professio verò eiusdem erroris est ad pernitiem. Et fides & error ex corde procedunt: investitura[b] verò illa de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis & accipientis: quæ bona & mala agere possunt, credere vel errare in fide non possunt. Adhæc si investitura hęc hæresis esset, ei renũtians sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum, multas honestas personas purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem, pastorales virgas reddidisse, & per manum apostolicam refutatas investituras recepisse. Quod summi pontifices minimè fecissent, si in tali investitura hæresim & peccatum in spiritum sanctum latere cognovissent. Cùm ergo ea quæ æterna lege sancita[c] non sunt, sed pro honestate & vtilitate ecclesiæ instituta vel prohibita, pro eadem occasione ad tempus remittuntur pro qua invẽta sunt, non est institutorum damnosa præua-

a *epist. 237.*

b *vide quæ scribit epist. 60.*

c *in eandem sententiam epist. 60.*

prævaricatio, sed laudabilis & saluberrima dispensatio. Quod cùm multi minùs studiosi minimè attendant, ante tempus iudicant, spiritus mobilis & spiritus [a] immobilis non intelligentes differentiam. Si quis verò laicus [b] ad hanc prorumpit insaniam, vt in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse sacramentum, vel rem sacramenti ecclesiastici, illum prorsus iudicamus hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam. Si verò congrua volumus rebus nomina dare, possumus dicere quòd manualis illa investitura per laicos facta, alieni iuris est pervasio & sacrilega presumptio; quæ pro libertate ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo si fieri potest, funditus [c] abscindenda est. Vbi ergo sine scismate auferri potest, auferatur: vbi sine scismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur. Nihil enim tali pervasione demitur sacramentis ecclesiasticis, quominus sancta sint: quia [d] apud quoscunque sint, sive apud eos qui intus, sive apud eos qui foris sunt, eadem ipsa sunt. Hæc scripsimus dilectioni vestræ, parati refelli sine contumacia, si melius his quæ scripsimus nos docuerit prudentia vestra, quod munitum sit scriptura canonica. Valete.

[a] *quidā cod. stabilis. vide epist.* 288.

[b] *epist.* 60. *dicit Reges intendere se nihil spirituale dare in investitura Pontificū &c.*

[c] *vett. codd. abscidenda.*

[d] *epist.* 73.

[e] Ioannes primæ Lugdunensis sedis archiepiscopus, Daimberto Senonensi archiepiscopo, salutem.

[e] *sic v. c.*

CCXXXVII.

Quoniam sapienti pauca sufficiunt; fraternitatem tuam paucis convenire decrevimus: & quia in

hac respondet superiori epist. 236. multiloquio peccatum non deerit, multitudinem verborum evitantes ad prolixitatem tuam qua potuimus brevitate respondere curavimus. Quædam itaque proposuisti, in quibus partim personam nostram de [a] præsumptuosa elatione notare, partim Lugdunensis ecclesiæ dignitati derogare, partim verò in totius ecclesiæ corpus inexpiabilem nævum inducere velle videris. Primum ergo est, vt nosmetipsos expurgantes ad cætera liberiores & expeditiores accedamus. Placuit enim discretioni tuæ, vt nobis imponeres quòd te extra provinciam ad concilium apud [b] Ansam celebrandum invitaremus, ad agendum de fide & investituris laicorum, & ad iudicandum eas personas [c] de quibus non est nobis fas iudicare. Testem itaque Deum, & conscientiam nostram adhibemus, nos neque extra provinciam, neque ad iudicandum de illis personis fraternitatem tuam trahere voluisse; sed simpliciter dilectionis tuæ præsentiam ad colloquendum & consulendum de diversis perturbationibus quæ in ecclesia Dei ortæ sunt, adsciscere studuisse: vt laborem & meritum ac præmium laboris ac meriti tecum & cum aliis religiosis viris participaremus. Siquidem cùm prima Lugdunensis provincia Lugdunensis provincia sit, nihilominus secunda & tertia Lugdunensis provincia est. Cùm ergo primæ sedis Lugdunensis Præsul pro suis aut illorum necessitatibus secundæ vel tertiæ provinciæ præsules vocat, non ad alienam provinciam trahit, sed rationabili & iusto ordine servato inferiora membra ad caput revocat, vt ei vel de adversitate condoleant, vel de prosperitate congaudeant. Nec prudentiam tuam [d] latere credimus, quoslibet metropolitas provincialia concilia intra suos fines convocandi ius habere. Qua autem habitudine suffraganei ad suos metropolitas se habent, eadem metropolitæ ad suos primates se habere noscuntur: vt videlicet causæ quæ apud inferiores ter-

[a] *ita v. c. aliàs, præsumpta.*

[b] *cuius mentio epist. 236*

[c] *Papam intelligit. vt epist. 233. & 236.*

[d] *al. vestram*

minari nequeunt, apud superiores diffiniantur, nisi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, salvis tamen singularum ecclesiarum privilegiis. Vtinam igitur carissime frater, seriò dixisses, te nolle aut non audere antiquos terminos à patribus positos transgredi. Terminos verò Lugdunensis ecclesiæ ac Senonensis ab antiquis patribus positos vniversa penè novit Latinitas. Mirari autem non sufficimus, quare plures personas ab ecclesiastico iudicio exclusas esse notaueris; nisi fortè & omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris. Quòd si Reges aut imperatores à pontificali iudicio eximere tentaveris, recurre ad magnum imperatorem Constantinum, qui in Nicæno concilio præsente Papa Sylvestro huiusmodi verba legitur habuisse. Vos, *inquit*,[a] episcopi à solo Domino iudicandi estis. Non ait, ego & vos à solo Domino iudicandi sumus. Cùm enim solos excludit episcopos, se proculdubio, & omnes Reges ecclesiastico subdit iudicio. Nunquid culpas factum clarissimi doctoris Ambrosij, qui Theodosium imperatorem ob suam culpam excommunicavit? Nunquid incusas Gregorium septimum, qui Regem Henricum ob sua scelera damnavit? Addidisti te vereri ne fortè patris nostri pudenda in colloquio nostro revelarentur. Timuisti certè vbi non erat timor: Malumus enim absque dubio cum pietate verecundorum filiorum benedici, quàm cum inverecundia irreverentis filij maledici. Atque vtinam ipse pater pudenda (vt dicis) ista pro voluntate nostra contegi pateretur. Causatus es præterea periculosa tempora, causatus es adversariæ partis robur ac multitudinem, causatus es nostræ partis debilitatem ac paucitatem. Et profectò quanto periculosiora sunt tempora, tanto fortius servis Dei est adnitendum ne cùm abundante iniquitate

[a] in appendice canonis 4. cau. 11 q. 1.

Digitized by Google

hanc in sententiam ep. 18. refrigescit caritas multorum, refrigescat etiam paucorum. Nonne recordaris quid paucis discipulis Christus dixerit, confidite, *inquit*, quia ego vici mundum. *Si ergo*
Ioan. 16. *doces diffidendum, victoriam mundi prædicas, & Christi victoriam prosternis. Novum & inauditum philosophandi genus, hortari contra fortes timidos, contra importunos desides, fieri in bello fugaces, in pace verò audaces, in periculo securos, in securitate providos. Intestabilis magister navis, qui in tranquilla serenitate artis suæ fastigium exercet, in tempestate verò clavum & cætera armamenta remittit. ne verearis, frater, bonum semen seminavit Christus in agro suo. noli superseminare zizania, quæ vltrò crescunt, & bonum semen suffocare nituntur. Multiplicatur numerus malorum, abundant filij diffidentiæ, sed potens est Christus suos confortare & adversarios prosternere. Quid enim ait apostolus?* omnia *inquit* possum
Philip. 4. in eo qui me confortat Christo. *Nunquid in solo Paulo erat Christus? Nunquid in eo solo omnia poterat? Credimus & confitemur quia in omnibus & singulis fidelibus omnia potest.* ecce ego, *inquit*, vobiscum sum
Matth. 28. omnibus diebus? *Quòd autem eos arguis, qui investituras ecclesiasticarum dignitatum per laicos factas inter hæreses computant, non satis efficaciter facere videris. Quamvis enim sicut catholica fides in corde, ita & hæreticus error in corde maneat: tamen sicut ex catholicis ope-*
Matth. 7. *ribus catholicum sentimus, ita ex hæreticis operibus hæreticum cognoscimus.* A fructibus eorum, *inquit Dominus*, cognoscetis eos: & vnaquæ que arbor ex fructu suo cognoscitur. *Et licèt exteriores investituras [a] per laicos factas non satis propriè hæresis nomine censeamus; sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata hæresis est. Quòd autem nonnullis indultum esse dicis, quòd de laicorum manibus investituras acceperint, quasi*

[a] *scismatica dicitur epist. 233. & inter hæreses computata. Si sacramentum præbere putatur epist. 236.*

ad palpandum & extenuandum hoc crimen noveris scriptum esse: quia quod lex in præsenti indulget,[a] in posterum vetat. Unde constat, quia omnis indulgentia præteritorum criminum, futurorum cautela est & prohibitio. Sed & forsam formidas quod iura tui præsulatus annullare velimus. Nihil ad tuum sive ecclesiæ tuæ ius pertinens usurpare volumus: solam obedientiam quam metropolitanus primati suo debet, à te caritativè requirimus. Obsecundare tibi sicut carißimo fratri, & invicem obsequium tuum recipere parati sumus. Meminisse potes, quia ex quo amicitiam & familiaritatem Lugdunensis ecclesiæ recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, & quanta potuit affectione honoravit. Noli frater omni spiritui credere. Sensimus olim procellam istam, sed Deo favente[b] aliquandiu resedit, & ipso faciente quievit. Extra provinciam te trahere noluimus, sed nec volumus. Credebamus enim & credimus convenientius esse ut secundarum provinciarum præsules ad primam provinciam pro causarum necessitate invitetur, quàm primarum sedium pontifices ad secundas pro quibuslibet causis trahantur provincias. Alioquin quomodo stabit quod in sacris canonibus cautum est, ut maiores causæ ad suos referantur primates? Id enim non esset causas ad primates referri, sed primates ad singularum provinciarum causam reduci. Postremò si primæ sedis pontifex ad secundam vel tertiam, vel forte quartam provinciam progrediens, provinciam non excedit: profectò secundæ, vel tertiæ, vel quartæ metropolitanus ad primam vocatur, ad alienam provinciam non trahitur. Nullum enim causarum forum secundarum provinciarum præsulibus convenientius est quàm sua prima provincia. Hæc tuæ dilectioni sub brevitate rescripsimus: adversus quæ si quid parare volueris sive cominùs sive eminùs, audire & respondere parati sumus. Vale.

a epist. 203.

b al. aliquantulum.

Digitized by Google

Domno & patri suo Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, filialis obedientiæ famulatum. CCXXXVIII.

Novit paternitas vestra, quia regnum Francorum præ cæteris regnis sedi apostolicæ semper fuit obnoxium: & idcirco quantum ad ipsas regias personas pertinuit, nulla fuit divisio inter regnum & [a] sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & vtilitate ecclesiæ observatum est, humiliter petimus vt de cætero observetur, & regni Francorum pax & summi sacerdotij nulla subreptione dissolvatur. Quod idcircò prælibamus, quia audivimus clericos Tornacenses ad apostolicam sedem venisse, petituros vt apostolica præceptione propriũ possint habere episcopum, & Noviomensis ecclesiæ frustrare privilegium. Quod ne fiat, sicut filij & fideles rogamus & consulimus: vt statum ecclesiarum, qui quadringentis fermè annis duravit, inconcussum manere concedatis, ne hac occasione scisma [b] quod est in Germanico regno adversus sedem apostolicam, in Galliarum regno suscitetis. Nec in hoc resistimus, quin possit sedes apostolica parochiarum [c] amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, si vtilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde scisma contingat. Quia ergo Rex Francorum, [d] vt pote homo simplicis naturæ, erga ecclesiam Dei est devotus, & sedi apostolicæ benevolus, petimus & consulimus, vt à benevolentia eius nulla vos subreptio subtrahat, nulla persuasio

[a] *in vno v.c. & summum sacerdotium*

[b] *ortum propter investituras, de quo epist. 236*

[c] *duo v.c. multitudinem.*

[d] *ludovicus crassus.*

Digitized by Google

disiungat. Novit enim paternitas vestra, quia cùm regnum & sacerdotiū inter se conveniunt, benè regitur mundus, floret & fructificat ecclesia. Cùm verò inter se discordant, non tantùm parvæ res non crescunt, sed etiam magnæ res miserabiliter dilabuntur. [a] Ad hoc quod petimus cum coëpiscopis nostris non est contra maiestatem sedis apostolicæ, non est contra vtilitatem vt non dicam dignitatem Tornacensis ecclesię, servare terminos antiquos quos patres eorum posuerunt, & longa antiquitate servaverunt. Prętereà cùm dignitas episcopalis paupertatem his diebus honestè ferre non valeat, providendum est ne ista divisione vterque episcopus fiat pauper: quod testantur Noviomenses, qui vtriusque ecclesiæ experti sunt facultates. De cætero si causa Milonis & filiæ Comitis Stephani ad aures vestras pervenerit, sciat vestra paternitas, quia Milo priorem vxorem canonicè non dimisit, & filiam Comitis Stephani, sicut iudicio episcoporum probatum est, canonicè non accepit. Valete.

[a] *al. Ad hæc. vt epist. 241*

Ludovico Dei gratia Francorum Regi, Ivo eadem gratia humilis Carnotensis ecclesiæ minister, in eo vivere & regnare, cui servire regnare est.

CCXXXIX.

Quod fama vulgante audivimus, hoc ex litteris vestrę excellentię certiùs didicimus: videlicet quòd neptem Flandrensis Comitissę, puellam ætate nubilem, genere nobilem, honestis moribus vt dicitur laudabilem, in vxorem

Digitized by Google

ducere disponatis. Quod nos & Deo placitum esse credimus, & hominibus vestræ famæ honestatem, & regni vestri soliditatem sincerè diligentibus gratum esse cognoscimus. Cùm enim benè viventium tres professiones Domino docente didicerimus, coniugatorum videlicet, continentium, & rectorum ecclesiasticorum, quicunque in aliqua harum professionum repertus non fuerit, ante tribunal æterni Iudicis proscriptus æterna hæreditate carebit. Cùm enim Dominus de distinctione electorum & reproborum loqueretur ait: *si fuerint in medio eorum Noë, Daniel, & Iob, ipsi quidem salvi erunt, filij autem eorum non liberabunt animas suas*: in Iob fidelium coniugatorum gradum intelligens, in Daniel vitam continentium, in Noë professionem prælatorum. His ergo documentis instructi, cotidianis precibus pro honestate vestra & salute, Dei clementiam imploramus, vt in manu vestra Francorum regnum dirigat, & in electorum numero vos adscribat. Præterea quod monuimus instanter monemus, vt propositum vestrum,[a] quatinus in vobis est, ad exitum perducere studeatis: ne antiquus hostis aliqua fraudulenta surreptione etiam per amicos vos impediat, & à bono proposito, & ita ab electorum numero vos excludat. Adhæc si spiritus Dei in vobis est, sicut vtilitati vestræ, ita stabilitati regni,[b] & paci ecclesiarum providere debetis. Quæ omnia si sine successore de hac vita migraveritis, in multas scissuras dividentur, & fiet quod Dominus dicit: *omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus super domum cadet*. Quæ

Ezechiel, ca. 15.

[a] *al. quantū*

[b] *in hāc sententiam cōtinuator Aimoini hist. franc. lib. 5. cap. 52.*

Matth. 12.

ruina quanta ſit futura quàmque miſerabilis nec lingua poteſt dicere, nec humanus animus ſufficit cogitare. Vt ergo hæc omnia vitentur incommoda, ad ineundum vitæ coniugalis ordinem nolite moras innectere, ne de eo quod ſæpè propoſuiſtis & ſæpè diſtuliſtis, cadat in vos hoſtilis illa [a] irriſio: *hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Feſtinate ergo vt de lumbis veſtris exeat qui vanam ſpem tot ambitioſorum hominum deſtruat, & ad vnius ſpem tot ambitioſorum hominum deſtruat, & ad vnius ſpem mobilitatem reducat. Quæ res & illicitos motus carnis compeſcet, & detractores veſtros atque irriſores in conſpectu veſtro ſilere faciet. Valeat celſitudo veſtra, & non deſiſtat à bono propoſito.

[a] *al. deriſio.* *Luc.* 14.

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, Gaufrido anachoritæ frui mentis tranquillitate.

CCXL.

Cum omnis caſtæ religionis profeſſor viſceribus caritatis abundare debeat, vt tam ſaluti proximorum quàm ſuæ providere ſtudeat, neceſſe eſt vt hæc duo principaliter appetat, puram conſcientiam & bonam famam, conſcientiam propter ſe, famã propter proximum. [b] Qui enim negligit famam ſuam crudelis eſt: occidit enim proximum quantum in ſe eſt. Qui ergo vult famam ſuam conſervare, non tantùm debet quæ bona ſunt facere, ſed etiam quæ probabiliter fingi poſſunt mala evitare. Hæc Paulus in ſe conſiderans confidenter dicebat:

[b] *ex Auguſtino ſermone* 52. *& in can. nolo. c.* 12. *q.* 2.

1.Cor.4. *pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum iudico. nihil enim mihi conscius sum.* Nos itaque quamvis sanctitati Pauli longè impares simus, tamen quantum Dei gratia donante possumus, cùm bona conscientia famam nostram conservare studeamus: ne cæco & infirmo fratri offendiculum aut scandalum ponamus, & pereat, secundùm apostolum, infirmus in conscientia nostra frater. Quod evenire aliquando solet, cùm vicini curiosi corrosores vitæ nostræ, desidiosi autem [a] correctores vitæ suæ, simplicia facta nostra inspiciunt, quæ in vtramque partem verti possunt adhibitis coniecturis, quibus aliquando credi oportet, aliquando non oportet. Vnde infirmitati fraternæ consulentes ea facere non debemus in oculis infirmorum, quibus tanquam argumento vtantur ad velandam suam perversitatem, vel ad infuscandam mentis nostræ serenam simplicitatem. Quod quia periculosum est, vitanda est à nobis omnis occasio maledicti: vt is qui ex adverso stat, occasionem quærēs non inveniat, sed bono exemplo informatus correctus ad se redeat. Hęc tibi, dilectissime, ex amore fraterno direxi non docens, sed commonefaciens prudentiam tuā, vt sicut es custos vitę tuę, ita sis famæ tuę. Habes enim fratres infirmos quos scādalizas frequenti & familiari collocutione cuiusdam devotæ mulieris, [b] quæ incompetentibus horis & locis aspectibus eorum frequenter occurrit, cum quibus vult curiosè & ociosè verba miscet. Quæ res tibi & illis apud æmulos occasio est detrahendi, & tibi interruptio sab.

[a] *al. correptores.*

[b] *epist. 208. ad hūc Gaufridum.*

Digitized by Google

bati tui. Prætereà si tu tibi in teipso construxisti castra pudicitiæ, non debet ista tua securitas his qui extra ista castra sunt causa esse ruinæ. Quod enim sancta animalia antè & retro oculos habere describuntur, sicut nosti, hoc intelligitur, quia sanctorum vita debet esse circunspecta; quatinus sic quisque se diligat, vt amorem eius qui suprà se est, non postponat: sic eum qui suprà est diligat, vt eum qui iuxta se est non contemnat. Hæc est vera & ordinata caritas, sine qua quantalibet corporalis exercitatio non est vera religio, [a] sed sub velamine religionis vana superstitio, quam à nobis avertat omnipotens misericordia & misericors omnipotentia. Vale.

Ezech. 1.

[a] in hanc rē latè disputat epist. 192.

[b] *Humbaldo Dei gratia Autißiodorensi episcopo, Ivo eadem gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & dilectionem.*

[b] *al. Gumbaldo.*

CCXLI.

Sententiarum multitudine, quas mitti vobis postulastis, possemus auditorum aures officiosè onerare, si ad manum tales haberemus, quæ negocio vestro forent necessariæ. Quas ad manum idcircò non habemus, quia calumniatorum vestrorum propositiones, & quibus eas confirment rationes prorsus ignoramus. Intendere [c] autem arcũ & mittere sagittas quæ [d] hostem non feriant, risus est intuentium, non defensio dimicantiũ. Præterea nõ est vobis pugna necessaria, quia causa vestra iã est apostolica falce præcisa. Quã si corã clericis &

[c] al. verò.
[d] al. hostes.

Digitized by Google

laicis inconsulto summo pontifice retractaveritis, maiestatem apostolicam offendetis, & à causa vestra quæ nunc in tuto est, iure cadetis. Si autem Comes [a] per hominium suum vos cogit ad retractandam causam ecclesiasticam, contra fidelitatem quam vobis debet facit, qui in periculũ ordinis vestri vos impingit. Quòd autem ante Iudicem secularem, [b] causam ecclesiasticam tractare non debeatis, ex canonibus & decretis pleniter invenietis. Habetur enim in [c] decretis: *pulsatus ante suum iudicem causam dicat: ante non suum iudicem, si voluerit, taceat*. Hoc & Iulius Papa in hæc verba confirmat: *nullus* [d] *episcopus nisi in legitima synodo, & suo tempore, apostolica auctoritate convocata, super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur vel iudicetur, vel damnetur. Si aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum* [e] *deducetur quod egerint, nec intra ecclesiastica vllo modo* [f] *reputabitur*. [g] Ad hoc canonibus manifestè prohibetur, [h] vt causæ quæ legibus non continentur, à iudicibus ecclesiasticis non audiantur. Legibus autem non continetur, immò prohibetur, vt episcopus à iudice seculari ad causam ecclesiasticam vocetur, [i] vel cincti iudicis sententiæ subiiciatur, vt in duarum civitatum ecclesiis clericus conscribatur, in Calcedonensi concilio [k] prohibetur. quanto magis si episcopus alterius civitatis in ecclesia alterius provinciæ præficiatur? Quamvis ergo ad extinguendam præsentem controversiam hæc pauca sufficere videantur, tamen si calumniatores vestri pertinaciter instare voluerint, appellate iudicium metropolitani vestri & coëpiscoporum vestrò-

[a] *ita ex v.c.*
[b] *vide can. sub tit. vtrũ clericus ante civil. iudic. sit producend. cau. 11. q. 1.*
[c] *Fabiani Papa in c 3. cau 3. q. 6.*
[d] *in c. 1. cau. 5. q. 4.*
[e] *al. deducatur.*
[f] *al. reputetur*
[g] *citat etiam epist. 200.*
[h] *al. adhoc. vt epist. 238.*
[i] *alias, vel laici. de quo in Not.*
[k] *ca. 10. & Grat. sub cau. 21. q. 1.*

Digitized by Google

rum : vt secundum ordinem rerum gestarum, quantum salva reverentia apostolica fieri poterit, causa vestra ibi accipiat finale iudicium. Val.

Audoëno Dei gratia Ebroicensi episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium.

CCXLII.

Scripsit mihi dilectio vestra vos audiisse à quibusdam, quòd dirimerem [a] coniugia liberorum & ancillarum, & è converso; & hoc vobis videri quod sit contra sententiam evangelicam, qua dicitur: *non licet viro dimittere vxorem, nisi causa fornicationis.* Ad quod dilectioni vestræ respondemus, quia contra hanc sententiam scienter nihil agimus, vel agere volumus. Si enim divortium facimus inter liberum & ancillam, non coniugium solvimus, sed contubernium malè coniunctorum dissolvimus & dissociamus. Vnde scribit [b] Leo Papa Rustico Narbonensi episcopo: *non omnis mulier viro iuncta vxor est. nuptiarum quippè fœdera inter ingenuos sunt legitima & inter æquales.* Cùm ergo separamus eos qui non sunt hac lege coniuncti, non dicimus esse coniugium, quod non continet Christi & ecclesiæ sacramentum. Quod minimè continere videtur illa copula viri & mulieris, in qua non servatur præceptum dilectionis. Nõ enim verum est inter eas personas veram esse dilectionem, quarum altera alteram suo contubernio redigit in servitutem.

[a] *hac de re epist. 221. & Gratia. can. 29. q. 2. & in decretal. Greg. lib. 4. tit. 9. Marc. 10.*

[b] *Leo epist. 9. & in ca. 12. cau. 32. q. 2. male anteà, Rotrico Narb.*

Digitized by Google

Cùm ergo principale præceptum sit evangelicum, vt diligamus invicem, & ne facias alteri quod tibi non vis fieri, constat à Deo non esse coniunctos, quos potius contra præceptum evãgelicum videmus esse corporaliter sociatos, nec esse verum coniugium quod contra Dei legem constat esse præsumptum. Quod etiam legibus sæculi cautum habemus, quas catholici reges composuerunt, & ex auctoritate Romanæ ecclesiæ catholicis populis servãdas tradiderunt. Vnde Iustinianus in Codice Nouellarum:[a] *si quis per errorem ancillam mulierem duxerit vxorem, liberam esse eam putans, vel è contrario, si libera mulier seruo per errorem iuncta sit, posteà quàm veritas reperta fuerit, dicendum est omnino nuptias non constitisse. Inter liberum enim & ancillam, servum & liberam mulierem nuptiæ contrahi non possunt.* In tali ergo contractu quod lex damnat, non homo, sed iustitia separat. Quia quod[b] contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur. Si quis autem liber ancillam in matrimonium duxerit, non habebit licentiam dimittere eam si prius scientes conditionem suam & consentientes matrimonium contraxerunt: quia coniugium consensus facit, non coitus. Vbi ergo bona fide coniugia contracta sunt, ibi valet, *quod Deus coniunxit, homo non separet*, Et, *non licet viro dimittere vxorem, nisi causa fornicationis.* Vbi verò humana deceptio fœdus nuptiarum vitiaverit, tales nuptias non facit Deus, sed homo: earum autem separationem facit Deus, non homo. De his possemus multipliciter rationibus agere, & authenticas sententias inde proferre; sed credo ista sufficere prudentiæ

Novella 22. de nuptiis cap. 2. §. Si verò ab initio. & ca. 2. extra. de coniug. seru.

[b] *ca. vides. dist. 10 & epist seq.*

Genes. 2. Matth. 19.

Digitized by Google

vestræ. De cætero scripsistis quosdam clericos cum litteris nostris ad vos venisse, qui auctoritate earundem litterarum peterent se ab acolyto vsque ad diaconatum promoveri : sed ego hoc omnino ignoravi, quia cum hoc saltu nullum clericum ordinavi, nec ordinandum alicui transmisi. Vale.

Ivo Dei *gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Gualoni eadem gratia Parisiensi episcopo salutem & dilectionem.*

CCXLIII.

Nuper cùm essemus apud castrum Militonense, narravit mihi Domnus Stephanus [a] Cancellarius quasdam nuptias fuisse celebratas in episcopatu vestro contra placitum vestrum, inter quendam puerulum & quandam puellulam, [b] cùm adhuc penè in cunis essent. Quæ nuptiæ cùm sint sine fide, sine prole, sine consensu, sine omni bono coniugali, sollicitè quæsivit vtrùm possint legitimè dissolvi. Cui secundùm tramitem legum breviter respondi, quia [c] quod contra leges præsumitur, per leges dissolvi meretur. Vnde & scribit Papa Nicolaus : [d] *coniugium facit consensus, non coitus. Qui consensus si forte solus in nuptiis defuerit, cætera omnia cum ipso coitu celebrata frustrantur.* Quibus auditis rogavit me vt scriberem vobis, quatinus tales nuptias aut fieri non permitteretis, aut factas dissolvi præciperetis. Non enim ignota vobis sunt quæ scribimus, & ideò de hac re tam pro legum observatione, quàm pro eius

[a] *ad quem scribit epist.* 260.

[b] *de sponsalibus puerorum agit ep.* 96. *& Grat. in can. sponsalia & ca. vbi. cau.* 30. *q.* 2.

[c] *ca. vides. dist.* 10.

[d] *extat in libro responsorum Nicolai Papa primi ad consulta Bulgarorum ca.* 3. *& citatur ep.* 148.

Digitized by Google

amore, quod ad officium vestrum pertinet, facere vos monemus: quatinus hoc exemplo cæteri doceantur ne imaginariis, immò falsis nuptiis de cætero copulentur. Quæ sint personæ de quibus agitur, à prætaxato Cancellario vobis notificabitur. Valete.

Paschali summo pontifici, Domno & patri suo, Ivo humilis ecclesiæ minister, sic summo Regi militare, vt bravium æternæ beatitudinis mereatur accipere. CCXLIIII.

Domnus Hubertus Silvanectensis episcopus, creatio vestra, lacrymabiliter conqueritur, se à quibusdam clericis suis personis vt dicit infamibus, de venditione [a] sacrorum ordinum, apud metropolitanum suum iniustè fuisse accusatum, & quibusdam coëpiscopis suis factum sibi fuisse præiudiciũ: vnde sentiens se gravatum appellavit apostolicam sedem, apud quam & per quã solent huiusmodi gravamina materna pietate relevari, & in [b] statum rectitudinis iustitiæ lãce reformari. Vnde supplicamus beatitudini vestrę, quatinus audita & cognita accusantium & testificantium causa sic compensetis ex misericordia iudicium, vt & iustitia non periclitetur, & iudicialis ordo causarum minimè perturbetur. nullus enim locus remanebit innocentiæ, si liceat quibuscunque personis sua quærentibus, contra legũ sanctiones cuiuscunque innocentis vitam maculare. Cuius enim sit vitæ, & cuius famæ, & quibus de causis accusent eum prædicti adversarij, idem episcopus

[a] *vide canones sub cau. 2. q. 1.*

[b] *in vno v. c. stateram.*

Digitized by Google

pus præſens veſtræ paternitati, referet, & publicam eorum infamiam veridica aſſertione retexet. Valete.

Ivo Dei gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, Hugoni magnifico & ſpectabili Trecaſſinorum Comiti, ſic militare in via vt regnare poſsit in patria. CCXLV.

Audivimus & cognovimus, quòd Hieroſolymam profecturus militiæ Chriſti te ipſum devoviſti, illam evangelicam arrepturus militiam, qua cùm decem millibus ſecurè pugnatur adverſus eum qui cum viginti millibus adverſum nos pugnaturus occurrit. Denarius enim qui eſt ſecunda vnitas, propter decalogum integritatem & ſoliditatem figurat virtutum. Vigenarius verò qui eſt duplus ad denarium, duplicitatem & molliciem ſignificat vitiorum. Plura enim ſunt vitia quàm virtutes. quia non tantùm vitia virtutibus patenter ſunt oppoſita, ſed etiam ſunt quædam vitia virtutum ſpecie palliata. Vnde ſecundùm apoſtolum angelus ſathanæ transfigurat ſe in angelum lucis, cùm circumiens & quærens quem devoret, molitur quoſdam fallere per vitia virtutibus ſimilia, quos impellere non valuit ad manifeſta flagitia vel facinora. Videtur enim aliquando ſuadere iuſtitiam, vt ſub ſpecie iuſtitię introducat ſævitiã. ſuadet quibuſdam largiri propria, vt nudatos propriis impellat ad diripienda aliena: cùm melius ſit non habere quod tribuas, quàm malè acquirere quod des. ſuadet

Luc. 14.

2. *Cor.* 11.

N B.

Digitized by Google

quibusdam ieiunia, non vt ament continentiam, sed vt venentur vanam gloriam. suadet quibusdam non reddere debitum coniugale vxoribus suis, vt sub velamine castitatis mittat eos ad stupra illicita, vel vxores eorum ad perpetranda adulteria. In hunc modum occurrunt multa vitia pro virtutibus, quibus tanquam laqueis occultis simplex anima decipitur : cuius vita licet videatur honesta, non tamen satis est circunspecta. Hæc tibi, carissime, ausu caritatis scripsi, vt propositum tuum ita circunspicias, quatinus sicut videtur laudabile in oculis hominum, ita in oculis Dei videatur acceptum, & sic impleas vota voluntaria, vt non omittas legitima. Duxisti vxorem, [a] quod lex naturę initiavit, & lex evāgelica atque apostolica subsecuta firmavit. Dicit enim vetus lex: *propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* & evangelium : *quod Deus coniunxit, homo non separet.* & apostolus : *Vnusquisque habeat vxorem suam propter fornicationem. & vir reddat debitum vxori, & vxor similiter viro: nisi fortè ex consensu, ad tempus, vt vacetis orationi, ne tentet vos sathanas propter incontinentiam vestram.* Hic autem consensus ita debet esse voluntarius, vt nulla vi sit extortus, vel aliqua simulatione palliatus. Alioquin si absque consensu vxoris servas castimoniam, etiam si pro Deo fiat, non servas coniugalem copulam, nec sacrificium offers de tuo, sed de alieno. Non enim secundùm apostolum, vir habet potestatem sui corporis, sed mulier : nec mulier habet potestatem sui corporis, sed vir.

[a] *Hæc ostendunt Hugonem soluto matrimonio quod contraxerat prius cum Constantia Philippi Regis filia, alteram duxisse cùm Hierosolymā proficisceretur. Nam priores nuptias Ivo improbaverat, vt constat ex collatione epist.* 158.

Gen. 2. *Matth.* 19. *II. Cor.* 7. *I. Cor.* 7.

Digitized by Google

Quæ enim voventur [a] de alieno, non placent altissimo. Oportet ergo, vt in hoc proposito tuo sic tibi provideas, quatinus ista novissima vota impleas, vt statuta naturalia & legitima non frangas. Val.

[a] tit. de convers. coniugat. & can. agathosa: cũ seq. cau. 27. q. 2. Ivo lib. 6 tit. de coniugio illor. quor. vn⁹ inv. alt. contin. vov.

Lisiardo Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & dilectionem. CCXLVI.

Noverit dilectio vestra, quia coniugium Petri filij Gervasij & filiæ [b] Vvaleranni Britulienfis nunquam laudavi, neque vt fieret consilium dedi vel assensum, imò per Drogonem clericum [c] Vvaleranno consulenti me, dissuasi ne fieret, quia tale coniugium stare non posset, si esset qui concuteret. Addidi & sententiam legis, quia vnus maritus duas sorores non posset habere in coniugium, sicut nec vna mulier [d] cum duobus fratribus legitimum posset inire matrimonium. Sinegundis quippe soror huius iuvenculæ quam nunc habet prætaxatus Petrus in coniugium, vxor fuit eiusdem Petri non solùm legitimè desponsata, sed etiam sacerdotali benedictione coniuncta. Quòd si obiicitis non fuisse coniugium, vbi constat non subsequutum fuisse carnale commercium: ex auctoritate patrum respondeo, quia coniugium ex eo insolubile est, ex quo pactum coniugale firmatum est. Vnde beato Ioseph ab angelo dicitur: *noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Matth. I. Coniugem Ioseph vocabat, quam carnis

[b] al. Galeranni Britollensis. vel Brutalensis.
[c] al. Galeranno.
[d] in hanc sententiam Hildebertus Cenom. episcop. epist. 7. & 17. de nuptiis filij Gualteri de clincampo: vbi citat sequentes auctorum locos. confer etiam Ivonis epist. 99.

Digitized by Google

commixtione non noverat, nec aliquando cogniturus erat. Vnde Ambrosius ad virginitatis exhortationem libro secundo: *desponsata viro, coniugis nomen accepit. cùm enim initiatur coniugium, tunc coniugij nomen assumitur. non enim defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis. Denique cùm iungitur puella coniugium est: non cùm viri admixtione cognoscitur.* Item Isidorus etymologiarum lib. nono. *Coniuges veriùs appellantur a prima desponsationis fide, quamvis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus.* Quòd verò vir sororem sibi priùs desponsatæ in coniugium habere non possit, sicut nec frater desponsatam fratris vxorem, cum de paribus idem sit iudicium, in concilio Triburiensi continetur capitulo v.[a] *Quidam desponsavit vxorem & dotavit. Cum ea coire non potuit, quam frater eius clanculò corrupit, & gravidam reddidit. Decretum est igitur, vt quamvis nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratri, frater habere non possit.* Vt enim esset honestum connubium & thorus immaculatus, diligentissimè præcaverunt patres nostri, vt desponsata fratri, alteri fratri non nuberet, vel confœderatus vni sorori, alteram in vxorem non duceret: quia per hanc licentiam fallente diabolo possent multa inhonesta & incestuosa provenire coniugia, quæ cessant servata prohibitione legitima. Pauca scripsi dilectioni vestræ, quę mecum novit prudentia vestra, & servare consuevit vestra diligentia. De cætero commendo [b] paternitati vestræ fratres nostros clericos beati Quintini, [c] qui apud vos morantur, vt patro-

[a] *in can. quidam. cau 27. q. 8. eodem spectat l. 5. c. de incest. nupt.*

[b] *al fraternitati.*

[c] *Belvacensi: scilicet vt epist 31. & 151.*

cinium vestrum eis impendatis, & à Deo retributionem expectetis. Val.

Ioanni Dei gratia Aurelianensi episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, spiritum consilij & fortitudinis.

CCXLVII.

Clerici nostri nuper ad nos revertentes, qui causæ Comitis Theobaldi Aurelianis interfuerunt, retulerunt nobis quòd quidam miles [a] domni Radulphi quendam militem Comitis ad monomachiam provocaverit; & hanc provocationem ecclesia vestra iudicio confirmaverit, & diem peragendæ monomachiæ constituerit. Quod audientes valdè mirati sumus, cùm monomachia vix aut nunquam sine sanguinis effusione transigi valeat: iudicium verò sanguinis servanda patrum auctoritas clericos agitare prohibeat, & Romana ecclesia in legem eam non assumat, dicente Papa Nicolao in causa Lotharij contra Theobergam reginam: *monomachiam in legem non assumimus, quam antecessores nostros minimè accepisse cognoscimus.* Quomodo enim ecclesia iudicare debet fundendum sanguinem alienum, [b] quæ à primo ortu suo iussa est fundere sanguinem proprium? Faciant [c] hæc cincti Iudices, qui ad malorum vindictam gladium materialem portant, non qui contra nequitias spirituales gladio spiritus pugnant: vt cùm vnumquodque membrum ecclesiæ officium non vsurpaverit alienum, laudes mereatur quæ sponsæ Christi cantantur

confer epist. 248.

[a] *al. donni Radulfi.*

[b] *ca. his a quibus. cau. 23. q. 8. & titulo, ne clerici vel mon. secul. negot. lib. 3. Decretal.*

[c] *sic ex v. c. de quo in Not.*

Digitized by Google

[a] Cantic. 1. in canticis canticorum: *pulchra ut lana, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Alioquin si alieni ordinis vsurpatores fuerimus, nec nostri officij quod postposuimus, nec alieni quod vsurpavimus, meritum obtinebimus: sed tanquam capite deorsum posito, & pedibus erectis [b] thymelicorum incessum imitabimur. Preterea si ex vestro iudicio fortè periculum mortis incurrerit, perpetes inimicitias & periculum vestri ordinis incurrere poteritis. Dico hæc ex dilectione fraternitati vestræ, quatinus salubri consilio iudicium hoc retractetis, & provida dispensatione, si aliter fieri non potest, maiora vitando pericula, minora potiùs subeatis. Val.

[b] in vno. v. c. temulentorum.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Radulfo de Balgenciaco salutem, & dilectionem.

CCXLVIII.

Mandavit mihi serenitas tua, quòd nostrum velles habere colloquium, vel per litteras in præsenti necessitate salubre consilium. de præsenti quippe negocio tuo scripsi Aurelianensi episcopo, [c] quod illi & tibi vtile mihi visum est; à quo poteris audire quid de hoc conflictu inter te & Comitem [d] sentiam, & pro tempore consulam. Tamen interim petitioni tuæ respondeo, vt quæcunque pactio inter te fuerit & Comitem, semper honorem ei deferas, & notam ei infamiæ non opponas. Sic enim dicit apostolus: *cui honorem, honorem: cui timorem, timorem.* Et alibi: *omnis anima potestatibus sublimioribus sit subdita.* Sic David quamvis rex

[c] epist. 247.

[d] Theobaldum. dicta epist. 247.

Roman. 13.

Digitized by Google

futurus, Saul perfido regi honorem detulit. & cùm [a] aliquando nactus esset opportunitatem occidendi, oram tantummodo clamidis eius incidit, & de hoc tantillo pœnitentia ductus cor suum percussit. & quamvis eum persequeretur, semper honoravit vivum, & planxit defunctum. A talibus ergo exemplum accipe, & ea quæ sunt pacis & fidelitatis erga dominum imitare. Si quam verò ab eo iniuriam expostulas, rationibus vtere, verba probrosa & contumeliosa dimitte, ne verba superba interminabile odium generent; cùm superbia humiliet, humilitas exaltet. Vale.

[a] *sic tres vett. codd. in aliis. aliquãdo esset ei opportunitas eum occid. Locus est Reg. lib. 1. cap. 24. de quo ca. dominus. 86. cau. 1. q. 1. & Gregor. in lib. de pastorali cura.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Girberto Parisiensi archidiacono salutem.

CCXLIX.

Cum actum & consensum [b] pari pœna condemnet apostolus, & per innocentes testes crimina comprobanda sint; non mihi videntur testes sufficere ad convincendam mœcham, quam vivente adultero, timore vel amore publicare vel accusare noluerunt. Quorum etiam quidam lenocinia turpitudinis adulteræ ministraverunt, & ita sicut ipsi nunc testantur, consentientes proculdubio fuerunt: & ideò sicut scitis, de se confessis non [c] est credendum super crimen alienum. Si tamen in aliis honesti sunt, & ex eorum accusatione fama crebrescit & fœdus rumor infirmorum conscientias percutit, cogenda est mulier vt ad arbitrium præsidentium de obiecto

[b] *ca. omnes. cau. 17. q. 4.*

[c] *epist. 229.*

Digitized by Google

crimine probatarum personarum testimonio se expurget. Vel si id facere non poterit, candentis ferri examinatione [a] innocentiam suam comprobet. Si hæc causa apud me ita ventilaretur, ita eam vellem tractari, ita rei veritatem investigari: nihil præiudicans sententiæ aliorum, qui forsitan aliter sentiunt, & talia negocia sæpius discutiunt. Val.

[a] *quam etiã probat in casu necessitatis, epist. 252.*

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, devotam vt patri obedientiam, debitam vt domino reverentiam.

CCL.

Quoniam in oculis apostolicæ maiestatis aliquam piè præsumo habere me gratiam, ea præsumptione aliquando cum aliqua spe peto ab eadem sede apostolica etiam ea quæ videntur esse contra rigorem apostolicum sed non sunt contra honorem apostolicum: quia non est indecens sedi apostolicæ cantare Deo misericordiam & iudicium. Cum ergo opportunum est, securus pulso ad [b] thronum iustitiæ: cum ratio exigit, cum pia præsumptione pulso ad thronum misericordiæ. Iudicium sine vlla disceptatione debet omnis iudex: de misericordia verò deliberandum est, vtrùm expediat an non expediat. Hæc non ignorantibus scribo, sed [c] ad hoc ista premitto, vt in quãcunque harum partiũ se vertat postulatio mea, aut petenti iustitia non negetur, aut piè pulsanti misericordiæ ianua non claudatur. Quod benè discernere poterit vestra paternitas, cùm summam nostræ

[b] *sic vocat epist. 46.*

[c] *al. ad hæc.*

Digitized by Google

petitionis audieritis, & per præsentes legatos, adventus sui causam cognoveritis. [a] novit enim vestra paternitas quãto tempore post mortem bonæ memoriæ [b] Anselmi archiepiscopi Cantuariensis, ecclesia pastore viduata languerit; quomodo rex Anglorum bona episcopalia in vsus seculares vsurpaverit, quanto studio episcopalem electionem ibi fieri non permiserit. nunc verò post increpationes vestras, post multas episcoporum diœcesanorum admonitiones prætaxata ecclesia consensu episcoporum, Rege tandem connivente elegit sibi in archiepiscopum Radulfum Rofensem episcopum, virum religiosum & honestum, scientia & moribus clarum. Hic in propria persona sedem apostolicam visitare secundùm [c] maiorum instituta deliberavit. Sed eum partim corporis debilitas impedivit, partim periculum Romani itineris deterruit. Mittit itaque prædicta ecclesia vice electi sui religiosas personas, & dictis & scriptis obnixè postulãtes, vt prædictum electum Cantauriensi episcopatui confirmetis, & dignitatem [d] ei pallij concedatis. ego quoque affectu fraternę caritatis & ausu paternæ dilectionis consulendo rogo, & rogando consulo, vt etiamsi aliter fieri non potest, cum aliqua tamen [e] dispẽsatione languenti ecclesiæ subveniatis, & propter ecclesiæ necessitatem, deinde propter vtilitatem & honestatem personæ, petentium supplicationibus aurem misericorditer inclinetis. Nisi enim medicinalis manus citò subveniat, prædicta ecclesia in veteres ruinas re-

[a] *al novit autem.*

[b] *obiit anno Dom.* 1109. *Pontificatus* 13 *vitæ* 76. *de quo Edinerus Anglus in eius vita.*

[c] *electi enim episcopi solebant Romam proficisci, vt etiam indicat epist.* 254.

[d] *honor pallij dicitur epist.* 50.

[e] *cuius vsum sæpè adprobat vt epist.* 174 214.

labetur, & vox dilatoria potentium sine modo vltra modum protelabitur. Cùm enim Dominus noster, qui institutor erat sabbati, misericordiæ opera faceret in sabbato, & redargueretur à Pharisæis quòd solveret sabbatum, spicas discipulis vellentibus, eorum murmurationi respondit: *si intellexissetis, misericordiam volo & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes.* & alibi: *an nescitis quia filius hominis Dominus est etiam sabbati?* per hoc doctores informans, quia tunc possunt legum [a] rigorem propter necessitates ecclesiasticas temperare, quando ipsa legum remissio nihil continet contra fidei veritatem, vel morum honestatem. His exemplis admoniti securè pulsamus ad ianuam [b] misericordiæ, credentes non esse indignum si apostolicus præceptum mittentis sequatur aut exemplum. Postremò quantum potest mens humana de alieno corde pensare, sanum nobis esse videtur consilium, vt eum paternè suscipiatis, quatinus vos liberalem filium & fidelem vobis adoptasse gaudeatis. Valete.

Matt. 12.

Marc. 2.

[a] *vide epist. 214.*

[b] *thronũ dicit epist. 258.*

Manassæ Dei gratia Meldensium episcopo, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister salutem & servitium. CCLI.

Quæsitum est nuper à parvitate mea ex parte abbatissę Iotrẽsis monasterij, vtrùm deliquerint presbyteri, qui cuidam ægroto ex consuetudine post prandium vomenti [c] viaticum dare non fuerunt ausi, eodem ægroto

[c] *ca. si quis de cons.*

consulente vt differrent in crastinum, quatinus hoc sacramentum [a] ieiunus acciperet, & ei sacramento debitam reverentiam pro viribus [b] exhiberet. quo audito languentis pietatem laudavi, & presbyterorum diligentem negligentiam in quo reprehenderem non inveni. Pius fuit in hoc languentis timor, pia fuit medicinæ [c] dilatio. In vtroque ergo non fuit culpabilis negligentia, sed salubris & cauta diligentia: vbi nec medicus suo defuisse videtur officio, nec moriens divino caruisse beneficio. Vnde Augustinus de acceptione eucharistiæ ita scribit: *Faciat vnusquisque quod secundùm fidem suam piè credit esse faciendum. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam se alteri proposuit Zacheus & ille Centurio, cùm alter eorum gaudens in domo sua suscepit Dominum, alter dixerit, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. ambo salvatorem honorificantes, quamvis non vno modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti.* Moneo itaque dilectionem vestram, vt rei veritatem investigetis: & si ita se veritas habet, nullum inde scandalum in ecclesia faciatis, ne aut nimiæ imputetur simplicitati, aut alicui occultæ cupiditati. Valete.

[a] *ca. legimus de consecr. dist. 2.*
[b] *al. exerceret*
[c] *sic v. c. anteà, laudatio.*
lib. de eccles. dogmat. cap. 53. & in ca. quotidie. de consec. dist. 2.
Luca. 19.
Matth. 8.

Radulfo Dei gratia Remorum archiepiscopo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, salutem & servitium.

CCLII.

A usu caritatis mitto paternitati vestræ præsentium latorem canonicum beati

Quintini, bonæ ſpei fratrem, vt pro Dei amore & noſtro negocium propter quod paternitatem veſtram viſitavit, diligenter attendatis, paternè dirigatis, quantum ſalva iuſtitia fieri poteſt, auxilio & conſilio ſuſtentetis. habet enim præſens frater ſororem quandam coniugatam, quam per coniecturas ſuſpectam habet maritus ſuus de adulterio, non in adulterio deprehenſam, non teſtibus convictam, nec ab aliquo accuſatam. Cùm ergo ita res ſe habeat, maritus tamen huius mulieris thorum coniugij deſeruit, & debitum coniugale ſubtraxit. Quod audiens pater generum ſuum convenit, & cauſam cur hoc faceret, diligenter inquiſivit. qua audita voluit filiam ſuam de obiecto crimine iureiurando purgare: & inſuper præcipiti voluntate & ſine conſilio addidit, quòd mulier examinatione [a] candentis ferri parata eſſet comprobare quod nunquam fuerit cum prædicto viro vna caro, de quo orta erat tam flagitioſa ſuſpitio. Paulo poſt ventilata eſt hæc cauſa ante iudices eccleſiaſticos, quorum quidam dicebant quòd in huiuſmodi cauſa non eſſet admittenda talis examinatio, in qua nulla iudiciario ordine facta præceſſiſſet accuſatio. Alij verò aliis ita diſſentientibus iudicaverunt, quòd iuſta eſſet iſta examinatio quam mulier obtulerat ex ſuo iudicio, non attendentes quia nemo [b] debet tentare Deum ſuum, quandiu habet quid faciat. Tunc enim tentat homo Deum ſuum, quando poſtpoſito ordine iudiciario per examinationem candentis ferri vel

[a] *confer epiſt.* 282.

[b] *ex S. Auguſtino, epiſt.* 74. *ſuprà.*

Digitized by Google

aquæ ferventis divinum requirit testimonium. Vnde Stephanus Papa Litberto Magontino episcopo: *Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent canones; & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore commissa sunt regimini iudicare. occulta verò & incognita illius sunt iudicio relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum.* Non negamus tamen quin ad divina aliquando recurrendum sit testimonia: [a] quando præcedente ordinaria accusatione omnino desunt humana testimonia non quòd lex hoc instituerit divina, sed quòd exigat incredulitas humana, sicut de iuramentis habemus in evangelio: *non iurabis omnino. sit autem sermo vester, est est, non non. quod ampliùs est, à malo est, non iurantis, sed iurare cogentis.* Cùm ergo ita omne iuramentum prohibeat præceptum evangelicum, Paulus tamen negotia ecclesiastica ita terminari permittit in ecclesia, vt propter infirmitatem litigantium, iuramentum finis sit in omni controversia. Non scribo talia ignoranti, sed commonefacio, vt quod novit prudentia vestra perficiat in hoc litigio, & in omni proposito sibi negocio. Valete.

Hæc iam relata epist. 74.

[a] iunge locũ epist. 249.

Matth. 5.

Hebr. 6.

Digitized by Google

Ludovico Dei gratiâ serenissimo Francorum Regi Domino suo, Ivo humilis Carnotensis minister eius praeceptis obedire, cui servire est regnare.

CCLIII.

[a] *al. donnus.*

Domnus [a] Godefridus Ambianensis episcopus, vir religiosus & honestus, nuper Belvaci hospitatus, ad colloquium nostrum pro humilitate sua venit, importabiles miserias suas & angustias quibus à violatoribus pacis vexatur, lacrymabiliter nobis aperuit, & consilium quomodo tanta mala mitigare posset, à me anxiè quæsivit. Quod cùm excederet vires meas, quia consilium sine fortitudine inutile esse solet, hoc vnum mihi præ cæteris occurrit, quatinus eum monerem, vt regiam maiestatem adiret, apud quam & consilium inveniri, & auxilij fortitudo valeat sociari. Ex iure ergo fidelitatis & dilectionis monemus & rogamus regiam maiestatẽ vestram, quatinus lacrymabiles eius conquestiones intenta aure perpendatis, & cor vestrum aculeis doloris eius suggerente pietate compungatis. Decet enim regiam maiestatem vestram, vt pactum pacis quod Deo inspirante in regno vestro confirmari fecistis, nulla lenocinante amicitia vel fallente desidia violare permittatis: ne si vni in hoc maximè principio parcere volueritis, multos in discrimẽ adducatis, cùm è contrario dicat scriptura: *pestilente flagellato sapiens sapientior erit, & intelligens* [b] *gubernacula possidebit.* Si ergo pœna malorum vtilis est sapien-

pacis publicæ violatores à rege puniẽdi.

Prou. 19.

[b] *prou. I. in vno v. c. hic leg. taberna-cula poss.*

ti, multo magis impunitas malorum nocitura est insipienti. Faciat itaque gladius regalis officium suum ad vindictam malorum, vt sicut pios colligit mansuetudine, sic impios coërceat iusta severitate. Sic devotio pauperum pro vestra salute Dominum orabit, & quod à salvatore postulaverit impetrabit. Valete.

Paschali summo pontifici, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, cum debita obedientia devota servitia. CCLIIII.

Pluribus de causis cogit me caritas frequenter pulsare aures vestræ paternitatis, vt mea admonitio vel petitio vtilis fiat his qui sedi apostolicæ minùs sunt noti, nobis autem benè cogniti. Non ergo gravet serenitatem paternã per litteras tantùm frequens visitatio, quam præsentia corporalis libentiùs exhiberet, nisi difficultas montium imbecillitatem meæ senectutis impediret. Quæ verba prælibavimus, vt importunitatem nostram excusemus, & opportunitatem paterni auditus impetremus. Rogamus enim paternam discretionem vestram pro domno Gaufrido Rotomagensi archiepiscopo, qui tunc tandem impetravit à principe suo Rege Anglorum, vt posset in propria persona sedem apostolicam visitare, [a] quã tamen non distulit visitare suis temporibus in persona aliena. Non ergo existimamus imputandum contemptui sedis apostolicæ quod necessitas imperavit, non torpor dissuasit,

[a] *electi enim episcopi tunc solebant adire Papam, vt indicat epist.* 250.

non neglectus retinuit : pro eo enim securè intercedimus, quia personam vtilem & honestam ab adolescentia sua & ab aliis didicimus, [a] & per nos experti sumus. Quia ergo ad altiorem locum in mensa [b] Domini sui vocatus est, gratias Deo referimus, & eum vt columnam immobilem in domo Dei confirmare præoptamus, & apostolicam discretionem nostris desideriis non sine ratione occurrere flagitamus. Valete.

[a] *al. & nos.*
[b] *alludit ad locũ lucæ ca. 4 epist. 31.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Radulfo abbati monasterij sancti Fusciani, patientiam beati Iob. CCLV.

Iam à longo tempore audivimus langorem tuum : & tam humanitatis intuitu, quàm pietatis affectu condoluimus. & si possemus competenter medicinæ remedia adhibere, pro competentia locorum & temporum opportunitate, si curabilem sciremus morbum, libenter studeremus aliqua remedia procurare. Verùm quia intervalla locorum & innumerabilium [c] onera negociorum nos ad hoc vacare non sinunt; cùm ipsa præsentia corporalis ad chronicas passiones curandas vix sufficiat, tutiùs nobis videtur medicinam non dare, quàm eam inutiliter vel perniciosè ministrare. Consilium ergo damus vt corporales molestias patienter supportes, quas pro igne purgatorio severa Dei misericordia tibi contulit ad purgationem vitiorum, custodiamque virtutum. Neque enim credimus tibi

[c] *de quibus sæpè conqueritur vt epist. 19.*

tibi timendum esse alium ignem purgatorium, si hunc patienter sustinueris, & in gratiarum actione permanseris. De cætero si videris in regimine monasterij te non posse sufficere, nõ consulo, vt tanquam arbor infructuosa occupes terram, sed des locum alicui de fratribus, quem congregatio regulariter elegerit, qui & monasterium regat, & tibi in quieto loco quãdiu vixeris filiali caritate serviat. Vnctionem verò quam semel accepisti, non æstimo [a] repetendam: quia secundùm institutum apostolicæ sedis, genus est sacramenti. Qui autem sacramenta Christi, & ecclesiæ repetit, iniuriam ipsis sacramentis ingerit. Vnctio enim infirmorum publicæ pœnitentiæ est sacramẽtum; quam non esse repetandam sicut nec baptismum testatur Augustinus, [b] testatur Ambrosius. Augustinus in epistola ad Macedonium: *cautè salubritérque provisum est, vt locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus vtilis esse ægrotis videatur; quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit.* Ambrosius in secundo libro de pœnitentia: *sicut est vnum baptisma, ita & vna pœnitentia, quæ tamen publicè agitur. Nam cotidie nos debet pœnitere peccati. sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum.*

[a] *ea. nihil de pœnit. dist. 3. sed repeti posse hodie definitum Concilio Tridentini sess. 14. cap. 3.*

[b] *videntur hæc detorta nec pertinere ad vnctionẽ de qua Iacobi. 5. ca. quamvis. distinct. 50. & eod. de pœnit. distinct. 3.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, fratri Rainardo, salutem & dilectionem.

CCLVI.

Novit dilectio tua quia primitivæ ecclesiæ formam sequi desiderans, vt prudens

Digitized by Google

Iudic. 16. Nazaræus in ecclesia beati Ioãnis Baptistæ professus es sanctitatem, professus communiter vivendi societatem, & tanquam [a] aliqua lucerna in domo Dei ad incrementum propositi tui lumen verbi minus doctis ministrare cœpisti. Nunc verò vt audio nescio quo spiritu fascinante, derelicta sociali vita non sine scandalo infirmorum ad eremum convolare deliberas, vbi tantùm offeras sacrificium turturum, postposita oblatione columbarum. Qua in re pẽsare debet prudentia tua, quòd Christus caput tuum, quem sequi debent membra cohærentia (quia sicut ipse ambulavit, nos ambulare præcepit) de secreto suo processit ad publicum nostrum, vt caritatem suam nobis commendaret, & suo nos informans exemplo per vitæ vias ad amissam beatitudinem reduceret. Tu verò postposito hoc exemplo communem vitam, cui te devovisti fugere desideras, in qua nullo vento vanitatis impediente solidam gloriam poteris conservare, & in solitudine [b] cordis ascensiones in corde disponere, multisque prodesse verbo & exemplo, & in secretis locis vitam tuam spectabilem magis quàm vtilem præbere, quod est gloriam tuam in pulverem deducere. *Psal. 7.* Quod si feceris, à voto tuo, à professione tua ex parte cecidisti; & qui tanquam duobus pedibus, id est sanctitate & communiter vivendi societate, per geminam caritatis viam cœperas repedare ad patriam; præciso vno pede, & præclusa vna caritatis via, dum quasi claudus [c] requiris religionis augmentum, timeo ne incurras la-

[a] *al. alia.*

[b] *sic dixit solitudinẽ mentis epist. 219.*

[c] *al. quaris*

Digitized by Google

mentabile detrimentum. Hæc dicens non cōdemno vitam anachoritarum, [a] sed præfero vitam communiter viventium, qui non tantùm sua reliquerunt, sed etiam propriis voluntatibus renunciaverunt, & ita semetipsos secundùm evangelicam admonitionem abnegaverunt. Qui si etiam ex obiectu visibilium aliquibus tentationibus afficiuntur; vel non inventa solitudinis opportunitate, vel ecclesiasticorum studiorum occupatione, facilè ab huiusmodi suggestionibus liberantur. Vita verò solitaria ideò inferior est, quia voluntaria & importunis cogitationibus plena, quæ tanquam muscæ minutissimæ de limo surgentes volant in oculos cordis & interrumpunt sabbatum mentis. Quarè punctionibus misera mens cruentata perdit decorem illum de quo dicit psalmista, *omnis gloria eius filiæ Regis ab intus*, cum currens per fantasias & vanas imaginationes [b] suas aliquando ita superatur, vt si opportunitas se offerret, facilè in tentationis suæ laqueum laberetur. Nec hoc ex coniecturis dicimus, sed ab his qui experti sunt vera esse didicimus, quos aliquando in communi conversatione hominum vidimus vixisse laudabiliter: sed quando ad solitariam vitam se transtulerunt, [c] ipsos eisdem confitentibus novimus fuisse lamētabiliter lapsos. Quòd si esum carnium culpas, qui aliquando [d] adhibetur mensis communiter viventium, considerare debes quia laudabilior abstinentia est sine [e] fœda concupiscentiæ flamma lautioribus cibis vti & non repleri, quàm cum fœda gulæ

[a] *hac de re latius agit epist. 192.*

Matth. 16. Luc. 9.

Psal. 44.

[b] *al. imagines vt epist. 10.*

[c] *al. ipsis*

[d] *al admisc|etur.*

[e] *S. August. in ca. 1. et 4. distinct. 41.*

Digitized by Google

Matth.3. Marc.1. flamma vilibus cibis ingurgitari. Sic Ioannes Baptiſta delectabilibus cibis vtens carnibus locuſtarum & melle ſilveſtri, laudatus eſt [à [a] Domino] de abſtinentia: Eſau verò vili cibo lenticula videlicet ingurgitatus, culpatus eſt de gulæ concupiſcentia. *Geneſ.25.* Hæc dicens non te doceo, ſed commonefacio vti bonum tuum ita diſpenſes, vt cùm perfectioni intendis, ne fias ſcandalum infirmis: quia ſatiùs eſt aliquando infirma tolerare, [b] quàm ſumma cum ſciſmate facere. Poſſem tibi multa in hunc modum ſcribere. Sed hæc, & alia caritati convenientia ſatis novit prudentia tua. Vale.

[a] *incluſa deſunt in aliis v.c.*

[b] *al quàm firma cum ſchiſ.*

Philippo Dei gratia Trecenſi epiſcopo, Ivo eadem gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter, ſalutem & ſervitium. CCLVII.

Gratias referimus liberalitati veſtræ, quòd memor beneficentiæ veſtrę diſſenſionem quæ inter domnum Odonem eccleſiæ S. Georgij priorem, & quoſdam fratres ſibi commiſſos orta fuerat per beati Quintini eccleſiam regulariter ſedare voluiſtis, & eoſdem diſſentientes ad prædictam eccleſiam tranſmiſiſtis. Sic enim [c] à paternitate veſtra & eccleſia vobis commiſſa inſtitutum eſt, vt eccleſia ſancti Georgij à vobis eccleſiaſtica & temporalia beneficia cum debita humilitate recognoſcat, ab eccleſia autem beati Quintini regularia inſtituta ſuſcipiat. Factum eſt itaque vt imperaſtis. Venerunt quidam ex diſſentientibus fratribus adverſus prælatum ſuum diſceptaturi, & ſententiam debitam pro meritis accepturi.

[c] *ſic v.c. antea à parvitate mea.*

Digitized by Google

Nos autem ſcientes, [a] quia *concordia parvæ res creſcunt, diſcordia autem maximæ dilabuntur*, paci & vnanimitati ſtuduimus. Et quia ſine eorum culpa tanta diſcordia fieri non potuit, perſuaſimus illis vt à prælato ſuo pro commiſſis veniam peterent, & indulgentiam poſtularent. Quo facto, facta eſt pax inter domnum Odonem & præſentes fratres, [b] & condicta inter præſentes & abſentes, ita vt qui cum eo remanere vellet, remaneret cum ſubiectione debita. Qui autem remanere nollet, fraterna caritate ſervata tranſiret ad eccleſiam beati Quintini, vel ad aliquam eccleſiam eidem adiacentem cum aſſenſu domni Odonis, & diſpenſatione [c] domni Radulfi abbatis. Reformata itaque pace noluimus pati vt alius in labores domni Odonis intraret, [d] qui ibi diu cum multo labore & ſudore congregavit quæ potuit, & pro ſcientia ſua fideliter diſpenſavit. Si autem zelus domus Dei in nimiam zelotypiam eum excitavit monuimus [e] etiam vt temperet zelum ſuum, &, ſecundùm apoſtolum, fiat infirmis infirmus, & omnibus omnia vt multos lucrifaciat. Remiſimus itaque eum ſub tuitionem veſtram & eccleſiæ veſtræ, vt vobis humiliter & obedienter ſerviat, & à vobis in neceſſitatibus eccleſiaſticis paternum auxilium fiducialiter petat. Quod poſtulo à paternitate veſtra, poſtulo à filiis veſtris, [f] Reinaldo præpoſito & archidiaconis veſtris, Petro Drogone, Ioſcelino, Simone, Odone camerario, vt pauperem eccleſiam verbo conſolentur, auxilio tueantur. Val.

[a] *ex Salluſtio*

[b] *ſic duo v. c. aliàs, & condita. epiſt. 114. ita eſt inter nos cõdictum, & epiſt. 189. iuxta condictum quod præceſſerat.*

[c] *al. donni.*

[d] *al qui ibi dudum cum*

[e] *al. eum vt*

1. Cor. 9.

[f] *al. Reinaldo.*

Paschali summo pontifici, Iuo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, dilectionem filij, & obedientiam subiecti. CCLVIII.

Quoniam apud sedem apostolicam viget misericordia & iustitia, à quibuslibet oppressis humiliter ad eam recurrendum est: vt ibi vnusquisque accipiat aut iustum pro rerum veritate iudicium, aut pium pro apostolica moderatione solatium. Vnde flexis genibus cordis supplicamus excellentiæ vestræ, quatinus causam domni Huberti Silvanectensis episcopi, [a] soli audientiæ vestræ reservetis, vbi eũ temeraria multitudo non terreat, nulla principum violentia cogat, sed sola veritas secundùm testimonium conscientiæ suæ prolata & probata defendat. Novimus enim quia præteritis annis cùm [b] domnus Richardus Albanensis episcopus apostolica legatione fungeretur, quia Trecis ab eodem legato concilium celebratum est, in quo à malivolis & æmulis personis crimen venditionis sacrorũ ordinum eidem episcopo obiectum est, sed propter insufficientiam accusantium personarum consentientibus in hoc episcopis, minimè probatum est. Sed prædictus episcopus tanti criminis infamiam cupiens evitare, ad arbitrium legati vestri, sicut testantur qui affuerunt, [c] spontaneus de obiecto crimine se purgavit, & innocentiam suam iureiurando comprobavit. Quo facto intelligimus causam istam iudiciario ordine fuisse decisam, & secundùm

[a] *confer epist. 244. & 103*

[b] *al. donnus Ricardus*

[c] *vnus v. c. spontaneus.*

tenorem legum non esse vlteriùs iterandam. Sed quia finitiva episcoporum iudicia ad apostolicam sedem sunt referenda, finem causæ suæ impositurus, & quæ dixerit per honestas personas confirmaturus, ad [a] thronum misericordiæ per nos & per alios sibi benivolos humiliter pulsat, quatinus sic erga eum observetur iustitia, vt non periclitetur innocentia: quod sine nostra intercessione sedem apostolicam facturam speramus. Sed voluntaria oris nostri approbari ab eà desideramus. Valete.

[a] *sic vocat epist.* 250.

Psal. 119.

Radulfo Dei gratia Remorum reverendo archiepiscopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, salutem & servitium.

CCLIX.

Præcepit sublimitas vestra Radulfo abbati sancti Quintini Belvacensis in virtute obedientiæ, vt visis litteris vestris infrà quindecim dies exequeretur iudicium ab episcopo [b] Ambianensi de molendino beati Quintini factum. Abbas ad hoc respondet se nullum iudicium de hoc negocio audiisse vel subterfugisse: quod tamen si factum fuisset non esset legi consentaneum, cùm lex [c] debeat esse iusta, possibilis, loco temporíque conveniens, quæ omnia defuisse huic negocio manifestè probat ratio. Non enim iustum est, vt incommoditatem quam sibi infert negligentia abbatis, aut pervicacia, alter reformet: cùm abbas studio subterfugiat munire

[b] *sic v.c. anteà albianẽsi*

[c] *idem scribit epist.* 189

Digitized by Google

ripas fluuij iuxta prata, de quibus controversia est, præterfluentis. Quæ si munitæ fuissent sicut eas vidimus & sæpè pertransivimus, de aqua quæ redundat in pratis nulla esset controversia. Item iustum non est, vt quod ab omnibus molendinis Belvacensis Leuæ [a] committitur, totum in molendum beati Quintini reflectatur. Quæ si ad statum suum pristinum redigerentur, tota hac controversia sopiretur. Abbas enim & quidam monachi sancti Luciani adversus ecclesiam beati Quintini veteres exercent inimicitias, qui quandiu habuit tutorem & defensorem, ab istis inquietationibus quievit, & per quadraginta quinque annos in quiete possedit. Præterea omnis obedientia possibilis debet esse, & sicut dictum est, tempori & loco congrua. Hæc autem vestra obedientia prædicto abbati cum tanto rigore iuncta, etiamsi per eum iuste esset adimplenda, propter rigorem hyemis & loca palustria nullo modo valet ad præsens impleri: quia nullus operarius in locis palustribus & aquosis hoc tempore prævalet operari. Si ergo per aliquam importunitatem vel surreptionem aliquid à vobis extortum est, rogamus paternitatem vestram, vt considerata rerum & temporum opportunitate cum discretione temperetis sententiam, vt & ecclesia beati Quintini non cogatur molendinum suum ita debilitare vt molendi officium perdat, & monasterium sancti Luciani, sub illis iudicibus qui negocium ordine iudiciario tractant, ius suum non amittat. Val.

[a] *In alio v.c. legitur leuga.*

Digitized by Google

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, [a] *Stephano Regis Cancellario, abundare spiritu consilij & fortitudinis.* CCLX.

[a] *huius meminit. 243.*

Nuper Aurelianis rediens domnus Galterius Carnotensis archidiaconus intimavit mihi fluctuationes cordis tui, & quomodo anima tua tabescat in malis, quærens quid potissimùm de sibi propositis eligat, aut fugiat: simulque addidit, vt secundùm audita dilectioni tuæ responderem, & consilium quod Deo inspirante sentirem sanius esse, prudentiæ tuæ rescriberem. Quibus auditis nihil vtilius tibi consulere possum, quàm vt iactes cogitatum tuum in Domino: quia ipse te ab omni fluctuatione liberabit, & tranquillitatem cordis in te reformabit. Hoc tamen vnum consilium præcipuè tibi do, vt voluntatem tuam voluntati Dei nunquam præponas, sed vocanti te ad agriculturam suam humiliter acquiescas, & dicenti tibi in loco humili posito. *Ascende superiùs*, minimè contradicas. Quid enim scis si ille omnipotens medicus hac via honesta te velit eruere de luto fecis, & confirmare in petra suæ dilectionis? Non enim terrere te debet, & à bono proposito removere, quòd domnus Papa non absolutè respondit petitionibus tuis, sive de retinendis honoribus tuis cum episcopatu Parisiensi, sive de Belvacensi ecclesia, vt aliter non transferatur ad eam Domnus [b] Gualo, nisi eum repetat eadem ecclesia. Novi enim consuetudinem Romanæ ecclesiæ,

Psal. 54.

Luc. 14.

Cancellarius Regis potest simul esse episcopus.

[b] *al. Vvalo. Adi. epist. 144.*

N B. quia non solet neque vult decretis suis patenter
a al. dispensatione. iunge can. sententiam. cau. 35. q. 9. idem repetit epist. 231. obviare. Solet autem [a] dispensatoriè multa infirma tolerare postquam patrata sunt, tam pro locorum necessitate, quàm pro personarum vtilitate & honestate. Neque aliter cogendus est summus pontifex contraria sibi scribere vel facere, ne cogatur dicere illud apostolicum: *si quid destruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me constituo.* (Gal. 2.) Hæc attendens fiducialiter ascende superiùs: quia cùm ascenderis, tolerantiam quam nunc absolutè non impetras, tum pro tua strenuitate, tum pro multorum te diligentium [b] mediatione, quantum res temperari poterit, salva honestate Romanæ ecclesiæ quod quæris, vt credimus, impetrabis. Val.

b sic duo v. c. in al. meditatione. supra epist. 180. eo mediante.

Henrico Dei gratia excellenti Anglorum regi, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, sic florere in regno terreno vt perfruatur æterno.

CCLXI.

Quoniam fama vulgante gloria vestra longè latèque diffusa est, oportet vt quod de liberalitate vestra fama prædicat, rerum veritas in se contineat. Sic enim verum possidebitis regnum, si & vos ipsum benè regatis, & subditos vestros virga iustitiæ ab iniquitate revocetis. Hæc est enim vera gloria Regum, sequi formam summi Regis, cui per psalmistam dicitur: *Virga directionis, virga regni tui: dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* (Psal. 44.) Hæc idcirco prælibavi excellentiæ vestræ, quoniam audivi vos

Digitized by Google

quandam filiam vestram cuidam [a] nostro parochiano, Hugoni videlicet filio Gervasij, desponsasse. Quos quidem parentes eorum gradu consanguinitatis esse testantur genitos, vt inter se nuptias contrahere non possint, nisi incestuosas, & ideo illicitas. Quod minimè decet regiam maiestatem, culpam videlicet in se admittere quam in aliis debet legum severitate punire. Vnde pro reverentia & dilectione vera [b] magnitudinem vestram præmonitam & præmunitam esse cupimus, vt honestè dum fieri potest, tales nuptias fieri non permittatis, ne tale coniugium si contra leges præsumatur, per leges dissolvi mereatur. Quod enim dicimus, non ex coniecturis facimus, quia præ manibus habemus scriptam genealogiam, quam scribi fecerunt nobiles viri de eadem tribu progeniti, & parati sunt ante iudices ecclesiasticos eandem genealogiam in tuto loco computare, & secundum legum instituta probare. Misi itaque vobis eandem genealogiam à trunco suo inchoatam, & vsque ad prætaxatas personas computando descriptam: quatinus ea perspecta rei veritatem discutiatis, & prudenti consilio ab illicita copulatione prædictas personas desistere faciatis. Non enim poterimus à legum tramite deviare, si viderimus parochianum nostrum maximè in pacto coniugali aliquod nefarium perpetrare, dicente apostolica sententia: *Incestis coniunctionibus nihil veniæ reservamus, nisi cùm incestum separatione sanaverint.* Cùm enim revereamur temporalium regum potentiam, magis nos revereri

[a] *ita ex v.c. malè anteà vestro, hunc propter pacem violatam excommunicatum posteà refert epist. 266.*

[b] *al. vestra*

citat epist. 225.

oportet æterni regis omnipotentiam : vt sic reddamus quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei sunt Deo. Genealogia autem vt dicitur sic se habet. Gonnors & Seufria sorores fuerunt. Ex Gonnors exivit Richardus. Ex Richardo Robertus. Ex Roberto [a] Gulielmus Rex. Ex Gulielmo Henricus Rex. Ex hoc Rege ista quæ datur filio Gervasij. Item ex Seufria exivit Ioscelina. Ex Ioscelina Rogerius de monte [b] Gummeri. Ex Rogerio Mabilia soror Roberti Bellimensis. ex Mabilia, Mabilia vxor Gervasij. Et ex ista Mabilia, Hugo filius Gervasij cui ista datur.

[a] *al. Vuilelmus*

[b] *vide Vuilelmum Gemiticensem, lib. 7. de ducibus Normannis, cap. 35. & 36.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, Pontio venerabili Cluniacensis monasterij abbati, salutem & dilectionem in Domino.

CCLXII.

Quæsivit à me tanquam divinorum secretorum diligenti scrutatore diligens dilectio vestra, cur inter verba sacramentorum in consecratione dominici calicis positum sit mysterium fidei: cùm Dominus inter mystica cœnæ verba dans discipulis corpus & sanguinem suum hæc verba non posuerit, nec aliquis evangelistarum evangelicis verbis à se dictatis hæc interseruerit. Nunc ergo cur in canone hæc verba posita sint videamus: deinde vtrùm ab evangelistis prætermissa sint, vel alicubi æquipollenter admissa, manifestè considerare poterimus. Scandalizati sunt enim, & [c] adhuc scandalizantur multi infirmi, quomodò sub

[c] *Ivonis enim tempore vigebat adhuc secta Berengarij.*

ſpecie elementorum ſumatur corpus & ſanguis Chriſti, cùm ſenſus humani nihil aliud renuntient niſi colorem & ſaporem panis & vini, propter quorum dubietatem poſitum eſſe credo in canone myſterium fidei, tanquam dicatur: ſacramenta quæ vides in altari, æſtimanda ſunt non ſpecie, ſed fide. aliud enim renuntiant oculi exterioris hominis, aliud tibi affirmant mentis oculi. Sic cùm Dominus dixiſſet diſcipulis ſuis aliquanto tempore antequam celebraſſet noviſſimam cœnam cum apoſtolis: *niſi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, multi ex diſcipulis abierunt retrò dicentes, *Durus eſt hic ſermo*, putantes quòd præciperentur carnes eius ſumere aut elixas in lebetibus, aut aſſas in verubus & ſanguinem cruentum ſorbere in calicibus. Dominus itaque ne hic error offenderet omnes, alios qui remanſerant his verbis inſtruxit, qualiter intelligendum eſſet quod dixit: *Verba quæ locutus ſum vobis ſpiritus & vita ſunt*: tanquam ſi diceret: verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritualiter intelligere debetis. Cibus de quo loquor vobis, non eſt eſca ventris, ſed cibus mentis. Si hæc verba Domini diligenter attendamus, myſterium fidei quod in conſecratione calicis Domini poſitum eſt, eandem ſententiam continere videbimus, nec aliunde canoni inſerta, niſi ex verbis dominicis aſſumpta cognoſcemus. De prima quæſtione veſtra reſpondi quod ſentio, ſine melioris ſententiæ præiudicio. De cætero Melchiſedech cõmemoratum inter ſacra myſteria non

Ioan. 6.

Digitized by Google

alium intelligo, quàm ipsum Regem Salem, cuius sacerdotium commendat apostolus. quia antequam institutum fuisset leviticum sacerdotium in oblatione panis & vini, præmonstravit nobis novi sacerdotij formam, sicut in Abel sacrificio præfiguratam videmus [a] innocentiam, & in oblatione Abrahæ commendatam videmus obedientiam, quorum omnium commemoratio ad hoc valere probatur, vt sicut prætaxati patres Deo placuerunt per fidem futurorum, ita nos placere studeamus per fidem exhibitorum, & ita probetur vna esse fides legis & evangelij, vmbræ & veritatis: licèt aliis & aliis præsignata sint figuris cùm essent futura, manifestis comprobata documentis cùm essent præterita. Possent hæc latioribus verbis explicari: sed hæc pauca sufficere videntur sapienti. Collectiones [b] canonum quos à me postulatis, & opuscula mea quæ his addi voluistis, in monumentum dilectionis per domnum Ernaldum modò monachum vestrum, olim clericum nostrum, transmisi vobis. Val.

hib. 7.

[a] *ita ex v. c.*

[b] *intelligit decretum, cuius prologus habetur inter has epistolas sub numero 288.*

* *nunc primùm editur. habetur etiã in fine antiqui cod S. Vict est autem eiusdem planè argumenti cum sequente epist. 264. conferatur cum epist. 137 quæ ad Belvacenses scripta est.*

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister Belvacensis ecclesiæ fratribus stare in adversis & resistere perversis. CCLXIII.

Recitata in mediũ * vestræ calamitatis epistola, nobis ex materia litterarum materies orta est lacrymarum. Siccis enim oculis legere non potuimus exilium vestrum, infestationes burgensium, domorum spoliationem,

terrarum invasionem: in quibus omnibus fuit impetus non ratio, & prævaluit æmula clericorum laicalis præsumptio. Cessare quidem à divinis [a] iustè vel iniustè, quid ad regem pertineat non videmus. Excessus enim clericorum si contigerit, non est vindicandus potestate sæculari, sed canonico iudicio puniendus est, & censura episcopali: cum tamen in huiusmodi interdicto nullus sit excessus, nihil præproperè factum, nihil videatur esse præsumptum. Vos ergo fratres Karissimi, quia scriptum est, *beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*, nolite turbari, nolite terreri. Deus enim in cuius conspectu intrat gemitus compeditorum, ecclesiam suam & si tribulari permittit, tamen non dimittit. Videte igitur dilectissimi, videte ne pro amissione rerum vestrarum, quod valdè timemus, deficiatis. Amor enim pecuniæ parit defectum, defectus opprobrium: quod nullatenus evadere potestis, si laicorum pedibus colla supponatis. Et si honor ecclesiæ per vos periclitatur, si rigor iustitię per vos adnihilatur, exemplum erit omnibus vobis quidẽ dedecorosum, aliquibus verò periculosum. absit autem vt ecclesia Belvacensis quæ floruit inter alias, tanti dedecoris nota decoloretur, absit vt libertas ecclesiæ per vos in servitutem redigatur. nos quidem indubitanter fratres Karissimi, nos quidem pro facultate nostra & pro voluntate vestra in omnibus & per omnia vobiscum sumus, & nos & nostra vobis offerimus, & rebus [b] consequimini si vultis quod voce promittimus. Valete. Angelus pacis vobiscum.

[a] *ecclesia enim Belvacensis suspensa erat à divino servitio, epist. 264.*

Matth. 5.

[b] *consequemini.*

Digitized by Google

Ludovico Dei gratia serenissimo & dulcissimo Regi Francorum domino suo, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, in eo regnare, cuius regnum est sine fine. CCLXIIII.

Quoniam regiam [a] sublimitatem libram convenit tenere pietatis & iustitiæ, sic oportet condiri iustitiam ex pietate, vt nec indiscreta pietas in subditis nutriat insolentiam, nec [b] nimius iustitiæ rigor opprimat innocentiam. Sic enim constat antiquorum regum floruisse & viguisse potentiam, vt aliquando peccata humilium subditorum dissimularent, aliquando tanquam filiorum ferula corrigerent: contumaces verò erectos districta animadversione [c] punirent, quatinus pœna redderet subiectos, quos impunitas & patientia faciebat erectos. Quibus prælibatis supplico excellentiæ vestræ flexis genibus cordis, vt in hoc appareat me obtinere gratiam in oculis regiæ maiestatis, quatinus pro Dei amore & nostro ita & clerum & populum [d] Belvacensem pro temeritate interfecti hominis tractare studeatis, vt & innocentia non gravetur, & temeritas incauta per surreptionem diabolicam concitata non superbientium vltione feriatur, sed pœnitentium virga corrigatur. Non enim decet; sicut dictum est, regiam moderationem æquo modo tractare subiectos: ne sub specie correptionis subrepat furor crudelitatis, & immoderatus terror dispergat in omnem ventum pópulum hactenus dilectum, à quo potest [e] regia maiestas

[a] *al. potestatem.*

[b] *in vno v. c. nec nimis erectus iustitiæ rigor.*

[c] *al. ferirēt.*

[d] *confer cum epist. præcedente, 263.*

[e] *al. regia potestas.*

maiestas præ cæteris vrbibus Galliarum honestum habere servitium. Quòd si in hoc non adquiescit consilio meo & precibus meis vestra sublimitas, hoc saltem à maiestate vestra impetrare satagit humilitas mea, vt consilium vestrum communicetis ecclesiasticis & honestis personis, quæ absque malivolentia & amòre vltionis velint & valeant sanum dare vobis consilium, non ad dispergendum & conterendum populum, quod crudelitati adscribatur, & post tempus factum vestrum pœnitentia comitetur. Si qua verò adversus decanum vel clerum vobis est controversia, moneo & consulo, vt vnamquamque personam iuxta ordinem suum examinari faciatis, & sub iudicibus ecclesiasticis causam cuiusque terminetis. Ita enim Regia maiestas in nullo minuetur, & cuique personæ suum ius conservabitur. De divino [a] autem servitio, à qua mater [b] Belvacensis ecclesia suspensa est, consilium sanum mihi minimè videtur: quia iste rigor alibi minimè servandus est, nisi vbi culpa sacrilegij, vel violatæ pacis [c] aliter vindicari non potest. Valete.

[a] vt ep 266.
[b] sic vocat epist.
[c] vt in fine epist. 50.

Ludovico Dei gratia dulcissimo & serenissimo Francorum Regi, temporali domino suo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, in eo vivere & regnare per quem Reges regnant. CCLXV.

Suggestum est excellentiæ vestræ quòd clerici Carnotensis ecclesiæ ius præpositorum suorum minuant, & quod longo vsu possederunt eis auferant. Vnde suadeo serenitati vestræ,

Digitized by Google

ne credatis omni ſpiritui, maximè ſua quęrenti, & non quę ſunt Ieſu Chriſti. Non enim minuitur aliquid de iure præpoſitorum vel aufertur, [a] ſed apoſtolica auctoritate interdicuntur eis illicitæ angariæ, & pauperum vexationes, quas non tantùm clericis, ſed nec laicis licet exercere vel exigere. Quod cùm ex relatione clericorum more eccleſiaſtico perventum ſit ad aures apoſtolicas, ne illicitæ angariæ ampliùs in pauperes eccleſiaſticos fiant, Papa [b] ſub anathematis vinculo prohibuit, & quod prohibuit ſcripto firmavit. Non poteſt igitur decretum apoſtolicum inconſulto apoſtolico vel à me, vel ab aliqua perſona, ſine periculo ordinis ſui deſtrui mutari vel minui. Vnde flexis genibus cordis ſupplico excellentiæ veſtræ, vt ſuper admonitione veſtra congruas mihi & eccleſiæ detis inducias, donec tranſacto fervore canicularium dierum poſſint legati Carnotenſis eccleſiæ ad ſedem apoſtolicam mitti, & permittente ſede apoſtolica conſervata iuſtitia & remota pauperum oppreſſione, ſine periculo eccleſiæ veſtra voluntas adimpleri. Interim autem rogo & moneo regiam maieſtatem veſtram, vt cum eccleſia pacem habeatis, nec de peccato alieno peccatum veſtrum cumuletis. Decet enim regiam maieſtatē regiam viam tenere, nec cupidorum ambitionibus aures [c] aut linguam inclinare Sciatis enim quia de iure prępoſitorum nihil volo minui, vbi eis iuſtitia & quieta poſſeſſio legitimè poterit ſuffragari. Valeat & vivat per longa tempora virtus & gloria veſtra.

[a] *coniunge epist. 271.*

[b] *Paschalis, vt indicat epist. 271.*

[c] *quia dicebant hoc privilegium ecclesiæ factũ contra iura regia & ideò regem seduxerant, vt ait ep. 271.*

Digitized by Google

Omni Dei gratia Prænestino episcopo & sanctæ sedis apostolicæ legato, Iuo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, obedientiam & salutem.

CCLXVI.

Sicut visito presentiam vestram per legatum & litteras, sic visitarem propria persona, nisi adhuc detineret me ex longa infirmitate cõtracta debilitas. In primis itaque suggero simpliciter incedenti vestræ sollicitudini, vt non credatis omni spiritui. Suasit enim Hugo [a] filius Gervasij propter violatam pacem se esse iniustè excommunicatum, & terræ patris sui iniustè divinum [b] officium esse interdictum: quia dicit ea die qua vocatus erat ad iustitiam, se à domino Rege suo fuisse detentum. Quæ excusatio adversus pacem violatam apud nos nullius momenti est, quia Rex & princeps hãc licentiam dederunt militibus suis, vt absolutam fidelitatem iurarent paci & iustitiis pacis infra septem dies, quibus moniti essent se venturos ad iustitiam, nisi eos detineret aut proprij corporis invaletudo, aut propriæ personæ violenta detentio, nec Rege excepto nec Domino. Vnde si prætaxatum Hugonem sine satisfactione absolverem, haberent me parochiani mei sicut ethnicum & publicanum, & ille cuius bona diripuit, vsque ad novissimum quadrantem totum quod amisit à me repeteret, & de me & de meis quàm graviùs posset talionem exigeret. De cætero supplico sanctæ sollicitudini vestræ, vt ad terminandam causam quam

[a] *cuius mentio epist. 261*

[b] *vt ep 264.*

confer epist. 267. & 268

Digitized by Google

tertio calendas Septembris inter me & abbatem maioris monasterij statuistis, latus vestrum muniatis prudentibus & religiosis personis, quæ nec falli quærant nec fallere, nec precio vinci nec precibus. In hoc enim monachi confidunt, quòd multis multa & magna promittunt. Vt autem huius rei noveritis veritatem, breviter vobis aperiam, latiùs vobis dicturus vel scripturus, si Deus dederit opportunitatem. Hæc enim ecclesia, in municipio quod Curvavilla dicitur sita, à fundatore suo in honore sancti Nicolai canonico ordini fuit deputata: & hæc prædicti fundatoris devotio, episcopali auctoritate, & anathematis severitate roborata. Defuncto autem fundatore successor eius nomine Ierogius ascivit quosdam monachos cæmentarios, quorũ monasterio promisit se daturum prædictam ecclesiam, si muro munirent prætaxatum municipium. Quod audientes monachi maioris monasterij, qui in vicina quadam cella morabantur, nolentes habere alterius monasterij monachos sibi vicinos, inconsulta Carnotensi ecclesia, cuius iuris est prætaxata ecclesia, non tantùm canonicali iure, sed etiam parochiali acceptis à Ierogio duabus præbendis, ecclesiam illam contradicentibus clericis loci illius invaserunt: nec tamen communionem canonicorũ, nisi quorundam assentatorum habere potuerunt. Vnde quidam ex illis religiosus & litteratus nomine Robertus, cum quibusdam aliis dominum Hugonem Diensem episcopum adiit, qui tunc erat [a] sedis apostolicæ legatus, & in auribus eius pri-

monachi cæmentarij.

NB.

[a] Papa Gregorij septimi epist. 274.

vatim & publicè clamorem de hac invasione ventilavit: qui acceptis litteris à legato domum rediens, prædictis monachis prædictæ ecclesiæ invasionem per has literas interdixit. Illi verò infra præscriptum terminum ecclesiam dimiserunt, & de cætero per triginta & duos annos aut eo ampliùs absque synodali reclamatione quietam reliquerunt. Nunc verò cùm ordinem canonicum non dissipare, sed in melius in ipsa ecclesia consensu clericorum studerem promovere, monachi [a] dæmoniaca invidia moti voluerunt in alienam messem falcem mittere, & me episcopali iure privare. Quòd verò dicunt hanc ecclesiam ab antecessore [b] meo eis fuisse concessam, quicquid dicant, Carnotensis ecclesia cuius ipsa membrum est, ignoravit; & quòd ibi invaserunt illo minimè reclamante vel adiuvante amiserunt. Hæc breviter scripsi, vt ad defendendam veritatem arctiùs vos accingatis, & clericalis ordinis, in [c] quo estis, quantum potestis, ruinas relevetis. Valete.

[a] de quorum violentia conqueritur epist. 268. & de calumniosis obiectionibus ep. 274.

[b] de quo ep. 1. & 2.

[c] similis locus epist. 36

Cononi Dei gratia Prænestino episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, devotam & debitam legatis apostolicis obedientiam.

CCLXVII.

Invitavit me sollicitudo vestra ad agendam causam vel per me vel per vicarios meos de ecclesia sancti Nicolai adversus monachos maioris monasterij, quæ sita est in municipio quod Curvavilla dicitur: quam aliquando

Digitized by Google

contra iura ecclesiastica occupare præsumpserunt. Sed secundùm legum [a] tramitem, quod ab eis contra leges præsumptum est, præcipiente legato apostolico [b] domno Hugone Diensi episcopo, per leges dissolutum est. Hanc igitur causam idcirco tractãdam suscepi, quia in propria persona me eam posse tractare putavi. Nunc verò quia adhuc equitare vel vehiculum aliquod sustinere non valeo, supplico sanctitati vestræ, quatinus ita sincerè tractari faciatis causam istam, vt propter insufficientiam vicariorum nullum præiudicium patiatur absentia mea, sed potius si necessarium fuerit, secundùm tenorem canonum, congruo loco vel tempore exspectetur præsentia mea. Quicquid enim monachi dicant, si præsens essem, probarem irrefragabiliter nihil monachos illos in prædicta ecclesia habuisse nisi per invasionem, partim clericis de loco suo expulsis, partim comminationibus territis, partim graviter percussis; nec firmamenta [c] chartarum habere sive de apostolica manu, sive de episcopali, nisi extorta per subreptionem [d] Sic ergo in hac causa sollicitudini vestræ providete, vt cum fama huius rei longè latéque sonuerit, honor sit Dei & sanctæ romanæ ecclesiæ. Valete.

[a] *Can. vides dist.* 11.
[b] *al. donno. is fuerat legatus in Gallis sub Papa Gregorio septimo. ex ep.* 274.
confer eum epist 268. *&* 274.
[c] *al. cartarũ.*
[d] *sequentia addita sunt ex v. c.*

Episcopis Vualoni Belvacensi, [e] Gulielmo Catalaunensi, Gaudefrido Ambianensi, Clarebaldo Silvanectensi, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, spiritu scientiæ & pietatis, & zelo iustitiæ abundare.

[e] *al. Vvilelmo Cataldunensi.*

CCLXVIII.

Cum secundùm decretales paginas & scita canonum omnes controversiæ ecclesiasti-

Digitized by Google

æ in locis in quibus ortæ ſunt primò ſint diſcutiendæ,& niſi appellatum fuerit terminãdæ; abbas maioris monaſterij poſtpoſito ordine iudiciario, contempta fraterna caritate, & iniuſtum & inordinatũ clamorem de me detulit ad ſedem apoſtolicam, qui nullam feceram ei iniuriam, immò iudicio eccleſiæ mihi commiſſę, præſente [a] Gualterio archidiacono & Hugone [b] ſubdecano cum pluribus aliis omnem obtuleram iuſtitiam. Vnde in auribus domni Cardinalis & veſtris & totius huius conventus hãc primitùs expoſtulo iniuriam. Qua de re ſi dilata vel denegata mihi fuerit iuſtitia, vt res non ad ordinem redigatur, longè latèque clamabo dictis & ſcriptis, quia ægrotanti & impetum monachorum ferre non valenti infertur violentia. Hæc enim cauſa præcepto domni Hugonis Dienſis epiſcopi, quondam ſedis apoſtolicæ legati, in [c] concilio Exoldunenſi me præſente & audiente cum quibuſdam aliis Carnotenſibus clericis præciſa eſt. Et ideò ſi in cauſa non eſſemus, cũ cæteris epiſcopis canonicè iudicaremus quia vlteriùs repetẽda non eſt. Quod autem dico, honeſtarũ perſonarum teſtimonio comprobari poteſt, quæ clamorem canonicorum eccleſiæ de qua agitur, in pluribus conciliis audierũt,& iudicium de removendis ab eccleſia monachis certiſſimè cognoverunt. Huius remotionis teſtis eſt etiam tricennalis quieta poſſeſſio, in qua toto hoc tempore canonici canonicis in prædicta eccleſia ſucceſſerunt, nec recedentes nec accedentes aliquam canonicam calumniam à monachis audierunt. Ego quo-

confer epiſt. 267. & 274

[a] *al. Gautero*
[b] *ſic v.c. anteà, ſubdiacono. ſubdecani meminit ep. 54. & 204. vt etiã ſubdecaniæ piſt. 182.*
[c] *cuius etiã mentio epiſt. 181.*

Digitized by Google

que totq hoc tricenario nullum clamorem canonicum apud antecessorem [a] meum, de cuius concessione confidunt, super hoc factum cognovi, & in viginti quinque annis, [b] quibus in episcopatu moratus sum calumniam canonicam vel apud me, vel apud concilia provinciarum, vel generalia aliquando factam audivi. Quicquid ergo monachi dicant, hæc sicut à me dicuntur, [c] si necesse sit, probabuntur. Quibus possem multa addere, sed ista credo ad defendendam iustitiam meam prudentię vestrę posse sufficere. Ordo autem rerum gestarum diffusiùs in litteris Cardinali missis continetur, quarum exemplar vestræ sollicitudini transmisi, vt ex eis veritas certiùs possit agnosci. Valete.

[a] *Gaufridū, epist 266.*

[b] *Ivo iā 25. annis episcopus Carnotensis.*

[c] *al. si necesse fuerit, ita p.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister, [d] Bernerio Beneuallensis monastery abbati & fratribus sibi commißis, abundare visceribus fraternæ dilectionis. CCLXIX.

[d] *al. Bernero.*

Quoniam divina gratia fratrem præsentium portitorem prævenit in benedictionibus dulcedinis, vt eundo de virtute in virtutem, arduas vias patrum studeat sequi, & post longam cœnobiticæ conversationis experientiam, solitariæ quietis dulcedine desideret perfrui, & in solitudine [e] mentis dominum dominorum in Sion contemplari: non nobis fraudandus à desiderio suo videtur, sed confovendus & promovendus, vt non frigescat aut tepescat in eo divini amoris tam pia devotio. Monemus ergo vt in hoc boni fratris proposito

[e] *vt epist. 219. & cordis, ep, 256.*

Digitized by Google

nulla mentes vestras titillet invidia, neque eius tanta promotio fraternæ famæ videatur esse diminutio, tanquam placere & se præferre studeat in oculis hominum, qui in hoc proposito soli contendit placere patri luminum. Vnde & si non est datum omnibus imitari, nolite tamen adversari, neque extinguere in eo spiritum ardentem & lucentem, & talia desideria suggerentem. Vale.

Turgedo Dei gratia [a] Abricensium episcopo, Ivo eadem gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister, paracleti consolatione refoveri. [a] *al. Ambricensium. al. Abrincensiũ*

CCLXX.

Quoniam cùm patitur vnum membrum debent compati omnia membra, auditis tribulationum vestrarum angustiis, compassus sum & condolui. Certum tamen vobis consilium dare non audeo, quod sine offensione alicuius potestatis vos sequi posse non video. Cogit enim vos ex vna parte legatio apostolicæ sedis, vt præceptis eius obediatis: vrget vos ex altera regia potestas, vt resistatis. Cùm igitur sibi invicem adversentur præcepta apostolica & regalia, sanum consilium nemo vobis dare potest aliud quàm quod Susanna dictante spiritu sancto sibi dedit: *melius est mihi incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei mei:* videlicet, vt aut apostolicæ sedi in legatis suis plenariè obediatis, aut principaliter ad sedem apostolicam vicarios vestros mittatis, qui ibi pro vobis satisfacient, & gratiam sedis Dani.13.

apostolicæ vobis restituant. Alioquin anathematis vinculum rumpere potestis, solvere [a] non potestis. In his omnibus ambiguitatibus det vobis Dominus spiritum consilij & fortitudinis, vt & sana sapiatis, & eadem fortiter impleatis. Valete.

[a] *al. solvere autem*

Paschali Dei gratia summo pontifici [patri & domino suo] Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, integram & devotam pro viribus obedientiam.

inclusa desunt in nonnullis v.c.

CCLXXI.

Gratias referimus summæ paternitati vestræ, quòd per præsentium latorem perspectis litteris nostris, [b] confirmastis optatum privilegium communi clero Carnotensis ecclesiæ contra rapacitatem præpositorum, ad compescendam oppressionem [c] ecclesiasticorum pauperum. Adversus quod duo ex præpositis, quos præsentium lator celsitudini vestræ nominabit, pertinaciter se erexerunt, & regiæ potestati ad diminutionem sui regni hoc privilegium [d] factum esse suggesserunt, & ita in apostolicam sedem si animadvertere velit, ad perpetuam infamiam suã graviter deliquerunt. Vnde pro ipso clero & cum ipso clero flexis genibus cordis supplico excellentiæ vestræ, quatinus repetitis scriptis decretum vestrum corroboretis, & qua pœna feriendi sint præsencialiter isti apostolici decreti contemptores, manifestè & sine ambiguitate verborum, ecclesiæ Carnotensi cum terribili gladio ex vtraque parte inobedientiam feriente dirigatis. Isti

[b] *confer epist. 265*

[c] *l. 2. c. de episc. & cler.*

[d] *præpositorum rapina velata nomine iuris regij: quibus ne aures inclinet, monet regem epist. 265.*

enim ad hoc Regem[a] seduxerunt quomodo voluerunt & valuerunt, vt minaces litteras adversus clerum mihi mitteret, continentes cum minis quòd bona clericorum sibi accepturus sit vbicunque poterit, nisi privilegium vestrum destruatur, & rapacitas præpositorum in pace concedatur. Has itaque litteras excellentiæ vestræ misi, quibus visis in suggestores earum severam sententiam dictetis: quatinus infamiæ semper subiaceant, nisi ij qui hac occasione res suas amiserint, eas ex integro recipiant. Ita enim & oppressionem pauperum relevabitis, & ceteros à simili prævaricatione compescetis. De precariis verò, quas iam bis in Carnotensi ecclesia vetuistis, similiter obnixè precamur, vt nunquam mutetur vestra sententia, sed magis confirmetur. quia quando personaliter accipiebantur, oriebantur inde illicita emptio & venditio inter accipientes & non accipientes, & fœda contentio, iræ, rixæ, ęmulationes, inimicitię, & multa illicita, quæ radicitus evellenda esse ab ecclesia sancire debet vestra excellentia. De cætero & ego & clerus celsitudini vestræ supplicamus de hoc præsentium latore, vt si quid adversitatis ipsi causa huius negocij contigerit, apostolicam manum & vindicem & adiutricem sentiat. Nam cùm ante hoc negocium in pace esset, nunc & à Rege & à Comite Carnotensi sub obtentu aliarum occasionum minis atque odiis circunvenitur, nec tamen & se & sua pro ecclesia & pro pauperibus devotè, & misericorditer impendere desistit. Deprecamur etiam, si quid de hoc negocio postulaverit quod præsenti

[a] *Ludovicum vt constat ex epist. 265.*

de precariis can. 4. 5. & 6. can. 10. 1. 2.

Digitized by Google

paginula non contineatur, vt ipsum tanquam nos in hac re audiatis. Valete.

Reginaldo Dei gratia Andeguvensi episcopo, Ivo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister, sic gregem sibi regere creditum, vt non tristis neque gemens cogatur æterno iudici pro eo rationem reddere. CCLXXII.

Cum nobis sacerdotibus ad hoc dominici ovilis cura commissa sit, vt oves nobis commissas per pascua vitæ ducere studeamus; non oportet [a] vt ovem errantem ita ab vnitate gregis irrevocabiliter separemus, quatinus eam devorandam luporum faucibus exponamus. Exigit enim cura nobis commissa, vt potiùs ovem errantem per devia sequamur, & [b] cum scarificatione, & cruentatione laterum, si necesse sit, per dumeta & spineta nos coartemus, vt eam ovili suo restituere valeamus. Quæ verba dilectioni vestræ prælibavimus, quia pro quadam parochiana vestra, nomine Matilde, rogare sollicitudinem vestram ab dño Gaufrido dilecto nobis, cuius consanguinea est, rogati sumus, quatinus errores & lapsus eius ita misericorditer & discretè attendatis, vt postposita omni simultate, deleto omni rancore, consilium vitæ quærentem non abijciatis: sed exemplo summi pastoris, qui peccatricem lacrymantem suscepit, vulnera eius sanare, & ad viam salutis & honestatis eam reducere studeatis. Cum enim vita Domini Iesu [c] disciplina morum fuerit super terram; tunc rectè per vias vitæ incedimus, cùm ea vitamus quæ eum

[a] *confer cum epist. 279.*

[b] *sic ex duobus v.c malè anteà, cũ sacrificatione.*

Luc. 7.

[c] *vt ep. 279.*

Digitized by Google

vitasse cognoscimus, vel ea [a] facimus quæ eum fecisse didicimus. Plura diceremus, sed prudentiam vestram multiloquij fastidio onerare formidamus.

[a] *al. imitamur.*

Cononi Dei gratia Prænestino episcopo, sanctæ sedis apostolicæ legato, Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister salutem & obedientiam.

CCLXXIII.

Novit vestra sollicitudo, quia vaccæ quæ arcam portabant, relictis fœtibus domi Bethsamis ibant, & cùm pro fœtibus mugientes retrò aspiciebant, non tamen à via exorbitabant. Quod attendere debet sollicitudo vestra: quia licet ab obediendia sedis apostolicæ nulla ratione dissentire velimus, tamen aliquando fraternæ compassionis affectu, pro fratribus in tribulatione positis, sedem apostolicam, vel vicarios eius compellare compellimur; vt moderato rigore iustitiæ, amicis & familiaribus nostris aliquod consolationis remedium impetremus. Vnde pro Baiocensi episcopo iustis de causis nobis amicissimo sollicitudini vestræ supplicamus; quatinus excõmunicationem in episcopos Normanniæ intentatam ita in eo tẽperetis, pro amore Dei & nostro, & cæterorum pro eo supplicantium, vt si episcopale officium ei concedere non potestis, saltem introitum ecclesiæ ad tempus non negetis. Sub alieno enim iure [b] tanquam sub torculari positus, dolet & gemit se nihil plus posse quàm permittitur. Vnde iterum & iterum supplicamus, vt apud vos

lib. 1. Reg. c. 6.

confer epist. 270.

[b] *Regis scilicet. nam in tribus vett. codd. hac ep. habet argumentum sequens de episcopo qui dolebat & gemebat se nihil plus posse quàm a Rege permittebatur.*

Digitized by Google

pro eo nostra valeat intercessio, quàm à nobis non extorquet nisi sola fraternæ caritatis affectio. Valete.

Paschali summo pontifici, Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, cum plena obedientia plena salutis gaudia. CCLXXIIII.

confer epist. 267. & 268

Causæ, quam inter me & abbatem maioris monasterij coram Prænestino episcopo sedis apostolicæ legato fieri præcepistis, præpediente corporis infirmitate interesse non potui: responsales tamen meos & litteras meas calumniosis monachorum [a] obiectionibus obviantes eidem legato vestro & episcopis, quos ad hanc causam tractandam convocauerat, transmisi. Quarum litterarum veritatem cùm monachi nullo iudiciario ordine infirmare valuissent, nondum aliquo iudicio prægravati, vel aliqua in eos data sententia, non confidentia iustitiæ, sed causa afferendæ moræ, absentem & ægrotantem me ad apostolicam sedem [b] invitaverunt: cùm ego per responsales meos obstringere me vellem ad ea infirmanda quæ mihi obiecerant, & ea iudiciario ordine comprobanda, quæ litteris meis iniustis eorum obiectionibus responderam, si infirmitati meæ indulgeretur locus opportunus & tempus opportunum. Vt autem summam veritatis breviter concludam; noverit vestra sanctitas, quia nullam investituram illius ecclesiæ de qua controversia, nec in toto, nec in parte habuerint, nisi per invasionem aut subreptionem. Quæ invasio cùm

[a] *quorum inuidiam demoniacā vocat epist. 266.*

[b] *simili de re conqueritur epist. 219.*

ad aures domni Hugonis Diensis episcopi delata fuisset, qui tunc temporis legatus erat Papæ [a] Gregorij, missis litteris prædictam ecclesiam à monachorum invasione liberavit, & canonicis ibidem serviẽtibus apostolica auctoritate quietam reliquit. Ab eo ergo tempore eadem ecclesia nullam inquietudinem, nullum clamorẽ legitimum, vel in capitulo Carnotensi, vel in synodo provinciali, vel in concilio generali sustinuit, sed sub suo episcopo clericis [b] vicissim sibi succedẽtibus per triginta aut eo amplius annos in clericali ordine militavit. Nunc verò cùm vellem eorundẽ clericorum vitam vel ordinem ad meliorem statum erigere, monachi adversus me surrexerunt, & propositum [c] meum iniustis calumniis impedierunt. Et cùm eis nullam iustitiam denegassem, præpostero saltu & postposito ordine iudiciario ad aures apostolicas iniuriosam calumniam detulerunt. Flexis igitur genibus cordis supplico sanctitati vestræ, vt hanc iniuriam meam vestram reputetis, & intra provinciã nostram sub iudicibus à paternitate vestra ordinatis causam hanc in loco vicino, in quo possim meam exhibere pręsentiam, tractari & terminari iubeatis, aut monachos cognito ordine rerum ab iniusta calumnia cessare faciatis. Misi itaque paternitati vestræ litteras quas scripsi legato vestro, [d] & episcopis quos ad hanc causam idem legatus convocaverat, vt in eis veritatem quã probare paratus eram in loco opportuno liquidè cognoscatis, & ita propulsãdæ iniustitiæ, & defendendæ iustitiæ meliùs providere valeatis. Quæcũque enim de hac causa ibi-

[a] *septimi scilicet, vt constat ex eius regesto lib. 9. epist. 15. & seq.*

[b] *al. viritim*

[c] *ita v. c. antea, meum multis cal.*

[d] *Cononi, ex epist. 267*

Digitized by Google

dem continentur, paratus sum canonicè probare, si imbecillitati meæ indulgeatur locus opportunus & tempus opportunum. Consulat igitur beatitudo vestra famę suæ, vt nullũ præiudicium apud vos fieri permittat senectuti & imbecillitati meę, vel demembrationem ecclesiæ mihi commissæ. De cætero obsecro per viscera paternæ misericordiæ, vt si aliquis clericorum Carnotensium aliqua surreptione à vobis impetrare voluerit vt ei geminetur honor ecclesiasticus, non adquiescatis ne prævaricationi imputetur, & pernitiosa consuetudo quæ abolita fuerat, redintegretur. Sub eisdem precibus commendo paternitati vestræ ecclesiam beati Ioannis Baptistæ, & eiusdem ecclesiæ abbatem præsentium portitorem; vt quod pro necessitate pusilli gregis sibi commissi postulaverit obtineat, vnde religio loci sibi commissi crescat & vigeat. Valete.

Cononi Dei gratia Prænestino episcopo, sedis apostolicæ legato, Iuo eadem gratia Carnotensis ecclesiæ minister salutem & obedientiam.

CCXXXV.

Nuper accepi litteras vestras, continentes excommunicationem eorum qui Nivernensem Comitem ceperunt, vel captioni eius interfuerunt, vel de spoliis eius aliquam partem acceperunt, vel auxiliũ in hoc dederunt excepta sola persona [a] Theobaldi Comitis, cui inducias vsque ad octavas omnium sanctorum donastis. Et tamẽ nisi interim comitem Nivernensem

[a] *al. Tebaldi.*

nenſem reddat, ex tunc eum eidem excommunicationi ſubieciſtis. Has itaque litteras[a] Teobaldo Comiti legi & exponi feci, vt audito rigore eccleſiaſtico fortè apud ſe cogitaret, vel Deus ei inſpiraret, vt prædictum Comitem reddat, & terræ turbatæ, & graviùs turbandæ, pacem reſtituat. Quibus auditis & intellectis miratus eſt valdè, quòd Rex apud iudices eccleſiaſticos clamorem de [b] eo fecerit, qui nullam ei, cùm dominus eius ſit, iuſtitiam denegaverit. Offert itaque ſe ad omnem iuſtitiam ante iudices pacis, eo ordine quo rerum geſtarum ordo poſtulaverit, in omni loco ad quem ſecurus ſuas poſſit, & in quo ſecurus ſuas poſſit [c] exercere actiones, & probare: exacturus tamen priùs iniuriam ſibi factam, quòd præproperè & inordinatè milites ſui excommunicati ſint, qui vel nihil inpactum pacis deliquerunt, vel nullam inde iuſtitiam denegaverunt. Auditis itaque eius reſponſionibus conſilium mihi fuit, vt reverendas perſonas religioni veſtræ tranſmitterem, qui verba Comitis & hæc & alia vobis referrent: vt de his cum Domino Rege tractetis, & inter eum & Comitem pacem componere ſtudeatis. Ita enim Comes verbis defendit ſuam innocentiam, & Regis & Comitis Nivernenſis exaggerat iniuriam, vt iuſtam cauſam habere videatur, niſi iudiciario ordine & invincibili ratione convincatur. Sciat autem veſtra prudentia, quia in propria perſona me his actionibus præſentaſſem, ſi imbecillitas corporis me permitteret equitare, & laborem itineris ſuſtinere. Communicato ita-

[a] *al. Tebaldo.*

[b] *pacis violatores excõmunicari ſolebant, vt epiſt. 61.*

[c] *al. exercere.*

Digitized by Google

que consilio cum episcopis & iudicibus pacis ita hanc controversiam sedare studete, vt qui ex adverso stat, non habeat quod reprehendat; & pax ecclesiarum & quies pauperum in sua stabilitate permaneant. Dicit enim Comes, quòd libenter reddet aut recredet Comitem Nivernensem, si auditis eius rationibus iudices pacis in hoc consenserint, & dictante iustitia iudicaverint. Valete.

Paschali summo pontifici, patri & domino suo Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister, debitum & devotum obedientiæ famulatum.

CCLXXVI.

Quoniam sedes apostolica omnium piè pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filiis suis tribulationem patientibus tanquam ad materna viscera consolationis concurritur, vt ab ea lac parvulis, solidus cibus adultis, pro cuiusque necessitate ministretur. Vnde Eboracensis ecclesia in partibus occidentis posita, diu pastore desolata, tam per filios quàm per familiares suos ad aures matris suæ piè pulsat, vt in tribulatione posita maternæ misericordiæ viscera inveniat. Elegit enim prætaxata ecclesia venerabilem virum nomine Tustinum [a] in archiepiscopum: qui quantum ad personam pertinet, continentis est vitæ & honestæ famæ, & vtilis, quantum humana conscientia de alterius vita potest iudicare sanctæ Dei ecclesię. Huius consecratio studiosè dilata est, propter indebitam consuetudinem,

[a] *fortasse Turstinum vel Turstanum. vide not.*

& contra eiusdem ecclesiæ privilegia, quæ exigit ab eo Cantuariensis ecclesia. Sed quia paternæ discretionis est ecclesiarum contentiones sedare, & pacem inter eas reformare; quamvis ex abundanti facere videamur, paternitati vestræ tamen supplicamus, vt prædictæ ecclesiæ ius suum defendatis, & manentibus in sua stabilitate apostolicis privilegiis electum eiusdem ecclesiæ, in ea dignitate ad quam vocatus est, prout dignus est paternè confirmetis. Valete.

Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister [a] *Aldeberto Cenomanensis ecclesiæ electo, sinceræ dilectionis munus.* CCLXXVII.

[a] *ita habent duo antiqui codices, non Hildeberto.*

Quoniam secundùm verba Sapientiæ, *meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula blandientis*; moneo fraternitatem tuam, vt verba mea non graviter accipias, licèt aliquantulùm caustica & mordacia: quoniam intendunt correptioni non criminationi, purgationi [b] non invectioni. Placet equidem mihi temporalis tua provectio, si non sit ab æternitate deiectio, si non illud psalmistæ in te impleatur: *deiecisti eos, dum allevarentur*. Audivi enim de te, quæ mihi sunt dolori & horrori. Quę si vera sunt, non poteris populo præbere regimen, sed augere discrimen. Dicunt enim quidã de maioribus Cenomanensis ecclesię, qui anteactam vitam tuam se nosse testantur, quòd vltra modũ laxaveris frena pudicitię: [illegible]ntant [illegible]m vt post acceptum archidiaconatum accubante

Proverb. 27.

[b] *al. non impugnationi.*

Psal. 72.

lateribus tuis plebe mulierculatum, multam genueris plebem puerorum & puellarum. Tu autem nosti, quòd probatæ debeat esse castitatis, qui sublimatur ad fastigium curæ pastoralis. Alioquin post sacrum ordinem lapsus, non solùm non debet ad maiorem gradum conscendere, sed nec in eo in quo lapsus est ordine ministrare. Vnde beatus Gregorius scribit Ianuario episcopo Caralitano: *Qui post acceptum sacrum ordinem in peccato carnis lapsus fuerit, sacro ordine ita careat vt ad ministerium altaris vlterius non accedat.* Nosti etiam quòd qui in officium [a] pastoris assumitur, pro peccatis populorum Dei supplicaturus, Dei & hominum mediator efficitur. Dicit autem beatus Gregorius in moralibus: *in gravibus peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit.* Idem in pastorali: *cunctis liquet, quia cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur, proculdubio irati animus ad deteriora provocatur.* Addunt quoque huic calumniæ prætaxatæ personæ, quòd nec earum consilio fueris electus, nec consensu. Quæ omnia si ita sunt, periculosa tibi sunt dilectissime frater, & infinitum laborem quantum æstimo paritura. Vnde consule tibi secundùm testimonium conscientiæ tuæ: vt vel honestè & cautè cœpta perficias, vel saluti tuæ consulens sponte ipse [b] deficias. Iocundus enim debet esse defectus, in quo salutis speratur effectus. Vale, & de me quantum de amico per omnia iusta & honesta confide.

ca. pervenit dist. 50.

[a] *in similem sententiam præclarè Pet. Bles. epist. 15. ad Comitem electum in episcop. Carnot.*

[b] *idem consulit Rogerio epist. 29.*

Digitized by Google

Roberto Dei gratia Linch§ poliensis ecclesiæ episcopo, Ivo eadem gratia ecclesiæ Carnotensis minister, assumptis pennis columbæ in extremis maris habitare. CCLXXVIII.

Quanto de remotiori provincia vicinior fuit vestræ munificentię parvitatis nostrę memoria, tãto amplior à nobis eidem dilectioni referenda est gratia, quæ memoriam humilitatis nostræ nullo merito nostro præcedente pura mente concepit, & operis exhibitione probavit. Vnde si qua nobis divinitus collata est gratia, quæ vtilis esse possit aut vobis aut vestris, quod voce promit affectus Deo donante in rei exhibitione probabit effectus. Si ergo aliquod servitium nostrum placet benivolentiæ vestræ, per alumnos vestros apud nos morantes, quos tam pro sua honestate quàm pro vestra caritate diligimus, nobis scribite, vt illis mediantibus voluntati vestrę pro viribus satisfaciamus, & caritatis vestræ affectum circa nos [a] artiùs astringamus. Interim autem mutuas orationum manus nobis invicem porrigamus: quatinus emenso procelloso huius vitæ salo, in tuto æternitatis portu sedem collocare mereamur. Valete.

[a] l. sic v. c. pro arctius.

Lisiardo Dei *gratia Suessionensi episcopo, Ivo eadem gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister, discretionis & misericordiæ visceribus abundare.* CCLXXIX.

Præsentium portitor litterarum ad nos veniens vulnus suum tanquam medico de-

Digitized by Google

texit, ſed medicinæ remedium tanquam per nos minimè curandus non accepit. Dedimus tamen ei conſilium, qualis ei vtilis eſſet medicina,& à quo ſalubriter expetenda. Obiecit itaque verbis meis ſe hoc totum feciſſe,& à paternitate veſtra ſecundùm regularem diſciplinam ſe modum pœnitentiæ expetiſſe: ſed impediente quorũdam ſimultate ſe inveniſſe non remedium curationis,ſed ſeveritatem ſectionis. Vnde ſupplico dilectioni veſtrę,quatinus aut eum in eccleſia cum regularis diſciplinæ ſatisfactione recipi iubeatis, aut ei in alia regulari eccleſia Deo militandi licentiam impetretis. Non enim conveniens eſt, vt ovis [a] ab ovili ſuo expulſa luporum faucibus exponatur,& nimia ſeveritate afflicta,abundantiori triſtitia abſorbeatur. Recogitandus eſt nobis ille bonus paſtor, qui cùm malediceretur,non maledicebat; cùm percuteretur, non comminabatur; ſed patientiam ſuam proponebat nobis in exemplum,cuius vita [b] nobis propoſita eſt ad eruditionem morum. Ad cuius ovile minimè pertinebit,qui formę vitæ eius imprimi contempſerit. Quòd ſi tanquam ovem morbidam eum abijciendum iudicatis,quæ totum gregem contaminet, diligenter examinanda eſt vobis vita eius & converſatio ne viventem [c] mortificetis, aut mortuum vivere æſtimetis. Sed quia non eſt meum aut Minervæ ſapientiam inſtruere,aut Mercurij facundiam exornare, ſumma eſt petitionis meæ: quatinus ſic ex miſericordia iudicium temperetis, vt nec iudicium conterat, nec miſericordia inſolentiam pariat.

[a] *idem locus epiſt. 272*

[b] *vt epiſt. 272.*

[c] *alludit ad loc. Ezech. cap. 13.*

Digitized by Google

Lesiardo Dei gratia Suessionensium episcopo, Ivo eadem gratia humilis Carnotensis ecclesiæ minister, super oves sibi commissas pastorali vigilare custodia. CCLXXX.

Archidiaconus vester filius domni Nivelonis Petrofungensis ad nos veniens cum quibusdam honestis fratribus diligenter consuluit parvitatem nostram, qualiter consultis legibus liberare posset sororem suam de infamia quam ei odiose obiicit Suessionensis Comes maritus suus. Quibus auditis visum est mihi quòd non eam iudiciario ordine pulsat, nec ad legitimam purgationem provocat. Dicunt enim instituta legum Novellarum, quas commendat & servat Romana ecclesia, non priùs ad pœnam tradendum vel esse convictum, quem maritus suspectum habet, quòd velit illudere pudori vxoris suæ, nisi per tres idoneos testes eum ter contestatus fuerit, vt nullum familiare colloquium habeat cum vxore sua in domo sua vel aliena. Quod postquam factum fuerit, si eos de cætero cum tribus idoneis testibus colloquentes in privato loco invenerit, tunc primùm potest eos vel ad iudicium provocare, vel pœnam debitam inferre. Alioquin de coniecturis aliquem reum fieri, nec leges mundanæ concedunt nec divinæ: & benè novit prudentia vestra quia inoffensus debet esse affectus accusatorum & testium, vt nihil per simultatem fiat,

Iustinianus Novel. 117. vt liceat matri & aviæ, cap. 15.

Digitized by Google

nec ipse accusator inde reprehensibilis sit vnde alium accusat. Quòd vero Comes eam ad examinationem ferri candentis provocat, [a] quia hoc eam sponte obtulisse testatur, vel ad monomachiam, leges ecclesiasticæ potiùs hoc prohibent quàm iubent. Vnde Stephanus Luitberto episcopo Mogontino: *Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones: & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini iudicare: occulta verò & incognita, illius sunt iudicio reservanda, qui solus novit corda filiorum hominum.* Inde etiam dicit Nicolaus Papa: *monomachiam verò in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus. quam licet quosdam iniisse legamus, sicut sanctum David & Goliam sacra prodit historia; nusquam tamen vt pro lege teneatur alicubi divina sanxit auctoritas, cùm hoc & huiusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur.* His & huiusmodi sententiis liquet, quia prædictus Comes non potest vxorem suam nisi legitimo testium numero de adulterio convincere, præsertim cui nec caritatem cóniugij exhibuit, vel vix debitum coniugij reddidit. Possem multa in hunc modum rescribere; sed quia scienti legem scribo, puto ista sufficere. Vale.

[a] *confer epist. 252.*

citat iam epist. 205.

Nicolaus I. epist. 50. ad Carolum regem, tomo 3. epist. summorum pontific.

Digitized by Google

Anselo Dei gratia Belvacensi episcopo Ivo humilis, Carnotensium episcopus salutem.

CCLXXXI.

ex vet. scheda.

Audivimus quia canonicis S. Petri Belvacensis inferunt calumniam canonicis B. Quintini, qui illam terram absque omni contradictionè possederunt tempore domni Vvidonis episcopi prædecessoris vestri, & subsequentium episcoporum vsque ad tempora vestra. Sciatis quòd si certum & conveniens tempus præscriptum fuerit, in quo vobis in capitulo vestro possim me præsentare, paratus sum alicui vice mea facto, probare quòd ego interfui capitulo canonicorum vestrorũ, & vidi & audivi quia ipsi concesserunt canonicis supradictæ ecclesiæ terram de qua locutus sum, perpetuo iure quietè possidendam, nullo contradicente. Videte ergo ne temporibus vestris ecclesia paupercula possessionibus suis minuatur, non facientè iustitiam ad quem ecclesiasticarum rerum gubernatio pervenit Dei providentia: ne nos & alij eiusdem ecclesiæ amatores cogamur illas sibi iniurias ad maiorem audientiam deferre. Valete.

[a] *Ivo ecclesiæ Carnotensis minister.*

* * * *

CCLXXXII.

[a] *sic cõceptus titulus in vett. cod. sed non est propriè epistola, vt nec quatuor quæ sequuntur. ideò in calcem libri reiecta.*

Cum ea quæ Xenodochiis, [b] Ptocotrophiis vel aliis religiosis domibus devotio

Digitized by Google

horum metio in l. 19. & 20 de sacros. eccles. c. antea, procot.

[a] *confer cum epist. 183 Adde l. 18. c. de sacros. eccles.*

fidelium pro redemptione animarum suarum dare consuevit, ad sustentationem eorum qui ibi [a] commorantur, non iam in humanis rebus computanda sunt, quia Dei sunt, oportet rectores ecclesiarum vt ea tanquam divina patrimonia in defensionem ecclesiæ suscipiant, & exerto gladio spiritus pervasores eorum & distractores tanquam Dei contemptores canonica severitate ferire non differant. Quod ego Ivo ecclesiæ Carnotensis minister pio affectu considerans, omnia quæ [b] Ptocotrophio quod situm est in Castroduno [c] propè ecclesiam beatæ Mariæ Magdalenæ à fidelibus collata sunt, vel in futurum Deo donante conferenda sunt, in tuitionem sanctæ Carnotensis ecclesiæ & nostram paternè suscipimus, & pervasores eorum atque distractores ante tribunal æterni Iudicis terribiliter condemnandos esse denuntiamus, & in hac temporali ecclesia, sine cuius communione ad illam æternam perveniri non potest, eos à corpore & sanguine Domini & eiusdem ecclesiæ communione sequestramus, donec resipuerint, & Christi patrimonium reformare humili satisfactione studuerint. Conservantibus autem & idem Christi patrimonium amplificantibus benedictio & pax à Domino Iesu Christo, qui cum dives esset pro nobis pauper & infirmus factus est, vt nos ditaret sua paupertate, & sanaret sua infirmitate.

[b] *al. procot.*

[c] *duo v. c. Castroduno.*

Digitized by Google

Ivo Dei gratia humilis ecclesiæ Carnotensis minister.

* * * *

CCLXXXIII.

Cum ea quæ religiosis locis devotio fidelium pro redemptione animarum suarum dare consuevit, ad sustentationem eorum qui ibi commorantur, non iam in humanis rebus computanda sunt, quia Dei sunt, oportet rectores ecclesiarum, vt ea tanquam divina patrimonia in defensionem ecclesiæ suscipiant, & exerto gladio spiritus pervasores eorum & distractores tanquam Dei contemptores, canonica severitate ferire non differant. Quod ego Ivo Carnotensis ecclesiæ humilis minister pio affectu considerans, præsentis scripturæ monumento notum facio omnibus orthodoxis ecclesiæ filiis tam præsentibus quàm futuris, quòd Rotrocus nobilis & strenuus Mauritaniæ Comes humilitatis nostræ præsentiam adierit, postulans vt consecraremus cuiusdam cœnobij cœmeterium, quod situm est super fluvium qui Tiron vocatur, ad vsum quorundam religiosorum monachorum, qui in eodẽ loco eremiticiam vitam ducere elegerant, & monasterium ibi pro loci & temporis opportunitate construxerant. Nos itaque tanti viri piæ petitioni assensum præbentes, prætaxatum locum in vsum cœmeterij, ea duntaxat conditione consecravimus, vt nulla ibi de cętero secularis potestas aliquas seculares consuetudines accipiat, nullas exactiones extorqueat.

coniuge epist. 282.

Digitized by Google

Cui conditioni prætaxatus Comes benignè assentiens, rem cumulatiùs quàm peteretur, exhibuit: prædictæ libertati addens, vt quicquid de feudo eius eidem loco concederetur, eadem immunitate potiretur. Nos igitur ad conservandam tranquillitatem servorum Dei, prædictum locum cum appendiciis eius ad petitionem prædicti Comitis in tuitionẽ sanctæ Carnotensis ecclesiæ & nostram paternè suscipimus, & pervasores eorum atque distractores ante tribunal æterni Iudicis terribiliter condemnandos esse denuntiamus, & in hac temporali ecclesia, sine cuius communione ad illam æternam perveniri non potest, eos à corpore & sanguine Christi & eiusdem ecclesiæ communione sequestramus, donec resipuerint, & Christi patrimonium reformare humili satisfactione studuerint. Conservantibus autem & idem Christi patrimonium amplificantibus benedictio & pax à Domino Iesu Christo, qui cum dives esset, pro nobis pauper & infirmus factus est, vt nos ditaret sua paupertate, & sanaret sua infirmitate.

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister.

* * * *

ex tribus veteribus codicibus nunc primùm editur.

CCLXXXIIII.

Quoniam dispositiones rerum ecclesiasticarum episcopali curæ faciendas decretorum & canonum paginæ concedunt: oportet ipsos episcopos vigilanter attendere, vt

qualiscunque disceptatio sit inter homines vt fidelis quis inveniatur, ipsi sibi benè conscij pio affectu & sincero intuitu disponant quæ disponenda sunt; illis præcipuè manum extendentes, qui renunciaverunt mũdi actibus, & nudam Christi crucem nudi secuti sunt. Si enim vt dicit regula patrum, *exigente caritate episcopus servus est plebis non dominus:* multo magis oportet vt eorum quibus mundus crucifixus est, minister sit & servus. Quod ego Ivo humilis Carnotensis ecclesiæ minister attendens notum facio cunctis ecclesiæ fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quòd vir religiosus [a] Bernerius Bonevallensis monasterij abbas humilitatem nostram adierit supplicãs, mediante Gauslino eiusdem loci archidiacono, vt ecclesiam beati P[illegible]ri in Castrodunensi sitam, quam per pecunias à manu laici occupaverant quidam clerici incircuncisi, [b] Bonevallensi monasterio concederemus. Cuius petitioni, quia saluti animarum convenire mihi visa est, assensum præbens; præsente & concedente ipso laico Odone nomine, qui eam hactenus occupaverat, prætaxatam ecclesiam Bonevallensi monasterio concessimus eo tenore, vt cleri præbendas suas in vita habeant si castè vixerunt, & in ipsa ecclesia sicut decet Deo servierint. Post obitũ verò eorum vsibus suis monachi eas retineant, illis profuturas qui in eadem ecclesia sub monastica religione Deo servierint. Si autem prædicti clerici criminaliter deliquerint, aut ecclesiæ servire noluerint, episcopali iudicio ab

[a] *ad quẽ scribit epist. 226 & 269.*

[b] *sic log. epist. ex cap 7. act.*

ecclesia eliminentur, & præbendæ vsibus monachorum mancipentur. Adiecimus etiam vt quicquid hactenus de casamento Carnotensis ecclesiæ concessione possidentium & præsidentium per annum & diem quietè possederint, de cætero nostra concessione quietè possideant, salvo legum tramite & salvo in omnibus iure Carnotensis ecclesiæ. Confirmamus etiam eis capellam sancti [a] Innocentij quæ Carnoti sita est iuxta portam cinerosam, quam dedit eis Hugo Vicecomes.

[a] *in vno v.c. Vincentij.*

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister * * * *

CCLXXXV.

ex veteribus schedis nunc primùm editur.

Quoniam dignum est commendari scripturæ quæ posterorum sunt transmittenda cognitioni & memoriæ: ego Ivo gratia Dei Carnotensis ecclesiæ licet indignus episcopus, cum consensu & astipulatione fratris nostri Odonis archidiaconi præcepi in hac describi paginula quod de ecclesia sancti Nigasij apud Mellentinum sita, in perpetua haberi volo notitia. Erat autem hæc ecclesia sancti Nigasij à sæcularibus clericis per manum laici, Comitis videlicet Melletensis intrantibus inhabitata & possessa, donec placuit domino Roberto Comiti Melletensi cum beneplacito clericorum in prædicta ecclesia intitulatorum, ipsam ecclesiam in meliores vsus commutare, & vt ibi Deo regulariter serviretur elaborare. Tradidit itaque ipse Comes Rober-

Digitized by Google

tiis cum consensu & beneplacito prædictorum clericorum illam ecclesiam Sanctæ Mariæ Beccensis monasterij, vt ab ipso monasterio secundùm quod opportunum sit, monachi in prædicta ecclesia sancti Nigasij ordinentur, Deoque regulariter famulentur, hanc autem traditionem à præfato Roberto Comite factam, frater Guillelmus Beccensis abbas cum quibusdam sui monasterij fratribus ad præsentiam nostram detulerunt, humiliter deprecantes vt noster assensus prædictam donationem corroboraret. Et quia digna videbatur eorum postulatio, saluo iure & reverentia Carnotensis ecclesiæ, illis sæpedictam sancti Nigasij ecclesiam concessimus, vt ibi monachos ordinent qui Deo regulariter seruiant, & per librum [a] ipsam ecclesiam fratri Guillelmo Beccensi abbati dedimus, præsente & assensum dante fratre nostro Odone archidiacono, præsentibus quoque Hilduino cantore, Ansello cancellario, Ernoldo archidiacono, Guaslino præposito, Geraldo capellano.

[a] *libro porrecto fiebat inuestitura, vt epist. 182.*

* * * *

CCLXXXVI.

ex vet. charta eccle. S. Ioann. Valiacensis nunc primùm editur.

Quia summi patris ineffabili misericordia disponente pastoralem curam licet indigni & peccatores suscepimus, vt assidua cordis vigilantia communi vtilitati & saluti animarum diligenter prouidere studeamus, & vt in vespera nummũ recepturi, dominicæ vineæ circũquaque progãgines extendamus, superna

gratia nostram illustrante, & verè dilecto nostro quasi per compunctionis foramē [a] manum promotionis & auxilij ad nos extendente, sæpè & multum cogitavimus, & cogitantes investigavimus, qualiter in hac vrbe vel in suburbio aliquam haberemus ecclesiam, in qua devota fidelium concio devotam & Deo dignam canonicam ageret vitam. Nunc igitur tandem salvatoris nostri Iesu-Christi magna & inexplicabilis benignitas, quæ benè clamantibus respondere, dignè pulsantibus novit aperire, desideriorum nostrorum diutius non differens efficaciam, B. Ioannis Valiacensis ecclesiam, locum scilicet opportunum, & tam sacris institutionibus aptissimum, vt pote à populari strepitu ciuitatis aliquantisper sepositum, nobis obtulit, [b] & corda quorundam fratrum loci eiusdem beneficia non satis ecclesiasticè tenentium sic illustrando præparavit, vt secundum apostolum, mente excedentes non iam sibi, sed Deo velint vivere, & fieri aliquod initium Dei creaturæ. Ego autem Ivo S. Dei matri ecclesiæ Carnotensis Dei gratia episcopus, communi consilio & assensu totius capituli primatumque nostrorum, in prætexata S. Ioannis ecclesia canonicos tales esse decrevi, qui proprietate posthabita canonicam habeant vitam iuxta B. Augustini institutionem. Et quoniam sine temporalis boni sustentaculo intenti nequeunt esse divino servitio: illis quæ anteà possidebant ad victus stipendia superaddidimus præbendæ vnius cuiusque fratris de congregatione nostra

[a] alludit ad verba cantic. cap. 5.

[b] vide epist. 91.

nostra defuncti, sive [a] monachilem vel canonicalem habitum suscipientis, seu Ierusolymam, vel in heremum proficiscentis, si præbendam dimiserit, vel sæculo renunciantis, vel metu mortis seu infirmitate, vel pro malo introitu præbendam suam dimittentis, totos reditus per integrum annum, vt in singulis diebus vnius integri anni Missas celebrent pro anima fratris cum defunctus fuerit. Concedimus etiam vt ecclesia B. Ioannis in ecclesia B. Mariæ perpetualiter habeat præbendam, quam habebat abbas Albertus cum canonicam susciperet normam. Dedimus & ecclesiam B. Stephani, & omnia ad eam pertinentia, altare scilicet de Morentiaco cum parte synodi ad altare pertinentis, nec non & ecclesiam de Mundonis villa liberam à synodo & circada, & omni exactione: pariterque servos & ancillas, & terras sive cultas, sive incultas. Concedimus etiam sanctæ fidis ecclesiam, & ecclesiam de Luciaco, & campipartem illius terræ quam anteà possidebamus, & omnes consuetudines terræ B. Ioannis, illius scilicet villæ, & terram cum oblatis de Osanivilla tam episcopalem quàm canonicalem. Terram etiam de Ancherivilla concedimus. Super hæc dedimus iunioratum ecclesiæ de Pontegodonis cum omnibus domibus nostris, & totam avenæ farraginem, & totam nostram terram vltra aquam eo tempore incultam, & furnum eiusdem villæ: decimam quoque molendinorum & vinearum. Confirmamus etiã donum altaris ecclesiæ Serni factum à Gossi-

[a] *sic vet. sched.*

circada

iunioratus ecclesiæ.

Digitized by Google

no canonico & præposito sanctæ Mariæ, & donum Vvigeriæ de Valeia, & totius terræ de Moncellis cum omnibus consuetudinibus, actum ab Hugone Vicedomino huius civitatis. Confirmamus quoque donum totius terræ Edevillæ cum omnibus consuetudinibus & feodis: nec non donum ecclesiæ Hardeluth cum omnibus hospitibus, & cum terra ad duas carrucas. Vt autem hoc nostrum caritatis opus per succedentia tempora firmum ac stabile maneat, litterarum memoriæ tradi fecimus, & impressione sigilli nostri atque auctoritate & præsentia [a] Ioannis & Benedicti Dei gratia Cardinalium apostolicæ sedis confirmatum, manibus quoque canonicorum nostrorum cæterorumque fidelium dedimus confirmandum. Si quis ergo aliquam huic canonicæ institutioni calumniam inferre, vel aliud quid adnullare tentaverit, anathemate nostro percussus Deum sibi sentiet iratum: & nisi digna satisfactione culpam correxerit, pœnis infernalibus [b] deputetur. Præterea etiam constituimus, vt si forte abbas supradictæ ecclesiæ defunctus fuerit, vel aliqua canonicali occasione fratres sibi abbatem de eadem congregatione vel alia aliqua regulari, si ibi idoneus inveniri non potuerit, eligant, & ad hanc electionem aliquos sani consilij sibi coniungant. Abbas autem electus in communi capitulo B. Mariæ præsentetur, & ab episcopo recipiet abbatiam, & sicut alij canonici in ecclesia B. Mariæ suam faciat septimanam.

[a] ad hunc scribit Ivo epist. 87.

[b] f. deputabitur.

Ego Ioannes Cardin. Sancta Romanæ eccl. subscripsi.
Ego Benedictus gratia Dei S.R.E. Card. subscripsi.
Ego Iuo Dei gratia Carnotensis episcopus subscripsi. A † ω. Signum Ernaldi decani. Hildui ni cantoris, Guliel. archidia. Serrani subdecani, Garini succẽtoris. Ringibaldi canonici &c.

Iuo minimus Beluacensis beati Quintini presbyter, Haimerico bonæ spei fratri, quod piè pulsat sibi patenter aperiri. CCLXXXVII.

Litteras fraternitatis tuæ nuper accepi: neque enim domi eram, quando ad ecclesiam nostram perlatæ sunt, Lugdunum profectus occasione cuiusdam ecclesiastici negocij. Quærit autem in litteris illis fraternitas tua, vtrùm dominus noster Iesus Christus in cœna quam fecit cum discipulis ante passionem suam dederit eis corpus suum passibile, cùm nos illud de mensa altaris accipiamus impassibile. ad quam quæstionem si tibi respondeatur, discipulos Christi corpus tale accepisse quale tunc erat, nos verò tale accipere quale nunc est, nõ video quæ auctoritas contradicat, non video quæ rationis violentia me vrgeat: imò si aliter dicerem, repugnantem mihi viderem rationẽ & auctoritatem. Nam corpus illud quod tunc discipulis suis Dominus commendabat, adhuc fuisse passurum, nemo est qui abnuat; sicut tu ex auctoritate dominica in litteris tuis posuisti, *hoc corpus quod pro vobis tradetur.* passibile autem fuisse quod passurum erat, quis denegét? Impassibile verò nunc esse quod sumimus, tu ipse bene ex auctoritate [a] apostolicõfirmasti,

[a] *al. apostolica c. quia Rom. cap. 6.*

Digitized by Google

quòd Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Quomodo enim si figulus daret mihi vas fictile ante fornacem crudum & infirmum, post fornacem verò redderet idem coctum & firmũ & humanæ vtilitati commodum, quam vtilitatem habere non posset nisi coctum priùs esset: sic Christi corpus ante passionem quale erat datum est discipulis passibile, quod per passionẽ transiturum erat ad impassibilitatem. nec cuiquam profuisset ad salutem infirmitas illa passibilis corporis, nisi subsecuta fuisset glorificatio impassibilis & immortalis. Quomodo enim posset mihi dicere figulus, vas quod tibi do ante ignem inutile & infirmum, hoc statim reddam post ignem vtile[a] & firmũ: ita Dominus noster Iesus Christus signanter dixit; hoc corpus quod pro vobis tradetur, accipite; & subsequenter adiunxit, *hoc facite*. Hoc dixit, non aliud: alterum tamen futurum esse non negavit: quatinus relinqueret intellectui nostro, corpus quod de dominica mensa sumimus, eiusdem esse[b] substantiæ. quod exemplo suæ transfigurationis & documento suæ auctoritatis præsignaverat suis discipulis futurum esse alterius gloriæ. Nec prætereundum est ad huius rei discutionem, quòd cùm dixisset, *hoc facite*, addidit, *in meam commemorationem*. Quæ autem sit illa cõmemoratio, beatus apostolus exponit dicens: Quotiescunque enim panem Domini accipimus, & calicem eius bibimus, mortem Domini annuntiamus donec veniat. Sicut ergo impassibilis corporis assum-

[a] al. & robustum.

Luc 22.

[b] quidam, essentia.

Digitized by Google

ptio, dominicæ mortis præteritæ est commemoratio: sic passibilis illius corporis acceptio, eiusdem dominicæ mortis adhuc futuræ fuit prænuntiatio. Nec refert quale tunc acceptum fuerit vel modò accipiatur, sed qua vtilitate acceptum sit vel accipiatur. Et cùm vtriusque acceptionis vnus finis reperiatur, de qualitate rei quæ sumitur, omnis dubitatio sopiatur. Sicut enim cùm esurio panis meus qualis sit non exquiro, mollis an durus, frigidus an calidus: vinum quoque meum cùm sitio, non curo [a] sapa sit an carenum: sed hoc attendo, vt ruinas ventris reficiat, & indigentiæ meæ satisfaciat: sic Christi corpus qualecunqne sumptum sit à discipulis, vel nunc sumatur à Christicolis, nil mea interest; tantùm vtilitati satisfaciat propter quam statutum est à Domino, vt illud populus fidelis accipiat. Item dixisti te hærere in quibusdam verbis beati Augustini [b] conantis determinare verba Domini duodecim apostolos instruentis qui remanserant, septuaginta fermè retrò abeuntibus. sunt autem hæc verba. *non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis; neque bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt illi qui me crucifigent. Quod sic convenienter intelligi potest, quia ipsum est, & non ipsum. Ipsum quidem materiali essentia, sed non visibili forma. Vnde & subditur: & si necesse est illud visibiliter celebrari, necesse est tamen invisibiliter intelligi.* Ipsi enim qui recesserunt, putabant quòd carnes Domini viventis bestiali more essent in frusta scissuri, & aut elixas [c] vel assas in verubus comesturi. Quod si nollent, non possent eius esse discipuli. Nos autem sic

[a] *in vno v. c. sapidũ sit an aci lum. quod glosam olet.*

[b] *epist. ad Hirenæum & in ca. non hoc, dist. 2. de consecrat.*

[c] *quidã cod. aut assas in ver. commessuri.*

Digitized by Google

immolatum Christum manducamus & bibimus, vt integrum eum ad dexteram patris manere credamus. Et cùm semel in distinctione membrorum suorum, in manifestatione corporis sui se obtulerit hostiam viventem, passibilem & mortalem, cotidie tamen sub velamento panis & vini à sancta ecclesia immolatur, & non in partes scissum neque cruentum corpus eius fidelium ore percipitur. & hoc est quod dicitur, *non hoc corpus quod videtis manducaturi estis*. Neque enim quod de altari sumimus, beatus Augustinus verum corpus esse negaret, qui hoc in plerisque tractatuum suorum locis evidenter affirmat. Vnde dicit in quodam sermone de verbis evangelij: *quod videtis in altari panis est & calix, quod etiam oculi renuntiant: quod autem fides postulat instruenda, panis est corpus, calix est sanguis.* & interpositis quibusdam: *quomodo panis est corpus, vel quod habet calix quomodo est sanguis? Ista fratres ideò dicuntur sacramenta, quia aliud videtur, aliud intelligitur. Idem* in sermone ad neophytos: *hoc accipite in pane, quod pependit in cruce. hoc accipite in calice, quod manavit de Christi latere.* De hac item invisibili corporis Christi assumptione dicit Eusebius Emisenus: *cùm reverendum altare cibis spiritualibus* [a] *satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, manu cordis suscipe, & maximè totum haustu interioris hominis assume.* Possem quidem de scripturis in hanc sententiam [b] plura colligere, sed nunc ista sufficiant fraternitati tuæ. Vale.

[a] *homel. 5 & in ca. quia corpus de cõsec. distinct. 2*

[b] *Al. plurima*

Ivonis Dei gratia Carnotensis ecclesiæ episcopi prologus, de intelligentia & dispensatione ecclesiasticæ disciplinæ. CCLXXXVIII.

Exceptiones ecclesiasticarum regularum, partim ex epistolis Romanorum pontificum, partim ex gestis conciliorum catholicorum episcoporum, partim ex tractatibus orthodoxorum patrum, partim ex institutionitutionibus catholicorum regum, nonnullo labore in vnum [a] corpus adunare curavi: vt qui scripta illa ex quibus ista excerpta sunt ad manum habere non poterit, hinc [b] saltem accipiat quod ad commodum causæ suæ valere perspexerit. A fundamento itaque religionis christianæ, id est fide, inchoantes, sic ea quæ ad sacramenta ecclesiastica, sic ea quæ ad [c] instruẽdos mores vel corrigendos, sic ea quæ ad quæque negocia discutienda vel [d] diffinienda pertinent sub generalibus titulis distincta congessimus, vt non sit quærenti necesse totum volumen evolvere, sed tantùm titulum generalem suæ quæstioni congruentem notare, & ei subiecta capitula sine interpolatione transcurrere. In quo prudentem lectorem præmonere congruum duximus, vt si fortè quæ legerit, non ad plenum intellexerit, vel sibi invicem adversari exstimaverit, non statim reprehendat, sed quid secundum rigorem, quid secundum moderationem, quid secundum iudicium, quid secundum misericordiam dicatur, diligenter attendat: quæ inter se non dissentire sentiebat, qui

[a] *al. opus*

[b] *vnus v.c. saltim*

[c] *al. instituendos*

[d] *al. definienda.*

Digitized by Google

Psal 100. dicebat, *misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine*, & alibi, *universa via Domini misericordia & veritas*. Habet enim omnis ecclesiastica disciplina principaliter hanc intentionem, vel omnem ædificationem adversus scientiam Christi se erigentem destruere, vel ædificationem Dei, fidei veritate & morum honestate constantem construere, vel eandem si contaminata fuerit pœnitentiæ remediis emundare. Huius ædificationis magistra est caritas, quæ saluti proximorum consulens id præcipit aliis fieri, quod sibi quisque vult ab aliis impēdi. Quicunque ergo ecclesiasticus doctor ecclesiasticas regulas ita interpretatur aut moderatur, vt ad regnum caritatis cuncta quæ docuerit vel exposuerit, referat, nec peccat nec errat, cùm saluti proximorum consulens ad finem sacris institutionibus debitum pervenire intendat. Vnde dicit beatus Augustinus de disciplina ecclesiastica tractans: *habe caritatem, & quicquid vis fac. si corripis, corripe cum caritate: si parcis, parce cum caritate*. Sed in his adhibenda est summa diligentia, & mundandus oculus cordis: quatinus in puniendo vel parcendo sanandis morbis caritas sincera subveniat, & nemo ibi venalium medicorum more quod suum est quærat, & propheticam illam reprehensionem incurrat: *mortificabant animas quæ non moriebantur, & vivificabant animas quæ non vivebant*. Sicut enim ratio corporalis medicinæ vel depellere morbos, vel curare vulnera, salutem servare vel augere intendit; nec medicus contrarius sibi esse videtur, cùm pro

Psal. 24.

Ezech. 13.

qualitate vel quantitate ægritudinis vel ægrotantis nunc mordentia nunc mollientia ægrotanti [a] medicamenta apponit, & nunc ferro secat cui fomento subvenire non poterat, & è converso ei nunc subvenit fomento quem ferro secare non audebat: ita spirituales medici, doctores videlicet sanctæ ecclesiæ, [b] nec à se nec inter se dissentiunt, cùm illicita prohibent, necessaria iubent, summa suadent, venialia indulgent: cùm secundum duritiam cordis delinquentium pro [c] correctione eorum vel cautela cæterorum severas pœnitentiæ leges imponunt, vel cum secundum devotionem dolentium & resurgere volentium considerata fragilitate vasis quod portant, indulgentiæ malagma superponunt. Nam qui indulgent, maioribus morbis amovendis provident: & qui illicita prohibent, à morte deterrent. Qui verò necessaria iubent, salutem cupiunt conservare: qui autem summa suadent, salutem student augere. Hoc attendens diligens lector intelliget vnam faciem esse eloquiorum sacrorum, cùm distinctè considerabit quid sit admonitio, quid sit præceptum, quid prohibitio, quid remissio, & hæc nec se invicem impugnare, nec à se ipsis distare, sed omnibus sanitatis remedium pro sua moderatione dispensare. Sed hęc singula quid ponderis habeant, quibusve cōveniant, quæ sint remissibilia, quæ irremissibilia, & quādo vel quibus de causis sint remittenda, paulò latiùs est distinguendum. Et prima quidem admonitio pœnam non intentat, si quis post eam non eat, sed pręmium sibi adquiescentibus *Admonitio.*

[a] *al. medicamina.*

[b] *in hanc rē S. Augustini epist. v. ad Marcellinū.*

[c] *al. correptione.*

pollicetur. Vnde Dominus dicit in evangelio:
Matth. 19. *si vis esse perfectus, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* ecce lectio ista evangelica in voluntate hominis perfectionem ponens, non cogit, non minas intentat; sicut nec illa quæ spadones laudans, qui se castraverunt propter regnum cælorum, subinfert,
Matth. 19. *qui potest capere capiat.* Attamen cùm ad perfectionem voto se quis astrinxerit, vel gradum quem nullus absque continentiæ virtute ascendere debet, ascenderit, iam fit necessarium & penale si non teneatur, quod ante hanc ascensionem fuerat voluntarium. Vnde & Dominus dicit: *nemo mittens manum ad aratrum, & retro* [a] *aspiciens, aptus est regno Dei.* poterat enim ante ascensionem esse inferior, non tamen deterior: post descensionem verò inferior & deterior. Hæc de admonitione. Indulgentia verò quantum nobis videtur, quia meliora non eligit, remedium quidem habet, non premium: sed ab hoc si quis declinaverit, meretur exitiale iudicium. Verbi gratia: scimus, sicut ab apostolo didicimus, humano generi propter vitandam fornicationem indultum esse coniugium, cuius violator meretur æternum eodem apostolo testante supplicium. Dicit enim:
1. Cor. 7. *Fornicatores & adulteros iudicabit Deus.* Et hic gradus, sicut de admonitione diximus, nullum cogit nisi eum qui se ei primitùs alligaverit. Voluntarius enim est, non necessarius. Alioquin transgressor esset, quicunque vxorem non duceret. postquam verò se alligaverit, audiat
1. Cor. 7. apostolum dicentem: *alligatus es vxori, noli*

[a] al. respiciens.
Luc. 9.
Indulgētia.

Digitized by Google

quærere solutionem. Idem verò apostolus cùm de nuptiis loqueretur, non dixit, mulier si nupserit, præmium meretur: sed tantum dixit, *non peccat si nubat.* Ita quoque si quis aliquem ad cotidiana ieiunia invitet, rem quidem remuneratione dignam adquiescenti & perseveranti suadet; sed qui non adquieverit non fit seipso melior; sed licet maneat faciente inferior, non fit tamen seipso peior; sed si à voto ceciderit, fit seipso inferior & peior. Si verò infra metas sobrietatis & mensæ frugalis se cohibuerit, summorum præmia non assequetur; sed si inde ad comessationes & ebrietates prolapsus fuerit, rem reprehensione & confusione dignam fecisse perhibetur. Isti itaque duo status, vnus superior, alter inferior, qui ante votum sunt voluntarij, post votum verò necessarij, habent modos & institutiones suas: quæ observatæ, sicut iam dictum est, aliis remedium, aliis adquirunt præmium; non observatæ verò æternum merentur supplicium. In his itaque ante susceptionem est deliberandum, post susceptionem verò perseverandum. His ita breviter prælibatis de præceptione & prohibitione aliqua nobis dicenda sunt. [a] Præceptiones itaque & prohibitiones aliæ sunt mobiles, aliæ immobiles. Præceptiones immobiles sunt, quas lex æterna sanxit, quæ observatæ salutem conferunt, non observatæ eandem auferunt. qualia sunt, *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum sicut teipsum. & honora patrem tuum & matrem tuam*: & si qua sunt his similia. Mobiles verò sunt,

De observantia ieiunij.

[a] *spiritus mobilis & immobilis differentiã appellat epist. 236.* *Deut. 30.*

quas lex æterna non sanxit, sed posteriorum diligentia ratione vtilitatis invenit, non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutiùs [a] muniendam. quale est illud apostoli, *hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita.* non quòd colloquium per se saluti obesset, sed quòd frequentatum ex obliquo quorundam simplicitatem corrumpere posset. & multa reperies in canonicis institutionibus in hunc modum. Similiter immobiles prohibitiones sunt, quæ adversus vitia loquuntur: qualia sunt, *non occides, non mœchaberis,* & cætera. Hæc sunt illa minima præcepta, de quibus Dominus dicit, qui ea solverit, & sic docuerit, in regno cælorum minimus erit: qui verò observaverit, non statim regno Dei dignus erit, quia inchoantia sunt hæc, non perficientia. Sunt alia interdicta, in quibus si interdicta non fuissent, nec mors operaretur, nec salus periclitaretur. Sed ad hoc ea sanctorum patrum auctoritas reverenda ita decrevit, vt & præsentibus non obesset, & compescendis maioribus malis vel cavendis caritas sincera provideret. quale est illud, vt clericus post actam de crimine damnabili pœnitentiam, clericus non maneat, vel ad clericatum non accedat. quod, vt ait beatus Augustinus, [b] *dictum est rigore disciplinæ, non desperatione indulgentiæ. alioquin contra claves ecclesiæ disputaretur, de quibus dictum est, quæ solveris in terra, soluta erunt & in cælo. Sed ne forsitan spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbè ageret pœnitentiam, severissimè placuit vt post actam pœnitentiam nemo fiat clericus*

[a] *sic in v. c. anteà inveniendam. Sed & paullo post dicitur, quo salus tutiùs muniatur,* & mox *vel muniendam salutem.*
Tit.3.
Matth.5.

[b] *epist. 50. Bonifac. in ca. vt, dist. 50.*
Matth.16.

vel maneat clericus.[a] *Quæ posteriorum non est supervacua putanda diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus tutiùs muniretur, experti credo aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias. cogunt enim multas invenire medicinas, multorum experimenta morborum.* Tale est illud & in evangelio: *sit sermo vester, est, est, non, non. quod autem amplius est, à malo est: non iurantis, sed iurare cogentis.* non quòd malum sit in contractibus humanis ex necessitate iurare, sed quòd longiùs sit à periurio qui nunquam iurat, quàm ille qui qualicunque occasione iurat. nam & de Domino dicitur, *iuravit Dominus.* & apostolus dicit, *omnis controversiæ eorum finis est iuramentum.* & idem apostolus iurans ita dicit, *est veritas Christi in me.* & alibi, *cotidie morior*[b] *per vestram gloriam fratres.* In his igitur in quibus observatis salus acquiritur, vel in quibus neglectis mors[c] indubitanda consequitur, nulla est admittenda dispensatio; sed ita sunt omnia mandata vel interdicta servanda, sicut sunt æterna lege sancita. In his verò quæ propter rigorem disciplinæ, vel muniendam salutem posteriorum sanxit diligentia, si honesta vel vtilis consequatur compensatio, potest præcedere auctoritate præsidentium diligenter deliberata dispensatio. Multa enim talia in evangelica historia, in actibus apostolorum, in gestis conciliorum & contigisse legimus, & postmodum apostolicorum virorum auctoritate roborata cognovimus. Assumamus itaque primum exemplum de evangelio. Dominus quippè

[a] citat epist. 191.
Matth. 5. Iac. 5.
Psal. 109. Hebr. 6
[b] al. propter, locus est 1. Cor. 15. de quo ca. non est & ca. vt noveritis. cau. 22. q. 1.
1 Tim 2.
[c] al. indubitata.
Dispẽsationum modus de quo epist. 250.

Matth. 10. Luc. 10. Luc. 22. mittens discipulos ad prædicandum interdixit eis & peram & sacculum. & quia vita Domini Iesu in terris disciplina est morum; instante tempore passionis suæ & peram reddidit & sacculum, in seipso primò dans exemplum, quod in huiusmodi traditionibus necessitati temporis sit cedendum. Similiter Paulus cùm per Corinthios se transiturum promisisset in Macedoniam, & præsensisset hoc eis minimè profuturum, mutavit dispositionem suam, non tamen sententiam. Vnde se ita excusat dicens:

2. Cor. 17. *cùm ergo hoc voluissem, nunquid levitate vsus sum, aut quod cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me est & non?* Non enim sententiam suam se mutasse intelligebat, qui in veniendo ad eos & non veniendo salutem eorum quærebat. Vnde & in sequentibus dicit: *ego autem testem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis vltrà non veni Corinthum.* Secundùm carnem quoque dispositionem suam se mutasse [a] non intelligebat; quoniam qui secundùm carnem cogitat, tunc non implet quod disponit, quando personis maioribus defert, aut certè lucris, aut apparatibus vincitur. Spiritualis autem tunc dispositum non implet, quando consultiùs aliquid pro salute eorum quibus prodesse vult providet. Per apostolos etiam communi sententia Hierosolymis confirmatum est, & per Paulum & Barnabam fratribus per Asiam destinatum, ne quisquam ad fidem veniens circũcisioni legis haberetur obnoxius. Ipse etiam apostolus ad Galatas scribens ita dicit: *si circuncidamini, Christus nihil vobis proderit.* & idem Pau-

[a] al. non putabat.

Rom. 15.

Galat. 5.

Digitized by Google

lus cùm Petrò restitisset in faciem, quòd simulationi quorundam Iudæorum consensisset, qui circuncisionem saluti putabant esse necessariam: tamen necessitati temporis cedens, Timotheum Lystris circuncidit, vt scandalum Iudæorum ibi commorātium devitaret, ostendens actu quod alibi de se testatur: *factus Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem.* Quod dixisse intelligendum est non astu mentientis, sed affectu compatientis, cuique ita cupiens subvenire, quemadmodum sibi subveniri voluisset, si ita affectus esset. Multa quoque principes ecclesiarum pro tenore canonum districtiùs iudicant, multa pro temporum necessitate tolerant, multa pro personarum vtilitate vel strage populorum vitanda dispensant. Multa etiam à sanctis patribus [a] immutata scripturarum testimoniis comprobantur, sicut sanctæ Romanæ ecclesiæ pontifex [b] Leo neophytos ad summum sacerdotium permisit ascendere, quos Paulus publica prædicatione ab eodem officio studuit removere: sicut etiam Arrianos postquam conversi fuerunt, legimus in suis officiis fuisse susceptos. Inde etiam prætaxatus papa Leo de stabilitate non mutandorum & discretione temperandorum ita scribit [c] Rustico episcopo Narbonensi: *sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli: ita multa sunt quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatum oportet temperari: illa semper consideratione servata, vt in his quæ dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod [d] nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum inveniatur adversum.*

Gal. 2.
Act. 16.
1. Cor. 9.
2. Tim. 3.

[a] *tres v. c. imminuta.*
[b] *ca. miramur dist. 61.*
[c] *epist 90. & ca. sicut dist. 14.*
[d] *al. nec scriptis.*

Digitized by Google

Vnde etiam Augustinus [a] in epistola ad Bonifacium: *in huiusmodi causis, vbi per graves dissentionum scissuras, non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent,* [b] *detrahendum est aliquid severitati, vt maioribus malis sanandis caritas sincera subveniat.* Idem in eadem adversus hæreticos: *si,* inquiunt, *oportet vt nos extra ecclesiam fuisse pœniteat, vt salvi esse poßimus, quomodo post istam pœnitentiam apud vos clerici vel etiam episcopi* [c] *permaneremus? hoc non fieret: quoniam reverà quod fatendum est, fieri non deberet, nisi pacis ipsius compaßione sanaretur. Sed sibi hoc dicant, & multò maximè humiliter doleant, qui in tanta morte præcisionis iacent, vt isto quodam vulnere matris catholicæ reviviscant. Cùm enim præcisus ramus inseritur,* [d] *fit aliud vulnus in arbore, quo poßit recipi vt vivat qui sine vita radicis peribat. Sed cùm receptus recipienti coaluerit, & vigor consequitur & fructus. Si autem non coaluerit, ille quidem arescit, sed vita arboris permanebit. Est enim & tale inserendi genus, vt nullo præciso ramo qui intus est, ille qui foris est inseratur, non tamen nullo, sed vel levißimo arboris vulnere. Ita ergo & isti cùm ad radicem catholicam veniant, nec eis quamvis post erroris sui pœnitentiam honor clericatus aut episcopatus aufertur, fit quidem aliquid tanquam in cortice arboris matris contra integritatem severitatis. Veruntamen quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; ad Dei misericordiam precibus fusis coalescente insitorum pace* [e] *ramorum, caritas cooperit multitudinem peccatorum.* De hac eadem dispensatione corripiendorum & temperandorum dicit idem Augustinus in tertio libro contra epistolā Parmeniani: *Cùm quisque fratrum & Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato*

[a] epist. 50. & in ca. ipsa. cau. 23. q. 4.

[b] fine epist. 190.

ca. ipsa pietas. cau. 23. q. 4.

[c] al. permanebimus.

[d] ad hæc Augustini verba alludit Ivo, epist. 233.

[e] al. membrorum.

ca. 2. & ca. 19. cau. 23 q. 4. Ivo etiam refert epist. 236.

fue

1. t

fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum scismatis nullum est. Infrà idem: *Quando cuiusquam crimen notum est & omnibus execrabile*[a] *apparet, ut vei nullos prorsus vel non tales habeat defensores per quos possit scisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ.* Infrà: *neque enim potest esse salubris à multis*[b] *correptio, nisi cùm ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem. Cùm verò idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quàm dolor & gemitus; ut per illud signum quod Ezechieli sancto revelatur, illæsi evadere ab illorum vastatione mereantur.* infrà: *Revera cùm contagio peccandi multitudinem invaserit, divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam consilia separationis & inania sunt & pernitiosa atque sacrilega, quia & impia & superba fiunt, & plus perturbant infirmos bonos quàm corrigant animosos malos.* Infrà: *Turba autem iniquorum populorum cùm facultas est promendi sermonem, generali obiurgatione ferienda est, & maximè si occasionem atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum Domini desuper, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.* Item in epistola ad Marcellinum: *soleo audire in potestate esse iudicis mollire sententiam, & mitiùs*[c] *vindicare quàm leges.* Inde Innocentius Ruso & Eusebio & cæteris episcopis Macedonibus:[d] *nostræ lex est ecclesiæ venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare. Pervideat ergo dilectio vestra hactenus talia transisse, & advertite quod utique ut dicitis necessitas imperavit, in pace iam ecclesias constitutas non præsumere. Sed ut sæpè accidit, quotiens à populis aut à turba pec-*

[a] al. execrabilis.

[b] al. correctio

Eze. cap. 9.

[c] in quibusdam, iudicare.

[d] Innocētius I epist 27. tomo I. epist. summor. pōtific. parte sec.

Digitized by Google

catur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Idem eisdem: *sacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, aut fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor ambigua. Iam ergo quod pro remedio aut necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse. Ac fuisse regulas veteres, quas ab apostolis aut apostolicis traditas ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat his qui eas audire consueverunt: sed necessitas temporis id fieri magnoperè postulabat. ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet utique cessare pariter quod urgebat: quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam ad presens fieri tempus impellit. Sed hoc canones apud Niceam constituti de Novatianis fieri permiserunt. Prius ille canon à patribus institutus ponendus est, ut possimus advertere quid vel qualiter ab eisdem sensum sit vel præceptum. De his*, inquit, *qui nominant se catharos, id est mundos, & aliquando veniunt ad ecclesiam catholicam, placuit sanctæ & magnæ synodo, ut accepta manus impositione sic maneant in clero.* Simili dispensatione beatus papa Gregorius à Nestoriana hæresi revertentes in suis gradibus recipi iubet ita scribens ad episcopos in [a] Hibernia catholicæ ecclesiæ: *Igitur veritatem nativitatis Christi, quicunque a perverso errore Nestorii reuertuntur, coram sanctæ fraternitatis vestræ congregatione fateantur, eum Nestorium cum omnibus suis sequacibus ac reliquas hæreses anathematizantes. Venerandas quoque synodos quas universalis ecclesia recipit se recipere & venerari promittant, & absque ulla dubitatione sanctitas vestra eos [b] servans cum propriis ordinibus in suo cœtu recipiat: ut dum & per sollicitudinem occulta mentis eorum dis-*

ca.6. cau.1. q.7. & apud Ivonem decreti parte sexta, c.350.

[a] *al. Hiberia*

[b] *al. servatis eis prop.*

cutitis, atque eos per scientiam veram recta quæ tenere debeant docetis, & per mansuetudinem nullam eis contrarietatem vel difficultatem de propriis suis ordinibus facitis, eos ab antiqui hostis ore rapiatis. Habemus simile quid ex epistola Cyrilli missa maximo diacono Antiocheno: *didici à diligendo mihi Paulo monacho quia recusat pietas tua usque hodie communionem reverentissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eo quòd quidam in Antiochena ecclesia malè adhuc cum Nestorio vel sentiant, vel iam senserint quidem, sed forsitan resipuerint. Probet ergo tua modestia, utrùm aliquando collecti de Nestoriana hæresi, rursum nudè ac irreverenter, cum Nestorio sentiant & invicem colloquantur. Et licèt aliquando cauteriatam habuerint conscientiam, colligantur tamen nunc acta pænitentia super his in quibus subrepti sunt, quamvis confiteri fortasse revereantur excessum.* Infrà: *Ut autem non æstimemur* [a] *amare contentionem, amplectamur episcopi reverentissimi Ioannis communionem, indulgentes ei, & causa dispensationis eius negociū non subtiliùs vel districtiùs sive vehementiùs erga se recognoscentis, agatur. dispensationis enim gratia, sicut dixi, eget negocium multum.* eiusdem ad Gennadiū presbyterum & archimandritam: *dispensationes rerum nonnunquam cogunt parum quid à debito quosdam foras exire, ut maius aliquid lucri faciant. Sicut enim hi qui mare navigant, tempestate urgente navique periclitante anxiati, quædam exonerant, ut cætera salva permaneant: ita & nos cùm non habemus salvandorum omniū negociorū penitus certitudinem, despicimus ex his quædam, ne patiamur* [b] *omnium dispendia.* & infrà: *ex hoc scribo recognoscens quòd pietas tua tristetur in sanctissimum & Dei cultorem fratrem & comministrum nostrum Proculum episcopum, eo quòd admiserit Heliensium* [c] *Eugumi-*

c. 14. cau. I. q. 7.

[a] in uno v. c. amaricare.

ca. 15. cau. I q. 4.

[b] al. cunctorum.

[c] al. Egumi-num.

Digitized by Google

num, quem quidem ecclesiæ leges Palæstinæ præpositum non noverunt. & infrà: *igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi & Deo amicissimi Proculi episcopi communionem. Vna enim fuit cura mihi &* [a] *sanctitati eius: & dispensationis modus nulli sapientum displicuit.* eadem discretionis [b] ratione Romani pontifices qui translationes episcoporum, quæ districtè apostolicis & canonicis sanctionibus prohibitæ antè fuerant, maiori ecclesiæ vtilitati consulentes fieri permiserunt: alij etiam quosdam episcopos à prædecessoribus suis depositos, propter honestatem personarum & necessitatem populorum in suis officiis reconciliaverunt, quorum nomina inferiùs adnotata reperiuntur.

[a] *al. sanctitatis.*
[b] *al. moderatione.*

de filiis presbyterorum ad sacerdotium provectis.

Quidam quoque Romani pontifices decreverunt, ne filij presbyterorum assumerentur ad presbyteratum, non quòd personarum acceptio apud Deum alicuius sit momenti, vel natura quæ omnium pár est genitrix ab aliquo possit reprehendi, vel filij pro iniquitate parentum condemnari, dicente propheta: *Filius non portabit iniquitatem patris.* & apostolo: *si Deus iustificat, quis est qui condemnet?* & beato Augustino: *Vndecunque nascantur homines, si vitia parentum non sequantur, honesti & salvi erunt:* sed ad reprimendam quorundam presbyterorum incontinentiam, vel tutiùs minuendam aliorum continentiam. Sed quia ex his quasdam personas non tantùm religiosas, sed etiam ecclesiæ Dei necessarias esse cognoverunt, decretum temperaverunt, & ita genitos quorum conversatio in monasterijs vel religiosis ecclesiis probata fuerit, non

ca. 2. dist. 56.

Digitized by Google

ſolum ad preſbyteratum, ſed etiam ad ſummum ſacerdotium promoveri permiſerunt. Et vt de noſtris temporibus taceamus, ſicut legitur in geſtis Romanorum pontificum, Felix tertius natione Romanus ex patre Felice presbytero fuit à temporibus [a] Odoacri regis vſque ad tempora Theodorici regis. Item Agapitus natione Romanus ex patre Gordiano preſbytero ſummus pontifex fuit. Gelaſius natione Afer ex patre epiſcopo Valerio ſedit annos tres menſes viij. dies. xix. Silverius natione Campanus ex patre Hormiſda Romano epiſcopo ſedit annum vnum, menſes v. dies xxi. Deus dedit natione Romanus ex patre Stephano ſubdiacono ſedit annos tres, dies xxiiij. Theodorus natione Græcus ex patre Theodoro epiſcopo ſedit annos vj. menſes v. dies xxiiij.

[a] confer cum palea ſubiũcta can. 1. diſt. 56.

epiſcopi trãslati.

Quia verò epiſcoporum plurimi ex aliis civitatibus ad alias propter neceſſitatem ſeu vtilitatem temporum ſunt tranſmutati ex ſubiectis manifeſtum eſt. Perigenes in Petris eſt ordinatus epiſcopus, ſed quoniam cives eius civitatis eum ſuſcipere noluerunt, Romanæ civitatis epiſcopus iuſſit eum inthronizari in Corintho metropoli, defuncto eius epiſcopo; eique, donec advixit, eccleſiæ præfuit. Doſideū Seleuciæ epiſcopum Alexander Antiochenus epiſcopus in Tharſum Ciliciæ tranſmutavit. Reverentius ab Archis [b] Phœniciæ in Tyrum tranſmigratus eſt. Ioannes de [c] Gordolima mutatus eſt in Prochonixum, & ei præſedit eccleſiæ. Palladius ab [d] Helionopoli mutatus eſt in Aſponam. Alexander ab alia [e] Hetinopoli in

[b] al. fenicie tranſmutatus.
[c] al. Gordoloma. vel gordolinia.
[d] al. elinopoli
[e] al. Dinopoli

Digitized by Google

[a] Adrianopolim mutatus est. Gregorius [b] Nazanzenus priùs civitatis Cappadociæ fuit episcopus, quæ Sasima dicitur; deinde à beato Basilio & aliorum episcoporum consensu in [c] Nazianco constitutus est. Meletius priùs Sebastæ ecclesiæ præfuit, & postea Antiochiæ præsul est constitutus. Theusebius ab Apamia Asiæ trásfertur in Eudoxiopolim, quæ dudum [d] Salambria vocabatur. Polycarpus [e] de vrbe Antapristena Misiæ in Nicopolim Thraciæ mutatus est. Hierophylus de Trapezopoli [f] Frisiæ transmigratus est in Platinopolim Thraciæ. Optimus ab [g] Argadamia Phrigiæ in Antichiam Pisidiæ transmigratus est. [h] Silvanus à Philippopoli Thraciæ mutatus est in Troadam.

Plurimos etiam episcopos depositos à sede apostolica restitutos exempla subiecta declarant. Ioannes Chrysostomus à duabus synodis orthodoxorum episcoporum fuit diiudicatus, sed iterum fuit restitutus. Marcellus episcopus [i] Anchiranæ Galatiæ depositus fuit, sed postmodum [k] proprium recepit episcopatum. [l] Asclepius diiudicatus à synodo ecclesiam suam postea recepit. Lucianus episcopus Adrianopolites damnatus à papa Iulio, recepit ecclesiã sui episcopatus. Cyrillus Hierosolymitanus episcopus depositus fuit, postea recõciliatus ecclesiæ suæ. Simili modo & Polycroniũ eiusdem ecclesiæ Hierosolymitanæ pontificem Xistus papa damnavit, & iterũ ipse eum reconciliavit. Innocentius papa [m] Fotinum damnavit episcopum, sed ipse postea eum [n] in proprium restituit locum ecclesiæ suæ. Misenum [o] episcopum à Fe-

[a] *quidam Adriapolim.*
[b] *al Nazianzenus.*
[c] *al. Nanzianzo.*
[d] *al. Salabria.*
[e] *al. Policardus.*
[f] *Phrygia transmutatus.*
[g] *al. Agardamia frigia.*
[h] *quidam. Sistuanus a filiopoli. hæc habentur in palea subiecta c. si post. dist. 50.*
[i] *al. Anchira.*
[k] *al primum*
[l] *quid. Asdepeus.*
[m] *al. Photinum.*
[n] *al inprimũ*
[o] *citatur ex lib. Pontificali in palea subiecta ca. grave cau. 35. q. 9.*

Digitized by Google

lice papa damnatum, Gelasius papa successor illius & communicavit, & ecclesiæ suæ restituit. Leontius dum esset presbyter depositus fuit, sed postea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius verò quartus papa Theodosium, quem Eugenius eius antecessor presbyteri honore privaverat, sanctæ ecclesiæ Signinæ consecravit episcopũ. Ybas quoque episcopus diiudicatus fuit, sed sancta synodus canonicè suam illi restituit ecclesiam.[a] Rothadum verò episcopum sanctę Suessionis ecclesię à synodo cui Carolus rex interfuit condemnatum, & Sofrenum Placentinum episcopum meritò reprobatum, Nicolaus papa ambos reconciliavit. Sic Ioãnes papa viii.[b] Photium neophytum à papa Nicolao depositum, interventu Augustorum Basilij, Leonis, Alexandri, in patriarchatu Constantinopolitano restituit, scribens prædictis Augustis in hæc verba. *Scripsistis nobis dilectissimi filij, ut apostolica & compassionis viscera aperientes, omnes qui in ecclesia, quæ apud vos est, correptionibus subiacent, recipiamus; pacique & unanimitati studentes ipsum*[c] *domnum Photium archiepiscopum communicantem nobis, in summam sacerdotum dignitatem & honorem patriarchatus restituamus, ne diutiùs ecclesia Dei*[d] *à scismate & scandalo conturbata permaneat. nos ergo*[e] *petitionem vestram ut iustam & Deo placentem amplexi, & opportunum tempus quod diu desideravimus nos invenisse gavisi, misimus*[f] *apocrisarios nostros voluntatem vestram*[g] *complere, quamvis pietas vestra, antequam advenirent, ipsum virum præoccupaverit violenter restituere. quod tamen & nos libenter recipimus, & quamvis hoc faciendi potestatem habentes, non tamen ex*

[a] *quidã cod. Rothardum. al. rothaldũ, vel rhotandum ut in ca. arguta. cau. 2. q 6.*
[b] *al. fortium extat in regesto Ioãnis octavi epist. 199. ad Basilium Constãtinum & Alexandrũ, sed diverso verborũ ordine & contextu.*
[c] *aliàs, dominum.*
[d] *al. ut scis.*
[e] *al. petionẽ.*
[f] *al. apocrisiarios.*
[g] *al. implere.*

Digitized by Google

*potestate nostra eum restituere volumus, sed ex apostolicis decretis & paternis constitutionibus testimonia proferimus, non leges ecclesiæ antiquitus datas solventes, sed in quibus gratiarum diligentia inconvertibiliter observatas, * ecclesiæ corpus evellit & dissipat, ad utilitatem eius omnia reducere cupiētes.* synodus enim Nicena secūdo ca. dicit: *quoniam frequenter sive ex necessitate sive aliquo quolibet modo transgredi contingit homines ecclesiasticos canones.* Et papa Gelasius dicit: *quoniā ubi necessitas non est, inconvertibilia maneant sanctorum patrum decreta.* Et sanctissimus papa Leo in eodē spiritu præcipit[a] dicēs: *Ubi necessitas non est, nullo modo violentur sanctorum patrum statuta. Ubi verò necessitas fuerit, ad utilitatem ecclesiæ qui potestatē habet, ea dispenset. ex necessitate enim fit mutatio legis.* & Felix papa; *contemplari oportet, quòd ubi[b] occurrerit necessitas, sæpe constitutiones patrùm[c] transgredimur.* & Cartaginensis synodus xxxv. capi. dicit: *præcipimus ut clerici rursus in ecclesiam recipiantur, [d] quamvis primùm in synodo depositi fuerint. synodus [e] synodum solvit propter unitatem & pacē ecclesiæ.* [f] & Innocētius papa dicit v. capitulo: *qui promoti sunt à Bonoso hæretico recipiātur iterū, ne scandala in ecclesia pullulent. Non solùm autem pro hæresi depositis apostolica sedes hæc paci ecclesiasticæ studens adiutorij manum porrexit, sed & orthodoxis sacerdotibus & patriarchis ad eam confugientibus, sicut & nunc Photius fecit usitata miseratione subvenit. Nostis enim quòd magnum Athanasium Alexandrinum episcopum & Cyrillum & Polycronium Hierosolymitanos, & Ioannem quem caritas [g] vestra Chrysostomum vocat, & Flavianum à synodo depositos apostolica sedes in pristinum honorem restituit. Si ergo qui à Donatistis & Bonoso ordinati & à liminibus orthodoxæ ecclesiæ à synodo plenaria sequestra-*

Gelasi. ep. 6.

[a] al. & dicit.

[b] al. occurrit

[c] al. transgrediuntur.

[d] al. qui primùm.

[e] al. etiam syn.

[f] epist. 27.

[g] quidam, nostra.

Digitized by Google

ti ab alia synodo recipiuntur, & in catalogo sacerdotum habentur, ne ecclesia diminutionem vel divisionem patiatur: quãto magis orthodoxæ fidei viros & immaculatæ vitæ non oportet contemnere, sed ad pristinum honorem revocare? Sicut enim apostolica sedes hæc semel accipiens claves regni cælorum à primo & magno pontifice Iesu Christo per principem apostolorum Petrum dicente ad eum, Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris super terram, erit solutum & in cælis, habet potestatem vniuersaliter ligandi & solvendi, & secundum Hieremiam evellendi & plantandi: ita propter hoc & nos eiusdem potestate principis apostolorum Petri vtentes, cum omni ecclesia nostra mandamus vobis & sanctissimis fratribus nostris [a] *patriarchis Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymorum, & cæteris episcopis & omni plenitudini Constantinopolitanæ ecclesiæ, secundum petitionem vestram Photium patriarcham fratrem & sacerdotem nostrum nos in communionem recipere.* Itẽ: *Recipite eum sine excusatione. Nullus excuset se pro synodis contra eum peractis. Nullus sanctorum prædecessorum meorum Nicolai & Adriani sententias contra eum causetur. de ipso enim surreptum est illis. Nullus contra eum subscriptiones* [b] *vestras occasionem scismatis habeat. omnia enim vt infecta & irrita facimus & quæcunque sunt contra eum, in manibus principis apostolorum ponimus, & per eum in humeris Iesu Christi agni Dei, qui tollit peccata mundi.* Item: *Et hoc confirmare vos volumus, vt post mortem Photij fratris nostri nullus ex dignitate mundana ad pontificalem honorem ascendat, sed ex presbyteris Cardinalibus eiusdem ecclesiæ, vel ex Diaconibus aut ex aliis sacerdotibus qui sub ecclesia Constantinopolitana consistunt.* Item: *Et quoniam nos pro pace ecclesiæ sollicitі Photium fratrem nostrum suscepimus* [c] *sicut & Adrianus papa Tharasium,* [d] *nullum computet canonicum*

Matth. 16.

[a] *al. vestris.*

[b] *al. nostras.*

[c] *al. recipimus.*

[d] *al. non vt hoc vertatur.*

vsum, Privilegia enim paucorum communem legem non faciunt. Si quis verò tale quid amodò facere præsumpserit, sine venia erit. Ita quoque cum esset antiquis regulis præfinitum, vt nullus qui esset in clero extranearum consortium haberet mulierum, sed earum tantùm quæ omnem suspicionem excluderent: beatus papa Gregorius hunc rigorem ita modificavit clericis Anglorum, vt si qui essent extra sacros ordines constituti, qui se cõtinere non possent, vxores sortirentur, & stipẽdia sua foris acciperent: intelligens leviorem esse casum, si ruentes coniugali vinculo exciperentur, quàm si vago concubitu interminatæ libidinis voragine absorberentur. Sic aliæ dispensationes salubri deliberatione admissæ cessante necessitate debent & ipsæ cessare. Nec est pro lege habendum, quod aut vtilitas suasit, aut necessitas imperavit. Vnde legitur in epistola beati papæ Leonis ad episcopos Africę: *Superest fratres vt concorditer salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis vnanimes divinis & apostolicis constitutionibus pareatis, & in nullo patiamini providentißima canonum decreta violari. Quæ enim hactenus certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis: ne quod ad tempus pia lenitate concesimus, iusta post vltione plectamus.* Nec tantùm hoc in ecclesiasticis observandum est regulis, sed etiam in ipsis legibus. De venerandis legibus Romanis: legitur:[a] *Quodcunque imperator per epistolam constituit, vel cognoscens decrevit, vel edicto præcepit, legem esse constat. Hæ sunt quæ Constitutiones appellantur. Planè ex his quædam sunt, quæ personales appellãtur, quæ nec ad exem-*

Gregorius.I. in respons. ad August.

Leo. I. epist.

[a] lib. I. instit. tit. 2.

plum trahuntur, quoniam nec hoc princeps vult. Nam quod alicui ob merita indulsit, vel si cui pœnam irrogavit, vel si cui sine exemplo subvenit, personam non transgreditur. Possemus de huiusmodi plurimas rationes plurima exempla colligere; sed prudenti lectori, & ei qui novit de paucis [a] plura intelligere, debent prædicta sufficere. Quod tamen iam monuimus, iterum monemus; vt si quis quod legerit de sanctionibus sive de dispensationibus ecclesiasticis, ad caritatem, quæ est plenitudo legis, referat, non errabit, non peccabit: & quādo aliqua probabili ratione à summo rigore declinabit, caritas excusabit: si tamen nihil contra evangelium, nihil contra apostolos vsurpaverit. Si quæ verò sententiæ de forensibus legibus insertæ sunt, quæ iudicium sanguinis contineant, non ad hoc insertæ sunt, [b] vt ecclesiasticus iudex per eas aliquem debeat condemnare, sed vt ex eis assertionem canonicorum faciat decretorum: hinc attendens quanta pœnitentia puniendum sit facinus illud vel flagitium, quod iudicant [c] iudices seculi morte vel membrorum mutilatione multandum. Hanc enim rationem [d] Romani pontifices in assertione decretorum suorum frequenter interponunt, *Nam si hoc leges seculi continent, quanto magis divina?* hæc hactenus. Deinceps singularem partium totius voluminis intentionem breviter perstringemus, vt hinc prudens lector advertat quid in vnaquaque parte sibi necessarium quęrere debeat.

[a] *al. plurima*

[b] *ecclesia enim vetatur iudicia sanguinis agitare, ep. 247.*

[c] *vnus v. c. leges seculi.*

[d] *in quibusdam v. c. Romani, deest.*

Finis Prologi in Decretum.

Digitized by Google

[a] *hac nunc primùm editur, reperta in vetustis schedis Ant. Loeselli iur. quæ non potuit suo ordine interseri, quia priores ad Vrbanũ epistolas iam typographus absolverat.*

[a] *Vrbano summo pontifici patri & domino suo Ivo Carnotensis S.* CCLXXXIX.

Si animo meo morem gerere vellem, si denique sic esset tolerabile vt non etiam penale iudicaretur successorem Petri in arce summi pontificatus positum lacessere, iam quidem in vos odiorum castra movere, maledictis persequi non cessarem. Credo enim propter quod loquor, me opera vestra de tranquillitatis littore abstractum in altitudinem maris inopinato casu devenisse, & temporalium occupationum quasi procellosis fluctibus iactandum prospicio, vbi dum multorum vtilitatibus providere compellor, tam meæ quàm ipsorum saluti posse sufficere despero, elegeram abiectus esse in domo Dei, vt pote cui non generis nobilitas, non scientiæ dignitas eloquentiæ animos dabat, & paucorum [b] fratrum pia societas caritate plena plus omnibus diviciis mihi applaudebat: cum sic mihi latenti, nec tale quid suspicanti ecclesia Carnotensis [c] pontificatus professionis pondus obtrusit. nec sanè eius voluntati aliqua ratione victus cederem, nisi id vos [d] velle atque præcepisse, cui non obedire nefas est, protestaretur. Episcopum [e] Belvacensem sanctitati vestræ commendo, cuius simplicitas hoc habet laudabile, quòd nec perversa agentibus placere, nec rectè sapientibus displicere potest, novit enim prudentia vestra eum in quibusdam accusatum, non tam zelo iustitiæ quàm virtutis æmulatione. Sed mihi non vi-

[b] *belvacensium. adi ep. 17.*
[c] *epist. 8.*
[d] *epist. 12.*
[e] *videtur intelligere de fulcone, argumento eorum quæ notavi ad epist 30. ex Anselmo Cantuariensi archiepiscopo.*

detur rationabiliter posse fieri, vt à minori persona debeat retractari quod sub vestri iudicij examine finem sortiri meruit. Sed ad me revertar quem pastoralis curæ vincula premunt: qui etiam, quod nondum erratibus meis adhibui, cogor debere correctionem alienis erroribus: cuius vita licet olim in conspectu summi iudicis calumniosa haberetur, nunc maximè tamen vicinior est accusationi suæ quàm excusationi alienæ. Vale.

* *

Ego Ivo Carnotensis episcopus & Vvalterius archidiaconus notum fieri volumus tam posteris quàm præsentibus quòd Vvillelmus abbas sancti Martini maioris monasterij cum quibusdam monachis suis nostram adiit præsentiam, humiliter implorans quatenus ecclesiæ beati Martini concederemus ecclesiam de Hauchis quam Paganus beatæ Mariæ Carnotensis canonicus tenebat. prædictus verò Paganus ibi veniens in manu nostra præfatam ecclesiam absolutè dimisit. nos autem donni Vuillelmi abbatis & monachorum eius precibus diligenter aurem accommodantes, salvo iure ecclesiæ nostræ, petitioni eorum gratanter annuimus, & supradictam ecclesiam sicut Paganus eam tenebat, eis habendam & possidendam concessimus, ipso Pagano intercedente & concedente & fratribus eius Raherio Goscelino Guarino amarico concedentibus. idem verò Raherius frater Pagani qui ecclesiæ decimã *ex vet. scheda Petavij.*

laicali vſurpatione tenebat, minutas in præſentiarum monachis dimittendo conceſſit decimas, & decimam de culturis monachorum eis conceſſit habendam poſt ſui diſceſſum. In hoc quoque dono capellam de Hidulphi ponte cum ea parte terræ & aquæ quam eis præſens dimiſit, eis perpetuo conceſſit habendam. nos etiam ſicut præſentialiter nominatim monachis tribuebatur annuimus: ita etiam totum quod in futuro à prædictis fratribus & ab aliis ibi aliquid habentibus promittebatur nominatim habendum caritatiuè conceſſimus. hæc autem ſunt quæ promiſſa ſunt, ſcilicet terra duorum boum & hoſpitia cum arpennis terræ. huius verò doni conceſſio facta eſt anno ab incarnatione milleſimo c.xiiii. his præſentibus quorum nomina ſubterſcripſimus. ex parte epiſcopi & archidiaconi fuit Raimbaldus Vindocinenſis archidiaconus. Auſgerus Bleſenſis archidiaconus, Gualerannus canonicus, Rainaldus eius clericus, Bernerius regularis canonicus, Radulphus reg. canonicus epiſcopi camerarius. ex parte verò abbatis Vvillelmus prior, petrus laidet, Gilo & eius filius, Gilduinus Hugo hoſpitalarius de famulis Analdus camerarius, Paganus Camerarius, Landricus famulus Prioris, Gaucelimus, Petrus Burdo, Hubertus Mainbodus.

Digitized by Google

CRHONICON IVONIS CARNOTENSIS DE REGIBVS FRANCORVM.

Rancos lingua Attica Valentinianus imperator à feritate & duritia atque audacia vocari voluit. qui post paululum cùm tributa Romanis negarent, & Romanorum impetum ferre non possent, egressi à Sicambria pervenere in extremos fines Rheni fluminis in Germanorũ oppida: ibique aliquot annis cum principibus suis Marcomiro & Sunone resederunt. Vbi primùm regem Pharamundum sibi statuunt, legibusque se subdunt, quas primores eorum Vvisogastus, Arbogastus, Salegastus invenerunt.

Pharamundus Rex primus Francorum. Niceta Viennensis episcopus Iustus Lugdunensis episcopus relicto episcopatu in Ægypto Anachoreta moritur, ossaque eius Lugdunum referuntur, ossaque Viatoris ministri eius. Martinus Turonorum episcopus miraculorum gloria insignis effulsit.

Didio Pharamundi filius Rex Francorum

ſecundus. Abhinc Franci crinitos Reges habere cœperunt. Eodem tempore Romani Gallias tenebant, citra Ligerim fluuium Gothi.

Clodio poſt Didionem Rex Francorum tertius. Hic de Thoringiorum finibus egreſſus Rhenum tranſiit victóque Romano exercitu Carbonariam ſilvam tenuit, ibíque ſibi ſedem ſtatuit.

Meroveus poſt Clodionem Rex Francorum quartus. Metis à Francis ſuccenſa. Franci vſque Aurelianos pervenerunt.

Childericus poſt Meroveum quintus regnavit annis xxiiii.

Clodoveus poſt Childericum Rex Francorum ſextus, regnavit annis xxx. Hic primus Regum Francorum à beato Remigio baptizatus eſt cum populo ſuo. Siagrius Ægidij patricij filius cum Clodoveo apud Sueſſionem pugnam committens devictus & occiſus eſt, ſicque vires Romanorum in Galiis ceciderunt. Clodoveus Rex Burgundiam ſibi ſubegit. Mamertus Viennenſis epiſcopus clarus habetur. Clodoveus milliario x. à Pictavis vrbe cum Alarico Rege pugnam iniit, eúmque vicit & occidit, ſibíque ſubegit Toloſam, Santonas, omnémque Aquitaniam. Fulgentius Ruſpenſis epiſcopus, & Avitus Viennenſis clari habentur.

Mortuo Clodoveo Chlotildis vxor eius cum quatuor filiis ſuis regnum Francorum tenuit, Theoderico, Clodomiro, Childeberto, Clotario. Clodomirus & Childebertus atque Clotarius coutra Sigiſmundum exercitum

Digitized by Google

citum movent, & contra Gothimarum: fugientibusque Burgundionibus Sigismundus ad monasterium Agaunensium martyrum fugiens apprehenditur à Clodomiro, ibíque cum vxore & filiis interficitur, ideóque Clodomirus vltrà cum Burgundionibus decertans ab eis interfectus est. Quod Franci indignè ferentes, Gothimarum persecuti occidunt. Childebertus & Clotarius filios Clodomiri nepotes suos, ne regnarent loco patris, occiderunt: vnus tamen Clodoaldus effugit, qui clericus factus, & plenus virtutibus migravit ad Christum. Beatus Medardus migravit ad Christum, sepultus in civitate Suessionis à Rege Clotario: qui & non multo post defunctus in eadem ecclesia sepelitur, regnavitque lii. annis.

Quatuor filij Clotarij regnum inter se dividunt. Karibertus accepit regnum Clodomiri, sedemque constituit Parisiis. Guntranus regnum Childeberti, sedemque constituit Aurelianis. Chilpericus regnum patris sui Clotarij Suessioni, Sigebertus accepit regnum Theoderici Remis. Karibertus Rex mortuus in ecclesia S. Romani in Blavio castro sepelitur. Beatus Germanus Parisiorum episcopus claruit. Chilpericus fratrem suum Sigebertum fraude Fredegundis Reginæ interfectum in Lambani via sepelivit. Inde verò translatus est in basilicam S. Medardi. Guntranus verò Rex in ecclesia S. Marcelli Cabilloni sepultus est. Regnavit verò annis xxxi.

Chilpericus dolo Landrici ac Fredegundis Reginæ ipsius vxoris occisus, Parisiis in eccle-

Digitized by Google

ſia S. Vincentij ſepelitur.

Theodebertus & Theodericus filij Childeberti cum avia ſua Brunechilde in regnum glorioſi Regis Guntrani Burgundiam directi ſunt. Inde Theodericus cum Theodeberto fratre pugnam iniit, eunque occidit. Brunechildis tandem pro multis ſceleribus in præſentia Clotarij Regis indomitis equis religata cruribus & brachiis membratim diſcinditur, eiuſque oſſa igne concremata ſunt.

Clotarius filius Chilperici Rex Francorum octavus. Hic Saxonum terram adeo vaſtavit, vt non remaneret ibi homo longior ſpata ſua, non longo poſt tempore obiit anno xliiii. regni ſui.

Dagobertus filius Clotarij Rex Francorum nonus, vir ſtrenuus fuit: habuit autem duos filios Sigebertum & Clodoveum. Anno vero regni ſui xliiii. febre valida tactus & mortuus eſt, ſepultuſque in loco Bindionum.

Clodoveus filius Dagoberti Rex Francorum decimus, cuius vxor Batildis de genere Saxonum genuit ei tres, Clotarium, Childericum atque Theodericum. Clodoveus xvi. regni ſui anno vita deceſſit.

Clotarius filius Clodovei Rex Francorum vndecimus, hic 4. annis regnans obiit.

Theodericus filius Clodovei, frater Clotarij, Rex Francorum duodecimus. Ebroinus princeps domus Leodegarium epiſcopum multis affectum pœnis gladio percuſſit, fratremque eius germanum. Theodericus anno regni ſui xviij. obiit.

Digitized by Google

Clotarius filius Theoderici Rex Francorum decimus tertius regnavit annis tribus.

Childebertus filius Theoderici, frater Clotarij, Rex Francorum decimus quartus. Hic xiij. anno regni sui obiit.

Dagobertus filius Childeberti Rex Francorum decimus quintus, cùm adhuc puer esset, maior autem domus Theodebaldus Pipini Austrasiorum ducis filius. Dagobertus v. annis regnans mortuus est.

Danielem post Dagobertum quendam clericum post abiectionem tonsuræ Franci super se statuentes, eum vocantes Chilpericum, exercitum contra Carolum vsque Mosam fluvium movent. Ex alia parte Rabbodus Dux cum Frisonibus contra eundem Carolum insurgit: pugna valida commissa, Carolus magno damno afflictus est dilapsus. Chilpericus simul cum Ragaufrigo Arduennam silvam ingressus, pervenerunt vsque Coloniam: sed subitò Carolo super eos irruente, prælioque confecto fugantur Chilpericus atque Ragaufridus. Chilpericus ad Eudonem Ducem fugiens, ab eodem Duce redditus est Carolo, & v. anno post in civitate Noviomo mortuus est.

Theodericus Dagoberti iunioris filius Rex Francorum decimus septimus, Carolus maior domus & Austrasiorum princeps, vastans omnia, & Saxonum agros diripiens, cum eis bellum iniit. vbi gravissima cædes hominum altrinsecus morientium. Post aliquot annos in Bavariam iter arripuit, eamque cum labore

Digitized by Google

maximo ad deditionem coëgit, sed postea reluctantes via secunda perdomuit. Iterum abiit in Saxoniam, deinde in Suevos contra Lanfredum, quos ab infestatione & iniuria repressit. Inde contra Eudonem Aquitanorum ducem ivit, eumque vsque in Vasconiam fugavit. Saracenos præterea cum longis navibus venientes, vrbesque plurimas tam Septimaniæ quàm Viennenses devastantes idem Carolus graviter fugit, eosque in Hispaniam repulit. Post aliquot annos perrexit vsque Vasconiam, Aquitaniamque depopulatus est, Saracenos quoque Aquitaniam & alias provincias devastantes perdomuit.

Childericus post Theodericum Rex Francorum decimus octavus. Maiores domus Carolomanus & Pipinus frater eius. sed Carolomanus abiecto seculari habitu Romam abiit: inde ad S. Benedictum in montem Cassinum perrexit. Gripho autem faciem Pipini Ducis fugiens, fugit in Saxoniam atque Bavariam, ducatumque ipsius Pipini subiugavit. Gripho verò fugiens ad Gaifarum Aquitanorum Ducem coniunctim parant bellum contra Pipinum. interea Pipinus Francorum regnum defecisse videns, iussu Zachariæ Papæ elevatur in Regem.

Pipinus Rex Francorum decimus nonus regnavit annis xviii. mox post vnctionem suam bellum in Saxoniam movit, eamque devicit. Zachariæ Papæ successit Stephanus. Pipinus Rex auxilium Zachariæ Papæ contra Aistulphum Longobardorum Regem, qui fa-

Digitized by Google

cultates Romanæ ecclesiæ quæ in regno eius erant abstulerat, porrexit, eumque quod abstulerat, reddere coëgit. Rursus idem Pipinus Saxoniam intravit, eamque Francis per singulos annos traiectos equos reddere fecit. Inde anno ab incarnatione Domini D. ccclxviii. obiit.

Carolus gloriosus Rex Francorum xx. filius Pipini & Bertrudæ Reginæ. Hic gentem Saxonum subegit: vbi cùm exercitus eius gravi siti laboraret, medio die subitò ex quodam torrente largissimè aqua emanavit, quæ sufficeret cuncto exercitui. Idem Carolus ab Adriano Papa contra Desiderium Longobardorum Regem Italiam intravit, Papiam cepit, Desiderium occidit, omnemque Longobardiam sibi subegit. Saxones iterum rebellantes devicit, & ex vtraque parte firmavit, custodibusque positis, obsidibusque receptis rediit. Rursus Saxones Heresburgum castrum invadunt, machinas ad id capiendum præparantes, viderunt in modum scuti duos globos flammantes super ecclesiam quæ in vno castro erat. Qua visione perterriti, & relinquentes præparationem suam ita fuga elapsi sunt, vt mutuis sese confoderent gladiis. Quod audiens Carolus Rex Saxoniam ingreditur, obtinuitque omnes illorum firmitates, omnesque Saxones cum vxoribus suis & infantibus baptizatos in fide sibi coniunxit. Carolus idem Pascha celebrat in Aquitania castro Cassinogilo. Hispaniam ingreditur. Destruit Pampilonam. Saracenos subiugat. Per Narbonam & Vasconiam rever-

Digitized by Google

titur. Deinde orandi gratia Romam ingreditur. Beneventum capit. Filios ipſius Ducis obſides cum maximis muneribus accepit. Idem Avaros gentem ferocem perdomuit, quorum Dux ad eum ſe contulit, credenſque baptizatus eſt. Idem quoque Carolus Romam ingreſſus primus, ibi de gente Francorum Imperatoris & Auguſti nomen ſumpſit, eoſque qui Leonem Papam dehoneſtaverant, deponendo in exilium miſit. Quo tempore factus eſt terræ motus magnus. Eodem tempore Rex Perſarum miſit Carolo papilionem & tentoria, pallia ſerica multa & precioſa, ſed & horologium de aurichalco arte mechanica mirificè compoſitum, in quo xij. horarum curſus ad clepſydram vertebatur cum totidem æreis pillulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum tinnire faciebant: additis totidem equitibus, qui per xij. feneſtras completis horis exibant, & impulſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtras quæ priùs erant apertæ claudebant: necnon & alia multa in ipſo horologio erant mira. Anno incarnationis Domini D. cccxiiij. Carolus Imperator Aquiſgrani moritur, regni verò ſui xlv.

Ludovicus Caroli magni filius Rex Francorum xxi. & Imperator Romanorum, regnavit annis xxviii. amator pietatis & religionis. Hic in ingreſſu imperij ſecundam & placidam quietem habuit, ſed finis eius multis calamitatibus fatigatus.

Carolus Calvus Ludovici filius Rex Fran-

corum xxij. regnavit annis xxxvii. Imperator & ipse Romanorum. Initia regni & finem prosperè gessit, ædificator ecclesiarum Dei, amator pauperum, impendens ecclesiis Dei multa beneficia in crucibus & in aliis ornamentis.

Ludovicus Caroli filius Rex Francorum xxij. regnavit annis duobus.

Carolus Ludovici filius Rex Francorum xxiiij.regnavit annis xxxviij. Hic Tutudi, quod Martellus dicitur, à suis dictus est. & quia in regno suo vix aut rarò pacem habuit, ideò res ecclesiarum suis militibus in stipendium contulit maxima ex parte. Qui mortuus in ecclesia beati Dionysij martyris sepultus à sinistra parte altaris maioris, visus est noctu in specie draconis effracto sepulchro per vitream ecclesiæ cum magno terrore exisse.

Radulphus Rex Francorum xxv. Conradi ducis Burgundiæ filius, regnavit annis xix. cultor iustitiæ, restaurator ecclesiarum, resistentes sibi prosperè devicit.

Ludovicus Radulphi filius Rex Francorum xxvi. regnavit annis xviii.

Lotharius Ludovici filius Rex Francorum xxvii. regnavit annis xxx. Eodem tempore fuit Vvillermus Dux Normannorum.

Ludovicus Lotharij filius clericus Rex Francorum xxviii. regnavit annis ij. Hic captus à Francis Lauduni interiit, sicque progenies Caroli Magni defecit.

Hugo filius Hugonis Capeti Rex Francorum xxix. regnavit annis x.

Digitized by Google

Robertus filius Hugonis Rex Francorum xxx. regnavit annis xxxv. cuius vxor Constantia. Hic iustè & religiosè regnum suum disponens sancto fine quievit. Gilbertus Papa. *

Henricus filius Roberti Rex Francorum xxxi. regnavit annis xxxii. Vvillermus nobilissimus Dux Normannorum pugnavit apud Vallium dunas. Henricus Rex fortis in bello Vitriaco obiit.

Philippus filius Henrici Rex Francorum xxxij. regnavit annis xlix. Huius vij. anno regni Vvillermus gloriosus Dux Normannorum Anglos subegit, ibique Rex factus regnavit xxii. annis. Huic successit Vvillermus Longa spata filius eius, regnavitque annis xiiii. atque in nova foresta sagitta interiit. Huic successit Henricus frater eius vir nobilis, sapiens, iustitiæ cultor, amabilis, nulli moderni temporis in regendo regno comparabilis, qui & regnavit annis xxx.

Finis Chronici Ivonis.

Digitized by Google

Ivonis Carnotensis episcopi sermo de adulterino habitu virorum vel mulierum.

Extat circa finem epistolar. Ivonis Carnot. in vno v. c. S. Vict. Par. & in calce indicis argumentorum epistolarum eiusdem auctoris in altero manuscripto Nic. Fabri habetur idem titulus, sed sermo ibi deest.

Audivimus ex parabola evangelica quendam patremfamilias nuptias filio suo fecisse, & ad eas plurimos invitasse. Inter quos cum ingressus esset quidam non habens habitum nuptialem, visus à patrefamilias, iussus est non tantùm à nuptiis excludi, sed in tenebras exteriores retrudi. Hæc parabola insensatos homines huius temporis evidenter redarguit, quamvis altiori discussione aliquid secretius & sacratius possit intelligi. Prius ergo quæramus quis sit iste paterfamilias, quis iste filius, quæ sint istæ nuptiæ. Quibus perspectis faciliùs intelligere poterimus cur ille ab his nuptiis exclusus sit qui ad eas cum adulterina veste accessit. Intelligimus itaque hunc patremfamilias Deum patrem omnipotentem, cui famulantur vniversæ familiæ gentium; qui coæternum & coæqualem sibi genuit filium, in cœlis sine matre, in terris sine patre: cui nuptias fecit quando ei ecclesiam ex omni genere hominum sociavit. Ad hanc Christi & ecclesiæ societatem convocati sunt nobiles, innobiles, divites, pauperes, omnis conditio, omnis sexus, omnis ætas. Inter hos accessit vnus qui solus excludi meruit, quia habitum talium nuptiarum sanctitati congruentem non habuit. Attendite fratres. Iste vnus multi sunt: & tamen tota hæc multitudo vnitatis nomine comprehen-

ditur. Multi enim sunt quantum ad numerum personalis discretionis: sed vnus sunt per consonantiam vnius pravitatis. Sicut enim vna ecclesia est per fidem sub capite Christo: ita tota reproborum multitudo sive pateat sive lateat, vnum corpus est sub principe diabolo. Qui ergo per infidelitatem manifestè à Deo recedit, ad has nuptias non accedit. Qui verò infidelis est, accedit corpore, recedit mente: nobiscum intrat ecclesiam, communicat nobiscum Christi mensam. Boni & mali pisces adhuc latent intra retia donec dividantur in littore. Adhuc toleratur palea donec ventiletur area. Tunc manifestè apparebit, quia multi vocati, pauci electi. Tunc iste adulterator habitus nuptialis iussu patrisfamilias manifestè excludetur, & in carcerem retrudetur. Interim tamen amici sponsi talem simulatorem non ignorant, quia impudicus habitus corporis nuntius est adulterati cordis. Impudicus autem habitus corporis est in viris superflua & inordinata capillatura, vestimentorumque muliebrium affectata similitudo, calciamentorumque metas necessitatis excedens simulata longitudo. In mulieribus facies fucata, virilium vestimentorum imitatio, capillorum nativi coloris adulteratio. Hic habitus in vtroque sexu adulterinus est, & sanctarum nuptiarum societate indignus, & à conspectu tanti sponsi & tantæ sponsæ prorsus amovendus.

Matth. 22.

Longitudo calceamenti.

Nec silentio præterire hoc debent amici sponsi diligentes decorem domus Dei. debent

Digitized by Google

huiusmodi adulteriis publicè adlatrare; ne dicatur de eis, *canes mutilatrare non valentes.* Qui enim quantitatem vel formam quam omnipotens & prudentissimus plasmator finxit, in aliam transfigurare contendit, nonne evidenter dicere videtur ei qui se finxit, cur me fecisti sic? Improba temeritas, conditoris plasma ita vilifacere, vt quantitatem suam & formam quantum in se est, in aliud transfiguret, quod si à natura haberet, incomparabiliter se habere doleret. Nec ista dicimus à nobis tanquam ex nobis. Habemus patres nostros doctores egregios, qui ante nos contra ista scripserunt, & irrefragabili auctoritate damnaverunt. Audiamus Paulum doctorem gentium, de superflua capillatura dicentem Corinthiis. I. Cor. I.
Vir si comam nutriat, ignominia est illi. Cum enim vir ex Dei ordinatione primatum habeat super mulierem: qui contra honorem sui sexus superfluitate capillorum caput velat, primatum suum sibi abiudicat, vt merito de eo dicatur: *Homo cum in honore esset non intellexit.* Psal. 49.
comparatus est, vt vera dicamus, non tantùm mulieribus, sed etiam iumentis insipientibus. Iudicio enim legum, iure ab obtenta dignitate deiicitur, qui privigio sibi commisso abutitur. Audiamus & beatum Cyprianum, B. Cypriani locus.
egregium martyrem & suavissimum doctorem de adulterino habitu disputantem. Dicit enim in epistola quam scribit de habitu virginum.
Opus Dei & factura eius, & plasma eius nullomodo adulterari debet adhibito flavo colore [a] *vel nigrore, vel quolibet denique lineamenta nativa corrumpente,*

[a] vel nigro pulvere vel rubore, aut qui

Genes. 1. *medicamine.* Dicit enim Deus. *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Et audet quisquam mutare & convertere quod Deus fecit? Manus Deo inferunt, quando id quod ille formavit, reformare & transfigurare contendunt,* [a] *scientes quia opus Dei est omne quod nascitur, diaboli quodcunque mutatur. Si quis pingendi artifex vultum alicuius & speciem & corporis qualitatem æmulo colore signasset, & signato iam consummatoque simulachro manus alius afferret;* [b] *& iam formata, iam picta quasi peritior reformaret: gravis prioris artificis iniuria, & iusta indignatio videretur.* Et in sequentibus. *Non metuis, ne cum resurrectionis dies venerit, artifex tuus te non recognoscat: ad sua præmia & promissa venientem removeat & excludat? increpans vigore censoris & iudicis dicat: opus hoc meum non est, nec imago hæc nostra est,* [c] *cum te falso medicamine polluisti, cum formam quam tibi dederam mendacio deformasti: facies corrupta est, membra aliena sunt. Deum videre non poteris quando oculi tibi non sunt quos Deus fecit, sed quos diabolus infecit.* [d] *Audite me itaque vt parentem, audite quæso vos docentem, pariter ac monentem, audite vtilitatibus vestris & commodis fideliter consulentem. Estote tales quales vos manus patris instituit. Maneat in vobis facies incorrupta, cervix pura, forma sincera:* [e] *à calciamentis superfluis pedes liberi, crines nullo colore fucati, oculi conspiciendo Deo digni. Apostoli vox est, quem Dominus vas electionis appellauit. Dicit enim.* 1. Cor. 15. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Sicut portavimus imaginem terreni, sic portemus imaginem cælestis. Hanc imaginem portat virginitas, portat integritas, portat sanctitas & ve-*

[a] nescientes

[b] inferret

[c] cum autem falso. reliqua paulo aliter apud Cyprianum.

[d] sequentia etiã desumpta sunt ex Cypriano.

[e] apud Cyprianum, sint à compedibus aureis pedes liberi.

Digitized by Google

ritas, portant disciplinæ Dei memores, iustitiam cum religione retinentes, stabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad sustinendam iniuriam mites, ad faciendam misericordiam faciles, fraterna pace [a] *vnanimes atque concordes*: quæ omnia obseruare, diligere & implere debemus, vt apostoli præceptum adimpleamus: *empti enim estis precio magno; glorificate & portate Deum in corpore vestro*. Deum enim in corpore nostro portamus, cum imaginem eius per immundas & profanas adinventiones non deformamus, cum per omnia servitutis obsequia redemptoris imperio parere studemus. Ita enim imaginem suam in nobis recognoscet, & nuptiali veste ornatos à suo sanctorumque consortio non excludet. quod nobis misericorditer præstare dignetur qui vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

[a] v.c. vnianimes.

1. Cor. 6.

Digitized by Google

LECTORI.

Sequentem epiſtolam nondum reperi in manuſcriptis codicibus: quam primæ editioni ſtudioſus ex aliquo exemplari priſco inſeruit, ea potiſſimum ratione quia epiſcopus Carnotenſis ibi commendatur à probata æquitate, putans Ivonem intelligi. Hic ergo recuditur ne quis forte deſideraret. eſt enim lectu digna. Vereor tamen ne certior ſit ſententia vel conjectura, eo tempore quo ſcribebatur, Ivonem ad plures tranſiviſſe, vt potius verba accipi debeant de Gaufrido Ivonis proximo ſucceſſore, qui vir laudatus à ſancto Bernardo abbate Claræuallenſi epiſt. 53. & 55. quem etiam Petrus Abelardus dicit cæteris epiſcopis tam religionis nomine quàm ſedis dignitate præcelluiſſe. magnus quoque appellatur à priſco ſcriptore vitæ ipſius Bernardi. Deinde hac epiſtola dicitur abbatem & monachos maioris monaſterij optimè & conſultiſſimè feciſſe qui Comitem Tgeobaldum atque Carnotenſem epiſcopum mediatores litis elegerint, de quorum æquitate & familiaritate confidebant. Quod aptari noſtro Ivoni vix poteſt, quandoquidem grauiſſimę contentiones extiterant inter Ivonem & illos monachos, de quorum dæmoniaca invidia iniuſtiſque calumniis graviter conqueritur epiſt. 266. & 268. & 274.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO PATRI ET DOMNO O. DEI GRATIA ABBATI MAIORIS

monasterij sanctoque & in Christi caritate iuncto conventui [a] H. Pontiniacensis, & [b] B. Claraevallensis, spiritu ambulare, & quaerere semper non pigrè faciem Dei Iacob.

[a] *is est Hugo de Pontiniaco ad quem extat S. Bernardi epist. 33*
[b] *Bernardus, qui cũ dicto Hugone scribit ad Honorium papam epist. 46 & 49.*

Aritas, fratres, nos admonet scribere ad vos & pro vobis, & quòd longè à vobis absumus, sed locis, non animis. Porro animos facilè in eandem [c] *vestrae fraternitatis vnanimitatem conflavit* [d] *fragrans vbique odor suavissimus famosissimae sanctitatis. Caeterum ab heri & nudiustertius modicè intra nos turbatum dolemus tantae serenitatis participium. Subitò nempe oborto nubilo famae subtristioris, haud dubium quin à facie aquilonis operuit confusio facies nostras, quod de vobis tam insolitum, tam vestro nomini dissonum audiremus. Formidantes igitur iam iamque graviter periclitari & fa-*

[c] *anteà nostra*
[d] *anteà, flãs*

Digitized by Google

mam vestram, & nostram pro vobis gloriam, si non sermo qui exiit velociùs evanuerit flatu secundiori: fraterna curamus sollicitudine his litteris vestram commonere reverentiam de celeri correptione super malo quod in dies divulgare non parcit fama volans. Miramur sanè aliquos vestrum (absit enim vt omnes suspicemur) tanta vel simplicitate deceptos, vel cupiditate cæcos, vt celeberrimo nomini non parcentes, vnius altaris pauculos [a] *reditus orbis gloriæ præferant. Non oportet fratres, non oportet vllis æstimare temporalibus lucris testimonium, quod vobis ab antiquo, imò ab initio ab his quoque qui foris sunt, conversationis merito conquisistis. Sed forsan dicitis: nos nemini iniuriam facimus, tenemus nostra, parati si quis ex adverso est, subire iudicium. Rectè. Sed quid si alius responderit & dixerit, hoc ipsum delictum est in vobis quòd causas habetis. quare non magis fraudem patimini? Quid si legerit & alius?* (Matth. 5.) si quis abstulerit tua, ne repetas. Quinimo percutienti in dextrã maxillam, præbe & alteram: auferenti tunicam, præbe & pallium. *Et hæc vobis hisque similia obiiceremus, nisi quòd corrigere vos quàm confundere malumus. Hoc autem dicimus, tutius esse omni christiano & ma-*

[a] *al.* redditus

& maximè monacho possidere quippiam minus in pace quàm cum lite amplius. Sic quippe canitis: melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. *Quid quod de altari contenditur, & hoc adversus filios Levi, id est, adversus clericos? Clericorum est altari deservire, & de altario vivere. Nobis nostra professio & antiquorum monachorum exempla victum ex propriis præscribunt laboribus, & non ex sanctuario Dei. Huc accedit, quòd eidem ecclesiæ de qua præsens disceptatio est, clerici soli deserviunt, vosque cum illis partimini beneficium, cum quibus non exhibetis obsequium. Paulus clamat pro clericis, imò ante ipsum Moyses*: non alligabis os bovi trituranti. *Item*; Quis plãtat vineam, & de fructu eius non edit? Aut quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? *vos autem per contrarium convenimus. Qua audacia, ô monachi, præsumitis seu vinum de vinea quam non plantastis, seu lac de grege quem non pascitis? Quo pacto ibi exigitis vbi nihil exhibetis? Certè si ita vultis*, [a] *baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate iacentes, copulate nubentes, instruite rudes, corripite delinquentes, excommunicate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconciliate pœnitentes*:

Psal. 36.

Deut 25.
1. *Cor. 9. &*
1. *Timot. 5.*

[a] monachis hac olim prohibita. ca. placuit. cum seq. cau. 16. q. 1.

Digitized by Google

& in medio denique ecclesiæ aperiat os suum monachus, cuius officium est sedere & tacere. Sic fortasse dignum se probabit mercenarius mercede sua. Alioquin invidiosum admodum est, velle metere vbi non seminaveris. Sed & colligere quod alius sparserit, etiam iniuriosum. Esto tamen: Liceat & hoc ex dono [a] episcopi, nec vlla iam reputetur iniuria, quum canonica excusat investitura. Cæterum de pacto vestro quid facitis? Siquidem canonicis reclamantibus & causantibus de iniuria, placuisse tandem vobis, nisi fallimur, non negabitis causam vestram poni in manu Carnotensis episcopi simul [b] Comitis T. vt quicquid pari vtriusque consensu pro lite dirimenda definiretur, vtraque pars irrefragabiliter teneretis. optimè planè & consultissimè. Tales quippe electi sunt mediatores, de quorum satis non solùm probata æquitate, sed & privata, vt benè novimus; familiaritate cõfiditis. Quod igitur viri boni & ipsi amici vestri super reformanda pace concorditer, nec, dubium quin & fideliter definierint, quare vos iuxta condictum quod præcesserat non tenetis? An idcirco non fideliter egisse putantur, quia videtur nec æqua commutatio quæstus vtique maioris ad minorem? Sic prorsus videtur, sed quærenti quæ sua sunt,

[a] vt in can. pervenit. cau. 16. q. 1. coniunge quæ dicit Ivo epist. 192. de decimis monachorum.

[b] fortaße Theobaldi vel Thebaldi ad quem scribit S. Bernard. epist. 37. 38. & seqq.

sed ei qui pluris æstimat nummos quàm amicos, pecuniam quàm iustitiam, ac terrenam possessionem super fraternam dilectionem. Si de mundo fuissetis, & mundus quod suum erat diligeret, tam non mirum quàm ne insolitum videretur. Nunc verò filij lucis & pacis, luci tenebras, paci res præferunt temporales. Tales profectò deplorat prophetica lamentatio, & qui, *inquiens,* nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. *Thren. 4.* *meritò, aiunt, nolumus tenere concordiam, in qua pars nostra gravari cognoscitur. Quid si pars altera gravari videretur? tunc prorsus tunc æqua & iusta concordia iudicaretur. Veruntamen hoc ante pactum cautum esse debuit. Vbi enim non est lex, nec prævaricatio. Nunc autem lex pacti iam commodum non considerat, sed condictum. Quid ad hæc dicitis, qui contradicitis? qui dum nos fingitis consultores, proditis turbatores, tergiversatores, prævaricatores. Aut negate pactum, aut implete. Quid enim, an non negatis quidem conventionem, sed causamini circumventionem, culpamque refertis in episcopum quasi non egerit simpliciter vobiscum, sed cum astu & dolo vos ceperit, & induxerit in eandem cuius vos modò pænitet pactionem: Dicere potestis, sed mirum cui per-*

suadere, mirum si vos vel ita suspicari. Nequaquam, inquiunt: sed non debet stare quod absque nostro consilio factum est, hoc est sine assensu totius capituli. Quid? quod abbas statuerit cum consilio seniorum, stare non debet, si non omnes consenseritis? Itáne in [a] regula vestra manifestam super hoc sententiam aut non attenditis, aut contemnitis? Mandat siquidem vt fratres ad consilium vocati, singuli sic respondeant quod senserint, quatinus defendere non præsumant quod responderint: sed abbas auditis singulorum sententiis quam potissimum ipse elegerit, ei omnes sine contradictione acquiescant. Si ergo in quibuscunque disponendis præminet auctoritas abbatis, regula item præscribente, quia in abbatis arbitrio pendet omnis ordinatio monasterij, patet quòd inobedientes vos ac rebelles esse probatis, qui pactum quod abbas formavit, contra eius voluntatem labefactare conamini. Nisi fortè & ipse in corde locutus est, vt quod palàm per se ædificavit, clam per suos destruat, & sic prævaricatorem se quoque constituat. Quod quidem absit vt credamus. Nam de optimo viro id tantùm suspicari, pessimum est. Non nos sanè latet scrupulus nonnullorum, qui plus quàm oportet iusti, nodum in scirpo

[a] *reg. S. Bened. cap.*

quærebant, dum absque simonia istiusmodi commutationes inter ecclesias posse fieri non putarent. Sed de hoc, vt arbitramur, vobis vtique curiosiùs sciscitantibus catholicorum & eruditorum virorum responsionibus satisfactum est: aut si quominus, in promptu est etiam nunc ex auctoritate canonum affirmare, quòd fas sit de rebus ecclesiasticis fieri permutationes, prout ecclesiis videbitur expedire. Hæc adversus illos qui se de his quorum sua nihil interest, præsumptuosiùs intromittentes semper parati sunt iniuriam concitare.

* * * *

Digitized by Google

FR. IVRETVS BENEVOLO LECTORI SAL.

NTE annos viginti quatuor Ivonis Carnotensis epistolæ è tenebris erutę in lucem prodierant auspiciis Petri Pithoei Iurisconsulti, maximi viri, & propensissimi animi in Rempublicam litterariam, cuius singulari beneficio plerasq; integriores habueram. Cum autem exemplaria primæ editionis pridem desiderarentur, & de recudendis typographus vrgeret, effectum est vt perquisitis atque invicem accuratè collatis compluribus vetustioribus membranis, liber redderetur melior & auctior. superior quidem editio laborabat lacunis, pluriumque epistolarum ordo confusus atque prępostерus erat, quando posteriores aliquot litteræ Paschali inscriptæ antevertebant nonnullas quæ ad Vrbanum emissæ sunt: cum tamen series temporum palàm evincat Vrbano successisse Paschalem. Alia eiusdem generis sigillatim commemorare nihil attinet, quæ mutua collatione facilè clarescent, quamvis ea parte nondum planè mihi

ſatisfecerim. illa verò perturbata ſeries, non ſine priſcorum codicum ductu mutata & reſtituta fuit: quemadmodum etiam eorum fide lineæ & dictiones toto opere interiectæ ſunt. Ægrè autem ferendum ex tot antiquis membranis nullas hactenus repertas quę ſuis numeris vndique abſolutæ viderentur. aliæ enim plures epiſtolas complectebantur, alię pauciores, eaſque mendis ſæpè ſcatentes. præterea diſſidebant in ordine, vt inde argumentum elici poſſit, non fuiſſe primitùs digeſtas ab ipſomet auctore, ſed poſt eius obitum à ſtudioſis hinc inde collectas. ſolum exemplar bibliothecæ Regiæ diſtinctum erat in decem libros, quam partitionem cæteri codices minimè agnoſcunt: neque valdè neceſſaria. Adiuverunt operam manuſcriptis communicatis multiplici ac recondita eruditione celeberrimi togati Iac. Auguſtus Thuanus præſes, Ludovicus Servinus advocatus Regis in ſuprema curia, & Nic. Faber: quorum claritudini nihil addit mea nimis ieiuna oratio. nec defuerunt membranæ cœnobiorum S. Victoris & S. Germani, item doctiſſimorum ornatiſſimorumque Puteanorum & Car. Labbæi. quicquid autem præſtitum eſt (quod perexiguum eſſe ſentio) ſi probabitur probis & candidis viris, minùs diſplicebit manum admoviſſe redintegrando operi Gallici antiſtitis, ex cuius lectione multa ſingularia diſcuntur, quæ à coætaneis ſcriptoribus non ſunt pro dita. quare illuſtriſſimus Cardinalis Baronius de Ivone meritò honorificè loquitur, quem modò *lucernam occidentalis orbis*, modò *decus & ornamentum ac fulgorem eccle-*

Digitized by Google

sia Gallicana nuncupat: cuius varias epiſtolas poſtremis ſuis annalibus eccleſiaſticis inſeruit, è quorum fontibus hauſit complura obſervatione ſcituque digna. quid enim moramur iniquos rerum æſtimatores, qui ob pauculas voces minùs latinas aut elegantes, temerè exiſtimant priſcos ſcriptores explodi debere, & ab eorum lectione abſtinendum prorſus? quaſi verò non ſit pervolutandum omne genus auctorum homini qui rerum cognitione delectatur, & mavult mentem quàm linguam inſtruere. Cæterum non licuit hoc obſervationum libro ea omnia complecti quæ animo conceperam, quoniam intercurrentia negotia litterali ſtudio contraria coegerunt aures aliò dividere. ſatius igitur fuerit alienæ diligentiæ potiora relinqui. Abſit enim vt invidere aut calumniari velim, ſi quis hæc & ſimilia quæ olim attigimus, reddiderit meliora. Argumenta verò in priore editione adfixa fronti epiſtolarum, hîc prætermiſſa volui, quia deſunt in quibuſdam codicibus calamo exaratis, in aliis variant, cum olim vniuſcuiuſque arbitratu componerentur. deinde ſuperflua videntur, quia faciliùs repeti poſſunt ex indice rerum ac verborum. Benè vale & his fruere.

Digitized by Google

OBSERVATIONES AD IVONIS CARNOTENSIS EPISTOLAS.

AD EPIST I.

Gaufrido quondam episcopo) idem Vrbanus epist. 2. ad Richerium, dicit Carnotensem ecclesiam multas pro isto Gaufrido molestias sustinuisse, & plures querelas inde fuisse delatas ad apostolicam sedem. quod etiam probatur verbis Gregorij septimi, vbi appellatur Gotfredus, qui in aliis codicibus, Galfridus. Verba subiicere operæprecium est historiæ illustrandæ causa, ex Regesti lib. 5. epist. 17. *Gotfredus Carnotensis episcopus, quia non invitatus, & absens iudicatus fuerat, episcopali officio à nobis restitutus est, hoc quidem tenore, quod causa sua ante legatum nostrum debeat retractari atque diffiniri* Eiusdem meminit lib. 9 epist. 15. ad H. Diensem episcopum: quæ littera singularis Hugonem ibi significat, vt alij eiusdem Gregorij loci subindicant, itemque Ivo epist. 274. & Lisiardus in vita sancti Arnulphi Suessionensis episcopi, cap. 26. qui meminere Hugonis Diensis episcopi & legati Gregorij septimi. Illa igitur epistola 15. dicit Parisiensem episcopum cum Carnotensi episcopo Romam venisse, & clamorem fecisse quòd in Carnotensem episcopum Hugo præiudicium fecisset, & non canonicè accusatum excommunicationis ac depositionis sententiæ subdidisset. Demum iubet vt iis interim Romæ expe-

ctare iussis, ipse aut veniat, aut nuncium mittat. Idem epist. 16. ad clerum & populum Carnotensem, ait ipsum Gotfredum episcopum se purgasse Romæ suspicione symoniacæ pravitatis, dato sacramento super corpus beati Petri. Tum monet proprio pastori obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, clero & populo Carnotensis ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem.

Quòd episcopum vestrum tamdiu apud nos detinuimus, sciatis nos idcirco egisse, ut causam ipsius pleniter discutientes irretractabili fine concluderemus. Inde etiam litteris nostris ad legatum nostrum episcopum Diensem directis mandavimus, ut aut ipse ad nos veniret, aut nuncium suum cum litteris huius negocij seriem continentibus nobis transmitteret. Verùm apicibus illius susceptis, reperimus eum aliquantulùm à verbis avunculi huius, scilicet Parisiensis episcopi dissentire. Sed diversitatem ipsam diligentißimè perspicientes, cognovimus prælibatum negocium inviolata iustitia, non incongruè cum misericordia posse tractari. Quapropter divino freti auxilio, censuimus ne ulteriùs hunc falsi criminis tanta dilaniaret infamia, ut præsentialiter per se, & avunculum suum, dato supra sacratissimum corpus beati Petri apostolorum principis iuramento se purgaret. non enim aut cuiuslibet personæ gratiam, aut lucri temporalis ardorem tantum valere credidimus, ut aliquis sanæ mentis vir, præsertim episcopus, spreto divini horrore iudicij ultrò periurium tam grave velit patrare. Quocirca dilectionem vestram monentes, ex parte beati Petri vobis præcipimus, ut præfatum episcopum vestrum paterna cum veneratione suscipiatis, eique debitum honorem deferentes, sicut pastori obediatis. Præterea apostolica interdictione inhibemus, ne eum super illo simoniacæ infamationis, quo se purgavit, aliisve falsis criminibus deinceps agitari, neve ipsum, (sicut mos est quorundam, prælatos criminosis suspicionibus commaculare) ulteriùs iniustè sollicitari permittatis, sed eum ut præsignavimus, sicut patrem spiritualem venerantes, ostendatis vos & apostolicis iussis obedientiam gerere, & ut Christianos oportet, animarum vestrarum curam

Digitized by Google

habere. Sed cum Hugo legatus tunc temporis in Galliis degens obloqueretur facto Gregorij, Papa illum redarguit, & rescripsit absolvisse reum non sine ratione. Sic enim epist. 31. dicti lib. 9. ad Hugonem. *De Carnotensi episcopo, vnde fraternitas tua submurmurare videtur, nosti quod dilectionis tuæ intuitu, longo eum tempore vnà cum Parisiensi Romæ tenuimus, vt aut ipse venires, aut ad comprobanda obiecta in eum capitula legato: & testes idoneos delegares. Quod cum minimè feceris, iustitiæ necessitate coacti, de eius restitutione sanctæ Romanæ ecclesiæ iudicio acquievimus. Cui si superna pietas aliquando respirare concesserit, liquidò tua beatitudo intelligere poterit, eam multò irreprehensibilius hoc egisse, quàm te in matris tuæ iudicialem censuram manum reprehensionis extendisse. Decuerat quidem vos, & dignius videretur hac potiùs tempestate, vt has, inter quas patitur angustias, Dei vtique æmulatione, & conscientia bona tanquam filios suos consolationum sibi dulcia ministrare, quàm talia mandando, & talibus eam neniis implicando, dolorem super dolorem apponere, multiplicare pondera, non communicare ponderibus. Vale.*

Verùm mortuo Gregorio, cum postea Gaufridi crimina planè innotuissent apostolicæ sedi, & purgare se non valens virgam pastoralem & annulum reddidisset: Vrbanus Gregorij successor, quia nullus dissimulandi locus supererat, eundem deposuit vt Ivonis scripta probant, qui appellat hunc caprum emissarium, & affirmat damnatum fuisse propter adulteria, periuria, & proditiones per omnem fermè latinam ecclesiam publicatas, in epist. 8. ad Richerium. De eodem intelligit quod ait in fine epist. 6. pædagogum ab officio pastoris & nomine procul pulsum, iam non habere vnde lac & lanas ovium perditarum diripiat, nisi quòd in Normannia præposituram quandam ecclesiæ Carnotensis sibi vsurpabat auxilio Comitis.

Animi vestri voluntatem prævenientes &c. canonicè secundùm nostra monita elegistis.) Idem Vrbanus infrà epist. 21. ad Richerium, dicit se Carnotensibus dedisse licentiam eligendi hunc Ivonem: quemadmodum etiam ipsemet Ivo scribens ad Paschalem Papam epist.

Digitized by Google

104. testatur Galonem in episcopum electum fuisse a clero Belvacensi, praecedente consilio eiusdem Papae. Vnde colligitur tunc temporis cum eligendi essent antistites Galliae, Romanos Pontifices solitos intervenire, & clero commendare quos existimarent sibi benevolos atque profuturos.

Ad epist. III.

Variat inscriptio in manuscriptis, sunt enim qui praeferunt: *Commonitio Vrbani papa ad Ivonem presbyterum Carnutensi ecclesia consecratum episcopum.* In alijs est, *edictum*, vel *dictum*, *quod dat Pontifex episcopo cui benedicit.* apud Baronium tomo xi. Annal. *dictio sive oratio Vrbani Papa ad Ivonem.*

Populus Carnotensis ecclesia) ita meliùs ex nonnullis veteribus schedis, quàm vt antea, *populus civitatis illius.*

Absque morbo vel macula) expressa est lectio omnium nostrorum codicum. idem Bar. edidit, *absque morbo & mancha*, simulque in ora addita varietas *macula*: dubium an illud *mancha* sit ex aliquo prisco exemplari.

Ad epist. IIII.

Ex caritatis affectu) sic constanti scriptura in vett. codd. nisi quòd in paucis, *Karitatis.* malè in vulgatis aliorum autorum editionibus inveterata sed erronea consuetudine passim cuditur cum aspirationis nota, quod hîc semel monuisse sufficiet, ne quis sine causa factum putet.

Domnum Gauterium) quidam codex, *donnum*. vox est mediae aetatis, frequens scriptoribus ecclesiasticis. vnde etiam domnionis nomen S. Hieronymo deformatum fuisse volunt, & domnulae Salviano Massil. in epist. vide notata infrà ad epist. 28.

Ad epist. V.

Ex vtraque linea descendens, nobilitatem generis) veteres appellabant hanc nobilitatem, aequam prosapiam,

Digitized by Google

vt Cyprianus in vita S. Cæsarij. *Sanctus ac beatissimus Cæsarius Arelatensis episcopus, territorij Cabilonensis fertur fuisse indigena. Cuius parentes æqua prosapia, quod est illustre & præcipuum nobilitatis exemplum, præ cunctis ciuibus suis fide & moribus floruerunt.* vbi fallitur editor putans locum mendosum esse, & adnotans pro *æqua*, legendum *egregia*.

Ad epist. VI.

Sicut Lugduni) est vetus exemplar, in quo scriptum *Lucduni*, quod nonnulli probant à Lucij Planci nomine, qui eam Vrbem incendio consumptam in melius restauravit. Sed alij prisci authores a luce deductum nomen voluerunt, qua in sententia Hericus Benedictinus monachus lib. 4. de vita S. Germani Autissiodorensis. *in Lugdunenses æquis processibus arces vexit Arar, Rodano sese sub mœnibus abdens. Lucduno celebrant Gallorum famine nomen impositum quondam, quòd sit mons lucidus idem.* contra nebulæ Lugdunenses, & dies matutina caligine obstructi vix meridiano fervore reserari exprobrantur Sidonio Apollinari, cui amicus gratulatur quòd aliquando videat Solem, quem bibitor araricus rarò aspexerat, lib. 1. epist. 8.

Ad epist. VII.

Roscelino) ita in nostris vett. codd. scriptum. a neotericis quibusdam dicitur *Rozelinus*, vel *Rucelinus*. Vetustus & anonymus historicus in fragmento historico Francorum à Roberto ad mortem Philippi primi. *In dialectica quoque hi potentes extiterunt sophistæ, Ioannes qui eandem artem sophisticam vocalem esse disseruit, Robertus Parisiacensis, Roscelinus Compendiensis, Arnulfus Laudunensis.* Aventinus lib. 6. annal. Boiorum. *his quoque tẽporibus fuisse reperio Rucelinum Britannum, magistrum Petri Abelardi novi lycæi conditorem, qui primus scientiam vocum siue dictionum instituit, novam philosophandi viam invenit. Eo namque auctore duo Aristotelicorum, Peripateticorum genera esse cœperunt: vnum illud vetus, locuples*

Digitized by Google

in rebus procreandis, quod scientiam rerum sibi vendicat, quamobrem reales vocantur. alterum novum quod eam distrahit, nominales ideò nuncupati, quòd avari rerum, prodigi nominum atque notionum, verborum videntur esse assertores. In hisce duobus generibus discidium & bellum civile est. Illius Thomas, Aquinas italus & Ioannes Duns Scotus, huius Vuillelmus Occomensis anglus antesignani &c. Ivo quidem subindicat hunc Roscelinum insanas suas sententias super quibusdam Christianæ fide articulis defendisse, sed non exprimit quales illæ fuerint. Verùm id illustrari potest verbis Anselmi abbatis Becci qui tunc florebat. nam scribens ad Fulconem Belvacensem episcopũ, (cuius verba profero ex manuscripto exemplari quia nondum edita fuerant) *Audio, quod tamen absque dubietate credere non possum, quia Roscelinus clericus dicit in Deo tres personas, esse tres res ab invicem separatas, sicut sunt tres angeli, ita tamen vt vna sit voluntas & potestas: aut patrem & spiritum sanctum esse incarnatum, & tres Deos verè posse dici si vsus admitteret, in qua sententia asserit venerabilis memoriæ archiepiscopũ Lanfrancum fuisse, & me esse. Quapropter dictum est, concilium à venerabili Remensi archiepiscopo Rainaldo colligendum esse in proximo. quoniam ergo puto reverentiam vestrã ibi præsentem futuram, volo vt instructa sit quid pro me respondere debeat, si ratio exegerit.* Et paullopost addit. *quicunque blasphemiam quam suprà posui me audisse à Roscelino dici pro veritate asseruerit, sive homo, sive angelus, anathema est, & confirmando dicam, quandiu in hac perstiterit pertinacia, anathema sit. omnino enim Christianus non est.* &c. Quæ verba faciunt ad interpretationem alterius loci eiusdem Anselmi posteà facti Cantuariensis archiepiscopi, qui scribens ad Vrbanum papam, refert se cum in Becci monasterio esset abbas, præsumptam fuisse à quondam clerico in Francia talem assertionem. si in deo tres sunt personæ, vna tantum res, & non sunt tres res: ergo patrem cum spiritu sancto cum filio esse incarnatum. Et paullo post addit, illum in concilio à venerabili Remensi archiepiscopo Rainaldo errorem suum abiurasse. audisse tamen posteà præfatæ novitatis authorem in sua perseverantem sententia dicere, se non aliud abiurasse quod dicebat, nisi quia à populo in-

Digitized by Google

terfici timebat. hac igitur causa Anselmum scripsisse librum de incarnatione verbi. Vbi non exprimit concilij locum. Sed ex hac Ivonis epistola palam est intelligi debere de Suessionensi.

Ethici tractatoris) superior editio, *ethnici*, vt habent pauci codices, & ad oram adnotata varietas, *ethici*, quæ postrema lectio sequenda, quam plures & meliores libri manu exarati referunt. pro *tractatoris* autem, malè quidam vetus, *tractoris*. tractatorem enim accipit pro auctore, vt aliquoties solent prisci scriptores. S. Hieronymus adversus Helvidium. *qua non solùm omnes penè Græcia tractatores in suis voluminibus reliquerunt*. S. Augustinus libro de speculo. *divinorum librorum veterum & novorum catholici tractatores hoc intenderunt*. Cassiodorus in præfatione lib. 1. de div. lectio. *tractatores vobis doctissimos indicasse sufficiat*. Sidonius Apollinaris lib. 2. epist. 9 de Origene loquens. *sermocinabamur cur à quibusdam prothomystarum tanquam scævus cavendusque tractator improbaretur*. Alcimus Avitus lib. de virginitate ad sororem. *quin & veridici qua plurima tractatores exposuere suis mysteria digna libellis, hac tu cuncta tenens animo sitiente bibisti*. Nicolaus papa primus epist. 42. *si enim ipsorum decreto, cæterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur*.

Palinodiam scribas) malè vetus codex S. Germ. *palidoniam*, & alter, *Psalmodiam*,

Diligi & colligi) irrepserat in prima editione, *& coli*, sed omnes manuscripti habent rectiùs, *& colligi*. simili notione id verbi positum epist. 65 *vt eum materna pietate colligatis*. & epist. 159. *eadem frequenter colligit materna pietate*. & epist. 160. *intra ovile à quo aberraverat colligatis*. item epist. 253. *pios colligit mansuetudine*. Anselmus abbas Becci epist. ad Henricum. *intra gregem in quo lactatus & nutritus est omninò recolligi cupit*. Cæterum Bar. tomo 12. Annal. postquam hanc transcripsit epistolam, addit huc vsque Ivonis epistolam absque salutatione præmissam, vel consuetam bonam benevalendi in fine ipsius imprecationem appositam, quòd ad hæreticum scriberet. sed sanè in aliquot membranis plures sunt Ivonis epistolæ ad alios scriptæ etiam non hæreticos, in quarum calce similis precatio abest, vt negligentia po-

Digitized by Google

tiùs librarij fuisse videri possit, quàm authoris voluntas.

Ad epist. VIII.

Richerio Dei gratia Senonensi archiepiscopo) Baronius tomo xi. Annal. ait constanti animo redargutum fuisse Richerium ab Ivone, qui literas istas sapientia plenas rescripserit: ex quarum tantùm titulo & salutatione instrui ac resipiscere si saperet, valuisset.

Prostratus quisquis apostolicis voluerit contraire decretis) in tribus vetustis exemplaribus scriptum compendiosè, *quisq;* quod valet *quisque* vt in codd. Remensi, S. Vict. & S. Germ. codex Regius habet, *quisquis*, in lib. Serv. *quicumque*. Vetustiores dixerunt quisque pro quisquis, quod plerique non observantes, sæpè mutarunt & corruperunt in authoribus contra fidem priscarum membranarum. antiqua inscriptio. *quisque hoc monumentum sive vendiderit, sive donationis causa dederit, inferet.* Æsopus manuscriptus in vita Alexandri. *quisque te consuluerit, veridicentia tua non refragatur.* S. Hylarius in fragmento de synodis. *Sed quisque hac delata non damnat, necesse est eorum sese studiis socium profiteatur.* Tertulianus in carmine de Iona. *Tu quoque, quisque tibi Deus est, dic vota precesque.* Vetus & incertus poeta in epitaphio. *quisque legis doleas devites talia fata.* Rutilius libro 1. itinerarij, *ut bonus esse velit quisque disertus erit.* Paulinus quoque de vita S. Martini lib. 1. *Tu quisque legens tam vilia temnis carmina, dum verba irrides, mirabere facta.*

Cumque clericis petentibus & pulsantibus nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere.) Vrbanus supra epist. 2. huic Richerio pariter obiicit quòd licet ipsomet Papa flagitante, tamen Ivoni manum imponere recusasset. In generali autem synodo sub Innocentio secundo Romæ celebrata, cap. 28 relato in ca. obeuntibus. dist. 63. prohibitum fuerat vltra tres menses vacare ecclesiam. Leo quoque papa in epist. 82. ad Anastasium episcopum, iusserat nihil moræ aut difficultatis adferre in ordinatione episcopi ritè celebranda, ne gregibus

Digitized by Google

gibus domini diutius deesset cura pastorum, quod etiam relatum in ca. de persona. dist. 65. Sed & Stephanus Papa olim rescripserat Gualberto patriarchæ, vt desineret cuiuspiam zelo protelare Lintuardum Cumensis ecclesiæ antistitem, qui fuerat electus à clero, & expetitus a populo, minatus si protelaret, & interim electus Romam veniret, ab ipso Papa fore consecrandum: quod se facturum adiicit, quia prærogativa apostolica possit de qualibet ecclesia clericum ordinare, quamvis nolit alicuius ecclesiæ privilegium infringere. qui locus integer refertur ab Ivone decreti parte 5. cap. 13. & decurtatus ab eodem epist. 61. & a Gratiano in ca. nunc verò, cau. 9. q. 3. facilis igitur excusatio, si Richerio malè affecto & tergiversante, ac nolente suo munere fungi, Ivo Romam profectus à Papa consecratus fuerit. Favebat enim Richerius Gaufrido exauctorato & discincto ab eodem Vrbano propter sua crimina, infatuatus nimirum consilio Parisiensis episcopi, & duorum parilis vecordiæ episcoporum, si verum est quod scribit Ivo ad Vrbanum epist. 12. quem sanè mentitum non arbitror. negari autem non potest quin auctor, si quis alius eo sæculo, canonicæ litteraturæ fuerit peritissimus, qui nihil tale aggressus vel passus fuisset, si vetusti canones repugnassent. Hæc obiter adnotata sunt, quia nonnulli proximè reprehenderunt factum Ivonis, & scripserunt peccasse in iura Gallicanæ ecclesiæ quæ molitus fuerit transferre in manum Pontificis Romani: quemadmodum (inquiunt) eodem tempore Anselmus Cantuariensis archiepiscopus, Papæ omnimodis addictissimus, totis viribus conabatur spoliare Regem Angliæ iure regalium. Sed longè diversa ratio vtriusque. Anselmus enim Anglia excedens vel exulans, & Romæ vt plurimùm degens, tandem pertinaci studio effecit vt Rex Angliæ (a quo archiepiscopatum habuerat) discederet ab inveterata consuetudine investiendi episcopos sui regni. quod Ivonem tentasse nusquam legitur, qui suo Regi plurimùm detulit, & investituras ecclesiarum a principibus factas maluit sustinere concordiæ publicæ gratia, quàm scismati causam præbere, & adversus regem insurgere, vt ostendi-

Nn

Digitized by Google

tur epist. 60. Sed & levis suspicio, voluisse privare suum metropolitanum Senonensem debito iure consecrandi: quia passim inculcat, sua iura singulis ecclesiis illibata servari oportere, nec transcendi debere patrum terminos; quemadmodum liquet ex disputatione adversus archiepiscopum Lugdunensem, Papæ legatum, epist. 60. & epist. 61. qua dicit exempla episcoporum aliqua necessitate cogente a comprovincialibus non consecratorum, minimè tamen debere præiudicium facere legi & consuetudini communi. quin etiam epist. 13. profitetur se nolle interesse nuptiis Philippi Regis cum Bertreda, nisi Remensis archiepiscopus earum sit consecrator & auctor, quoniam id competat iuri ecclesiæ Remensis ex antiqua regni consuetudine, & apostolica auctoritate. Denique epist. 83. ad episcopos Remensis diœcesis, scribit canonicæ auctoritatis ariete repellendos esse impetus metropolitani, qui in ecclesiis comprovincialibus absque consensu episcoporum qui eis præsunt, clericos iudicabat, vel ab officio suspendebat, & quicquid voluerat imperabat. Hæc si accuratè observassent Ivonis reprehensores, poterant minùs conqueri. Nulla autem causa est cur quis suspicetur ambitione motum fuisse, vt consecratus ab Vrbano liberiùs episcopatu frueretur. Sæpius enim conqueritur sibi invito & reluctanti nec tale quid cogitanti delatam fuisse dignitatem à Carnotensibus & Papa, epist. 25. & 289. qua quidem dicit parum abesse quin propterea maledictis Vrbanum persequatur. Cuius quidem dignitatis oneribus se obrui passim deplorat, & ad pristinam mentis tranquillitatem postliminio redire desiderat epist. 17.

Et inde cum virga pastorali a Rege mihi intrusa ad ecclesiam Carnotensem adductus.) Huius virgæ meminit epist. 60. vbi dicit variis modis ecclesias concedi solitas, manu, nutu, lingua, virga. Et epist. 236. ait multos reddidisse pastorales virgas. & paullopost, laicum non tribuere rem sacramenti in datione atq. acceptione virgæ. Alio loco pastoralem baculum appellat, vt epist. 157. Osbernus in epistola manuscripta ad Anselmum Cantuar. archiepisc. *Quid aut ad affectum dul-*

tius, aut ad innocentiam præstantius, quàm te ante lectum ægrotantis violenter pertractum, dextram aliorum dextris impudenter de sinu extractam, sinistram ne sororem iuvaret fortiter retentam, virgam cæteris digitulis pertinaciter occlusis pollici atque indici crudeliter impactam, posthac toto corpore è terra te elevatum episcopalibus brachiis, ad ecclesiam deportatum, ibique adhuc te reclamante & importunis minis obsistente, te Deum laudamus esse cantatum? Otto frisig. de gestis Friderici I. lib. 2. cap. 6. scribit episcopatum conferri ab Imperatore per sceptrum, & cap. 5. regna per gladium, & provincias per vexillum. Hac autem virga significabatur potestas data Pontifici. Quibus affinitate rei adiici potest quod Sugerius abbas in vita Ludovici Crassi & post eum continuator Aimoini hist. lib. 5. cap. 50. ait Ludovico Crasso regi consecrato datum fuisse sceptrum & virgam, & per hæc ecclesiarum defensionem. Honoris etiam signum illa fuit. Inde est quod in palatio regis Gothorum, Cura palatij (is erat architectus) solebat incedere cum aurea virga, quemadmodum indicant verba Cassiodori variar. lib. 7. formula v. Paulus quoque diaconus de gest. Longobard. lib. 6. cap. 3. refert Felicem grammaticum adeò fuisse carum Regi Heriberto, vt ab illo donaretur baculo auro argentoque decorato. His coniungenda sunt quæ notantur ad epist. 157. de baculo pastorali.

Ad epist. XII.

Filio vteri vestri consulite) ita restitui secutus plures & castigatiores membranas. anteà cusum, *filio vestro consulite*. infrà hac eadem epist. vt iterum in inscriptione epist. 19. appellat se filium specialem papæ Vrbani, vt pariter initio epist. 44. vterinum filium Romanæ ecclesiæ. Eo significatu vocat cardinales filios vterinos papæ, epist. 53. Fridericus Imperator primus epist. ad Adrianum pontificem apud Radevicum lib. 2. cap. 16. *decentissimum est sanctam Romanam ecclesiam, tanquam matrem omnium ecclesiarum, filios, qui sunt fructus ventris, aggregare, & aggregatos ad decorem domus*

Digitized by Google

Dei per domos & familias distribuere; quibus etiam nostrum imperium, tanquam ab vtero & gremio matris nostra progredientibus, debeat & velit congruum honorem impendere.

Altaria à me redimere volunt sub nomine persona) in nullo exemplari variat ista lectio. ætate Ivonis, hac de re sæpius actum in synodis Gallicanis. Nam in canone septimo synodi Claromontensis, anno Dom. 1094. mense decembri, apud Baronium tomo x. *Vt altaria congregationibus canonicorum vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta vel privilegia confirmata.* Sed & in can. quæsitum. cau. 1. q. 3. referuntur verba concilij Arvernensis sub Vrbano papa, in Galliis inolevisse ecclesias vel decimas (quas vulgò altaria nuncupabant) monasteriis datas vendi ab episcopis, & redimi a monachis post mortem vel mutationem clericorum, quos personas vocabant; quod ibi prohibitum salvo episcoporum censu annuo. Vrbanus papa in epistola ad Ingelrãnum episcopum Laudunensem. *Quanto familiarius ab ecclesia Romana diligeris, tanto carius quos ipsa diligit, fovere debueras & amplecti. Idcirco ab infestatione fratrum beati Remigij fraternitas tua cesset, & altare quod in villa qua Corbiniacus dicitur, iidem fratres habuisse noscuntur eis restituat. Et si enim personas removimus, non tamen antiqua possessionis ius monasteriis abstulimus. In illa siquidem personarum mutatione. avaritia renovatio, & ecclesiasticarum rerum distractio contingebat. Porro altaria qua per xl. seu xxx. annos monasteria possederunt, sicut in synodo constitutum est, immota eis permanere volumus. Nulla igitur de catero eisdem fratribus de supradicto altari molestiam inferas, salva tua episcopali iustitia.* Quæ epistola extat in codice manuscripto Ant. Loiselli,& nondum, quod sciam, ab aliis edita fuerat. Ioannes Salesberiensis policratici lib. 7. cap. 17. *Vtique & insignis prudentia, si quis tot quocumque modo conquirit altaria, vt quasi ritu memphitico quotidianas hostias novis possit altaribus immolare. nolunt tamen sacerdotio dominari, aut servire altario qui de altario vivunt, ne, vt populus arguit, dicam luxuriantur, sed per-*

Digitized by Google

sonatus quosdam introduxerunt, quorum iure ad alium onera, ad alium referantur emolumenta.

Ad epist. XIII.

Nuptiis quas facere disponebat de Bertreda dicta coniuge Comitis Andegavensis.) veteres codices Ivonis Bertredam scriptum exhibent. sed in aliis auctoribus Bertrada appellari solet. Hanc Philippo nupsisse auctor indicat epist. 15. qui etiam variis locis suppresso nomine reginam dictam nuncupat, nempe epist. 66. & 68. de hac etiam agitur ad epist. 28. & 144.

Quoniam id competit iuri ecclesiæ vestræ.) post tempora auctoris, quia res pendebat a Regum arbitrio, hac parte sæpè variatum est. Non enim semper Remis vel à Remensi episcopo vxores Regum benedici & consecrari solebant. Chronologus Autissiodorensis ad annum Dom. 1154. *hoc anno Ludovicus Francorum Rex filiam imperatoris Hispaniæ fœminam morum honestate præcipuam accepit in coniugem apud Aurelianis vrbem, ibique nuptiis quàm solemniter celebratis ab Hugone Senonensi Archiepiscopo vncta est in Reginam. Quod Sanson Remensis archiepiscopus ægrè tulit, dicens sui esse iuris vbicumque fuerint Reges Francorum & Reginæ, eos a se consecrari debere: cum hoc nec approbet ratio, nec suffragetur exemplum. Quodquidem Ivo Carnotensis, decretorum ac legum peritißimus in epistolis suis tàm rationibus astruit quàm exemplis, dicens, nullo vnquam scripto vel exemplo probari posse, Remensem archiepiscopum, Regem Francorum extra Belgicam provinciam vnxisse aut coronasse. Ac proinde cum eadem potestas sit cuiusque Metropolitani in metropoli sua, iniuriosum videtur si vnus in proprium ius ambiat vendicare, quod multorum constat esse commune.* Idem ad annum 1160. *Ipsoque anno mortua est Regina Franciæ, filia Imperatoris Hispaniæ, fœmina vita laudabilis, actibus clara, moribus perornata. Rex verò Ludovicus consilio procerum suorum accepit in coniugem filiam bonæ memoriæ venerabilis Comitis Theobaldi, quam postmodum prædictus Hugo Senonensis archiepiscopus Parisius in Reginam vnxit, ipsamque cum domino suo Ludovico ipsa die præsentibus*

Digitized by Google

tribus cardinalibus Othone videlicet & Vilelmo Papiensi atque Henrico Pisano in ecclesia B. Mariæ coronavit, & in eadem ecclesia ipsis cardinalibus & multis aliis præsentibus missæ officium solemniter celebravit. quod factum valdè displicuit & Remensi archiepiscopo, & eius episcopis. Priscus scriptor in vita Ludovici Regis VIII. loquens de Margareta filia Comitis Provinciæ, ad annum MCCXXIIII. *Hanc Rex apud Senonensem urbem in uxorem ducens legitimam, ut Francorum dominam & Reginam à Gualtero civitatis Senonensis archiepiscopo inungi & regali diademate fecit solemniter coronari.* Guillermus de Nangis in gestis Philippi tertij, quem audacem quidam cognominant, agens de Maria filia Henrici Ducis Brabantiæ ex filia Hugonis Ducis Burgundiæ, *Anno Domini* M. CCLXXV. *congregatis apud Parisios ferè totius regni Franciæ baronibus ac prælatis Maria regina Franciæ fuit ibidem per manum Petri tunc Remensis archiepiscopi solemniter coronata & uncta, sicut mos est Reginas Franciæ coronari.* Et paulo post. *Ibidem tunc Gillo Senonensis archiepiscopus coram legato Romanæ curiæ domino Symone sanctæ Ceciliæ presbytero Cardinali qui præsens aderat, quarimoniam detulit, dicens quòd in praiudicium ecclesiæ suæ fuerat Regina in eodem loco à Remensi archiepiscopo coronata. Quia sicut legitur in quadam epistola Ivonis quondam episcopi Carnotensis, ad episcopum sedis Belgicæ quæ est Remis, non pertinet extra provinc am suam inunctio Regum, vel etiam Reginarum Sed ex parte Regis sic allegatum fuit, quod non erat unde posset conqueri Senonensis archiepiscopus, quoniam capella Regis Parisiis exempta erat, & ideò ratione loci ad ipsum inunctio non spectabat.* Epistola autem Ivonis cuius illi scriptores meminerunt, illa est quæ in hac editione extat numero 189.

Ad epist. XV.

Et uxorem vestram legitimam intervenisse divortium.) Bertam appellat continuator Aimoini hist. Franc. lib. 5. cap. 50. *Rex Philippus suggestione diabolica Bertam Reginam repudiavit, & ei suam præsentiam subtrahens, ad castrum quod dicitur,* Monsteriolum *supra mare situm,*

Digitized by Google

quo illam dotaverat, eam destinavit. Vetus & anonymus autor in fragmento historiæ à Roberto ad mortem Philippi. *Rex Philippus repudiata Berta matre Ludovici, accepit aliam coniugem Bertradam &c.* Itaque videndum ne sit error in editione vulgata Lisiardi episcopi Suessionensis, qui coætaneus Ivonis fuit, vbi Bertrada nuncupatur, non verò Berta; cuius verba proferenda sunt quia digna observatione. Ille igitur in vita sancti Arnulphi episcopi Suessionensis, capite 18. commemorat prædictum illi fuisse ab Arnulpho vt tandem à Philippo marito extruderetur. *eo abbate ocius instituto derepente advolat supradictus ille Pontius, vesanus monastici ordinis temerator, ducens secum Reginam Bertradam, qua authoritate regia Geraldum expelleret, & Pontium contra fas in sancti loci administrationem intruderet. id vbi rescivit Christi servus Arnulfus, è cella egreditur, reginam furibundam blanditer appellat, submissè rogat, vt licet regina sit, memor tamen muliebris conditionis, memor divinorum iudiciorum, contra leges ecclesiasticas venire formidet, ab iniuria tanti viri verecundè sibi temperet. cum autem ea præ regio fastu & tumore viri sancti monita non admitteret, prophetico spiritu dixit ei: crede si lubet, ô regina fratri Arnulpho. immò potiùs crede spiritui sancto. Nam si tu fratrem Geraldum hinc eieceris, Deo vindice, tu quoque ante obitum tuum à regno extruderis, contemptáque & ærumnosa morieris. Eam viri Dei prophetiam, luce clarius est completam esse, quando omnes norunt, reginam illam post annos aliquot regis animum adeò offendisse, vt conciliari prorsus nollet, amotamque à regni consortio, & in pagum Pontium translatam, post diuturnam calamitatem illic plebeio more defunctam & sepultam.* Idem scriptor cap. 27. iterum Bertradam vocat, & illi prædictum fuisse ab eodem Arnulpho narrat nasciturum ex ipsa Ludovicum qui Philippo Francorum regi succederet.

Ad epist. XVI.

Vt Parisium cum vxore vestra veniam) ita superior editio, quæ lectio etiam extat in quibusdam manuscriptis libris vt Thuani, Loiselli & aliorum eamque

Digitized by Google

alibi retinui. at complures libri vetusti vno consensu hoc loco habent, *Parisius*, quod licet videatur minus convenire regulæ grammaticorum: tamen auctoris sæculo frequens erat eo nomine vti absolutè, quod infinitis propè exemplis probari potest, vt Vincentij Bellovacensis, Petri Blesensis, chronicorum &c. vetus scriptor in vita S. Philiberti abbatis Gemmeticensis cap. 9. *inciderat quandoque discordia quadam cuius causa properè Parisius se contulit.* Sic habet v. c. Nic. Fabri. vbi editor mutavit, *Lutetiam se contulit.*

Opus est huic patrono) rex enim infestus erat Ivoni, quia nolebat approbare coniugium illius cum Bertreda pellice, vt indicat epist. 17.

…orum, quae hic scripsit Iure- …us, [illegible] instruit D. Blondellus de Form. Regn. Chr. p. 102.

Vt coniugium eius quod ante factum ratione resistente non laudastis) hinc elici volunt, regem, licet non dissoluto legitimo matrimonio vxoris Bertæ, attamen duxisse Bertredam suam concubinam: postquam scilicet audentior factus est responso Rogerij Cardinalis & legati papæ, qui Sylvanectis consultus responderat posse pellicem licitè nubere suo adultero. quod probabile est, nam Ivo epist. 13. cæteros episcopos admonet vt convocati regalibus nuptiis se subtrahant. Nec futilis coniectura hunc legatum corruptum fuisse muneribus, quales illo tempore passim notantur in historiis. Nam & auctor eundem liberè reprehendit, quia solverat anathematis vinculo Simonem Melphensem, qui viuente coniuge adulteram superducebat, vt probat epist. 18.

Et iudicium comprovincialium episcoporum) Bertholdus in rebus gestis Vrbani Papæ secũdi, *anno MXCIIII. in Galliarum civitate quam vulgariter Ostionem dicunt, congregatum generale concilium a venerando Hugone Lugdunensi archiepiscopo, & sedis apostolicæ legato, cum archiepiscopis, episcopis & abbatibus diversarum provinciarum xvii. Cal. Novemb. in quo concilio Rex Galliarum Philippus excommunicatus, eo quod viuente uxore sua alteram superinduxerit.*

Ad epist. XVII.

Caritas cleri) anteà cusum cum aspirationis nota, *cha-*

Digitized by Google

vitas, sed in antiquis exemplaribus, illa planè abest: quam etiam scripturam toto hoc opere retinui, quamvis aliter vulgò invaluerit.

Quia nuptiis eius dicto & scripto calumniam quam debui feci) in solo cod. Put. *quia initiis eius*, sed perperam. quod hîc debitam calumniam nuptiis facere dixit, alio loco dicit illicito coniugio contradicere, epist. 19. quaquidem agit de eisdem nuptiis Philippi Regis cum Bertrada. Calumniam igitur accipit in bonam partem: quomodo canonicam calumniam appellat epist. 268. Contrà, peiore significatu, calumniosum coniugium nuncupat epist. 45. sæpè autem id verbi accipit pro iurgio, sive forensi lite vt epist. 76. *veniat ad ecclesiam cui calumniam facit*. & epist. 179. *si qua adversus ecclesiam calumnia est iustitiam habeatis*. item epist. 184. *laicorum adversus Belvacensem ecclesiam ortam esse calumniam*. & epist. 219. *ante metropolitanum calumnia eorum dilata*. rursus epist. 229. *si inde in parochiam nostram aliqua calumnia emerserit*. Arnulfus episcopus Lexoviensis epist. 32. *nunciatur verò nobis te in Anglia nihil nisi lites & calumnias exercere*. In veteribus instrumentis seu chartis ecclesiasticis innumera sunt huiusce sermonis exẽpla. sic calumniatorem pro actore sive petitore accipit Ivo epist. 212. & 241.

Ad epist. XVIII.

Absens verò exopto) quidam cod. *tanquam præsens verò*. alivus. *præsens verò spiritu exopto*.

Ad epist. XIX.

Raró etiam canonicum pensum determinatis horis solvere prævalemus.) quod hic pensum vocat, prisci quidam scriptores cursum appellabant. Cuius nominis ignorantia fecit vt nonnulli loci depravati & interpollati fuerint, quod obiter notare non ingratum erit. (Bandomina de vita Radegundis reginæ lib. 2. cap. 18. *stabat quandoque nocte ante cellulam suam, corde & ore*

Digitized by Google

cursum decantans. Sic habet vetus codex Nic. Fabri. Sed qui edidit illum auctorem, de suo sensu substituit, *corde & ore preces canonicas decantans*. Idem effecit in Vuandelberto diacono auctore vitæ S. Goaris. Nam quo loco idem vetus codex præfert. *videntes quòd quotidie ab ortu lucis cum cursum suum haberet completum, & missas inde celebrans, posteà cum peregrinis & pauperibus qui ad se venissent caritatem faceret*: illemet editor obtrusit, *ab ortu lucis psalmodia laudes Christo persoluens & missas inde celebrans*. & mox, pro *caritatem faceret*, substituit, *pranderet*. Deinde vbi sequitur: *in Dei laudibus pernoctans, orta prima luce quod diebus agebat, cursu suo completo, Missarum solennia exorsus impleuit*. idem longiore verborum circuitu cudit, *quod diebus agebat, psalmodia & orationum vota Deo persolvere cœpit: tum demum vbi id peregit, missarum &c.* Sanè cum vitas sanctorum ex antiquis membranis in lucem ederet vir ille de ecclesiastica historia optimè meritus, consultiùs fecisset si nihil mutasset. Sed vt ipsemet fatetur, sæpe verba & locutiones limavit & expolivit, nulla tamen mentione facta veteris scripturæ. Quo factum est vt multæ prisci sæculi dictiones ignorentur, quæ antiquariis non ingratæ forent, si nonnulli religiosiores fuissent in suis editionibus. vetus etiam auctor in vita S. Eligij episcopi Noviomensis lib. I. cap. 10. *diu noctuque in eius camera cum omni studio solenniter canonicum adimplere studebant cursum*. In cuius loci editione ad oram rectè scholiastes notat, canonici cursus nomine significari preces horarias sive canonicas. Quare proculdubio glossema est quod inculcavit contextui lib. 2. cap. 21. vbi legitur. *quadam ex causa interdixit, ne cursus, id est, preces canonicæ & sacrificium celebrarentur in basilica quadam*. non enim ita scripsit autor. Cæterum quod Ivo conqueritur ob infinitas publicorum negotiorum occupationes sibi vix licere statutis horis canonicum pensum absolvere, idem facit Hildebertus Cenomanēsis episcopus in quadam epist. *Occursant inimica spiritui meo negocia quæ me sibi totum vendicant, quæ secretum furantur orationum, quæ suis temporibus ecclesiastica defraudant officia,*

Digitized by Google

&c. Quo referri potest quod alij recitant ex Petro Cluniacensi in epist. ad Desiderium Casinensem abbatem de beato Severino Coloniensi episcopo celebris famæ, scilicet post mortem apparuisse clerico ardentem & dixisse; nihil in se vltione plectendum præter hoc, quia dum in aula imperialibus consiliis implicaretur, canonicæ sinaxis officia per distincta horarum spatia non persolverit. manè enim omnia coacervans simul tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabat. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris ferre supplicium. ea narratione quæ multis fabula videtur, potuit idem metuere Rogerius episcopus Saresberiensis qui fuit à secretis Henrico primo Regi Anglorum cancellarius, & mox episcopus vir prudens & integerrimæ famæ. nam occupatus multis sæcularibus negotiis, inter hæc tamen ecclesiastica officia non negligens quotidiè omnia manè honestè persolvere solebat, vt expeditiùs & tutiùs cæteris posset accedere, vti scribit Willelmus Malmesburiensis monachus de gestis Reg. Angl. lib. 5. Priscus autor in vita Sancti Huberti episcopi Leodiensis. *Ipse consueto orationum operi constanter insistebat, sacrumque officium, septeno numero dicatum, antequàm lux diurna fieret, Domino persolvebat.* Innocentius Papa tertius in diplomate de sancto Homobono Cremonensi: *missæ quoque officium & alias horas cum summa devotione frequentans, ita assiduis orationibus insistebat, vt in certis horis aut incessanter oraret, aut horas ipsas aliquando praveniret: nisi fortè ipsum iusta causa in aliis operibus misericordiæ detineret.*

Totiens hoc facere conatus est quotiens.) ea scriptura v. c. anteà *toties*, & *quoties*: quod tamen etiam rectum est. in antiquis autem monumentis eadem scriptura frequens. veteres enim sæpe, N. inter E. & S. posuisse vt molliùs id proferrent, alij observarunt.

Ad epist. XX.

Guerram se facturos.) Variant hìc codices. Puteani liber habet, *incendium se facturos.* Vnus manuscriptus Nic. Fabri, *Vverram se facturos*, quæ scriptura aliis au-

Digitized by Google

thorum locis occurrit. Abbas Vrspergensis in lege Frederici Imp. *si liber homo ingenuus ministerialis vel cuiuscunque conditionis fuerit, incendium commiserit pro vuerra propria, pro amico, pro parente.* Vbi aliud exemplar habet, *pro guerra*. & in historia Anglica Matthei Paridis in vita Vvillielmi secundi. *Vicinos vverris & exactionibus assiduis provocabat.* Idem in vita Henrici primi. *vverra leges contra eum ferro simul & incendio constanter exercuit.* Vox minus latina sed vsitatissima authoris sæculo. infra epist. 168. *adversum se guerram facere.*

Ad epist. XXIIII.

Qua laudabiliter functus es tempore prædecessoris tui beatæ memoriæ Papæ Gregorij.) huius nominis septimi scilicet, vt constat ex eiusdem Gregorij epist. 30. & 32. lib. 9. sigebertus quoque ad annum Dom. 1080. meminit Hugonis Lugdun. archiep. & legati sub eodem Papa. & ad annũ 1098 notat eadem legatione functum sub Vrbano secundo, quem etiam intelligit Ivo epist. 30. & 109. licet illis locis nomen non exprimat. Vvillielmus Malmesburiensis lib. 1. de gestis Pontificum Anglorum. *Lugdunensis* (inquit) *archiepiscopus Hugo legatus apostolicus in Gallia, magni nominis & potentiæ, nec religionis egenus.* Petrus venerabilis abbas Cluniac. lib. 1. mirac. cap. 22. scribit hunc Hugonem multa morum probitate & religiosa conversatione a Papa Vrbano cunctarum ferè Galliarum constitutum legatum. Cum tamen synodo indicta Placentiæ anno 1095. vocatus non venisset, & legatum cum canonica excusatione illuc pro se non direxisset, ab officio archiepiscopi suspensus fuit a dicto Vrbano, vt refert Bertoldus in Chronico. Idem ad annum 1083. notat hunc Hugonem episcopum Lugdunensem, Gregorio septimo necessarium fuisse. non mirum igitur si dictus Gregorius morti proximus hortatus fuerat episcopos, vt eligerent illum in Pontificem Romanum, vt scribit Leo Marsicanus chron. Casinensis lib. 3. cap. 64. sed id frustra. Victor autem qui dicto Gregorio successit, hunc valdè reprehendit, quia pro fastu, & ambitione sedis

Digitized by Google

apoſtolicæ ad quam inhiabat, dolis atque iniuriis adverſus ipſum ageret, a quo tamen poſtulaverat & acceperat legationem in partibus Galliarum: itaque Victor iuſſit ab illius communione abſtineri, vt habetur dicti chron. lib. 4. cap. 71. Sanè in hoc Hugone faſtum apoſtolicæ legationis reprehendit Ivo epiſt. 60. cui tamen legationem in Galliis deferendam ſcribit Paſchali epiſt. 109.

Propter languidum caput.) ſubintelligit Vrbanum qui tunc temporis conflictabatur cum Guiberto ſeu Vuigberto antipapa. vtriuſque enim factio potens erat; & vi armata non ſine horrenda & publica ſtrage civium Romanorum ſuas partes tuebatur, modò in hanc partem, modò in alteram fortuna inclinante. quod clarè apparet ex chronico Bertoldi fautoris Vrbani, qui eius hiſtoriam per ſingulos annos digeſſit.

Regem Philippum intelligendum esse contra Iuretum not. [illegible] Blondell. de Form. Regn. Chr. [illegible] 95.

In regno Italico alter Achab.) epiſt. 43. dicit regnum Italiæ iamdiu rebelle, tandem in conſpectu Vrbani conticuiſſe.

In Gallico autem altera Iezabel.) ſubintelligit Bertredam pellicem infeſtiſſimam Ivoni, quia nolebat applaudere eius inceſto adulterio ſeu matrimonio cum Rege. Ideo dicit in curia Philippi ſibi non eſſe plenam ſecuritatem ob ſexum infidum epiſt. 28. & dictæ reginæ inimicitias adverſum ſe nulla ratione ſedatas eſſe, epiſt. 50.

Ad epiſt. XXV.

Specialis eius filius) ita reſtitutum eſt fide vett. codd. pro quo anteà irrepſerat, *ſpiritualis*, nempe errore nato ex compendio ſcripturæ, qui nævus etiam apud Bar. Sedviam ſuprà epiſt. 12. correctum pariter, *ſpeciali filio veſtro mandate.* hoc ſenſu appellat ſe filium vteri Vrbani Papæ epiſt. 12. Ioannes Salesberienſis Policratici lib. 7. cap. 21. agens de hypocritis religioſis ſui ſæculi. *quo ſibi plura impunè liceant, à iuriſdictione omnium eccleſiarum ſeipſos eximunt, & efficiuntur Romanæ eccleſiæ filij ſpeciales, ita tamen vt pro foro rei rei vbique conveniant, ſed tamen conveniri non poſsint*

Digitized by Google

nisi Roma vel Hierosolymis. Sic enim ibi rectissimè legunt primitivæ editiones in aliis perperam cuditur, *filij spirituales*. Arnulfus Lexoviensis episcopus epist. 12. *audita sancta Romana ecclesia turbatione condolui: quia dolorem matris audire sine compassione non poteram filius specialis. mihi enim dolor ille specialiùs incumbebat quem ipsa semper hactenus tanta caritate dilexit, tanta familiaritate dignata est, tot beneficiis & honoribus illustravit*. attamen constat complures extare epistolas Ioannis Papæ octavi ad reges emissas, quibus eos nuncupat spiritales filios, vt in tit. epist. 172. 186. 187. 192. 197. 199. sed alio sensu.

Iniuriarum adversus eum agerem) sic castigatum fide v. c. malè anteà irrepserat, *iniuriam*, qui error etiam incubat editioni Baronij, qui hanc epistolam refert ad annum septimum pontificatus Vrbani.

De sola suspectione proscriptum) plærique libri habent, *suspicione*. malui tamen sequi quod exhibent optimæ membranæ Servini, suspectione, quia minus tritum & obvium. Eadem vox interpolata multis auctorum locis, vt apud Aquilinum Gaium Vettium Iuvencum euangeliorum lib. 1. *nunquid ait Iudam talis suspectio tangit?* Ita enim nonnullæ editiones, pro quo in aliis, *suspicio*. Sed & in Paulini Nolani versu ad Ausonium. *ne qua vel à tacito contractam pectore nubem duceret in sanctum suspectio falsa parentem*. alij mutarunt, *suspicio*. Terentius in Andria Act. 3. sc. 1. *qui isthæc tibi incidit suspectio?* Ennius apud Nonium. *seueriter suspectionem ferre falsam futilium est*.

Ad epist. XXVIII.

Cum manu militum vobis die quam statueratis, occurrerem) etiam tempore belli, episcopi regni Galliæ idem factitabant. quam in rem insignis locus in historia Rigordi in gestis anni XXII. Philippi augusti. *Cum omnes Barones & episcopi vocati ad hunc exercitum convenissent apud Medontam, & misissent ad mandatum Regis homines suos prout debebant in expeditionem illam, Aurelianensis & Altisiodorensis episcopi cum militibus*

Digitized by Google

fuis ad propria sunt reversi, dicentes, se non teneri ire vel mittere in exercitum nisi quando Rex ipse personaliter proficiscitur. Et cum nullo ad hoc privilegio se tueri possent, generali consuetudine contra eos faciente, petiit Rex vt hoc emendarent. Ipsis autem emendare nolentibus, Rex eorum Regalia confiscavit, scilicet ea tantùm temporalia quæ ab eo feodaliter tenebant, decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens. Ipse enim Rex Christianissimus semper timebat offendere ecclesiam Dei, & eius ministros. Ipsis ergo terram & homines Regis interdicentibus, & ad Romanam curiam mittentibus, & in propriis personis accedentibus, domino Papa Innocentio tertio consuetudines & iura regni nolente infringere, aut in aliquo revocare, emenda tandem facta, & Regi soluta, post duos annos recuperaverunt omnia quæ à Rege fuerant confiscata.

Domnus Papa Vrbanus) vnus v. c. *dominus*. observari potest in istis manuscriptis ferè semper domnum scribi cum agit de ecclesiasticis, cum de sæcularibus dominum. quod etsi leve, sileri tamen non debuit. Posterioribus enim sæculis vox domini visa est solius Dei propria, quam Tertullianus nolebat tribui Imperatoribus; & ex numero Cæsarum Paganorum fuerunt qui talem appellationem aversarentur, vt ab aliis pridem notatum. Itaque non rectè fecerunt nonnulli neoterici, qui domni vocem tanquam barbaram reiecerunt, vt illius nullum vestigium restaret. Exemplum est in editione Vvandelberti diaconi in vita S. Goaris. *vt legati domni episcopi nobiscum caritatem faciant: sunt enim in itinere.* Sic habent veteres membranæ. Sed dicto tomo 4. alius de suo capite substituit. *vt nobiscum legati nostri pontificis epulentur.* Et in lib. 2. Bandominæ de vita S. Radegundis, reginæ cap. 5. *obtemperat Regi domnus Germanus, venit Pictavium, intrat in monasterium, in oratorio domnæ Mariæ.* Ille substituit. *obtemperat Regi vir apostolicus Germanus.* & mox, *in oratorio beatæ Mariæ.* Et cap. 14. *ad oratorium domnæ Mariæ se contulit.* Idem edidit. *ad oratorium beatissimæ Mariæ virginis se contulit.*

Thorum mulieris quam pro vxore habetis) addendus

Digitized by Google

locus epist. 15. hac autem de re vetustus & anonymus auctor in fragmento historiæ Francorum à Roberto ad mortem Philippi Regis. *Rex Philippus repudiata Berta matre Ludovici accepit aliam coniugem Bertradam, filiam Simonis de Monteforti, quæ Fulconi Andegavensi Comiti nupserat, cui idem Rex eam abstulit, unde multotiens à beatæ memoriæ papa Vrbano admonitus, nequaquam consensit.* Vincentius Bellovacus speculi lib. 26. cap. 88. *hic Fulco habuit uxorem, quæ relicto eo, Philippo nupsit Regi Francorum: qui amore eius ita captus est ut illa sibi in omnibus imperaret, cum ipse omnibus aliis imperare cuperet: denique omnium digitis se notari, & ab omni orbe Christiano se excommunicari propter huius libidinem aliquantis annis passus est.* Sugerius abbas in vita Ludovici Regis. *Deinceps* (ait) *in diem proficiente filio, pater eius Rex Philippus in diem deficiebat. Neque enim post superductam Andegavensem Comitissam quicquam Regia maiestate dignum agebat; sed raptæ coniugis raptus concupiscentia, voluptati suæ satisfacere operam dabat. Vnde nec Reipublicæ providebat, nec proceri & elegantis corporis sanitati plus æquo remissus parcebat. Hoc unum supererat, quod timore & amore successoris filij regni status vigebat.* Sic enim obiter ille locus suæ integritati restituendus est fide ver. cod. quia fœdè depravata est scriptura in libro typis nuper excuso, cum Glabro, Helgaudo & nonnullis aliis. Hanc Bertradam posteà reiecit. Adde notas ad epist. 144.

A participatione dominici corporis & sanguinis.) hinc colligi volunt, tempore Ivonis laicos adhuc communicasse sub utraque specie quò etiam spectant verba epist. 63. cum ait corpus & sanguinem Domini fidelibus populis salubriter administrari. Sugerius de Ludovico Crasso. *Cum autem cunctis admirationibus facta primùm peccatorum confessione devotissimè corpori & sanguini Iesu Christi communicasset.* Sanè apud Baronium tomo x. Annal. refertur diploma Vrbani Papæ secundi ad canonicos beati Martini Turonensis. *Si ecclesiastica qualibet sæcularisve persona contra temerè venire tentaverit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri alienus fiat.* Idem ad annum

num Christi 1095. refert canonem 28. Concilij Claromontani sub eod. Vrbano. *Ne quis communicet de altari, nisi corpus separatim, & sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem & cautelam.* Post quæ verba addit Baronius, id statutum ob recentem damnatam hæresim Berengarianam, quæ per vnam tantùm speciem satis esse impleri figuram dicebat.

Præterea casati ecclesiæ.) constans scriptura in melioribus archetypis, solus enim codex Put. depravata prisca dictione obtrudit *præterea & causa ecclesiæ.* quod in alio est, *quassati*, propiùs ad verum accedit. Casatos ecclesiæ hîc accipit pro specie vassallorum. Mentio fit in vetusto lapide Aurelianensi qui adhuc visitur discissus & insertus parieti templi sanctæ crucis EX BENEFICIO S.† PER IOANNEM EPISCOPVM, ET PER ALBERTVM S.† CASATVM FACTVS EST LIBER LEMTBERTVS TESTE HAC SANCTA ECCLESIA. In legibus Francicis collectis olim ab Ansegiso abbate, & editis Basileæ anno 1557. (quæ capitularia in secundis editionibus vocantur) lib. 1. cap. 68. *describere faciant quot mansos vnusquisque de beneficio habeat, vel quot homines casatos in ipso beneficio,* & lib. 4. cap. 75. *de vassis dominicis qui adhuc intra casam serviunt, & tamdiu habere beneficia noscuntur, statutum est vt quicumque ex eis cum domino Imperatore domi remanserit, vassallos suos casatos secum non retineat, sed cum Comite, cuius pagensis est, ire permittat.* Nomen habuisse videntur a casis. Paulinus Nol. epist. 2. ad Amandum. *vt in casa ecclesiæ terrulam qua victum suum procuret, accipiat.* Apud ipsum Ivonem casamenta potentum hominum dici legitur, epist. 173. casales etiam alibi memorantur.

Ad epist. XXX.

Fulconi Dei gratia Belvacensium episcopo, in adversis fortitudinem.) ad eundem scribens epistola proximè consequente, in titulo monet vel optat, vt gravitatis anchora se retineat in sancto proposito. quia verò auctores eius sæculi (quod ipsemet Ivo sæpè facit) sole-

Digitized by Google

bant suis litteris eiusmodi titulos præfigere rebus aptos & convenientes: hinc duci potest argumentum, Fulconem variis motibus exagitatum fuisse in episcopatu Belvacensi. Cui rei illustrandæ subiiciendi sunt loci ex epistolis Anselmi Beccensis abbatis nondum in lucem editis. Consilium petierat an oblatam dignitatem subiret. respondit Anselmus, tutiùs esse homini suam infirmitatem semper timenti magnum onus refugere, quàm de viribus confidendo humeros facilè summittere. Onus igitur recusandum. quod si nisi per peccatum declinare non possit, obedienter subeat & sollicitè portet. Ea quidem epistola non exprimit quod sit onus. Sed ex consequentibus litteris, de episcopali dignitate vtrosque loqui eruitur. nam Vrbanus secundus epistola ad Anselmum abbatem, dicit se Belvacensi episcopo indulsisse quæ in eius ordinatione iniusta videbantur, & curam episcopatus ei invito renitentique iniunxisse: demum monet vt episcopo tanquam suo filio adiutor, corrector & consultor adsistat. Vrbano respondet Anselmus se quidem anteà suasisse amico vt curam subiret, & satisfaceret desideriis petentium: sed iam ipsum cogi papam adire, vt eius authoritate adversariis possit resistere. Verba hæc sunt. *De dilectissimo nostro episcopo Belvacensi, quem ea diligentia qua scivi & potui exquisito eius introitu, vt onus episcopale susciperet coegi, sic multimodè coactus Regis Francorum & cleri Belvacensis & multorum aliorum religiosa, in quantum cognoscere poteram, instantia, cum assensu Remensis archiepiscopi, nullo resistente, vt nisi hoc facerem* DEum *timerem offendere, novit sanctitas vestra qua voluntate post susceptum episcopatum olim eam petiit, quid fecit, quomodo rediit. Cur autem nunc quoque vestræ se maiestati repræsentet, pleniùs per eius vocem quàm per litteras nostras innotescet.* Et paullo post. *non minimam idem episcopus persecutionem patitur propter iustitiam, quam per iussionis vestræ servare nititur obedientiam. Nam in tantum eius odium canonici & presbyteri eius episcopatus, paucissimis exceptis, & quidam Laici exardescunt, & extraneos quoscunque possunt & quibuscunque modis valent accendunt, vt non solùm ipsum, sed & illos immoderate detestentur, & detestabiles monstrare conentur qui ei aliquod solatium impendunt.* Et mox. Ca-

nonici quidem & presbyteri hoc illi faciunt, quia eos à pravis consuetudinibus, & maximè à mulierum reproba conversatione vult prohibere, & filios eorum sive quos sibi secundum placitum hæredes eligunt, à præbendarum hæreditaria successione, atque à sacrorum ordinum promotione conatur arcere. Laici verò idcirco, quia invasionibus rerum ecclesiæ inordinatè factis non vult favere. Quapropter vt eum vestris litteris vehementer roboratum remittatis, valdè necessarium existimo, & vt dominum supplex servus postulo. Sicque illum auctoritas vestra Remensi archiepiscopo & aliis vicinis episcopis, & clero ciuibusque Belvaci & eiusdem episcopatus nobilibus commendans, contra malivola machinamenta muniat, vt in executione mandatorum vestrorum, non tam eos adversarios quàm adiutores inveniat. hæc ille. Sed postea transactis aliquot mensium curriculis cum idem episcopus multis insidiis appetitus videret se nihil proficere, & in vitæ periculo versari, valde conatus est episcopatu abdicari, Romamque ea caussa profectus fuit, vt testatur epistola dicti Anselmi ad Vrbanum quæ sic concepta in vet. cod. *Sancto reverendo domino Christianorum vniversali pontifici Vrbano frater Anselmus quod suus. De Belvacensi episcopo quod sentio breviter, sed magno affectu dico, & vt multum sit vestræ pietati desidero. Nihil proficit in episcopatu: sed & ipse a sui custodia impeditur. nec rebus ecclesiæ prodest, nec in futuro ego aut aliquis eorum qui rem noverunt, & secundum Deum eam considerare volunt, aliquid melius, sed deterius expectant.* Non *quia in eius innocenti vita aliqua culpa malæ voluntatis sit, sed quia non est talis qui tantum onus possit sustinere, tantam malitiam irruentem repellere, tantas insidias circunstantes cavere. Vnde valdè timeo ne abundantiori tristitia absorbeatur, in qua cum nimio dolore cor eius versatur, & in qua nullo alio vinculo quàm sola vestra iussione ligatur. quapropter ego & alij secundum Deum amici eius, corde cum ipso prosternamur ad vestigia vestræ misericordiæ, vt ei viscera sua aperiat, & de tanto malo & periculo in quibus sine vtilitate esse se sentit, clementer eripiat; ne prohibeat agnum mitem de medio circumvenientium luporum & leonum fugere, nec puerum innocentem de Chaldeorum fornace exire. quod qualiter mea*

Digitized by Google

parvitati fieri posse congruentius videatur, per eundem ipsum excellentia vestra poterit audire si dignatur. Eo enim modo, nisi aliter prudentia vestra videbitur, nequaquam gloriabitur se malitia per falsitatem pravaluisse, sed innocentia gratulabitur per libertatem mentis evasisse. Mirari potest forsitan vestra sapientia cur sic mihimet contrarius videar existere, vt quem episcopum fieri coegi, episcopatum velim deserere. Sed fateor illi cui conscientiam meam celare non debeo, quia mala qua patitur priùs sensi & pradixi cum ad episcopatum peteretur; sed illi in me sententiam meam obruerunt qui illum petendo cum magna importunitate concorditer in me irruerunt. Timebam enim in corde meo asserere, Deum magis esse in meo solo sensu & voluntate, quàm in multorum se simpliciter eum propter Deum petere clamantium vnanimitate. Ingerebat se etiam hoc menti mea, quia sape Deus magis operatur per vitam illiteratorum quarentium qua Dei sunt, quàm per astutiam litteratorum quarētium qua sua sunt. ecce in conspectu vestro est cur eum episcopum fieri concessi, & cur nunc mutare desiderem quod coactus concessi: & iudicio vestro subiacet si puniendum aut corrigendum, aut suscipiendum sit quod facio & quod feci. Paternam vestram sanctitatem omnipotens Deus diu nobis in integra prosperitate conservet. Amen. Soli vestro conspectui hanc epistolam notam esse, si vobis placet, quicquid de illa vobis videatur, desidero & flagito. Hactenus ille, cuius epistolas longè ampliores quàm vulgò circunferantur, brevi evulgabit Io. Picardus studiosus cœnobita S. Victoris Parisiensis. Sed Romanus pontifex non adquievit petitioni Fulconis, quem vt sibi vtilem noluit abire episcopatu. cuius rei indicium est quia in corpore manuscriptarum epistolarum Anselmi, reperiuntur aliquot litteræ ipsius Anselmi ad Fulconem Belvacensem episcopum, quibus refert se à Beccensi monasterio invitum & nolentem tractum fuisse ad episcopatum Cantuariēsem. Ex superiorum autem locorum collatione colligi potest de eodem Fulcone accipi debere quod scribitur in vetusto chronico Beccensi, & notatu dignum videtur. *quidam monachus Becci petebatur ad episcopatum ecclesia* Belvacensis. *Cumque sanctus Anselmus abbas huic electioni assensum prabere nollet, &*

Digitized by Google

monachum suum petentibus non concederet, dixerunt petitores: domne nos eligimus eum: non se ingerit: quare non vultis concedere quem petimus? at ille. si, inquit, ipse Deus me eligeret, adhuc timerem: quia ipse per prophetam elegit Saulem, & per semetipsum Iudam traditorem, qui ambo reprobati sunt. Cæterum superiora valere possunt ad interpretationem epistolæ novæ Ivonis (quam invenies in fine harum epistolarum num. 289.) ad Vrbanum Papam: qua quidem dicit episcopum Belvacensem simplicitatis rectæ & laudabilis virum, accusatum fuisse ab invidis, absolutum tamen ab Vrbano.

Ad epist. XXXIII.

Nobis convicinitas locorum) in aliis libris, *nobis vicinitas*. Sed cum in v. c. Put. offendissem scriptum licet mendosè, *nobiscum vicinitas,* non difficilè fuit exsculpere veram lectionem.

Ad epist. XXXV.

Videte si fidelitatem quam debetis, pleniter exhibetis, si officij vestri munus expletis.) Infrà epist. 190. pariter meminit fidelitatis quam omnes episcopi Galliarum Regi promittebant per manum & sacramentum. Idem epist. 15. profitetur se ex summa fidelitate scribere, non posse nec debere interesse illicitis Regis nuptiis. Et epist. 253. ait se ex iure fidelitatis Ludovicum Regem rogare, vt Ambianensis episcopi angustiis opituletur adversus pacis violatores. Item in epist. 209. dicit in fidelitate Regi facta, præcipuè observandum esse vtile & honestum, neque præsumendum esse Regi dare consilium, quòd sit contra fidelitatem, & regni maiestatem minuat. Iam autem monuerat episcopos Franciæ, vt in hac causa Philippi Regis super incesto coniungio, haberent spiritum fortitudinis cum spiritu consilij epist. 14. Sed cum tepidi & trepidi essent, obiecit illis silentium, & reprehendit quia tanquam canes muti non valebant latrare; in calce epist. 25. Parilem culpam paulo ante eisdem imputarat Gregorius Papa septimus regesti lib. 2. epist. 5. ad Ma-

Digitized by Google

nassem Rhemensem, Richerium Senonensem, Richardum Bituricensem archiepiscopos, & Adraldum episcopum Carnotensem, cæterosque episcopos Franciæ, quaquidem narrat eiusdem Philippi Regis varia & nefanda scelera. Cuius verba exscribere operæpretium videtur licet versentur in diversa facti specie, quia de hac episcoporum erga regem fidelitate egregiè disputat. *Vos fratres etiam in culpa estis, qui dum perditissimis factis eius sacerdotali vigore non resistitis, proculdubio nequitiam illius consentiendo fovetis. Proinde (quod inviti ac gementes dicimus) multum timemus, vt non pastorum, sed mercenariorum sententiam accipiatis, qui videntes lupum sub oculis vestris gregem dominicum lacerantem fugitis, dum quasi canes non valentes latrare, sub silentio vos absconditis. atque equidem eo magis de vestro periculo metuimus, quanto nullas vobis in futuro examine excusandi rationes suppetere cognoscimus: dum modò non alias vestras taciturnitatis causas, nisi aut conscientiam, si vestro (quod non credimus) instinctu tot mala perpetrat, aut negligentiam, si de eius perditione parùm curatis, deprehendere possumus. Quæ vtraque quàm sint fugienda maximè in officio vobis commissæ dispensationis, vos ipsi perpenditis, qui debitam pastoralis curæ sollicitudinem non ignoratis. Nam si prohibere eum à delictis, contra ius & reverentiam promissæ sibi fidelitatis esse putatis, longè vos fallit opinio: quoniam hoc omni ratione confirmare possumus, multò fideliorem esse, qui alium de naufragio animæ suæ vel invitum retrahit, quàm qui in peccatorum gurgite, nocivo consensu eum deperire permittit. De timore verò vanum est dicere: quoniam vobis ad defendendam iustitiam coniunctis & constanter accinctis tanta virtus foret, vt & illam fideli correctione, sine omni vestro periculo, à consueta malefaciendi libidine possetis avertere, & vestras pariter animas liberare. quanquam & si timor, ac periculum mortis immineret, vos tamen à libertate vestri sacerdotalis officij desistere non oporteret. Vnde rogamus vos, & apostolica auctoritate monemus, vt in vnum congregati, patriæ, famæ vestræ, atque saluti consulatis, & communi consilio, ac coniunctissimis animis regem alloquentes, de sua eum & regni confusione atque*

Digitized by Google

periculo commoneatis: & quàm criminosa sint eius facta atque consilia, in faciem ei ostendentes, omni exhortatione eum flectere studeatis, quatenus rapinam suprascriptis negociatoribus factam emendet: quæ nisi reddita fuerit, (sicut vos ipsi scitis) infinitam discordiam, & inimicitias inter multos pariet. de cætero delicta sua corrigat, & relictis iuventutis suæ moribus, attritam regni sui dignitatem & gloriam, tenendo iustitiam reparare incipiat, & vt cæteros ad ea quæ recta sunt, coërcere valeat, ipse primùm quæ sunt iniqua relinquat. Et paullo post addit. *Sanè si in hoc tanto, tamque necessario negocio tepidos vos cognoverimus, non iam amplius dubitantes, quin vestra fiducia fultus incorrigibilis perduret, vos ipsos sicut socios & complices scelerum eius, episcopali privatos officio pari vindictæ iaculo feriemus. Testis enim nobis Deus est & propria conscientia, quod hæc neque precibus, neque precio alicuius ducti dicimus, nec in animum induximus: sed solo dolore tacti intrinsecus, quòd tam nobile regnum, & tam infinitus populorum numerus vnius perditissimi hominis culpa depereat, tacendo dissimulare nec possumus, nec debemus. memores igitur illius diuinæ dicti sapientiæ: qui timet hominem, citò corruet, & qui sperat in domino, sublevabitur: ita agite, ita vos habetote, vt quàm sit vobis libera mens & lingua ostendatis, &c.*

Ad epist. XXXVI.

Littera domni Papæ quibus dictandis à latere interfuimus) hic locus depravatus fuerat in plerisque libris. Superior enim editio habuit, *alacri interfuimus*. In membranis Puteani, *alacres interfuimus*; & desuper addita varietas, *vel alacri mente interf.* In v. c. S. Ger. & altero Thuani, *alatri interf.* In libro Regio, *alati.* Sed ex codicibus Fabri & Servini restitui, *à latere*, qua scriptura nil melius ac verius. Ivo enim Romæ non semel moratus fuerat, vt etiam subindicat epist. 27. & 65. fueratque familiaris Vrbano Papæ, quem hîc voluit subintelligi, & in eius curia versatus, vt ait epist. 211. Simili autem locutione dixit, à latere Papæ mitti Cardinales, epist. 109. in qua etiam laterales sedis apostolicæ appellat.

Digitized by Google

Hilarios) ita plærique v. c. antea, *Hilariones*. ſed illud prius magis reſpondet & quadrat cæteris nominibus.

Ad epiſt. XXXVIII.

Guacelino) variant manuſcripti. *Guatcelino. Gualcelcino. Laucelino. Gualcherino.* Prior editio. *Guacelmo.* Willelmus Malmesb. lib. 2. de geſt. Pontif. Anglor. cap. de epiſcopis Wintonienſib. *Stigando depoſito ſucceſſit Walkelmus à Willielmo Rege datus, cuius bona opera famam vincentia ſenium à ſe vetuſtatis repellent, quandiu inibi ſedes epiſcopalis durabit, &c.* quæ verba etiam habentur dicti hiſtorici lib. 3. de geſt. Reg. Angl. vbi tamen legitur Walkelinus. In annalibus Rogeri Hovedini parte prima dicitur *Walcelmus. Anno* (ait) 1098. *Walcelmus Wintonienſis 3. Non. Ianuarij die Dominica obiit.* Sed ibi cudi debuit, *Walcellinus.* Nam Mattheus Paris ſub anno 1093. *Cùm antè ordinandi Pontificis examinationem Walkelinus Wintonenſis epiſcopus eccleſiaſtico more electionem ſcriptam legeret, Thomas archiepiſcopus Eboracenſis queſtus eſt ſcriptum ritè non eſſe factum.* Idem ſub anno Dominicæ natiuitatis 1098. *eodem tempore obijt Walkelinus epiſcopus Wintonienſis.*

Wintonenſium epiſcopo.) quidam, *Wintorienſium*, aliàs, *Guittorienſium*.

Vt orationum manus deſideranti mihi porrigas.) Sic planè vett. codd. anteà cuſum, *munus*, quod etiam defendi poteſt: quomodo dixit epiſt. 168. manus auxilij, vel munus conſilij porrigere. Sed placuit alteram lectionem retinere tot codicibus confirmatam. Ita enim epiſt. 19. dicit orationis manus extendere, & epiſt. 207. & 215. mutuas orationum manus porrigere. Item epiſt. 70 mutuas exhortationum manus invicem porrigere. Paſchalis papa ſecundus in epiſt. ad Anſelmum Cantuarienſem archiep. *vt quanto propiùs ad Deum paſſibus virtutum accedis, nobis orationum tuarum manus extendas.* Paulinus Nolan. epiſt. ad Sebaſtianum, *orate pro nobis, conſerite validas orationum manus, vt ſuperetis multitudinem peccatorum noſtrorum.* ea figura dixit S. Auguſtinus initio lib. 5. confeſſion. *Accipe ſacrificium*

Digitized by Google

confessionum mearum de manu lingua mea quam formasti & excitasti; quod a vetusto interprete sumptum Proverbior. cap. 18. *mors & vita in manibus lingua.* Vbi S. Salonius episcopus ait metaphoricè dictum linguæ manum, vt pennas venti. manus enim linguæ, ipsa verba esse.

Ad epist. XXXIX.

Pro multa in te benevolentia monachis Beccensibus.) de abbatia Becci, & primo abbate Herluino, & successore eius Anselmo videndus Wilhelmus Gemiticensis lib. 5. de ducibus Normannis, cap. 9. Anselmus enim monastichum amplexus fuerat institutum in Beccensi cœnobio Normanniæ anno ætatis suæ 27. in quo Lanfrancus prioris munere fungebatur, cui in præfectura eadem Anselmus successerat, vt refert Edinerus Anglus in eius vita.

Manegaldo) in priscis schedis Ant. Loiselli hæc epistola inscribitur *Manegaldo magistro.* Ivo indicat philosophandi studio inhæsisse antequam clericali ordini nomen dedisset. Puto eundem esse qui Manigaudus Teutonicus alibi appellatur. vetus & anonymus auctor in fragmento historiæ Francorum a Roberto ad mortem vsque Philippi: *hoc tempore tam in divina quàm in humana philosophia floruerũt Lanfrandus Cantuariorum episcopus, Guido Langobardus, Manigaudus Teutonicus, Bruno Rhemẽsis qui postea vitam duxit heremiticam.* nonnullis videtur idem esse cuius mentio fit à Bertoldo coævo Ivonis scriptore in chronico ad annum Dom. M. XCV. vbi dicitur in Alsatia magistrum Manegoldum de Lutembach mirabiliter reaccendisse religionem ecclesiasticam, iamdudum in illis partibus extinctam. & ad annum M. XCVIII. *Manegoldus venerabilis præpositus canonicorum apud Marbach degentium ab Henrico Rege diu in captione detentus est, quòd Vrbano faveret, nec scismaticis obediret.* Denique ad annum M. C. in Alemania venerabilis abbas Manegoldus de monasterio S. Georgij à monacho suo occisus refertur.

Digitized by Google

Ad epist. XL.

Et iterum & iterũ vacare.) In duobus vett. codd. hæc verba non geminantur, contra consensum aliorum codicum. Et sanè alij loci id firmant, vt epist. 132. *iterum & iterum rogamus.* & epist. 273. *Vnde iterum & iterum supplicamus,* Pedo elegia de morte Drusi Neronis, *Te clamore vocant iterumque iterumque supremo.* Paulinus Nolanus in carmine ad Licentium, *hoc tamen & repetens iterumque iterumque monebo, vt fugias dura lubrica militia.* Virgil. Æneid. 3. *& repetens iterumque iterumque monebo.* Idem in 8. *iterum atque iterum fragor intonat ingens.*

Ad epist. XLII.

Dicerem plurima in aure tuta) in v. c. Ser. *in aure tua* quam lectionem pariter exhibet codex Put. in quo restat vestigium litteræ extritæ, vt indicio sit primitùs ibi scriptum, *tuta*; quæ lectio melior est & confirmatur consensu cæterorum. Horatius lib. 1. od. 28. *quicquid habes age, depone tutis auribus.*

Ad epist. XLIII.

Vt novus Rex) de Conrado filio Henrici tertij Imperat. qui ad Papam Vrbanum venit, a quo solutus excommunicatione fuit, hæc verba accipit Baronius tomo xi. Annal. & refert ad annum sextum Pontificatus Vrbani, Gull. Malmesburiensis. *sed æquiori (vt videbatur) causa affuit malitia Mathildis, quæ oblita sexus, nec dispar antiquis Amazonibus, ferrata virorum agmina in bellum agebat fœmina. eius suffragio Vrbanus thronum indeptus apostolicum, securum per vndecim annos actitavit ocium.*

Conterat dominus sathanam, oro, sub pedibus vestris.) solus codex S. Ger. legit. *Convertat dominus*: sed prior lectio aptior, firmaturque loco S. Pauli in epist. ad Rom. cap. vlt. Itemque verbis Ivonis epist. 236. *salva*

Digitized by Google

(ait) *reverentia Romana ecclesia celebrare: qua si ad præsens non potest sathanam sternere sub pedibus suis.* Arnulphus Lexoviensis in epist. 19. ad Alexandrum Papam. *Porro scismata hac in ecclesia Romana frequentius accidisse etiam Lateranensis Palatij pictura demonstrant: vbi catholicorum patrum pedibus, pro scabello scismatici præsumptores adscripti sunt; vbi superborum & sublimium colla sapientia propria virtute conterit & conculcat. quod sanè ea ratione factum, vt sanctis patribus cedat ad gloriam victoria testis ascriptio, in qua præsumptores illi vel compressionis pœnam sustinent, vel præsumptionis veniam deprecantur. Vnde & sancti apostolatus vestri cathedra sine scabello esse non debuit; sed nobiliore scabello debuit illustrari.* Sugerius abbas lib. de vita Ludovici Craſſi Regis, agens de Burdino antipapa ſciſmatico, qui Romæ iuſſu Calixti Papæ tranſverſus impoſitus fuit camelo, & caprinis pellibus amictus per forum traductus; *ad tanta vltionis* (ait) *memoria conservationem, in camera palatij sub pedibus domini Papa conculcatum depinxerunt.*

Ad epist. XLIIII.

Cum læsus foris, lædens intus pereat) præclara caſtigatio ope vetr. Codd. cuius loco irrepſerat anteà, *cum Iesus foris, Iesus intus pereat.*

Sit anathema maranatha) poſterior hæc vox deerat in quibuſdam libris, quod fortaſſe factum errore librarij, cui nova & inſolens videbatur. Adiecta eſt fide aliorum codicum. Extat in epiſt. Pauli 1. ad Corinth. cap. 16. & in ea. Guliſarius. cau. 23. q. 4. In priſco carmine Theodorici Abbatis S. Trudonis. *dic sint maranatha Deus, hi dic sint anathema.* In Concilio Toletano relato in priſca ſynodo Remenſi habita Durocortori. *qui contra hanc vestram definitionem præsumpserint, anathema maranatha, hoc est perditio in aduentu domini sint, & cum Iuda Iscarioth partem habeant.* hac de voce S. Hieronymus epiſt. 137. ad Marcellam. Baronius etiam Annal. Tom. 1. ſub anno Chriſti 57. rationem reddit cur anathemati adiiceretur.

Digitized by Google

Ad epist. XLVI.

Baronius tomo 11. Annal. hanc refert ad synodum indictam Claromonti apud Arvernos sub anno septimo Pontificatus Vrbani secundi.

Confidentes) additá vox ex codice manuscripto. *calliditate ingenioli sui*) solus cod. S. Ger. *ingenij*.

Et venustate lingua sua) cod. Put. *& volubilitate*. sed præferenda est altera lectio quæ extat in cæteris exemplaribus. Nempe auctoris sæculo quamvis minus polito, adhuc supererant plærique in Galliis disertæ linguæ viri, qua laude Gallia nunquam caruit etiam testimonio exterarum gentium. Cato apud Sosipatrum Charisium dicit Galliam duas res semper studiosissimè persequutam, rem militarem & argutè loqui. Et s. Hieronymus lib. adu. Vigil. ait Galliam semper abundasse fortissimis & eloquentissimis viris. Fortunatianus quoque in libris artis scholicæ adnotavit gentili Gallorum vocabulo facetos dici solitos pro facundis. quo etiam sensu apud Sugerium abbatem in vita Ludovici Regis Crassi. *Singulariter*, inquit, *& solus Treverensis archiepiscopus, vir elegans & iucundus, eloquentia & sapientia copiosus, Gallicano coturno exercitatus facetè peroravit.*

Regem cum regno ab obedientia vestra discessurum) hinç in aperto est Francos favisse Papæ Vrbano, non autem Guiberto antipapæ. quo spectant verba Bertholdi in chronico ad annum Dom. 1089. Papam litteras Philippi Regis Francorum debitam ei subiectionem promittentis suscepisse. Et rursus ad annum 1091. papam in partibus Campaniæ demorantem ab omnibus catholicis debita reverentia cultum fuisse, & à Philippo Francorum Rege. Denique ad annum 1094. refert in Galliarum civitate Ostione, generali concilio ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo & sedis apostolicæ legato, renovatam esse excommunicationem in Regem Henricum quartum, & in Guibertum sedis apostolicæ invasorem, inque omnes eorum complices.

Nisi coronam restituatis, nisi Regem ab anathemate

Digitized by Google

absolvatis) hic locus eorum adiuvat sententiam, qui asserunt Philippo excommunicato à Papa Vrbano secundo, interdictum simul regnum Franciæ: quod alij loci firmare possunt, vt epist. 66. ad Hugonem Romanæ ecclesiæ legatum, qua dicit Archiepiscopum Turonensem contra interdictum illius imposuisse coronam Regi, & hac arte obtinuisse à Rege, vt quidam malæ famæ fieret episcopus Aurelianensis. Quod iterum repetit in calce epist. 67. ad Vrbanum. Sed & epist. 84. laudat Ioannem Cardinalem legatum, qui à communione Regis abstinuerat, licet quidam Belgicæ provinciæ episcopi contra interdictum Papæ Vrbani coronam Regi imposuissent, tanquam mortuo præcone iustitiam mortuam esse credidissent. Item epist. 144. ad Paschalem Papam scribens, vbi agit de reconciliando ecclesiæ Philippo, dicit terram quæ periclitabatur eius anathemate, à periculo eruendam. Certè iam anteà scribens ad ipsum Philippum epist. 15. aperte profitetur, summum periculum fore coronæ regni illius; si duxerit pellicem priusquàm generali concilio causa ventiletur. Et paulopost addit, caveat ne cum diminutione regni terreni æternum amittat. Præterea ad dapiferũ Regis emissa epist. 23. dicit se litteras Vrbani retinuisse, quia nolebat regnum adversus ipsum aliqua ratione cõmoveri. Adstipulantur verba continuatoris Aimoini monachi hist. lib. 5. cap. 1. scribentis Regẽ & totam ipsius terram anathematis vinculo obligatam fuisse à Domno Papa. cum rex nefandissimo more vitam suam duceret, & nullius admonitione ab eo desistere vellet. Willelmus Malmesburiensis lib. 4. de gest. Reg. Anglor. cap. 2. agens de Concilio Claromontensi sub Vrbano secundo. *In eo concilio* (ait) *excommunicavit dominus Papa Philippum Regem Francorum, & omnes qui eum vel Regem, vel dominum suum vocaverint, & ei obedierint, & ei locuti fuerint, nisi quod pertinet ad eum corrigendum. Similiter & illam maledictam coniugem eius, & omnes qui eam Reginam vel dominam vocaverint, quousque ad emendationem venerint, ita vt alter ab altero discedat.* Idem lib. 5. in vita Henrici primi, dicit eundem Philippum *accedente senio libidine gravẽ,*

Digitized by Google

Comitissaque Andegavensis specie lusum, illicitis ardoribus defaneratum. quocirca fuisse ab apostolico excommunicatũ, cum in villa qua mansitabat, nihil diuini servitij fieret; sed discedente eo tinnitus signorum vndique concreparent, insulsam fatuitatem cachinnis exprimebat: audis, inquiens, bella, quomodo nos effugant? adeò erat omnibus episcopis provinciæ suæ derisui, vt nullus eos desponsaret præter Vuillelmum archiepiscopum Rothomagensem: cuius facti temeritatem luit multis annis interdictus, & vix tandem per Anselmum archiepiscopum apostolicæ communioni redditus. Vetus quoque auctor fragmenti historiæ Francorum a Roberto ad mortem Philippi, postquam dixit Philippum multoties a Papa Vrbano admonitum nequaquam consensisse: addit a successore Paschali in Gallias missos duos Cardinales, qui Regem convenientes & obstinatum reperientes, Pictavis adunato Concilio totam Franciam pro hac re anathemati subdiderunt. Citatur etiam auctor prisci chronici cœnobij sancti Dionysij, adnotantis toto tempore illius excommunicationis in ecclesiasticis actis publicis solitum subscribi, *regnante Christo*, non autem, *regnante Philippo*. Quod tamen hodie nonnullis commentum monachale videtur: suamque opinionem inde stabiliunt, quia subditi libenter suo parebant Regi, & ipsemet Ivo litteris ad eundem emissis, licet excommunicatum, nuncupat magnificum Francorum Regem, suumque dominum. Ad hoc in tit. epist. 22. optat sic gubernet temporale regnum, vt non amittat æternum. A quibus titulis (vt inquiunt) prorsus abstinuisset, si Pontifex Romanus vetuisset obediri Philippo, & desiisset gubernare regnum.

Sed minimè novum aut inauditum videri debet si Vrbanus & deinde Paschalis excommunicato à se Philippo, regnum interdixisse ferantur. Nam paullo anteà Gregorius Papa septimus (cui Vrbanus successit) iam palam sæpè minatus fuerat se abdicaturum regno eundem Regem propter alia varia flagitia. Verba subiicere visum est è lib. 1. regesti epist. 35. ad Roderium Cabilonensem episcopum, qua invehitur in ipsum Philippum ecclesiarum venditorem & destructorem. *Noverit* (ait) *nos duram inobedientiæ contumaciam canonica*

austeritate coercituros. Nam aut rex ipse repudiato turpi symoniacæ hæresis mercimonio idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet: aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abiicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi vlterius obtemperare recusabunt. Idem lib. 2. epist. 5. ad Manassem Remensem archiepiscopum, Richerium Senonensem, Richardum Bituricensem, cæterosque episcopos Franciæ scribens, de sceleribus dicti Philippi: *apostolica auctoritate commoniti atque constricti, matrem vestram sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam debita fide & obedientia imitamini, & ab eius vos obsequio atque communione penitus separantes, per vniuersam Franciam omne divinum officium publicè celebrari interdicite. Quod si nec huiusmodi districtione voluerit resipiscere, nulli clam aut dubium esse volumus, quin modis omnibus regnum Franciæ de eius occupatione adiuvante Deo tentemus eripere.* Idem epist. 18. ad Guillelmum Comitem Pictavensem. *Si in perversitate studiorum suorum perduraverit, & secundum duriciam impœnitentis cor iram Dei & sancti Petri sibi thesaurisaverit, nos Deo auxiliante & nequitia sua promerente, in Romana synodo à corpore & communione sanctæ ecclesiæ ipsum & quicumque sibi regalem honorem vel obedientiam exhibuerit, sine dubio sequestrabimus, & eius quotidie supra altare sancti Petri excommunicatio confirmabitur.* Hæc Gregorius. Ex quibus constare videtur, Philippo excommunicato ab Vrbano & Paschali, interdictum simul fuisse regnum. Quid enim aliud sonant superiora verba Ivonis epist. 66. & 67. de imposita corona Regi contra interdictum, & hac epist. 46 de restituenda corona, itemque epist 144. terram periclitari anathemate? Probabile est etiam excommunicato Principe, nonnullos è subditis recusasse honorem ac obedientiam, alios coluisse & obtemperasse: quemadmodum recente bello civili discissis Gallorum studiis factum vidimus in Henricis tertio & quarto. Sic componi potest opinionum diversitas. Certè iam ante excommunicatũ Philippum, alij reges Francorum cum toto regno censura papali affecti fuerant, vt Robertus filius Hugonis, de quo supradictus auctor in fragmento historiæ Francorum à

Roberto ad mortem Philippi. *Idem verò Rex* (ait) *in uxorem sibi assumpsit matrem Odonis Comitis, Bertam nomine, qui eodem tempore puerulus fuerat: Illa autem commater eiusdem fuerat Regis. Idem namque Rex ipsius filium de sacro susceperat lavacro. Quod agnoscens Papa Gregorius, totam Franciam anathemate percussit. Porrò Rex amore eiusdem mulieris plus iusto detentus, nequaquam eam dimittere voluit, donec omnipotens per se corrigere eundem regem studuit. Dum enim de eodem Rege eadem mulier concepisset, credens se parituram filium, peperit monstrum. Quæ res Regem perterruit, & librum repudij eidem mulieri dare compulit. Quo facto absolvi cum toto suo meruit regno.* Sed & Aymoinus lib. de vita S. Abbonis abbatis Floriacensis cap. xi. refert Abbonem rogatu Regis Roberti Romam profectum, quia Gregorius comminatus fuerat se toti regno Francorum anathema invecturum, quòd Arnulfus Remorum archiepiscopus, absque iusta audientia, sede sua privatus, custodiæque mancipatus fuisset. An verò Romanus pontifex debuerit aut potuerit excommunicare reges Francorum, & simul Regnum interdicere, à doctioribus disputatum est. Illud tantùm addatur quod Rigordus narrat in gestis Philippi Augusti. cum anno Dom. M. C. XCIX. Petrus Cardinalis convocato concilio apud Divionem, regnum Regis Franciæ sub interdicto posuisset, neque detulisset appellationi nunciorum Regis ad sedem Romanam: Regem vehementer iratum fuisse, quia episcopi sui regni qui huic concilio interfuerant, interdicto consenserant. Itaque ipsos episcopos à propriis sedibus expulit rebusque suis expoliavit.

relinquatur, non est meum) quidam codex distinguit hoc modo. *relinquetur? Non est meum.*

Ab unitate matris suæ) additur in nonnullis, ecclesiæ, sed ex glosa ut apparet. Similis locus epist. 98. & 124.

Ad epist. XLVII.

Vvidonis Regis dapifero) vox, *Regis* nunc primùm addita est fide vett. codd. quorum etiam nonnulli habent,

bent, Regio. male in prima editione deerat. Videtur autem intelligi de dapifero Regis Franciæ, quia hac epistola agitur de causa Philippi & pellicis. Alius autem fuit dapifer Normanniæ vt indicat titulus epist. 27. In eo dignitatis nomine allusit Hildebertus episcopus cum dicit in quadam epist. ex dapifero Regis factum esse dapem diaboli. Elegans autem est reprehensio S. Bernardi Clar. in epist. 78. ad Sugerium abbatem S. Dionysij, de quodam clerico diacono, sic sublimato honoribus ecclesiasticis vt nec episcopis inferior videretur: sic implicato militaribus officiis, vt præferretur ducibus. Ex cuius verbis quia notio illius dignitatis aulicæ colligi potest, nonnulla deflorare iuvat. *Par satis vtrobique abusio, sive quòd diaconus mensa regia deputetur ministerio, sive quòd regis dapifer mysteriis altaris inserviat. Quis sanè non miretur, immò & detestetur, vnius esse persona & armatam ducere militiam, & alba stolaque indutum in medio ecclesia pronunciare evangelium? tuba indicere bellum militibus, & iussa episcopi populis intimare?* Et paullopost. *Cum sit archidiaconus, decanus, præpositusque in diversis ecclesiis, nihil horum tamen tam eum, quàm regis delectat vocitari dapiferum.* Et deinde subiicit. *Ipsum certè quod gestat in capite signum, plus regius decet fastus quàm famulatus, itemque regale fastigium magis armis quàm Psalmis innititur,* &c.

Ad epist. XLVII.

Quiesce) ab abest vno v. c.

Legatur ex quo) variat lectio apud Gratianum in ca. legatur. cau. 23. q. 2. In nonnullis membranis habetur, *nec legitur ex quo est religio Christiana, vel certum datur exemplum.* in aliis, *nusquam legitur ex quo est rel. chr. &c.*

Ad epist. XLVIII.

Perturbatione cassare) ita quatuor antiqui codices, cui lectioni accedit mendosa scriptura cod. S. Germ. *cessare.* vulgata editio, *quassare,* vt etiam quidam calamo exarati libri. Sed *cassare* rectiùs est, & id verbi fre-

Digitized by Google

quens authori, vt epist. 59. 62. 87. 155. & 209. differentiam notat Nonius Marc.

Ad epist. XLIX.

Gaufridi exepiscopi) anteà cusum, *episcopi*, quomodo legitur in nonnullis membranis. In aliis compendiosè *epi.* Codex Regius perperam obtrudit. , *exempli.* sed in manuscripto Nicolai Fabri, & altero S. Victoris *exepiscopi.* hunc enim dicit exepiscopum, quia depositus fuerat ab Vrbano Papa, vt indicant epist. 1. & 2. suprà. ea forma olim dictos exconsules, expræfectos, & exquæstores, & alia complura notius est quàm vt exemplis probari debeat.

Mellis facerem) ita trés manuscripti. in duobus aliis, *Meldis.* malè solus codex Put. *melius facerem.*

Ad epist. L.

A plicueris) variant lectiones. antea cusum *à Picueris*, vt habent nonnulli scripti codices. In aliis *à Pitueris.* in ora alterius *à Iemeris.* in quibusdam *à Plicueris:* & simul adiecta glosa sequens: *villa in Beotia quæ Gallicè dicitur Puviers, vel Pluviers.*

De veteri querela quam habet adversus Senonensem ecclesiam Lugdunensis ecclesia) infrà epist. 54. dicit primatum ecclesiæ Lugdunensis irrationabiliter refutari à sede Senonensi. Sunt testimonia quibus constet Senonensem archiepiscopum fuisse olim primatem Galliæ. Chronologia Autissiodorensis ad annum 1002. *his diebus domnus Sevinus Senonensis archiepiscopus obit. hic Romæ per manum Ioānis Papæ archiepiscopale pallium quo antecessores eius infulati sunt, & primatum Galliæ suscepit.* Gregorius autem Papa septimus confirmavit primatum ecclesiæ Lugdunensis epist. 34. lib. 6. cuius hæc verba sunt. *Gregorius episcopus servus servorum* Dei, *Gebuino Lugdunensi archiepiscopo. Antiqua sanctorum Patrum, quibus licet indigni & longè meritis impares in administratione huius sedis succedimus, vestigia in quantum divina dignatio permittit, imitari desiderantes, ius quod*

Digitized by Google

vnicuique ecclesiarum pro merito & dignitate sui ipsi contulerunt, nos ex eorum successionis consideratione decet illasum & immutabile conservare, & munimine decretorum nostrorum ad perpetuam stabilitatem corroborare. Quapropter, quia dilectissime in Christo frater Gebuine postulasti à nobis, quatenus dignitatem ab antecessoribus nostris cōcessam ecclesiæ, cui Deo auctore, praesse dignosceris confirmaremus, & quaq; sua ab infestatione hostili apostolicæ sedis defensione tueremur: inclinati precibus tuis confirmamus primatū super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus: His tantùm, qui nullo interveniente munere electi, vel promoti fuerint, videlicet à manu, ab obsequio, & à lingua. A manu, vt nullum precium prorsus a se, vel ab aliquo tribuatur. ab obsequio, vt nihil inde servitij faciat, sicut quidam intentione ecclesiæ prælationis petentibus personis solent deferre. a lingua, vt neque per se, neque per submissam personam preces effundat. Sed neque his, qui per secularem potestatem ad hanc dignitatem pervenerint, videlicet dono vel confirmatione alicuius personæ quæ sanctæ religioni videatur obviare, & contra puram & authenticam sanctorum patrum auctoritatem venire. Sed his nimirum hanc dignitatem concedendam esse sancimus, qui pura & sincera electione tibi successerint, & ita per ostium intraverint, videlicet qui iuxta dominicam sententiam, non per ostium, sed aliunde vt fures & latrones ascenderint, non solùm primatum huius dignitatis non concedimus: verùm etiam omni honore ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adiudicamus. Provincias autem illas, quas vobis confirmamus, dicimus Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem & Senonensem, vt hæ videlicet provinciæ condignam obedientiam Lugdunensi ecclesiæ exhibeant: & honorem quem Romani Pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, humiliter & devotè persolvant, salva in omnibus apostolicæ sedis reverentia & auctoritate. Præterea iuxta tenorem postulationis tuæ ecclesiæ tuæ huiusmodi privilegia præsenti auctoritatis nostræ decreto indulgemus, concedimus, atque firmamus: statuentes nullum Regum, & reliqua vsque in finem, sicut in privilegio constat, quod est in capite huius libelli. Data Romæ xij. Kal. Maias indictione secunda.

Digitized by Google

Huic epistolæ subiicitur alia eiusdem Gregorij directa coepiscopis Rothomagensi, Turonensi, & Senonensi, in eandem sententiam vt archiepiscopo Lugdunensi ex antiqua patrum auctoritate primati à se confirmato obedientiam præstent: vbi etiam rationem & originem diversorum in ecclesia graduum declarat. Sed hanc ex scribere nil attinet. Repetatur è tomo tertio epistolarum summorum Pontificum, libro sexto registri Gregorij Papæ septimi, epist. 35. Guillermus Brito Armoricus Philippidos lib. XII. de hoc primatu agit his versibus. *Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat, vt fama est, Primate regi, causasque referre difficiles, vt ibi lis vltima litibus esset. Nec mittebatur Romam lis vlla, nisi quam Lugdunense forum per se finire nequisset. Cuius honoris adhuc memor est epigramma sigilli, quique monetatus datur ad commercia census, Sacratique patres quos suffraganeus illi ordo lege dedit subici metropolitana.* Itaque non immerito dicit S. Bernardus Claræuall. epist. 174. ad canonicos Lugdunenses, inter ecclesias Galliæ constare Lugdunensem hactenus præeminuisse sicut dignitate sedis, sic honestis studiis & laudabilibus institutis.

Ad epist. L.

Locis quibus morantur divinum officium interdicat) hîc observandus est mos illius sæculi, quo divinum officium solebat interdici locis illorum qui pacem publicam violabant; cuius etiam rei testimonium habetur epist. 263. vbi Belvaci suborto clericorum tumultu adversus regis Ludovici ministros, cessatum à divinis. Et epist. 264. dicit hunc rigorem minimè servari debere, nisi vbi culpa sacrilegij & violatæ pacis, aliter vindicari nequit. idem epist. 94. postulat à Paschali Papa, vt iubeat ecclesias tam civiles quàm suburbanas claudi, si quis privilegium & libertatem concessam Carnotensi ecclesiæ infregerit. item epist. 121. dicit à clericis Carnotensibus instanter peti, vt in civitate Carnotensi, & per totum episcopatum interdicat divinum officium donec illis res ablatæ restituantur. Sed pleris-

que visa est stupenda magis facti atrocitas, cum toto passim regno vnius ob noxam publicæ religionis munera prohibebantur à summis pontificibus. Gregorius septimus lib. 3. epist. 5. ad episcopos Franciæ, vbi agit de sceleribus Philippi primi Regis. *& ab eius vos communione penitùs separantes, per universam Franciam omne divinum officium publicè celebrari interdicite.* Willelmus quidem Malmesburiensis de gestis Regum Anglorum lib. 4. testatur excommunicato eodem Philippo, cessasse divinum servitium in villa qua mansitabat cum sua pellice Bertreda, cuius verba latiùs relata sunt ad epist. 46. Aymoinus lib. de vita sancti Abbonis Floriacensis abbatis cap. 12. *in eo sanè privilegio & inter alia continetur, vt episcopus Aurelianensis nisi invitatus, Floriacum nequaquam adeat cœnobium, neve vnquam quilibet Pontificum eidem monasterio divinum interdicat officium, etiamsi tota Gallia ob populi peccata anathematis feriatur vindicta.* Auctor chronologiæ Altissiodorensis. *Anno Domini* 1200. *erat in toto regno lugubris ecclesiæ facies, quia nulla celebrabantur in ecclesiis sacramenta vel divina officia præter viaticum & baptisma. Nec modò in ecclesiis, sed & monasteriis cessatum est à divinis. Negabatur mortuis sepultura. Erat igitur vbique per regnum mœstitia circunfusa, cum hîc ecclesiæ silerent organa & ora canentium Dominum clauderentur. Octavianus Ostiensis episcopus à Domino papa legatus in Franciam, regnum absolvit, Regem ad hoc inducit, vt Reginam quam expulerat, in regnum reducat; non tamen cum debito honore susceptam, nec thoro redditam maritali.* Intelligit autem de Philippo Augusto qui reginam Ingeburgen vxorem abdicaverat, & Mariam pellicem superduxerat. Idem paullopost. *Tota Anglia gravissimo subiicitur interdicto, & tam in monasteriis quàm in ecclesiis cessantibus quibuslibet privilegiis, organa lætitiæ divino sunt suspensa silentio.*

Ad epist. LIII.

Quòd clericum illum, quem in die vestri introitus secundùm morem vestræ civitatis nostra exhortatione de

Digitized by Google

carcere liberâstis) pro *vestra*, quod habent vett. codd. malè anteà irrepserat, *nostra*. Hic autem locus observatione dignus. Nam etiam hodiè episcopi Aurelianensis civitatis illum morem retinent, quem ferunt fuisse confirmatum placito Burdigalensis curiæ anno 1522. Sed vnde manarit origo subobscurum est. Videtur fluxisse ab antiquissima illa consuetudine qua episcopi frequenter apud seculares iudices intercedebant pro reis & carcere detentis, vt vel mitiùs punirentur, vel liberarentur. qua de re alibi fusè dictum est. Priscus auctor in vita S. Aniani episcopi Aurelianensis ita scribit apud Surium tomo sexto sub die 17. Novemb. *Cum iam communibus omnium suffragiis episcopus electus esset, ab Agripino viro illustri & militum magistro petiit, vt eos omnes quos carceres vinctos detinerent, liberos abire pateretur. Recusabat ille, nescio quid causæ prætexens, sed cum vellet in templum precandi causa ingredi, ab alto decidit lapis in caput eius, diramque ei plagam imponens, multum ex eo sanguinem expressit. Sensit illicò ea causa id accidisse, quòd sancti episcopi preces reiecisset. mittit ergo, iam à famulis reportatus in domum suam, qui episcopum vocent: mors enim propter nimiam sanguinis fluxionem impendere videbatur. venit episcopus manu sua vulneri crucis signum imprimit, sanguis sistitur, redeunt vires propè iam deplorato; aperiuntur carceres, & exeunt miseri, beati episcopi Aniani intercessione in libertatem vindicandi.* Legitur etiam Regem Angliæ voluisse vinculis nexos liberari in favorem Anselmi, postquam electus fuit in archiepiscopum Cantuariensem. qua de re Osbernus in quadam epist. ad eundem Anselmum, cuius particulam profero ex antiquo exemplari, quia non hactenus evulgata. *Quid namque insignius ad te eligendum ostenderet Deus, quàm vt tu promovereris, Regem triumphis nobilem, severitate cunctis formidabilem lecto decubuisse, ad mortem vsque ægrotavisse: te autem promoto statim eundem respiravisse, convaluisse, atque ex fero & mitissimum pariter ac mansuetissimum redditum fuisse? Quid inquam, aut ad divinas laudes magnificentiùs, vel ad humana spectacula gaudentiùs, quàm quòd in tua electione exclusis omnibus transacta tempestatis as-*

Digitized by Google

flictionibus, omnia ad proprij iuris possessionem, veluti iubileo termino cucurrerunt, dum vincti ad expeditionem, carcerati ad lucem, captivi ad libertatem, oppressi dirissimis exactorum furoribus redierunt ad erectionem? omnia hac te loquuntur, tibi famulatur, tuis meritis adscribuntur. Priscus autor in vita sancti Eligij Noviomensis episcopi lib. 2. cap. 15. narrat Eligium venisse in civitatem Biturigum, vbi complures ob fiscalem iudicem interfectum vincti tenebantur. appropinquante autem sancto viro ianuas carceris divino nutu confractas fuisse, seras dissipatas, omniaque compeditorum soluta vincula. Tum illum dedisse consilium reis vt ad basilicam sancti Sulpitij confugerent. vbi cum omnia ostia sibi obserata viderent, repentè ostium patefactum fuisse. cumque milites persequerentur fugitivos, & manu iniecta ferro iterum alligarent coram altari, orationibus Eligij confractas catenas in terram cecidisse, militibus magno metu perculsis, & veniam facti deprecantibus. Similia exempla repeti possunt ex historiis sanctorum. Ac probabile est religiosos & faciles Principes honori atque sanctitati veterum antistitum aliquoties indulsisse privilegia solvendorum reorum, levioris tamen culpæ. Verùm vt longissima ætate omnia depravari solent, verendum est ne nonnulli posteà plausibiles indoctæs & nimium credulæ plebeculæ narrationes commenti fuerint, quibus innixi personale beneficium latiùs extenderent, & gratia licentiùs abuterentur, impunitate trifurciferis præstita. Cuius generis multi hodiè censeri volunt privilegium seu pravilegium quod vulgò appellant S. Romani Rot. super quo grauissima suborta contentio, & agitata in concilio Regis. Nullum enim popularis fabulæ de dracone & reo indicium subest in vita sancti illius episcopi, ab antiquo & fideli auctore scripta, & novissimè divulgata à doctissimo politissimoque iurisconsulto Rigaltio, quem veri & iusti amor ad id impulit.

Curia traditum) infrà epist. 66. obiicit archiepiscopo Turonensi, quòd clericos sibi adversantes tradi curiæ faceret clandestinis delationibus. Quibus locis videtur accipere curiam pro foro sæculari; vt clerici ibi pœ-

Digitized by Google

nam subirent iudicio laicorum. Sic enim curiam distinguit ab ecclesia epist. 23. vbi dicit se responsurum in ecclesia pro negociis ecclesiasticis, & in curia pro curialibus. Item in epist. 137. curiam vitandam esse in causis clericorum. quemadmodum etiam Hildebertus episcopus Cenom. ait in epistola quadam, reos tormentis afficere, censuram esse curiæ non ecclesiæ. Et in eundem sensum posteriore sæculo canonistæ id verbi detorserunt in cap. novimus. extra de verbor. signif. quod brachio sæculari tradi vulgò dicitur. Cum autem ætate Ivonis mutata reipublicæ forma iampridem in Galliis desiissent esse antiqui Decurionum ordines: non potuit dicere clericos tradi curiæ illo significatu & sensu quo vetustiores Pontifices Romani, quorum tempore curialium ordines adhuc in vsu erant. Etenim Fabianus Papa in ca. 28. cau. 11. q. 1. *submotus à clero Curiæ tradatur, cui vita sua omnibus diebus serviat.* Et Stephanus Papa in ca. 8. cau. 3. q. 4. *clericus quia infamis effectus est, à gradu debet recedere, ac Curiæ tradi serviturus.* Nempe olim clerici indigni suo officio, & ab ecclesiæ ministerio segregati, solebant adscribi Curiis, vt indicant verba Impp. Arcadij, Honorij, & Theodosij in l. 39. de episcop. eccl. & cler. Cod. Theod. Narrat etiam Epiphanius hist. trip. lib. 1. cap. 9. à persecutoribus Christianos complures datos Curiis, cum tamen curiales origine non fuissent: quod tandem ab Imperatore Constantino magno vetitum fuit. Posteà Iulianus odio religionis orthodoxæ subtraxit privilegia clericorum, & iterum eos Curiæ tradidit, vt refert idem Epiphanius hist. trip. lib. 6. cap. 7. à quo pariter proditum est multos episcopos sub Valente traditos curiæ. Nam loco supplicij, deputabantur Curiis; quodquidem prohibitum sanctione Gratiani, Valentiniani, & Theodosij in l. 108. de Decurionib. C. Theodos. vbi dicunt dignitatem non debere comitari criminosos, sed pœnam. Eiusmodi autem Curiales multis gravibus reipublicæ muneribus erant obnoxij, quorum pondere obruebantur: vnde plerique talia onera detrectabant. Quo factum est vt quibusdam privilegiis oportuerit munire decuriones ne Curiæ vacuæ relin-

Digitized by Google

querentur magno civitatum damno, quemadmodum liquet ex variis cõstitutionibus sub tit. de Decurionib. in Codice Theodosiano & Iustinianæo.

Ad epist. LIIII.

Cognomine peior lupo) ita omnes nostri manuscripti. In ora libri sui Cuiacius addiderat, *lupus peior lupo*, fortasse fide alicuius veteris codicis. Simile cognomen in notis ad tit. epist. 151.

Districta sacramenta vsque ad septem) anteà cusum, *distincta*, sed minus rectè vt meliores codices evincunt, & similes loci auctoris epist. 170. *nisi priùs districta examinatione probarentur.* & epist. 225. *districtis sacramentis, & per probatas sex personas.* & epist. 232. *consuluit tamen diligentissimis & districtissimis examinationibus esse perquirendum.* Constantius de vita S. Germani episcopi Autissiod. lib. 1. cap. 13. *quem cum districta examinatione discuteret.* S. Gregorius Papa in ca. habet. cau. 2. q. 5. *ad beati Petri sacratissimum corpus districta eorum ex abundanti fecimus sacramenta prabere.* Purgatoria autem sacramenta exigi à presbyteris infamatis, cùm tribus, aut quinque, aut septem collegis dicit Ivo epist. 206. Erant illi qui *sacramentales* vocabantur, vt in prisca lege Alemannorum tit. 6. 7. 37. 90. 91. & in lege Baiotiorum tit. 1. & 5. qui etiam *coniuratores* in dicta lege Alemannorum tit. 6. & *compurgatores* in ca. quotiens. & ca. accepimus. tit. de purgatione canonica. malè igitur in vno vetere exemplari hac epist. 54. verba illa, *vsque ad septem*, prorsus aberant, quæquidem in reliquis extant. Tale enim istud est eiusdem Ivonis epist. 229. *quinta manu mulieris vel septima purgationem eius accipiatis.* Hildebertus Cenonanensis episcopus epist. 69. ad Honorium. *Iudicatum est decanum si non pro Nicolao, quibusdam moratoriis causis quarente iudicium differri: pro ecclesia tamen qua eum habebat suspectum debere purgari, atque in septima manu ordinis sui suam iureiurando declarare innocentiam.* Arnulfus Lexoviensis episcopus epist. 9. ad papam Hadrianum 4. *Abbati est a nobis adiudicata purgatio, septima quidem manu, trium scilicet*

Digitized by Google

abbatum, & trium monachorum sacerdotum nota opinionis & nominis, quorum iuramentis vulnerata fama necessarium posset remedium comparare. In Alemannorum lege tit. 6. legitur sexta manu iurare. Et in lege Ripuaria tit. 35. septima manu fidem facere. In Frisionum lege tit. 14. sua duodecima manu obiectu criminis se purificare sacramento. & paullopost, duodecima manu perfectorio sacramento se excusare. Etiam in iure canonico huiusce sermonis plura exempla, vt in tit. de purgatione canonica, cap. 5. dicitur purgari quarta & quinta manu. Item in ca. quoties. cau. 2. q. 5. tertia manu sui ordinis, & quarta manu abbatum & religiosorum sacerdotum se expurgare. Ita enim ibi legunt aliquot exemplaria, pro quo in aliis est, *& quatuor abbatum.* Et in ca. requisisti. cau. 23. q. 1. septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iureiurãdo dicere, vt etiam in cap. laudabilem. & cap. litteræ. de frigid. & malefic. alibi legitur clericum mala fama pulsatum, sola se manu purgare posse, apud Ivonem epist. 206. Hoc de more iurandi locus est singularis in prisca lege Alemannorum tit. 6. de iuratoribus, vbi forma rei præscribitur. *Ita vero sacramenta* (inquit) *sic fieri debent, vt illi iuratores manus suas supra capsam ponant, & ille solus cui causa requiritur, verba tantùm dicat, & super omnium manus manum suam ponat, vt sic eum Deus adiuvet vel illa reliqua, & illas manus quas comprehensas habet, vt de illa caussa vnde interpellatus est, culpabilis non sit.* Manum autem symbolum fidei fuisse veteribus constat. Ideò in concilio Triburiensi, cuius verba relata ca. si quis. cau. 2. q. 5. vbi agitur de presbyterorum iuramento, dicitur: *manus enim per quam corpus & sanguis Christi conficitur, iuramento polluetur? absit.* Itaque in capitularibus Caroli magni lib. 3. cap. 4. & 10. itemque lib. 5. cap. 125. periurus iubetur manum perdere. Vetus & anonymus auctor in vita Henrici quarti imperatoris loquens de Rudolfo regni invasore. *Magnum mundo documentum datum est, vt nemo contra dominum suum consurgat. Nam abscissa Rudolfi dextera dignissimam periurij vindictam demonstravit, qui fidem domino sua regi iuratam violare non timuit: & tanquam alia vulnera non*

Digitized by Google

sufficerent ad mortem, accessit etiam huius membri pœna ut per pœnam agnosceretur & culpa.

Ad epist. LV.

Hugoni) Bar. tom. xi. Annal. reprehendit hunc Hugonem, quia imperium nimis importunè exerceret adversus Bellovacensem electum. & in hanc rem trahit epist. 30. ad Fulconem.

Districtiùs iudicasse) quidam cod. *vindicasse*. & epist. 60. *in quibusdam districtè iudicarent.*

Ad epist. LVI.

Philippo) Baronius tomo xi. Annal. refert hanc epistolam ad annum octavum pontificatus Vrbani secundi. demum transcripta epistola subiicit multùm obesse ecclesiæ indiscretos ministros, cum præcipiunt interdum absque consilio dura quæ præstari vix possunt.

Ad epist. LX.

Hugoni Lugdunensi archiepiscopo) Baronius tomo xi. Annal. sub anno Christi. 1099. Pontificatus autem Vrbani duodecimo, adnotat hunc legatum apostolicum in culpa fuisse, qui rem exigeret nimis audacter & importunè magno cum imperio; & addit, ministrum improvidum coniecisse statum Gallicanæ ecclesiæ in magna discrimina. Demum liberè fatetur Vrbanum papam huius sui legati verbis stimulatum, vehementer in ipsum Ivonem fuisse commotum, quia scilicet prudentia carnis & non spiritus quæ perperam facta sunt à ministris, defendi solent.

Sed si his exactionibus cederet) ita correctum ex v. c. anteà mendosè cusum, *actionibus*. Cæterum idem Bar. offensus quod hîc dicitur, investituram episcopatus a Rege Galliæ factam nihil officere religioni: scribit reliqua huius epistolæ verba scabrosiora planè esse, cum de investituris veritis Ivo nimium abiectè loquatur, immò despectè multa ingerat, quæ nisi corrigerentur.

Digitized by Google

ab aliis eiusdem auctoris epistolis, in maximum discrimen adduxisset famam suam & gloriosum nomē, quod ex defensione apostolicæ veritatis sibi dignissimè comparaverat.

Investituram de manu Regis accepisse.) Reperitur capitulum Sylvestri Romanæ ecclesiæ pontificis ex illius epistola ad Nicolaum ecclesiæ sanctæ Rufinæ episcopum. *Nulli clericorum prabendas vel ecclesiastica officia nisi manu episcopali, vel manu abbatis, vel Regia manu in sancta accipiant ecclesia: quod si aliter fecerint, sciant stare non posse acceptionem huiusmodi.* Sed posteriores pontifices ne quidem ipsis Regibus id licere voluerunt, vt notatum ad epist. 233. Quo etiam spectant verba Paschalis papæ in epist. ad Anselmum, de legatis Regis Anglorum loquentis. *Audivimus eos dixisse, quia si Rex in aliis benè ageret, nos investituras ecclesiarum non prohibere, nec factas excommunicare: & quòd ideo nolebamus carta committere, ne sub hac occasione & cateri Principes in nos inclamarent. Vnde Iesum qui renes & corda scrutatur, in animam nostram testem inducimus, si ex quo huius sancta sedis curam cœpimus gerere, hoc immane scelus vel descendit in mentem.* Et paullopost. *Si verò nostro silentio pateremur ecclesiam felle amaritudinis & impietatis radice pollui, qua ratione possemus apud internum iudicem excusari? non est laicorum ecclesiam tradere, nec filiorum matrem adulterio maculare. Iure igitur privandus est patrimonio qui matrem polluit adulterio. nec meretur ecclesiastica benedictionis consortium qui eam impia infestatione insequitur. Laicorum est ecclesiam tueri non tradere.* Et paullopost. *A sacris canonibus inhibitum, ne principes & seculares viri investituras non solùm non dare, sed nec electioni episcoporum se audeant violenter inserere.* His coniunge quæ notantur ad epist. 190.

Qua de munificentia Regum obtinent ecclesia.) Hinc multorum querelæ subortæ, qui ingrati animi notam clero inusserunt. Walthramus episcopus Nuverburgensis in tractatu de investituris episcop. *Romani Pontifices, aliique prasules de rebus & fundis per devotos laicos & laicas acquisitis, & a saculari potestate confirmatis, stru-*

Digitized by Google

xerunt & ornaverunt ecclesias: & a quibus acceperunt gratiam, non debent eis inferre contumeliam: & si de investituris peccaverunt, exemplo primi Gregorij exhibeantur: quod Paulus dicit, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Otto Frinsigensis episcopus in præfatione lib. 7. chronici. *Non desunt tamen qui dicant Deum ad hoc regnum imminui voluisse, vt ecclesiam exaltaret. Regni quippe viribus ac benificentia Regum exaltatam & ditatam nemo ambigit ecclesiam: constatque eam non priùs in tantum regnum humiliare potuisse, quàm ipso ob amorem sacerdotij eviscerato ac viribus exhausto, non eius tantùm, id est spirituali, sed suo proprio materiali scilicet gladio percussum destruetur, quod iudicare vel discutere, supra nostras vires est. Videntur tamen culpandi sacerdotes per omnia, qui regnum suo gladio, quem ipsi ex Regum habent gratia, ferire conantur.*

In manu præsidentium, vt ea in quibusdam districtè iudicarent) solus cod. Pat. *in manu possidentium*; sed depravato sensu. Nam statim appellat præsidentes, quemadmodum epist. 190. & 191. & 233. quo nomine subintelligit pontifices Romanos. eòdem spectat quod dicitur epist. 236. in partibus Germaniarum & Galliarum multos pastorales virgas reddidisse, & per manum apostolicam refutatas investituras recepisse: quod summi Pontifices minimè fecissent, si in tali investitura hæresim & peccatum in spiritum sanctum latere cognovissent. Ad hunc autem locum illustrandum, iuvabit aliquot exempla colligere ex scriptoribus illius sæculi. Vetus auctor in vita sancti Ottonis, narrat anno millesimo centesimo secundo, post obitum Ruperti, allatis episcopatus insignibus ad aulam Imperatoris Henrici quarti, collatum fuisse episcopatum Baberburgensem Ottoni: qui licet investitus fuisset ab Imperatore, tamen actus scrupulo, vovit Romam proficisci, vt à Papa denuò investiretur, & consecraretur. Verba auctoris digna sunt quæ transcribantur. *Hac ratione atque hoc ordine pontificatus cathedram scandere coactus, ægrè quidem & cum multa hæsitatione consensit, propter contentionem illam quæ erat inter regnum & sacerdotium causa investituræ & electionum ecclesiarum, quas evacuare sibique*

Digitized by Google

vendicare plus aequo nitebatur Imperialis auctoritas. Rursus autem verebatur, non sine divinitatis nutu iam tertiò sibi offerri episcopatum, eumque si tertiò repudiaret, posse in ipsum competere illam sententiam: noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Inter has ergo angustias positus, quod vnum salutare existimabat, ad sanctae & apostolicae sedis & catholicae matris auxilium confugere decrevit. In ipso igitur articulo, cùm adhuc in aula Imperatoris esset, votum nuncupavit domino, nunquam se in episcopatu permansurum, nisi consentiente & postulante ecclesia sua, ipsius pontificis maximi manu & consecrari & investituram consequi mereretur. Et paullopost sequitur. *Memor autem voti sui, post paucos dies ab ingressu suo in oppidum, priusquàm de rebus caeteris quicquam constituerent, nuncios Romam mittit cum litteris ad dominum Paschalem Pontificem eius nominis secundum: a quo per litteras evocatus, Romam profectus est: quò cum in ipsis Ascensionis Christi feriis pervenisset, nec ibi pontificem invenisset, in Campaniam abiit, & Anagniae eum reperit. qui autem cum illo venerant viri honorati data & accepta salute, Pontificem etiam ecclesiae Babembergensis nomine salutant, suasque preces & vota pro electo antistite suo subiungunt. Otto verò nihil cunctatus ordinem & modum suae ad episcopatum evectionis exponit, nihil tegit silentio, pedum & annulum ad Pontificis pedes deponit, temeritatis & errati veniam petit, addens tamen non sua voluntate, sed aliena potestate ita factum: postulat adversùs seipsum canonicae censurae vltionem. Tum Pontifex Paschalis admiratus viri summam prudentiam & constantiam, levare cum iubet insignia. ille verò negat, indignumque se protestatur.* & deinde. *moxque vale dicens Pontifici & eius curiae, domum abire coepit. Et quid verò faceret? obedientiae praecepto retrahitur, à Comitibus impellitur, atque ita eum tremore & reverentia reversus ad Pontificem, in ipsa sacratissima Pentecoste petentibus Babenbergensis ecclesiae legatis, ab ipso Pontifice Romano accipit investituram, & cum multo decore & exultatione totius curiae, invocato Spiritu sancto, inter missarum solemnia episcopus consecratur.* Haec ille vt sunt verba concepta in editione Surij. Mattaeus Paris. *Anselmus Cantuariensis* (ait) *Regi quae Romae decreta in concilio generali acceperat*

Digitized by Google

de investituris ecclesiarum plano sermone descripsit: quod videlicet nullus ecclesiarum prælatus, episcopus, vel abbas, vel clericus investituris alicuius ecclesiasticæ dignitatis de manu suscipiat laicorum. unde idem archiepiscopus degradavit abbates quosdam, qui de manu laicorum & data pecunia abbatias obtinuerant. Et quoniam ad iussionem Regis quosdam episcopos qui institutiones à Rege susceperant consecrare noluit, vel eis communicare: Rex vehementer iratus præcepit Girardo Eboracensi archiepiscopo, ut eos consecraret. Sed Vuillelmus Giffardus Vintoniensis electus qui consecrari debuit, Girardi sprevit consecrationem. quare Regis iudicio eliminatur à regno. Reinelmus verò Herefordensis antistes, eo quod a Rege institutionem acceperat, ei suum reddidit præsulatum. Sed in consequente narratione non dissimulat veniam degradatis antistibus factam, media pecuniarum oblatione.

Anno Domini M. C. III. *Anselmus* Cantuariensis *archiepiscopus post multas tribulationes & iniurias quas à Rege perpessus fuerat, Romam perrexit sicut inter ipsum & Regem convenerat, ducens secum degradatos abbates, & Willielmum Wintoniensem electum, qui Romam veniens à Papa Paschali susceptus est reverentur. dehinc die pro Regiis constituto negotiis, Willelmus de Warenast clericus & procurator Regis Anglorum, causam ipsius in medium tulit; ac inter alia constanter allegavit, quòd nec ipse pro Regni amissione investituras ecclesiæ amittere velit, & hoc verbis minacibus affirmavit. ad hæc Papa, si quemadmodum dicis Rex tuus, nec pro Regni amissione donationes ecclesiarum amittere pateretur; scias præcisè, coram Deo dico, quia nec pro mei capitis redemptione eas illi impunè permitterem obtinere. In his ergo Regis negotio terminato, Anselmus archiepiscopus pro episcopis & abbatibus degradatis multa precum instantia dominum Papam rogare cœpit vt cum illis misericorditer dispensaret, vt possent amissas recipere dignitates. tunc sedes clementissima quæ nulli deesse consuevit (dummodo aliquid albi vel rubei intercedat) præscriptos Pontifices & abbates ad pristinas dignitates revocavit, & cum gaudio ad proprias sedes remisit.* Hæc ille monachus Albanensis. Willielmus quoque Malmesburiensis in vita Willielmi secundi loquens de Herber-

Digitized by Google

to, qui magnus symoniæ in Anglia fomes abbatiam episcopatumque nummis fuerat aucupatus à Rege: *veruntamen* (ait) *erroneum impetum iuventutis abolevit pœnitentia, Romam profectus severioribus annis: vbi loci symoniacum & baculum & annulum deponens, indulgentia clementissimæ sedis iterum recipere meruit: quòd Romani sanctiùs & ordinatiùs censeant vt ecclesiarum omnium sumptus suis potiùs marsupiis serviant, quàm quorumlibet Regum vsibus militent.* Sed & ex epistolis Anselmi & Paschalis Papæ secundi liquet multos episcopos ob investituras & hominia facta Regi Anglorum fuisse solutos vinculis censuræ Papalis. Anselmus enim in epist. ad Paschalem. *Audivi in Romano concilio à venerabilis memoriæ domno Papa Vrbano excommunicari Reges, & omnes laicos investituras & res ecclesiarum dantes, & ab illis accipientes, & qui propter hoc eorum homines fiunt, & eos qui accipientes consecrant. aut ergò, si sanctitati vestræ placet, hanc excommunicationem in Anglia absolvite, vt in ea manere possim sine animæ meæ periculo, aut eam vos servare velle (quicquid mihi inde contingat) vestris litteris significate; aut si quid discretioni vestræ placet excipere, eadem certitudine nominatim quid illud sit, intimate. De illis quoque qui intra prædictas inducias investituras prohibitas accipiunt, & qui eos consecrant, quid mihi faciendum sit vestra instrui iussione desidero.*

Cuius petitioni respondit papa his verbis. *Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo salutem & benedictionẽ. Quia Anglici regis cor ad apostolicæ sedis obedientiam omnipotentis Dei dignatio inclinavit, eidem miserationum domino gratias agimus, in cuius manu regum corda versantur. hoc nimirum tuæ caritatis gratia, tuarumque orationum instantia factum credimus, vt in hac parte populum illum cui tua sollicitudo præsidet, miseratio superna respiceret. Quia autem & regi & his qui obnoxij videntur adeò condescendimus, eo affectu & compassione factum noveris, vt eos qui iacebant erigere valeamus. Qui enim stans iacenti ad sublevandum manum non porrigit, nunquam iacentem eriget, nisi & ipse curvetur. cæterum quamvis casui propinquare inclinatio videatur: statum tamen rectitudinis*

nis non amittit. Te autem frater in Christo venerabilis & Karissime, ab illa prohibitione, sive, vt tu credis, excommunicatione absolvimus, quam ab antecessore nostro sanctæ memoriæ Vrbano papa adversus investituras aut homines factam intelligis. Tu verò eos qui investituras acceperunt, aut investitos benedixerunt, aut hominia fecerunt, cum ea satisfactione quam tibi per communes legatos Willelmum & Baldeuvinum viros fideles & veridicos significamus domino cooperante suscipito, & eos vi nostræ auctoritatis absolvito; quos vel ipse benedicas, vel à quibus volueris benedici præcipias: nisi aliud in eis forte reppereris propter quod à sacris sint honoribus repellendi. Cæterum Eliensi abbati tuæ cõmunionis consortium subtrahes, quàmdiu abbatiam retinere præsumpserit, quam contempto nostri oris quod præsens audierat interdicto, per repetitam investituram præsumpsit invadere. Si qui verò deinceps præter investituras ecclesiarum prælationes assumpserint, etiamsi Regi hominia fecerint, nequaquam ab hoc à benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Dei gratiam ad hoc omittendum, cor regium tuæ prædicationis imbribus molliatur &c. Hæc Paschalis: cuius verba transcripsi è vetusto codice manu exarato. nam Willelmus Malmesburiensis qui eandem epistolam inseruit suæ historiæ lib. 5. in Henrico primo, aliquot lineas vel sciens omisit vel in suo exemplari non habuit. Idem historicus de gestis Pontif. Angl. lib. 2. *Venit igitur rex sublimi trophæo splendidus, & trivmphali gloria Angliam invectus, investiturasque ecclesiarum Anselmo in perpetuum in manum remisit: eodem concedente, vt propter hominium Regi factum nullus arceretur à benedictione. consecrati sunt ergo Cantuariæ quinque episcopi ab Anselmo.* Sed & ipsimet Anselmo cum fuisset anteà consecratus archiepiscopus Cantuariæ, & hominium fecisset Angliæ regi, Papa Vrbanus aut culpam remiserat, aut dissimulaverat, quemadmodum constat ex eiusdem Anselmi epistola ad Walterum episcopum Albanensem & Cardinalem, cuius super eo facto calumnias diluit. sic autem locus conceptus est in priscis membranis. *Dicitis quosdam illorum* (de episcopis Angliæ loquitur) *vobis dixisse, ideò non offendisse in me, quia permisi me à ca-*

tholica ecclesia transferri ad scismaticos, & ab illis conse-
crari, si fieri, sicut additis, potest, & à scismatico rege in-
vestituram accepisse, & illi fidelitatem & hominium fecis-
se: quos omnes sciebam esse scismaticos & divisos ab eccle-
sia Christi, & à capite meo Vrbano pontifice, quem ipsi me
audiente abnegabant. Certè nec sciebam nec scio eos scisma-
ticos, aut sic divisos ab ecclesia fuisse vt dicunt, & si aliquis
eorum qui hoc vobis dicunt, me præsente hoc diceret, osten-
derem rationabiliter non ita esse. Illi enim non abnegabant
canonicum Romanum pontificem quicunque esset: nec Vr-
banum negabant esse pontificem, sed dubitabant propter il-
lam quæ modo nata est, dissentionem, & propter dubitatio-
nem illum suscipere quasi certum differebant, nec vllum
iudicium eos ab ecclesia segregaverat, & omnino obedien-
tiam Romanæ sedis tenere se fatebantur, & sub professio-
ne obedientiæ Romani Pontificis me consecraverunt. Deni-
que dominus papa sciebat me esse consecratum & à quibus,
& cui regi feceram quod feci: & tamen pallium quod ar-
chiepiscopus Cantuariæ solet habere, mihi per vestram ca-
ritatem non vt scismatico sed vt accepto, non vt reprobans
sed vt approbans misit, & sic quod de me facturus erat con-
firmavit. Ipse huius confirmationis auctor, & domnus
Walterus episcopus Albanensis & Cardinalis hac eadem
sciens minister eius & executor. Si vobis hæc calumnia at-
tendenda videtur, cur eam ante pallij concessionem mihi
tacuistis; Si negligenda putatur, vos iudicate quàm dili-
genter sit à vobis inculcanda. Hactenus Anselmi verba non anteà typis vulgata.

Nec ista dico tanquam velim adversus apostolicam sedem caput erigere) Bar. hic adnotat, antidotum sequẽs ab auctore appositum fuisse, quia in deteriorem partem superiora de investituris accepta videri poterant virus habere. Sed æquis rerum æstimatoribus auctoris sententia reprehendi vix potest. Nam & aliis locis ita se adhærere Romani Pontificis decreto profitetur, si modò salva Reipublicæ Christianæ concordia, investituræ à laicis fieri solitæ tolli possunt. nimirum illud vetus oraculum semper fixum esse oportet, SALVS POPVLI SVPREMA LEX ESTO.

Me nesciente communioni reddidistis) hac de re pari-

Digitized by Google

ter reprehendit Fulconem diaconum Parif. epift. 112. Ex concilij enim Antiocheni canone fexto, à proprio epifcopo excommunicatus, non priùs fufcipi ab aliis debuit, nifi à fuo receptus epifcopo. quod refertur ca. 2. fi quis. cau. xi. q. 3. Immò ab vno excommunicatus, à vicinis quoque excommunicandus erat, vt fcribit auctor epift. 76. & 194.

Ad hac faltim duo) ita v. c. Put. alij *faltem*. In v. c. S. Ger. tantùm legitur, *ad hac duo*. Semel monitum velim, vbi offendi *faltim* in prifcis membranis, me retinuiffe, alibi non mutaffe. Ea de vocula quæ olim notata nil opus eft repeti.

Ad epift. LXI.

Hugoni) Baronius tomo 12. Annal. dicit hanc epiftolam effe planè egregiam, de comprimendo faftu apoftolicæ legationis.

Auguftiduni) quidam libri, *Auguftuduni*. fed in quinque manufcriptis clarè, *Auguftiduni*, quæ fcriptura etiam habetur in plerifque aliorum auctorum membranis. Hericus Benedictinus lib. 1. vitæ S. Germani Autiff. in defcriptione Heduæ vrbis. *Vrbs quoque provectum meritifque & nomine fumpfit. Auguftidunum demum cum cœpta vocari, Augufti nomen transfert quod Celtica lingua*. Guillermus Brito Philippidos lib. 1. notat hanc ab Arturo Romanis fubductam, & poftea à Rollone Noruuego everfam, redactam in nihilũ prorfus vix vt veftigia reftent.

Rei fieri fponfionis quam metropolitano) vide notata ad epift. 237.

Ad epift. LXII.

Secundùm rigorem canonicum) fic plerique veteres codd. antea *canonum*. Ita dixit canonicas fententias epift. 15. canonicam feveritatem epift. 51. & canonicam iudicium epift. 101. vt canonicum cefuram epift. 162. & canonicam calumniam, atque clamorem canonicum epift. 268.

Legis in qua legitur. Si quos culpatorum Regia poteftas)

Digitized by Google

iisdem verbis hanc eandem refert infra epist. 171. ad Daimbertum. Sed & in suo decreto, parte sexta decima cap. 344. profert ex lib. septimo capitularium cap. 383. cum tamen in excusis exemplaribus non putem hodiè reperiri, vt indicio sit Ivonem vsum fuisse codicibus amplioribus. habetur autem in Concilio Toletano duodecimo cap. 3. quodquidem celebratum fuit sub Ervigio Rege verba subiicere operæprecium est. *Vidimus quosdam, & flevimus ex numero culpatorum receptos in gratiam Principum, extorres extitisse à collegio sacerdotum. Quod denotabile malum illa res agit, quia licentia principalis in quo se solvi* [a] *licentiùs curat, ibi alios alligat, & quos in suam communionem videtur suscipere, à communione & pace ecclesiæ eligit separare; vt qui cum illo convescunt sola sacerdotum communione priventur. Et ideò quia remissio talium qui contra Regem, gentem vel patriam agunt, per definitiones canonum antiquorum in potestate solùm Regia ponitur, cui & peccasse noscuntur; adeò nulla se deinceps à talibus abstinebit sacerdotum communio: sed quos Regia potestas aut in gratiam benignitatis receperit aut participes mensæ suæ effecerit, hos etiam sacerdotum & populorum conventus suscipere in ecclesiasticam communionem debebit, vt quod iam Principalis pietas habet acceptum, neque à sacerdotibus Dei habeatur extraneum.* Hîc autem culpatorum nomine verum est intelligi excõmunicatos, vbi observandum, maioribus visum fuisse nihil officere securitati conscientiæ, si quis communicaret excommunicato cui Rex communicaret. quam in sententiam pariter notanda verba Anselmi Cantuariensis archiepiscopi: qui cum pertinaciter repugnaret Henrico Anglorum Regi ob iura investituræ, & vetaretur à Paschali Papa ne communicaret cum illis qui de manu Regis acceperant ecclesiarum investituras: attamen fatebatur cæteros posse impunè communicare illis quibus Rex communicabat. locus est in epist. ad Ernulphum Priorem. *Audistis quibus ex præcepto apostolici communicare non possum sine animæ meæ periculo, quorum communionem Regi communicans, dum ipse eis communicat, vitare non valeo. hic consideret aliquis quid facere possim cum veniam ad Regem coronan-*

[a] *al. volvi*

dum, & missam celebrabo, & ipsi circa me erunt. Certè illos expellere nequeo: cum illis orare non audeo. Regi subtrahere solitum officium non debeo, quoniam domnus Papa & illi concedit, & mihi, vt faciam si præsens sum, præcipit. Si mihi dicitur vt domi maneam, ad curiam non eam, & sic me alia bona officij mei faciens à communione malorum abstineam, conqueretur Rex cum omnibus episcopis & Principibus suis, quia cum illum coronare nolo, aufero ei coronæ suæ honorem, quem ei primas regni sui debet per consuetudinem: unde iustum illis videbitur, & opere complebunt vt dignitas ecclesiæ nostræ ad aliam ecclesiam transferatur. Et in fine epistolæ. *consilium nostrum petitis quid agere debeatis inter eos & cum eis quorum communionem mihi domnus Papa interdixit. Quæ res ita dubia est, vt nimis difficile sit non communicare eis quibus Rex communicat, præsertim cum mihi soli Romæ à Papa ista interdicta sit communio: nec audeo præcipere vt illis communicetis quibus ego non communico. Sed si ita permanseritis sicut vos dimisi, nequaquam vos reprehendo. Non enim potestis à toto regno discordare, nec participes estis eorum malitiæ.* locum exscripsi è vetusto codice, quia nondum illa epistola typis edita fuerat.

Ad epist. LXIIII.

Lugdunensis archiepiscopi institutum.) huius etiam tacito nomine meminit epist. 30. fortasse Hugo est, cuius crebra mentio his epistolis, de cuius legatione sæpius repetita in Galliis sub Gregorio septimo, Vrbano secundo & Paschali secundo dictum est ad epist. 24.

Ad epist. LXV.

Et alia iuvenilia desideria) solus cod. S. Victoris, *iuvenialia*, fortasse pro *iuvenalia*, quæ postrema scriptura frequens in membranis veterum auctorum.

Subiectionem Parisiensi ecclesiæ debitam.) Illo sæculo monachi omnem lapidem moverunt vt liberi planè essent à iurisdictione & censura episcoporum: quam in rem propensi & faciles fuere pontifices Romani. Id

Digitized by Google

Ivoni minimè gratum, aut legitimum visum, vt hic locus ostendit, & alter epist. 195. vbi refellit exceptiones abbatis Vindocinensis, qui sub prætextu obedientiæ Romanæ, nolebat edere professionem debitam episcopo Carnotensi. S. Bernardus Clar. abbas ad Innocentium Papam scribens de Treuerensi archiepiscopo, qui monasterium sancti Maximini recuperare volebat sedi episcopali, repugnantibus licet monachis, dicit illos non tam (vt simulabant) appetiisse libertatem quàm fugitasse disciplinam, epist. 179. & 180. Idem in epist. 42. ad Henricum Senonensem archiepiscop. miratur quosdam abbates sub humili habitu & tonsura tam superbè sapuisse, vt cum ne vnum quidem verbulum de suis imperiis subditos prætergredi paterentur, ipsi propriis epistolis obedire contemnerent, & spoliarent ecclesias vt emanciparetur, & redimerent se ne obedirent. Et paullopost adiicit, libertatem ecclesiæ quam se quærere dictitabant, libertatem esse omni servitute serviliorem, quæ addicebat illos pessimæ superbiæ servituti. Extat insignis & memoratu digna historia super contentione monachorum beati Walerici, qui commentitia finxerunt privilegia cuiusdam Romani Pontificis, quæ non puduit illos palam exhibere, & iactare in celebri conventu Remensi, vt scilicet comprobarent nulli se subiectos nisi Romano Pontifici. Quorum fraudem detexit Godefridus episcopus Ambianensis, cum veste abtersisset atramentum scripturæ recentis. monachi tamen Romam profecti, largitione munerum quod volebant impetrarunt à Paschali secundo, vt narrat Nicolaus monachus Suession. in vita dicti Godefridi lib. 2. cap. 11. & 14. & 15. qui tamen testatur Paschalem suum posteà retractasse iudicium, cap. 21. à quo tempore abbatia sancti Walerici paruit episcopo Ambianensi, vt inquit cap. 24. Iunge notata ad epist. 108.

De pace sanctæ Romanæ ecclesiæ & vestra prosperitate) hæc dicit propter factionem antipapæ quæ tunc Romæ adhuc vigebat, vt notatum suprà ad epist. 24.

Digitized by Google

Ad epist. LXVI.

Vanizando dicunt) S. Bernardus Claræv. in epist.42. ad Henricum Senonensem archiepiscopum. *nostris necessitatibus detrahitur quicquid accedit vanitatibus vestris. duo denique mala de vna procedunt radice cupiditatis, dum & vos vanizando peritis, & nos spoliando perimitis.* Sic enim puto castigari debere quod vulgò cuditur *vanitando.*

Abbas Burguliensis) quidam, *Burgoilensis*, vel *Burgoliensis ad curiam in Natale venisset*) quidam lib. *in Natali.* curiam hoc loco accipit de Regia, quemadmodum epist. 28. & epist. 158. *ad curiam quæ habenda est in natale Domini. Suessionis.* & epist. 190. *ad curiam suã, quæ Aurelianis in natale Domini congreganda erat.* alibi meminit curiæ habitæ Paschali festo epist. 62 nempe solemnes erant conventus à Francorum Regibus indici consueti. Turpinus archiepiscopus Rem. lib. de vita Caroli magni cap. 20 *in quatuor solemnitatibus per circulum anni, præcipuè in Hispania, curiam suam tenens, coronam Regiam & sceptrum gestabat; die scilicet natalis Domini, & die Pascha, & die Pentecostes, & die sancti Iacobi.* De eiusmodi Gallorum veterum Regiis conuẽtibus seu curiis multi historicorum loci collecti sunt ab Hotomano lib. 1. de antiquo iure Regni Gallici. cap. 13. & 14. id etiam in vsu fuit aliis Regibus. vetus auctor lib. de vita Henrici quarti Cæs. Rex *curiam Mogontinam ad natalem Domini indixit, invitavit proceres, accersivit multos.* Et paulopost. *vt causa patris tui Paschalem curiam alibi disponas.* Et mox. *vbi nobis curia Paschalis habenda fuerat.* Matthæus Paris in vita Willielmi Regis Anglor.

Plures & pleniores sacculi nummorum) Glaber Rodulphus histor. Francor. lib. 2. cap. 6. de prælationibus turpi lucro arreptis, graviter illius sæculi symoniacam labem deplorat. *iamdudum* (inquit) *muneribus excæcatis ineptiis penè universis Principibus, desævit hæc pestis, longè lateque, in ecclesiarum quibuscunque prælatis toto terrarum orbe diffusis. denique omnipotentis Christi domi-*

Digitized by Google

ni gratuitum ac venerabile donum, ad propria damnationis cumulum converterunt in avaritia lucrum. ideóque huiusmodi videlicet prælati tanto minùs ad divinum peragendum opus idonei, quantò constat quia non ad illud accesserūt per aditum principalis hostij. Et licet adversus talium personarū procacitatē multipliciter clamet sacrarum Scripturarū canon, nunc tamen solito multipliciùs comperitur fieri in diversis ecclesiarum ordinibus. Nam ipsi reges qui sacræ religionis idonearum decretores personarum esse debuerunt, munerum largitione corrupti, potiorem quempiam ad regimen ecclesiarum vel animarum diiudicant illum à quo ampliora munera suscipere sperant. atque idcirco per maximè quique procaces ac turgore superbiæ inflati, sese vltrò cuique prælationi ingerunt, minùs formidantes incurrere lapsum neglectæ pastoralis curæ, quoniam tota solummodo pendet fiducia ex loculis collecta pecunia, non ex percepta donis sapientiæ: tantoque ampliùs adepto regimine student avaritiæ, quantò constat propriam ex illa ambitionem implesse: ac velut idolo sibi pro Deo constituto illi serviunt, per quam scilicet informati ad tale nomen absque merito vel opere proruperunt; fitque minùs cautis deceptoria imitandi forma; ac perinde vicissim contumax invidentia. Et paullo post. *hinc etiam procedunt litigiorum tumultus assidui, oriunturque frequentia scandala ac diversorū transgrediendo convellitur* (sic legendum est) *tenor ordinum.* Idem historicus lib. v. cap. vlt. laudat Henricum Regem, qui proposito edicto vetuerat ministerium ecclesiasticum aliquo precio conquiri, datori atque acceptori cum iactura honoris minatus anathema. Tum refert illum dixisse Gallicanis episcopis symoniacæ philargiriæ nequitia corruptis: *Sicut mihi dominus coronam imperij sola miseratione sua gratis dedit: ita & ego quod ad religionem ipsius pertinet, gratis impendam. Volo, si placet, vt & vos similiter faciatis.*

Sustinete interim donec de isto faciam proficuum meum) sic habent omnia exemplaria, ne quis de mendo suspicetur. Eadem voce illius ævi scriptores vsi, vt Gregorius septimus lib. 6. epist. 2. Manassæ. *ne debeat graviter ferre si studeamus ad tempus pro communi honestate atque proficuo, petita contra vtilitatem denegare.* Ansel-

Digitized by Google

mus Cantuariensis archiepiscopus epist. ad monachos Beccenses. *Regis gratiam qua vobis necessaria est, sine omni proficuo, immo cum damno maximo non perdatis.* Hinc autem deprehendi potest Philippi Regis inexplebilis auri fames, qui solebat venundare ecclesias, nec sinebat liberas esse electiones, aut electos suffragiis cleri & populi adipisci episcopatum & abbatiam, nisi pecunias conferrent. Lisiardus episcopus Suessionensis in vita sancti Arnulphi cap. 9. *instigante ambitionis spiritu, Pontius quidam pseudomonachus gradu comparativo non secundùm grammaticam sed iuxta simoniam, à Rege Francorum Philippo nomen & sedem abbatis adipiscitur.* vt non immeritò Mattheus Paris in Willielmo secundo, dixerit hunc Philippum pecuniæ tenebris excæcatum fuisse. Hanc sordidam avaritiam variis locis graviter reprehendit idem Gregorius. verba sunt lib. 1. epist. 35. ad Roderium Cabilonensem episcopum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roderio Cabillonensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Inter ceteros nostri huius temporis principes, qui ecclesiam Dei perversa cupiditate venundando dissipaverunt, & matrem suam, cui ex Dominico præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari subiectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas ecclesias in tantum oppressisse certa relatione didicimus, vt ad summum tam detestandi huius facinoris cumulum pervenisse videatur. Quam rem de regno illo tanto profectò tulimus molestius, quanto & prudentia & religione, & viribus noscitur fuisse potentius, & erga Romanam ecclesiam multo devotius. Et nos quidem tam generalis nostra cura sollicitudinis, quàm ipsarum destructio ecclesiarum vehementer accenderat, vt in tam audaces sanctæ religionis excessus severiùs animadvertere deberemus. Sed quoniam anteactis diebus, per familiarem suum cubicularium videlicet Albericum, ad nostri censuram iudicij, & vitam corrigere, & ecclesias ordinare firmiter nobis respondit, rigorem canonicum interim exercere distulimus. Huius ergo promissionis fidem

Digitized by Google

in Matisconẽsi ecclesia pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum pene redacta in primis volumus experiri, vt scilicet Augustodunensem archidiaconum vnanimi cleri & populi consensu, ipsius etiam, vt audivimus, Regis assensu electum, episcopatus dono gratis, vt decet, concesso, ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit, nos hanc ecclesiæ ruinam, nequaquam diutiùs toleraturos, & ex auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam canonica austeritate correcturos. Nam aut Rex ipse repudiato turpi simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abiicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi vlterius obtemperare recusabunt. Hæc ideò frater carissime, vigilantiæ tuæ intimare curavimus, quatenus ea prædicto Regi insinuare, & exhortando & rogando, modisque omnibus inculcare studeat, vt & præfatam Matisconensem, aliasque ecclesias canonicè concedat ordinari. Tibi ergò maximè hæc idcircò iniungimus, quia prudentiam tuam magnam esse, & regia familiaritate vti cognovimus. Si qua autem quæ dicenda erant, a nobis prætermissa sunt, hæc ingenij tui acumen iniungat. Itaque in hac persecutione labora, vt & Dei gratiam, & nostram benevolentiam promerearis. Dat. Piperni, II. nonas Decembris, Indictione duodecima.

Idem lib. 2. epist. 5. ad Manassem Rhemensem, Richerium Senonensem, Richardum Bituricensem archiepiscopum, Adraldum episcopum Carnotensem, ceterosque episcopos Franciæ scribit in hunc modum.

Longa iam temporum curricula transacta sunt ex quo regnum Franciæ olim famosum, ac potentissimum, à statu gloriæ suæ cœpit inflecti, & succrescentibus malis moribus, plerisque virtutum insignibus denudari. Verùm his temporibus & culmen honoris, & tota facies decoris eius collapsa videtur, cum neglectis legibus, omnique conculcata iustitia, quicquid fœdum, crudele, miserandum, intolerandum que est, ibi & impunè agitur, & adepta licentia iam in consuetudine habetur. Et paullopost subiicit. *Quarum rerum Rex vester, qui non Rex, sed tyrannus dicendus est, suadente diabolo, caput & causa est, qui omnem ætatem suam flagitiis & facinoribus polluit, & suscepta regni gubernacula*

miser & infœlix inutiliter gerens, subiectum sibi populum non solùm nimis soluto ad scelera imperio relaxavit, sed ad omnia, quæ dici & agi nefas est, operum & studiorum suorum exemplis incitavit. Nec satis visum est ei in dispersione ecclesiarum, in adulteriis, in rapinis nefandissimis, in periuriis, & in multimoda fraude, vnde sæpè eum redarguimus, iram Dei meruisse: quinetiam mercatoribus, qui de multis terrarum partibus ad forum quoddam in Francia nuper convenerant (quod ante hac à Rege factum fuisse nec in fabulis refertur,) more prædonis infinitam pecuniam abstulit: & qui legum & iustitiæ defensor esse debuit, is potissimum deprædator extitit: nimirum id agens, vt mala sua non iam infra terminos regni quod occupat, concludantur, sed per orbem terrarum ad discordiam multarum gentium & suam, credo, confusionem, extendantur, &c. quæ postrema verba supplevi ex v. c. Nic. Fabri, quia desunt in vulgata editione.

Idem dicto lib. epist. 32. ad Manassem Remensem archiepisc. *Nunc igitur cautè & diligenter, vt debes, accipias malum inauditum, scelus detestabile, quod Philippus Rex Franciæ, imò lupus rapax, tyrannus iniquus, Dei & religionis sanctæ ecclesiæ inimicus, Italis & aliarum provinciarum mercatoribus contra Deum & regni sui honorem fecit, & alia quorum ad aures nostras clamores frequentissimè venerunt, &c.* Denique lib. 8. epist. 20. ad eundem Philippum scribens, illum adhortatur vt iustitiæ sit amator, & ecclesias defendat, pravorum consiliaque spernat, & electionem quam ecclesiæ Remensis clerus & populus tunc facturi erant deposito Manasse archiepiscopo, non impediat, quominus canonicè fiat; & concludit his verbis. *age igitur, & iam ætate vir factus, in hac re procura, vt non frustrà tuæ iuventutis culpis pepercisse, nec in vanum te ad emendationem expectasse videamur.*

Ad epist. LXVII.

Quædam ibi verba adversa secus quàm vellet, sonuerunt, veteres libri habent etiam, *quædam sibi verba durius quàm:* omissa voce *adversa*. Vbi dictio, *secus*, videtur degenerasse, & altera, *durius*, è scholio irrepsisse, vt

Digitized by Google

fortasse scripserit author, *sequiùs quàm vellet*. Sic enim id verbi non semel depravatum fuisse in aliis auctoribus suo loco notatum est exemplis. Huc autem referenda quæ Goffridus scribit Ivoni super causa eiusdem Senonensis electi Daimberti ad Hugonem archiepiscopum Lugdunensem; ex quibus colligi potest Daimbertum non retulisse parem gratiam Ivoni, simulque offensum fuisse Vrbanum papam, quòd Ivo liberè locutus fuisset. Sic autem habet vetus codex. *Honorabili Domino & præcordiali amico. Domino Ivoni Carnotensi episcopo, frater Goffridus Vindocinensis monasterij servus quicquid potest haberi salubrius. De statu domini Papæ & Romanæ ecclesiæ vobis veraciter annuncio; quod dominus Papa & Romam ecclesiam cum magna pace possidet & tranquillitate. Romæ dominum Papam inveni, cum quo inter alia de vobis locutus, bona quæ potui & debui de persona vestra dicere, quicquid alij mussitassent, illi non tacui. Inde cum redissem, & Lugduni à domino primate Lugdunensi, & à tota ecclesia eius multum honorificè susceptus, & per quinque dies cum omni comitatu nostro diligenter procuratus fuissem, audivi ab ipso archiepiscopo quæ vestræ dilectioni occultare nec possum, nec debeo. Audivi itaque domnum Senonensem cum illo fecisse pacem, & omnem obedientiam illi tanquam suo primati promisisse, nec vos illius pacis aliqua ex parte fuisse participem. Litteras etiam quas in persona sua fecistis, sua voluntate dixit non fuisse factas, nec domino Papæ transmissas. Vnde sub celeritate domino Papæ nunciaret quòd litteras illas suas fuisse nullatenus crederet. Hæc autem cum audissem de vobis, sicut de Karissimo domino & amico sollicitus, cum domino primate & clericis suis, qui vobis modis omnibus quibus poterant adversabantur, locutus fui, & vitæ & personæ vestræ honestatem & magnitudinem ostendens, inter vos & ipsos pacem studiosissimè quæsivi. Vnde vobiscum quo & quando placuerit volo habere colloquium: quia ista & quædam alia ad honorem vestrum & utilitatem ut æstimo, soli personæ vestræ manifestare desidero. Conductum tamen si vultis ut ego veniam, mihi quæratis securum, quia sacrilegos qui me in adventum domini à curia vestra revertentem ceperunt, adhuc & meritò habeo suspectos. Valete, & voluntatem ve-*

intelligit epist. 60. ad Hugonem.

Digitized by Google

stram super his mihi rescribite.

Non autem ei prabeatis) fortasse Ivo metuebat ne Vrbanus cum suis palatinis oblatione munerum corruptus, à recto deflecteret. Plerique enim qui in Galliis ambitu vel pecunia intrudebantur ecclesiis, solebant Romam proficisci vt iisdem artibus favorem sibi conciliarent. Quemadmodum indicant verba ipsius Ivonis epist. 87. scripta ad Cardinales. Vrbanum autem avaritiæ nota minimè caruisse, immo venalem fuisse potest confirmari verbis Willelmi Malmesburiensis de gestis Pontif. Anglor. lib. 1. quo loco agit de legato Regis Anglorum Romam misso adversus Anselmum Cantuariensem archiep. *Ardebat* (inquit) *aliquid efficere, vt ampliorem locaret apud Regem amicitiam. itaque arte, qua peritus erat, negotium conficiens, singulos ambiendo muneribus & pollicitationibus, Regi terminum ad festum sancti Michaelis obtinuit. Cunctatus est multum ad id concedendum Vrbanus, quòd luctarentur in eius animo Anselmi religio, & munerum oblatio. sed pravaluit tandem pecunia. Ita ne omnia superat, omnia deprimit nummus? indignum factum vt pectori tanti viri, Vrbani dico, vilesceret fama cura, Dei respectus cederet, & pecunia iustitiam praverteret: visum ergo est Anselmo, circa tam venalem hominem expectationem non perdere, sed Lugdunum remeare. sed enim licentiam impetrare non potuit, retinente Papa, vt invidiam facti aliquo levaret solatio. Fecit igitur eum manere secum, vsque ad concilium in Patriarchio, deditque ei domum iure hospitij perpetuo.*

Et de inhonesta familiaritate Turonensis archiepiscopi) hunc solet reprehendere & infamare, vt epist. 66. Sed nomen non exprimit. Suspicari licet fuisse Radulfum, cuius etiam meminit Goffridus Vindocinensis abbas, à quo multa inhonesta & perversa narrari conqueritur in epistola scripta ad Richardum. *Richardo beata vita episcopo apostolica sedis venerabili legato Goffridus eiusdem sedis servorum minimus dilectionem, & dilectionis servitutem. fratre quem ad vos cum litteris domini Papa misimus, referente didicimus, Radulfum Turonensem dictum archiepiscopum in prasentia vestri de nobis verbis inhonestis fuisse conquestum. Quod si ita est, vehementer miramur quia vn-*

de de nobis iustè conqueri debeat, ignoramus. Mirari autem nec possumus nec debemus si inhonestè loquitur, qui penè universo mundo clamante, sed nullo adhuc vindicante, multa inhonesta & perversa operatur. Veniat tamen, si placet vestræ sanctitati, vobiscum Vindocinum, in alodium beati Petri, & Burgenses quos mercede conducitur, secum adducat, & quantum iustitia dictaverit, exequatur & accipiat. Vbi verba illa, *Turonensem dictum archiepiscopum,* aptè conveniunt verbis Ivonis, qui epist. 66. dicit illum irrepsisse in ecclesiam contra canonicas & apostolicas sanctiones, & in eadem tolerari.

Vt sciatis puerilem fuisse electionem) hunc paullo antè vocat puerum, & epist. 66. iuvenem. Eiusdem generis est quod epist. 157. reprehendit Dunelmensem episcopum qui duos filios suos vix duodennes episcopatui Luxoviensi intrudi fecerat. S. Bernardus Clar. epist. 42. ad Henricum Senonensem. *Scholares pueri & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoventur ad ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum pueris, &c.* Similes abusus deplorat Glaber hist. lib. 4. cap. 5. *Tunc in sæculari potestate, tum etiam in ecclesiastica religione totius regiminis persona constiterant in puerili ætate. Propter peccata enim populi contigit tunc illud Salomonicum, quod ait, væ tibi terra cuius Rex est puer. Nam & ipse universalis papa Romanus nepos scilicet duorum Benedicti atque Ioannis qui ei præcesserunt, puer fermè decennis, intercedente thesaurorum pecunia, electus extitit à Romanis, à quibus exinde frequenter eiectus ac inhonestè receptus nulla potestate viguit. Et vt iam superiùs taxavimus cæteros tunc temporis ecclesiarum prælatos, aurum potiùs vel argentum exaltabat quàm meritum. Proh pudor.* Eadem repetit in fine cap. 5. lib. 5.

Ad epist. LXIX.

Interdixit omnibus secularibus clericis) Bertholdus in Chro. ad annum Domini MXCV. ait concilium generale congregatum in Galliarum civitate Ostione, ab Hugóne archiepiscopo Lugdunensi, & sedis apostolicæ legato, in quo monachis interdictum ne paro-

Digitized by Google

chialium sacerdotum officia in parochiis vsurpent. sed & in antiquo exemplari Aug. Thuani Præsidis, quod sequitur, scriptum repperi. Ex synodo Septimana habita apud Arvernam. ita. *In ecclesiis vbi monachi habitant, populus per monachum non regatur, sed capellanus qui populum regat, ab episcopo constituatur, ita vt ex solius episcopi arbitrio tam eius ordinatio quàm & dispositio, & totius vitæ suæ conversatio pendeat.*

Ad epist. LXX.

Mulierum dæmonialium) hæc duo verba addita sunt fide veterum codicum, quæ deerant in prima editione.

Religiosis monachis locum illum cum suis possessionibus committere studeatis) ætate Ivonis plura eiusdem generis exempla in Galliis. ob similem enim morum turpitudinem anno Domini 1107. Philippus primus Francorum Rex eiecit sanctimoniales monasterij sancti Eligij Parisiorum, monachosque Fossatenses introduxit. litteræ his verbis conceptæ feruntur. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis Philippus Dei gratia Francorum Rex. Notum fieri volumus universis sanctæ Dei ecclesiæ cultoribus tam futuris quàm præsentibus, quia divina providentia clementia & assensu domni Papæ Paschalis, monitione quoque & consilio canonicorum sanctæ Parisiensis ecclesiæ, necnon & consensu nostro, & Ludovici filij nostri, Gualo Parisiensis episcopus ab ecclesia beati Eligij, membro videlicet episcopatus sui, propter imtemperantem quam imprudenter agebant fornicationem, moniales (quamvis canonicè sæpissimè correptas) templum Domini apertè pravo vsu violantes, ac correptionis pastoris penitus negligentes, spe meliùs agendi à præfata domo deiecit. Acceptis itaque domni Papæ litteris tunc temporis Parisius venientis, dataque licentia ordinem religionis inibi ponendi, nostra licentia & ordinatione cum filij nostri Ludovici obsecratione, beato Petro Fossatensi, eiusdemque loci Theobaldo abbati præfatam ecclesiam beati Eligij in cellam duodecim monachorum cum Priore suo perpetualiter possidendam concessi & habendam, salvo quidem iure suæ potestatis, &*

Digitized by Google

ecclesia Parisiensis quemadmodum & in ipsius charta determinatum est. Et vt hac charta firma & in conuulsa permaneat, memoriale istud inde fieri, nostri nominis charactere, & signo Philippi signari & corroborari pracipimus, adstantibus de palatio nostro quorum nomina intitulata sunt, & signa.

Signum Hugonis de Creccio tunc temporis dapiferi nostri.

S. Wastonis de Pissiaco, tunc temporis Constabularij nostri.

S. Pagani Aurel. tunc temporis buticularii nostri.

S. Widonis tunc temporis camerarii nostri.

Actum Parisius. in capitulo sancta Maria, anno ab incarnatione Domini millesimo, centesimo septimo. Anno Regni nostri quadragesimo septimo. Stephanus Cancellarius relegendo subscripsit.

De monialibus Argentolii pariter scribit Gulielmus de Nangiaco in cronologia, circa annum domini millesimum centesimum vigesimum nonum. *Moniales* (inquit) *quadam infames, qua ecclesiam beata Maria de Argentolio diu potentia cuiusdam sororis Caroli Magni Regis Francorum occupauerant, industria Sugerij abbatis sancti Dionysij in Francia inde expelluntur, & monachis eiusdem loci quorum priùs fuerat, restituitur.* qua de re latius idem Sugerius in vita Ludouici Regis: qui iudicio Papæ Honorij restitutum fuisse refert.

Idem factum eodem anno de monialibus sancti Ioannis Laudunensis prodit continuator Sigeberti Robertus de monte. *Lauduni* (ait) *in ecclesia sancti Ioannis consilio regis & Principum, monialibus qua malè infames erant eiectis, & monachis in eorum locum substitutis, Drogo religione & facundia venerabilis à Bartholomeo episcopo primus abbas ordinatur.* Eius rei historia latior extat in prisco exemplari, cuius copiam benignè fecit Marc. Scarbotus aduocatus, ex cuius narratione constat fuisse tunc temporis nonnullos insulsi iudicii qui Bartholomeum arguerent quòd moniales impudicissimas expelleret. Locum adscribere nõ inutile fuerit.

Posthac monasteria, etiam sancti Ioannis Baptista corrigere studuit prafatus episcopus Bartholomeus. abbatiam,

qua

qua cunctis aliis supra memoratis Laudunensis diocesis cenobiis fertur antiquior & ditior, atque nobilior fuisse. hanc siquidem beata Sallaberga sicut legitur in eius vita construxit, & sanctimoniales ibi ponens, earum ipsa prima fuit abbatissa. Et paullopost. *Tanta verò dignitatis erat eadem abbatia, vt quandocumque Rex Francorum in diebus solemnibus Lauduni coronandus esset, in ipsa pracipuè coronam auream portaret. nullum etiam quadrupes animal intra murum seu portam abbatia intrare poterat, quod non statim in rabiem & insaniam verteretur. Vnde etiam si quando Rex vel episcopus aut alij Principes ad ipsam abbatiam veniebant, omnes equos eorum extra portam oportebat dimitti, & ipsi pedites ad ecclesiam procedebant. Beata Sallaberga morienti successit abbatissa filia eius, sancta videlicet Anstrudis, & ita per trecentos ferè & eo ampliùs annos sanctimoniales ibi fuerunt, plurimasque possessiones de donariis regum & principum longo tempore possederunt.*

In diebus verò prafati domni Bartholomei episcopi antiqua religio non parùm in eodem monasterio refriguerat: exteriores quoque possessiones paulatim diminuta erant: sed & nonnulla sinistra fama de eisdem virginibus dicebantur. Vnde multum contristatus idem pontifex (videbat enim eas frequenter à se commonitas emendationem quidem verbo promittere, sed facto non implere) consilio & auctoritate domni Papa Innocentij, domnique Rainaldi Remorum archiepiscopi, Ludovici quoque Regis Francorum ad quem eadem ecclesia propriè pertinere dicebatur, omnes pariter illas sanctimoniales ex illa eiecit.

Assumens quoque virum religiosum domnum Drogonem cenobij sancti Nichasij Remensis Priorem, eum ibidem primum abbatem ordinavit, & monachos illic sufficienter ex diversis monasteriis posuit. Et aliquanto post adiicit. *Sed quia quosdam minùs peritos, & super hac detrahentes audivi, & dicentes non debuisse tantam mutationem fieri, nec propter peccata quorundam sanctimonialium etiam inculpabiles expelli, totamque ecclesiam monachis tradi: maximè cum pradicta nobilis matrona sancta Sallaberga cum filia sua sancta Anstrude de patrimonij sui possessionibus eam construxerint, & sanctimoniales in ea posue-*

Digitized by Google

rint, plurimorumque signorum ostensionibus eam splendificaverint: ad compescendam & reprimendam insipientiam vel simplicitatem eorum, libet pauca divina pagina super simili vel etiam maiori mutatione exempla recolere. Nonne plantatio Dei maior est plantatione hominis? Et certè de Iudeis per David Regem & prophetam dicitur: Vineam de Egypto transtulisti, eiecisti gentes & plantasti eam, dux itineris fuisti in conspectu eius, & plantasti radices eius, & implevit terram, & catera qua de eius confirmatione subiunguntur. Cum ergo lex per Moysem eis data sit, terram promissionis acceperint, reges & prophetas genuerint qui multa miracula fecerunt, perpetuamque eis mansionem eiusdem terra dominus promiserit: tamen quia venientem patrisfamilias filium extra vineam eiecerunt & occiderunt dicentes, hic est heres, venite occidamus eum, & nostra erit hereditas: ilico domino proponenti contra se iudicium pertulerunt, quòd veniens malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, statimque ipsum subiungentem audierunt, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Alio etiã loco dominus parabolam proponit de arbore fici, ad quam tribus annis continuis veniens & fructum non inveniens iussit eam succidi. Sed intercedente cultore vinea quarti etiam anni dilationem concessit. Simili modo domnus Bartholomeus episcopus sanctimoniales illas & per semetipsum & per religiosos viros primo & secundo, tertio quoque & quarto, necnon quinto & sexto anno de correctione admonens, & nil se proficere videns, secundum praceptum dominicum utique debuit infructuosam arborem succidere, & vineam dominicam aliis agricolis committere, qui reddant ei fructum temporibus suis. Quod ipsum dum non solo sensu suo, sed consilio Papa & religiosorum virorum fecit, utique non reprehensione sed laude dignum fuit.

Nec *timendum est eum propter hoc sanctarum feminarum Sallaberga & Anstrudis qua eandem ecclesiam construentes sanctimonalium ordini deputaverunt, iram incurrisse: immò potius credendum est earum precibus talem voluntatem ei divinitus advenisse: talesque abbates à Deo fore destinatos, qui & eius servitio, & ipsius ecclesia relevationi iugiter insistere studeant. In nullo siquidem*

Digitized by Google

regni Francorum cenobio quod eius duntaxat sit institutionis, maiorem religionem vel caritativam hospitalitatem quàm in ipso videmus hodiè fervere. nisi quòd ipse abbas Balduinus in requirendis & retrahendis ecclesia possessionibus, quas sanctimoniales negligenter distrahi permiserant, valdè occupatus & cotidiano labore fatigatus nihil magis conqueritur quàm se non posse iugiter conventui fratrum interesse, vel ipsis hospitibus humanitatis officium prout vellet impendere.

Dum ergo ipsa sancta quarum corpora servantur in eadem ecclesia, iugiter die ac nocte vident ibi tam devotè divinum officium fieri, silentium & religionem ferventer servari, sacrificium corporis & sanguinis domini non sicut priùs, sed centuplo devotiùs ac frequentiùs celebrari, religiosos hospites cotidie supervenientes cum caritatis dulcedine suscipi: nonne credendum est eas tam dulci Dei servitio delectari: & dum monachos coram altari transeuntes, & feretris suis summisso capite suppliciter cernunt inclinantes, frequenter eis dicere, benedictio domini super vos; & benedicti vos à domino qui fecit cœlum & terram? Quid alij sentiant ignoro. ego credo & credens orefidenter pronuntio, sanctas easdem magis talium monachorum quàm sanctimonialium qua ibi tempore domni Bartholomei manebant, divinis officiis delectari: & tam pro illorum quàm pro eiusdem episcopi salute domini misericordiam deprecari, & sicut Dauid rex psalmos componens dicebat, scribantur hac in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit dominum: vbi patenter ostendit se non pro Iudeis sed pro Christianis eos composuisse: Sic & ipsas sanctas credo gaudere, quòd ad huiusmodi monachos ecclesia quam construxerunt pervenerit, & ad sustentationem eorum possessiones earum dominus pervenire concesserit.

Cum verò superiùs dictum sit novem abbatias à domno Bartholomeo episcopo constructas esse, quarum nullam invenit: si quis diligenter consideret, hanc verè decimam fore pronunciabit, qua ante tempus suum plusquam trecentis annis constructa, sed tempore suo à religionis calore tepefacta, rursum per se divina praestante gratia intromissis monachis noscitur esse restructa & renovata. Qua

Digitized by Google

renovatio facta est anno dominicæ incarnationis millesimo centesimo vicesimo septimo. Hactenus illud vetus exemplar. Cæterum Nic. Cusanus de concord. cath. lib. 3. cap. 8. *de monialibus & earum custodia cura adhiberi deberet. Nam ille sanctus Bonifacius scribit Ethebaldo Anglorum Regi, quòd apud Græcos & Romanos quasi blasphemiam Deo irrogasset, qui de hoc reus foret, vt cum moniali concubuisset.* Qui locus, vt id obiter addatur, sumptus est ex Ivone decreti parte 7. cap. 129. qui profert verba Bonifacii martyris Hyleribaldo, sive Hiltribaldo Regi Anglorum. *Apud Græcos (ait) & Romanos quasi blasphemiam Deo irrogasset, qui in hoc reus sit, vt propriè de hoc peccato ante ordinationem interrogatus, si reus inventus fuerit, vt cum velata & consecrata nonna concubuisset, ab omni gradu sacerdotum Dei prohiberetur.*

Ad epist. LXXI.

Naturalibus & legitimis dominis suis de quorum manibus susceperat hereditaria sua beneficia.) locus observatione dignus, & ad quæstionem feudalem pertinet, vt & alter epist. 248. qua consulit militi, semper superiori suo domino deferre honorem iure fidelitatis promissæ, quamvis inter illos suborta sit gravis controversia. Nec enim vinculum fidei & honoris dissolvi posse. Quam in sententiam pulchrè Anselmus in epistola ad episcopum Wentoniæ: quæ cum nunquam anteà edita dicatur, non ociosum erit si in gratiam iurisconsultorum iam proferatur è vetusto exemplari bibliothecæ S. Victoris Parisiensis. *Anselmus archiepiscopus Cantuariæ Wuillelmo dilecto dilectori suo electo episcopo Vuentoniæ salutem & benedictionem Dei, & suam quantum valet, atque divino semper regi consilio & protegi auxilio. Nuntius vester causam vestram pro qua ad nos missus est, reverendo domino & patri nostro Hugoni Lugdunensi archiepiscopo & mihi simul, sicut præcepistis retulit, & ego eidem patri nostro litteras quas mihi misistis ostendi. Ipso itaque iubente pro illo & pro me in istis litteris respondeo. Vtique gaudemus, & gratias agimus Deo pro vestra in veritate constan-*

ria, & quia non quæritis consilium nisi quod Deo placeat, & honestatem vestram & ordinem ad quem electi estis, deceat. Rem totam sicut idem nuntius nobis narravit, quanto diligentiùs potuimus, adhibitis aliis prudentibus & religiosis viris pertractavimus, & consilium quod petitis, Deum invocantes vt nos dirigeret, concordi sensu consideravimus. Cuius consilij in quantum intelleximus hæc est summa, videlicet vtrum de castello quod de Comite Roberto tenetis, possitis fratri eius Regi Henrico, contra eundem Comitem deservire propter iniusticias quas idem Comes vobis facit sicut mandastis. Quod nequaquàm coram Deo & coram iustis hominibus licitè fieri posse intelligimus. Nam etiamsi vos de hoc absolvit quod illi debeatis hominium, aut per fidem promissam, sive per aliquam communem conventionem: non vos potuit absolvere de hoc quod Deo & proximo propter Deum debetis, per Christianam religionem. Quapropter intelligimus quia non debetis præfatum Comitem de hoc quod de illo habetis exhæredare, & hereditatem eius inimico suo tradere. In hoc quoque vos multùm oportet intendere, quòd nondum vestra dilectio suscepit episcopi consecrationem, & si hoc faceretis quod a vobis Rex exigit, nullus posset extinguere execrabilem famam, quia hoc factum esset propter episcopatus quem perdere timetis, redemptionem. Quamobrem quoniam providemus bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, avertat Deus hoc à vobis, neque vnquam permittat tam pravum exemplum vlla opinione exire de vobis. Quod autem à rege prædictum castellum sicut eius homo eratis, accepistis, nullomodo cognoscimus vos ad hoc adstringere, vt cum eodem castello contra Comitem vti permittatis, si ei hominium non nisi salvo ordine fecistis. Denique sicut nullus homo aliquid contra Deum debet promittere, ita promissum nullatenus debet perficere, nec aliquis hoc rectè potest exigere. Hæc ille.

Ex his vnum temperare compulerit) ita quidem omnes hîc vett. codd. ſed in Decreto Ivonis parte 12. cap. 15. vbi idem locus citatur, notatur ab aliis variare exemplaria, habentia etiam, *vnum temerare*, vel *vnum tentare*. fortaſſe legendum, *vnum temnere*. Nam ibi ſequitur de contemptu. *Cum verò*, inquit, *noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa ſuperbè contemnimus, & proximis im-*

Digitized by Google

pia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori mortis gladio trucidamus. Cæterum in omnibus Ivonis codicibus citatur hic locus ex concilio Toletano nono, capitulo quarto. Sed in ora editi Decreti notatur aliter, nempe ex Concilio octavo, cap. 2.

Tharasius patriarcha) citat ibidem Ivo ex actione quarta septimæ synodi.

Ariobaldo) apud Ivonem dicta parte 12. cap. 25. cuditur aliter, nempe *Ariopalto*. Sed præstat integrum locum exscribere, quia minimè obvius, & rem magis illustrat. *Honorius Papa Hysiaco patricio exarcho Italiæ. Quorundam scriptis didicimus, quosdam episcopos in transpadanis partibus quadam verba episcopali actui inimica, Petro Pauli filio edixisse, atque monitu impiæ suasionis innuere, asserentes in se periurij reatum suscipere, non ut Adulubaldo Regi, sed potius Ariopalto tyranne consentiret: & quoniam præfatus gloriosus Petrus pravis eorum (si fas est dicere) sacerdotum respuit suasionibus inclinari, sed magis sacramenta quæ Acono Regi, patri prædicti Adulubaldi præstiterat, firmiter custodire. Et quia tantum facinus Deo & piis mentibus est inimicum, ut hi qui hoc ab aliis prohibere debuerant ne fuisset commissum, ipsi potiùs ut fieret hortati sunt: cùm nutu supernæ virtutis vobis laborantibus præfatus Adulubaldus in suum regnum fuerit restitutus, præfatos episcopos in has Romanas partes adiuvante vos Deo destinare dignamini: quia huiusmodi scelus nulla patiemur ratione inultum.* Quæ verba apud unum Ivonem servata Carolus Sigonius inseruit etiam lib. 2. historiæ suæ de regno Italiæ, sed non exprimit quo loco vel libro Ivo retulerit. Vbi quoque variat in nomenclatura. Verùm nolui recedere ab illa scriptura quam offendi in exemplaribus antiquis. Præstat autem apponere verba ipsius Sigonij, ut historia clarior fiat. Sic ergo ad annum Dom. 623. *Eusebius ad Regem Adavaldum magnis de rebus ab Heraclio venit legatus, is cum apud Regem familiariter ageret, sive iussum imperatoris, sive consilium suum sequutus, Adavaldo è balneo exeunti poculum specie salutiferum dedit, quo epoto Rex desipere ac planè mentis inops esse instituit. alij unguentis delibutum scripserunt. Quod ubi sensit Eusebius, ipsum & inventum*

Digitized by Google

& amentem impulit, vt propriæ securitatis causa Principes Longobardorum è medio tolleret. Cœpta inde cæde, ac iam duodecim è primoribus interemptis, ne malum longiùs serperet, & quasi lenta tabis contagione sensim ad singulos perueniret veriti Longobardi, ipsum tyrannum non Regem agere criminati sunt, ac postero anno tumultu excito regno cum Regina matre Theodelinda exegerunt, atque in eius locum Arioaldum ducem Taurinatium suffecerũt, cui Gundeberga Adavaldi Regis soror erat matrimonio copulata. Quo facto ingens subitò in regno est coorta seditio, vniversis siue sacris siue profanis proceribus in duas partes distractis, atque aut huic aut illi adiunctis. Quippe Arioaldum episcopi transpadani complexi, alios etiam in suas partes traducere contenderunt. Honorius autem Pontifex atque eius hortatu Isaacius Exarchus siue Theodelinda studio incitati, siue Arioaldum, vt Arriana labe infectum auersati Adavaldum sibi susceperunt defendendum, Isaacius autem ipsum exercitu in regnum reducere est conatus. Honorius autem cum episcopos transpadanos audisset nobilibus magnopere suadere, vt deserto contra iusiurandum Adavaldo se ad Arioaldum conferrent, postero anno ad Isaacium scripsit, vt Adavaldo restituto aduersæ factionis episcopos Romam ad dicendam caussam mitteret. Eæ litteræ seruantur adhuc apud Ivonem. Hactenus Sigonius.

Ad epist. LXXIII.

Scrutiniis suis & vanis susurriis) detracta littera typographus in prima editione exhibuerat, *susurris*. Sed omnes veteres membranæ habent *susurriis*, qua dictione coævi scriptores vsi sunt. Petrus Blesensis epist 5. ad Richardum Cantuariensem archiepiscopum. *studiumque omnium ferè commune est linguas procaces laxare contra vos in detestandum susurrium.* Idem epist. 40 ad prælatum detractorem Regis, *labia incircuncisa in susurrium & detractionem illicitè relaxatis.* S. Bernardus abbas Clar. in cantica sermone 24. *videas ambulare seorsum, moxque laxare procaces linguas in detestandum susurrium.* Idem epist. 78. ad Sugerium. *Solamque in personam tuam, non etiam in abbatiam, fraternum susurrium*

Digitized by Google

immurmurabunt. Sic enim veteres editiones; in recentioribus mutarunt, *susurrum.* Nempe falsò putarunt vocem esse mendosam. Denique apud ipsum Ivonem Decret. 10. parte 11. cap. 26. nonnulli libri habent. *Venefici capite damnentur, qui artibus odiosis veneniis, vel susurriis magiciis homines occiderint.*

Ad epist. LXXIIII.

Ad suggestionem æmulorum tuorum de proditione Cenomannicæ vrbis nuper facta) Ipsemet Hildebertus in quadam epistola qua conqueritur de tyrannide consulum Cenomannensium, deque incendio & expilatione vrbis, refert se citatum fuisse ad subeundum in Anglia iudicium, quia turres ecclesiæ iubente Rege deiicere nòluisset. *Longum est* (ait) *enarrare, quàm constanti tyrannide Rex Anglicus in nos sævierit: qui (temperantia Regis abiecta) decreverit non priùs pontifici parendum, quam pontificem compelleret in sacrilegium. Quia etenim turres ecclesiæ nostræ deiicere nolumus, transmarinis subiiciendi iudiciis, coacti sumus iniurias pelagi sustinere: singularem scilicet molestiam itineris, atque vnicam totius humanæ compaginis dissolutionem. Tantis igitur hic agitati turbinibus, ad apostolorum limina decrevimus proficisci, magnum novæ tribulationis arbitrati remedium, si Romanus pontifex nobis & consilio subvenerit & auxilio.* Verùm vt tota res apertiùs explicetur, opus est subscribere narrationē facti è vetere scheda quam studiosus vir communicavit, pertinet enim ad illustrationem huiusce epistolæ. Agens igitur de episcopo Hildeberto: *bellum gravissimum exortum est inter Henricum primum Anglorum Regem, & Heliam Comitem Cenomanensem, eo quòd idem Rex episcopatum calumniabatur: ideóque ordinationi episcopi moliebatur obsistere. Cum autem audisset ordinatum esse, manifestis bellorum incursibus patefecit: cuius inceptis Comes Helias cœpit resistere. Quo comperto Fulco Comes Andegavensis in civitatem advenit, & consensu civium in munitionibus civitatis custodiam posuit: ibique relicto filio suo ad alia properavit. Interea Rex Anglorum videns civitatem sui principis præsidio destitutam,*

Digitized by Google

huc accessit: ad colonias accedit, consedit urbem exercitu magno: posteà cremavit coloniam. Rex autem videns se esse illusum, cum exercitu suo discessit. Cum autem ad pugnam se præparassent, comperta Regis fuga ad urbem sunt reversi. Quo audito Comes Helias timens ne Fulco Comes Andegavensis proscriptioni eius intenderet, mandavit ad se episcopum Hildebertum *& quosdam ex primoribus civitatis, & cum eis cœpit excogitare quibus modis civitatem Regis traderent, ipsumque à vinculis liberarent. Erat enim ipse Comes Helias in vinculis Regis Anglorum. Timebat enim ne* Comes *Fulco regiis muneribus deceptus cum eo pacem faceret, & tradita civitate ipse perpetuo damnaretur exilio. episcopus autem eius angustiis miseratus, cum eo de eius liberatione est collocutus. ipse vero Rex paulopost liberum & quietum abire permisit. Rex autem capta civitate & munitionibus impositis in Angliam transfretavit. Quidam autem ex clericis invidentes promotioni episcopi, & dolos insidiantes accusaverunt eum apud Regem Angliæ, dicentes eum fuisse conscium proditionis, quando* Comes *Helias occupavit civitatem consentientibus omnibus. Vnde Rex suspectum habens Hildebertum instanter ab eo exigebat vt turres ecclesiæ dirui præciperet (quibus dicebat sibi damnum illatum fuisse) antequam in Angliam transfretaret. Et vt turres dirueret obtulit Pontifici maximum pondus auri & argenti ad edificationem sepulcri beati Iuliani, vt dicebat. Quod ad ignominiam fieri videns episcopus, consilio accepto ad suam reversus est ecclesiam. primùm detulit planè duo cimbala pretiosa & optimam cappam de pallio, & duas pelves argenteas cum aliis multis ornamentis. Interea Præsul de præcepto Regis valdè anxius, de vrbis incendio, de domorum suarum destructione, de civium expulsione, de clericorum dispersione mœstissimus, Dei omnipotentis clementiam iugiter precabatur, vt ab ecclesia & populo iram indignationis dignaretur avertere. Misertus autem Dominus afflictionis illius, indignationem suam vltra quàm sperari poterat, mitigavit, & facies inimicorum eius confusione & ignominia replevit, vt canticum eorum verteretur in luctum, & organum eorum in vocem flentium. Nam cum quadam die in sylvam Rex venandi gratia perrexisset, ab vno ex suis militibus (qui secum erant) sagitta percussus in-*

loquitur de Guillelmo Angl. rege, qui mortuus 4. nonas Aug. 1100.

Digitized by Google

teriit. Pacata civitate & hostibus fugatis Hildebertus Romam proficiscitur, quem Paschalis secundus Papa recepit attentiùs. deinde illi in Apuliam Siciliamque progresso universi quasi angelo Dei *honorem exhibebãt & reverentiam. Rogerius autem Dux Siciliæ audita fama & scientia præsulis illum in maximo honore & reverentia suscepit, & dedit ei idem Rogerius centum vncias auri ad faciendum opus beati Iuliani & ad victum canonicorum decem libras monetæ dedit. Postea verò idem episcopus ad Cenomanicam rediit provinciam.*

Et cum paratus sis ad perficiendam purgationem legitimã, non aliter vult.) de qua ad epist. 54. & 229.

Vt non recedas ab ordine) hoc sæpè consulit viris ecclesiasticis, vt Daimberto Senonensi archiepiscopo, epist. 241. & Ioanni episcopo Aurelianensi epist. 247. Ipsemet etiam dicit se nolle cæteris exemplum esse recedendi ab ordine epist. 35.

Consulens vt non transgrediaris) hanc etiam ferri igniti examinationem spontaneam reprehendit in causa vxoris suspectæ pudicitiæ epist. 205. & 252. & 280. Attamen videtur adprobasse si fieret non incautè, sed præcedente legitima accusatione, & iudiciali sententia, dicta epist. 205. & 252. Scilicet propter incredulitatem humanam, si omnino desint alia testimonia, eadem epist. 252. Ideo appellat divinum testimonium epist. 232. Quomodo Arnulfus accusatus in synodo Remensi, cap. 30. *meumque vernaculum episcopis tradam, qui per ignitos vomeres incedens, Deum de te iudicare manifestis declaret indiciis.* Sæpe autem definiebatur numerus examinationis. Nam mentio fit novem vomerum ignitorum in prisca lege Angliorum & Werinorum seu Thuringorum tit. 15. de veneficiis, & in Capitularibus Caroli Imp. apud Ansegisum legis Francicæ lib. 4. tit. 3. Cæterum Franc. Hotomanus in disput. de feudis, cap. 41. multa collegit exempla auctorum qui meminerunt huiusce examinationis seu probationis ferri candentis, quæ studiosus inde repetat. Cuius consecrandi formula longè cæteris auctior novissimè edita est à Fr. Pithoeo veteris doctrinæ callentissimo in suo glossario ad capitularia Caroli magni, secundæ editio-

Digitized by Google

nis, ex ordine manuſcripto Dunſtani archiepiſcopi Dorobernenſi.

Ferventis ſcilicet ſeu frigida aqua) huius examinis mentio fit in legibus Wiſigothorum lib. 6. tit. 1. capitulo 3. quomodo iudex per examen caldariæ ferventis cauſam perquirat. & in legibus friſionum tit. 3. de Thiubda. §. 6. & 8. & rurſus tit. 14. de homine in turba occiſo. §. 3. quibus locis appellatur iudicium Dei, vt etiam in legibus francicis lib. 4. cap. de honore eccleſiæ, quem locum citat Ivo decreti parte ſextadecima cap. 238. ex capitularium lib. 4. cap. 13. Eodem francicarum legum lib. 4. inter capitula mundana eiuſdem Caroli refertur aliud capitulum 33. quo ſervus ad aquam ferventem ſe idoniare dicitur. Adalgerus in ſynodo Remenſi cap. 11. *hac ſi quiſquam veſtrûm aliter eſſe putat, meque indignum cui credatur. credat igni, ferventi aqua, candenti ferro: faciant fidem tormenta quibus non ſufficiunt mea verba.* Hincmarus Remorum archiepiſcopus in libro quam ſcripſit contra Hincmarum Laudunenſem epiſcopum nepotem ſuum, cap. xliij. quo loco agit de Nivino qui in ſua parrochia ſanctimonialem corruperat, & de monaſterio noctu eduxerat. *De eo verò* (inquit) *quod dicis me ab illo quaſiiſſe, qualiter famam ſuam purgaret, non ideò ab eo quaſivi, vt non ſcirem quia hoc agere non poterat, ſed vt vel ita eum ad confeſſionem & pœnitentiam atque poſt ad indulgentiam poſſem compellere, quem voluntarium ad ea non poteram provocare: & covſque illum perduxi, vt ſi præfati ſui homines, quia non libera conditionis ſunt, aut cum aqua calida, aut cum aqua frigida inde ad iudiciũ Dei exirent; quod inde Deus oſtenderet mihi ſufficeret. & cum ſe à ratione convictum atque conſtrictum vidit, in contumaciam & contumelias proſiluit.* Sic ille, qui vixit ſub Rege Francorum Carolo Calvo, cuius verba prolata ſunt ex priſco exemplari calamo exarato. ex quibus illud etiam exculpi poteſt, non alios ferè quàm ſervilis conditionis homines eiuſmodi examini offerri ſolitos: & firmatur verbis cuiuſdam concilij Triburienſis relatis à Gretiano in ca. nobilis. cau. 2. q. 5. Sed & extat liber ma-

Digitized by Google

nuſcriptus eiuſdem Hincmari Remenſis in cauſa Lotharij Regis, (nempe Lotharij primi Imperatoris filij, circa annum chriſti 855.) & Thetbertæ Reginæ vxoris, quæ cum vicarium ſuum ad iudicium aquæ ferventis exhibuiſſet, & incoctus exiiſſet, reſtituta fuit thoro Regio eodem decreto quo ſuſpenſa fuerat. vbi latiſſimè de hoc purgationis genere tractat. Sed quia longo verborum circuitu tota ea diſputatio involuitur, nil potuit facilè & commodè excerpi. Si quis autem curioſior fuerit, legat librum de antiquitate Britannicæ eccleſiæ non ita pridem editum, in Roberto 31. Dorobernenſi ſeu Cantuarienſi archiep. vbi author ſcribit probationem illam per aquam ferventem vel gelidam, aut per candens & ignitum ferrum à veteribus Anglis & Saxonibus appellatam fuiſſe ORDALEVM; cuius varias ſpecies commemorat, & multa in hanc rem colligit quæ tranſcribere non eſt propoſiti. Eiuſdem commeminit priſca lex Salica tit. 56. de manu ab æneo redimenda. & tit. 76. de antruſſione §. 1. vbi mentio fit ænei calefacti, & manus in æneum miſſæ. in pacto pacis Childeberti & Clotarij Regum: *ſi homo ingenuus in furto inculpatus ad aneum provocatus manum incenderit, quantum inculpatur furtum componat.* Quàvis autem in vſu forent eiuſmodi exàmina, tamen canones eccleſiaſtici reclamarunt, vt arguit Stephanus Papa quintus in ca. conſuluiſti cau. 2. q. 5. & concilio Lateranenſi cap. 18. ſub Innocentio tertio, diſertè prohibitum ne quis clericus ritum cuiuſlibet benedictionis aut conſecrationis impenderet purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, ſeu ferri candentis. cuius etiam verba relata ſunt in cap. ſententiam. tit. ne cler. vel mon. ſec. neg. ſe immiſc. In quarta etiam additione priſcarum legum Caroli cap 81. interdicitur ne vlterius examen aquæ frigidæ fiat.

In antiquo exemplari Laudunenſi refertur exemplum cuiuſdam Anſelmi religioſi, qui theſaurum eccleſiæ Laudunenſis furatus, attamen iudicium aquæ ſubire voluit, vt ſe innoxium eſſe probaret. quæ hiſtoria quia nondum (quod ſciam) in lucem prodiit, atque conſcripta eſt a canonico Laudunenſi coætaneo hu-

iuſce Ivonis, videtur non ocioſum eſſe ſi ſubiiciantur verba quæ ad rem faciunt. *Generalis* (ait) *conuentus canonicorum & civium convocatur, quid opus ſit facto diſcutitur, & præ omnibus magiſter Anſelmus tunc temporis totius vrbis lucerna conſulitur. ille vt divinæ legis peritiſſimus, continuò Ioſuæ replicat hiſtoriam, quomodo ſcilicet furtum in Ierico nullo ſciente factum dominus iuſſit ſorte perquiri, primò per tribus, deinde per familias ac domos, ad vltimum ſigillatim per viros.*

Inſtar huius tam ſubtilis perquiſitionis conſulit magiſter Anſelmus, vt tanti facinoris auctor iudicio aquæ perquireretur, ac de ſingulis vrbis parrochiis vnus infans innocens in vaſe aqua benedicta repleto poneretur, & quacumque parrochia fortè culpabilis inveniretur, de ſingulis domibus eiuſdem parrochiæ vnus infans in aqua poneretur, & quacumque domus deprehenſa fuiſſet, omnes viri vel fœminæ ad eam pertinentes, iudicio aquæ ſe purgare cogerentur. Hoc conſilio magiſtri Anſelmi, germanique eius magiſtri Radulfi comperto, perterriti ciues licet innocentiæ ſuæ conſcij, ad epiſcopum confluunt, & non longè remotos, ſed potius eccleſiæ cuſtodes, & propè templum manentes ad iudicium primò debere vocari conclamant. annuit epiſcopus, & ſex viros de quibus maior erat ſuſpicio ad faciendum examen vocat, inter quos etiam ipſe ſolus præfatum Anſelmum nominatim compellat, dicens ſe contra eum exinde moveri ſuſpicione. Et poſt pauca ſubiicit. *Vbi dum ſervaretur, quadam nocte vas maximum aqua impleri, ſeque in eo ligatum fecit deponi; tentare ſcilicet volens vtrum in aqua totus mergeretur, an ſupernataret. Cum verò ſe ſine vlla dilatione vidiſſet ab aqua receptum fuiſſe, & ad vaſis fundum perveniſſe, exhilaratus dixit ſe nihil vltrà timere, ſed ſponte in aquam ingreſſurum fore. Quid longiùs morer? venit dies conſtituta, confluit ad eccleſiam innumera multitudo clericorum, militum & ruſticorum diverſi ſexus & ætatis, iuvenes & virgines, ſenes cum iunioribus invocant nomen Domini, eiuſque glorioſiſſimæ genitricis. qui ergo primus in aqua poſitus eſt, ſalvus & gaudens exiit; ſecundus autē corruit, tertius ſalvus, quartus inventus eſt reus, quintus liberatur, ſextus idem Anſelmus culpabilis invenitur, ſicque probavit nihil profuiſſe quod priùs Deum ten-*

taverat; sed plurimùm hanc aquam distare ab ea in qua priùs dum in custodia esset, se deponi fecerat. mox ergo vinculis religatus, vtque thesaurum furatum redderet ab episcopo commonitus, statim publicè imprecatus est, vt sic suspendi mereretur sicut Iudas qui Deum tradidit, si aliquid ex eo haberet vel furatus fuisset. videns Pontifex quòd nihil exhortando posset proficere, Nicolao Castellano eum tradidit, præcipiens ei vt torquendo thesaurum reddi cogeret. Ille nudatum terraque prostratum atque ligatum lardo calidò fecit perfundi, sed nihil extorquere potuit. &c. Videtur autem aquæ frigidæ examen fuisse cuius mentio hac historia. ex fragmento verò epistolæ prisci cuiusdam præsulis (nam nomen ibi desideratur) colligi potest examen istud levioris ponderis extitisse, quia loquens de caußis simoniacorum: *iudicium* (inquit) *aquæ frigidæ non recipimus, nec eorum testimonium qui eidem morbo consentiunt, sed religiosorum fratrum, qui eidem sceleri studio & voluntate resistunt. Qui tamen testes non per aquã frigidam.i. sed per ignitum ferrum, vel ferventem aquam sunt* [a] *acquirendi. Simoniaci non admittuntur ad iudiciũ, si probabiles persona etiam laicorum, vel fœminarum, precium se ab eis recepisse testantur. nec aliud est pro manifestis venire ad iudicium, nisi tentare dominum. Vnde & fallimur multotiens in talibus: quia Deus longè est ab his qui tentant illum.*

[a] *fortè anquirendi*

Cæterum formulam consecrandæ aquæ calidæ seu frigidæ à me dudum repertam in vetere codice S. Ben. Divion. & typis evulgatam, hîc iterum subiicere placuit, vt eorum desiderio satisfiat qui eiusmodi rerum curiositate delectantur. Nam ea facta pro diversitare temporum nunc pietati, nunc errori adscripta sunt.

Sap. 1.

BENEDICTIO VEL EXORCISMVS AQVÆ CALIDÆ IN QVA MANVS ad iudicium mittitur.

Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi filij eius Domini nostri, vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & omne fantasma diaboli, vt si hic ho-

Digitized by Google

mo manum suam in te missurus est innocens unde reputatur, pietas Dei omnipotentis liberet eum: & si, quod absit, culpabilis est, & præsumptuosè in te manum mittere ausus fuerit, eiusdem omnipotentis virtus super eum hoc declarare dignetur: ut omnis homo timeat & contremiscat nomen sanctum gloriæ Domini nostri, qui vivit & regnat Deus per. &c.

Domine Iesu Christe qui es iudex iustus, fortis & patiens, & multum misericors, per quem facta sunt omnia, Deus Deorum & Dominus dominantium, qui propter nos homines, & propter nostram salutem de sinu patris descendisti, & ex virgine Maria carnem assumere dignatus es, & per passionem tuam mundum in cruce redemisti, & ad inferos descendisti, & diabolum in tenebris exterioribus conligasti, & omnes iustos, qui originali peccato ibidem detinebantur, magna potentia exinde liberasti. Tu Domine quæsumus mittere digneris spiritum tuum sanctum ex summa cœli arce super hanc creaturam aquæ, quæ ab igne fervescere atque calescere videtur, quæ rectum per eam iudicium super hunc hominem nomine illo comprobet ac manifestet. Te Domine Deus supplices deprecamur qui in Cana Galilææ signo admirabili tua virtute ex aqua vinum fecisti, & tres pueros Sydrac, Misac, & Abdenago de camino ignis ardentis illæsos eduxisti, & Susannam de falso crimine liberasti, cæco nato oculos aperuisti, Lazarum quatriduanum à monumento suscitasti, & Petro mergenti manum porrexisti. Ne respicias peccata nostra in hac oratione, sed tuum verum & sanctum iudicium coram hominibus in hoc manifestare digneris, ut si hic homo pro hac reputationis causa, furto videlicet, vel homicidio, aut adulterio, vel luxuria, aut pro qualibet causa culpa modò ad presens manum suam in hanc aquam igne ferventem miserit, & culpabilis ex hac causa non est, hoc ei præstare digneris, ut nulla læsio vel macula in eadem manu appareat, per quam sine culpa calumniam incurrat.

Iterum te Deus omnipotens nos indigni & peccatores famuli tui suppliciter exoramus, ut sanctum, verum & rectum iudicium nobis in hoc etiam manifestare digneris, quatinus hic homo ex hac reputatus causa, si per aliquod maleficium diabolo instigante aut cupiditate, vel superbia

Digitized by Google

culpabilis est, in factu vel consensu, & hoc comprobationis iudicium subvertere aut violare volens malo confisus ingenio, manum suam in hanc aquam præsumptuosè mittere ausus fuerit, tua pietas taliter hoc declarare dignetur, vt in eius manu dignosci queat quod iniustè egit, vt & ipse deinceps per veram confessionem pœnitentiam agẽs ad emendationem perveniat, & iudicium tuum sanctum & verum in omnibus declaretur gentibus, per te redemptor mundi qui venturus es.

IVDICIVM AQVÆ FRIGIDÆ.

Cùm homines vis mittere ad iudicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines quos vis mittere in aquam, & deduc eos in ecclesiam, & coram omnibus illis cantet presbyter missam, & fac eos ad ipsam missam offerre. Cùm autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget eos sacerdos cum adiuratione & dicat: adiuro vos homines per patrem & filium & spiritum sanctum, & per vestram Christianitatem quã suscepistis, & per vnigenitum Dei filium & per sanctam trinitatem, & per sanctum evangelium, & per istas sanctas reliquias, quæ in ista ecclesia sunt, vt non præsumatis vllo modo communicare, neque accedere ad altare, si hoc fecistis, aut consensistis aut [a] scitis qui hoc egerit. Si autem omnes tacuerint, [b] & nullus confessus fuerit, accedat sacerdos ad altare, & communicet, separatis illis qui examinandi sunt. Postea verò communicet illos quos vult in aquam mittere. Cum autem communicant dicat sacerdos per singulos ante altare. Corpus hoc & sanguis domini nostri Iesu Christi sit tibi ad probationem hodie, ad laudem & gloriam nominis sui, & ad ecclesiæ suæ vtilitatem. Expleta missa faciat sacerdos aquam benedictam, [c] & deferat eam ad locum examinis: cum autem venerit ad ipsum locum, letaniam faciens, omnibus pro eadem causa Dominum deprecantibus, de examinandis bibere de aqua illa benedicta. Cum autem dederit vnicuique, dicat, hæc aqua Domini fiat tibi ad probationem hodie

[a] *al. scistis*
[b] *al. & nullus hoc dixerit.*
[c] *al. & vadat ad illum locũ vbi omnes probãtur al. & pergat ad locũ. hæc autẽ ex aliis schedis restituta sunt.*

hodie per dominum nostrum Iesum Christum qui est verus iudex & iustus. Deinde coniuret aquam vbi mittendi sunt. Post coniurationem autem aquæ exuat illos vestimentis suis, & faciat illos per singulos osculari sanctum evangelium, & crucem Christi. Et post hæc de ipsa aqua benedicta aspergat super vnumquemque hominem, & proiiciat eos statim per singulos in aqua. hæc autem omnia facere debet ieiunus: neque illi antea comedant qui ipsos mittant in aqua.

CONIVRATIO AQVÆ.

Adiuro te aqua in nomine Dei patris omnipotentis qui te in principio creavit, quique te segregavit ab aquis superioribus, & iussit deservire humanis necessitatibus. Adiuro te etiam per invisibile & ineffabile nomen Christi Iesu filij Dei vivi omnipotentis sub cuius pedibus te calcabilem prabuisti, qui etiam in te baptizari dignatus est, & suo baptismate consecravit. Adiuro etiam te per Spiritum sanctum, qui super Dominum in te baptizatum descendit, qui te invisibili sanctificatione sacratam ad animarum purgationem inenarrabile constituit sacramentum: per quam olim & populus Israeliticus siccis pedibus transivit, & ex aqua ferrum quod casu ceciderat, Heliseus divina virtute contra naturam natans, in suo manubrio redire fecit, vt nullomodo suscipias hunc hominem si in aliquo culpabilis est ex hoc quod illi obiicitur, scilicet aut opere, aut consensu, seu conscientia, vel quolibet ingenio, sed per virtutem Domini nostri Iesu Christi reiice ex te, & fac illum natare super te, quatinus cognoscant fideles Christi nullum maleficium, nullum præstigium divinæ virtuti posse resistere quod non detectum fiat, & omnibus manifestum. Adiuro etiam te per virtutem eiusdem Domini nostri Iesu Christi, vt ad laudem illius cui omnis creatura servit, & cui cœlestis exercitus famulatur clamans, sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum, vt nobis adiurantibus & eius misericordiam obsecrantibus obedias qui regnat & dominatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

HOMINIS CONIVRATIO.

Adiuro te homo & contestor per patrem & filium & Spiritum sanctum, & per sanctam & individuam trinitatem, & per omnes angelos & archangelos, & per omnes principatus & potestates, dominationes quoque & virtutes, & per Dei sedilia, Cherubin & Seraphin, & per diem tremendum iudicij Dei, necnon & XXIIII. seniores qui cotidie laudant Deum, & per quatuor evangelistas & per sanctos quoque apostolos, martyres & confessores, necnon & per sanctam genitricem Dei Mariam, omnesque virgines, & per cunctum populum sanctum Dei, vel per sanctum baptismum in quo renatus es, si tu hoc malum fecisti, ex quo culparis, vel assensum praebuisti, aut baiulasti, aut in domum tuam recepisti, aut inde conscius, aut consentaneus extitisti, coram omnibus dicito. Quòd si diabolo suadente celare disposueris & culpabilis exinde es, evanescat cor tuum incrassatum & induratum, & non suscipiat te aqua incredulum & seductum, vt dicat populus, quia Deus noster iudex est, cuius potestas in secula seculorum. Amen.

Post coniurationem aquae, exuat illos vestimentis illorum, & osculari sanctum evangelium & sanctam crucem faciat, & sanctificatis omnibus aqua benedicta cum timore & reverentia Dei filus de eius clemētia proiiciat in aquam.

Hoc iudicium autem petente Domino Ludovico imperatore constituit beatus Eugenius, praecipiens vt omnes episcopi, Comites, abbates, omnisque populus Christianus, qui infra eius imperium est, hoc iudicium defendat innocentes, & examinentur nocentes, neque periuri super reliquias sanctorum perdant suas animas malum consentientes.

Hactenus vetus exemplar.

Verùm quia v. c. Pet. variat in nonnullis à superiore textu, visum est illius scripturam subiungere, vt conferri possit.

Digitized by Google

CONIVRATIO AQVÆ.

Adiuro te aqua in nomine Dei *patris omnipotentis, qui te in principio creavit, & te iussit ministrare humanis necessitatibus, qui etiam te iussit segregari ab aquis superioribus. adiuro te etiam per ineffabile nomen Christi Iesu filij Dei vivi omnipotentis, sub cuius pedibus mare elementum aquarum se calcabile præbuit: qui etiam baptizari in aquarum elemento voluit. adiuro etiam te per spiritum sanctum qui super Domino baptisato descendit, adiuro te etiam per nomen & sanctum individuæ Trinitatis, per cuius voluntatem aquarum elementum divisum est, & populus Israël super illum siccis pedibus transivit. ad cuius etiam vestigij invocationem Elias ferrum quod de manubrio exierat super aquam natare fecit, vt nullo modo suscipias hunc hominem. N. ille, si in aliquo culpabilis est ex hoc quod illi obiicitur scilicet, aut opera, aut consensu, seu scientia, vel quolibet ingenio: sed fac illum natare super te, & nulla possit esse contra te causa aliqua facta, aut nulla præstigiatio quæ illud non possit manifestare. Adiurata autem per nomen Christi præcipimus tibi, vt nobis per nomen eius obedias, cui omnis creatura servit, quem Cherubin & Seraphin conlaudant dicentes: sanctus, sanctus, sanctus dominus Deus exercituum, qui etiam regnat & dominatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.*

HOMINIS CONIVRATIO.

Adiuro te homo ille per euocationem domini nostri Iesu Christi, & per iudicium aquæ frigidæ, adiuro te per patrem & filium & spiritum sanctum, & per Iesum Christum & per omnes angelos & archangelos, & per omnes sanctos Dei, & per diem tremendum iudicij, necnon, & per viginti quatuor seniores qui cotidie laudant Deum, & per quatuor euangelistas Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, & per duodecim apostolos, & per duodecim prophetas, & per omnes sanctos Dei & per martyres & confessores atque virgines, per principatus & potestates, per thronos & dominationes & virtutes Cherubim & Seraphin

& per omnia secreta cælestia te adiuro, & per tres pueros qui Deum cotidie laudant, Sydrac, Mysac, & Abdenago, & per cxliiij. millia qui pro Christi nomine passi sunt, & per Mariam matrem Domini nostri Iesu Christi, & per cunctum populum sanctum Dei, & per illud baptismum quod sacerdos super te regeneravit te adiuro, vt si tu de hac re scisti aut vidisti aut baiulasti, aut in domum tuam recepisti, aut consentiens aut consentaneus exinde fuisti aut si habes cor incrassatum & cor induratum, aut si culpabilis inde es, evanescat cor tuum, & non suscipiat te aqua, neque vllum maleficium contra hoc prævaleat. propterea obnixè te deprecamur Domine fac signum tale vt si culpabilis est hic homo nullatenus recipiatur ab aqua. hoc autem Domine Iesu Christe fac ad laudem & gloriam, & invocationem nominis tui, vt omnes cognoscant: quia tu es Deus noster benedictus qui vivis, &c.

Hoc iudicium creavit omnipotens Deus quia verum est. & beatus Papa Eugenius & dominus. HLudovicus Imperator constituerunt, vt istud faciant omnes homines, episcopi, abbates, comites in omnem regionem. & probatum est apud nos, & certum & verum est vtique. in hoc autem inventum est vt non liceat homines periurare in sancta sanctorum. Amen.

Huc vsque priscus ille codex. aliam consecrationis aquæ calidæ formulam pridem protulit Aventinus lib. 4. Annal. Boioariorum. Fr. quoque Pithœus vir clariss. in suo glossario ad capitularia Caroli magni secundæ editionis anni 1603. edidit aliam diversam eiusdem generis, cæterisque longè ampliorem ex ordine Dunstani Doroberneusis ecclesiæ archiepiscopi. ex quorum omnium collatione facilè colligi potest nullam certam illius rei formulam olim præscriptam fuisse, sed præsules singularum ecclesiarum pro libitu composuisse.

Ignitique ferri contactum) solæ membranæ Loiselli, contractum, sed perperam. Hildebertus Cenom. episc. in epist. 17. *ex abundanti itaque fuit ad contactum calidi ferri præfatam deducere puellam, tanquam tali probaturam examine cum proprio viro nulla se coeundi miscuisse consortia. Etenim frustrà lex adducitur, quæ ad vrgentis*

causæ decisionem minimè suffragatur. Ivo autem epist. 205. dicit cauterio igniti ferri nullum certum præberi argumentum, quia occulto Dei iudicio multi nocentes videbantur liberari, & innocentes damnari. Meritò igitur eiusmodi probatio tandem prohibita fuit, vt à Stephano papa quinto, in ca. consuluisti, cau. 2. q. 2. & ab Innocentio tertio cap. ex litteris. de excessib. prælator. & Honorio tertio in cap. dilecti. de purgat. vulg. Quidni autem præstigiis locus hîc esse potuit, cum Strabo referat geogr. lib. v. in mõte Soracte fuisse olim paganis cultam Deam Feroniam mirifico sacri genere, cum scilicet afflati eius numine, nudis pedibus prunas inambulabant nulla tamen læsione?

Aut cuiuslibet popularis inventionis) paullopost appellat superstitiosas inventiones. Quarum appellatione possunt comprehendi probationes eo tempore vsitatæ in rebus occultis & incertis. nempe iudicium per crucem, de quo in legibus Frisionum, capitularibus Caroli magni, & formulis Marculfi. Item iudicium per corpus ac sanguinem Christi, cuius rei exemplis ab aliis pridem collectis addi potest locus Glabri hist. v. cap. 1. & Helgaudi, referentis Leotericum archiepiscopum Senonensem hac causa severè fuisse reprehensum à Rege Roberto, cum iam tale perversum dogma cresceret. Sanè Theod. Balsamo ad can. 61. synodi sextæ in Trullo, testatur sacerdotem quendam suo tempore accusatum & depositum, quòd magna quinta feria panem dedisset multis vt hoc examine rei furti convincerentur. Quemadmodũ Acron in istud Horatij lib. 1. epist. x. *vtque sacerdotis fugitivus liba recuso,* scribit in furti suspitione reos ductos ad sacerdotes paganorum, qui crustum panis carmine infectum darent singulis. Eiusdẽ delirij sunt formulæ in codicibus monasteriorum, quibus ad detegenda furta iubebatur oratio dominica scribi in pane & caseo, postea fieri cruces de tremulo, quarum vna sub dextro pede, alia super caput suspecti viri poneretur: deinde post varias numinis invocationes imprecari, vt lingua & guttur rei alligaretur, ne transglutire posset, sed coram omnibus tremeret, nec haberet quo requiesceret. Cui rei

Digitized by Google

affinis formula Dunstani archiepiscopi Cantuar. edita recenter à Pitheo in glossario capitulariorum.

Quia fabricante hæc sunt omninò ficta invidia) sic habent omnes membranæ, vt etiam Grat. in ca. super cau.2.q.4. malè in prima editione cusum, *facta*.

Stephanus v. *papa*) superior editio habuit, *Syluester* II. papa, quomodo nonnulli veteres libri. sed Ivo adscribit Stephano epist. 205. & 252. vixit autem hic Stephanus quintus ante Sylvestrum secundum. adhoc in castigato Gratiani decreto eadem verba tribuuntur Stephano quinto. Error natus è singularibus litteris, s. v.

Lamberto) variant codices, *Luitberto, Liberto, Lintberto, Vimparto.*

Ad epist. LXXVI.

Propter tyrannidem quam in nos exercent) *in nos*, additum est fide vet. cod. deerant enim in prima editione, imperfecto sensu. Iam autem epist. 75. dicit se licentiam a Papa postulasse excommunicandi Puteacensem dominam, & eius milites pro interminatis iniuriis Carnotensi ecclesiæ illatis. Quod verò hac epist. meminit Hugonis filii, cuius tyrannidem perstringit, coniungi debet cum loco epist. 111. vbi dicit, illum more suorum semper rependere mala pro bonis, nec pudore nec fide detineri à rapinis. Sed & appellatur, *cerastes in semita, & coluber in via*, epist. 211. Aymoinus lib. 4. de mirac. S. Benedicti, cap. 24. meminit huius Hugonis loquens de Ludovico rege filio Philippi. *Rebellaverunt autem contra eum, quidam Francorum proceres opibus & viribus Guillelmi regis Anglorum fidentes. Ex quibus Hugo de Puteolo, adversus eum arma corripuit; plures sibi adsciscens auxiliatores. Rex verò eius audaciam compescere cupiens, vndequaque militum contrahit manum.* Sugerius abbas abbas S. Dionysij in lib. de vita Ludovici crassi Regis, eiusdem facta scelerata describit, graviterque afflixisse Carnotenses testatur. Verba proponam, sed correcta variis locis ope duorum manuscriptorum codicum, quos benignè communicarunt viri clari Paulus

Digitized by Google

Petavius & Antonius Loisellus: quia valdè illustrant hanc epistolam, & simul meminerunt Ivonis quem Hugo carcere detinuerat.

Sicut benè fructificantis arboris gratissimus fructus, aut stipitis transplantatione, aut ramorum insertione odoriferum saporem restaurat: sic & iniquitatis & nequitiæ exstirpanda propagatio de traduce multorum nequam in vno conglutinata tanquam anguis angui inter anguillas stimulans, nativa amaritudine tanquam absintio potat. Cuius instar Hugo Puteolensis vir nequam, & propria & antecessorum tyrannide sola opulentus, cum successisset in honore Puteoli avunculo Guidoni (pater enim eius miræ superbiæ in primordio Iherosolimitanæ viæ arma assumpserat) omni malitia patrissare semen nequam non desistebat: sed quos pater flagellis, patre nequior scorpionibus cedebat. Intumescens quippe quòd impune pauperes ecclesias, monasteria crudelissimè oppresserat, eo vsque pedem movit vnde ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare. Cum igitur nec Regem omnium, nec Regem Francorum magni duceret, nobilissimam Carnotensem Comitissam cum filio Theobaldo pulcherrimo iuvene & armis strenuo aggressus, terram eorum vsque Carnotum depopulans, rapinis & incendiis exponebat. Nobilis verò Comitissa cum filio aliquando, licet tardè & insufficienter, provt poterat, vlcisci nitebatur. Nunquam tamen aut vix Puteolo a milliaribus octo seu decem appropinquabant: tanta erat Hugonis audacia, tanta potestativa superbia suppetebat facultas, vt eum pauci diligerent, multi servirent, cum multi ad defensionem, quàm plures ipsi etiam ad destructionem, anhelarent. Magis enim timebatur quàm amabatur. Cum autem Comes præfatus Theobaldus per se parùm, per Regem multum proficere in Hugonem perpenderet: cum nobilissima matre quæ semper nobiliter Regi servire consueverat, ad eum accelerat, vt opituletur multis precibus pulsat, multo servitio eius opem meruisse repræsentat: Hugonis quædam, patris, avi & atavorum opprobria reportat. Memorare, inquiens, domine Rex sicut decet Regiã maiestatem, opprobrij & dedecoris quod avus Hugonis patri tuo Philippo fœdus periurio intulit, cum eum multas illatas iniurias vlcisci innitentem a Puteolo turpiter reppulit, fastu nequissima consanguinita-

*tis factiosæ conspirationis exercitum eius usque Aurelianum fugavit, captum Comitem Nivernensem, Lancelinum Baugenciacensem, milites pene centum, & quod hactenus inauditum erat, episcopos quosdam carcere suo dehonestavit. Addebat etiam improperando, qua causa, qua origine in medio terræ sanctorum constructum ad tuitionem eius a venerabili Regina Constantia castrum non ab antiquo fuerat: quo modo etiam post totum sibi, nihil Regi reliquum præter iniurias fecerat. Modo si placeret, quia Carnotensis, Blesensis & Dunensis exercitus copia, qua fretus resistere consueverat, non solũ deficeret sed & ei officeret, castri subversione, & Hugonis exheredatione, & paternas & suas ulcisci facile posset iniurias. Quod si nec suas nec benemeritorum punire vellet iniurias: ecclesiarum oppressiones, pauperum deprædationes, viduarum & pupillorum impiissimas vexationes quibus & terram sanctorum & terræ accolas dilapidabat, aut suas faceret, aut removeret. Cum igitur talibus & pluribus pulsatus Rex, his consulendis diem dedisset, Milidunum convenimus: ubi multi archiepiscopi, episcopi, clerici & monachi confluentes, quia eorum terras lupo rapacior devorabat, clamabant: pedibus eius etiam nolentis accubabant, ut rapacissimum prædonem Hugonem compesceret: præbendas suas munificentia Regum in Belsa qua ferax est frumenti, servitoribus Dei constitutas, de fauce draconis eripiat: terras sacerdotum, non minus sub sævitia Pharaonis solas emancipatas, emancipare satagat: partem Dei cuius ad vivificandum portat Rex imaginem, vicarius eius liberam restituat, suppliciter implorant. Quorum prece bono animo suscepta, nihil inconvenienter suscipiens, recedentibus prælatis ecclesiæ, archiepiscopo Senonensi, episcopo Aurelianensi, Carnotensi venerabili Ivone qui tentus fuerat carcere, quem coactus fecerat * pingi in eodem castello, multis diebus, consensu bonæ memoriæ abbatis Adæ antecessoris nostri remisit me Tauriacum cui præeram in Belsa, villam beati Dionysii utilem & annona fertilem, sed nullo modo munitam, præcipiens ut dum ipse eum adhuc ad causam super his vocaret, villa providerem, hominum suorum & nostrorum manu militari pro posse fulcitam, ne eam incendio dissolveret, operam darem. Eam enim muniret, & sicut pater fecerat, castrum inde impugnaret.* Sequitur ibi longa narratio

huius meminit Ivo epist. 172.

obsessi castri, in cuius fine addit. *Rex verò non tantùm Hugonem Puteolensem exheredavit, quàm etiam castrum Puteoli dirutis moeniis, & effossis puteis tanquam locum divina maledictioni patulum subvertens deplanavit. Sed & alia vice longe post tempore cum in gratiam Regis, multis obsidibus, multis sacramentis reductus esset: iterata fraude recalcitrans, & docilis Sillam scelerum vicisse magistrum, iteratò a Rege obsessus, iteratò exheredatus: cum dapiferum eius Ansellum Garlandensem, baronem strenuum propria lancea perforasset, nativam & assuetam dediscere proditionem non valuit: donec via Iherosolimitana, sicut & multorum nequam aliorum, eius omni veneno inflammatam nequitiam vita ereptione extinxit.* Hæc Sugerius. Cæterum continuator Aymoini lib. 5. cap. 52 etiam refert a Ludovico Hugonem de Puteolo qui contra eum insurrexerat, debellatum fuisse, & Puteolum subversum ne successione temporum sibi vel hæredibus suis dominus de Puteolo posset resistere.

Ad epist. LXXVII.

Ioanni Messalia) sic etiam cuditur in editione Gratiani recognita in inscriptione can. decessorum, cau. 25. q. 2. Sed variat nomen in aliis codicibus habentibus, *Massalia, Massilia, Massala.*

Sive à diva recordationis Imperatoribus) in vno v. c. truncatis verbis tantùm legitur, *sive ab Imperatoribus.* Sed in aliis exemplaribus altera lectio sibi constat, quæ etiam confirmatur castigata editione Gratiani in can. placuit. cau. 24. q. 4. Quare iam hoc loco mutatum est quod exhibuit superior editio, *sive à divina record.* non quòd vitium alat ea scriptura; sed quia illud, *diva*, plures habeat libros adstipulatores, & magis redoleat sermonem antiquorum temporum; quemadmodum in titulo epist. 87. Ioannis Papæ octavi, *Ludovico glorioso Regi filio diva memoria Caroli II. Imperatoris Augusti.* idem tit. epist. 91. *dilecta filia Angelberga Imperatrici, diva memoria quondam Domni Ludovici piissimi Imperatoris coniugi.* Cuius generis multa exempla in libris constitutionum Impp. vt, *sub diva memoria Constantio.* in

l. 1. de conlat. donat. vel relevat. possess. Cod. Theod. &, *ab exordio imperij diva memoria patris mei.* in l. vlt. eodem tit. item, *secundùm legem diva memoria Gratiani*, in l. 35. de episc. eccles. & cler. eod. C. Theod. Alexander Papa tertius in rescripto ad Arnulphũ Lexov. episcopum, *diva ac reverenda memoria Innocentij Papa.* Neque verò solùm de Principibus Christianis loquentes, eorum memoriam divam appellabant, sed etiam de desertoribus, & hostibus ortodoxæ fidei. hinc enim est quòd a Valentiniano & Valente Iulianus Imperator dicitur divæ memoriæ, in l. 11. de numerar. actuar. C. Theod. pariter ab Arcadio & Honorio in l. 7. de prox. Comit. dispos. eod. Cod. vt etiam à Leone in l. 61. de decurionib. Cod. Iustin. quod postremum non esse ferendum dicit Brissonius in formulis. Sed si verum est quod scripsit Minutius Felix in Octavio, Reges consecratos fuisse à paganis, non ad fidem numinis, sed ad honorem emeritæ potestatis: hiusmodi sermo non adeò videri debet insolens. Ioannes Salesberiensis in policr. lib. 3. cap. 10. reprehendit principes fidei luce præsignes, quòd audeant & gaudeant se divos appellari, *veteri consuetudine*, inquit, *in vitio & adversus catholicam obtinente.* Adhoc Georg. Cassander in præfatione hymnorum ecclesiasticorum, improbat recentem vsum appellandi divos, quos antiqui sanctos vel beatos nuncupabant, quia nihil intersit inter Divos & Deos.

Sancimus, prius consulto Principe ad resecandam tam præsumptivam factionem, cognoscendum) anteà cusum; *sancimus vt prius, &c.* Apud Gratianum in ca. de reb. cau. 12. q. 2. *sancimus vt prius consulatis Principem ad resecandam tam præsumptivam factionem, & cognoscendum vtrum.*

Ad epist. LXXVIII.

Ad Cluniacense monasterium) Glaber Rodulphus hist. lib. 3. cap. 5. de regula S. Benedicti agens, dicit illam institutionem iam penè defessam elegisse sibi sapientiæ sedem, & fructificaturam germine multiplici in monasterio Cluniaco, sic nominato ex situ loci ad-

elivo atque humili, vel potiùs à cluendo, quoniam cluere crescere dicimus. insigne quippe incrementum diversorum donorum à sui principio obtinuit. Goffridus abbas Vindoc. in epist. ad Hugonem appellat secundum paradisum.

Sine omni repulsione ascenderunt) anteà irrepserat, *sine vlla*. Sed iam collatione facta complurium veterum codicum sibi benè consentientium restituitur, *sine omni*. Nam & multis aliis locis ipsius Ivonis eadem locutio occurrit, nempe epist. 74. & 196. & 281. exempla etiam in aliis auctoribus; vt in Vrbani Papæ secundi epist. 1. ad clerum & populum Carnotensem suprà initio harum epistolarum. idem in privilegio cœnobij Cavensis. *bona ipsa ad ipsum taliter devoluta sine omni sua hæredumque & successorum suorum contradictione liceat percipere*. Et alio loco, *vt ipsa omnes concessiones & exceptiones per eorum vobis privilegia debeant confirmare sine omni pretio & tædio tarditatis*. Tale istud est Gregorij septimi lib. 2. epist. 5. *sine omni vestro periculo*. & lib. 7. epist. 12. *sine omni formidine*. Petrus Bles. epist. 6 *sine omni invidia & depravatione*. Henricus Imp. ad Regem Celtar. *sine omni Christiana communione*. Alia exempla in Arnulphi Lexov. episc. epist. 21. 23. 62. 63. *Guimundus*) al. *Guitmundus*.

Ad episcopatum Aversensem) ita plures manuscripti. in aliis est *Avernensem*. quomodo etiam exhibuit prior editio. Sed altera lectio sanior est. hic enim Guidmundus intelligitur episcopus Aversanus qui scripsit tres libros adversus Berengarium & floruit sub Vrbano 2. Willielmus Malmesburiensis lib. 3. de gestis reg. Angl. in vita Willielmi primi de Berēgario loquens *responderunt ei libris Lanfrancus archiepiscopus, sed præcipuè & fortiter Guimundus priùs monachus de sancto Leofredo Normaniæ, posteà episcopus Aversanus Apuliæ, nostri temporis eloquentissimus*.

Sancti Laurentij Aversensis) sic habent multi codices. quibus accedit liber Put. *Adversensis*. in aliis *Auernensis*. quomodo exhibuit prior editio.

Digitized by Google

Ad epist. LXXIX.

Humbaldus Autissiodorensis) eo modo scriptum nomen vrbis in plerisque melioribus membranis, sunt etiam quæ habent *Altisiodorensis*. aliæ *Antisiodorensis*. quòd vulgò prævaluit. Iam olim variis modis nomen efferebatur. cuius rei fidem faciunt versus Herici de vita S. Germani lib. 1. *Celtica qua medios exporgit Gallia tractus, quaque est vel terris vel mitior illa colonis Vrbem haud incelebrem Galli posuere priores, vberibus glebis, & opimi munere Bacchi ac pralabentis iucundis vsibus amnis magnarum qua se multis componere possit. Autricus à priscis olim vocitata refertur. atas posterior pinnas & culmina avitis mœnibus imposuit duri munimina belli. ex augmentatis verso cognomine muris, sive sequax vsus dicas Antissiodorum, seu multilare velis & dixeris Altiodorum, nomine diverso res est cumulatior vna.* Hæc ille poëta ante annos septingentos. in itinerario etiam Antonini Aug. scribitur *Autesiodorum*. in editione verò Glabri Rodulphi lib. 2. cap. 8. *Antisioderum*. vbi de Roberto Rege loquens rem singularem notat. *eam obsidione circundedit, qui diu ibi crebris assultibus fatigatus residens, non adversus eam pravaluit, qua fertur nunquam fraude vel hoste fuisse decepta.*

Ad epist. LXXX.

Papa Vrbani successisse) Bertoldus in chronico ad annum 1099. *Roma venerabilis papa Vrbanus huius nominis secundus postquam sedem Romanam* XI. *annos &* V. *menses gubernavit, post multas tribulationes, tãdem* IIII. *Kal. Augusti de hac luce migravit; post cuius obitum dominus Paschalis, qui & Regengerus, in ordine* CLXII. *papa ordinatur, & hoc ex divina revelatione factum vbique divulgatur. ordinatus autem est à clero & populo, post discessum sui pradecessoris, die decimasexta.* Vbi quod addit de divina revelatione, debet illustrari verbis Dodechini abbatis referentis fabulam de schedula partim pilosa, partim pura, qua significabatur papatus illius

Digitized by Google

tempus placidum & turbulentum.

Quod in eundo facilè incurreremus) Bar. tom. 12. annal. sic interpretatur hunc locum. *Nimirum si diceret, vt erat, se Romam pergere ad Paschalem, ab illis retineretur qui faverent eius inimico Imperatori & antipapa. Si verò negaret se, vt erat, inhærere Paschali, peccatum incurreret haud leve.* Et paullopost addit. *Certè quidem quæ ad pericula spectant, ita ab hostibus vias obsessas hoc tempore Domnizo scribit de Henrico Imperatore perduelle Romana ecclesiæ; atque viam domini Petri faciebat hic hostis custodire, viros spoliare iubens peregrinos.* Hæc Bar. Scribit autẽ abbas Vrspergẽsis in chro. anno 1102. Henricum Imperatorem publicasse Romam se profecturum, quatenus tam sua quàm apostolici causa canonicè ventilata, catholica inter regnum & sacerdotium confirmaretur vnitas, quæ tot annis scissa permanserat. Non tamen venisse, nec nuntia dignitati apostolicæ subiectionem profitentia misisse. nec hoc latère alterum papam Paschali superponere, si fieri posset, conatum fuisse, nec profecisse. paulopost scribit. *Inter hæc Wernherus quidam ex ordine ministerialium Regis, qui Marcha, quæ in partibus Aquinæ præerat, quasi eandem hæresim resuscitaturus, collectis vndicumque per Italiam copiis, corruptis quoque multa pecunia Romanis nonnullis, dum dominus apostolicus Beneventanis immoratur finibus, quendam pseudoabbatem de Fafara, proh nefas, cathedra S. Petri imposuit, & ipsum papam Cæsaris sub vocabulo Sylvestri appellari voluit. qui tamen post paululum turpiter, vt merebatur, à catholicis eliminatus, vesania sua præmium malè conquisiti peiúsque dispersi æris retulit damnum, præter fidei quod amiserat, cæco non doluit corde dispendium.* eodem spectant verba Dodechini. *interea Wigbertus Romana & apostolica sedis invasor moritur, & quia non habuit successorem sua secta, ruit omnis populus ad Paschalem papam, & sic annihilata est hæresis eius quæ hactenus vigebat.* Hæc ille ad annum Dom. 2098.

Anselmus Cantuariorum archiepiscopus in epist. ad Henricum Regem Anglorum in schedis manuscriptis. *Hoc tantùm dico, quia apostolicus Paschalis secundum Deum ecclesiasticè est electus, & per totam ecclesiam*

Digitized by Google

catholicam iam susceptus & confirmatus. ille verò invasor de quo fama est, nullam habet electionem, aut susceptionem nisi à filiis diaboli inimicis ecclesia Dei. quapropter expectamus vt super illum cadat, si non cecidit, quod dixit dominus, omnis plantatio quam non plantavit pater meus cælestis eradicabitur.

Ad epist. LXXXIII.

Habetis enim in heptatico) plærique veteres codices non præfigunt aspirationis notam huic dictioni, sed & in aliorum auctorum libris scriptum offenditur *heptateuchus*, & *heptaticus*. Hîc autem intelligit locum Deuteronomij cap. 25. cuius verba in hũc modum concepta circumferuntur. *si habuerint inter se iurgium viri duo, & vnus contra alterum rixari cœperit, volensque vxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum & apprehenderit verenda eius, abscides manum illius, nec flectêris super eum vlla misericordia.* Peccatum igitur est memoriæ quod hîc Ivo dicit, lapidibus obrui qui manum miserit ad genitale membrum (quod Lactantius Firm. appellat diuinum & admirabile Dei opus, lib. de opificio Dei cap. 13. & decorum atque pretiosum Cassiodorus lib. de anima cap. 16.) nam de sola vxore verba debẽt accipi; nec lapide cædi, sed truncari manu iubetur. huius verò appellationis ratio est, quia solebant veteres ecclesiastici in vnũ coniungere & colligare quinque libros Mosis & insimul duos alios sequentes, Iosue & Iudicum. itaque, heptaticus complectebatur Pentateuchum. quod si quem locum proferebant ex illis libris, citabant sub nomine heptatici vel heptateuchi. Cuius rei inscientia fecit vt nonnulli auctorum loci depravati & mutati fuerint: quod ex scriptura vet. cód. pridém observavit Marianus episcopus Reatinus in epist. 7. S. Hieronymi ad Lætam, vbi pro *heptateuchum*, alij substituerant *pentateuchum*: & epist. 28. ad Lucinium, *octateucho*, pro *heptateucho*. quemadmodum etiam apud Gratianum in can. sancta. distinct. 15, pro pentateuchum, correctum est, in editione Romana, *heptateuchum*, ex decreto Ivonis. ob-

Digitized by Google

servavi etiam eodem vitio laborare versum Aratoris apost. hist lib. 1. cap. 17. qui sic vulgò editur. *comprobat omnipotens tædarum fœdere Mosen Æthiopam sociasse sibi:* qui error incubat multis manuscriptis codicibus, ne quis putet nostro sæculo natum. Sed in antiquo optimæ fidei exemplari perspicuè legitur, *Comprobat heptaticus.* quam vocem solus Aldus retinuit. heptateuchi mentio fit ab Eusebio Emisseno hom. in dominicam septimam post Pentec. & homelia in Lucam, cap, 15. vt etiam à Sidonio Apollinari lib. 5. epist. 15. & Gregorio papæ primo lib. 7. epist. 49. & lib. 12. epist. 30. & in ca. qualiter. cau. 7. q. 1. Hincmarus Remensis. *quæ vtraque per se perpetrata in heptatico morte Domino præcipiente mulctantur.* Idem alio loco. *quod autem in heptatico de zelotipia scribitur.* Henricus de Gandavo lib. de illustrib. ecclesi. script. cap. 8. dicit Petrum de Rigam Remensis ecclesiæ clericum scripsisse metricè heptateuchum,

Ad epist. LXXXIV.

Contra interdictum bonæ memoriæ Papæ Vrbani coronam ipsi regi imposuerint) Philippus iam antea excommunicatus fuerat à Papa Vrbano in Claromontensi concilio, vt ait Ivo epist. 211. Pœnitens postea absolutus. at vbi audivit Vrbanum obiisse, rediit ad consortium pellicis Bertredæ. qua causa Paschalis successor Vrbani misit in Galliam duos Cardinales, qui coacto Concilio Pictavis regem denuò excommunicarunt, quemadmodum indicat auctor dicta epist. 211.

Ad epist. LXXXV.

Et cum hoc correctum fuerit) ita castigatum ex v. c. malè anteà. *& hoc quod rectum fuerit.*

Quicquid dixerint vobis legati vestri) ita restitui ex plærisque v. c. antea. *quàm quod dixerint vobis legati nostri*, vt habet vnus manuscriptus.

Ad epist. LXXXVII.

Et veterno ipsius ecclesiæ morbo) hæc lectio prioris editionis firmatur consensu variorum manuscriptorum. Sed in aliis exemplaribus, mutata dictione, pro, *veterno*, habetur, *& veter i*, vt in v. c. Servini. Est etiam liber Put. qui refert, *& ne tertio.*

Omni canonicæ obedientia) in vno cód. *omni canonica electione.*

Illiteratum, aleatorem & cæteris huiusmodi lenociniis vacantem) ita ex melioribus v. c. Prior editio habebat. *alearum ludo tantùm & cæteris huius mundi lenoc. vac.*

Pro voluntate Regis) Philippi, à quo iam anteà varias illatas iniurias fuisse Belvacensi ecclesiæ, testatur Papa Gregori us septimus lib. 1. epist.. 75. ad eundem scribens. quæ plane digna est vt subiiciatur, cum spectet ad propositum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Philippo Regi Francorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Significasti nobis per litteras & legatos tuos, B. Petro apostolorum principi devotè ac decenter velle obedire, & nostra in his quæ ad ecclesiasticam religionem pertinent, monita desideranter audire atque perficere. Quod si ita cordi tuo divino instinctu affixum est, multùm gaudere nos convenit quòd eminentia tua ad divinam prona reverentiam, quæ regiæ administrationis sunt, cogitat atque cognoscit. Vnde nobilitatem tuam ex parte B. Petri admonemus, & omni caritatis affectu rogamus, quatenus Deum tibi placere studeatis, & inter cætera, quæ tuum est corrigere, per te illata Belvacensi ecclesiæ detrimenta pro magnitudine tui nominis & honoris aliquatenus emendare non prætermittas. attendere enim te nobiscum & diligenter considerare volumus, in quanta dilectione sedis apostolicæ, quantáque gloria & laudibus fere per orbem terrarum antecessores tui Reges clarissimi & famosissimi habiti sunt, dum illorum regia maiestas in amplificandis & defendendis ecclesiis pia

ac de-

Digitized by Google

ac devota constitit, in tenendo iustitiam libera ac distracta permansit. Postquam verò divina & humana iura subvertendo tanta virtus in posterioribus cœpit hebescere, totius regni gloria, decus, honor & potentia cum perversis moribus immutata sunt, & nobilissima fama, & status regni à culmine suæ claritatis inclinata sunt. Hæc quidem & alia talia frequenter, & si oportet, aspero etiam sermone tibi inculcare, suscepti nos officij cura compellit: quoniam licèt verbum prædicationis abscondere, & vspiam tacere non sit nobis tutum aut liberum: tamen quantò dignitas est amplior, & persona sublimior, tanto propensiorem curam & clamorem pro eius rectitudine nos habere convenit, admonente nos domino per Prophetam dicentem: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam: præcipuè cum virtus Christianorum principum in eiusdem Regis castris ad custodiam Christianæ militiæ nobiscum convenire debeat. Vt igitur eorum quorum es successor in regno, nobilitatis & gloriæ apud Deum & homines singularis & individuus hæres existas, virtutem illorum summoperè te imitari, & iustitiam Dei totis viribus exequendo, ecclesias quantum potes, restaurare & defendere exhortamur: quatenus omnipotens Deus dextera virtutis suæ, hîc regni tui gubernacula protegat & exaltet, & coronam sempiternæ gloriæ in futura remuneratione donet. Dat. Romæ Idibus Aprilis, indictione duodecima.

Stephanus vocatur de Guarlanda) lectionem plurium & meliorum codicum prætuli, tum quod eius ætatis scriptores meminere parilis cognominis. Nam apud Sugerium lib. de vita Ludovici grossi, memoratur alius Ansellus de Guarlanda dapifer & miles strenuus, & paullo post Ansellus Guarladensis Baro strenuus, & alio loco Gulielmus Guarladensis. apud Wilelmum Tyrium de bello sacro lib. I. cap. 17. Guido de Garlanda Francorum regis dapifer.

Ad epist. XC.

Quia trevia Dei non est communi lege sancita) geminata littera in quibusdam libris, *treuvia*. Alibi *tregua* vel *treva*. Wilelmus Tyrius de bel. sac. lib. I. cap. 15.

Digitized by Google

vt pax quæ verbo vulgari treuga dicitur, ab omnibus observaretur illibata. Glaber Rodulphus hist. lib. 5. cap. 1. *hoc insuper placuit vniversis, veluti vulgò dicitur, vt treuga domini vocaretur: quæ videlicet non solùm humanis fulta præconiis, verumetiam multorum divinis suffragata terroribus.*

Ad epist. XCI.

Et præcipuè reculas) sic castigavi fide meliorum codicum. male enim primitùs cusum, *regulas*, quæ labecula etiam incubat multis antiquis membranis. in manuscripto Servini offendi scriptum, *regulares*. Auctor autem dixit reculas vt epist. 101. *cuius reculas saisivit.* quo loco vnus vetus codex obtrudit, *regulas*. Donatus in vita Virgilij. *coemundis sylvis & apibus curandis reculam auxit.* Salvianus de vero Dei iud. lib 5 *quia transferre illuc reculas atque habitatiunculas suas familiasque non possunt.* Et paullo post, *spoliati reculis suis.* Ita enim refert editio Paris. anni 1575. Sed Pithœana habet *resculas*, & *resculis*. quod non sine prisco exemplari factum. Idem Salvianus lib. 1. ad eccles. cathol. *cur non bona fide datis à Deo resculis vtimur?* alij auctores reiculas dixerunt. Agobardus in epist. ad Imperatorem. *eum quem occidere aut superare cupit, iussus est vt diligat sicut seipsum: reiculas illas pro quibus contendit, arbitrari vt stercora.* Sic enim observavi scriptum esse in codice antiquo Pap. Massoni. nam vulgata editio corruptè obtrudit, *recusias illas*. In Capitularibus Caroli & Ludovici lib. 7. cap. 192. *qui reiculam ecclesiæ petunt à regibus.*

Ad epist. XCIII.

Daimberto Dei gratia Hierosol.) In vno exemplari, *Lamberto*, quod nomen variè scribitur in aliis auctoribus. Nam apud Wilelmum Tyrium de bel. sac. passim appellatur Dabertus, vt lib. 9. cap. 14. & 15. & lib. x. cap. 7. 25. & 26. item lib. x 1. cap. 14. Item Dagobertus apud priscum & anonymū auctorem fragmenti hi-

Digitized by Google

ſtoriæ Francorum à Roberto ad mortem Philippi Regis, vbi dicitur Papam Vrbanum direxiſſe Hieroſolimitanis Dagobertum epiſcopum Piſanum, virum omni probitate decoratum. Mattheus Paris in hiſtoria Anglica ad annum dom. M. C. refert favore Ducis Normannorum Roberti, & epiſcopi cuiuſdam Maturanenſis de Calabria in ſedem Patriarchalem fuiſſe intruſum Arnulphum quendam ſacerdotis filium, & inter peregrinos incontinentia & nimia levitate notatum. Sed addit eundem Arnulphum cita morte interveniente coactum fuiſſe deponere dignitatem temerè ſuſceptam. Poſt illum autem vacante ſede per menſes quinque, à Principibus præſentibus venerabilem Daibertum in throno Patriarchali collocatum. fuit autem inquit, anteà epiſcopus Piſanæ eccleſiæ, vir ad plenum eruditus, & in agendis eccleſiaſticis à puero enutritus. Wilielmus Malmesb. de geſt. Reg. Anglor. lib. 4. cap. 2. ait ſe non ambigere Papæ Vrbani conſenſum fuiſſe obligatum in illo conſtituendo, quia reverendus eſſet ſenio, potens eloquio, & pollens marſupio. Folcerus Carnotenſis vocat illum pium paſtorem, & doctorem egregium, qui malevolorum odiis vexatus fuit, & ab eccleſia ſua eiectus invidia Roberti Cardinalis, & Arnulfi ſepulchri ſancti archidiaconi: in cuius locũ Evermarus quidam idiota ſuffectus. Sed cum ille Romam profectus fuiſſet, deque Roberto, Arnulfo & clero ſuo conqueſtus; Paſchalis Papa eundem loco & honori priſtino reſtituit. A Gul. Tyrio appellatur vir litteratus & prudens, religioſus valdè, & honeſtatis amicus, lib. 9. cap. 14 Eius tamen ambitio notata fuit. Nã multo labore Principum capta Hieroſolyma, eam ſibi reſignari fecit cum vniverſis pertinentiis, ſpecioſo ſcilicet religionis colore, Gothefrido Duce ſpoliato; cui nunquã ea conditione regnum autoribus Principibus traditum fuerat, vt alicui perſonæ vllius præſtationis vinculo ſe obligaret, quemadmodum loquitur idẽ Tyrius lib. 9. cap. 16. Quare non immeritò à Fr. Belleforetio reprehenditur in ſua Coſmographia.

(Matris noſtræ orientalis eccleſiæ) Vrbanus Papa ſec. in ſermone habito in concilio Claromontenſi. *ad defen-*

dendam Orientalem ecclesiam velociùs concurrite, hæc est enim de qua totius vestra salutis emanaverunt gaudia, quæ distillavit in os vestrum divini lactis vbera, quæ nobis propinavit evangeliorum sacrosancta dogmata. a Daimberto patriarcha, Ierosolyma dicitur, omnium ecclesiarum singularis mater, & gentium domina, apud Willelmum Tyrium de bel. sac. lib. 10. cap. 4.

Ad epist. XCIIII.

Et episcopatus exutor adiudicetur.) locus restitutus est ope veteris codicis Put. qui solus retinuit veram & sinceram scripturam. anteà enim cusum fuerat, *& episcopatus emptor*; quæ depravata lectio etiam habetur in aliis manuscriptis. in libro S. Ger. vtraque planè desunt. Hîc autem illud observandum, ætate auctoris deposito episcopo, seu mortuo, aut in supremis agente, tam laicos quàm clericos solitos fuisse bona illius diripere; cuius pravæ consuetudinis vestigia restant in can. illud. cau. 12. q. 2. quod postea vetitum fuit concilio Ilerdensi relato in can. hæc huius, & concilio Arvernensi in can. de laicis. dicta cau. 12. q. 2. Willielmus Malmesburiensis de gest. Reg. Angl. lib. 4. refert in Anglia tempore regis Willielmi primi, post decessum episcopi vel abbatis omnes reditus integrè custodiri solitos, qui posteà resignandi essent pastori substituendo. at mortuo illo rege statim omnia mutata fuisse, & reditus fisco regio illatos rapacitate Rannulfi procuratoris, de quo infrà in notis ad epist. 153.

Ad epist. XCV.

In me propter eum) sic v. c. anteà *perpetim*.

Ex *prædecessorum*, in duobus v. c. *de præcessorum*. Est quædam differentia vtrorumque verborum. Nam prædecessorum nomen latiùs extenditur. Cassiodorus var. lib. 4. epist. 44. *conquestus est casam sui iuris ante decessorem prædecessoremque nostrum longa ætate possessam.* idem lib. 8. epist. 16. *Nam quod vobis per decessores prædecessoresq; nostros temporibus domni avi nostri con-*

suetudo longæva dedit. Hincmarus Rem. archie. in epist. ad Nicolaum papam. *nil petij nisi sicut decessores ac prædecessores mei eo vti in episcopi ordinatione solebant.* Viderit igitur Ant. Contius qui in præfatione sua ad codicem Iustiniani, inter dictiones quas barbarum sæculum pravè inflexisse dicit, numerat prædecessoris vocem, & addit se nulla addita suæ emendationis ratione vbique rescripsisse decessorem, pro, prædecessorem.

Ad epist. C.

Nec caret nævo consensionis) ita in omnibus manuscriptis. Sed pro, *nævo*, substitutum est, *scrupulo*, in can. 3. distinct. 86. (Vbi hæc verba tribuuntur Ioanni papæ octavo) vt etiam in can. 8. cau. 23 q. 3. vbi adscribuntur non Ioanni, sed Anastasio & Damaso.

Ad epist. CI.

Cuius reculas saisivit) solus cod. Put. regulas; simili errore qui suprà notatur ad epist. 91. Plures autem membranæ habent, *saisivit*, pro quo quidam codices, *sasivit*, vel *saivit*. eodem verbo vsus epist. 121. *in vico coriarorum saisierunt.* Wilelmus Malmesbur. de gest. Pontif. Angl. lib. 1. *Rex ergo archiepiscopatum saisivit.* Anselmus Cantuar. archiepiscopus in epist. ad Henricum Anglor. Reg. *me in Normannia in pacem vestram suscepistis, & de archiepiscopatu meo me resaisistis.* Idem in epist. ad Ernulfum. *Rex me resaisivit de toto archiepiscopatu.* Willelmus Malmesburiensis de gest. pontif. Angl. lib. 1. *vt Anselmum iuberes resaisiri.*

Ad epist. CII.

In suis capitularibus) Basiliensis editio anni 1557. libro titulum dederat legum Francicarum. Vbi ea statuta extant lib. 1. cap. 78. Sed novissima editio Pitoeana anni 1603. rectiùs inscripsit capitularia, vt nuncupari solent a priscis auctoribus. Eadem appellantur capitula regalia ab Ivone epist. 171. & capitula augustorum

Digitized by Google

ab Hincmaro Remensi archiepiscopo. Locus autem quem hîc intelligit Ivo, extat in iisdem capitularibus dictæ editionis sub cap. 84. in quam sententiam consule Gratianum in ca. sacrorum. distinct. 63.

De obnoxietate parentum) qui enim servili conditioni obnoxij erant, vetabantur fieri episcopi, ca. 1. dist. 54. vt nec originarij, ca. 9. & ca. 15. eadem dist. atque quilibet obnoxij, ca. 7. dist. 54. & ca. 15. dist. 54.

Ad epist. CIIII.

Domnum Gualonem virum vita honestum) extat epistola Anselmi Cantuariensis archiepiscopi, qua mentio fit huiusce electionis, quæ integra subiicienda est è priscis membranis. *Reverendo domino & patri Paschali summo Pontifici, Anselmus servus ecclesiæ Cantuariensis debitam subiectionem & fideles orationes. Ecclesia Belvacensis vestro consilio directa & auctoritate roborata, domnum Gualonem abbatem ecclesiæ sancti Quintini elegit, & electum desiderat sibi constitui episcopum. Est enim, in quantum humana potest iudicare cognitio, sic aptus & vtilis ad hoc in omnibus quæ in eligendo episcopo consideranda sunt, vt melior, vel aptior in eadem ecclesia inveniri nequeat. Sed quoniam desideranti nihil sufficit, donec quod desiderat assequatur, non est contenta eadem ecclesia suis precibus, sed & aliorum, quos suum desiderium apud vestram celsitudinem adiuvare posse existimat, auxilium studiosè postulat. Est enim experta in præteritis temporibus, & in simili negotio, multos esse quorum consuetudo est malum dicere bonum, & bonum malum, & quærere plus quæ sua sunt quàm quæ Iesu Christi, & qui acuunt linguas suas sicut serpete: quos timet ne simulata columbina simplicitate suo veneno bonum inceptum inficere & annihilare contendant. Quamvis igitur longè nunc sim ab illa, tamen propter familiarem dilectionem quam invicem habemus, & propter notitiam instant mihi, quatinus quid de eiusdem viri testimonio sentiam sanctitati vestræ fideliter suggeram, & quantum in me est, apud eam, vt quod desiderant, nulla occasione annihiletur, precibus quibus possum efficiam. De persona itaque quam eligunt, secundum conscientiam meam loquor, quia*

in prædicta ecclesia ad episcopatum nec meliorem, nec æqualem inveniri posse intelligo: nec aliquid de illo aut fama, aut experimento quod eius obstet electioni, aliquando sensi: sed multa quæ eius electionem approbant, experimento & fama cognovi. Quapropter licet de vestra auctoritate quod ex vobis est non dubitemus: tamen quibus possumus, mente ad vestigia vestra prostrati, precibus flagitare præsumimus, quatinus eidem ecclesiæ, post multas, quas nostis, tribulationes quas passa est, misericordia vestra subveniat, & quod benè inceptum est sine dilatione perficiat. Omnipotens Deus diu nobis vestram paternitatem in prosperitate conservet. Amen. Hoc de Galone etiam alia notantur ad epist. 110.

Litteralibusque studiis) ita plures v. c. anteà, *liberalibusque*. Hincmarus Remorum episcopus lib. adversus Hincmarum Laudunensem episcopum. *permisi te interim tantùm ut studio litterali incumberes, de scientia iactitare, donec in maturiori ætate ab illo etiam vitio possem compescere.* Hildebertus Ceno. episc. epist. 36. *ex canonicari postulas, tuumque tibi nepotem substitui, moribus insignem, & ad litteralem scientiam coævis excultum disciplinis.*

In cor eius eliquaverunt) malè solus cod. Put. *eloquerentur*. fortè pro *eliquarentur*.

Quòd prædictus electus discipulus meus fuerit) Ideò æmulis Ivonis suspectus, quia cum hæc scriberet, nondum reconciliatus erat suo Regi Philippo, quemadmodum apertè indicant verba quæ habentur in fine huiusce epistolæ.

Si in regno eius aliquando fieret episcopus) eiusdem generis est quòd Nicolaus Papa reprehendit Lotharium Regem, quia non permittebat in suo regno Lothariensi vllum eligi vel provehi ad episcopatum nisi sibi faventem, ca. porro. distinct. 63.

Non vult electioni assensum præbere) vetusto iure requirebatur consensus Regis Gallorum, in electionibus episcoporum & abbatum sui regni, veluti colligitur ex variis locis ipsius Ivonis epist. 54 & 89. Quinetiam licet aliquando libera esset cleri & populi electio, tamen consulendus erat Rex, quod paucis exemplis satis erit

Digitized by Google

indicari. Nicolaus monachus coætaneus Ivonis in vita S. Godefridi episcopi Ambianensis lib. I. cap. 18. scribit Henricum abbatem Novigenti liberam permisisse facultatem eligendi pastoris in sui locum. Tum episcoporum consilio, & Ingelramni Comitis Castelli Cociaci, decretum fuisse monacho Godefrido hoc onus imponendum, idque relatum ad Philippum Regem Francorum, qui tanti viri electione gratulatus, rem iussit accelerari. Et cap. 29. refert eundem Godefridum posteà electum fuisse in episcopum Ambianensium, & missam fuisse legationem ad eundem Philippum cui erat charissimus & familiaris. Et addit. *Iussit igitur more regio eius promotionem accelerari.* Sugerius abbas sancti Dionysij lib. de vita Ludovici Crassi, testatur monachos illius cœnobij affectos fuisse conviciis, & carcere inclusos, quia ausi fuerant sibi eligere abbatem eundem Sugerium, non priùs petita licentia dicti Regis, cuius tamen gratiam posteà meruit. *Abbatis Adæ decessum denunciat* (inquit) *communem de persona nostra pleno conventu factam electionem: sed quia inconsulto Rege factum fuerat, meliores & religiosiores fratrum, milites etiam nobiliores, cum obtulissent domino Regi electionem, vt assensum præberet, multis affectos convitiis, Aurelianis castello inclusos reportat.* Et paullopost. *triplici angebar dispendio: vtrum contra domini Regis voluntatem electionem suscipiens ecclesiæ Romanæ rigore, & domini papæ Calixti qui me diligebat, auctoritate, matrem ecclesiam, quæ à mamilla gratissimo liberalitatis suæ gremio dulcissimè fovere non destiterat, dilapidare & emungere vtroque dissipatore occasione mei cum nunquam tale quid affectassent, sustinerem, vtrum fratres & amicos pro amore nostro deturpari & dehonestari regio carcere permitterem, vtrum etiam pro his & huiusmodi eam postponens tantæ improperium repulsæ incurrerem.* Robertus de monte in appendice ad chronicum Sigeberti anni 1141. adnotat orta dissentione inter Papam Romanum & Francorum Regem Ludovicum, Gallicanam ecclesiam fuisse conturbatam. Defuncto enim Alberico Bituricensi archiepiscopo, missum à papa Innocentio eiusdem ecclesiæ pastorem consecratum, sed a Rege Ludovico repudiatum, eo

Digitized by Google

quòd sine eius assensu ordinatus fuerat, atque ideò in civitate minimè receptum. de quo etiam infrà ad epist. 105. Cæterum extat epist. 282. S. Bernardi Clar. ad Ludovicum Regem Francorum, qua dicit nec rationis nec consuetudinis fuisse toties requirere favorem Regis, quoties clerici dissentiebant in eligendo pontifice. Satis enim fuisse semel illos promeritos assensum Principis.

Nec electo bona episcopalia dimittere) In hanc rem locus egregius in testamento Philippi Augusti Regis, quo profecturus Ierosolymam, Adelæ matri & Gulielmo archiepiscopo Remensi avunculo suo tutelam regni commendavit. *Si forte contigerit sedem episcopalem vel aliquam abbatiam regalem vacare, volumus vt canonici ecclesia vel monasterij vacantis monachi veniant ad Reginam & archiepiscopum sicut ante nos venirent, & liberam electionem ab eis petant. Et nos volumus quod sine contradictione eis concedant. Nos vero tam canonicos quàm monachos monemus, vt talem pastorem eligant qui Deo placeat, vtilis sit regno. Regina autem & archiepiscopus tamdiu regalia in manu sua teneant, donec electus consecratus sit, vel benedictus: & tunc regalia sine contradictione eis reddantur.* Qui locus extat apud Rigordum lib. 1. de gestis eiusdem Philippi Augusti.

Francorum Rex Romam in proximum se venturum dicit) Tunc enim flagrante adhuc scismate inter Paschalem secundum & Guibertum antipapam, Philippus cum toto regno adhærebat parti Paschalis, quemadmodum etiam favit Vrbano, vt notatum ad epist. 46.

Et ad vomitum, sicut iam contigit, reversus fuerit) vide epist. 84.

Ad epist. C V.

Præter quod sacramentum) sic rectius ex v. c. quàm vt anteà, *propter quòd.* Auctor autem epist. 144. dicit eundem Galonem licet electum, tamen non posse habere pacificè Belvacensem episcopatum, propter sacramentum Ludovici. fuerat igitur duplex iusiurandum in hanc rem, nempe Philippi Regis patris, & filij Lu-

Digitized by Google

dovici crassi. Vterque princeps mordicus adhærebat suo sacramento. Huc referri potest non dissimile factum Ludovici regis, qui cum Papa inscio principe Petrum ordinasset in archiepiscopum Bituricensem mortuo Alberico: id Rex (vt ait Mattheus Paris) in iniuriam suæ dignitatis factum vehementer indignans, propositis publicè sacrosanctis reliquiis in præsentia multorum iuravit quòd archiepiscopus præfatus, quandiu ipse viveret, ciuitatem Biturigam non intraret. S. Bernardus epist. 221. ad eundem Ludovicum appellat illicitum maledictumque iuramentum, inconsultissimè vsurpatum contra ecclesiam Bituricensem; & epist. 223. ad Stephanum Prænestinum episcopum, vocat Herodianum iuramentum. Qui pariter in epist. 219. ad quatuor episcopos curiæ, dicit se non excusare regem, quia iuraverat illicitè, & perseverabat iniustè, verùm id non voluntate sed verecundia: *nam probro ducebatur apud Francigenas iuramentum solvere, quàmlibet malè publicè iuratum: quamvis nemo sapiens dubitet illicita iuramenta non esse tenenda, &c.*

Per quendam servientem suum) ita v. c. vt epist. 65. 116. 121. & 135.

Ad epist. CVII.

In finibus terræ) vt epist. 278. *in extremis maris.* quia penitus toto orbe divisi Britanni Virgilio eclog. 1. Hericus lib. 3. de vita S. Germani Autiss. Britanniam describens. *Extima telluris limbo cinxisse perenni occeanum perhibent patrum instrumenta priorum. Is certè finem quadrato fecerat orbi. Gallica qua rapidi perstringũt littora fluctus. Insula ni vasto terrarum plurima ductu alterius fermè nomen conduceret orbi, edicto veterum vocitata Britannia.*

Regina angelorum Maria) hæc verba adiecta sunt ex v. c. quæ anteà deerant.

Ad epist. CVIII.

Et omne noxium) hæc verba cum septem cohæren-

Digitized by Google

tibus, addita sunt fide veterum membranarum, quæ anteà desiderabantur.

In maiori monasterio publicas missas celebrare, erga monachos imperiosè agere, bona monasterij prout libuerit vsurpare) in similem sententiam Anselmus abbas Becci scribens ad Vrbanum, vt monasterium Beccense aliquo privilegio honoraret: *non enim* (ait) *ignotum esse puto vestra excellentia, quia plures episcopi non tam gaudent monasteria paterna pietate nutrire, & episcopali cura erudire quàm austera quadam dominatione, & propria voluntate gravare.* Ivo quoque epist. 193. reprehendit Gaufridum Belovacensem episcopum, quòd privilegia monachorum sancti Quintini temeraret, & exactione fatigaret. Gregorius septimus lib. 2. epist. 69. ad Cunibertum Taurinensem episcopum (qua quidem illum arguit quòd monachos sancti Michaëlis molestiis afficiat) *Nunquidne existimas episcopos hanc in pastorali regimine potestatem atque licentiam suscepisse, vt monasteria qua in suis parrochiis consistunt, quãtum velint opprimant, & studium religionis sua prælationis occasione hac & illa potenter exigendo, & potestatem suam exercendo, comminuant? an ignoras quòd sancti patres plerumque & religiosa monasteria de subiectione episcoporum & episcopatus de parochia metropolitana sedis propter infestationem præsidentium diviserunt, & perpetua libertate donantes apostolica sedi veluti principalia capiti suo membra adhærere sanxerunt? Percurre sanctorum patrum privilegia, & invenies ipsis etiam archiepiscopis officium nisi forte ab abbate vocatis, in plerisque cœnobiis facere prohibitum esse, ne forte monastica quies tumultuosa sæcularium personarum frequentia & conversatione turbaretur. hoc itaque ne & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato sancti Michaëlis monasterio facere cogamur, neve tu, dum immoderata quaris, ea qua ex æquo tibi attinere videbantur, iustè amittas, apostolica te auctoritate monemus, &c.* attamen ob varios abusus adversus istas exemptiones abbatum ab episcopali iurisdictione indultas sive apostolica auctoritate, sive bullis adulterinis, latè disputat Petrus Blesensis archidiaconus epist. 68. ad Alexãdrum tertium Papam, & S. Bernardus Clareval. abbas de

consideratione ad Eugenium Papam lib.3. cap.4. conqueritur nullas vel paucas fuisse ecclesias quæ plagam istam non dolerent aut timerent. & addit summum pontificem, subtrahendo abbates episcopis, archiepiscopos episcopis, &c. probare se habere plenitudinem potestatis, sed iustitiæ forte non item: facere hoc quia potest, sed vtrum debeat, quæstionis esse. his addendi loci Ioannis Salesberiensis policratici lib.7.cap.21.

Ad epist. C X.

Galonem confratrem & coëpiscopum nostrum) Edinerus lib.2. de vita Anselmi Cantuariensis archiepiscopi, testis est se vidisse Romæ hunc Galonem quem Wallonem appellat. *inter hæc* (ait) *venit ad nos Wallo episcopus Parisiensis, vir benè religiosus, & ecclesiasticarum consuetudinum institutionibus ab ineunte ætate imbutus. hic Romæ notus & apostolicæ legationis ministerio functus familiaritate patris Anselmi potiebatur.* Quamvis autem Ivo hac epistola sedem episcopatus non designet, tamen ex collatione aliorum locorum perspicuum est, intelligi debere Bellovacensem, de quo vide notas ad epist. 104. Rectè igitur monet Bar. tomo XII. Annal. ad annum Christi 1104. quod hunc Galonem modò Belvacensem modò Parisiensem episcopum appellari vides, nequaquam tamen esse diversum ob diversos episcopatus. hunc enim primò Bellovacensem consecratum episcopum: inde persecutione Regis translatum in Parisiensem. Electum enim à Belvacensibus testatur Ivo epist. 104. & 105. Sed tamen consensu Regis fuisse translatum ab episcopatu Belvacensi ad Parisiensem indicat in fine epist. 144. Ideò inscribit varias epistolas Galoni Parisiēsi episcopo, nempe epist. 169 218. & 243. quo etiam spectat locus epistolæ 193. De hoc Galone intelligitur locus epist. 144. vbi dicit Paschalem Pontificem verba quædam iniunxisse Galoni episcopo super absolutione regis Philippi. Idem posteà interfuit coronationi Regis Ludovici Crassi Regis Francorum, vt refert continuator Aimoini monachi hist. lib. 5. cap. 50. Sugerius Abbas in vita dicti

Digitized by Google

Ludovici scribit se coram Papa Vrbano secundo cum esset in Galliis, contra hunc Galonem multis querimoniis ecclesiam beati Dyonisij agitantem, viriliter stando aperta ratione & canonico iudicio satisfecisse.

Ad epist. CXIII.

Pia tripudiatione gaudemus) ea sanior lectio quàm vt in vno prisco cod. *trepidatione.* Similis error latet initio lib.v.Roberti monachi hist. Ierosl. *Babylonienses nuncij cum appropinquarent, tantosquè tanto gaudio trepidantes conspicarentur, mirati sunt.* Castigari debet, *tanto gaudio tripudiantes.* Sic enim idem dixit lib. 4. *quantum gaudium & tripudij exultatio fuit in illa die in castris.* Abbas Vrspergensis in chro. *incredibili totius civitatis ac multorum populorum tripudio susceptus, nimis honorificè inthronisatur.* Sigebertus in chro. *cum magno tripudio tam cleri quàm populi itum est Regi Francorum obviam.* Bertoldus in chro. *Papa tandem ad apostolicam sedem cum magna gloria & tripudio reversus.* Infinita sunt exempla huiusce sermonis.

Ad epist. CXVII.

Ita gratanter susceperunt) sic meliores codices. vt epist. 110. 141. 144. in vno v. c. *gnaviter.* In anteà vulgato, *graviter.*

Ad epist. CXX.

Etiamsi pensem vtrum iustè an iniustè) prior editio habuit, *etiamsi praeessem,* quomodo nonnulli manuscripti. in aliis est, *etiam si possem.* Sed verior visa est lectio codicis S. Germani, *etiamsi pensem.* Pensare pro cogitare frequens, vt epist. 25. 33. 180. 250. & S. Gregorio Papæ primo.

Ad epist. CXXV.

Daimberto) mendosè quidam codices, *Vmberto.* Ad hunc extant multæ auctoris epistolæ. chronologia

Digitized by Google

Altissiodorensis ad annum 1096. *Senonensi ecclesia post Richerium præfuit Daimbertus ipsius ecclesiæ vicedoimnus.* Idem ad annum 1120. *Senonensi ecclesia post Daimbertum præfuit Henricus cognomento Aper.*

Ad epist. CXXVII.

Respectus est inter me & Comitissam vsque ad adventum Albanensis episcopi) sic habent omnia exemplaria quemadmodum paullo post. *Infra ergo hunc respectum non est legitimum vel honestum vt ei quæram aliquod malum.* idem epist. 134. *Cum etiam respectus esset inter me & Comitissam mediante apostolico.* vox illius seculi qua etiam vsus est Rigordus lib. de gest. Philippi Augusti Regis Francorum, cap. de institutione decimarum. *Respectum habebunt à proximo festo omnium sanctorum post diem motionis domini Regis, in duos annos,* & paullo post. *respectum de debito suo habebit iuxta factam ordinationem.* Et mox. *respectum habebit de debito illo vsque ad proximum festum omnium sanctorum, præstita quidem bona securitate de pace inde tunc facienda.* item. *de omnibus debitis vnde datur respectus, oportebit vt debitor det æquè bonam fideiussionem, vel meliorem quàm antea dedisset.* Fulbertus Carnot. episc. epist. 57. ad Gauslinum abbatem. *at ego correctionis vestræ non expers* III. *Cal. octob. ei respectum dedi.* Goffridus Vind. abbas epist. Goffrido episcopo Carnotensi. *Mihi vestra bonitate mandastis quòd inter me & illam aut placitandi, aut concordiam faciendi respectum vsque ad festivitatem sancti beati accepistis.*

Ad epist. CXXIX.

Et ecclesia nostra cataneus) ita quidem prima editio, quæ lectio extat in multis manuscriptis, vno excepto, in quo *capitaneus.* & nonnullis videtur decurtata dictio, vt ex *capitaneus*, veteres librarij effecerint, *captaneus* vnde posteà, *cataneus.* Capitaneorum autem nomine qui censerentur, habetur in libris feudorum. Ivonis verò tempore iam ecclesiæ dotatæ regum munificen-

Digitized by Google

tia, habebant complures vassalos militares, vt indicant verba auctoris epist. 28. ad Philippum Regem, qui iusserat Ivonem occurrere stipatum manu militari. Sed & epist. 153. obiicit Comiti Mellentino quia parvipenderet beneficium Carnotensis ecclesiæ, quod aliis magnis viris magnum esse videbatur. Vbi beneficium pro feudo militari accipi debet. hæc coniectura est. Alii acutiores rem melius interpretari poterunt.

Ad epist. CXXXI.

Qui ei legitimè incardinatus est, adulterare) Palmaria emendatio ducta è tribus manuscriptis, vno bibliothecæ Regiæ, altero S. Victoris, tertio S. Germani. In aliis est, *incarnatus*, quomodo etiam habet prima editio. Cardinales presbyteri erant non tantùm in vrbe Roma, sed etiam in cæteris, quibus tituli, hoc est parochiæ solebant commendari. In concilio Neocæsariensi cap. 15. *vt in eodem loco, nec futuris temporibus baptisteria construantur, nec presbyter constituatur cardinalis.* huiusce nominis frequens mentio in epistolis sancti Gregorij primi Papæ; apud quem Cardinalis sacerdos vel Pontifex fit, lib. 1. epist. 78. & 79. Item Cardinalis presbiter constitutus ab episcopo, lib. 2 cap. 9. & lib. 7. epist. 71. & lib. 8. epist. 3. & lib. x. epist. 34. Presbyter quoque dicitur incardinatus, quum est ordinatus lib. 2. epist. 25. apud eundem incardinationis mentio fit, lib. 1. epist. 81. *si à decessore tuo non est factus presbiter Cardinalis, abstinendum ab eius incardinatione.* vulgatæ editiones Gratiani corruperant id verbi in ca. fraternitatem dist. 71. vbi referuntur verba dicti Gregorii ad Fortunatum episcopum Neapolitanum, lib. 5. epist. 111. *à nobis petiisse recolimus, vt Gratianum ecclesia Venefrana diaconum tua concederemus ecclesia cardinandum.* alii substituerant, *ecclesia ordinandum.* Idem in can. pastoralis. cau. 7. q. 1. *vt si prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac, in qua à nobis incardinatus es, debeas ecclesia permanere.* Agit ibi de Ioanne episcopo quem è captivata Lissitana civitate, Cardinalem constituerat sacerdotem.

Digitized by Google

Cardinales autẽ presbiteri & diacones appellati olim, quia primi & præcipuæ authoritatis erant. Quod enim principale erat, cardinalis nomine censebatur. Inde est quod Servius Honoratus duobus locis in lib. 1. Æn. quatuor ventos nuncupat Cardinales: vt sanctus Augustinus præcipuos partis Donati Cardinales, lib. 1 de bapt. contra Donat. vt Aurelius Cassiodorus variar. lib 7. cap. 31. in formula Principatus vrbis Romæ, memorat principem Cardinalem in obsequio Regis Gothorum; itemque Mar. Scotus in chron. Præfectum Prætorio Orientis vocat virum superillustrem & Cardinalem. Sed & in antiqua notitia vtriusque imperii dicitur officium magisteriæ in præsenti potestatis cardinale haberi; & alio loco, officium magisteriæ per orientem potestatis cardinale haberi. Cæterum horum cardinalium distincta erant munera, nec ob honorem loci licebat illis in alienã messem falcem mittere: quod indicant hæc verba Paschalis Papæ secundi in epist. ad Didacum Compostellanum episcopum apud Bar. tomo 12. Annal. *ecclesia quam regendam disponente Domino suscepisti, iam diu etiam cum pastorem habere videretur pastoris solatiis caret.* Et paullopost. *Cardinales in ecclesia tua presbiteros, seu diaconos tales constitue, qui dignè valeant commissa sibi ecclesiastici regiminis onera sustinere. porro quæ presbiterorum intersunt, presbiteris, quæ diacanorum diaconibus committantur, vt in aliena dispendia nullus obrepat.* De Cardinalibus lege tractatũ Onuphrij.

Anathematis gladium exerere) ita meliores libri, pro quo alij, *exercere.* Quod etsi defendi potest, tamen altera lectio antistat. In aliis auctoribus sæpe illa duo commutantur. Vt in l. 4. de collat. fund patr. *in quo exercenda est vindicta*, pro, *exerenda.* In l. 22. de curs. publ. C. Th. *Vltio competens exerenda est.* & in l. 12. de pistor. eodem. *pœna competens exeratur.* Victor Cartennensis lib. de pœnit. cap. 7. *iure in illum exertum septiforme supplicium.*

Ad epist. CXXXIII.

Caustica verba vestra) hæc est lectio primæ editionis,

nis, quam posteà confirmatam reperi authoritate & consensu multorum veterum codicum. Sed variat in aliis exemplaribus priscis: habent enim, *austera verba*, vt videre est in manuscripto S. Germ. & Nic. Fabri. Ad hoc in ora libri Cuiacij adnotata est diversa lectio: *castigantia verba*. quæ postremæ scripturæ videntur fluxisse à glossis. Quia enim rarò aut obscurè erat dici caustica verba, scioli librarij iam olim locum interpollarunt. Similis autem locutio autoris epist. 277. ad Aldebertum. *vt verba mea non graviter accipias, licet aliquantulùm caustica & mordacia.*

Graviter animadverti) duo v. c. *gravati*. fortè pro *gravatè*.

Cum luce veritatis reverberabitur) sic meliores libri. in aliis est, *cum luce veritatis citò reverberata*.

In omni penè ecclesia Gallicana dominetur.) vetus auctor in vita S. Eligij Noviomensis episcopi lib. 2. cap. 1. *immaniter* (ait) *symoniaca hæresis pullulabat in vrbibus & cunctis finibus regni Francorum, maximéque à temporibus Brunechildis* Reginæ. Ideò S. Gregorius Papa epistola ad Reges Francorum scripta, admonuerat vt detestabile malum symoniacæ hæresis ac Neophitorum de regni finibus studerent prohiberi. auctor fragmenti historiæ à Roberto ad mortem Philippi circa annum Domini 1037. *Leo Papa in Franciam venit qui Remis multorum adunavit concilium episcoporum & abbatum, in quo symoniacam hæresim quæ ferrè totam resperserat Galliam, anathematis sugillavit gladio, multos humilians quos ea pestis extulerat, & sanctorum patrum statuta quæ propemodum apud Gallos abolita fuerant reformans*. Glaber hist. lib. 5. cap. 5. de extirpatione simoniaca. *dignoscens igitur idem Henricus per vniversam Galliam atque Germaniam simoniacæ Phylargiriæ grassari cupiditatem, coadunari fecit ex omni imperio suo tam archipræsules quàm cæteros pontifices, & tale eis intulit colloquium*, &c. vbi dicitur, graviter reprehensis pontificibus à Rege ob hoc spiritale latrocinium, quid responderent non habuisse, quia pertimescebant ob hanc culpam carere propriis sedibus. mox addit. *Cernentes quoque episcopi gravi sese invectione irretitos, misericordiæ*

operam implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis pertulit verbum. Ite, inquiens, & quod illicitè accepistis, benè disponere satagite, ac pro anima patris mei qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentiùs intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam huius facinoris à Deo possitis acquirere, &c.

Romana ecclesia laboravit, nec à gremio) non solus Ivo, sed plures alij coævi scriptores idem testati sunt. Glaber Rodulfus hist. lib. 5. cap. vlt. in colloquio Regis Henrici de symonia agentis. *Patet ergo manifestissimè quoniam propter hanc offensam venerunt super filios hominum diversæ clades, fames videlicet atque mortalitas, nec non & gladius. Omnes quippe gradus ecclesiastici à maximo Pontifice vsque ad hostiarium opprimuntur per suæ damnationis precium, ac iuxta vocem Dominicam, in cunctis grassatur spiritale latrocinium.* Et paullopost. *Et quoniam non solùm in Gallicanis episcopis hæc pessima pullulaverat nequitia, verum etiam multo ampliùs totam occupaverat Italiam: omnia quippe ministeria ecclesiastica eo tempore habebantur venalia, quasi in foro secularia mercimonia.* Et in fine capitis addit. *Ipso quoque in tempore Romana sedes, quæ universalis iure habetur in orbe terrarum, præfato morbo pestifero per viginti quinque annorum spatia miserrimè laboraverat. fuerat enim eidem sedi ordinatus quidam puer circiter annorum duodecim contra ius fasque, quem scilicet sola pecunia auri & argenti plus commendavit quàm ætas aut sanctitas. & quoniam infœlicem habuit introitum, infœliciorem persensit exitum.*

Patitur membris Iudam proditorem, ecclesia Nicolaum fornicatoris laudatorem) sic habent omnia vetera exemplaria quibus vsus sum. attamen Annal. eccles. scriptor hunc locum proferens addit asteriscum cum lacuna, hac forma. *Patitur in membris suis Iudam proditorem,* * . . . . . *ecclesia* Nicolaum *for. laud.* & ad oram additur, *Antiochena.* Sed generaliter dictum illud est ab auctore, nec ad solam Antiochenam pertinere Ivonis contemporanei scriptores subindicant, qui plures alias ecclesias Nicolaitana labe pollutas testantur. In synodo Romana sub Gregorio septimo anno M. LXXVIII. *Sententia anathematis data est in omnes symoniacos &*

Nicolaitas hæreticos, qui in erroris sui secta indurati. Petrus Damiani in epist. ad Rodulfum, vitalem, &c. *Nicolaitarum hæresis quæ vobis nobiscum laborantibus videbatur evulsa, repullulat. Deus vult probare constantiam suorum. Ecce qui prius Nicolaitarum & symoniacæ hæresis laqueis tenebantur, nunc ad perditionis suæ cumulum sunt etiam violato sacramento periuri. quod tamen in Mediolanensi ecclesia non est novum, quæ semper diversi dogmatis homines habuit, initio ab Auxentio atque Ambrosio inchoato.* Bertoldus ad annum Dom. M. xcv. loquens de Placentina synodo sub Vrbano secundo. *In hac quoque hæresis Nicolaitarum, id est, incontinentium subdiaconorum, diaconorum, & præcipue sacerdotum irretractabiliter damnata est, vt deinceps de officio se non intromittant qui in illa hæresi manere non formidant, nec populus eorum officia vllo modo recipiat, si ipsi Nicolaitæ contra hæc interdicta ministrare præsumant.* Abbas Vrspergensis in chro. sub An. Dom. M. cv. agens de Concilio generali celebrato in villa Regia quæ Northusum dicitur. *Nicolaitarum quoque fornicaria commixtio ibidem est ab omnibus abdicata.*

Ad epist. CXXXV.

Coacto rigore ecclesiastico) ita in omnibus v. c. quomodo etiam habet prima editio, nec opus est vt quis mutet legatque *coacti*.

Arma ei abstulimus) Iure enim Pontificio miles pœnitens armis cingi vetabatur, ca. admonere. cau 33 q. 2. nec vlterius illa ferre licebat, nisi consilio episcoporum pro defendenda iustitia, ca. falsas pœnitentias. de pœnit. dist. 5. In Synodo apud Wormaciam tempore Ludovici Imper. vt refert Hincmarus Remorum episcopus. *Quicumque propria vxore derelicta, vel sine culpa interfecta aliam duxerit vxorem, armis depositis publicam agat pœnitentiam, & si contumax fuerit comprehendatur a Comite, & ferro vinciatur.* Sigebertus in chro. *Ludovicus imperator a suis desertus ac proditus, & in potestatem filiorum redactus, episcoporum iudicio arma deposuit, & ad agendam pœnitentiam inclusus est.*

Digitized by Google

Ad epist. CXXXVI.

In omnibus adiutores) in vno v. c. post hæc verba relictum est interstitium aliquot linearum.

Ad epist. CXXXVIII.

Cum conniventia suffraganeorum) ita plures codices, in lib. S. Ger. *convenientia*, quæ varietas frequens aliis locis. Vide notas ad epist. 220.

Ad epist. CXLI.

Cuius odium iam per decennium tolero) Hinc notat Bar. tomo xii. Annal. hanc epistolam scriptam ab Ivone anno Christi 1104. Paschalis autem Papæ Pontificatu quinto.

Vel circuitu Trecas venire.) huius concilij celebrati à Richardo Albanensi commeminit auctor epist. 258.

Ad epist. CXLIIII.

Absolutionem Regis) de qua supra epist. 141. continuator Aymoini hist. Franc. lib. 5 cap. 50. refert Philippum postquàm à Papa anathematis vinculo obligatus fuit, tandem post plures annos sententiam timuisse, & ad terminum vitæ suæ propinquantem resipuisse; veniaque postulata dimisisse pellicem Bertradam ex qua genuerat Philippum & Florum, & Comitissam Tripolitanam. Hæc autem absolutio solemniter facta fuit Parisiis, vt habetur in fragmento prisci auctoris historiæ Francorum à Roberto ad mortem Philippi Regis. Nam postquam dixit fuisse illum excommunicatum a Cardinalibus Ioanne & Benedicto, quos Paschalis Papa in Gallias miserat, subiicit: *non post multum temporis idem Rex corde compunctus direxit quosdam suorum Romam, spondens Papæ pariturum sibi in quibuscunque iuberet, tantùm vt absolvi mereretur: qui direxit illi duos honestæ vitæ viros à latere suo, qui eum à*

Digitized by Google

vinculo anathematis solverent. illi Parisius Regem adeuntes, multa optimatum præsente frequentia fecerunt vt sibi iniunctum fuerat, in communione videlicet fidelium recipientes, eo tamen tenore, ne Bertradæ vlterius commisceretur, seu cum ea absque duobus boni testimonij viris colloqueretur. Susceperat autem iam ex ea Philippum, & quam Tancredus postmodum in coniugium sumpsit.

Cæterum postquam anathemate solutus fuit Philippus, sub finem curriculi vitæ monachalem habitum sumpsisse à nonnullis dicitur, tanquam præteritæ ætatis noxas ea specie aboliturus: quod etiam pellex Bertreda præstitit. Id enim apertè sonant verba Willielmi Malmesburiensis de gest. Reg. Angl. lib. 5. *Philippo intereà nulla mora insana temulentia satietatem fecit, nisi quòd extremo vitæ tactus morbo, monachicum apud Floriacum accepit habitum. Pulchriùs & fortunatiùs illa* (Comitissam Andegavensem paullo ante vocat) *quòd ætate & sanitate integra, nec specie rugata apud fontem Euraldi sanctimonialium appetiit velum. Nec multo post præsenti vitæ vale fecit: Deo forsitan providente, non posse delicata mulieris corpus religionis laboribus inservire.*

Rex clamitans inculcabat) ita suppletum est fide vett. codd. huc autem referri potest factum Regis Philippi Augusti in parili causa. Cum anno M. CC I. ille Ingeburgen vxorem suam in qualemcunque gratiam recepisset, & superductam Mariam ad tempus a se separasset: *convocatum est concilium Suessionis ob Octaviano & Ioanne de sancto Paulo presbytero Cardinali apostolicæ sedis legatis, cui interfuit Rex cum archiepiscopis, episcopis, & totius regni principibus: tractatumque fuit per XV. dies de matrimonio Ingeburgensis Reginæ confirmãdo vel separando. Post varias autem & multas disputationes iurisperitorum Rex longa mora tædio affectus, relictis ibi Cardinalibus & episcopis, cum Ingeburge vxore summo manè ipsis insalutatis recessit: mandans illis per nuncios suos, quod vxorem suam secum ducebat sicut suam, nec separari tunc ab ea volebat. Quo audito solutum est Concilium, stupefactis Cardinalibus & episcopis qui ad divortium faciendum convenerant. Et tunc Iohannes de S. Paulo cum nimia erubescentia penitus recessit. Octavianus autem in Francia re-*

Digitized by Google

mansit. & sic Philippus Rex hac vice manus Romanorum evasit. Hæc Rigordus in gestis xix. anni Philippi.

Ad epist. CXLVI.

Sed quia translationes episcoporum necessitate vrgente) Suprà fine epist. 144. rogat Paschalem Papam, vt Galonem episcopum de Belvacensi episcopatu transferri iubeat in Parisiensem. Canonum autem iure translationes episcoporum improbantur, nisi ex necessitate & manifesta communi vtilitate, vt sedes non mens mutetur; qua de re agitur in can. mutationes. ca. temporis qualitas. cau. 7. q. 1. & in decretalibus Gregorij lib. 1. tit. 7. de translatione episc. Innocentius tertius graviter reprehendit Cardinalem apostolicæ sedis legatum, quia motu proprio præsumpserat transferre Troianum episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam, vt est in cap. 3. nisi, de officio legati. Zonaras tomo tertio refert Agapetum Romanum Pontificem improbasse translationem episcopi factam sine causa a Iustiniano. Sic Eugenius tertius noluit confirmare translationem episcopi Guicmari Sicensis, qui electus fuerat a Friderico vt præesset ecclesiæ Magdeburgensi, vti retulit Otto Frinsig. lib. 2. cap. 8. vbi dicitur eas translationes debere præveniri multo ampliore concordia cleri & populi quàm alias electiones: & reprehenduntur nonnulli episcopi Germaniæ qui attendebant quod terreno Principi placuerat. Sed mortuo Eugenio Imperator ab Anastasio successore obtinuit facti sui ratihabitionem cum pallio, non sine quorundam scandalo, qui ne vnquam id fieret, immobiliter fixum Romanos tenere à proprio ipsorum ore audierant. vnde non solùm in secularibus sed & in ecclesiasticis negotiis disponendis auctoritas principis plurimùm crevit, vt scribit idem Otto dicti lib. 2. cap. 10 Paschalis quoque secundus Iordanem Mediolanensibus concessit, & Grossolanum vnde fuerat translatus, restituit, quia translatio videbatur in animarum & corporum damna conversa. author Abbas Vrspergensis in chron. ad ann. Dom. M.CXVI. exempla tamen episcoporum iam olim trans-

Digitized by Google

latorum habentur apud Socratem hist. eccles. lib. 7. cap. 36. Theodorum Balsamonem in interpretatione cap. 15. synodi Nicenæ, & Burchardum decretorum lib. 1. cap. vlt. ipsumque Ivonem in præfatione sui decreti, sive epist. 188. infrà. Huc referenda verba Anselmi Cantuariensis archiepiscopi. *Henrico suo Karissimo domino, gratia Dei Regi Anglorum & Duci Normannorum, Anselmus archiepiscopus fidele servitium cum orationibus. Mandavit mihi dignatio vestra per electum episcopum Wintoniensem, vt sibi scriberem, vtrum domnus Herveus episcopus Bancornensis posset constitui episcopus in ecclesia Luxoviensi. Hoc vtique facilè fieri non intelligo. Sicut enim nullus episcopus sacrari debet alicui ecclesiæ sine assensu & consilio archiepiscopi & aliorum episcoporum totius provinciæ: ita qui sacratus est episcopus, non potest constitui in alia provincia episcopus canonicè sine consilio & assensu archiepiscopi & episcoporum eiusdem provinciæ cum auctoritate apostolica: nec sine absolutione archiepiscopi & episcoporum provinciæ in qua sacratus est. Quæ absolutio fieri nequit sine magna & communi consideratione, & consilio eorum, sine quibus consecrari sicut dixi, non possit. Omnipotens Deus dirigat vos in hac & in aliis actionibus vestris. Amen.* Integram ex scripsi è priscis membranis, quia nondum typis evulgata fuerat.

Ad epist. CXLVI.

In ecclesia Luxoviensi) ea scriptura sibi constat in priscis membranis Ivonis, vt etiam epist. 153. 154. 157. ne quis fortasse putet fuisse culpam typographi, quòd iam in prima editione vbique legatur, *Luxoviensi*, pro quo hodie passim scribitur, *Lexoviensi*, ad differentiam monasterij *Luxovij*: quod quidem nonnulli putant olim appellatum fuisse *Lussedium*, ex duobus locis vetusti auctoris lib. 1. de vita S. Eligij Noviom. episcopi, cap. 21. apud Surium, qui (vt hoc obiter) tribuit illam Audoeno Rothomagensi præsuli, cognomine Dadoni: cum tamen ex cap. 8. & 12. colligi possit diversum auctorem extitisse. In aliis scriptoribus etiam illa vetus scriptura manet, vt apud Anselmum Cantuar. in epi-

ſtola ad Henricum. *vtrum poſſet conſtitui epiſcopus in ecclesia Luxovienſi* Petrus venerabilis Luxovienſem quoque epiſcopum vocat.

Ad epiſt. CLI.

Odonem olim fratrem, nunc verò hoſtem) hæc conquæſtio ſuper Odone confirmato à Gaufrido Belvacenſi epiſcopo, locum dat coniecturæ vt ille ſit quem Anſelmus Cantuarienſis in epiſt. nondum evulgata ad Gonheriũ ſcribit canonicos dicti beati Quintini Belv. voluiſſe removere à ſua prælatione, non quidem temerè, ſed ob multas rationes, & illi ſubſtituere hunc Gonherium quamvis invitum; quem propterea adhortatur ne contemplationi deditus velit refugere honorem. Gonherij alibi meminit Ivo, vt pariter Gaufridi Belvac. de quo conqueritur epiſt. 193. quia infringebat privilegia dicti monaſterij ſancti Quintini.

Ad epiſt. CLIII.

Ranulfus Dunelmenſis epiſcopus) quidam libri *Ranulphus*. Huiuſce perditiſſimi latronis mores improbos anglici hiſtorici vno conſenſu damnant, vt iuſtiſſima cauſa Ivo qui illum noverat, ſcribat epiſt. 154. qui de Rannulfo bona prædixerant, mutare debere laudem in vituperium. Willielmus Malmesburienſis paullo poſt initium lib 4. de geſtis Regum Anglorum, loquens de Willielmo ſecundo. *Quum defeciſſet* (ait) *quod daret, inops & exhauſtus ad rapinas convertit animum. Acceſſit avida menti fomes cupiditatum Ranulfus clericus, ex infimo genere hominum lingua & calliditate provectus ad ſummum. Is ſi quando edictum regium proceſſiſſet, vt nominatum tributum Anglia penderet, duplum adiiciebat, expilator divitum, exterminator pauperum, confiſcator alienarum hæreditatum. Invictus cauſidicus, & cum verbis tum rebus immodicus, iuxta in ſimplices vt in rebelles furens,* [a] *ſubinde cachinnantibus quibuſdam ac dicentibus, ſolum eſſe hominem, qui ſciret ſic agitare ingenium, nec aliorum curaret odium, dummodo*

[a] aliter legitur apud eũdem lib.

complacaret dominum. hoc autore sacri ecclesiarum honores mortuis pastoribus venum locati. Audita namque morte cuiuslibet episcopi vel abbatis, confestim clericus regis admittebatur, qui omnia inventa scripto excipere, omnesque in posterum reditus fisco regio inferret. Interea quaerebatur quis idoneus in loco defuncti substitueretur, non pro morum sed pro nummorum experimento: dabaturque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus. haec eò indigniora videbantur, quia tempore patris, post decessum episcopi vel abbatis omnes reditus integrè custodiebantur, substituendo pastori resignandi: eligebanturque persona religionis merito laudabiles. at verò pauculis annis intercedentibus omnia immutata. nullus dives nisi nummularius, nullus clericus, nisi causidicus, nullus presbyter nisi (ut verbo patrium latino utar) firmarius. Cuiuscumque conditionis homunculus, cuiuscumque criminis reus statim ut de lucro regis appellasset, audiebatur, ab ipsius latronis faucibus resolvebatur laqueus, si regale commodum promisisset, &c Idem initio lib. 5. scribit *occiso Willielmo, Henricum electum regem statim per Angliam edictum misisse, iniustitias à fratre & Ranulpho institutas prohibuisse, & ne quid gaudio abesset, Ranulphum nequitiarum facem tenebris ergastularibus inclusum fuisse.* Idem lib. 3. de gestis Pontif. Angl. inter caetera sic scribit. *Is est Ranulphus quondam regis Willielmi capellanus, ex quo ambiguum genere, lingua & calliditate provectus ad summum, & totius regni procurator effectus.* Et mox. *Quibus artibus fretus episcopatum Dunelmensem meruit. venit ergo Dunelmum, & primum quidem timidiùs se agebat, Sanctum verens offendere, qui fertur peccantium severus in primis correptor esse. Sed uno & altero delicto commisso nec vindicato, eò processit, ut reum si quando ad ecclesiam sancti confugeret, abstrahere non dubitaret, ausus scelus omnibus retrò annis inauditum.* Rogerus Hovedenus Annal. parte priore in Willielmo iuniore. *Rex Anglorum Willielmus iunior de Normannia rediit Angliam, & in Pentecosten Londonia curiam suam tenuit; ac Rannulfo, quem negociorum totius regni exactorem constituerat, Dunelmensem episcopatum dedit, quem Thomas Eboracensis archiepiscopus ibi*

3. de gestis Pōtif. Angl. subinde ridente rege ac dicente solum esse.

Digitized by Google

mox consecravit. Et paullopost addit. *multis Normannis diabolus in horribili specie se frequenter in sylvis ostendens, plura cum eis de rege & Ranulfo & quibusdam aliis locutus est. nec mirum. nam illorum tempore ferè omnis legum siluit iustitia, causisque iustitiæ subpositis, sola in principibus imperabat pecunia. Denique eadem tempestate nonnullis regiæ voluntati magis quàm iustitiæ obedientibus, Ranulfus contra ius ecclesiasticum, & sui gradus ordinem (presbyter enim erat) ad censum primitùs abbatias, dehinc episcopatus, quorum patres à vita discesserant, noviter accepit à rege, & in singulis annis persolvit ei non modicam summam pecuniæ. Cuius potentia tam vehemens extitit, & parvo tempore adeò crevit, vt placitatorem ac totius regni exactorem rex illum constitueret. Qui tanta potestate adepta, vbique locorum per Angliam ditiores ac locupletiores quosdam rerum terrarumque ablatione mulctauit: pauperiores autem gravi iniustoque tributo incessanter oppressit, multisque modis & ante episcopatum, & in episcopatu maiores & minores communiter afflixit. Et hoc vsque ad regis eiusdem obitum. nam eo die quo occisus periit, Cantuariensem archipræsulatum, Wintoriensem & Saresberiensem præsulatum in sua manu tenuit.* Idem historicus paullopost in vita Henrici primi. *Anno milleno centeno primo Dunelmensis episcopus Ranulfus Kal. febr. de custodia calliditate maxima evasit, mare transiit, Robertum comitem Normannorum adiit, eique suasit vt Angliam hostiliter adiret, &c.* Mattheus Paris in historia Henrici primi. T*enuit autem eo tempore Rex in custodia Ranulphum Dunelmensem episcopum, hominem perversum, & ad omne scelus paratum, quem frater eius Rex Willielmus episcopum fecerat Dunelmensem, & regni Anglorum subversorem. Qui cum Regi iam dicto nimium esset familiaris, constituerat eum Rex procuratorem suum in regno, vt euelleret & destrueret, raperet & disperderet, & omnia omnium bona ad fisci commodum comportaret. Sed mortuo rege iniquo, & Henrico coronato, de communi consilio gentis Anglorum, posuit eum Rex in vinculis, à quibus cum custodibus suis pecunia corruptis evasisset, transfretauit clàm in Normanniam, & sua exhortatione Ducem Robertũ commovit in Regem fratrem suum.*

Digitized by Google

Idē historicus dicit obiisse anno Domini M. C. XXXIII. Cæterum in manuscriptis epistolis Anselmi Cantuariensis archiepiscopi mentio fit Ranulfi episcopi à Rege Angliæ in episcopatum restituti, & postea variis facinoribus accusati apud Papam Paschalem secundum. quod putant referendum esse ad hunc Ranulfum. Verba hæc sunt ex interrogatis Anselmi. *Anselmus. Ranulfus de quo vestrum olim petij consilium, à rege restitutus est in episcopatum. Si ergo vobis placuerit, inquirite vitam eius ab episcopis nostris qui nunc ad vos venerunt, ac de eo archiepiscopo eius & mihi primati eius consulite. Paschalis. Rannulfi episcopi causam, quandoquidem iuxta præceptum nostrum in cathedram propriam restitutus est, indiscussam præterire non patimur. Eius enim facinora grauissima ad sedem apostolicam multorum sunt relatione perlata. Volumus igitur vt apud præsentiam vestram in episcoporum conventu, quæ de eo ad nos scripta sunt, pleniter pertractentur. Discussione habita, nisi se septima sui ordinis manu expurgare potuerit, mox cum litterarum nostrarum testimonio transmittatur ad nos. Si autem de conscientia sua trepidans ad examen nostrum pervenire noluerit, per experientiam vestram ab ecclesia quam occupat, expellatur; & in ea iuxta canonicas sanctiones episcopus subrogetur.*

Ad epist. CLIIII.

Vt prædictum Regem sanis consiliis informes, & leges ecclesiasticas) huius Comitis Mellentini, qui multum valebat gratia apud Regem Anglorum, Henricum primum, mentio fit à Willelmo Malmesburiensi lib. 5. de gestis Reg. Angl. cuius verba hæc sunt. *Rex Angliæ, Romanos prudentiam Normanorum mirari & prædicare coegit. Et vt nihil cumulatæ pompæ deesset, adolescentulos clarissimi generis, filios Comitis de Mellento, vt contra Cardinales de dialectica disputarent, subornavit; quorum tortilibus sophismatibus cùm pro vivacitate rationum obsisti nequirent; non puduit Cardinales confiteri, maiori occiduas plagas florere litterarum peritia, quàm ipsi audissent, vel putassent in patria. Itaque hæc collocutio hunc finem meruit, vt pronunciaret apostolicus, nihil Anglorum Re-*

Digitized by Google

gis caussa iustius, prudentia eminentius, facundia uberius. horum puerorum pater erat Comes de Mellento Robertus (ut dixi) filius Rogerij de Bellomonte. qui Pratellum coenobium Normannia construxit, homo antiqua simplicitatis & fidei, qui crebrò à VVillielmo primo invitatus, ut Angliam veniret largis ad voluntatem possessionibus munerandus, supersedit, pronuncians patrum suorum hareditatem se velle fovere, non transmarinas & indebitas possessiones vel appetere, vel invadere. hic duos filios habuit, Robertum istum, & Henricum. Henricus Comes VVarvvicensis dulcis, & quieti animi vir, congruo suis moribus studio vitam egit & clausit. alter astutior & pro moribus ad versutiam cordis, prater paternitatem hareditatem in Normannia, & ingentia pradia in Anglia, castellum quod matris sua frater Hugo filius Gualeranni tenuerat, Mellentum nomine, à rege Francia nundinatus est pecunia. Qui cum superiorum regum tempore spe sensim pullulante in gloriam procederet, huius atate summo provectu effloruit, habebatque eius consilium, quasi quis divinum consuluisset sacrarium. Iamque non immeritò assecutus astimabatur, quòd esset avi maturus ad consulendum, suasor concordia, dissuasor discordia, & prorsus ad quod intenderet, pro viribus eloquentia citissimus persuasor. Et paullopost addit. *in placitis propugnator iustitia, in guerris provisor victoria; dominum Regem ad severitatem legum custodiendam exacuens, ipse non eas sequens, sed proponens, expers in Regis perfidia, in cateros eius persecutor.* & longè post eodem lib. refert, Comitem de Mellento in causa fuisse, vt Henricus primus Anglorum Rex diu altercatus fuerit cum Paschali Papa super vsu investiturarum, *quia allegabat multùm regia maiestati diminui, si omittens morem antecessorum nō investiret electum per baculum & annulum.* extat in vetusto codice bibliothecæ S. Victoris Parif. Anselmi Cantuariensis episcopi epistola ad Ernulfum in eandem rem. *domnus Papa* (de Paschali secundo loquitur) *nuper mandavit Comiti de Mellento salutem & benedictionem suam, hac videlicet conditione, si libertati ecclesia voluerit favere, cui hactenus visus est resistere: sin autem, ab introitu ecclesia tantùm illum arcebat, sicut fecerat priùs de illo, & de aliis complicibus eius consi-*

Digitized by Google

liariis Regis; in litteris illis quarum exemplar misi vobis. sed quoniam idem Comes promisit mihi se conaturum vt Rex Papæ præceptis obediat, permisi ei introitum ecclesiæ à quo detinebatur. Idem Vuillielmus Malmesb. lib. 2. de gest. Pont. Angl. de eodem Henrico Rege loquens. *Ille qui sua prudentia consilio Mellentini Comitis Roberti iam in omnibus defæcatus maturuerat, consilia salutaria dignanter accepit.* Ivo meminit Roberti Mellentini Comitis epist. 45. & Melletensis epist. 285.

Ad aliam ecclesiam transeat, & velut quadam mœchatione) sic rectissimè in melioribus codicibus, pro quo in aliis, *quadam machinatione*, minus aptè. mœchationis enim nomine voluit intelligi bigamiam in hoc episcopo Ranulfo, qui duarum ecclesiarum episcopus fieri malis artibus nitebatur. A canonum veterum conditoribus ecclesia vel parochia appellatur vxor episcopi vel presbiteri, vt à Callixto Papa in ca. sicut. cau. 7. q. 1. & sponsa presbiteri in Remensi concilio relato ca. sicut vnaquæque. cau. 21. q. 3. vbi scribitur ecclesiā non posse dividi inter duos, quia est vxor & sponsa Christi, non scortum. Ivo etiam epist. 131. dicit adulterari sponsam & cubile sponsæ ascendi, de presbitero loquens qui suam repudiarat ecclesiam, & illam recuperare volebat vivente altero qui legitimè illi incardinatus erat, vel (vt habent quidam codices) incarnatus erat. Idem Callixtus concubitu ecclesiæ frui dicit, dicto ca. sicut. cau. 7. q. 1. Ivo de eodem Ranulfo agens epist. 153. *eliminetur* (inquit) *de luxoviensi ecclesia, vt digamia non admittatur.* Sed & affirmat neminem fieri episcopum duarum ecclesiarum epist. 66 Sicut plures ecclesiæ vni episcopo committi non posse scribunt Sozomenus hist. eccles. lib. 4. cap. 15. Ruffinus hist. lib 1. cap. 6. & Epiphanius hæresi 68. Apud Luithprandum Ticin. lib. 4. cap. 3. extat insignis locus de Manasse episcopo Arelatensi, qui abusus auctoritate & exēplo Petri apostoli & Marci evangelistæ, ab Hugone tunc temporis rege Italiæ suscepit episcopatum ecclesiæ Tridentinæ, Veronensis & Mantuanæ. Ex iusta autem causa vnus idemque episcopus potest habere duos episcopatus, vt ex Gregorio relatum in ca. relatio. &

Digitized by Google

ca. illud. cau. 21. q. 1.

Bona severunt) placet magis illa lectio aliquot manuscriptorum, quam altera, *bona senserunt*: etsi defendi potest. Bona enim serere dixit eo modo quo alij sermonem disseminare.

Vt leges frangant, sed distortores legum) prima editio obtruserat, *sed doctores legum*, quam lectionem cum mendosam videret esse Baronius, pro, distortores, substituit, *fractores*, vt videre est, tomo XII. Annal. vbi profert hunc locum. Restitui, *distortores*, secutus fidem & consensum priscarum membranarum. quod sincerum esse liquet.

Ad epist. CLVII.

Accepto pastorali baculo) de episcopali agi tota epistolæ series ostendit. Baculus autē inter symbola pontificiæ dignitatis recensetur. S. Bernardus Clar. in sermone de baptismo. *Sicut in exterioribus diversa sunt signa, varia sunt investitura secundum ea de quibus investimur. Verbi gratia, investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum & annulum simul. Sicut, inquam, in huiusmodi rebus est, sic & divisiones gratiarum diversis sunt tradita sacramentis.* Qui in libro sententiarum cap. v. dicit episcopum habere virgam in manu vt mites leniùs corripiat, baculum vt duros & improbos acriùs arguat, cumque necesse fuerit, anathematis sententia feriat. Priscus & innominatus autor vitæ S. Romani episcopi Rotomagensis. *fit itaque inter palatinos proceres de viro sancto communis assensio, qui omnes vnanimiter regi consulunt, ne grex Christi suo fraudetur desiderio, sed divina protinus ad effectum ducatur electio. quo Rex gratulatus consilio, convocatis tam episcopis quàm abbatibus baculum illi contulit pastoralem. Inthronizatur ergo pontificali apice &c.* Qui locus palam arguit antiquissimi iuris vsum quo Galliæ reges investiebant antistites sui regni. Nam ille Romanus claruit sub Ludovio & Clotilde circa annum DCXXIII. Extat memorabilis historia apud Glabrum Rodulphum lib. v. cap. 1. de Roberto Rege Francorum, cui abbas cu-

Digitized by Google

iisdam monasterij equum optimum dederat, vt sibi illius amicitiam conciliaret. Dumque præfatus abbas accersitus fuisset, ait ei. *depone baculum regiminis pastoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere gestari. Quem cum à se proiecisset, suscipiens illum Rex, imposuit dextera imaginis Salvatoris, vade inquiens abbati, & suscipe illum de manu omnipotentis Regis, nec sis vltra pro eo debitor alicuius mortalis, sed liberè vtere eo, vt decet culmen tanti nominis. at ipse gaudenter illum suscipiens, plurimis de tali facto alacritatem contulit, ac dehinc cum omni libertate viguit.* Vetus fragmentum historiæ à Roberto ad mortẽ Philippi, de Hildebrando & Henrico Imp. *Exigebat quoque idem papa ab eo dimitti dominationem omnium sui imperij ecclesiarum, ne cui baculum pastoralem donaret iuxta quod in antiquorum statutis continetur patrum. Quod ille facere renuit. hæc fuit iustior causa excommunicationis.* Vualtramus episcopus in tractatu de investituris. *Purè & integrè servanda est antiqua constitutio, ne pusilli Christi scandalizentur. nihil enim refert sive verbo, sive præcepto, sive baculo, sive alia re quam in manu tenuerit, investiat aut inthronizet Rex & imperator episcopum: quo die consecrationis veniens annulum & baculum ponit super altare, & in curam pastoralem singula accipit à stola & authoritate S. Petri. Sed congruum magis est, quòd per baculum, qui est temporalis & spiritualis, præcedens investitura per regem, in fundis & rebus ecclesiæ contra tyrannos & raptores quieta & pacifica reddit omnia.* Extat miranda historia apud Mattheum Paridem in vita Willielmi secundi, de Vlstano episcopo Wigornensi, qui ab adversariis impetitus, baculum seu virgam episcopalem noluit reddere, nisi tumulo regis Eodvardi, à quo vivente acceperat: quæquidem ibi affixa, nullius postea manu avelli potuit nisi ipsius Vlstani, tali miraculo Deo comprobante, iustissimè baculum episcopalem anteà illi concessum à rege fuisse. Innocentius papa tertius concedit patriarchæ Constantinopolitano vti baculo ad similitudinem aliorum pontificum in cap. cum venisset, de sac. vnct. quoquidem loco addit papam Romanum non vti baculo, tum propter historiam, tum propter mysticam

Digitized by Google

rationem. Ea autẽ ratio petenda est ex Othone Frisig. chron. lib. 3. cap. 15. Durando in rationali, & Iordano lib. de imperio & electione. Quamvis, vt obiter id notetur, dubitari possit an vbiquequaque verum sit quod ait ille Innocentius Pontificem Romanum non vti baculo. Etenim Luithprandus Ticinensis in fine lib. 6. de reb. per Europam gestis, refert quendam Benedictum papam, exauctoratum fuisse, sibique abstulisse pallium & ferulam pontificalem, & eam Leoni reddidisse; quam idem Leo fregit. Quod etiã confirmat Rhegino chron. lib. 2. his omnino verbis. *Leo apostolicus coadunata multorum episcoporum synodo, eundem Benedictum Romanæ sedis invasorem, iudicio omnium ab invaso gradu deposuit: & pontificale pallium quod sibi imposuerat, abscidit, ferulamque pastoralem manu eius arreptam, coram omnibus in frustra confregit, & ad preces Imperatoris, diaconatus ei tantùm gradu vti concessit.* Quibus locis ferulam idem significare quod baculum seu virgam, indubium est. Alibi pedum appellari videas. vt à prisco & anonymo auctore vitæ S. Ottonis episcopi Babebergensis & apostoli Pomeranorum, cap. 3 *per id tempus* (ait) *Imperatores ecclesiarum investituras conferebant, & quoties episcopus aliquis decessisset è vita, ecclesia cui præfuerat, pedum & annulum ad Imperatorem transmittebat, ab eius aula petens sibi dari episcopum. Itaque multi nobiles & præstantes viri, cognati & filij Principum, Imperatoris aulam sequebantur, capellanorum ei ministerium exhibentes, spe alicuius episcopatus obtinendi.* Et paullopost. loquens de Ottone Imperatore: *annulum episcopi, eius digito apposuit, pedum tradidit, & ita investitum legatis attribuit.* His coniungenda sunt quæ de virga pastorali notata ad epist. 8.

A Comite Normanorum) hunc locum interpretantur de Roberto qui devictus & in vincula coniectus fuit à fratre Henrico Anglorum rege, totaque Normannia simul subiugata, de quo Eadmerus in vita Anselmi Cantuar. & Wilhelmus Malmesbur. lib. 1 de gest. pontific. Anglor. vbi scribit illum fratris regnum sollicitavisse, & mentitum minùs habilem ad gubernandam rempublicam pro lenitate ingenij.

Ad epist.

Digitized by Google

Ad epist. CLVIII.

Quod est inter Constantiam filiam prædicti Regis & Comitem Trecassinum) Soluto hoc matrimonio, Hugo Tricassinus Comes aliam sibi vxorem sumpserat, quemadmodum colligi potest ex verbis Ivonis epist. 245 & hac de re ita scribit Andreas vetus auctor & ineditus in historia Francorum lib. 3. *Philippus defuncto tutore suo Balduino Comite suo, consilio Roberti Frisonis filiam Florentis Ducis Frisionum Bertam in vxorem, ex qua Ludovicum & filiam Constantiam genuit: quæ cum adulta esset, vsque ad nubiles annos nupsit Hugoni Trecassino Comiti, à quo posteà disiuncta propter consanguinitatem nupsit Boadmundo principi Barriensi viro magnanimo & strenuo, &c.* Eiusdem meminit Sugerius in vita Ludovici grossi, cuius verba quia depravata sunt in vulgata editione obiter hîc ex v. c. castigabuntur. *Boadmundi ad partes istas adventus causa fuit, vt nobilissimam domini Ludovici designati sororem Constantiam moribus facetam, persona elegantem, facie pulcherrimam matrimonio sibi copulari quibuscunque modis quæritaret. Tanta etenim & regni Francorum & domini Ludovici præconabatur strenuitas, vt ipsi etiam Sarraceni huius terrore copula terrerentur. Vacabat domina, Comitem Trecensem Hugonem procum aspernata, nec decentem sponsum iterata copula appetebat. Callebat princeps Antiochenus, & tum donis quàm promissis copiosus, dominam illam celeberrimè sibi copulari Carnoti, præsente rege & domino Ludovico, multis adstantibus archiepiscopis, episcopis & regni proceribus deuotè promeruit.*

Eorum instinctu moneo) ita melius ex v. c. quàm vt antea. *Dum ergo hæc voluntas ita fervens est eorum, moneo.*

Ad epist. CLIX.

In concilio Turonensi) Bertoldus in chro. adnotat ab Vrbano secundo hanc synodum celebratam anno M. XCVI.

Subreptum domino Papæ Vrbano) scitè S. Bernardus

Digitized by Google

Clar. in epist. 247. ad Eugenium Papam. *Interest quia, & in quo fallatur. Quantò vestra potestas & dignitas maior, tanto ea quæ vobis forte subreptio fit, non modò periculosior, sed & turpior est, præsertim in ecclesiasticis causis.* Idem epist. 178. ad Innocentium papam. *hoc solet habere præcipuum apostolica sedes, vt non pigeat revocare quod à se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. res plena æquitate & laude digna, vt de mendacio nemo lucretur, præsertim apud sanctam & summam sedem.*

Vrbano vt monasterium sancti Mauri) Petrus Diaconus in chronico Casin. lib. 4. cap. 18. hac de re agens. *Idem præterea pontifex pro negociis ecclesiasticis Gallias, vt supradiximus, ingressus in Turonensi Concilio vbi ipse præsidebat, monasterium sancti Mauri in Glannafolio* [a] *à Fossatensium monachorum abstractum tyrannide, pristinæ dignitati libertatique restituit, sub magistro tantùm Casinensis cœnobij perpetuo mansurum.* Hæc ille monachus Casinensis. vetus autem scriptor miraculorum beati Mauri levitæ & abbatis, cap. 3. commemorat edictum Ludouici Imper. quo statutum fuerat, vt rectores Fossatensis cœnobij semper curam agerent monasterij Glannafolij. Verba hæc sunt. *Rorigo denique venerabilis Comes, ne per succedentia tempora locus ipse habitatorũ fortasse negligentia à rectitudine regularis tramitis exorbitaret: præceptum Imperialis edicti à serenissimo Imperatore Ludovico ex sacro promeruit scripto, quatinus rectores Fossatensis monasterij semper providentiam de eodem loco habentes, instantiam sollicitudinis suæ tam loco quàm congregationi vigilanti cura in omnibus adhiberent, tales videlicet suæ congregationis eis magistros & præpositos ordinando fratres, quorum nutu & regimine cuncta illis perficienda & interiùs & exteriùs studiosè disponerentur. Quod qualiter tempore Ingelberti ablatum, ignique crematum fuerit, meliùs reticendum quàm proferendum putamus.*

[a] *Est in diœcesi Andegavensi.*

Ad epist. CLX.

Gemmeticensis monasterij) variant alij codices, in quibus est, *Gemetensis.* quod minùs aptè scribi vide-

Digitized by Google

tur, Vetustus auctor in vita S. Philiberti abbatis, Gemmeticum appellat, situm in pago Rothomagensi, & constructum ait sub Francorum Rege Clodoveo: sicque nuncupatum, quia instar gemmarum, multivario decore florum & arborum sit cõspicuum: vt etiam Thomas Walsingham in ypodigmate Neustriæ, quia velut gemmæ in annulo, sic rutilat situ loci & fructuum vbertate. Wilhelmus Gemeticensis cœnobita de ducibus Normannis lib. 1. cap. 6 aliam nominis rationem profert, quia pro suis offensis illuc gemũt qui in flammis vltricibus gemituri non erunt. Celeberrimum fuisse monasterium indicat quod scribit idem Thomas, nongentorum monachorum numero excrevisse. Et Wilhelmus plurimos episcopos, & nobiles laicos spretis sæcularibus pompis colla iugo ibi subegisse. Sed addit paganorum incursu postea per triginta annos, subversis domibus cubile ferarum fuisse.

Ad epist. CLXIII.

Illam administraret obedientiam) Anselmus Cantuar. in epist. ad Ernulphum. *propter tenendam aliquam potestatem quam dicimus obedientiam.*

Ad epist. CLXIIII.

In manu Romanæ ecclesiæ legati nullo cogente) Intelligit Brunonem Signinum episcopum de quo ad epist. 166. huius autem rei mentio fit à Goffrido vindocinensi abbate, teste oculato, cuius hæc est epistola ad Ivonem Carnot. episcopum, & S. Mariæ capitulum. *Hanc esse virtutem cognovimus viræ iustitiæ, amicum non debere iuvare mendacio, nec inimico in veritate deesse. de depositione domni Goffridi abbatis, & de promotione domni Mauricij qui contra nos dum iniustas exercüit inimicitias, & parum fructuosas sibi egit querelas, sicut vidimus & audivimus, veritatis testimonium perhibemus. vidimus itaque domnum Goffridum in presentia domni Brunonis Romanæ ecclesiæ tunc legati abbatiam suam relinquere, & domnum Mauricium in abbatem*

Digitized by Google

propria voce eligere, eumque electum & suis manibus deductum in locum, quem ante ipse tenuerat, collocare. hoc vidimus, coram Deo & hominibus testificamur palam ita factum fuisse. Sed si quid aliter actum est in occulto, confitemur nos prorsus ignorare. fieri enim potuit ut aliud lingua domnus Goffridus pronuntiaret, & aliud occultaret in pectore. Sed quicquid Blesis nobis præsentibus super hac causa factum extitit, in quantum cognoscere potuimus, domno Mauricio vt credimus, non obesset, si nihil aliud impediret.

Talibus motionibus imponere) ita meliores vett. codd. anteà *monitionibus*, qui error insidet plerisque membranis. Sunt etiam quæ habent, *nostris admonitionibus*. Motiones accipit, vt epist. 197. *mortifera commotio prodiit.* & epist. 236. *de qua tantus est motus.*

Ad epist. CLXV.

Samsoni Wigornensis ecclesiæ episcopo.) Willielmus Malmesbur. lib. 4 de gestis Pontif. Anglor. cap. de episcopis Wigornensibus. *Wlstano successit Samson, canonicus Baiocensis, non parua litteratura vir, nec contemnendæ facundiæ, antiquorum homo morum. Ipse liberaliter vesci, & aliis dapsiliter largiri. Innoxius ad monachos, nisi quòd eis Westberiam abstulit, vbi Wlstanus monachos posuerat, & privilegio sanctitatis suæ muniverat. Illud Sampson, diripuit nec multis post annis in eadem villa qua culpam commiserat, excessit.* Mattheus Paris in historia Anglorum in Willielmo secundo, circa annum Chr. 1097. *eodem anno* (ait) *Anselmus Cantuariensis archiepiscopus consecravit Sampsonem in episcopum Wigorniensem Londoniis, in ecclesia sancti Pauli die dominica, decimo septimo Kalendas Iulij.*

Ad epist. CLXVI.

Humbaldo eadem gratia Autissiodorensis) ad eundem scribit epist. 241. quo tamen loco quidam codex variat, & Gumbaldum appellat. vetus chronologia monachi Altissiodorẽsis ad annum Dom. 1096. *Autissiodorensem ecclesiam post Robertum rexit Humbaldus, qui can-*

Digitized by Google

dem ecclesiam multis beneficiis, & ornamentis intus & exterius decoravit, multiplicavit ædificiis, honoribus insignivit. Ecclesiam sanè beati Petri, sanctique Eusebij canonicorum regularium esse constituit. vita verò tam honesta fuit ac sobria vt ex quo episcopus factus est, sese à carnibus abstineret, leguminis ei comestio sufficeret, nec vinum nisi parùm biberet. Qui tandem Ierosolymam profectus, inter redeundum navi periclitante submersus expirauit in fluctibus. Et ad annum 1114. notat cœnobium Pontiniacense fundatum esse sub Vmbaldo venerabili episcopo tunc Antissiodoro præsidente.

Bruno Signinus episcopus apostolica legatione) hunc pariter papæ legatum in Galliis fuisse confirmat epistola mox sequente. Eiusdem meminit Sugerius lib. de vita Ludovici crassi Regis, vbi depravatum est nomen, cum *Brusoniganus* mendosè cusum fuit. Sed fide veterum codicum restituendus est locus hoc modo. *Astitit etiam ibidem Romanæ sedis apostolicæ legatus dominus Bruno Signinus episcopus à domino Paschali Papa ad invitandam & confortandam sancti sepulchri viam dominum Boamundum comitatus, vnde plenum & celebre Pictavis tenuit concilium, cui & nos interfuimus.* Abbas Vrspergensis in Chro. ad annum Dom. M. C. XVI. *Bruno autem Signinus episcopus altiùs exorsus est.* Goffridus Vindocinensis abbas in epist. ad Ivonem Carnot. episc. relata supra ad epist. 164. eiusdem meminit.

Simplicitate vel duplicitate sua subterfugeret) anteà cusum fuerat, *vel calliditate sua:* quæ scriptura etiam extat in plerisque membranis, nec mutassem nisi priscus codex Nic. Fabri monuisset. habet enim scriptum, *duplicitate*; quo verbo pati significatu solet vti variis locis, vt dubium non sit, illud, *calliditate*, è quadam glosa in cæteros libros irrepsisse. Sunt tamen alij vetusti libri à quibus absunt vtraque verba, *calliditate*, &, *duplicitate*, sed imperfecto sensu. Exempla autem quibus castigatio confirmari & illustrari debet, hæc sunt. nempe epist. 63 duplicium ineptias vocat; & epist. 133. duplicitatem falsorum fratrum. vt epist. 164. perturbatorum duplicitatem. Item epist. 199. opponit palliatam duplicitatem veritati simplici. Item epist. 200. de-

Digitized by Google

ſiderat rugam duplicitatis eccleſiæ reduci ad ſimplicitatem. Denique epiſt. 245. duplicitatem & mollitiem vitiorum dicit. Fulbertus Carnotenſis epiſcopus epiſt. 7. ad Leoterium Senonenſem archiepiſcop. *Tendẽdum ad portũ cœleſtis patriæ. Noli ergo tute ipſi tibi bithalaſſum dubietatis ac duplicitatis in corde tuo miſcere. Simplex eſt enim via domini: & qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* Vrbanus Papa ſec. in ca. 46. excommunicatorum. cau. 23. q. 5. *pœnitentiam eis indicito congruentem, qua divinæ ſimplicitatis oculos adverſus ſe complacare valeant, ſi forte quid duplicitatis pro humana fragilitate in eodem flagitio incurrerint.* S. Bernardus ſerm. 82. in Cantica. *Sed perſeverat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis ſimplicitas, vt de collatione confuſio augeatur.* Ioannes Salesberienſis Policratici, ſeu de nugis Curial. lib. 6. cap. 24. *aſſerit enim in Romana eccleſia quandam duplicitatis eſſe radicem, & fomentum avaritiæ, quæ caput eſt omnium malorum.* Vetuſtus autor in libro de vnitate eccleſiæ conſervanda. *Chriſtus exhibuit ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam, nec per duplicitatem rugam: quia & per iuſtitiam eſt munda, & per ſimplicem intentionem terſa.*

Ad epiſt. CLXVIII.

Militi in beneficium) eodem ſenſu id verbi accipit epiſt. 71. 143 168. & 208.

Quia alodium erat) vox feudalis, qua inter cæteros ſæpe vtitur Goffridus abbas Vind. vt in epiſt. ad Paſchalem Papam. *Anteceſſores monaſterium fundaverunt, & beato Petro in patrimonium & alodium proprium cum rebus ad ipſum pertinentibus obtulerunt.* Itaque ſe appellat alodiarium eccleſiæ Romanæ, in epiſt. ad Girardum. *Domno Girardo laudabilis vitæ epiſcopo, ſanctæ Romanæ ſedis legato, frater Goffridus eiuſdem ſedis alodiarius & ſervus.* Item in epiſt. ad Cononem. *Cononi vitæ laudabilis epiſcopo ſanctæ apoſtolicæ ſedis legato, frater Goffridus eiuſdem ſedis alodiarius & ſervus dilectionem, & totius dilectionis ſervitium. Vindocinenſe monaſterium, alodium beati Petri & patrimonium quid libertatis vel

immunitatis seu dignitatis nunc vsque habuerit, & vsque in finem seculi Deo patrocinante habebit.

Iudicatumque est, quia hac causa sine monomachia terminari non poterat) observa iudicio episcoporum visum fuisse, litem militum debere terminari singulari certamine. Attamē legibus ecclesiasticis iam tunc temporis illud potius prohiberi quàm iuberi dicit epist. 280. Ideò epist. 247. reprehendit ecclesiam Aurelianensem quæ suo iudicio constituerat diem peragendæ monomachiæ inter duos milites altercātes. Hæc olim vocabatur Dei iudicium, vt in Bojariorum lege, tit. 2. de Ducibus: & Longobardorum tit. 2. de scandalo. Luithprandus Rex in suo edicto tit. de monomachia, dicebat se non posse vetare istam impiam legem propter consuetudinem suæ gentis. De qua nihil amplius dici licet, cum alij plures in hoc argumento laboraverint. Tantùm adiiciantur duo testimonia auctorum sæculi Ivoniani nondum in lucem editorum, ex quibus colligi potest, etiam inter clericos & monachos, eiusmodi singularem pugnam in vsu fuisse. Goffridus Vindoc. abbas in epist. ad Petrum Sanctonensium episcopum. *Audivimus dilectissime pater, Rainaldum Chesnellum clericum vestrum cum domno Guillelmo monacho nostro duellum cœpisse, nullum tamen ex sua parte vel ex parte monachi testem habuisse. Quod quia sæculi leges nulla ratione fieri permittunt, & sacri canones omninò ne fiat interdicunt, humiliter vos rogamus vt quod in episcopatu vestro ab ecclesiasticis viris contra ecclesiasticas regulas præsumptum dinoscitur, vestra auctoritate irritum fiat & corrigatur, ne forte perversa consuetudine prævaleat hominum iniquitas canonicæ æquitati, & sic, quod absit, subdatur veritas falsitati. Si verò Rainaldus vester claves sanctæ ecclesiæ agitare, & Romanorum decreta pontificum, quæ inter ecclesiasticos viros monomachiam penitus inibent, adnullare conatur, contra eius inflatos conatus humilitatem Romanæ ecclesiæ quæ inflata crepare, & superba premere novit, appellamus.* Vetus historia canonici Laudunensis de quodam Anselmo Beesso religioso cui thesaurus ecclesiæ Laudunensis servandus tradebatur. *Non exiguam partem* (inquit) *furtim discerpens, aurifici cuidam ven-*

Digitized by Google

dendi causa tradidit, prius ab eo accepta fidei sponsione quòd nulli se huius rei fuisse auctorem propalaret. Sed cum idem artifex aurum illud sive lapides Suessionis venderet: nutu Dei canonici Laudunenses supervenientes, auri sculpturas recognoverunt: & statim querimonia facta prafatum aurificem à iudice comprehendi fecerunt. Ille comprehensus atque perterritus, ab Anselmo sibi ea tradita fuisse confessus est. Vnde Laudunum reductus, & contra Anselmum hac negantem duelli certamine congressus, protinus superatus & victus est, forsitan, vt multi putarunt, pro fidei violata reatu, quia promiserat eidem Anselmo, quòd eum non detegeret. Pro hac ergo victoria Anselmus nimis elatus, quia sibi conscius erat & se furtum fecisse, & tamen adversarium superasse, multamque laudem ab hominibus qui se innocentem esse clamabant, adquisiisse: ad maiora securus perpetranda provocatur, plurimisque terris ac vineis ditatur.

Vide tractatum Agobardi antiqui Lugdunensis Archiepiscopi ad Ludovicum Imp. quo invehitur in monomachiam, dicitque inde contigisse multos iudiciorum perversos eventus.

Ad epist. CLXXI.

Et basilei id est, fundamentum populi) sumpsit ex Isidoro Origin. lib. 9. cap. 3. Nicolaus Papa I Carolo Regi. *Nisi enim vos qui in regali sublimitate positi estis, tanquam ingentis fabrica bases vestro sudore mundum quodammodo portassetis, nequaquam Graco sermone βασιλέων vocabula sortiremini.* Hanc etiam vulgarem opinionem sequitur Nic. Cusanus de conc. cath. lib. 3. cap. 4.

Non sunt à nobis graviter exasperandi: sed vbi sacerdotum admonitionibus non adquieverint) locus observatione dignissimus: quam in sententiam pulchrè Leodienses in epistola scripta circa annum Dom M. CVII. adversus Paschalem secundum Papam. *Igitur ex verbis istorum & sanctorum patrum, consulant sibi episcopi regibus & imperatoribus obnoxij ex eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id est eorum beneficiis eos interficiant. Si quis denique respectu sancti spiritus vetus & novum testamentum, gestaque revoluerit, patenter inveniet, quòd aut minimè aut difficile possunt reges & imperatores excommu-*

Digitized by Google

nicari, secundum etymologiam nominum illorum, & iuxta determinationem excommunicationis & adhuc sub iudice lis est. Admoneri quidem possunt, increpari, argui à timoratis & discretis viris: quia quos Christus in terris Rex regum vice sua constituit, damnandos & salvandos suo iudicio reliquit. Hildebertus Cenom. episc. in epist. *Verùm apud serenissimum Regem opus est exhortatione potiùs quàm increpatione, consilio quàm præcepto, doctrina quàm virga. his ille conveniendus fuit, his reverenter instruendus, ne sagittas suas in sene compleret sacerdote: ne sanctiones canonicas evacuaret, ne persequeretur cineres ecclesiæ iam sepultæ: cineres in quibus ego panem doloris manduco, in quibus bibo calicem luctus. De quibus eripi & evadere, de morte ad vitam transire est. Inter has tamen angustias, nunquam de me sic ira triumphat, vt alicui super Christo Domini clamorem deponere vellem: seu pacem ipsius in manu forti & brachio ecclesiæ adipisci. suspecta est pax ad quam non amore, sed vi sublimes veniunt potestates. ea facilè rescinditur, & fiunt aliquando novissima illius peiora prioribus. alia est via qua compendiosiùs ad eam Christo ducente pertinguam: iactabo cogitatum meum in domino, & ipse dabit petitiones cordis mei. Ipse est in cius manu corda Regum cærea sunt. Quocunque sibi placet, eò solus inclinat, alterat in quam vult formam. Si invenero gratiam in oculis eius, gratiam Regis vel facilè consequar, vel vtiliter amittam.*

Ad epist. CLXXII.

Dicebat se priùs esse revestiendum) probabile est Vindocinensis abbatis appellatione subintelligi Goffridum, qui tales querelas, licet in diversa facti specie, solet ingravare in manuscripto exemplari. Nam epist. ad hunc ipsum Ivonem, conquestus de clericis Carnotensibus, addit. *Cum de re nostra à nobis diu & iustè possessa & iniustè ablata, secundum sacros canones investiti fuerimus, si posteà de nobis conqueruntur, quod iustus iudex, quod divina lex faciendum iudicaverit, non recusamus.* Idem in epist. ad Rannulfum Sanctonensem episcopum, ait se terminum iudicio præfixum nolle suscipere, nisi priùs ex integro investitus fuerit. Quæ am-

Digitized by Google

plioribus verbis repetit in epist. ad G. episcopum. *Si quis dicit non ad iudicium causæ, sed ad iudicium investituræ expoliatum posse vel debere vocari, claves sanctæ ecclesiæ agitare, & leges catholicæ & apostolicæ sedis violare conatur, quibus prohibitum est, ne quilibet expoliatus vocetur ad iudicium, sive in aliquo iudicetur, quoniam inane esset & vacuum eum ad iudicium vocari qui in nullo iudicari conceditur.* Et paullopost testatur papam Vrbanum in Arvernensi concilio super hoc definitam & ab omnibus qui aderant episcopis & abbatibus laudatam dedisse sententiam: vt cuicunque sine vocatione & iudicio expoliarētur, etiam sine vocatione & iudicio investirentur. Et alia consequente epistola refutat eundem episcopum qui sua expositione magis præbebat occasionem expoliandi vestitos, quàm investiendi expoliatos. S. Bernardus epist. 45. Ad Ludovicum Regem de Parisiensi episcopo loquens. *Idem episcopus per manum omnium religiosorum se ad iustitiam offert: si tamen priùs (quodquidem eadem ipsa iustitia videtur exigere) res ei suæ ablatæ restituantur.* Apud Ivonem decreti parte quarta, referuntur decreta Zepherini, Felicis, Eusebij in eandem sententiam. Quibus adiungendi canones collecti à Gratiano sub cau. 3. q. 1. & capitula in decretalibus Gregorij sub tit. de restit. spoliator. Qua parte memorabile est quod scribit vetustus auctor in lib. de conser. vnit. eccles. vbi agit de causa Henrici quarti Imperatoris, quem episcopi Saxoniæ & defensores Hildebrandi papæ, de regno Saxonico expulerant: deque celebrato posteà conventu, vt ea concertatio libris non gladiis conficeretur. Refert enim postulatum fuisse vt imperatori saltem concederetur vti eo iure, quo concessum erat vti vel infimæ in ecclesia personæ. tum palam lectum fuisse capitulum ex decretis Romanorum Pontificum, quòd nemo expoliatus possit accusari, & iudicari & excommunicari, antequàm omnia sibi ablata ex integro restituantur. Addit omnes adversæ partis episcopos ita fuisse confusos, vt non haberent quid ad hæc responderent, manente apud ecclesiam Dei victoria.

Digitized by Google

Ad epist. CLXXIII.

Postquam crucem acceperat) Vox, *crucem*, addita est fide veterum codicum, quæ anteà deerat, truncata verborum sententia. Nempe in Hierosolimitana expeditione illius sæculi iniunctum fuerat, vt vivificæ crucis salutare signum vestibus imprimerent, & in humeris illius sibi portarent memoriam, cui ad nostram redemptionem properanti factus est principatus eius super humerum eius. De quo etiam illud Isaiæ. Levabit dominus signum in nationibus, &c. vt dicit Gulielmus Tyrius de bello sacro lib. 1. cap. 16. Petrus Diaconus chro. Casin. lib. 4 cap. 11. ait signum sanctæ crucis super scapulam dextram impressisse vestibus. Carni etiam id est fronti impresserunt. Bertoldus in chro. ad annum M. XCVI. de Vrbano secundo loquens. *Omnes quoque qui se ad hoc iter devoverunt, signo crucis seipsos in vestibus notare fecit; quod etiam signum in ipsa carne notatum apparuit: unde & à quàmpluribus Dei ordinatione & inspiratione ipsum iter incœptum fuisse credebatur.* Robertus monachus lib. 2. *Cumque requireret quod signum gestarent peregrinationis, didicit quòd aut in fronte, aut in scapulis dextris signum ferebant sanctæ crucis.* Neubrigensis hist. Anglor. lib. 3. cap. 22. Characterem dominicum accipere dicit, & signum Domini, & signum Regis Regum. Ideò crucifer exercitus dicitur Abbati Vrspergensi in chron.

Recredita redemptio) sic omnes codices, vt epist. 275. *quod libenter reddet aut recredet Comitem Avernensem.* Goffridus Vindoc. in epist. *si caperentur, reddi aut recredi faciebat.*

Dominum suum diffiduciasset) ita planè vetusta exemplaria, pro quo anteà typographus ediderat *diffiduasset*. Alij auctores *diffidare* dicunt. Sed etiam altera dictio recta est, qua iam vsus ipsemet Ivo epist. 22. ad Philippum regem, *me diffiduciastis.* Mattheus Paris in prologo hist. Anglor. *ipsum a regni solio depulit diffiduciatum.* Abbas Vrspergensis in constitutione Frederici I. *sancimus etiam vt quicumque alij damnum facere aut*

lædere ipsum intendat, tribus ad minus antè diebus per certum nuncium suum diffiducient eum. Quòd si læsus diffiduciatum se fuisse negare voluerit. Alibi Ivo dicit fiducias præbere Regi, & absolvere à fiduciis & sacramento Regi factis epist. 71. Robertus monachus de bello Hierosolym. lib. 2. *Hanc illi fiduciam iuravit, & Imperator adquievit.* Est autem qui scribit, *diffiduciare*, barbaram esse dictionem præ altera, *diffidare*. Sed si à fide deduci potuit, *diffidare*, eadem ratione licere debuit à fiducia dici *diffiduciare*.

Diffiduciasset, & prædam eius prior cœpisset) huc spectat querela Cusani lib. de concordia cath. cap. 31. *hodie videmus* (ait) *aut confusionem maximam in ordine iudiciario, aut penitùs nullam iustitiam: honor honore distinguitur à iure. Et occupare etiam maxima dominia nobiles licitè se posse dicunt, vbi possessorem nihil iuris habuisse neque habere concedunt. per vilissimum diffidationum modum honorem salvari putant, & vi post ipsam intimatam diffidationem, ex quacumque conficta aut nulla causa qualitercumque rapta palàm aut occultè, licitè credunt possideri, etiamsi bona ecclesiæ aut clericorum forent, O præsumpta audacia, contra omnes leges & iura, ô iniquissimum iudicium distinguens honestum à iusto, affirmans iniustum honore possideri.* Et cap. 34. consulit statui legem ne vlli liceat ex quacunque causa alterius bona occupare, aut damna inferre per diffidationes: sed omnia fieri iudicum auctoritate, qui etiam repressaglias concedere possint contra contumacem.

Et ad forisfaciendum) ea constans scriptura in manuscriptis. Vrbanus Papa sec. in diplomate privilegij concessi Petro abbati cœnobij Cavensis: *vt & de ipsis hominibus liberam curiam & forisfacturas omnes sine vllo baiulo vel ministro habeatis.* Idem. *Si aliquis forisfactum fecerit per quod ipsa ad munus reipublicæ de iure possent applicari.* Mattheus Paris in Henrico primo. *Si quis Baronum vel hominum meorum forisfecerit, non dabit vadium in misericordia pecuniæ suæ, sicut faciebat tempore patris vel fratris mei, sed secundum forisfacturæ modum.* Anselmus Cantuar. in epist. ad Henricum Reg. *audio quòd vestra excellentia vindictam exercet super presbyteres Angliæ, &*

Digitized by Google

forisfacturam exigit ab eis quia non servaverunt praeceptum concilij. aliis locis forifacere scribitur, vt apud Dodechinum abbatem in appendice ad chron. Maria. Sc. *pradia iudicio proscriptorum à Rege, si iustè forifactoribus abiudicata fuerint.* alibi etiam forefacere & forefactorem dici videas. Rigordus lib. 5. de gestis Philippi Aug. *& forefacta qua propriè nostra sunt, ibi scribentur.* Idem paullopost. *vt audiant forefacta bailliverum nostrorum.* Guillielmus Nangiacus lib. de gest. Philippi. *& ab ipsis Burgensibus quicquid anteà clericis forefecerant, fecit ipsis celeriter emendari.*

Veridicis assertionibus) ita v. c. malè anteà *assensionibus.*

Falsificare) sic omnes v. c. pro falsas ostendere.

Dicentes novam esse institutionem de tuitione ecclesiastica impendenda rebus militum Hierosolymam proficiscentium.) Novam appellat, quia eo sæculo cœperat in vsu esse auctore Papa Vrbano secundo, cuius hæc sunt verba in concione habita in concilio Claromontensi apud Willelmum Tyrium de bel. sac. lib. 1. cap. 15. *Interim verò eos qui ardore fidei ad expugnandos eos laborem istum assumpserint sub ecclesia defensione, & beatorum Petri & Pauli protectione, tanquam vera obedientia filios recipimus, & ab vniversis inquietationibus tam in rebus alienis quàm in propriis statuimus manere securos, Si verò quispiam molestare eos ausu temerario prasumpserit, per episcopum loci excommunicatione feriatur, & tamdiu sententia ab omnibus observetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè satisfiat. Episcopi verò & presbyteri qui talibus forsitan non resisterint, officij suspensione mulctentur, donec misericordiam sedis apostolica obtineant.* Est etiam hic canon eiusdem Vrbani in eodem concilio. *Placuit omnia bona eorum qui Hierosolymas pergunt, semper & vbique salva esse in pace & tregua, quosque redierint.* Idem postea factum a Gregorio Papa apud Gul. Neubrigensem hist. Angl. lib. 3. cap. 20. *Bona quoque ex quo crucem acceperint, cum suis famulis sub sancta Romana ecclesia, necnon archiepiscoporũ & episcoporum atque aliorum pralatorum ecclesia protectione consistant, & nullam de his qua in susceptione crucis quietè possederunt, donec de ipso*

Digitized by Google

rum reditu vel obitu certissimè cognoscatur, sustineant quæstionem: sed bona eorum integra interim maneant & quieta. Idem verò Tyrius testatur dicti libri 1. cap. 16. plerosque Hierosolymam tunc temporis petiisse, vt suos creditores, quibus multorum debitorum pondere tenebantur obligati, declinantes eluderent.

Ad casamenta eorum) hæc vox etiam extat infrà epist. 284. S. Bernardus epist. 39. ad principem Theobaldum. *Nostrum quoque ac vestrum pariter episcopum id est Lingonensem abundantiori vt decet honore suscipiatis, & de casamento quod tenetis, homagium quod debetis reverenter ei & humiliter offeratis.*) Pro beneficio seu feudo sumi indicat locus Fulberti episcopi in epistola de forma fidelitatis apud Ivonem decretorum parte 12. cap. 76. vbi postquam exposuit ea sex quorum semper meminisse debet qui domino suo fidelitatem iurat, addit. *vt fidelis hæc nocumenta caveat iustum est. sed non ideò casamentum meretur. Non enim sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonum est. Restat ergo vt in eisdem sex supradictis consilium & auxilium domino suo fideliter præstet, si beneficio dignus videri vult, & salvus esse de fidelitate quam iurat. Dominus quoque fideli suo in his omnibus vicem reddere debet.* Vbi scripsi, *casamentum*, pro quo vulgata editio habet, *cassamentum*, & in ora, additum est, *causamentum*, sed vtraque vox corrupta. De casatis quædam notantur ad epist. 28.

Ad epist. CLXXVI.

A Concilio Trecensi) Bar. An. to. 12. ad ann. Ch. 1107. pontificatus Paschalis secundi octavum, diversum facit hoc Concilium ab illo cuius mentio fit ab Ivone epist. 258. quodoquidem anteà fuerat celebratum per Richardum Cardinalem in Gallia legatum. Vult enim concilium cuius mentio fit hac epist. 176. tertio à superiore anno celebratum per ipsum Paschalem. Sugerius in vita Ludovici Crassi, testatur Paschalem venisse Trecas, & celebrasse concilium vniversale. Chronologia monachi Altisiod. anno 1107. *Paschalis papa cōcilium celebravit apud Trecas.* Abbas Vrspergensis in

Digitized by Google

chro. ad ann. Dom. M. C. VII. huius meminit, dicitque Paschalem circa ascensionem non modicum apud Trecas habuisse concilium: vbi inter multa quæ pro tempore & necessitate corrigenda correxit, sententiā promulgavit iúxta prædecessorum suorum decreta, de libera pastorum electione, & de coercenda laicorum præsumptione in ecclesiasticas dignitates. addit Imperatorem Henricum misisse legatos ad papam pro causa investiturarum.

Quàm onus episcopi hoc tempore subiturum) scilicet propter gravissimam rerum publicarum perturbationem. Quare ipsemet Ivo expertus quantum tunc temporis esset periculum prælatorum (vt ait epist. 13. & 33.) sæpe optavit exonerari sarcina pastorali plena amaritudinis fastidiosæ, quemadmodum indicant verba epist. 17. & 25. hac causa Hilgotus episcopus Suessionensis episcopatui renunciasse dicitur epist. 88. Eodem tempore Fulco Belvacensis episcopus Romam profectus fuit vt episcopalibus infulis exueretur, de quo ad epist. 30.

Ad epist. CLXXX.

Vos ita esse obligatum) ita omnes v. c. anteà *obligatos*. Sed illius locutionis multa exempla in hoc scriptore, vt epist. 8.30.75.86.95.134.124.209.

Ad epist. CLXXXVI.

Provt possumus temperamus) cudi debuit, *ad tempus provt possumus temperamus*, vt habent v.c. Th. & Lois. itemque editio Ivonis in decreto.

Communicant excommunicatis, sive illos qui communicant cum eis qui) hæ novem dictiones nunc primū insertæ sunt fide & consensu plurium membranarum, & confirmantur lectione Ivonis superiore loco. Bertoldus autem in chronico ad annum 1089. adnotat Papam Vrbanum hanc sententiam à prædecessore suo Gregorio promulgatam confirmasse adversus Guibertum antipapam Henricum Imperatorem & cæteros illius partis. Idem ad annum 1094. adnotat magnam

fuisse difficultatem in devitatione excommunicatorũ, si non (inquit) Papa Vrbanus sententiam quodammodo temperasset, & multos more sui prædecessoris Gregorij de excommunicatione seclusisset. Denique ad annum M. C. *Iam multum penè vbique sententia excommunicationis cœpit tepescere, vt etiam quidam religiosi qui vsque ad hoc tempus in illa causa erant ferventissimi, à catholicis discederent, & inter excommunicatos promoveri non timerent.* Itaque hac ratione motus Sigebertus Gẽblacensis monachus de abusu mutuarum excommunicationum qui illo sæculo invaluerat inter dictũ Gregorium, Vrbanum, & Guibertum, & vtrorumque fautores, sic scripsit ad annum 1088. *hinc in ecclesia scandala & in regno augescunt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum regnum & sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem aut ex causa aut ex persona praiudicio contemnit: dumque alter in alterum excommunicandi autoritate magis ex suo libitu, quàm ex iustitia respectu abutitur, authoritas illius qui dedit potestatem ligandi ac solvendi, omnino despicitur.* Quod igitur hac epistola Laurentius monachus monasterij Caritatis requirit consilium Ivonis de ratione vitandæ excommunicationis, probabile est referri debere ad causam Philippi Francorum Regis, qui adhuc innodatus erat vinculo censuræ pontificis Romani, de qua superius dictum est. Nam multi Galli vtriusque ordinis à communione illius se suspenderãt, eorumque qui illi communicabant. Quod facilè colligi potest ex verbis vetusti auctoris librorum de vnitate ecclesiæ conservanda adversus dictum Gregorium septimum. Qui licet Regis nomen non exprimat, non alius tamen intelligi potest quàm Philippus. *Notum est enim his qui experti sunt, pracipuè autem his qui divisionem ecclesia doluerunt, qualiter multi non solùm laicorum, sed episcoporum atque clericorum sive monachorum, habentes quidem zelum Dei, sed non secundùm scientiam (sicut ait apostolus) suspenderunt se ac segregaverunt à communione totius orbis ecclesiarum, quotquot communicant nostri temporis Regi Francorum, & Imperatori Romanorum, ipsique exigentes à nobis, non nos ab ipsis,*

verentur

verentur nobis communicare, vel in colloquio, vel in pacis osculo, vel in orationis studio. Vt verò existimentur inquisita ab illo monacho pertinere ad excommunicationem Regis, suadent etiam verba Ivonis, qui dicit tales disputationes non esse scripto commendandas, ne si divulgatæ in multorum manus incidant, plùs obsint indiscretis quàm prosint discretis.

Ad epist. CXC.

Domnum Radulfum) sic in omnibus Ivonis manuscriptis. Apud Sugerium lib. de vita Ludovici crassi, & continuatorem Aimoini hist. lib. 5. cap. 50. *Rodulphus* scribitur, & additur cum Ludovico Rege gravissimas incurrisse inimicitias, quòd absque huius assensu electus & inthronisatus fuerat sedi Remensi. Robertus de monte in chro. ad annum Dom. 1114. *In Remensi metropoli post Manassem illustrem virum, exturbato Gervasio Raaulphus successit, qui viridis cognomen habuit.* Lisiardus in vita S. Arnulphi Suessionensis, cap 36. meminit huiusce Rudolphi viridis Remorum archiepiscopi, vt etiam Nicolaus monachus in vita Godefridi Suessionensis episcopi, lib 3. cap. 24. Petrus quoque venerabilis ait eum fuisse thesaurarium ecclesiæ Remensis antequam episcopus fieret.

Per manum & sacramentum eam fidelitatem Regi faceret) vtrumque pariter coniunxit epist 182. *ipsi igitur quamvis mei homines essent & per manum & per sacramentum.* Adalgerus presbiter in cap. xi. synodi ecclesiæ Gallicanæ habitæ Durocortori Remorum sub Hugone & Roberto Francorũ Regibus. *Vt hoc factum sub specie honesti tegeretur, manus & sacramenta simul Carolo prabui.* In duplomate Ludovici crassi anni 1137. concesso Gaufrido Burdegalensi archiepiscopo & suffraganeis. *in episcoporum & abbatum suorum electionibus canonicam omnino concedimus libertatem, absque hominij, iuramenti seu fidei per manum data obligatione.* Nimirum manus erat simbolum ac testimonium maioris arctiorisque fidei. qua causa metropolitanus Turonensis archiepiscopus cum exigeret à maioris monasterij

Digitized by Google

abbate vt data dexterá confirmaret plenam obedientiam quam ore promiserat, abbasque repugnaret, Ivo rescripsit non esse maiorem obligationem manus quàm oris, epist. 234. Sed hac parte studiosi observent, auctoris sæculo gravissimam contentionem subortam fuisse inter imperatores, Reges, aliosque laicos super fidelitate præstanda à ministris ecclesiæ per manum, ipsoque hominio, cum tamen id longissimo vsu receptum esset. Nam vt vetera Principum iura in desuetudinem abirent, nonnulli subtiliores coeperunt inclamare, piaculare scelus esse, si sacerdotes in manibus laicorum fidelitatem promitterent; & rationes commenti fuerunt, quæ si validæ sint ac irrefragabiles, an verò coloratæ & fucatæ alij iudicabunt. In synodo Claromentensi sub Vrbano secundo can. 17. *ne episcopus vel sacerdos Regi vel alicui laico in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Sic enim referet Bar. ex v c. tomo xi. Annal. sub anno Christi 1095. Rogerius Hovedenus Analiū parte 1. anno 1099 *Vrbanus papa tertia hebdomada Pascha magnum concilium tenuit Roma, in quo excommunicavit omnes laicos investituras ecclesiarum dantes, & omnes easdem investituras de manibus laicorum accipientes, nec non omnes in officium sic dati honoris consecrantes. Excommunicavit etiam eos qui pro ecclesiasticis honoribus laicorum homines fiunt, dicens nimis execrabile videri, vt manus quæ in tantam eminentiam excreverunt, vt quod nulli angelorum concessum est, Deum cuncta creantem suo signaculo creent, & eundem pro salute totius mundi Dei patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel stultitiam detrudantur, vt ancillæ fiăt earum manuum quæ diebus ac noctibus obscenis contactibus inquinantur, sive rapinis ac iniustæ sanguinis effusioni addictæ maculantur. Et ab omnibus est acclamatum, fiat, fiat, & in his consummatum est concilium.* Sugerius lib. de vita Ludovici Regis agēs de controversia investiturarum inter Paschalem papam & imperatorem, postquam dixit Treverensem archiepiscopum nomine Henrici Imp. allegasse Papæ, inveterato iure præsules ecclesiarū post electionem annulo & virga investiri ab Imperatore, & illi fidelitatem & hominium facere, subiicit. *Super his ergo dominus Papa*

Digitized by Google

consultè oratoris episcopi Placentini voce respondit, ecclesiam precioso sanguine Iesu Christi redemptam & liberam constitutam, nullomodo ancillari oportere. Si ecclesia eo inconsulto prælatum eligere non possit, cassata Christi morte ei serviliter subiacere: Si virga & annulo investiatur, cum ad altaria eiusmodi pertineant, contra Deum ipsum vsurpare: Si sacratas dominico corpori & sanguini manus laici manibus gladio sanguinolentis obligando supponat, ordini suo & sacræ vnctioni derogare. quæquidem verba obiter castigata sunt fide veterum membranarum, quia in vulgata editione mendosa circunferuntur.

Volebant igitur nullum fieri Principi sæculari seu laico hominium ac iusiurandum fidelitatis in investitura beneficij. Cuius rei primus auctor dicitur Gregorius, & videtur illi tribuendum esse quod reperitur in antiquo manuscripto codice qui penes Aug. Thuanum. *Vt clericus à laico nunquam iustificetur, nec pro terra nec pro aliis rebus quas ab illo teneat, nec sibi hominatum faciat: sed omninò quæ ab eo tenet, sibi antequam vllam patiatur iniuriam, dimittat. Sin autem, gradum suum perdat.* Cui quidem capitulo nudum nomen Gregorij præfixum est. Sed probabile de septimo accipi debere, cum ille palam extulerit quod alij inusitaverant (vt ait Gul. Malesburiensis) excommunicans electos qui investituras ecclesiarum acciperent de manu laici. Successor Vrbanus idem statuit, & posteà Paschalis secundus, cuius hæc sunt verba. *Paschalis episcopus S. S. Dei venerabili fratri & coepiscopo Anselmo Cantuariorum. Nuper in synodo apud Lateranense consistorium celebrata, patrum nostrorum decreta renovavimus, sancientes & interdicentes ne quisquam omninò clericus hominium laico faciat, aut de manu laici ecclesias vel ecclesiastica dona suscipiat. hæc enim symoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores ecclesiæ sæcularibus personis insipientes homines placere desiderant, &c.* Ea ratione gravis contentio inter Paschalem & Regem Angliæ suborta fuit. Wilielmus Malmesburiensis de gestis pontificum Anglor. lib. I. loquens de Henrico Rege & eodem Anselmo. *Verumtamen cum Rex more antecessorum suorum ab archiepiscopo hominium interrogaret, & ille pro excommunicatione*

Digitized by Google

Romæ facta differret, missi Romam ab vtraque parte nuntiis. Iubetur interim Regi hominium facere, vel absolutis morarum nexibus regno excedere. Quin potiùs respondit ille, inspiciantur apostolicæ litteræ, & quod tenor earum continet, fiat. Redierant enim iam Roma nuncij, & casso labore semitam triverant, quòd Paschalis papa sententiam antecessoris sui invicto robore tuebatur. Quid ad me de litteris apostolicis, ait Rex? Iura regni mei nolo amittere. Cui simillimum est quod refert Radevicus hist. lib. 2. cap. 30. de Friderico primo Imperatore, cui cum Cardinales legati Papæ Hadriani dictitarent (quod inter durissima capitula numerat idem historicus) episcopos Italiæ solum sacramentum fidelitatis sine hominio facere debere domino Imperatori, respondisse Fridericum. *Episcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium, si tamen & eos de nostris regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint à Romano præsule, quid tibi & Regi? consequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire, quid tibi & possessioni?* Quæ postrema verba sunt sancti Augustini, & prolata ab Ivone epist. 60. vt probet licitè posse episcopos investiri à Principe bonis temporalibus.

Huius hominij frequens mentio in epistolis dicti Anselmi, manuscriptis scilicet, quarum testimonia proferenda, vt tota hæc disputatio meliùs intelligatur. Cum igitur Paschalis præcepisset Anselmo vt nullam haberet communionem cum illis qui de manu Regis Henrici investituras ecclesiarum acceperant, rescripsit Anselmus Regi. *Vt autem ita vobiscum sim sicut antecessor meus fuit cum patre vestro, facere non possum, quia nec vobis homagium facere, nec accipientibus de manu vestra investituras ecclesiarum, propter prædictam prohibitionem me audiente factam, audeo communicare.* Idem in epist. ad Ernulfum Priorem. *Hoc autem scitote, quia voluntas mea est, vt adiuvante Deo nullius mortalis homo fiam, nec per sacramentum fidem alicui promittam.* Et paullo post addit. *Si quis exegerit ab aliquo monacho ecclesiæ nostræ sacramentum aut fidei alligationem, aut pactum aliquod quod contra ordinem sit, propter tenendam aliquam potestatem, quam dicimus obedientiam, conside-*

rate & in quantum possibile est, & in quantum scitis avertite malitiam. In alia eiusdem Anselmi epistola ad Paschalem, sunt quædam interrogata ad hanc rem pertinentia. ANSELMVS. *Si nullus clericus debet fieri homo laici, & aliqua beneficia aut possessiones non ecclesiasticas debet tenere de laico, nec laicus vult dare nisi fiat suus homo, quid fiet?* PASCHALIS. *liberam esse ecclesiam Paulus dicit. Indignum est igitur vt clericus qui iam in Dei sortem assumptus est, & etiam laicorum dignitatem excessit, pro terrenis lucris hominium laico faciat: ne forte dum repetitur servitij sæcularis obnoxius, vacet, aut gravetur ecclesia. Scriptum est enim. Nemo militans Deo, implicat se negociis sæcularibus.* Quod apostoli verbum (vt hoc obiter inseratur) David Scotus Bancornensis episcopus fautor Henrici quarti, olim dicebat non adversari cupiditatibus pontificum per laicos investitorum, quia non sit sæculare negocium si clericus hominium laico fecerit. quod frivolum appellat Wilelmus Malmesb. de gest. Reg. Angl. lib. v. Illemet Anselmus in epist. ad episcopum Gundulfum. *Consilium quod petitis quid vobis faciendum sit, si dominus meus Rex & ego non concordamus, in litteris Prioris breviter mandavi. Hoc tantùm ad præsens dico: nulla mina, nulla promissio, nulla astutia à religione vestra extorqueat aut homagium, aut iusiurandum aut fidei alligationem. Si quid horum aliquis exegerit, hæc sit responsio. Christianus sum, monachus sum, episcopus sum, & ideò omnibus volo fidem servare secundùm quod vnicuique debeo. Quicquid aliud vobis dicatur, his verbis nec addatis quicquam, nec minuatis quod ab hac sententia discedat. hoc ipsum de me dico, nec super hoc aliquid addere, vel de his minuere adiuvante Deo, volo.* Denique scribens ad Hugonem Lugdunensem archiepiscopum. *Tota difficultas* (ait) *causæ inter Regem & me iam in hoc maximè videtur consistere: quia Rex quamvis de investituris ecclesiarum apostolicis decretis se vinci, vt spero, permittet: hominia tamen prælatorum nondum vult, ait, dimittere. Qua de re sua legatione sedem requirit apostolicam, quatinus in hoc suæ voluntatis impetret ab ea licentiam. Quam si adeptus fuerit, dubito quid me facere opor-*

Digitized by Google

teat, si aliquis religiosus electus homo regis pro episcopatu vel abbatia fieri respuat. Durum enim mihi videtur vt hoc illi præcipiam per obedientiam: & si non fecero, videbor irreligiosis hoc facere volentibus, laxare accedendi indignè ad dignitates audaciam. De illis quoque qui iam investituras prohibitas acceperunt, & de his qui eos sacraverunt, puto quia Rex postulabit vt in hoc permaneant quod illicitè præsumpserunt. Hactenus ille. Post longas autẽ contentiones acquievit Paschalis vt princeps hominia retineret. Sic enim Wilielmus Malmesb. de gestis pontif. Angl. lib. 2. *directi Romam legati controversiam tot annis agitatam singulari probitate sedarunt. Concessit siquidem Papa vt Rex homagia de electis acciperet, sed nullum per baculum & annulum investiret.* Alio loco idem historicus scribit, plurimo Anselmi ad vrbem itu & reditu effectum fuisse, vt Rex indulgeret pontifici investituram annuli & baculi, retento tamen electionis & regalium privilegio.

Sunt autem ex superioris sæculi scriptoribus qui probaverint iure investituras fieri à principibus, & ab illis exigi hominia antistitum, inter quos Theodericus à Nyem. Waltramus quoque episcopus Naumbergensis circa annum Dom. 1109. adstruxit, postquam à Regibus & imperatoribus ecclesiæ dotatæ fuerunt feudis, & iura illorum translata in episcoporum dominium; congruum ac necesse fuisse ab eis exigere homagia, sacramenta, obsides, vt in hostium irruptione Reges scirent cui suas civitates credidissent. Tandem concludit, in omnibus regnis servanda esse iura & consuetudines in episcopis investiendis, qualia sunt antiqua. Nicolaus quoque Cusanus de concordia catholica lib. 3 cap. 29. audacter adserit, non solùm puras investituras fuisse attractas ab imperatore per Romanum Pontificem: sed etiam tantum pecuniæ corrogatum, vt per Alemanniam omnes se gravatos & destructos conquererentur. adiicit, rabidum appetitum ambitiosis episcopis ita inesse vt de temporalibus omnis cura sit, de spiritualibus nulla. *Non fuit* (inquit) *ista Imperatorum intentio, non volebant spiritualia à temporalibus absorberi.*

Digitized by Google

Fidelitatem Regi faceret quam prædecessoribus suis.) De forma fidelitatis quam quis suo domino iurabat, scripsit olim epistolam Fulbertus Carnotensis episcopus, cuius pars relata ab Ivone Decreti parte 12. cap. 76. & a Gratiano in ca. de forma. cau. 22. q. 5. In synodo ecclesiæ Gallicanæ habita Durocortori Remorum extat libellus Arnulfi episcopi his verbis conceptus. *Ego Arnulfus gratia Dei praveniente Remorum archiepiscopus, promitto Regibus Francorum Hugoni & Roberto, me fidem purissimam servaturum, consilium & auxilium secundum meum scire & posse in omnibus negotiis prabiturum, inimicos eorum nec consilio nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adiuturum. Hac in conspectu divina maiestatis, & beatorum spirituum & totius ecclesia assistens promitto, pro benè servatis laturus pramia aterna benedictionis. Si verò, quod nolo, & quod absit, ab his deviavero, omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & episcopatum meum accipiat alter. Recedant à me amici mei, sintque perpetuò inimici, &c.* Hæc fuit illius professio libellaris cum Metropoli Remorum donatus est, vt scribit Girbertus archiepiscopus Remensis in apologia ad Wilderodum episcop. A continuatore Aymoini monachi hist. lib. 5. cap. 24. refertur aliud iuramentum episcopi Lauduni clavati, sed minùs absolutum. *Hincmarus Laudunensis episcopus amodò & deinceps domino seniori meo Carolo Regi sic fidelis & obediens secundùm ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo Regi esse debet.* Quod iuramentum etiam habetur in libro Hincmari Remensis archiepiscopi adversus eundem Hincmarum Laudunensem. Philippus Augustus in duplomate Atrebat. anno 1203. Canonici prædictæ ecclesiæ liberè poterunt eligere, non requisita a nobis, vel a successoribus nostris licentia eligendi: sed electum suum confirmatum nobis præsentabunt, vt nobis fidelitatem faciat, sicut alij episcopi nobis facere consueverunt. Cæterum dubitari nequit factitatum a Regibus Gallorum quod ab Imperatoribus scribit Cusanus de concordia cath. lib. 3. cap. 28. *erat* (ait) *Imperatorum consuetudo, facilè accusationes fracta fidei & periurij admittere, vt fideli-*

Digitized by Google

tas per quam solùm persistit imperium, nunquam negligentia parvipenderetur. Pœna verò erat privationis, fidem non servanti.

Affinitate huiusce argumenti liceat adiicere, à multis iam olim reprehensum fuisse factum Hildebrandi, qui excommunicato Imperatore Henrico eadem manu populum solvit a vinculo debitæ fidelitatis. Vetustus enim & nobilis scriptor qui vitam illius Henrici elegante stylo composuit ea de re loquens. *quinetiam & hoc addidit, absolvit omnes à iuramento qui fidem Regi iuraverunt, ut contra eum impelleret absolutio, quos fidei tenebat obligatio. Quod factum multis displicuit, si tamen cui displicere licet quod apostolicus fecit.* Sigebertus cœnobita Gemblacensis in chronico apertiùs id arguit. *Nimirum* (inquit) *ut pace omnium bonorum dixerim, hæc sola novitas, non dicam hæresis, necdum in mundo emerserat, ut sacerdotes illius qui dixit Regi apostata,*[a] *& qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quòd malis Regibus nullam debeant subiectionem: & licèt eis sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem: nec periuri dicantur qui contra Regem senserint: immò qui Regi paruerit pro excommunicato habeatur: qui contra Regem fecerit, à noxa iniustitiæ & periurij absolvatur.* In eandem sententiam pluribus disputat priscus auctor librorum de vnitate ecclesiæ, cuius verba sunt. *Manifestum est suprà dictum Papam Hildebrandum iniustè pariter & indignè posuisse hanc notam vel Zachariæ vel Stephano, religiosis utique pontificibus Romanæ ecclesiæ, ut alicuius horum exemplo, vel illius sacræ scripturæ testimonio posset absolvere à iuramento, quo fidem iuraverant Regi suo vel principes, vel milites reipublicæ. Qui enim solvit pactum, nunquid effugiet?* Et longè post, hunc in modum scribit, falsi arguens pontificem in narratione historiæ. *Quorum neuter, ut certo scimus, Francigenas a iuramento fidelitatis suæ quam alicui promisissent Regi absolvit, sicut Hildebrandus Papa scripsit & prædicavit, ut tali exemplo deciperentur Principes regni: quasi ipse posset absolvere eos à sacramento fidei quam iuraverant Regi suo in nomine Domini, intendens eum perinde privari à regno atque deponi, Quod cum per hos xx.xi. aut eo am-*

[a] alludit ad locum 106. cap. 24.

plures annos frequenter tentatum sit, ad effectum tamen pervenire non potuit, &c. Locus autem vbi id scripsit Gregorius, extat apud Ivonem decreti parte quinta, ex epistola ad Herimannum Metensem episcopum. Apud quem etiam refertur capitulum Gregorij sexti absolventis à sacramento fidelitatis illos qui excommunicatis adhærent. Item Vrbani secundi, qui milites iuratos Wigoni Comiti excommunicato, absolvit sacramentis. Sed & Guibertus antipapa Henricum Imperatorem absolvisse ab observatione iuramenti quod olim Gregorio papæ præstiterat, legitur in chronico Casinensi lib. 3. cap. 69.

Sed sola intentione adquirendæ libertatis) Dubium videri potest an intelligat de generali libertate ecclesiarum, an de solius pontificis Romani. Sanè in illa tunc temporis vexatissima controversia investiturarum inter Papas & Reges, illi persuasum esse volebant se moveri solo amore libertatis ecclesiæ, non autem inhiare privatis commodis. Paschalis enim secundus in epist. ad Henricum primum Angliæ Regem. *Grave nobis est, quia id à nobis videris expetere quod omninò præstare non possumus. Si enim consentiamus aut patiamur investituras à tua excellentia fieri, & nostrum proculdubio & tuum erit immane periculum. Qua in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Nos enim in prohibitione hac nihil amplius obedietiæ nihil libertatis* (editio habet liberalitatis) *per ecclesias nanciscimur, nec tibi debitæ potestatis aut iuris subtrahere quicquam nitimur, nisi vt erga te Dei ira minuatur, & sic tibi prospera cuncta contingant.* Quæ epistola extat apud Willielmum Malmesbur. de gest. Reg. Angl lib. 5 Sed & idem Paschalis obiiciebat Imperatori Henrico ecclesiam sanguine Christi redemptam liberamque constitutam, iam denuò ancillari, si Princeps investituras sibi retineat, vt ex Sugerio paullo ante relatum fuit. Goffridus Vindocinensis in epistola ad Paschalem. *Fide, castitate ac libertate vivit ac viget ecclesia: quæ si non habet, languet & separatur à vita. Nam fide fundatur, ornatur castitate, libertate tegitur. Sed cum laicam investituram quæ secundum traditiones sanctorum patrum hæresis*

Digitized by Google

comprobatur, non contradicit sed præcipit, cum corrumpitur ipsa muneribus, cum seculari potestati subiicitur, fides castitas & libertas ei simul aufertur, & quæ vitam non habet, nec immeritò mortua creditur. Idem epist. ad Leonem cardinalem de eadem investitura loquens. *Nam Rex & Romanus pontifex cum vnus contra alium, alter pro regni consuetudine, alter pro ecclesiæ libertate erigitur, regnum illam consuetudinem obtinere nec potest nec poterit, & ecclesia suæ libertatis amittit plurimum.* Ivo quoque fine epist. 236. dicit illam abscidendam pro libertate ecclesiæ & honestate: sed adiicit salvo pacis vinculo & sine periculo scismatis, si fieri potest. Illemet quoque Goffridus illa superiore epistola. *Habeat ecclesia suam libertatem. sed summoperè caveat, ne dum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur. Hoc est præcipuum discretionis membrum ne quis qualibet actione ecclesiæ à satana circumveniatur. Tunc enim à satana quis circumvenitur, quando sub specie iustitiæ illum per nimiam tristitiam perire contingit, qui potuit liberari per indulgentiam.*

Petimus ergo flexis genibus cordis) Similis planè locus extat apud Arnulfum Lexoviensem episcopum in epistola quam scripsit ad papam Alexandrum: vbi agit de causa Cantuariensis archiepiscopi, cui post varias contentiones Rex Anglorum bona restituerat ad honorem Dei & ecclesiæ, salva nimirum regni sui dignitate. Addit nuncios Alexandri hac clausula offensos: & tandem prudenter consulit, ne hoc pretextu Papa sinat à suis conturbari statum publicum. *Postmodum* (inquit) *revocato consensu, verbum conservandæ in futurum regiæ dignitatis, admittere noluerunt, ea quæ disposita fuerant exequi recusantes: cum archiepiscopi, episcopi, abbates, religiosæ personæ, optimates regni qui aderant, pro bono tantæ pacis multis precibus institissent: quoniam in observatione Regiæ dignitatis nullatenus videbatur nobis libertas aut dignitas ecclesiastica prægravari. Siquidem dignitas ecclesiastica regiam provehit potiùs quàm adimit* (malè vulgò ibi casum, quàm adiuvat) *& regalis dignitas ecclesiasticam conservare potiùs consuevit, quàm tollere libertatem.* Ete-*nim quasi quibusdam sibi invicem complexibus dignitas ec-*

clesiastica & regalis occurrunt: cum nec Reges salutem sine ecclesia, nec ecclesia pacem sine protectione regia conservatur. genibus itaque pietatis vestræ quanta devotione possumus advoluti suppliciter obnixèque deposcimus, ne sapientia vestra quasi literarum apices, & conceptiones verborum potiùs quàm rem ipsam duxerit amplectendam: sed secundum datum à Deo vobis spiritum discretionis. id agite, ne causa vnius in multorum & ferè innumerabilium perniciem convertatur, quia ad bonum pacis quandoque magis proficit mansuetudo gratiæ quàm severitas disciplinæ. Hæc Arnulfus. Cæterum Baronius Annalium tomo XII. Postquam superiorem Ivonis epistolam exscripsit, addit Paschalem Papam annuisse post factum petitis, quod faciendum penitus contradixisset; & in suam sententiam citat rationem epist. 260.

Sufficiat patri verbum pro verbere) Priscus & anonymus auctor in vita Henrici quarti Cæsaris. *Quid multa? condonavit filio tam pœnam quàm culpam. Et hoc fuit illi iniuriam filij vindicasse, paterna lenitate filium corripuisse, iuxta illud Comici: pro magno peccato filij, paululum supplicij satis est.*

Ad epist. CXCII.

An fieri Sarabaitas) ita etiam paullopost appellat, neque veteres codices hîc variant in ea scriptura. Sic quoque nuncupantur a Ioanne Salesberiensi policratici lib. 7. cap. 23. in regula sancti Benedicti cap. 1. Alibi *Sarabatta* vel *Sarabata*, scribitur vt duobus locis apud priscum auctorem librorum de vnitate ecclesiæ conservanda adversus Hildebrandum.

Ad epist. CXCV.

Accepi litteras tuas palpantes & pungentes) In vetusto codice manuscripto extant complures epistolæ istius Goffridi Vindocinensis abbatis, quibus conqueritur de Ivone, quarum nonnullas exscribere non erit inutile vt verbis auctoris clarior lux affulgeat. Quod referam acceptum humanitati & beneficio Iac. Sirmundi

Digitized by Google

viri eruditione præstantis, qui copiam sui exemplaris fecit, & vt ista, & alia quædam exscriberem, non invitus concessit.

Ivoni laudabilis vitæ pontifici Domino suo adhuc & amico, Goffridus Vindocinensis monasterij servus dilectionem & dilectionis servitutem. litteras clericis & laicis Vindocinensibus à vobis directas audivi: quas vestras minimè credidissem nisi ibi sigillum vestrum appositum vidissem. Dicebant enim litteræ vobis à fidelibus vestris relatũ fuisse, me contra vos & contra clericos vestros turpia & contumeliosa verba publicè protulisse. Ad hæc salva veritate prorsus respondeo, quòd de persona vestra nihil vnquam inhonestatis vel contumeliæ dixi, sed quæ potui bona vbique de vobis vsque in hodiernum prædicavi. Clericis verò vestris quoniam ipsi mihi malè cantaverunt, benè saltare nec possum, nec potui. Illud equidem planè confiteor quod nulla iniuriosa verba illis irrogavi, nisi quia illorum iudicio prægravatum me sentiens, Romanam ecclesiam appellavi: cuius veneranda privilegia videbam ab ipsis despicabiliter refutari, licet sancta Romana ecclesia talia recipere ab eorum magnitudine non promeruerit, quia quod illi malè ligaverant, illa suæ pietatis intuitu relaxarit. Et si ei mala pro bonis reddiderunt, hanc certè eos retributionem Deus non docuit. Qui cum me hominem amari sermonis appellassent, credidissem forsitan illis si dulcedinem apostolicæ caritatis pleniùs agnovissent. Cuius beneficiis quamdiu ingratos videbo, etiam in veritate suspectos habebo. Me subditum ecclesiæ vestræ asseruistis: vnde ego nullatenus scandalizor. quia quamvis inter Romanum pontificem & me peccatorem nulla, cuiuscumque dignitatis vel ordinis sit persona, media habeatur, si auctoritas Romanorum privilegiorum inviolata servatur: omnibus tamen ecclesiis non solùm subditum, verumetiam earum inutilem servum me esse contestor. Professum iterùm vestrum me vocastis. Satis melius fuisset, vt à vobis sacratum dixissetis, Quod & si pro consecratione professionem, & pro professione [a] ab alodiario beati Petri subiectionem vobis vindicastis: consecrationem vtique illam gratis minimè impendistis. Non enim gratis impenditur per quod homo homini subiectus efficitur. In professione siquidem illa consilio vestro nimia

[a] alodiarius S. Petri, vt infrà paullopost.

simplicitate acquievi: ubi si quid aliter actum est, vos scienter fecistis, ego autem ignoranter peccavi. [a] *Sed dominus noster honorabilis memoriæ papa Urbanus cum per nos transiret, audivit à fratribus me vobis professionem fecisse: unde columbam seductam cor non habentem me dicens, & vehementer increpans, illud veraciter mihi pro crimine imputasset, si ignorantiæ meæ ac iuventuti misericorditer non pepercisset. Quid verò super hoc contra vos protulerit, pro reverentia ordinis vestri melius est inde silere quàm loqui. Igitur quod illicitè commiseram, irritum fecit: & ne deinceps abbas monasterij nostri cuiquam episcopo profiteatur, privilegij sui irretractabili firmitate, prohibuit. Cuius auctoritatem secutus dominus Paschalis papa qui nunc est: illud iterum sua apostolica auctoritate firmavit.*

a professio abbatis Vindocinensis irrita facta à Papa Vrbano.

In litteris præterea vestris divulgatum est laicis, quod si ad vos satisfacturus non venirem, auxilium vestrum ampliùs non haberem. Et quicunque malefactores, res monasterij nostri diriperent, vos adiutorem suum potiùs quàm nostrum defensorem invenirent. Hoc ex vestra parte litteris non arbitror fuisse insertum, quoniam à Christiana religione omninò discrepat, & satanæ noscitur incitamentum. Illud amici & inimici firmissimè credant, quod nulli dabo mercedem istam, ut pro suo auxilio monasterium nostrum [b] *alodium beati Petri sibi inordinatè subiiciam. Unde si necessitatibus meis auxilium vestrum defuerit, confido de bonitate beati Petri, quia mihi ipse non deerit: cui dum fidem servare desidero, nullus ob hoc episcopus mihi auxilium denegare, nec quod illius est, qualibet occasione sibi debet usurpare. Vindocinensem ecclesiam sancta Romana ecclesia nec dedi, nec auferam. Quod si qualibet suggestione tentarem, & peccarem in animam meam, nec etiam cum peccato perficere valerem. Romana itaque ecclesia cui totum me debeo, omni tempore fidem servabo, pro cuius amore ac fidelitate multiplicata gravamina virtute constantiæ & animi integritate sustineo, nec multo maiora si emerserint, pro illa sustinere recuso. Illam in meis pressuris reclamavi, & adhuc reclamare non desino. Nam si modò ignorat quanta pro illa patior, scio cum agnoverit petenti auxilium non negabit, quæ semper misericordiæ visceribus affluens, oppressis omnibus & maximè domesticis suis sub-*

b Vindocinense monasterium alodium S. Petri. Sic sæpe appellatur ab eodem. de hac voce ad epist. 168.

Digitized by Google

venire consuevit. Hactenus Goffridus, qui suæ professionis irritæ factæ ab eodem Vrbano pariter commeminit in epistola ad Goffridum Carnotensem episcopum, qui post obitum decessoris Ivonis eandem professionem exigebat ab ipsomet Vindocinensi abbate. Inter cætera igitur sic scribit.

P*rofessionem quam obiicitis, à sancta memoria papa Vrbano prædecessoris vestri tempore irritam penitus factam in hæc verba noveritis. Vrbanus episcopus servus servorum Dei venerabili congregationi Vindocinensis monasterij salutem & apostolicam benedictionem. Relatum nobis est quod Carnotensis episcopus à Karissimo filio nostro Gaufredo vestro abbate in consecratione quam accepit, ab eo professionem extorserit. Quam quia contra Romanæ ecclesiæ auctoritatem factam agnovimus, abbati quidem nos misericorditer huiusmodi noxam indulsisse noveritis. Professionem verò ipsam ita adnullamus, vt nullas penitus vires obtineat. Insuper etiam ne abbas monasterij vestri deinceps episcopo professionem faciat, & nostræ auctoritatis privilegio firmatum est, & præseptibus litteris prohibemus. Si quis autem in posterum contra hæc venire tentaverit, à sanctæ ecclesiæ liminibus arceatur, & maneat excommunicatus, donec resipiscat, & Romanæ ecclesiæ satisfaciat. Dat. Romæ* VIII. *Kal. Decemb. Hoc ipsum domnus Papa Paschalis sua auctoritate firmavit. Quod super quemlibet Vindocinensem monachum nulli episcopo potestatem aliquam exercere liceat, ab ipso eodem felicis memoriæ Papa Vrbano hoc modo prohibetur. Vrbanus episcopus servus servorum Dei omnibus sanctæ & apostolicæ ecclesiæ filiis sal. & apost. ben. In Arvernensi concilio residentibus nobiscum Galliarum episcopis, præceptum & Romæ posteà præsenti decreto firmatum est, vt nullus episcoporum vel archiepiscoporum super quemlibet monachum Vindocinensis monasterij potestatem aliquam exercere præsumat. Monasterium enim ipsum & fratres eiusdem loci ita specialiter sub apostolicæ sedis defensione ac Romana libertate positi sunt, vt nulli omnino homini nisi Romano pontifici & eorum abbati in ipsis potestatem aliquam aut dominationem liceat vendicare. Si quis autem ista temerare scienter præsumpserit, excommunicatus maneat, nisi resipuerit, & Romanæ eccle-*

Digitized by Google

sia satisfecerit. Dat. Rom. 11. Kal. April.

Sed omninò præstat exhiberè aliam epistolam qua respondet huic epistolæ Ivonianæ 195. asserenti Goffredum frustrà obtendere velum auctoritatis Papæ ne subiiceretur episcopo Carnotensi. Sic autem concepta est in eodem vetusto originali. *Ivoni magna fama pontifici, Goffridus Vindocinensis monasterij humilis servus, prudenter & simpliciter in omnibus agere. Littera nostras quas in quibusdam mellis dulcedinem redolere, & in quibusdam fellis amaritudinem respergere dixistis, secundùm nostram intelligentiam omni amaritudine caruerunt, quia veritatis dulcedine plena fuerunt. Quod iterùm asseruistis Romanam ecclesiam à Deo nullam iniustam accepisse potestatem, ita est planè, & nos nec possumus nec debemus non annuere: quoniam infructuosum est contra adeò apertam veritatem laborare. Quis enim insanus credere vel cogitare audeat, bonum Deum aliquid vnquam iniustè dedisse, aut eius sanctam ecclesiam quicquam ab eo iniustè accepisse? Sed si qua sunt solvenda solvendi, & qua liganda legandi à Deo collatam ei potestatem creditis, sicut nobis scripsistis, mirandum non est si illa benè solvit quod vos malè ligastis. Professio quam à me adhuc iuvene & novicio extorsistis, regularis minimè fuit, eamque fecisse peccatum extitit, & accepisse irreligiosum.* N*am si pro benedictione quam omnino gratis dare debuistis, vsurpastis professionem, & pro professione ab alodiario beati Petri exigitis subiectionem, prophana fuit illa professio, & ideo non tenenda, quoniam subsequens benedictio quam exhibuistis,* [a] *navicularia potiùs videtur quàm gratis data: quãdoquidem pro illa temporalem mercedem cum iniuria fidei christiana exigere non erubescitis. In professione siquidem illa consilio vestro nimis simpliciter acquievi: vbi tamen quicquid perperam actum est, vos scienter fecistis, ego autem ignoranter peccavi. Sed quem vestra impuritatis consilio reatum contraxi, apostolica sinceritas ignorantia mea ac iuventuti compatiens misericorditer indulsit, & ne quis successorum nostrorum in puteum similis deceptionis deinceps corruat, virtute sua auctoritatis prohibuit. Si verò contra hac vobis agere placet, illam maiorem audientiam, à qua omnis Christianitas diiudicatur, non fugio, sed appello: cuius aquitatis iudicium*

a *sic in v. c. vt etiã paullo post.*

Digitized by Google

debet timere. Hæc Goffridus: in cuius manuscripto codice aliæ litteræ reperiuntur, quibus constat postea vtrosque in gratiam rediisse. Sed & scripsit tractatum de promissionibus quas pro consecratione sub nomine professionis abbates faciũt episcopis, quas quidem ille valdè reprobat. Cuius verba quia ad hanc epistolam pertinent, subiicere placuit. *Sunt quidam episcopi qui pro benedictionibus abbatum sub nomine professionis ab eis exigunt, quod est christianæ professioni valdè cõtrarium. Nam cum professio alia in divina laude sit, alia pro peccatorum depositione: ista Dei laudem non facit, sed minuit, nec deponit peccata, sed apponit. Nec sacra fidei professio recto nomine dicitur, sed execranda promissio, quæ claves ecclesiæ agitare, & vnicum ac singulare eius ostium violare conatur. Ita neque veritate, neque auctoritate inventa, sed consuetudine & hominum cupiditate reperta, triplici genere simoniæ contra sanctam ecclesiam iaculatur. quoniam simonia à lingua, simonia à manu, simonia ab obsequio ibi committitur. Est à lingua, cum publicè recitatur illa promissio. fit à manu, quando carta quæ continetur scripta ponitur super altare. fit ab obsequio, cum ipsum malè promissum subiectionis obsequium servatur. Qui sic agit, forsitan dicit: pro benedictione non quæro pecuniam. immo satis ampliùs exigit, quia hominis personam Sicut anima plus est quàm corpus, ita corpus simul & anima tota videlicet hominis persona multo plus est quàm eius pecunia. Divina lege & manifesta ratione probatur, quia benedictio minimè datur gratis quam præcedit abbatis illa proscriptio, vt quod desiderat assequatur. Non enim faceret illam, si repulsam non pateretur. Illud etiam quòd bonum est, fit perniciosum, cum promittitur nõ benè, vel malè suscipitur. Nam pecunia quam Simon magus obtulit Petro, bona quidem erat: sed quia malè obtulit illam, damnatus à Petro prædicatur. Et ideò nec evangelica nec canonica, sed [a] navicularia est illa quæ dicitur benedictio, quam quæ falso nomine vocatur, professio præcedit sive subsequitur. Ibi venditur simul & emitur primum ecclesiæ sacramentũ. Christus etenim primus hoc sacramentum per semetipsum fecit, consecrationem scilicet apostolorum.* Et paullopost sequitur. *Caveant igitur episcopi & abbates qui ideò dicuntur Christi*

[a] sic iam paullo antè appellat.

tur. *Caveant igitur episcopi & abbates qui ideò dicuntur Christi vicarij, quoniam Christi creduntur agere vices, ne contra Christi auctoritatem qui gratis tribuit, & eius vocem qui gratis dari monet & præcipit, cupiditatem sive consuetudinem sequantur, qua fides ecclesiæ, libertas & castitas simul corrumpitur. Non mediocriter vtique delinquit episcopus nisi gratis dederit: & abbas nisi gratis acceperit, similiter peccat: quia facientem & obsequentem par pœna constringit, & facinus quos inquinat æquat.*

Ad epist. CC.

Daimberto) sic plurimi v.c. malè anteà *Lamberto*. ad hunc enim Daimbertum archiepiscopum Senonensem extant multæ auctoris epistolæ.

Sponso suo immaculatam exhibere possimus) in vno v. c. auctioribus verbis habetur, *sponso suo non habentem maculam turpitudinis vel rugam duplicitatis exhibere possimus*. sed superflua esse quæ sequuntur satis arguunt, itaque inculcare nolui.

Nitro & sapone) eo modo meliores libri. malè alij *intro sapore*. Non dissimilis locus apud S. Cyprianum epist. 76. ad Magnum. *neque enim sic in sacramento salutari delictorum contagia, vt in lavacro carnali & sæculari sordes cutis & corporis abluuntur, vt sapone & nitris, & cæteris quoque adiumentis, & folio & piscina opus sit.* ita enim legere libros omnes admonet Pamelius; qui tamen in hac lectione sibi non satisfacit, & ex coniectura pro *nitris & sapone*, emendat, *aphronitris*.

Ad epist. CCII.

Et res basilicarum) ita plures manuscripti. in aliis est *& res ecclesiarum*, quòd è glossa manasse videtur. Basilicas enim pro ecclesiis sumi tot veterum auctorum exempla comprobant, vt audiri non debeant qui scripserunt differre hæc verba, & nomine basilicarum significari templa nondum consecrata.

Si quem defraudavi) vnus v. c. *defrudavi*.

Digitized by Google

Ad epist. CCIIII.

Et morbo qui dicitur sacer ignis) ita meliores veteres libri malè in aliis quibusdam, *Et morbo qui dicitur sacrilegium*. Sigebertus in chronico adnotat, anno Dom. 1095. multos sacro igne accensos fuisse, membris instar carbonum nigrescentibus. Abbas Vrspergensis id latiùs exequitur, & invisibilem ignem vocat, additque ea causa complures Gallos Hierosolymitanæ militiæ nomen dedisse. *Francigenis occidentalibus* (ait) *facilè persuaderi poterat sua rura relinquere. Nam Gallias per annos aliquot nunc seditio civilis, nūc fames, nunc mortalitas nimis adflixerat. Postremò plaga illa quæ circa Nivalensem sanctæ Getrudis ecclesiam orta est, vsque ad vitæ desperationem terruerat. Erat autem huiusmodi. Tactus quisquam igne invisibili, quacumque corporis parte, tamdiu sensibili, immò incomparabili tormento, etiam irremediabiliter ardebat, quousque vel spiritum cum cruciatu, vel cruciatum cum ipso tacto membro amitteret. Testantur hoc hactenus nonnulli manibus vel pedibus hac pœna truncati.* Hunc ignem mortiferi ardoris nomine intellexit Glaber hist. lib. 5. cap. 1. sub anno millesimo quadragesimo primo. *Deinde quoque occulto Dei iudicio cœpit desævire in ipsorum plebibus divina vltio: consumpsit enim quidam mortifer ardor multos tam de magnatibus quàm de mediocribus atque infimis populi. Quosdam verò truncatis membrorum partibus reservavit ad futurorum exemplum.* Sacri verò ignis mentio fit Plinio lib. 26. cap. 11. Columelæ lib. 7. cap. 5. & Cornelio Celso lib. 5.

Ad epist. CCVI.

Hildeberto Dei gratia Cenom. episc.) hæc lectio tot veterum librorum consensu firmatur vt meritò debeat præferri, & reiici altera, *Lamberto*. Sunt autem variæ litteræ Ivonis ad hunc Hildebertum, cuius memoriam renovare placet collectis hinc inde testimoniis. Vetus scheda. *Venerabilis Hildebertus ex Lavardensi castro mediocribus, sed tamen honestis ortus parenti-*

Digitized by Google

tius à domino Hoelo Cenomanensi episcopo factus magister scholarum, deinde archidiaconus, & post decessum domini Hoeli in eius loco est substitutus. hic itaque moribus placidus & modestus, primo initio sui episcopatus satagebat restaurare ea quæ antecessorum suorum negligentia vel destructa vel amissa fuerant, infatigabili studio. Anonymus cœnobita S. Mariani Autissiodorensis in Chronologia ad annum Dom. 1007. *Florebat hoc tempore Hildebertus prius Cenomanensis episcopus, deinde Turonis archiepiscopus, vir scientia perspicuus, & tam in versificando quàm in dictando gratiam peculiarem adeptus. Indicant hoc diversa eius opuscula quæ metricè edidit, & epistolas quas ad diversos direxit. quæ omnia miro modo commendat & elegantia sensuum, & lepos, brevitasque verborum. Vnde quidam de eo sic ait. Inclytus & prosa, versuque per omnia primus Hildebertus olet prorsus vbique rosam.* Hæc ille. Willelmus Gemeticensis lib. v. de Ducibus Normanniæ, cap. 9. de Anselmo loquens, *confutaverat enim Græcos in Barrensi concilio, negantes spiritum sanctum à filio procedere. Vnde sumpta materia rogatu Hildeberti Cenomannorum episcopi hunc librum composuit.* Sic enim ibi restitui debet nomen illius, quia in vulgata editione mendosè cuditur, *Ideberti.* Willelmus Malmesburiensis de gestis Reg. Anglor. lib 3. eundem nuncupat prædicabilem episcopum, cuius doctrinam dicit posteris esse exemplo, qua instituit quomodo vivi debeat. Goffridus Vindocinensis abbas appellat virum religiosum, & post metropolitanum, in prouincia primum, ad quem etiam multas scripsit epistolas. à sancto Bernardo abbate Claræuallensi vocatur vir totius reverentiæ, epist. 123. & sacerdos magnus & excelsus in verbo gloriæ in titulo epist. 124. & in contextu eiusdem epist. columna magna ecclesiæ. Est autem historicus qui novissimè scripsit hunc Hildebertum, quia liberrimè reprehenderat tyrannidem summi pontificis, & depravatissimos mores Romanæ Curiæ, fuisse Romæ detentum carcere, & malè tractatum, citatque in eam rem Ranulfi Polychronicon. Mihi verò nondum contigit legisse Ranulfum. Sed quod idem historicus adiicit, verosimile esse duos episcopos contemporaneos

Digitized by Google

eiusdem nominis (quos æquivocos veteres dixerunt) quorum vnus Cenomanensis episcopus, alter Turonensis archiepiscopus, non est vt admitti oporteat. Quandoquidem refellitur testimonio Chronologiæ Autissiodorensis paullo anteà relato, & Platinæ, qui scribit Honorium Papam secundum mirificè extulisse ingenium Hildeberti, quem deinceps Turonensem archiepiscopum creavit, quòd plurimùm heroico elegiacove carmine valeret. Stabilitur etiam verbis illius veteris schedæ quæ subiicientur maioris fidei causa. *Guillebertus Turonensis archiepiscopus moritur, & in sede & in loco illius Hildebertus Cenomanensis episcopus apicem est sortitus, concedente Ludovico grosso Francorum Rege anno Domini* 1129. *Tandem* 15. *Cal. Ianuarij, id est* 18. *Decemb. anno Domini* 1136 *in senectute bona obdormivit in Domino, & sepultus est Turonis in ecclesia sancti Mauricij: rexitque ecclesiam Turonensem annis septem, & mensibus sex, & ecclesiam Cenomanensem annis viginti duobus, & fuit vita eius quasi octoginta annorum.* hoc de episcopo etiam agetur infrà ad epist. 277.

Sola se manu purgare) Tale est quod dicitur *manu sua iurare* in feudis lib. 2. tit. 27. §. si rusticus. *Et manu propria singula cum sacramento idoneum se facere*, in capitularibus Caroli Magni lib. 1. cap. vlt. Arnulfus in synodo habita Durocortori Rhemorum cap. 30. *postquam peroravero mea dextera ita esse sacramento firmabo* S. Bernardus epist. 235. *nisi decanus quod obiectum ei fuerat, propria manus iuramento repelleret.* Huius moris mentio fit in decretis Pontificum: ex quibus etiam colligi potest locum habuisse in causis levioribus, non autem criminalibus. vetus compilator sub tit. de purgatione subditorum adversus prælatos sequentia tria testimonia profert. Syluester Papa. *Sola manu sua contra testimonium appellatus se iureiurando, si crimen non est, purgabit.* Felix Papa. *Si quis episcopus vel archidiaconus quempiam sacerdotum ex aliqua accusaverit occasione, oportebit sacerdotem sola manu, præsente accusatore se purgare. Si quidem ex criminali causa eum accusaverit, manu septima adversus magistrum suum, præsente semper accusatore, se oportuerit defendere.* Augustinus. *Si quis sibi sub-*

Digitized by Google

dito quicquam maculæ obiecerit, oportet illum excusare absque vlla alia assertione, sola manu sua, nisi sit criminalis causa quam oportet quemquam subditum tertia manu excusare.

Cum tribus, aut quinque, aut septem collegis.) Vetustissimus hic mos fuit reos iurare cum multis aliis, quos ideò coniuratores appellari notatur ad epist. 57. Priscus, auctor in vita S. Eligij episcopi Noviomensis lib. 2. cap. 51. *Vir quidam agrum ecclesiæ sancti episcopi apud Calvomontem situm, sibi rapaci cupiditate vendicare voluit, sed obsistebat ei Sparnus, eius ecclesiæ abbas. Res ad palatium Regis relata est, pronunciatumque à Rege, vt si abbas in sacro loco iurare vellet agrum esse ecclesiæ, eum ipse retineret. Sed abbas maluit virum illum pertinacem iurare suum esse agrum, & non ecclesiæ. Lata igitur sententia est, vt vir ille cum multis aliis iuraret. Sic enim apud Francos in more positum est. Verùm abbas aliis omnibus remisit iuramentum, ne alterius flagitio implicarentur. Solus ille agri vsurpator, procerum sententia iurare iussus est.* Abutebantur autem nonnulli illo more iurandi, cum iuratores sibi invicem tanquam ex compacto colluderent, quemadmodum liquet ex epistola Hincmari Remorum episcopi ad coepiscopum Ioannem. *Qualiter de infamato presbytero ex auctoritate maiorum tenemus, tuæ dilectioni mandamus, & sicut sanctus Gregorius decrevit: si mala fama ex similitudine per parrochiam de presbytero exierit, & accusatores ac testes legales defuerint, ne contra apostolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes licentiùs in peccatum labantur, secundum decreta maiorum cum denominatis sibi vicinis presbyteris septem, quos scimus nolle periurare, sacramento famam suam purget. Si autem denominatos a nobis sibi presbyteros ad famam suam purgandam habere nequit, & alios secum ad iurandum conduxerit: quoniam experti sumus quodam ad invicem conspirasse, vt reputati mutuò in sua purgatione iurent, sicut & presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam conspiraverunt: presbyteri qui in purgatione infamati sacerdotis se vnà cum eo ad iusiurandum offerunt, examinationem iudicij per advocatum*

infamati presbyteri recipiant, ut in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hinc iam revocatos comperimus. Invocatio autem super eum qui ad iudicium exit, talis habetur: quod ipse presbyter talem accessum & frequentationem ac cohabitationem & actionem contra sacros canones non habuerit, unde mala suspicio & inconveniens sacerdoti fama meritò posset exire. Sic ille, vti verba sunt concepta in vet. cod. Thuani. nam eius capitis particula tantùm relata est ab Ivone decreti parte 6. cap. 420. & a Gratiano in ca. si mala. cau. 2. q. 4. Sed & Smaragdus in lib. de pressuris ecclesiasticis, parte prima improbat eam coniurandi consuetudinem, dicitque adinventam vt in sacerdotes Dei liberiùs malevoli sæviant, quando cogunt accusatum vti defensione quam implere minimè valeat, vel quæ illum iure officij omninò impediat. *Satisfactionem igitur accusati sacerdotis sub iureiurando minimè dicunt valere, nisi plures etiam sacerdotes secum compellat iurare. in quibus hoc assumunt in testimonium, quod factum se legisse iactitant in actibus Romanorum pontificum. Nam quod de Damaso, & Sixto, & Symacho venerabilibus pontificibus invenitur, eò quod dum à quibusdam perversis de criminibus accusarentur, collectis episcoporum conciliis, synodicè purgati sint: hac se bis verbis penitùs intelligere fatentur, quòd omnes præfati episcopi cum ipsis pontificibus pro illatis iurassent criminibus: quasi non eos propria tantummodò absolveret satisfactio, nisi hac etiam prædictorum confratrum firmaret iuratio. Nobis tamen quod sic intelligendum sit, revera non patet. Planè enim à prædictis episcopis præfatos pontifices purgatos accepimus, sed ipsorum suggestione propria tantummodò satisfactione, ipsis etiam faventibus eos alienos à criminibus fuisse firmatum est. Sed si pro alicuius iusti innocentia alicui placuit sacramentum præbere caritatis causa, ut eum vel sic à persequentibus liberaret, omnimodis placet. Veruntamen licet perversorum infestatione quasi in primitiva ecclesia hoc fieri potuisset, nullum tamen exemplum in posterum relinqui debuit. Quo etenim sancto concilio, vel cuius catholici & Apostolici viri decreto sancitum sit, sacerdotes Dei à criminibus absolvi non posse, nisi confratrum satisfactione, ignoramus. Cum enim sacramẽta omnibus interdicta sint Chri-*

stianis, valdè perniciosum est sacerdotes ad hæc etiam alios cogere, vnde tam se custodire, quàm & illos debuerunt arguere. Hæc ille apud Ivonem decretor. parte 12.

Ad epist. CCVIII.

Hominium facere abbati) sic veteres membranæ, in vno tantum cod. *hominatum*, quomodo habuit primitiva editio: qua etiam dictione vsus Gregorius Papa. *clericus à laico nunquam iustificetur, nec pro terra, nec pro aliis rebus quas ab illo teneat: nec sibi hominatum faciat, &c.* quæ verba habentur in prisco libro calamo exarato, sed non exprimit quis Gregorius sit. Dixerunt etiam *hominiscum*, vt in veteri instrumento recognitionis factæ per Rostagnum de Montepesato, domino P. archiepiscopo de castro de S. Nazario, anno 1226. regnante Ludovico Rege mense Iunij. *Manibus iuro vobis fidelitatem & hominiscum facio.* Ipsemet auctor epist. 241. ad Humbaldum, dixit per hominium cogere. qua voce plures illius sæculi vsi. Sed & *homagium* plerique dixerunt.

Ad epist. CCIX.

Huius coniugij paranymphus estis,) ea lectio multorum codicum. Sic epist. 200. Paranymphorum in coniugiis olim adhibitorum frequens mentio, vt a S. Ambrosio lib. 9. epist. 70. & S. Augustino de civit Dei lib. 14. Item Evaristo Papa in ca. aliter. cau. 30. q. 5. & in concilio Cartaginensi 4. relato in ca. sponsus. dicta cau. 30. q. 5. item in legibus Longobardorum tit. de vi publ. & à S. Bernardo lib. 3. de consider. cap. vlt.

Ad epist. CCXI.

Excommunicatus est Rex a Domino Papa Vrbano in Claromontensi concilio) Bertoldus in chronico ad annum Dom. M. CXIIII. refert in concilio celebrato ab Hugone Lugdunensi in civitate Galliarum Ostione excommunicatum fuisse hunc Philippum; cuius verba

Digitized by Google

prolata sunt suprà ad epist. 16. Idem ad annum proximè sequentem dicit Vrbanum Papam celebrasse synodum Placentiæ, ad quam Philippus Rex Galliarum legationem suam direxit, seque ad illam iter incœpisse, sed legitimis soniis (sic enim obiter corrigo quod vulgò cuditur, *sociis*) impeditum fuisse mandavit; vnde inducias sibi vsque in Pentecostem apud dominum Papam synodo intercedente impetravit. Subiicit idem Bertoldus ad annum M. CXV. *In Galliis ad Clarummontem generalis synodus a domino Papa in octava sancti Martini congregata est, in qua* XIII. *archiepiscopi cum eorum suffraganeis fuerunt, &* CCV. *pastorales virgæ numeratæ sunt. in hac synodo dominus Papa eadem statuta quæ & in præterita synodo Placentina confirmavit. insuper & Philippum Regem Galliarum excommunicavit eo quòd propria vxore dimissa, militis sui vxorem sibi in coniugium sociavit. Ibi etiam aliam synodum in tertiam subsequentis quadragesimæ hebdomadam Turonis celebrandam denuntiavit.* Willelmus Malmesburiensis de gest. Reg. Angl. lib. 4. ad annum 1095. agens de eodem Papa. *Tunc legitimis vxoribus exclusis, multi contrahebant divortium, alienum expugnantes matrimonium; quare in his & in illis erat confusa criminum sylva, ad pœnam quorundam potentiorum designata sunt nomina. Qua de re actum in concilio Claromontano, in quo etiam Philippus Rex Gallorum cum sua pellice Bertrada excommunicatus.* Illemet Bertoldus an annum M. XCVI. *Philippus* (inquit) *Rex Galliarum iamdudum pro adulterio excommunicatus, tandem domino Papa dum adhuc in Galliis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit, & abiurata adultera, in gratiam receptus est, seque in servitium domino Papæ satis promptum exhibuit. Dominus Papa benè dispositis rebus in Gallia, post reconciliationem Regis Galliarum, & post multa concilia, tandem in Longobardiam cum magno triumpho & gloria repedavit.*

Ad epist. CCXII.

Et in legibus Theodosianis, si aliquis vnam rem.) nulla exemplaria vetera hîc variant. observandum tamen est

Digitized by Google

hæc verba quæ citat, esse Aniani prisci interpretis codicis Theodosiani ad Paulum sententiar. lib.5. tit.11. eo modo Gratianus relictis verbis eiusdem Pauli citat verba istius Aniani in ca. propter. cau.2.q.6. quamvis nomine suppresso: cuius rei ratio est, quia prisci librarij solebant vt sæpius, solas interpretationes exscribere, vt indicio sunt aliquot membranæ codicis Theodosiani, in quibus prætermisso legum ampliore contextu, sola supersunt Aniani scholia; quibus etiam scholiis subscriptiones adiectæ sunt habentes consulum nomina. ita fucum faciebant lectori minus cauto. Cuius generis codicem habuisse Ivonem, cum hæc scriberet, vero simile est.

Ad epist. CCXIIII.

In tanta scissura, in tanta procella.) Cuius causam præbuit Gregorius septimus, & magno scandalo erat toti mundo, vt ait Sigebertus in chronico ad annum Dom. M. C X I. Quam vero iusta & vrgente ratione Ivo defleat tale dissidium, melius clarescet verbis prisci auctoris lib. 2. de vnitate ecclesiæ conservanda. *Hildebrandus Papa*, inquit, *sic divisit etiam sacerdotia quemadmodum ecclesiam Dei, atque rempublicam imperij: quoniam partes inde segregavit sibi. inter ipsum namque & inter regem Henricum graves orta sunt atque inexorabiles discordia, papa plurimùm annitente vt rex deponeretur a regia potestate pariter & dignitate: rege verò contrà nitente, vt defenderet se ab hostium suorum circonventione, qui pro parte eiusdem papa certantes quarebant eum opprimere. Exinde divisa est ecclesia, & divisa sunt ecclesia sacerdotia, atque omnia scandalorum orta sunt genera: exinde crevit grave & diuturnum bellum, & non solùm civile bellum, sed plusquam civile bellum, & facta sunt absque divino pariter & humano respectu vastationes ecclesiarum & cades hominum: exinde etiam corrupta sunt divina pariter & humana leges, sine quibus non subsistit vel Dei ecclesia, vel imperij respublica: & exinde violata est fides & publica & catholica: exinde etiam illa crevit iniustitia, vt pro veritate falsa testimonia, & pro fide catholica abun-*

Digitized by Google

dent periuria, vt postquam bello leges siluere coacta, &c. Idem paullopost. *Sed iam facta divisione imperij simul & sacerdotij surrexit rex adversus regem, gens adversus gentem, episcopus contra episcopum, populus contra populum. Exinde verò quanta cædes facta sint hominum, quanta destructiones ecclesiarum, quanta etiam rerum confusio exinde facta sit in omni ecclesia, indigere videtur tragœdia magis quàm historia.* Henricus quartus Imp. in epistola ad Coloniensem archiepiscopum. *Vide ne oppressa ecclesia te subtrahas, sed regno & sacerdotio condoleas: quo vtroque sicut hucusque ecclesia est exaltata, ita nunc heu humiliatur viduata. Nam vnus dum vtrunque sibi vendicavit, vtrumque dissipavit, nec in vno profuit, qui in neutro prodesse voluit, nec potuit.* Et paullopost. *Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica insania confuderit, tu ipse nosti, si scire voluisti. Nullum eius iudicio licet esse sacerdotem, nisi qui hoc à fastu suo emendicaverit.* Willelmus Malmesburiensis lib. 5. de gest. Reg. Angl. testatur isto scismate statum ecclesiæ conturbatum fuisse plusquàm quinquaginta annis.

Sed & dispensationis modus, qui nulli sapienti displicuit) Huc pertinet fragmentum vetusti cuiusdam Romani pontificis sed incerti. *Per multos iam annos regni Teutonici latitudo ab apostolica sedis vnitate divisa est. In quo nimirum scismate tantum periculi factum est, vt quod cum dolore dicimus, vix pauci sacerdotes, aut clerici catholici in tanta terrarum latitudine reperiantur. Tot igitur filiis in hac strage iacentibus, Christriana pacis necessitas exigit, vt super hos materna ecclesia viscera aperiantur. Patrum itaque nostrorum exemplis & scriptis instructi, qui diversis temporibus Novatianos, Donatistas, & alios hæreticos in suis ordinibus susceperunt, præfati regni episcopos in scismate ordinatos, nisi aut invasores aut simoniaci, aut criminosi comprobentur, in officio episcopali suscipimus. Idipsum de clericis cuiusque ordinis constituimus, quos vita scientiaque commendat.* Eodem spectant verba Paschalis Papæ secundi ad interrogata Anselmi Cantuariensis archiepiscopi. *Anselmus. sæpe necesse est aliquid de apostolicis & cononicis statutis pro compensationibus relaxare, & maximè in regno in quo ferè omnia sic corrupta & perversa*

ſunt, ut vix ibi aliquid omnino ſecundum ſtatuta eccleſiaſtica fieri poſſit. Peto ut per licentiam veſtram poſſim quadam prout mihi diſcretionem Deus dabit, temperare quod petij a domno Papa Vrbano, & ipſe poſuit in mea deliberatione. Paſchalis. Diſpenſationis modus, ſicut beatus Cyrillus in epiſtola Ephesina ſynodi loquitur, nulli vnquam ſapientum diſplicuit. Novimus enim ſanctos patres noſtros & ipſos apoſtolos pro temporum articulis, & qualitatibus perſonarum diſpenſationibus vſos. quamobrem nos de religione & ſapientia tua diu longèque ſpectata nihil penitus ambigentes, tuæ deliberationi committimus, vt iuxta datum tibi divinitùs intellectum, cum eccleſia cuius præpoſitus es tanta neceſſitas expetit, ſanctorum canonum decretorumque difficultatem opportuna & rationabili valeas providentia temperare. Quibus etiam coniungenda ſunt verba Goffridi Vindocinenſis abbatis ad Calixtum Papam. *Diſpenſationes aliquando in eccleſia facienda ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione. Tunc enim a paſtore eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cum aliquid minus perfectè ad tempus fit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate ſua, ſed aliorum neceſſitate, ne in ipſis videlicet fides Chriſtiana periclitetur. Sic igitur facienda eſt diſpenſatio ab eccleſia, vt ſemper fidei noſtræ veritas inſtruatur, & ſi quid aliter ad horam factum fuerit vel promiſſum, opportuno tempore corrigatur.* Et aliquanto poſt. *Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes quibus eccleſiarum & monaſteriorum conſuetudines immutentur, ſed vbi poſtponitur minus bonum, vt quod eſt melius inſtituatur, &c.* quæ habentur in manu ſcripto exemplari. Videnda ſunt quæ belliſſimè diſputat S. Auguſtinus epiſt. 5. ad Marcellinum, vbi dicit mutata temporis cauſa, quod rectè antea factum fuerat, poſteà rectè non fieri niſi mutetur.

Ad epiſt. CCXV.

Thomæ Eboracenſi archiepiſcopo) Inſcriptio variat in priſcis exemplaribus, in quibus partim legitur, *Turſtanno*, partim *Thomæ*, quod poſtremum habet prima editio. & fortaſſe hinc nata eſt diverſitas, quia in ali-

Digitized by Google

quot vetustis membranis prima tantùm littera signatur. T. quam alij postea variè interpretati sunt. Sed & infrà epist. 276 memoratur ab Ivone Tustannus sive Tustinus electus Eboracensis archiepiscopus. Auctoris verò ætate duo Thomæ fuerunt præfecti ecclesiæ Eboracensi, scilicet Thomas ille à quo Henricus primus Anglorum rex coronatus est: cui paullopost mortuo successit Gerardus, & Gerardo mox defuncto subrogatus Thomas dicti Henrici cancellarius, anno domini M.CVIII. vt refert Mattheus Paris in vita illius Henrici. Qui etiam notat hunc Thomam Eboracensem archiepiscopum obiisse anno Christi M.CXIII. eique Turstânum successisse. ad hunc extat epistola Anselmi Cantuariensis archiepiscopi quæ subiicienda videtur ex manuscripto codice. *Anselmus archiepiscopus Cantuariæ Thomæ electo archiepiscopo Eboracensi ecclesiæ salutem. Canonica auctoritas præcipit, vt ecclesia episcopatus vltra tres menses non maneat sine pastore. Quoniam autem regi placuit consilio Baronum suorum & nostra concessione, vt vestra persona eligeretur ad archiepiscopatum Eboraca: non debet per vos terminus salubriter constitutus diutiùs differri. Vnde miror quia post electionem vestram non requisistis vt consecraremini ad quod electus estis. Mando itaque vobis vt octavo idus Septembris sitis apud matrem vestram ecclesiam Cantuariensem, ad faciendum quod facere debetis, & ad suscipiendam consecrationē vestram. Quod si non feceritis, ad me pertinet vt ego curam habeam, & faciam quod pertinet ad episcopale officium in Eboracensi archiepiscopatu. Præterea audivi quod vos priusquàm consecremini, facere vultis vt electus episcopus sancti Andreæ de Scotsia apud Eboracam consecretur. Quod nec vos facere debetis, nec ego concedo, sed omnino interdico ne fiat, aut de illo aut de aliqua persona quæ in regimen animarum debet provehi ab archiepiscopo Eboracensi; quia non pertinet ad vos dare vel concedere alicui curam animarum quam nondum accepistis.* Sed & habetur in vetusto codice alia Anselmi epistola ad eundem Thomam, quæ apertè confirmat quod paullo antè dictum est, duos eodem ferè tempore fuisse Eboracenses episcopos qui Thomæ dicti sunt. *Anselmus minister eccle-*

Digitized by Google

sta Cantuariensis Thomæ electo archiepiscopo Eboracensi. Tibi Thoma in conspectu omnipotentis Dei ego Anselmus archiepiscopus Cantuariensis & totius Britanniæ primas loquor, loquens ex parte ipsius Dei. sacerdotale officium quod meo iussu in parochia mea per suffraganeum meum suscepisti, tibi interdico, atque præcipio ne te de aliqua cura pastorali vllo modo præsumas intromittere, donec à rebellione quam contra ecclesiam Cantuariensem incepisti discedas, & ei subiectionem quam antecessores tui, Thomas videlicet & Girardus archiepiscopi, ex antiqua antecessorum consuetudine professi sunt, profitearis. Quod si in his quæ cepisti magis perseverare quàm ab eis deficere delegeris, omnibus episcopis totius Britanniæ sub perpetuo anathemate interdico, ne tibi vllus eorum manus ad promotionem pontificatus imponat: vel si ab externis promotus fueris, pro episcopo, vel in aliqua Christiana cõmunione te suscipiat. Tibi quoque Thoma sub eodem anathemate ex parte Dei interdico, vt nunquam benedictionem episcopatus Eboracensis suscipias, nisi priùs professionem quam antecessores tui Thomas & Girardus ecclesiæ Cantuariensi fecerunt facias. Si autem episcopatum Eboracensem ex toto dimiseris, concedo vt officio sacerdotali, quia iam suscepisti, vtaris.

In tenebris barbaræ nationis) Paschalis Papa secundus eandem gentem Anglicam appellat barbaram in epist. ad Anselmum archiepiscopum Cantuariensem. *Deo autem gratias* (ait) *quia in te semper episcopalis auctoritas perseverat, & inter barbaros positus, non tyrannorum violentia, non potentium gratia, non incensione ignis, non effusione manus, à veritatis annunciatione desistis.* idem in alia epist. ad ipsum Anselmum *quod ergo tibi super his in barbaris regionibus disponendum, ex ipsius præcepti poteris collatione distinguere.*

Ad epist. CCXVIII.

Matrimoniales tabulas sibi composuit) quod hîc de canonico Parisiensi, idem de quodam prælato ecclesiæ Senonensis scribit epist. 200. qui præter duo scorta, pellici matrimoniales tabulas fecerat. vnde colligi potest tunc temporis in ecclesia Gallicana difficile fuis-

Digitized by Google

se continentiam clericis persuadere, & multos extitisse vxoribus alligatos. Nam & auctor epist. 186. respõdet presbiteros vxoratos non esse à communione suspendendos, nisi publicè convictos vel confessos. Nicolaus monachus lib. 2. cap. 8. de vita S. Godefridi episcopi Ambianensis (ad quã extant epistolæ Ivonis) *sanctitatis & pudicitiæ custos adeò præclarus & studiosus vbique extitit, vt infames clericos vel impuro matrimonio copulatos non solùm à suo consortio, sed etiam à chori ingressu constanter arceret. Eam ob rem multis convitiis ab illis proscindebatur, multis appetebatur insidiis.* Et lib. 3. cap. xv. *Aderat cum aliis etiam quidam è clero, ex eorum grege, quos suprà diximus, impuro coniugio pollutos, quibuscum multum beato episcopo negocij fuit, vt corrigerentur.* Chronologia Autissiodorensis ad annum domini 1119. *Guido Viennensis archiepiscopus Stephani Burgundionum Comitis germanus, in papatum eligitur, & ab eo concilium à prædecessore indictum Remis celebratur, vbi excommunicati sunt simoniaci vniversi, & qui exigunt pretium pro sepultura, vel chrismate, vel baptismo; vxorum quoque & concubinarum contubernia presbiteris, diaconibus, subdiaconibus ibi sunt penitùs interdicta.*

Et salutaribus episcoporum præceptis obedire contemnunt) huius rei exemplum in epistolis Anselmi Cantuariensis ad Ernulphum nondum vulgatis, vbi licet Rex Angliæ præcepisset, vt presbiteri ecclesias & fœminas haberent sicut tempore patris sui & Lanfraci archiepiscopi; Anselmus contrà per totam Angliam iussit omnes sacerdotes qui fœminas tenerent, privari ecclesiis & omni ecclesiastico beneficio. Idem alia epistola ad dictum Ernulphum & archidiaconum Cantuariensem, excommunicavit eosdem presbiteros qui superbè contempserant iussionem prohibitarum fœminarum. Qua de re Mattheus Paris in hist. Angl.

Quam pro lege habendam censet auctoritas, pertinaciter & superbè) hæ novem dictiones nunc primùm adiectæ sunt authoritate veterum membranarum, quæ hactenus deerant.

Digitized by Google

Ad epist. CCXIX.

Vt Cypriani verbis vtar) in exemplari Reg. huius epistolæ exordium tale est. *Si quid de me aduersum me perlatum est ad sedem apostolicam, oportet vt pro me subsequatur cum legato carta non fallax, quæ obiectis respondeat, & innocentiam meam defendat. Nuper enim litteras accepi &c.*

Qui nec auditus fuerat, nec vocatus) hac parte fœda labes in membranis, qua etiam prima editio deturpata. habent enim pluscula verba frustrà ex precedentibus repetita & inculcata prisci librarij oscitantia: quæ ideò tolli debuerunt.

Qui audiebat missam catechumenorum) multi v.c. catichuminorum. huius missæ vsus vetustissimus, cuius mentio in concilio Carthaginensi quarto cap. 84. relato in ca. episcopus. de consecrat distinct. 1. & in concilio Hilerdensi relato in ca. de his qui. cau. 35. q. 2. & 3. S. Augustinus ser. 38. de tempor. *ecce post sermonem fit missa catechumenis. manebunt fideles, venietur ad locum orationis.* Hincmarus Remorum episcopus in lib. manuscripto adversus Hincmarum Laudunensem episcopum, cap. 24. *Vtile tibi foret illa quærere quæ ad tuam & commissorum tibi salvationem debueras baiulare: scilicet quomodo in regulis sacris debeas intelligere, quia quidam iubentur vsque ad missam caticuminorum manere in ecclesia, quidem autem sola intra ecclesiam fidelium oratione iungi sacræ mysteriorum celebritati, à dominica autem mensa convivio segregari.*

Vt causam quæ semel decisa est, propter cupidorum & malivolorum delationem non iteretis) hæc verba nunc primùm addita sunt ex aliquot priscis libris.

Appellant non confidentia iustitiæ, sed pro dilatione sententiæ.) sic rectiùs ex v.c. quàm vt anteà, *sed prolatione sententiæ.* tale est quod ait epist. 172. abbatem Vindocinensem sedem apostolicam appellasse non confidentia iustitiæ, sed causa afferendæ moræ. Idem epist. 180. conqueritur de nimia appellationum licentia ad sedem apostolicam, ob vexationem, rerum expensam, & in-

certum negociorum exitum. Ea etiam de re agit S. Bernardus lib. 3. de consider. ad Eugenium Papam, cap. 2. quo loco docet quis modus sit adhibendus in appellationibus ad sedem Romanã. vetus & frequens fuit hæc querela episcoporum Gallicanæ ecclesiæ, cuius generis habetur epistola Hildeberti Turonensis archiepiscopi ad Honorium Papam: quaquidem inter cætera dicit, moratoriis & superfluis eiusmodi appellationibus plantari in horto domini toxicum mortis, quo subventus afflictorum moritur, pontificalis vigor elanguet, iustitiæ parsimonia in nihilum revertitur, incrementum autem suscipit vbertas delictorum.

Ad epist. CCXX.

Sine conniventia cleri alienet) variat hîc lectio in exemplaribus. Sunt enim quæ habenr, *sine convenientia*, vt apud Gratianum in ca. sine. cau. 12. q. 2. vulgati libri referunt, *absque omnium conniventia & subscriptione clericorum*: vbi Contius iurisc. notat in suo cod. legi *convenientia*, quod postremum probat, & priùs illud reiicit. In Ivonis autem Pannormia tit. de alien. rer. eccles. (vbi canon ille refertur) legitur *sine collaudatione*, vt apud Burcardũ Derceti lib. 3. cap. 170. Sed conniventiæ vox pro consensu tot locis reperitur, vt temerè mutari non liceat. In can. obeuntibus, dist. 64. *quod absque consensu eorum & conniventia factum fuerit, in ritum habeatur*. Hincmarus Remensis lib. adversus Hincmarum Laudun. *cum conniventia clericorum subscribere*. S. Bernardus epist. 163. *viri illi in quorum conniventi res posita est*. Arnulfus Lexov. epist. 21. *donec posset quod mente concepit, assensus vestri conniventia confirmasse*. Willelmus Tyrius de bel. sac. lib. x cap. 7. *quem eadem ecclesia de communi omnium conniventia sibi præfecerat*. eodem significatu apud ipsum Ivonem epist. 138. 163. 195. 220. 250.

Ad epist. CCXXIII.

In quodam falso cœmeterio corpora excommunicatorum sepulturæ tradunt.) Quia nimium frequentes erant episcopales

ſcopales cenſuræ, & ſæpè ob leviores cauſas, non mirum eſt ſi tunc temporis excommunicationes contemnerentur, & ſepulturæ interdictio inſuper haberetur. Quam in rem extant variæ cõqueſtiones Goffridi Vindocinẽſis abbatis in manuſcripto exemplari vnde verba transferam. In epiſtola igitur ad hunc Ivonem qui interdixerat divinum officium in caſtello, & banno leugæ Comitis Vindocinenſis. *Pauperum corpora ſepeliri conceſſiſtis. quod nos abnuere nec poſſumus nec audemus. Sed ſalva veſtra pace & reverentia dicimus, ſi inſepulta remanerent pro eccleſiæ iuſtitia, non ideo animæ minus haberent de gloria. Et quia à ſanctitate veſtra pauperibus ſepultura conceditur, ſub nomine pauperum à ſepultura iam nullus excluditur.* Sequitur alia eiuſdem epiſt. ad eundem Ivonem. *Noverit Kariſſime pater veſtra dilectio, in caſtro Vindocinenſi dictos illos regulares beati Georgij canonicos, in eccleſia beati Petri apertis ianuis contra interdictum veſtrum ſolenniter feſtivitatem celebraſſe: alioſque eiuſdem caſtelli clericos quendam burgenſem defunctum & cum defuncto iuſtitiam quaſi defunctam ſepelientes, publicis proceſſionibus ſepulturæ tradidiſſe. De qua eccleſiaſtica iuſtitiæ ſepultura, quæ contumaciæ ſtudio acta dinoſcitur, & de huiuſmodi ſepulturæ vindicta veſtræ ſublimitati noſtra humilitas aliquid ſcripſiſſet, ſi monachus vnus ſufficeret de inobedientia clericorum accuſare multitudinem, nec præſumptuoſum videretur tantæ diſcretionis docere pontificem. Illud tamen perpendat veſtra dilectio, quod ſi tanta iuſtitiæ iniuria patienter portatur, verendum eſt, ne ſancta eccleſia hac occaſione de ſtatu ſuo plurimùm perdat, & ſuæ honeſtatis & ordinis intolerabilem iacturam patiatur.* Et paullo poſt. *Nam quis ex divitibus contra interdictum veſtrum vult ſepeliri, & non ſepelitur? Pauperibus autem qui culpam non habent, ſepultura negatur. Potentibus aperiuntur eccleſiæ, impotentes per quos quod male actum eſt corrigi non poteſt, ab eccleſiis excluduntur &c.* Idem in epiſtola ad Rannulfum Sanctonenſem epiſcopum. *Illud etiam quod in Haimerico de Rancone à vobis actum eſt, non tacentes. Haimericus ſiquidem propter multa mala quæ nobis fecerat, à domino papa & à vobis fuerat excommunicatus, & in ipſa excommunicatione iuſto Dei iudicio per-*

Digitized by Google

emptus est; & ideò extitit à cimiterio alienus. Posteà verò precibus uxoris illius, & precio, ut quidam dicunt, corruptus, excommunicato excommunicatum illum sine satisfactione absolvendo communicastis, & præsentibus fratribus nostris; per quos iniuria nostra in auribus vestris resonabant, quæ adhuc resonare non cessant, corpus eius sepulturæ ipsemet tradidistis. Auctoritate tamen sanctorum canonum firmiter tenemus, & nullatenus dubitamus, quia quibus vivis non communicamus, nec mortuis communicare debemus: & qui aliter fecerit, si laicus est, debet & ipse excommunicari: si clericus, cuiuscunque dignitatis vel ordinis sit, debet penitùs degradari. Valete, & quæ dicta sunt, sapienter advertite. Hæc latiùs adscripta, quia pertinent etiam ad epist. 62. quaquidem Sanctio episcopus Aurelianensis consiliū petit quid agere debeat in causa clericorum, vel monachorum qui contrà interdictum missas celebrarant, & mortuos sepelierant. Quod de excommunicatis intelligit.

Ad epist. CCXXIX.

Xisti & Leonis exemplo) Purgationis Xisti tertij Papæ meminit Nicolaus Papa in ca. nunc autem. dist. 21. & Anastasius bibliothecarius in vitis Pont. Verba ipsius Xisti relata sunt à Gratiano in ca. mandastis. cau. 2. q. 4. Purgationis Leonis Papæ testimonium extat apud eūdem Grat. in ca. omnibus. cau. 2. q. 5. vbi dicitur habuisse duodecim episcopos in sua purgatione. Monachus Sangalensis in vita Caroli Magni: *Leo* (inquit) *assumens evangelium domini nostri Iesu Christi posuit super caput suum, & in conspectu Caroli eiusque militum, assistentibus etiam persecutoribus suis in hæc verba iuravit. Sic in die magni iudicij sim particeps evangelij sicut immunis sum criminis falsò mihi ab ipsis obiecti.* Alter monachus sancti Eparchi Engolismensis in descriptione vitæ eiusdē Caroli, itemque alius incertus scriptor Annalium Pipini, Caroli magni & Ludovici ad annum D.CCC. tradit id factum Romæ coram omni populo in basilica beati Petri, cum evangelium portans Leo ambonem con-

Digitized by Google

scendisset. Iuramentum dicti Leonis refertur à Burcardo Decret. lib. 1. cap. 198. His iunge not. ad epist.

Ad epist. CCXXXI.

Qui se propter epilepsiam curandam eunuchizavit) Varia erat huius loci scriptura in codicibus manuscriptis, habentibus *epileusiam*, *epilesiam*, *epylensiam* sive *epilempsiam*. Meliores *epilepsiam*. huc autem pertinet quod in cap. ex parte tit. de corp. vitiat. ordin. dicitur ab Innocentio tertio, presbiterum qui ne in lepram incideret, de cõsilio medici, virilia sibi fecit abscindi, liberam habere facultatem exequẽdi sui ministerij. Nam & Aëtius scribit lib. 13. cap. 125. castratos hoc lepræ morbo non laborare. Theodorus autem Balsamo ad apostolor. can. 23. refert plurimos homines paulo consideratiores, qui suos filios castraturi erant, ad ecclesiam accedere solitos, & morbum & testiculorum abscisionem aperire. Idem ad ca. 1. Nicenæ synodi testatur se nullum vidisse suo tempore sacris initiatum, cui propter morbum permissum erat vt castraretur, licet multi hoc synodicè experierint.

Ad epist. CCXXXII.

Circa maritalia loca) hæc tria verba deerant primæ editioni, quæ adiecta sunt authoritate & consensu plurium membranarum.

Hugoni Gratianopolitano episcopo) antea cusum *Gratiopolitano*. In aliquot editionibus Gratiani, vbi hoc rescriptum Vrbani extat, habetur inscriptio huiusmodi. *Vrbanus secundus Gratiano Neapolitano episcopo*. sed perperam, quod etiam rectè castigatum in novissima editione. monachus Autissiodorensis in chronico ad annum 1078. *hoc anno S. Hugo Gratianopolis episcopus fit, vbi per annos 52. virtutum exemplis incomparabiliter floruit &c.* Sigebertus Gemblac. meminit illius Hugonis, & Gratianopolitanum pariter episcopum appellat. agens enim de Brunone Cartusiæ fundatore circa annum domini 1084. *huius* (ait) *sancti propositi cooperator*

Digitized by Google

& æmulator beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus episcopus, ab eodem Brunone habitum monachicum sumpsit, cunctisque ibi habitantibus insigne exemplum præbuit. Robertus de monte in chronico ad annum Dom. 1132. *obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus, cuius religiosam vitam conscripsit Guigo Prior cartusiæ, quæ non longè à Gratianopoli.*

Ad epist. CCXXXIII.

Patrum Gregorij *& Vrbani*) vox, *patrum*, addita ex aliquot v.c. intelligit autem Gregorium septimum qui & Hildebrandus dictus est, cuius est hic canon in synodo Romana. *quoniam investituras ecclesiarum contra statuta sanctorum patrum à laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in ecclesia oriri, ex quibus religio Christiana conculcatur, decernimus vt nullus investituras episcopatus, vel abbatiæ, vel ecclesiæ de manu Imperatoris vel Regis, vel alicuius laicæ personæ, viri vel fœminæ suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat investituram illam apostolica authoritate irritam esse, & vsque ad dignam satisfactionem excommunicationi subiacere.* Vrbanum autem idem statuisse indicant verba Willielmi Malmesburiensis de gestis Pontif. Angl. lib. 2. de Vrbani concilio loquens. *In hoc concilio Papa cum omnibus sententiam excommunicationis vibravit in laicos investitores ecclesiarum, & investitos à laicis, & in taliter investitos consecrantes, & in illos qui pro ecclesiasticis honoribus laicorum homines fiunt.* Quodquidem concilium Romæ habitum fuit circa annum 1098 vt præter cæteros notat Thomas de Vvalsinghã in ypodigmate Neustriæ. Citantur etiam hi canones ex concilio Claromontensi cui interfuit ipsemet Vrbanus. *Vt nullus ecclesiasticus aliquem honorem à manu laicorum accipiat.* Item. *Interdictum est ne Reges vel alij Principes aliquam investituram de ecclesiasticis honoribus faciant.* Ivo supra epist. 60. dicit se audivisse Reges ab Vrbano exclusos fuisse à corporali tantùm investitura. hîc autem videtur non esse prætermittendum quod liberrimè testatus est Onuphrius ille Italorum doctissi-

Digitized by Google

mus in libro quem ſcripſit de vita eiuſdem Gregorij ſeptimi. *ſuperiore illo ſuo decreto non tantùm Imperatorem Henricum quartum, ſed & omnes Reges Latinos & occidentales petitos fuiſſe, deinde epiſcopos & univerſum clerum Galliarum, Germaniæ & Italiæ: maieſtatem quoque & dignitatem imperij Romani everſam; quodque longè peius erat, ea fundamenta iacta quibus illius poteſtas omninò labefactabatur.*

Sciſmaticam iudico) Idem in fine epiſt. 236. ait hæreticum eſſe laicum qui putat in datione & acceptione virgæ ſe poſſe tribuere ſacramentum. Ioannes Lugdunenſis archiepiſcopus dicit inveſtituras exteriores per laicos factas, nõ ſatis propriè hæreſis nomine cenſeri; defendere tamen fieri debere, hæreſim eſſe, infrà epiſt. 237. Extat in codicibus manuſcriptis Iac. Sirmundi, tractatus Goffridi abbatis Vindocinenſis ad Petrum Leonem Cardinalem, de ordinatione epiſcoporum, & de inveſtitura laicorum, vbi diſputat eam eſſe hæreticam, cuius verba ſubiicere non gravabor. *Licet alia hæreſis de inveſtitura dicatur, alia ſymoniaca: iſta quæ de inveſtitura dicitur, contra ſanctam eccleſiam fortiùs iaculatur. Symoniaca etenim pravitas multotiens fit latenter, hæreſis verò de inveſtitura ſemper publicè agitur. Ibi etiam in primis omnis eccleſiaſticus ordo confunditur, quando hoc quod vnicuique à ſolo ſuo conſecratore in eccleſia cum orationibus quæ ibi conveniunt, dari debet, à ſeculari poteſtate priùs accipitur. Quod ſancti apoſtoli non ſolùm interdixerunt, verumetiam omnes illos qui per ſæcularem poteſtatem eccleſiam obtinent, à Chriſto ſibi tradita poteſtate damnaverunt. Et meritò apoſtoli iudicio ſpiritus ſancti hanc hæreſim in ipſo eccleſiæ principio damnare decreverunt, quam lõgo tempore ex patre diabolo naſcituram eſſe præviderunt. Cum igitur laico & inveſtitura & omnis etiam diſponendarum eccleſiarum vel eccleſiaſticarum rerum facultas à ſpiritu ſancto qui in apoſtolis loquebatur, negata ſit penitùs & interdicta: qui inveſtituram à laico ſuſcipit, non iam contra apoſtolos tantùm, immo contra dominum apoſtolorum, quod ſanctum eſt, canibus exponit.*

Inveſtitura enim de qua loquimur, ſacramentum eſt, id eſt ſacrum ſignum, quo princeps eccleſiæ, epiſcopus ſcilicet à

Digitized by Google

cæteris hominibus secernitur pariter atque dinoscitur, & quo super Christianum gregem cura pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo solo suscipere debet à quo & consecrationem habet. Illum siquidem priùs oportet consecrari, deinde verò tanquam regem sacris insignibus decorari. Si quis autem cuilibet seculari potestati ista licere putat, errat. Quod si defendere nititur, apostolorum doctrinam & sancti spiritus sensum annullare desiderat, unde hæreticus esse nullatenus dubitatur. Investitura itaque laicorũ quæ fit per virgam & annulum, meritò hæresis appellatur. Nam sicut à Simone simoniaca hæresis dicitur: ita ab eo qui investit, & ab illo qui investitur; quoniam uterque in illa sua actione & agitare claves ecclesiæ, & eius unicum ac singulare ostium violare conatur, recto nomine hæresis de investitura vocatur. Hæc præterea hæresis de investitura si rectè perspiciatur, etiam hæresis symoniaca esse viva & vera ratione probatur. Nam quæ sæcularis potestas sibi vendicare nititur investituram, nisi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut quod est gravius, sibi inordinatè subiectam efficiat pontificis personam? nullus est utique laicorum, etiam si ei liceret, qui tanta intentione annulum vel virgam dare desideret, nisi per hæc quæ sunt sacramenta ecclesiæ, temporalibus lucris inhiaret. Laicis quidem sacramenta ab ecclesia suscipere licet, non ecclesiæ qualibet sacramenta dare. Semper laicus de investitura, ut diximus, aut pecuniam sibi vendicat, aut quod est ampliùs, episcopi vel abbatis personam. Hac nõ tam humana quã diabolica malignitate, ecclesia catholica fidem libertatem & castitatem amittit, sine quibus nulla ratione subsistit. Hanc igitur quam supra diximus investituram, quicunque sub specie pastoris suscipere præsumit, fit paraliticus & hæretica lepra pollutus. Illum non pastorem fiducialiter dico, nec illius pastoris qui animam suam posuit pro ovibus suis, quodlibet membrum, sed fur & raptor & lupus est. Nam ad hoc venit ut furetur & rapiat & mactet. Hanc autem detestabilem impietatem, non solùm qui faciunt, sed qui consentiunt ei, damnati sunt. Ille verò consentit qui eam tacet, qui eam non corrigit, & qui ei palam non contradicit, & nemo est qui contradicere palam non debeat & possit. Nam si prælati non habet auctoritatem, habet tamen Christiani vocem. Et paullopost addit. *Lai-*

Digitized by Google

eius autem cum investituram ecclesiarũ tribuit per virgam & annulum, quæ sunt ecclesiæ sacramenta sicut sal & aqua, oleum & crisma, & quædam alia sine quibus hominum & ecclesiarum consecrationes fieri non possunt, sibi ius Christi vsurpat & potestatem, & quodammodo se Dei filio prædicat altiorem. Nam dum illa ecclesiæ sacramenta ibi dantur vbi dari debent, & quibus & quando & quomodo debent, per consecrationis ministrum à Dei filio dantur, à quo vniuersa fiunt sacramenta, & à quo tribuuntur. Et post pauca dicit. *Laicus autem quando contra Dei filium sic præsumit, si non ampliùs, non minùs tamen quàm Symon Magus intumuit, & ipse intumescit: quia in collatione sacramentorum se Dei filio anteponit. Et quia Domino Dei filio non solùm sui patris æqualitatem demere nititur, sed se ipsum Dei filio superiorem sua impia actione significare videtur, recto nomine & ipse hæreticus, & eius investitura hæresis appellatur. Non sit Imperatoribus & Regibus molestum quod dicimus, nec consuetudine sibi vendicare nitantur quòd eis veritate negatur. Cum laicis etiam religiosis disponendarum ecclesiarum vel ecclesiasticarum rerum omnis facultas ab apostolis prohibeatur, manifestum est quòd eis investitura negatur ab ipsa veritate, à Christo videlicet qui in apostolis loquebatur. Cum ergo Christus veritas sit, sicut ipse dixit, ego sum veritas, nec vnquam, ego sum consuetudo dixerit: qui Christianus est Christum, & qui Rex est Regem Regum, ipsam scilicet veritatem sequatur, non consuetudinem.* & aliquanto post, sequitur. *Investituram per virgam & annulum accipere nisi à suo consecratore, manifestum est esse damnosum: quia nulli laico licet illa ecclesiæ sacramenta dare, sicut ei non licet episcopum consecrare. Res etiam quæ semel ecclesiæ data sunt, Reges eas iterum dare, vel de ipsis investire non debent, nec convenienter possunt. Nam alicui illud dare quod habet, & de hoc investire aliquem quod ille iam tenet, superfluum est & vanum, non tamen videtur criminosum.*

Quibusdam litteris mihi scripsit se coactũ) infrà epist. 236. dicit Paschalem idem scripsisse aliis episcopis. Quò spectant verba Anselmi Cantuar. archiepiscopi in epist. ad Paschalem. *Misi sanctitati vestræ in hoc anno post pen-*

Digitized by Google

tecosten litteras per Bernardum seruientem domini Petri Camerarij vestri, quòd Rex Angliæ conqueritur quòd sustinetis Regem Teutonicum dare investituras ecclesiarum sine excommunicatione, & ideò minatur se sine dubio resumpturum suas investituras, quoniam ille suas tenet in pace. Videat igitur prudentia vestra sine dilatione quid inde agere debeatis, ne quod tam benè ædificastis, irrecuperabiliter destruatur. Rex enim noster diligenter inquirit quid de illo Rege faciatis. Anselmo respondit Papa his verbis. *Porro quia in eis litteris significasti, scandalizari quosdam, quòd Regem Teutonicum dare investituras ecclesiarum toleramus: nec tolerasse aliquando, nec toleraturos scias. Expectavimus quidem vt ferocia gentis illius edomaretur. Rex verò si in paterna nequitiæ tramite perseveraverit, beati Petri gladium, quem iam educere cœpimus, proculdubio experietur.* Hæc autem ex manuscripto exemplari desumpta sunt, quia hactenus inedita.

Ad epist. CCXXXVI.

Titulus huius epistolæ alius & simplicior fuit in priore editione: *Ioanni primæ Lugdunensis sedis archiepiscopo, Ivo ecclesiæ Carnotensis minister salutem.* Talem enim reppereram in priscis membranis quibus tunc temporis vsus fueram. Iam verò restituitur ea forma qua conceptus in codice S. Vict. & altero Regio, in quibus episcoporum nomina sic disertè expressa. Est autem probabile compositam ad Ivone, quod stilus satis arguit. Sic iam suprà epist. 79. suo & quatuor aliorum episcoporum nomine scripsit epistolam ad Philippum Trecassinum; quemadmodum etiam apologiam pro coronatione Regis Ludovici, suo & cæterorum episcoporum nomine, epist. 189.

Apud Ansam celebrandum) solus cod. S. Ger. *Ausam.* sed malè. nam & Ioannes archiepiscopus Lugdunensis infrà epist. 237. Ansam appellat.

Si ea quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant) prior editio habet, *ea verò quæ contra cathedram faciunt, minimè faciant* In v. c. Ser. aliter. *Ea verò quæ ad ius cathedræ pertinent minimè fa-*

ciant; vbi verborum superflua repetitio.

Salvo vinculo pacis corrigere volumus) anteà cusum, *salvo vinculo corrigere vol.* quod imperfectam habebat sententiam. itaque Bar. qui tomo 12. Annal. hanc epist. transcripsit, addit, *vinculo caritatis.* Paulo antè Ivo vinculum pacis appellat duobus locis.

De remissis Germanico Regi investituris fecisse videtur) In vno exemplari tantùm legebatur, *de remissis Regi investituris.* Sed in aliis codicibus vox *Germanico* extat, sine qua sensus subobscurior. Hac eadem epistola paulo ante Teutonicum appellat. *Quod si* (ait) *Papa adhuc in Teutonicum Regem debitam severitatem non exercet.* De eodem intelligit, cum epist. 233. dicit Papam quibusdam nefandis scripta nefanda permisisse; quo loco pariter agit de investituris à laicis factis. Hæc autem est controversia quæ illo sæculo luctuosissimas & atrocissimas tragedias excitavit in orbe christiano, cuius originem & seriem si quis forte desiderat, non inutile fuerit è puris fontibus haurire, prolatis & compositis invicem historicorum coætaneorum testimoniis, vt apertiùs intelligantur quæ ab Ivone scribuntur tota hac insigni epistola. Willelmus Malmesburiensis de gest. Reg. Angl. lib. 3. in Willielmo primo *Imperator Alemannorum* [a] *Henricus filius Henrici* (*de quo suprà memoravimus*) *iratus contra Papam quòd excommunicationem in eum propter investituras ecclesiarum promulgaverat. cum exercitu veniens Romam obsedit, Hildebrandum expulit,* [b] *Guibertum Ravennatem introduxit.* Et paullopost exprimit quis fuerit primus author ac incentor huius contentionis. *Alexandro ergo defuncto* (inquit) *successit Hildebrandus, Gregorius septimus dictus. hic quod alij inusitaverant* (sic habent editiones, quod quidã mutat in *mussitaverant*) *palàm extulit, excommunicans electos qui investituras ecclesiarum de manu laici per annulum & baculum acciperent. Vnde Henricus Imperator Alemanorum fremens quòd sine sua conscientia talia præsumeret, illum, vt prædixi, post vndecim annos Roma deturbavit Guiberto inducto. nec multo pòst lætali morbo Papa ictus.* Sigebertus in chro. ad Ann. Dom. M. C. XI. *Henricus Rex Romam vadit propter sedandam discordiam quæ*

[a] huius nominis. 4.

[b] appellat Wigbertum abbas Vrsp. in chro. vt etiam Dodechinus in appẽdice ad Mar. Scot.

Digitized by Google

erat inter regnum & sacerdotium, quæ cœpta à Papa Gregorio septimo, qui & Hildebrandus nominatus est, & exagitata à successoribus eius, Victore & Vrbano, & præ cæteris à Paschali, magno scandalo erat toti mundo. Willielmus Tyrius de bello sacro lib. 1. cap. 13. agens de eodem Gregorio: *Inoleverat consuetudo, præsertim in imperio, quòd defungentibus ecclesiarum prælatis, annulus & virga pastoralis ad dominum Imperatorem dirigebatur. Vnde postmodum vnumquemlibet de familiaribus & capellanis suis* [a] *investiens, ad ecclesiam vacantem dirigebat, vt ibi pastoris fungeretur officio, non expectata cleri electione. Quod dominus Papa contra omnem fieri honestatem considerans, & iura in eo facto conculcari ecclesiastica perpendens, semel, secundò ac tertiò eundem Imperatorem commonitum cum revocare non posset, vinculo anathematis innodavit. Quod factum nimis indignè ferens imperator, cœpit ecclesiam Romanam persequi, & domino Papæ Guibertum Ravennatem archiepiscopum virum litteratum & locupletem nimis, suscitavit adversarium, &c.* Gregorio septimo successit Victor paucorum dierum, qui & ipse prohibuit investituras ecclesiarum fieri à laicis, vt refert vetus scriptor chronici Casinensis. Post Victoris obitum successor Vrbanus secundus, habito Romæ concilio circa annum Domini 1098. easdem pariter vetuit, vt notatum suprà ad epist. 233. at defuncto Vrbano, contentio longè atrocior exarsit. Matthæus Paris de gestis reg. Anglor. in Henrico primo. *Anno Domini* M. C. XII. *facta est contentio Romæ inter Papam Paschalem & Henricum Imperatorem hac de causa. Imperator vti voluit privilegio antecessorum habito annis trecentis sub Romanis pontificibus sexaginta, qui licitè dederant episcopatus & abbatias per annulum & baculum pastoralem. E contra censebant Romani pontifices, nec posse nec debere &c.* Quæ verba etiam extant in Sigeberti chronico ad annum dom. M. C. XI. Willielmus Malmesb. lib. 5. de gest. Reg. Anglor. *Cum Vrbano Papæ Paschalis successisset, rursus quæstio de investituris ecclesiarum, rursus bella, rursus lites agitari, neutris partibus loco cedentibus. Imperator omnes episcopos & abbates regni sui quod citra montes est, fautores haba-*

[a] qui erant filij principũ, vt not. ad epist.

Digitized by Google

bat; quia Carolus magnus pro contundenda gentium illarum ferocia, omnes penè terras ecclesiis contulerat: consiliosissimè perpendens, nolle sacri ordinis homines tam facilè quàm laicos fidelitatem domini reiicere. Præterea si laici rebellarent, illos posse excommunicationis autoritate & potentia severitate compescere. Papa vltra montanas ecclesias suæ rationi subiecerat, parùmque suscipiebant vrbes Italiæ Henrici dominium, servitio putantes se exutas post Conradi fratris eius interitum: qui à patre relictus Longobardiæ in Regem apud Aretium obierat diem. At verò Henricus antiquis Cæsaribus in nullo virtute deiectior, post pacatum regnum Teutonicum, præsumebat animo Italicum, rebellionem vrbium subiugaturus, quæstionemque de investitura suo libitu decisurus. Hæc ille. NB.

Sugerius autem testatur Paschalem papam venisse ad partes occidentales, *vt regem Francorum, & filium regem designatum, & ecclesiam Gallicanam consuleret super quibusdam molestiis, & novis investituræ ecclesiasticæ querelis, quibus eum & infestabat, & magis infestare minabatur Henricus Imperator.* Et paullo post. *Equidem deliberatum est Romæ, propter Romanorum conductitiam perfidiam, de præfatis, immo de omnibus quæstionibus tutiùs regis & regis filij & ecclesiæ Gallicanæ in Francia, quàm in vrbe, disceptare naufragio.* Sic enim obiter illa verba castiganda fide vett. codd. quia miserè depravata sunt in editione vulgata. vnde etiam oblata occasione cætera verba quæ ad hanc contentionem faciunt, proferam multis modis emendata, vt interim locus vulgatæ editionis suo nitori restituatur, donec Sugerij historia recudatur integrior. De adventu igitur Papæ in monasterium beati Dionysij loquens: *occurrunt* (inquit) *ei ibidem Rex Philippus & dominus Ludovicus filius eius, gratanter, & votivè amore Dei maiestatem regiam pedibus eius incurvantes, quemadmodum consueverunt ad sepulchrum piscatoris Petri reges submisso diademate inclinari: quos dominus Papa manu erigens, tanquam devotissimos apostolorum filios ante se residere fecit: cum quibus de statu ecclesiæ vt sapiens sapienter agens familiariter contulit; eosque blandè demulcens, beato Petro, sibique eius vicario supplicat opem ferre, ecclesiam manu*

nu tenere, & sicut antecessorum Regum Francorum Caroli magni & aliorum mos inolevit, tyrannis & ecclesia hostibus, & potissimum Henrico Imperatori audacter resistere. Qui amicitia auxilij & consilij dextras dederunt, regnum exposuerunt, & qui cum eo Catalaunum Imperatoris legatos occurrere festinent, archiepiscopos, & episcopos, & abbatem sancti Dionysij Adam cum quo & nos fuimus, coniunxerunt. vbi cum dominus papa aliquantisper demoraretur, ex condicto ipsi Imperatoris Henrici legati non humiles sed rigidi & contumaces, cum apud sanctum Memmium hospitia suscepissent, relicto inibi Cancellario Alberto, cuius oris & cordis vnanimitate ipse Imperator agebat, cæteri ad Curiam multo agmine, multo fastu, summè phalerati [a] *devenerunt. hi siquidem erant archiepiscopus Treverensis, episcopus Alvertatensis, episcopus Monasteriensis, Comites quàmplures, & cui gladius vbique præferebatur Dux Vvelfo, vir corpulentus, & tota superficie longi & lati admirabilis, & clamosus: qui tumultuantes mages ad terrendum quàm ad ratiocinandum missi viderentur. Singulariter & solus Treverensis archiepiscopus, vir elegans &* [b] *iucundus, eloquentia & sapientia copiosus, Gallicano coturno exercitatus facetè peroravit, domino Papa & curia salutem & servitium ex parte domini Imperatoris deferens, salvo iure regni. Et persequens de mandatis: talis est, inquit, domini nostri imperatoris pro qua mittimur causa. Temporibus antecessorum vestrorum sanctorum & apostolicorum virorum, magni Gregorij & aliorum, hoc ad ius imperij pertinere dinoscitur, vt in omni electione hic ordo servetur antequam electio in palam proferatur, ad aures domini Imperatoris perferre, &, si personam deceat, assensum ab eo ante factam electionem assumere: deinde in conventu secundùm canones petitione populi, electione cleri, assensu honoratoris proferre; consecratum liberè nec symoniacè ad dominum Imperatorem pro regalibus, vt annulo & virga investiatur, redire, fidelitatem & hominium facere. Nec mirum; etenim civitates & castella, Marchias,* [c] *telonea, & quæque Imperatoria dignitatis nullo modo aliter debere occupare. Si hæc dominus Papa sustineat, prosperè & bona pace regnum & ecclesiam ad honorem Dei inhærere.*

[a] al. falerati.

[b] al. iocundus

[c] al. thelonea

Super his ergo dominus Papa consultè oratoris episcopi Placentini voce respondit: ecclesiam precioso Iesu Christi sanguine redemptam & liberam constitutam, nullomodo iteratò ancillari oportere: si ecclesia eo inconsulto prælatum eligere non possit, cassata Christi morte ei serviliter subiacere; si virga & annulo investiatur, cum ad altaria eiusmodi pertineant, contra Deum ipsum vsurpare: si sacratas Dominico corpori & sanguini manus laici manibus gladio sanguinolentis obligando supponant, ordini suo & sacræ unctioni derogare. Cumque hæc & his similia cervicosi audissent Legati, teutonico impetu frendentes tumultuabant, & si tutò auderent, convicia eructuarent, iniurias inferrent. Non hic, inquiunt, sed Romæ gladiis terminabitur querela. Verùm Papa quàm plures viros approbatos & peritos ad Cancellarium misit, qui eum super his compositè & placidè convenirent, & audirent, & ad pacem regni eum operam dare, obnixè exorarent. Quibus recedentibus dominus Papa Trecas venit, diu submonitum universale concilium honorificè celebravit, & cum amore Francorum quia multum servierant, & timore & odio Teutonicorum ad sancti Petri sedem prosperè remeavit. Imperator verò secundo ferè recessionis eius anno, collecto mirabili triginta millia militum hoste nullas nisi sanguine fuso gaudet habere vias, Romam tendit, mirè callens pacem simulat, querelam investiturarum deponit, multa & hæc & alia bona pollicetur, & vt vrbem ingrediatur, quia aliter non poterat, blanditur: nec fallere summum pontificem & totam ecclesiam, immò ipsum Regem Regum veretur. Vnde quia audiebant tantam & tam perniciosam ecclesiæ Dei sopitam quæstionem, æquo aut plus æquo Romani Quirites tripudiant, clerus supremè exultat, & quomodo eum honorificentiùs & elegantissimè recipiant exhilarati decertant. Cumque dominus Papa episcoporum & Cardinalium togata cum opertis albis operturis equis constipatus turma, subsequente populo Romano occurrere acceleraret: præmissis qui tactis sacrosanctis evangeliis ab eodem Imperatore iuramentum pacis, investiturarum depositionem susciperent, in eo qui dicitur mons gaudij [a] loco, vbi primùm adventantibus limina apostolorum beatorum visa occurrunt, idipsum iteratur. In porticu verò mirabili & vniversali Romano

[a] vide Pet. diaco. lib 4. chro. Casinensis, cap. 39.

rũ spectaculo, manu propria Imperatoris & optimatum triplicatur iuramentum. Exinde infinitè nobiliùs quàm si Africana victoria potito arcus triumphalis arrideret, cum hymnis & laudum multiplici triumpho, domini Papæ manu sacratissima diademate coronatur more augustorum, ad sacratissimum apostolorum altare præcinentium clericorum odis, & Alemannorum cantantium terribili clamore cœlos penetrante cœleberrima & solemni devotione deducitur. Cum ergo dominus Papa missas gratiarum agens corpus & sanguinem Iesu Christi confecisset: partitam [a] *eucaristiam in amoris impartibilis confœderatione & pacti conservatione obsidem mirabilem ecclesiæ devovens suscipiendo Imperator communicavit. Nec dum dominus Papa post missam episcopalia deposuerat indumenta, cum inopinata nequitia, ficta litis occasione furor Teutonicus frendens debachatur, exertis gladiis velut pleni insania discurrentes, Romanos tali in loco iure inermes aggrediuntur, clamant iureiurando ut clerus Romanus, omnes tam episcopi quàm cardinales capiantur, aut trucidentur, & quod ultra nulla potest attingere insania, in dominum Papam manus impias iniicere non verentur. Luctu inexplicabili & dolore præcordiali tam nobilitas Romana quàm ipse populus luget,* * *faucionem licet serò animadvertunt. alij ad arma currunt, alij sicut stupidi fugiunt, nec inopinato hostium bello nisi cum trabes de porticu deponentes, eorum ruinam suam fecerunt defensionem, evadere potuerunt. Præfatus autem Imperator pessima conscientia & facinorosi facti perterritus cruciatu urbem quantociùs exivit, prædam a Christiano Christianis inauditam dominum videlicet Papam & cunctos quos potuit cardinales & episcopos adducens, civitate Castellana loco natura & arte munitissimo se recepit: cardinales ipsos turpiter exuens inhonestè tractavit, & quod dictu nefas est, ipsum etiam dominum Papam tam pluviali quàm mitra cum quacumque deferret insignia Apostolatus, non veritus in Christum Domini mittere manum, superbè spoliavit, multasque inferens iniurias, nec eum, nec suos multo dedecore affligens dimisit, donec ad præfati pacti solutionem, & exinde facti privilegij redditionem coegit. Aliud etiam de manu domini Papæ ut deinceps investiret subrepticium privilegium extorsit: quod idem dominus Papa in*

[a] al. euchar.

* Sic habet unus v.c. alter *fauctionem*. In editione Sugerii, *sanctionem*. omnes mendosè, fortasse leg. *factionem*. vel *fictionem*, quia paullo ante dixit. *ficta litis occasione*.

magno concilio trecentorum & eo ampliùs episcoporum iudicio ecclesia nobis audientibus conquassavit, [a] *& perenni anathemate in irritum reduxit. Verùm si quærit quis quare Dominus ita tepidè fecerit; noverit quia ecclesia percusso pastore & collateralibus languebat, & penè eam tyrannus ancillans, quia non erat qui resisteret, tanquam propriam occupabat. Cui certum facto dedit experimentum, quòd cum fratres ecclesiæ columnas ad tuitionem & ecclesiæ reparationem quomodocumque solvi fecisset, pacemque ecclesiæ qualemcumque reformasset, ad heremum solitudinis confugit: moramque ibidem perpetuam fecisset, si universalis ecclesiæ & Romanorum violentia coactum non reduxisset. Verùm Dominus Iesus Christus redemptor & defensor ecclesiæ suæ nec eam diutiùs conculcari, nec Imperatorem impunè ferre sustinuit. Qui etenim nec tenti, nec fide obligati fuerant, causam ecclesiæ fluctuantis suscipientes, Domini designati Ludovici suffragio & consilio in Gallicana celebri concilio collecta ecclesia Imperatorem tyrannum anathemate innodantes, mucrone beati Petri perfoderunt &c.* Hæc Sugerius.

a melius concassavit.

Sed quæ trium septimanarum violenta Paschalis captione conventio extorta fuerat, postea enervata fuit concilio celebrato anno 1112. Pontificatus Papæ XII. vt scribit Willelmus Malmesb. de gest. pontif. Angl. lib. v. Damnatum enim fuit investituræ privilegium, quod à pravitate pravilegium potiùs vocarunt. Sic enim ea vox cudi debet apud dictum Wilielmum, quam lectionem confirmat locus Ottonis Frinsing. chro. lib. 7. cap. 14. hocque concilio Romæ habito renovata sunt & confirmata decreta Gregorij septimi & Vrbani secundi adversus investituras laicorum. Vnde commotus Imperator Henricus, anno XVII. Pontificatus Paschalis, iterum Romam contendit, acriùs in illum vlturus. At cum interea Paschalis obiisset, & Gelasio illius successore mox expulso ac mortuo, Guido electus Papa (qui Calixtus dictus est) statim ipse concilium Remis celebravit, quo rursus prohibitæ investituræ laicorum, simulque (nisi resipisceret) Imperator anathemate involutus.

Tandē evenit vt imperio multis modis attrito, Im-

Digitized by Google

perator videns a se regnum paulatim deficere, exemplum patris sui mente revolvens, metu anathematis vrgeretur, vt ait Gotfridus Viterb. chro. parte 17. & Otto Frinsing. chro. lib. 7. cap. 16 Quare mollita animositate receptus in communionem sedis Romanæ, ecclesiasticas investituras per annulum & baculum remisit Calixto. Cui vicissim Calixtus concessit, vt electionibus episcoporum & abbatum Teutonici regni assensum præberet, & ab illo electus regalia per sceptrum reciperet, quemadmodum scribunt idem Wilelmus Malmesb. lib. 5. & abbas Vrspergensis ad annum Dom. M. CXXV. Quæ verba faciunt ad interpretationem loci Otthonis Frinsing. de gestis Friderici Imp. I. lib. 2. cap. 6. Qui etiam chronici lib 7. cap. 16. refert cavillum Romanorum, qui dicebant privilegium datum Imperatori, vt electi non priùs ordinarentur quàm regalia de manu eius per sceptrum susciperent, soli Henrico datum pro bono pacis, non tamen successoribus. Sic igitur tandem sedatus est veternus morbus qui ecclesiæ statum conturbaverat plusquàm quinquaginta annis.

Sunt autem alij veteres scriptores qui meminerunt huiusce contentionis inter Paschalem & Henricum, vt abbas Dodechinus in appendice ad chronica *Mariani* Scotti, & Martinus Polonus in vita Paschalis. Eius quoque rei testimonia reperta in vetustis membranis pridem evulgavi, quorum auctoritate alij vsi sunt: quæ quia pertinent ad interpretationem & illustrationem huiusce Ivonianæ epistolæ 236. iterum subiicere placuit.

* hic episcopus, fidelium animos ad opem ecclesiæ ferendã nunquã excitare literis destitit, vt ait Pet. diaconus in chro. Casin. lib. 4. cap. 41.

* EPISTOLA IOANNIS TVSCVLANI episcopi de captione Paschalis Papæ, Richardo Albano episcopo missa.

Ioannes Dei gratia Tusculanus episcopus agens vices domni Paschalis Papa vincti Iesu Christi, venerabili fratri Richardo Albano episcopo in Domino salutem. Quoniam, sicut ait apostolus, vnum corpus sumus in Christo, & si patitur vnum membrum, catera membra compatiuntur, qua de capite nostro & de tota ferè ecclesia gesta sunt, fraternitati

ternitati tuæ significamus. Cum igitur Henricus Theutonicorum Rex Suturum [a] *pervenisset, legatos quosdam Romam direxit, qui iureiurando firmaverunt domni Papæ Paschalis legatos securè ducere ac reducere, & Regem ipsum sacramento firmare omnem ecclesiarum investituram penitus abdicare, obsides etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum rediret, & res ecclesiasticas & regalia ac beati Petri patrimonia libera & quieta omnino dimittere, obsides etiam dare pro securitate cum ad coronandum eum ad beati Petri basilicam exiret. Postea ex parte ecclesiæ à laicis viris firmatum est, si ista quæ promissa sunt iam dictus Rex observaret, quod domnus noster eum benignè susciperet, & ei diadema regni imponeret, & coronatus si vellet urbem intraret. Pro transitu etiam pontis obsides accepit, pro quibus sacramentum exhibuit, quod in ipso die dominico si pontem transiret, eos in liberam nostrorum restitueret potestatem. De his igitur omnibus sacramentis ex utraque parte peractis & obsidibus datis, cùm ad coronandum eum ad ecclesiam beati Petri Papa exiret, postpositis sacramentis & dimissis obsidibus eum in ipsa ecclesia cum episcopis & Cardinalibus & multis Romanis violenter cœpit, & in captione arctissima detinet. Romani verò post alterum diem collecti in hostes ecclesiæ impetum facientes de porticu fugere compulerunt, interfectis multis de suis, & perditis equis, tentoriis, pecuniis, & infinita supellectili. Post hæc omnes unanimes contra eum iuraverunt uno animo, una voluntate pugnare. Tu igitur prudenter vigila, & quanto ampliùs necessarium conspicis, tanto magis elabora, & matrem ecclesiarum omnium adiuvare ne desinas. Orationes pro liberatione domni nostri, immò pro ipsa ecclesia ubicunque potueris fieri facias. Vale. Hoc autem factum est anno Domini* M. C X I. *indictione quarta pridie idus Febr. in basilica sancti Petri apostolorum principis, die dominica ante caput ieiunij.*

[a] al. Sutriã, vel Sutriũ.

HOC MODO RECONCILIATIO INter Paschalem Papam & Henricum Imperatorem facta est. Iuramentum Imperatoris.

E*go Henricus liberos dimittam quarta vel quinta feria proxima domnum Papam Paschalem, & episcopos &*

Digitized by Google

Cardinales, & omnes captivos, & obsides qui pro eo & cum eo capti sunt, & liberos produci faciam inter portam Transtiberinæ civitatis, nec ulteriùs capiam, aut capi faciam eos qui in fidelitate domni Papæ Paschalis permanent: & populo Romano & Transtiberinæ insulæ civitati pacē & securitatem servabo tā per me quàm per meos, & in personis & in rebus qui pacem mihi servaverint. Patrimonia & possessiones sanctæ Romanæ ecclesiæ quæ abstuli restituā, & cuncta quæ habere debet, more antecessorum meorum recuperare & tenere adiuvabo bona fide, & domno Papæ Paschali obediam, salvo tamen honore regni & imperij, sicut catholici Imperatores catholicis Pontificibus Romanis. Hæc omnia observabo bona fide, sine fraude & malo ingenio. Isti sunt iuratores ex parte Imperatoris Henrici, Fredericus Coloniensis archiepiscopus, Gebehardus Tridensis episcopus, Bruno Spirensis episcopus, Bruchardus Monasteriensis episcopus, Albertus Cancellarius, Comes Herimannus, Comes Berengarius, Fredericus Comes Palatinus. Item Fredericus Comes, Bonifacius Marchio, Albertus Comes de Blandriaco, Godefridus Comes, Warnerius Marchio.

CONCESSIO PAPÆ DE INVESTIturis episcopatuum.

Domnus Papa Paschalis concedit domno Imperatori Henrico & regno eius, privilegio suo sub anathemate & confirmabit & corroborabit, episcopo vel abbate liberè electo sine symonia assensu Imperatoris, quòd dominus Imperator eum annulo & virga investiat. Episcopus autem vel abbas ab Imperatore investitus liberè accipiat consecrationem ab episcopo ad quem pertinuerit. Si quis verò à clero & à populo eligatur, nisi ab Imperatore investiatur, & à nemine consecretur, & archiepiscopi & episcopi libertatem habeant consecrandi ab Imperatore investitos. Super his etiam domnus Papa Paschaliis non inquitabit Regem Henricum, nec eius regnum & imperium.

Digitized by Google

SACRAMENTVM EX PARTE PAPÆ.

Domnus Papa Paschalis non inquietabit domnum Imperatorem Henricum, nec eius regnum de investitura episcopatuum & Abbatiarum, neque de iniuria sibi illata & suis in personis & bonis, neque aliquod malum reddet sibi vel alicui persona pro hac causa, & penitus in personam Imperatoris Henrici nunquam anathema ponet, nec remanebit in domno Papa quin coronet eum sicut in ordine continetur, & regnum & imperium officij sui auxilio adiuvabit pro posse suo. Et hac adimplebit domnus Papa sine fraude & malo ingenio. Hæc sunt nomina illorum episcoporum, & Cardinalium qui præcepto domini Papæ Paschalis privilegium & amicitiam sacramento confirmaverunt domno Imperatori Henrico. Petrus Portuensis episcopus. Centinus Sabiniensis, episcopus. Robertus Cardinalis sancti Eusebij. Bonifacius Cardinalis sancti Martini. Anastasius Cardinalis sancti Clementis. Gregorius Cardinalis apostolorum Petri & Pauli. Gregorius Cardinalis sancti Chrysogoni. Ioannes Cardinalis sanctæ Potentianæ. Risus Cardinalis sancti Laurentij. Ramerus Cardinalis sanctorum Marcellini & Petri. vitalis Cardinalis sanctæ Balbinæ. Dinzo Cardinalis sancti Martini. Theobaldus Cardinalis Ioannis & Pauli. Ioannes Diaconus sanctæ Mariæ in schola Græca. Leo Diaconus sancti Vitalis Martyris. Abbo Diaconus sanctorum Sergij & Bachi.

PRIVILEGIVM PASCHALIS PAPÆ quod fecit Imperatori Henrico de investituris episcopatuum & abbatiarum.

Paschalis episcopus servus servorum Dei carissimo filio Henrico Teutonicorum Regi, & per Dei omnipotentis gratiam Romanorum Imperatori & Augusto salutem & apostolicam benedictionem. Regnum vestrum sancta ecclesia singulariter adhærere dispositio divina constituit, & prædecessores vestri probitatis & providentia amplioris gratia Romana vrbis coronam & imperium consecuti sunt. Ad

cuius videlicet coronæ & imperij dignitatem, tuam quoque personam, fili carissime Henrice, per nostri sacerdotij ministerium maiestas divina provexit. Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri vestris prædecessoribus catholicis Imperatoribus concesserunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, & præsentis privilegij pagina confirmamus, ut regni tui episcopis & abbatibus libere præter violentiam & symoniam electis investituram virgæ & annuli conferas. Post [a] *investitutionem verò canonicè consecrationem accipiant ab episcopo ad quem pertinuerit. Si quis autem à clero & à populo præter tuum assensum electus fuerit, nisi à te investiatur, à nemine consecretur. Sanè episcopi & archiepiscopi libertatem habeāt à te* [b] *investitutos episcopos & abbates canonicè consecrandi. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui tantis regalium suorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ipsum episcoporum maximè & abbatum præsidiis oporteat communiri, & populares dissensiones quæ in electionibus contingunt, regali oporteat maiestate compesci. Quamobrem prudentiæ & potestati tuæ cura debet sollicitiùs imminere, ut & Romanæ ecclesiæ magnitudo & cæterarum salus tuis præstante Domino beneficiis & servitiis conservetur. Si qua verò ecclesiastica vel secularis potentia aut persona hanc nostræ concessionis paginam sciens contra eam temerario ausu venire tentaverit, anathematis vinculo innodetur, honorisque ac dignitatis suæ periculum patiatur. Observantes igitur misericordia divina custodiat, & personam ac maiestatem tuam ad honorem & gloriam suam fœliciter imperare concedat.* Hæc sunt verba quæ dixit domnus apostolicus domno Imperatori Henrico in communione corporis & sanguinis Christi, die coronationis suæ. *Domne Imperator Henrice corpus Domini natum ex Maria virgine, passum in cruce pro nobis, sicut sancta catholica tenet ecclesia, damus tibi in confirmatione veræ pacis & concordiæ inter me & te. Amen.* Anno verbi incarnati M. C XI. hoc confirmatum est in basilica sancti Petri XVI. Cal. Martij, regnante in cœlis Domino nostro Iesu Christo cum patre æterno & spiritu sancto. Amen.

[a] al. investionem.

[b] al. investitos.

EPISTOLA PASCHALIS PAPÆ, damnans privilegium quod Henricus per vim ab eo extorserat, Guidoni archiepiscopo Viennensi missa.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Viennensi archiepiscopo Guidoni & apostolicæ sedis legato salutem & apostolicam benedictionem. Si constantiam tuam sæva illa barbaries minis, blandimentis, aut aliis modis tentat inflecti, prudentia tua immobilis perseveret. Si enim in viridi ligno sic factum est, quid fiet in aliis? Si in capite sic perpetratum est, quid fiet in membris? Igitur frater carissime in tuo bono incœpto constanter & viriliter Deo præstante permaneas. Minæ vel blandimenta, vel alij suasionis aut dissuasionis modi providentiam tuam non moveant, sed ita Domino auxiliante perdura, vt aliis tua constantia salutaris perseverantiæ sit exemplum. Quæ cognoscere postulasti, hæc sunt. Scripta quæ in tentoriis, in quibus cum multitudine clericorum & civium vrbis & totius provinciæ custodiebamur, pro libertate ecclesiæ & pro absolutione captivorum omnium, & pro excidio quod ecclesiæ, vrbi, & vniversæ provinciæ superincumbente vndique gladio imminere videbatur, de electione seu de investituris personarum facta sunt, videlicet vt electione libera facta sine vi & symonia, consensu Regis, facultatem habeat Rex investiendi per virgam & annulum, & electus à clero & populo non consecretur, nisi à Rege investiatur: ego canonica censura cassa omnino & irrita indico, & sub damnatione perpetua permanere decerno, vt nullius vnquam auctoritatis sint, & nullius bonæ memoriæ. Ea verò quæ sacri apostolorum canones, & Antiochenum ac vniversa concilia, & prædecessores nostri, & præcipuè fælicis memoriæ domnus Gregorius, & Vrbanus de his prohibuerunt, damnaverunt, statuerunt, & firmaverunt, ego prohibeo, damno, constituo, & confirmo, & me illorum sanctiones profiteor servaturum.

EXCOMMVNICATIO CONCILII Viennæ celebrati à Guidone archiepiscopo de Henrico Imperatore facta.

Investituram episcopatuũ & abbatiarum & omnium ecclesiasticarum de manu laica, sancta Romana ecclesia auctoritatem sequentes, hæresim esse iudicamus. Scriptum illud seu privilegium quod à domno Paschali Papa violenter Henricus Rex de investituris, de anathemate in persona sua non sponte extorsit, in virtute sancti spiritus damnamus, atque irritum esse, & nullius beatæ memoriæ iudicamus fieri. Henricum Theutonicum Regem, qui simulata pace Romam veniens, post data sacramenta domno Papæ Paschali, vitæ, membrorum, malæ captionis, refutationis investiturarum, eundem domnum Papam in sede apostolica ante corpus beati Petri, post osculationem pedis, oris & faciei, proditione, periurio & sacrilegio, velut alter Iudas, cum Cardinalibus, episcopis, archiepiscopis, & multis Romanorum nobilibus tradidit, & cepit, & raptum in castra insignibus apostolicis exuit, & indignè atque inhonestè irrisum tractavit, & ab eo supradictum nefandissimum & detestabile scriptum violenter extorsit, excommunicamus, anathematizamus, & à gremio sanctæ matris ecclesiæ sequestramus, donec his omnibus abrenuntiatis plenam satisfactionem eidem ecclesiæ exhibeat.

RESCRIPTVM GVIDONIS ARCHIEpiscopi ad domnum Papam Paschalem de confirmando concilio quod Viennæ celebratum est.

Domno sancto & dulcissimo patri Paschali, Guido Viennensis archiepiscopus, & apostolicæ sedis legatus & cæteri omnes episcopi & abbates qui Viennensi affuimus concilio debitam subiectionem & obedientiam. Sanctæ pietatis vestræ mandata sequentes apud Viennam convenimus, ibique cooperante gratia spiritus sancti, de investituris, de captione vestra & vestrorum, de periuriis Regis, de pessimo illo pacto, & privilegio quod à vestra maiestate vio-

Digitized by Google

lenter extorsit, tractare diligenter curavimus. Affuerunt Legati Regis, litteras bullatas quasi de parte vestra ad eum missas audacter prætendentes, in quibus erga eum vester bonus affectus pacis & concordiæ & perfectæ amicitiæ significabantur. Quas nimirum post concilium quod in præterita vltima quadragesima Romæ celebrastis, se recepisse & sibi missas idem Rex testabatur. Cúmque super his multa nobis incuteretur admiratio, memores tamen litterarum illarum quas humilitati nostræ, illarum etiam quas domno [a] G. Ingolismensi episcopo, & vestræ sedis legato, de bona iustitiæ perseverantia miseratis: totius sanctæ ecclesiæ & nostræ fidei ruinam certissimam evitare cupientes, ad Dei honorem & vestrum animati, canonicam viam aggressi sumus. Igitur dictante sancto spiritu investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu laica hæresim esse iudicavimus. Scriptum illud quod Rex à vestra simplicitate extorsit, damnavimus. In ipsum etiam Regem nominatum, & solemniter & vnanimiter sententiam anathematis iniecimus. Et nunc, domne pater, vestram sicut dignũ est maiestatem suppliciter exoramus, ut quod pro sanctæ catholicæ fidei robore, pro Dei & vestro honore fecimus, auctoritate apostolica solemniter confirmetis. Cuius confirmationis argumentum per apertas nobis litteras significare dignemini, quas etiam, vt gaudium nostrum sit plenum, alter alteri destinare possimus. Et quoniam principum terræ pars maxima, & vniversi ferè populi multitudo in hac re nobis consentit: in remissionem peccatorum suorum omnibus iniungatis, vt si necesse fuerit auxilium nobis & patriæ vnanimiter ferant. Illud autem cum debita reverentia vestræ suggerimus pietati, quòd si nobiscum in his steteritis, si hoc sicut rogamus confirmaveritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni & nunciorum eius, litteris, locutione, muneribus abstinueritis, vnanimiter nos sicut decet habebitis filios & fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ paternitatis assertiones prædictas roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra subiectione & obedientia repelletis. Valete. Anno ab incarnatione Domini M. C. indictione quinta, & XVII. Cal. octobris, concilium hoc Viennæ celebratum est. Item anno Domini M. CXIIII. VIII. id. Decembris, Cono Prænestinus episcopus, &

[a] Girardo Engolismẽsi. vt infra pag. 766.

Digitized by Google

apostolicæ sedis legatus, prædictum regem Henricum apud Belvacum anathematizavit in concilio suo. Et in quadragesima proxima Lætare Ierusalem, v. Calend. Aprilis Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit. Item Cono ERAII. proximum Paschæ, Regem Henricum damnavit Coloniæ in templo sancti Gereonis. Catalaunis Cono quarto habito concilio prædictum Regem damnavit IIII. idus Concilij. *Hactenus vetus liber.*

Filiali caritate excusamus. Non enim prævaricator est legis.) Paullo antè iam dixit, necessitate non voluntate propter vitandam populi stragem istud factum à Papa. ad illustrationem huius loci maximè faciunt verba abbatis Vrspergensis in chronico ad annum Domini. M. C. XVI. vbi agit de concilio celebrato Romæ sub Paschali vt retractarentur quæ de investituris paulo anteà concesserat Henrico Imp. *Tunc apostolicus causam concilij & animi sui intentionem his verbis exposuit. Postquam dominus de servo suo fecit quod voluit, & me populumque Romanum tradidit in manus Regis: videbam quotidie passim fieri rapinas & incendia, cædes & adulteria. Hæc & huiusmodi mala cupiebam avertere ab ecclesia & populo Dei. & quod feci, pro liberatione populi Dei feci. Feci autem vt homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me malè egisse. sed rogo vos omnes orate, pro me ad Deum, vt indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate sui prauilegium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate; vt nullus vnquam sit bonæ memoriæ: & rogo vos omnes vt idem faciatis. Tunc ab universis conclamatum est, fiat, fiat. Bruno autem Signinus episcopus altiùs exorsus est Gratias agamus omnipotenti Deo qui dominum Papam Paschalem qui præsenti concilio præsidet, audivimus proprio ore damnantem illud privilegium quod pravitatem & hæresim continebat. Ad hæc quidem cavillatoriè subiunxit. Si privilegium illud hæresim continebat: qui illud fecit, hæreticus fuit. Ioannes autem Caietanus ad hæc commotus, Signino respondit: Tunc hîc & in concilio nobis audientibus Romanum pontificem appellas hæreticum? Scriptum quod fecit dominus Papa, malum quidem fuit, sed hæresis non fuit.* Et alter

quidam adiecit. Immò nec malum dici debet. quia si liberare populum Dei; bonum est, quod dominus Papa fecit, bonum fuit. Sed liberare populum Dei bonum est auctoritate evangelij, qua præcipimur animas quoque pro fratribus ponere. Ad hæc patientia domni Papæ horrendo hæresis nomine pulsata, expergefacta est, & manu silentium indicens, dissidentium clamores & murmura tali ratione compescuit. Fratres & domini mei audite: ecclesia ista nunquam habuit hæresim, immò hîc omnes hæreses conquassata sunt, &c. Vide notata ad epist. 233.

Iam igitur, lector, habes compendium totius historiæ de controversia investiturarum inter Pontifices Romanos & Imperatores, quæ horrendo scismati originem dedit, vnde pendet interpretatio aliquot locorum Ivonis, qui epist. 214. ad Brunonem deflet discidium ecclesiæ & regni quod suo sæculo contigerat, cuius etiam commeminit epist. 238. ad Paschalem Papam, qua illum admonet, caveat ne suscitet in regno Galliarum schisma quod erat in Germanico adversus sedem Romanam.

Vbi ergo sine scismate auferri potest, auferatur: vbi sine scismate auferri non potest,) ita suppletus est defectus ex vett. codd. Sanum autem hoc consilium Ivonis. Eodem spectant verba Goffridi abbatis Vindocinensis in epistola ad Petrum Leonem Romanæ ecclesiæ cardinalem. Nam postquam multa disseruit adversus investituras à laicis factas (quæ relata sunt, infra in notis ad epist. 233.) tandem concludit, quasdam esse investituras laicis permittendas vt vitentur publica scismata. *Hoc etiam silendum non erit, quòd sicut quædam investitura laicorum est contra fidem, ita quædam investitura eorum salva fide fieri potest.* Et aliquanto post. *In ecclesiasticis possessionibus, quamvis nec in legibus, nec in canonibus inveniatur: tamen propter scandalum & scisma vitandum talis Regibus investitura concedatur, vt nec ipsi propter hoc pereant, nec sancta ecclesia detrimentum patiatur.* Et deinde. *Alia vtique est investitura quæ episcopum perficit, alia verò quæ episcopum pascit. Illa ex divino iure habetur, ista ex iure humano. Subtrahe ius di-*

Digitized by Google

vinum, spiritualiter episcopus non creatur. Subtrahe ius humanum, possessiones amittit quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet ecclesia, nisi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem divinis sacramentis, sed possessionibus terrenis investiretur. Ex iure divino Regibus quidem & Imperatoribus dominamur. ipsis tamen ex eodem iure quia Christi domini sunt, honorem debemus & reuerentiam sicut dicit apostolus: Regem reveremini. *Ex iure autem humano tantum illis debemus, quantum possessiones diligimus, quibus ab ipsis vel à parentibus suis ecclesia ditata & investita dinoscitur.* Et aliquãto post addit. *Possunt itaque sine offensione Reges post electionem canonicam & liberam consecrationem, per investituram regalem in ecclesiasticis possessionibus concessionem, auxilium & defensionem episcopo dare: quod quolibet signo factum extiterit, Regi vel pontifici seu catholicæ fidei non nocebit. Voluit bonus dominus & magister noster Christus spiritualem gladium & materialem esse in defensione ecclesiæ. Quod si alter ab altero retunditur hoc fit contra illius voluntatem. hac occasione de regno iustitia tollitur, & pax de ecclesia, scandala suscitantur & scismata, & fit animarum perditio simul & corporum. Et dum regnum & sacerdotium, unum ab altero impugnatur, periclitatur utrumque. Nam Rex & Romanus pontifex cũ unus contra alium, alter pro regni consuetudine alter pro ecclesiæ libertate erigitur, regnum illam consuetudinem obtinere non potest nec poterit; & ecclesia suæ libertatis amittit plurimum. Rex præterea sacrosancta communione pariter & regia dignitate privatur. A Romano verò pontifice multis qui sibi deservire debuerant, necessitate cogente servitur. Et qui à pontifice docendus erat, & ducendus à Rege, Rex & pontifex populum sequitur. Habeat autem ecclesia pacem, & regnum iustitiam. Habeat Rex consuetudinem sed bonam, & nonquam malè reposcit, sed quam diximus suprà investituram.* Et paullo post. *Bonus & discretus Augustinus in epistola ad Parmenianum dicit, vix aut nunquam excommunicandum eum esse qui in malo opere obstinatam multitudinem habet secum. Nam tolerabilius videtur uni parcere, ne in ecclesia scisma seminetur plurimorum. Et beatis-*

simus doctor & martyr Cyprianus asserit dicens, scisma non esse faciendum, etiamsi in eadem fide, & in eadem traditione non permaneat qui recedit. Et in fine epistolæ. *Si verò Imperatoris & Regis persona, non tamen illius terra, aliquando in summa iustitia parcendum est, ne summa crescat inde malitia: ministris ecclesiæ penitus interdicatur, ne quod iustum est iniustè consequantur.*

Sive apud eos qui foris sunt, eadem ipsa sunt.) sic habet v. c. quæ non frustra dicuntur ab Ivone. tunc enim flagrante scismate Gregorij septimi, Vrbani, & Paschalis, & Henrici Imp. erant nonnulli addictissimi Papæ qui adserebant inefficatia planè esse sacramenta partis adversæ. Id testatur Bertoldus in chronico ad annum Dom. M. XCI. qui Guibertistis & Henricianis contrarius, refert Bernardum Constantiensem magistrum scholarum, scripsisse pro iudicio dicti Gregorij, adversus sacramenta extra ecclesiam à scismaticis usurpata. Sed nimio zelo ductum alicubi modum excessisse. Negavit enim omninò, ab eis & ab eorum communicatoribus sacramenta posse confici, ita vt ab illis ordinatos si resipiscant, iterum ordinandos censeret. cum tamen ea opinio repugnet Niceno Concilio & Africano, item sententiis Augustini, Anastasij Papæ, & Gregorij primi. demum concludens Bertoldus. *idem venerabilis* Bernardus (inquit) *in ista, sicut & beatus Cyprianus in rebaptisationis sententia, non pertinaciter contra ecclesiam egerunt, sed vtcunque, nimium contra scismaticos zelantes, aliquantulum regulam ecclesiasticam excesserunt.* Bernardi autem illius epistola ad Adalbertum scripta recenter in lucem prodiit.

Ad epist. CCXXXVII.

Ioannes prima Lugdunensis, &c.) sic restituta fuit inscriptio fide & consensu aliquot veterum codicum. superior editio habuit, *Ioannes prima Lugdunensis sedis archiepiscopus Iuoni ecclesiæ Carnotensis episcopo.* S. minus rectè inscribebatur soli Ivoni. Hic enim Ioannes respondet epistolæ superiori 236. quæ quidem emissa

fuerat nomine Daimberti archiepiscopi Senonensis & aliorum coepiscoporum. Porro in vno vetere codice bis scriptam inveni à prisco librario oscitante. Nam cum ille primò scripsisset. *Ioannes prima Lugdun, &c.* post aliquot paginas immemor scripsit, *Hugo prima Lugd.* vtrumque autem stare non potest. & videtur iam mortuus fuisse Hugo Archiep. sed & in alio prisco libro prima nominis littera tantùm designata habetur. I. primæ Lugdunensis, &c.

Siquidem cum prima Lugdunensis provincia, Lugdunensis provincia sit, nihilominus) hîc quoque locus restitutus est duorum codicum auxilio, quorum verborum repetitio clariorem lucem addit sententiæ, quæ alioquin in prima editione & aliis priscis codicibus obscurè concepta fuerat hunc in modum. *siquidem cum prima Lugdunensis provincia sit, nihilominus secunda.* In vetere autem codice Thuani, *siquidem cum prima Lugdunensis provintia Lugdunensis providentia sit.* Sed in ora manu prisca ibi correctum *provintia* pro *providentia.* Triplex autem provincia Lugdunensis memoratur in itinerario Antonini.

Nisi fortè & omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris) sic omnes nostri vett. codd. Cuiacius adnotaverat in ora sui libri, *in eadem enormitate*, puto potiùs ex prisco libro quàm ex coniectura. Sed id verbi in nullo exemplari repperi, habent enim pari consensu, *in eadem emunitate*, in quorum tamen vno ad oram libri librarius iam olim notaverat emunitatis verbo significari violentiam: verum illa notatio planè inepta & insulsa. Scripsit igitur auctor *emunitate.* hic enim archiepiscopus respexit ad hæc verba epist. 236, *nec nostro nec vllius hominum probantur subiacere iudicio. vnde constat nos esse immunes, si facta eorum oris gladio ferire formidamus.* Emunitatem igitur dixit pro immunitate. Qua voce plerique veteris sæculi scriptores vsi. Ivo epist. 133 *pro emunitate claustri.* S. Gregorius in can. cum devotissimam. cau. 12. q. 2. *pro violata emunitate illud emendare noluerunt.* In legibus Ripuariæ titulo 67. *nisi emunitas Regis hoc contradixerit.* In concilio Aurelianensi capite 10. apud Burchardum lib. 3. cap. 90. *quia*

Digitized by Google

hæc pro emunitate habentur. In concilio apud Theodonis villam cap. II apud eundem Burchardum lib.3.cap. 94.*quia hæc in antiquis canonibus pro emunitate tenentur, nemo abstrahere audeat.* In concilio Triburiensi cap.20. (relato etiam à Gratiano in ca. si quis, cau.17.q.4.)*pro emunitate nongentos solidos componat.* & cap. 30.*quicquid pro emunitate violata emendandum est, altario solvatur.* Item in cōcilio Mediomatr.cap.2.*pro emunitate* D. CCCC. *solidos episcopo componat.* Denique in capitularibus Caroli magni lib 5. cap.124. *vt latrones de infracta emunitate à iudice ipsius immunitatis in Comitis placito præsententur.* frustrà igitur hæc dictio nonnullis suspecta est.

Ambrosij qui Theodosium Imperatorem ob suam culpam excōmunicavit? Nunquid incusas Gregorium septimum qui Regem Henricum) Otto Frinsingensis episc. in chronico lib. 6 cap. 35. loquens de eodem Henrico quarto, affirmat nusquam inveniri quemquā Regum & Imperatorum ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, vel regno privatum. *nisi fortè quis* (ait) *pro anathemate habendum ducat, quòd Philippus ad breve tempus à Romano episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius à beato Ambrosio propter cruentam cædem à liminibus ecclesiæ sequestratus sit.* Vetustus auctor lib.I. de vnitate ecclesiæ conservanda, apertiùs reprehendit eundem Gregorium sive Hildebrandum, qui vt statueret & confirmaret partium suarum scismata, proferebat illam historiam. sed respondet Gregorium abuti exemplo, & longissimè discedere à facto sancti illius Pontificis. nam Theodosium leniter quidem fuisse coercitum ecclesiastica disciplina; non tamen ecclesiam divisam ab Ambrosio, vel soluto fidei sacramento separatos Principes & milites reipublicæ ab Imperatoris sui consortio simul & obsequio; quod novo more fecerat Gregorius; qui solverat statuta sub anathemate confirmata à multis Romanis Pontificibus de investiēdis episcopis per Reges & Imperatores. Neque enim tale quid tentaverat Ambrosius, quando etiam pro studio hæreticorum Valentiniani Imperatoris, matrisque eius Iustinæ minis atque verberibus pulsabatur. hæc & alia plura persequitur ille auctor: quem nonnulli putant

fuisse Vedericum Vercellensem; alij Sigebertum monachum Gemblacensem, alij alium.

Vtinam pro voluntate nostra contegi pateretur) hoc ideò dicit quia Paschalis papa quodam scrupulo religionis tactus, verebatur suum factum retractare. nam, vt in privilegio investituræ à se cōcesso legitur, testatus fuerat Henrico Imperatori cum illum coronaret, se dare corpus domini in confirmationem veræ pacis & concordiæ inter vtrosque. Immò etiam, veluti dicit Sugerius, partitam eucharistiam in amoris impartibilis confœderatione, & pacti conservatione obsidem dederat. Quinetiam imprecatione vsum fuisse refert Petrus Diaconus in chronico Casinensi lib. 4. cap. 42. *cumque ad hostiæ confractionem venisset: partem ipse sumens, reliquam Imperatori tradidit dicens: sicut pars ista vivfici corporis divisa est, ita divisus sit à regno Christi qui pactum istud rumpere ac violare tentaverit.* Sed & postquam captivus in tentoriis privilegium illud concessit, tædio affectus in heremi solitudinem secessit, moramque perpetuam ibi fecisset, si non Romani violentia coactum reduxissent, vt ait idem Sugerius. Wilelmus quoque Malmesburiensis lib. v. de gest. pontif. Angl. dicit multas à Romanæ ecclesiæ ministris passum fuisse iniurias, quia obiiciebant illum sublimasse imperiali benedictione Hēricum tyrannū, & sacrilego privilegio donasse. addit præcipuos instigatores fuisse Guidonem vel Vidonem archiepiscopum Viennensem (qui posteà Papatum obtinuit) & Girardū Engolismensem, legatum in Aquitania; qui duo cæteros coepiscopos irribāt ad exinanienda quæ Paschalis concesserat. Itaque non tam præcipiente quàm connivente Paschali, habitum est postea Romæ concilium vt privilegium retractaretur. non igitur absque ratione Ivo refragabatur voluntati huius archiepiscopi Lugdunensis satagentis concilio provinciali Gallicano dissolvi factum Paschalis. Timebat enim verenda Papæ deridenda exponere, vt inquit epist. 237.

Veruntamen synodum in Galliis habitam fuisse monet idem Sugerius, cum scribit domini Ludovici designati suffragio, in Gallicanæ ecclesiæ celebri concilio

Digitized by Google

Imperatorem tyrannum anathemate innodatum, & mucrone beati Petri perfossum. deinde Gallos regno Theutonico applicantes, adversus illum commovisse partem regni maximam. Wilelhmus quoque Malmesb. de gest. Reg. Angl. lib. v. ait omnem Galliam ecclesiastici zeli vigorem intentasse in Henricum, nec dissimulasse execrari. Sed illi non exprimunt an privilegia investituræ à Paschali concessa Henrico, condamnata fuerint, an verò tantummodo vis illata pontifici.

Intestabilis magister navis) ea est lectio omnium nostrorum codicum. attamen in annalibus ecclesiasticis quibus hæc epistola inseritur, depulsa vetere & sincera scriptura, substitutum est, *detestabilis*. Nihil mutari debuerat. Sallustius in Iug. *improbus intestabilisque videtur*. Lepidus Consul apud eundem in lib. histor. *si peior atque intestabilior fuerit*. Tacitus lib. 15. annal. *incusat vltrò intestabilem & consceleratum*. nonnulli etiam ea parte depravarunt versum Marij Victoris lib. 3. in Genesim. Nam vbi primitiva editio, *vt taceam magici scelus intestabile monstri*, quomodo etiam habetur in manuscripto: contrà subrogarunt, *magici scelus execrabile monstri*.

Sed & forsan formidas quòd iura tui præsulatus annullare velimus.) hæc decem verba nunc primùm reducta sunt authoritate priscorum codicum, quia fugitiva deerant in prima editione. Nicæno autem concilio statutum erat sua privilegia singulis ecclesiis servari debere, quam in rem multi canones relati à Gratiano sub cau. 25. q. 2. Ivo etiam constanter retineri voluit, vt indicio est epist. 60. qua profitetur se nec velle nec debere cedere de tantillo iure suæ ecclesiæ. Et epist. 61. dicit metropolitanæ sedis & coepiscoporum illius iura non esse vsurpanda. Idem epist. 83. metropolitanum absque consensu singulorum coepiscoporum, non debere quidquam moliri quo fiat iniuria vel violentia dignitati episcoporum. Goffridus Vindocinensis abbas in epist. ad Ranulfum Sanctonensem episcopum. *Iterum*, inquit, *contra archiepiscopum qui in parrochia vestra vobis inconsulto multa iam agit, & adhuc agere conatur, ex pharetra beati Iulij Papæ sagitta dirigitur hoc*

Digitized by Google

modo. Si quis metropolitanus episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parrochiam, sine consilio & voluntate omnium comprovincialium episcoporum aliquid agere in provincia tentaverit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Chronologus quoque Autissiodorensis ad annũ Dom. 1081. refert defuncto Meldensi episcopo, ab Hugone Diensi episcopo & apostolico sedis legato, apud eandem vrbem concilium habitum fuisse, & Robertum ecclesiæ Resbacensis abbatem ordinatum episcopum. quod Richerius Senonensis archiepiscopus sine suo assensu & præsentia fieri indignans, Robertum excommunicavit, & alium episcopum ordinavit atque subrogavit. Sed & Glaber Rodulphus monachus Cluniacẽsis hist. lib. 2. cap. 4. vbi agit de monasterio Lucacensi extructo à Fulcone Comite Andegavensi, quod Hugo Turonum Archipræsul in cuius diæcesi constitutum erat, sacrare distulit, nisi priùs Fulco restitueret prædia & mancipia quæ iniustè diripuerat matri ecclesiæ sedis sibi commissæ. Cumque Fulco Romam pergens multa auri copia obtinuisset à Ioanne Papa, vt misso Petro Cardinali postulata Fulconis intrepidè explerentur, addit verba sequentia. *Quod vtique audientes Galliarum quique præsules, præsumptionem sacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate processisse, dum videlicet vnus rapiens, alter raptum suscipiens, recens in Romana ecclesia scisma creavissent. Vniversi etiam pariter detestantes, quoniam nimium indecens videbatur, vt is qui apostolicam regebat sedem, apostolicum primitùs ac canonicum transgrediebatur tenorem: cum insuper multiplici sit antiquitùs auctoritate roboratum, vt non quispiam episcoporum in alterius diocesi istud præsumat exercere, nisi præsule, cuius fuerit, compellente seu permittente.* Et paullopost ita caput concludit. *licet namque pontifex Romanæ ecclesiæ ob dignitatem apostolicæ sedis ceteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo canonici moderaminis tenorem. Sicut enim vnusquisque orthodoxæ ecclesiæ pontifex, ac sponsus propriæ sedis, vniformiter speciem gerit salvatoris: ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare episcopij diocesi.*

Ex

Digitized by Google

Ex quo amicitiam & familiaritatem Lugdunensis ecclesia recuperasti.) hic locus argumento esse potest, iure censeri ad Daimbertum archiepiscopum Senonensem scriptam fuisse istam epistolam. Dissidium enim fuerat inter illum & Hugonem archiepiscopum Lugdunensem, quia Daimbertus antè consecrationem suam nolebat profiteri obedientiam Hugoni; ideò Hugo impediebat illius consecrationem, vt indicant verba Ivonis epist. 60. & 65 Sed & fuerat contentio altera de primatu inter vtrosque archiepiscopos, monente eodem Ivone epist. 50. Baronius autem postquam transcripsit & inseruit hanc Lugdunensis archiepiscopi epistolam suis annalibus, addit verba sequentia. *Ipse Ivo nihil respondisse reperitur. immò (quod in aliis hactenus non fecisset) adversarij epistolam perire nolens, cum suis consuit, vt cum eis perpetuo servaretur, indicans illam dignam memoria sempiterna.* hæc ille. sed aliis videtur studiosum aliquem post mortem Ivonis has potiùs collegisse epistolas.

Ad epist. CCXXXVIII.

Semper fuit obnoxium) quid obnoxium Latinis significet, notat Aul. Gellius lib. 7. cap. 17. & Ivo epist. 102. obnoxietatem accepit pro quadam specie servæ conditionis hîc verò obnoxium nil aliud significat quàm Gallorum spontaneum & propensum animum in amicitiam & fauorem Romani pontificis. Cuius rei veritas ne altiù repetatur, satis erit proferre aliquot exempla sæculi Ivoniani. Guibertus de Vrbano secundo loquẽs. *Commeatum destinavit facere in Franciam. Apostolicæ nempe sedis pontificibus ab antiquo consuetudinarium fuit, si quam sint passi à finitima gente molestiam, auxilia semper expetere à Francis,* Sugerius abbas tribus locis id confirmat in vita Ludovici crassi. Refert enim hunc Paschalem secundum propter conductitiam Romanorum perfidiam, venisse in Galliam, vt auxilium supplicaret à Philippo Rege, eiusque filio Ludovico adversus Henricum quartum, cuius verba prolata in not. ad epist. 236. Idem de Papa Gelasio loquens. *ad tutelam*

Digitized by Google

& protectionem serenissimi Regis Ludovici & Gallicanæ ecclesiæ compassionem, sicut antiquitùs consueuerunt, confugit. Denique de Innocentio agens. *tutum & approbatum elegit persona & ecclesia post domini defensionis asylum, regnum nobilissimum Francorum.* Sanè ipsemet Sugerius dicit Francos qui nec tenti nec fide obligati erant, causam ecclesiæ Romanæ & Paschalis Papæ suscepisse adversus Henricum Imperatorem, cuius verba prolata sunt in notis ad epist. 236. Gregorius autem septimus lib. 8. epist. 20. ad Philippum Fràcorum Regem scribens. *In hoc te tuæ salutis amicum sollicitumque demonstras, si apostolicam benevolentiam sicut Christianum Regem decet, assequi & obtinere desideras.* & in fine epistolæ. *maximè enitere, vt beatum Petrum, in cuius potestate est tuum regnum & anima tua, qui te potest in cælo & in terra ligare & absolvere, tibi facias debitorem.*

Clericos Tornacenses ad apostolicam sedem venisse petituros) Robertus de monte in appendice chronici Sigeberti ad annum Domini 1147. *ecclesia Tornacensis quæ per annos circiter 600. à tempore beati Medardi sub episcopo Noviomensi sine proprio fuerat sacerdote, hoc anno proprium episcopum cœpit habere.* Sic enim in vulgatis editionibus cusum est. sed alibi variatum est in numero annorum sexcentorum, vt scriptum à prisco & incerto autore qui tẽpore Ivonis vixit, fuitque canonicus Lauduni clavati. *Idem Anselmus cum cenobio sancti Vincentij ferè decem & septem annis præfuisset, & pro vtilitate cenobij cum germano suo domno Galtero ipsius loci monacho Romã profectus fuisset, à clericis Tornacensibus qui iam quadringentis annis proprio episcopo caruerant, mirabili eventu Deo ordinante ibi repertus, in episcopum eligitur, & à domno Papa Eugenio invitus & reluctans, obedientiæ vinculo constrictus pontifex consecratur: sicque per eum Tornacensi ecclesiæ antiqua dignitas restituitur, anno ab incarnatione Domini* M. CXLV. *dominica Lætare Ierusalem. rediens ergo à Roma, & cum magna processione Lauduni susceptus, nolens priores filios Vincentij monachos relinquere orphanos, vnum ex eis scilicet Balduinum ætate iuvenem, sed moribus gravem loco suo abbatem eis constituit, & à domno Bartholomæo episcopo fecit ordinari; sicque*

Digitized by Google

Tornacum ad regendum ovile sibi commissum tetendit. Quod autem supra citatus Robertus dicit, à tempore beati Medardi Tornacenses caruisse proprio episcopo, id apertius fit verbis Fortunati presbyteri antiqui scriptoris in vita S Medardi episcopi Noviomensis, cap.18. *cum ergo ecclesiam, quam Noviomi construxerat, felicissimè gubernaret, & suos quosque prout diximus, ad æternam remunerationem confortaret: sanctum Eleutherium, Tornacensis ecclesiæ pontificem, quem ipse in infantia sua futurum esse prædixerat episcopum, hominem contigit exuere. Post cuius lugubres exequias, cùm de pontificis electione invicem differerent, peracto triduano ieiunio, & sollennibus hostiarum victimis Deo devotè oblatis, subita sancti spiritus inspiratione inflammati, vnanimiter sanctum hunc pontificem Medardum el gerunt. Pontificali demum, metropolitani scilicet & comprovincialium suorum evictus auctoritate, Regisque ac procerum assensu, plebisque coactus incessabili acclamatione, vix consensit; & vnanimi, pontificali videlicet ac regali authoritate comprovincialium episcoporum, tempore Hormisdæ Papæ, sub sancto Remigio, tunc temporis Rhemorum archiepiscopo, assensu Regis & curialium ac vtriusque plebis acclamatione tandem suscepit, & vt vtrique ecclesiæ cathedralis semper honor maneret, benignè concessit.*

Ne hac occasione scisma quod est in Germanico regno) anteà cusum, *schisma.* Sed plerique veteres libri nota aspirationis carent, quod etiam toto hoc opere variis locis observari potest.

Quin possit sedes apostolica parrochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare) in duobus v. c. *parochiarum multitudinem minorare.* Huc autem pertinet quod S. Innocentius in sua decretali epistola ad Alexandrum Antiochenum episcop. dicit, divisis imperiali iudicio provinciis vt duæ metropoles fiant, & duo metropolitani episcopi debeant nominari: non tamen ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti quas pro suis causis faciendis duxerit Imperator. qui locus habetur in ca. lege. distinct. x. Sed & in concilio Carthag. 2. (relato in ca. felix. can. 16. q. 1.) *placuit vt*

Digitized by Google

diœceses quæ nunquam episcopos habuerunt, non habeant, & quæ aliquando habuit, habeat propriam. Gratianus in argumento ca.& temporis. cau.16 q 1. adnotat posse Papam duos episcopatus in vnum redigere,& vnum in duos dividere. quo spectat cap. quod translationem. de officio legati. vetus & ineditus auctor in libello manuscripto de tribulationibus & angustijs maioris monasterij, compositus ætate Ivonis, agens de privilegio quod illi monasterio concessit Vrbanus secundus in Concilio Claromontano, anno 1903 vt eximeretur à censura Turonensis archiepiscopi: *Dominus* (inquit) *Papa imperato silentio erectus in pedes, coram omni concilio ex auctoritate apostolica & decretis pontificalibus concionatus est, licere sibi facere ex vno episcopatu duos, & ex duobus vnum similiter, & abbatias cæterasque congregationes dictante ratione æquitatis, quolibet modo sibi melius videtur, aut coadunare posset aut disiungere: & quiquid in dominium & patrimonium sanctæ Romanæ ecclesiæ suscipere vellet, nullus eius auctoritati obviare posset. Quæ & à prædecessoribus suis facta ostendit, & ipse in præsenti concilio nullo contradicente fecit Cum ergo tali ratiocinio verè sapientissimus Papa omnium ora conclusisset, ex auctoritate Dei, & beati Petri apostoli omniumque apostolicorum & sua, nodo indissolubili firmavit, & auctorizavit privilegium nostrum, satisfaciens omnibus, præter quos invidia & iracundiæ furor exagitabat, quia talem qualem prælibavimus, faciendi quod vellet, haberet potestatem.* Theodorus Balsamo ad finem ca.16. Synodi Carthaginensis, tradit in potestate Imperatoris fuisse episcopatus in metropoles erigere, & à suis metropolibus alienare,& de novo episcopos & metropolitanos cõstituere: quia nec canonibus nec legibus subiicitur. quæ pariter repetit in interpretatione can. 38 synodi sextæ in Trullo; quo dicitur ordo ecclesiasticus consequi civiles ac publicos typos. vbi per typos accipit iussa Imperatoris, quæ etiam scribit ad can.12 Calched. synodi. His coniungi debet Novella Iustiniani de privilegiis archiepiscopi Iustinianæ primæ, & quæ collegit Burcardus Decreti cap 33 & 34. ex Concilio Toletano 13. cap. 4. & ipse Ivo decreti parte quinta cap. 144. cuius

Digitized by Google

quidem concilij authoritate definitum fuit irritum esse Wambæ Hispanorum, vel vt alij legunt, Gallorum Regis factum, qui contra canones in villulis novam episcopo sedem erexerat. episcopi enim non debent constitui in castellis nec modicis civitatibus ac vicis, ne vilescat nomen episcopi. can. episcopi. cum seqq. distinct. 80.

Ad epist. CCXLI.

Comes per hominium suum vos cogit.) anteà cudebatur, *per domnum suum.* variat scriptura in aliis codicibus. habent enim, *per hominem suum,* vt codex S. Germ. Vtrumque mendosum est. Restitui igitur *per hominium suum,* quomodo exhibent membranæ Regiæ bibliothecæ: & sanè sensus arguit eo modo legi oportere. Iam autem suprà epist. 208. hominij nomine vsus est: de quo verbo Hotomanus in commẽtariis feudorum. vetustiores autem dicebant homagium, quod indicant verba Alberti Krantij Wandaliæ lib 3. cap. 39. *apud Cæsarem immenso auro in satisfactionem, & hominio, quod nunc vocant homagium, præstito immunitatem coemit.* Alio significatu quàm solet in materia feudorum, videtur sumi à Roberto monacho histor. lib. 2. *requisivit à nostris vt sibi principes exercitus facerent hominium, id est securitatem pacis, & ipse conduceret eos per desertas regiones quas ingressuri erant.* & paullopost. *fecerunt igitur ei cum sacramento hominium tali conditione, vt tamdiu duraret quãdiu ipse perseverasset in sacramento suo & promissione.*

Hoc & Iulius papa) sic ex v. c. anteà cusum, *Iulianus.*

Vel cincti iudicis sententia subiiciatur) nunc primum hic locus suo nitori restituitur. nam anteà editum, *vel laici iudicis,* quod licet probari & retineri possit, maximè cum quidam alij prisci codices tali lectioni adstipulentur: tamen indubium est id a glossographi manu hactenus irrepsisse. Voluit enim interpretari quid significaret vox *cincti:* quæ quòd minus protrita & vulgaris erat, facilè potuit degenerare ac mutari. *Cincti* autem planè legitur in antiquis membris regiæ biblio-

Digitized by Google

thecæ, item Thuani, Servini & Fabri, eamque lectionem confirmant argumenta epistolarum quæ præfiguntur initio veterum librorum, *quod apostolico iudicio decisum est non esse retractandum, nec de causis ecclesiasticis à cincto iudice iudicandum.* Vbi in v.c. Servini legitur *accincto.* parili nævo deturpatus fuerat locus eiusdem Ivonis epist. 247. vbi restitui fide prisca, *faciant hæc cincti iudices qui ad malorum vindictam gladium materialem portant.* pro *cincti*, superior editio ibi referebat *cuncti.* Sylvester papa in suis decretis. *Nemo clericus, vel diaconus, vel presbiter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem cinctum causam dicere præsumat, quoniam omnis curia à cruore dicitur & immolatione simulachrorum.* Sic enim citatur ille locus à prisco authore in libro de vnitate ecclesiæ conservanda, & ab ipsomet Ivone decreti parte 6. cap. 334. Sed apud Gratianum in can. nullus clericus. cau. xi. q. 2. vbi pars eorum verborum relata est, vetus & elegãtior scriptura passim mutata fuit: nam pro *cinctum*, subrogarunt malè *civilem.* Cinctorum autem appellatione intelligebantur laici potestatem consecuti. itaque lusit in ea voce Sidonius Apollinaris lib. 5. epist. 7. ad Thaumastum. *hi sunt qui invident reverentiam clericis, originem nobilibus, consessum prioribus, congressum æqualibus, cinctis iura, discinctis privilegia.* quæ verba vt plusculà alia consequentia eiusdem epistolæ perperam tributa sunt à neotericis authoribus cathalogi testium veritatis, Hildeberto Cenomanensi episcopo, sive etiam archiepiscopo Turonensi; quiquidem fragmentum illud evulgarunt tanquam novum, necdum anteà in lucem editum: immò etiam supposito nomine Romanorum, initio dicti fragmenti præfixerunt: *Romani sunt quos timent & timentur.* Quæ res fucum fecit nupero historico, alioquin valdè diligenti & erudito, qui cum id hausisset ex turbidis rivulis, non animadvertit particulam esse epistolæ Sidonij, qui longè antiquior fuit Hildeberto. Neque verò stilus Hildeberti convenit. adhòc in iisdem catalogis parili errore cuditur, *cunctis iura*, pro, *cinctis.* Illemet Sidonius lib. 1. epist. 7. *priùs cinctus custodia quàm potestate discinctus.* in constitutio-

Digitized by Google

nibus Imperatorum crebra mentio fit cinguli administratorum. Cassiodorus in istud psal.29. præcinxisti me lætitia. *perpende verbũ*, inquit, *præcinxisti. Cingulũ significat quod ad iudicis pertinet dignitatem. nã cuncta potestas in ipso vocabulo noscitur constituta. Sic enim cinctum dicimus iudicem, quando eius fasces honoresque declaramus.* S. Augustinus lib. de verbis Domini, tract.19. & refertur in ca. militare. cau. 23. q.1. *non enim de his tantùm militibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur: sed quisquis militia sua cingulo vtitur, dignitatis sua miles adscribitur. atque ideò hac sententia potest dici, verbi gratia, militibus, protectoribus, cunctisque rectoribus.* Marcellus Papa in ca. nullus cau. XI. q. I. *magistratus qui hoc iubere ausus fuerit, amissione rerum & cinguli plectetur.* Eorum exemplo clerici sibi vendicarunt cingulum honoris & militiæ cœlestis, quod ad hanc emendationem nihil pertinet.

Ad epist. CCXLII.

Quos potiùs contra) verba sequentia addita sunt ex v. c. quæ antea desiderabantur.

Fœdus nuptiarum vitiaverit) in vno v. c. Pith. *initiaverit.* fortasse non malè. nam & dixit infrà epist. 245. *duxisti vxorem quod lex natura initiavit.*

Ad epist. CCXLIIII.

Et in statum rectitudinis iustitia lance reformari) sic vulgata editio, quam firmant plerique vett. codd. autor epist. 24. *perversorum temeritas & audacia rectitudinis statum labefactare conatur.* & epist. 26. *ne te à rectitudinis tua statu deiiciat.* In vno autem vetusto exemplari nempe Regio, legitur aliter, *& in stateram rectitudinis.* Ac fortasse respicere videtur ad hæc verba sancti Gregorij moralium lib.20. parte 4. cap.6. quæ etiã referuntur in can. x. dist. 45. *omnis qui rectè iudicat, stateram in manu gestat. in vtroque penso iustitiam & misericordiam portat, vt iusto libramine quadam per æquitatem corrigat, quadam verò per misericordiam indulgeat.*

Digitized by Google

Ad epist. CCXLVII.

Faciant hæc cincti iudices qui ad malorum vindictam gladium materialem portant) latebat hîc vitium quod sine ope priscarum membranarum facilè deprehendi nō poterat. Vulgata enim lectio habebat, *cuncti iudices*, vt etiam nonnulli prisci codices. Sed cum in tribus manuscriptis perspicuè legatur, *cincti iudices*, nulla ampliùs dubitatio est quin multò rectius id sit. huic scripturæ accedunt variæ lectiones. Vnus codex habet *accincti*. alter *succincti*. Tertius *xcinti*, quod postremum exhibet vetus liber S. Victoris. emendationem verò palàm confirmat locus epist. 241. *Vel cincti iudicis sententia subiiciatur.* vbi pro *cincti*, hactenus legebatur, *laici*.

Officij quod postposuimus) ita restitutum ope v. c. antea cusum, *quod proposuimus*. In vno v. c. *quod posuimus*.

Capite deorsum posito, & pedibus erectis thymelicorum incessum imitabimur) alias in v. c. *temelicorum*. sed in exemplari Servini aliter legitur. *temulentorum*, quod videri potest fluxisse à manu prisci glossographi, cui incognita vox *thymelicorum*, qui erant scenici artifices. Ex vestigiis atramenti paullo recentioris non obscurum est in dicto exemplari Servini primitùs scriptum fuisse, *thymelicorum*, sed posteà interpolatam scripturam. simili autem sensu dixit S. Augustinus in ca. 5. cau. 32. q 6 *Vbi melius vivit mulier quàm vir, capite deorsum pendet domus.*

Ad epist. CCL.

In oculis apostolicæ maiestatis) solus codex Ser. habet, *in oculis divinæ maiestatis*. sed minùs aptè. Solet enim auctor dicere apostolicam maiestatem, sive maiestatem Papæ, vt epist 8 147 157 159 201. 238. quemadmodum etiam alij coævi scriptores. Ioannes Salesberiensis Polic. lib 7. cap. 21. *nec ego apostolicæ maiestati & regiæ arbitror reluctandum*. S. Bernardus epist. 268. ad papam Eugenium. *alij vereantur maiestatem in vobis, & tremulis*

labiis ac digitis quod ad rem pertinet, vix ad id vnquam longis ambagibus anfractibusque perveniant. Sic Arnulphus episcopus Lexoviensis scribens ad Papam Hadrianum tribuit illi maiestatem epist. 8. vt & Alexandro Papæ epist. 26. 27. 45. 64. qui maiestatis apostolicæ fastigium vocat epist. 21. Idem Arnulfus appellat maiestatem archiepiscopi epist. 15. & Cardinalis epist. 65.

Sed non sunt) aliàs, *si non sint.*

Pulso ad thronum iustitiæ: cum ratio exigit, cum pia præsumptione pulso ad) hæc omnia verba adiecta sunt fide & consensu manuscriptorum, quæ anteà deerant.

Post mortem bonæ memoriæ Anselmi archiepiscopi Cantuariensis, ecclesia pastore viduata) locus hic illustrandus est verbis Willielmi Malmesburiensis lib. I. de gestis Pontificum Anglorum. *Postquam veneranda memoriæ Anselmus lutei corporis nodos evadens, huic vitæ valefecit, vacavit archiepiscopatus pleno quinquennio. Hoc toto spatio cum Rex* (intelligit Henricum primum) *admoneretur vt matris suæ ecclesiæ viduitati consuleret, miti responso differebat: optimos fuisse archiepiscopos quos pater fraterque misissent: se nolle à parentum fœlicitate degenerare. Quocirca magno scrutinio debere agitari consilium, vt eum poneret archiepiscoporum, qui vel æquis passibus virtutum antecessores suos consequeretur, vel æmularetur proximis.* Et paullopost agens de Radulfo Rofensi, cuius mentio fit hac Ivonis epistola, refert ab electoribus dictum fuisse: *Dicatur quod nullius vulneret conscientiam. Satis superque alienæ gentis homines fuisse archiepiscopos: abundare patriæ linguæ viros, qui referant Lanfracum scientia, religione Anselmum exhibeant, pannis vtrumque. Esse Radulphum Roffensem episcopum, qui fama æquet antiquos, humili affabilitate vincat & veteres & novos. Si genus explores, spectabili Normannorum prosapia oriundum: si vitam inquiras, nulla etiam infamia perstrictum. Solum esse cuius religionem nec livor carpere possit quòd discreta sit. Si scientiam litterarum rimeris, totas exhausit Athenas: si eloquentiam exigas, melleo quodam lapsu ex eius ore fluit oratio: cui accedit genialis soli, id est Canomanici, accuratus & quasi depexus sermo. hæc meruerunt suffragia, vt continuò mutata sententia Rex in eorum voluntatem tran-*

siret. Actum quinto die post exactum quinquennium à morte Anselmi. Radulphus apud Sagium, quæ est abbatia Normanniæ, primo adolescentiæ flore monachum se devoverat, coalescentibusque virtutum incrementis primò subprior, mox Prior, postremò abbas fuerat &c. Idem paullopost addit de eius obitu à paralysi. *obiit* XIII. *Kalendas Novembris, anno* IX. *patriarchatus, incarnationis dominicæ millesimo centesimo vicesimo secundo. hunc habuit finem Radulphus religione impar nulli, peritia litterarum magnificè pollens, affabilitate certè facilè omnium primus. Qui fortunarum amplitudine nihil plus adquisierit, nisi vt plus benefacere posset quibus vellet. Quanquam ad æstimationem vulgi tantum eius decedebat gloriæ, quantum accedebat fortunæ. Cæterum nullius delicti suspicione vel levi notabilis, nisi quòd ad risus & iocos inclinatior erat, quàm vel dignitatis vel gradus interesse videretur. Sed quæcumque faciebat, bono vtique animo vir ille faciebat: de quo quicquam sinistrum suspicari, contra religionem est niti.* Hæc ille.

Obnixè postulantes) ita meliores codices, vt epist 141. *obnixè rogo.* & epist. 271. *obnixè precamur.* in quibusdam est, *obnoxiè post.* quod non aptè quadrat. non enim pallium istud episcopis concedi moris erat, nisi summis precibus à summo pontifice peteretur. Itaque quod hic auctor dixit *obnixè postulare*, alii dicunt *fortiter & instanter*, vt S. Gregorius primus lib. 7. epist. 5. *prisca consuetudo retinuit, vt honor pallij nisi exigentibus meritis causarum, & fortiter postulanti dari non debeat.* Vetus auctor rituum ecclesiasticorum sive sacrarum cerimoniarum SS. Romanæ ecclesiæ, lib. I. sectione x. cap. 5. testis est illum cui concedebatur pallium, his vsum verbis. Ego. N. *electus ecclesiæ N. instanter, instantiùs & instantissimè peto mihi tradi & assignari pallium de corpore beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officij.* Hæc ille, vbi multa de vsu pallij commemorat; atque inter cætera refert, in lege gratiæ antiquum esse illud Ephot (id est pallium) quod à Lino post Petrum secundo Romano Pontifice institutum, & in singularis potestatis privilegium nostris præsulibus datū fuit. Rupertus Tuitiensis lib. I. de diu. offic. cap. 27. scribit

Maternum à beato apoſtolo Petro miſſum Treverenſi eccleſiæ, hæreditatem pallij ſuis ſucceſſoribus dereliquiſſe. Videtur autem nonnullis hic mos potiùs acceptus à Cæſaribus, eamque in rem ducunt argumentum ex verbis Agnelli epiſcopi Ravennatis, qui refert Imperatorem Valentinianum ſubiecisse epiſcopo Ravennatenſi quatuordecim civitatum epiſcopos, atque eum adornaſſe pallio confecto ex lana candida quo ſoli Imperatores tunc temporis vtebantur.

Dignitatem ei pallij concedatis) Gregorius Papa ſeptimus regeſti lib. 1. epiſt. 24. ad Brunonem Veronenſem epiſcopum, dicit anteceſſorum decreto niſi præſenti perſonæ non eſſe concedendum pallium. itaque monet illum Romam veniat, vt illud accipiat. Vrbanus Papa ſecundus apud Platinam, ſcribens archiepiſcopo Mediolanenſi. *Litteris tuis exorati*, inquit, *cum apoſtolica ſedis benedictione pallium fraternitati tua mittimus, quod quidem dignitatis genus nulli ante te, niſi præſenti, conceſſum eſt.* Sed iam longè antea etiam abſenti, nec petenti datum fuiſſe indicant verba Gregorij Papæ primi lib. 7. epiſt. 5. ad Brunechildam Reginam. *Extra hoc autem quia ab eo qui vti deſiderat, directa ad nos hoc ſibi largiri ſpeciali petitione non popoſcerat, & ante cauſam nullomodo præbere ſine eius poſtulatione debuimus: maximè quia & priſca conſuetudo retinuit, vt honor pallij niſi exigentibus meritis cauſarum, & fortiter poſtulanti dari non debeat: nos tamen &c.* Glaber quoque Rodulphus hiſt. lib. 5. cap. 4. vbi agit de diſſenſione Lugdunenſis præſulatus, refert Pontificem Romanum miſiſſe Odiloni abbati Cluniacẽſi pallium & annulum, & imperaſſe vt fieret Lugdunenſis archiepiſcopus: quod tamen vir religioſus ſuæ humilitatis propoſitum attendens omnimodis renuit, pallium & annulum reſervans futuro Pontifici. Cæterum huic Radulpho Roffenſi archiepiſcopo Cantuarienſi Paſchalis Papa ſecundus miſit pallium per legatum Anſelmum, nepotem ex ſorore ſancti Anſelmi archiepiſcopi deceſſoris, vt refert Willielmus Malmeſburienſis lib. 1. de geſtis Pontificum Anglor. Illud notandum, veteres tanti feciſſe dignitatem huius rei, vt S. Bernardus Clar. in epiſt. 246. ad Pa-

pam Eugenium ſcripſerit, ſe tolerabiliùs habuiſſe ſibi interdici miſſarum celebrationem; quàm Bituricenſi archiepiſcopo vſum pallij.

Ad epiſt. CCLIII.

Miſerias ſuas & anguſtias quibus à violatoribus pacis vexatur.) Quod hîc ſcribit Ivo, lucem & interpretationem mutuatur à verbis Nicolai monachi in vita huiuſce Godefridi Ambianenſis epiſcopi lib. 2. cap. 30. 31. 34. & lib. 3 cap. 2. 3. 4. 5 Cuius verba diffuſiora in compendium redigo. Cum hic epiſcopus peregrè profectus reverteretur Ambianum, ſecum duxerat Adamum eius civitatis principem, ac tunc militum præſidio deſtitutum. Cumque Adamus moneret aliud iter eſſe capeſcendum, quia ſibi metuebat ab hoſte atrociſſimo Guermundo Pinquinaci Vicedomino, reſponderat epiſcopus comitem ſecurum eſſe debere, quia Guermundus ſanctè nuper iuraverat ſe pacem bona fide ſervaturum, honoremque habiturum epiſcopo, ſuo temporali domino. Fortè mox accidit vt Guermundus multo ſtipatus equitatu viantibus occurreret, & confeſtim viſo Adamo diſtrictis enſibus illum appeteret, equo deturbaret id cernens, epiſcopus, ab equo deſilit, toto corpore ſuper Adamum incumbit, porrigit iugulum, & exclamat, quibus furiis impulſus Guermundus ſe præſente tale facinus audeat; quinetiam cervicem obiicit, precatus ne quid moliatur adverſus Adamum. Territis epiſcopi comitibus & fugientibus, Adamus iniectis catenis Pinquiniacum abducitur, quem epiſcopus flens & eiulans, comamque vellens ſolus ſequitur, ſe eius proditorem, tantæque calamitatis autorem clamitans. Vbi Pinquiniacum ventum eſt, cæteris intromiſſis epiſcopus ſtare foris cogitur. Redit igitur ad civitatem, rem refert clero & populo, captivitatem domini ſui Adami, & iniuriam præſulis deploranti. itaque epiſcopus plectit anathemate Guermundum, & eccleſias regionis infidi domini claudi iubet. inde crebræ vaſtationes agrorum, pagorum depopulationes, & templorum incendia; quibus mirè afflictus epiſcopus,

Digitized by Google

miſerum ſe dicebat qui in ea tempora incidiſſet. Nec flecti poterat Guermundus vt Adamum captivum dimitteret, quamvis intercedente Rege, regnique principibus. Tandem epiſcopus putans nova humilitate ſe molliturum duritiem cordis inſani ſubditi, rigente hyeme cilicio indutus, nudis pedibus iterum venit Pinquiniacum, & medio foro humi proſtratus, pedes tyranni amplexus, lacrymans precabatur, vt Adamum ſuum redderet. Sed ille ignominiosè repellit epiſcopum, iniuriis affectum, & irriſum. Hæc igitur ratio eſt, cur Ivo obnixè rogat Ludovicum Regem, vt lachrymabiles Godefridi conqueſtiones audiat, quo poſteà diſtringat gladium in vindictam malorum, qui pacem impunè violaverant.

Faciat itaque gladius regalis officium ſuum ad vindictam malorum.) Sugerius in vita Ludovici Craſſi agens de illius coronatione: *abiectoque ſæcularis militiæ gladio, eccleſiaſtico ad vindictam malefactorum eum accinges, diademate regni gratanter coronavit.* Eleganter Hildebertus Cœnomanenſis epiſcopus in epiſt. ad H. Sagienſem epiſcopũ, de duplici gladio loquens. *aptè profectò inventus eſt uterque apud diſcipulos Chriſti. quia adhuc uterque oſtenditur in membris corporis Chriſti Membrum enim Chriſti, Rex; membrum Chriſti ſacerdos. Scienti loquor, noſti gladium Regis, noſti gladium ſacerdotis. Gladius Regis, cenſura curiæ: gladius ſacerdotis, eccleſiaſticæ rigor diſciplinæ. Hoc evangeliſtam figuraſſe legiſti dicentem: domine ecce gladij duo hic. Si eſſet qui in gladio regni liberaret me; non peteretur educi gladius ſacerdotij propter me. Cæterum vides quia iam poteſtas ſine cauſa gladium portat: in vagina conditus eſt, pellibus mortuorum animalium tectus eſt. In Chriſtum Malchus, in vaſa templi Baltaſar impunè manus extendit. Nemo eſt quem zelus domus Domini comedat: nemo eſt qui cum Moyſe minetur & dicat, inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes, &c.*

Ad epiſt. CCLIIII.

Qui nunc tandem impetravit à principe ſuo Rege An-

Digitized by Google

glorum ; ut posset in propria persona.) Tunc temporis non licebat antistitibus Anglicis Romuleam vrbem proficisci, nisi priùs licentia petita à Rege. Cuius rei ratio redditur à nonnullis, quia verebantur Principes ne si liberè regni fines subditi emigrarent, sub alieno cœlo mutarent animos, & ab exteris depravati multa innovarent contra receptas patriæ leges. Wilielmus Malmesburiensis de gestis pontif. Anglor. lib. 1. de Anselmo Cantuariensi archiepiscopo agens. *Hæc* (ait) *communicaturus cum Papa, rogavit licentiam pergendi Romam, bis terque frustrà. Intelligo enim aiebat Rex, licentiam interdicendam, cum eum nullo gravi peccato sciam onerari, cuius à Roma petat absolutionem, nec egere illius loci consilio, cum ei nullius scientia desit copia. Magis certè dixerim, Vrbanum Anselmi cedere sapientia, quàm Anselmum Vrbano indigere. Quòd si pertinaciùs cœptis institerit, omnem archiepiscopatum in meum fiscum redigam. Transgreditur enim promissa sua, quibus fidem suam adstrinxit omnes consuetudines servaturum regni mei. Insolitũ est quippe mihi, vt quisquam procerum meorũ eat Romam, nisi meo potissimum missu.* Inter articulos siue cõstitutionis capita quæ proponebantur ab Anglorum Rege Thomæ archiepiscopo Cantuariensi: istud numeratur ab Eduardo in illius vita cap. 6. *Quod non liceat archiepiscopo & episcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papæ sine licentia Regis.* Sanè idem olim obseruari solitum in regno Francorum facilè colligitur ex epistola Hincmari archiepiscopi Remensis ad Hadrianum Papam 2. *De eo quod pusillitati meæ vestra rescripsit sublimitas, vt eũdem Hincmarum* (intelligit Laudunensem episcopum nepotẽ) *& alios tres episcopos omnium episcoporum regni domini* Caroli *vicem ferentes, ad synodum Romam mitterem; vestra sciat auctoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quẽlibet episcopum diœceseos Remorum, minime autem aliarum provinciarum episcopos, nisi dominus Rex præceperit, Romam vel in aliquam partem mea commendatione mittendi habeo potestatem, nec ipse ego vltra fines regni sui absque illius scientia progredi valeo, sicut missis vestræ sanctitatis coram Odone venerabili episcopo, & Ansegiso religioso presbytero & ab-

bate, quibus nostra causa sunt cognita, dixi. Gregorius autem septimus reprehendit Regem Anglorum, qui vetabat antistites ecclesiarum sui regni Romam proficisci. Sic enim lib. 7. epist. 1. ad Hubertum Romanæ ecclesiæ subdiaconum. *Multa sunt vnde sancta Romana ecclesia adversus eum queri potest: nemo enim omnium Regum etiam paganorum, contra apostolicam sedem hoc præsumit tentare quod is non erubuit facere, scilicet vt episcopos archiepiscopos ab apostolorum liminibus vllus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet. Vnde volumus vt eum nostra vice prudentia tua studeat admonere, quatenus honorem quem sibi à subditis suis graviter ferret non exhiberi, sancta Romana ecclesia non tantoperè laborèt imminuere, & debitas gratias agendo gratiam beati Petri procurẽt acquirere.*

Ad epist. CCLV.

Vnctionem verò quàm semel accepisti non æstimo repetendam) eiusdem sententiæ fuit Goffridus abbas Vindocinensis, cuius est epistola in manuscripto exemplari. *Ivoni Carnotensi præsuli frater Goffridus salutem à domino, & à se debita servitium. Sicut consuetudines monachorum beati Benedicti regulæ concordantes laudamus: sic eas quas sanctus Benedictus nec docet nec præcipit, & quæ à ratione penitùs discrepare videntur, laudare non possumus. Sunt enim quædam apud monachos institutiones quas ratio nullatenus admittit, nec sanctorum quilibet patrum invenit, sed insipientium consuetudo hominum instituit, has in monasteriis quidam monachi sibi pro lege vindicant: & cum Christus dixerit, ego sum veritas, nec dixerit, ego sum consuetudo: pro sua tamen consuetudine legem veritatis immutant. Et vt cætera taceamus, in hoc vt nobis videtur, non mediocriter errant, quòd vnctionem infirmorum, cum à sancta catholica & apostolica sede sacramentum vocetur, & cum nullum sacramentum iterari debeat, iterandam putant. Vnctionis vtique sacramentum beatus Innocentius Papa adeò magnum dicit, quod penitentibus, quibus cætera sacramenta negantur, nulla ratione putatur posse concedi. Quid tamen super hoc magnitudo vestræ discretionis sentiat, & quid tenendum doceat, scire desideramus: quia quamvis ista & ratione & auctoritate esse vera non*

Digitized by Google

dubitemus, ea tamen vestra auctoritatis decreto firmari volumus & rogamus. In eodem exemplari subiicitur postrema pars huiusce epistolæ Ivonis. Alio loco idem et Goffridus de sacramenti iteratione sic scribit. *Ibi reiteratur sacramentum vbi idipsum iterum datur, quasi quod priùs datum est, postea posse dari credatur. Verbi gratia, si aliquis baptizatus, iterum in aquis baptismatis mergeretur ea intentione vt ab originali & aliis peccatis solveretur. Aliter enim non rebaptizatur, etiamsi multotiens aliquis aquis baptismatis submergatur. Vbi verò propter aliud & aliud datur, non iteratur sacramentum, sed tribuitur ad virtutis argumentum. Quamvis enim priùs in vertice & postea in fronte homo crismate vngatur, non tamen iteratur crismatis sacramentum: quia, vt supradiximus, propter aliud & aliud fit. Sicut & baptismus minimè iteratur, etiamsi multotiens post baptismum aquis baptismatis aspergamur. Inunctio infirmorum, magnum sacramentum est, & ideò nulla est ratione iterandum. Sicut enim cætera sacramenta per apostolos Christiana religio suscepisse creditur, ita et istud suscepisse ab apostolica traditione minimè dubitatur. omne autem sacramentum à spiritu sancto per doctores sanctos, in quibus ipse loquitur, iterari prohibetur, & idcirco videlicet ne medicina sancta vilesceret, & minùs vtilis esset: quæ tanto magis salubrius est quanto minùs contemptibilis invenitur.*

Ad epist. CCLVIII.

Trecis ab eodem legato concilium celebratum est.) huius rei meminit auctor epist. 141. & Nicolaus monachus Suessionensis in vita S. Godefredi episcopi Ambianensis lib. I. cap. 30. *Eo tempore Richardus Cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, apud Trecenses celeberrimum habuit conventum episcoporum, abbatum, & Galliæ procerum.* Diversum est concilium apud easdem Trecas habitum à Paschali Papa, de quo supra epist. 176.

Ad epist. CCLXVI.

Cononi Dei gratia Prænestino episcopo.) Ita habent meliores

liores codices. ad eundem scribit tres alias epistolas. In eius nomine non semel erratum, vt in vulgato chronico Roberti de monte qui continuator est Sigeberti. *In civitate Belvacensi* (ait) *à Conone sedis apostolicæ legato concilium celebratur.* Pro *Conone*, editum, *canonicè*. Confirmat locus Nic. monachi in vita S. Godefridi episcopi Ambianensis lib. 3. cap. 9. *Interim Conon cardinalis, pontificis maximi legatus, & Radulphus Remorum archiepiscopus apud Bellovacum synodum celebrant.* Huius etiam meminit Sugerius lib. de vita Ludovici crassi, cuius loci verba quia sunt corrupra in vulgata editione, hîc proponentur castigatiora. Agens autem de Thoma de Marna homine perditissimo, qui pagum Laudunensem, Remensem & Ambianensem diabolo ei prosperante (vt loquitur) dilapidaverat, subdit. *Cuius intolerabili fatigata molestia cum sederet Belvaci generali conventu Gallicana ecclesia, vt in hostes veri sponsi Iesu Christi, hîc etiam iudicij primordia, & damnativam incipiat promulgare sententiam, venerabilis sancta Romana ecclesia legatus Cono Pranestinus episcopus, innumerarum pulsatus molestia querelarum, ecclesiarum, pauperum, & orphanorum, devexationum tyrannidum mucrone beati Petri, anathemate scilicet generali detruncans, cingulum militarem ei, licet absenti, decingit, ab omni honore, tanquam sceleratum, infamatum, Christiani nominis inimicum, omnium iudicio deponit.* Ibi cusum est, *Beliaci*, pro, *Belvaci*: & *Cenoprestinus*, pro *Cono Pranestinus.* In chronico Abbatis Vrspergensis ad annum Dom. M. CXVI. & M. CXIX. appellatur Cuno: vbi adiicitur illum excommunicationis suæ sententiam in Henricum Imperatorem dictasse Ierosolymis, & postea in Græcia, Vngaria, Saxonia, Lotharingia, Francia quinque conciliis confirmasse. Vetus chronologus Autissiodorense. *Anno Domini* 1115. *tria concilia celebrata sunt in Galliis à Conone sedis apostolica legato, primum Remis, secundum Belvaci, tertium Cathalauni.* Quæ verba pertinent etiam ad illustrationem loci epistolæ Guidonis archiep. Viennensis prolatæ infra in notis epist. 236. Extant Goffridi Vindocinensis abbatis epistolæ inscriptæ, Cononi vitæ laudabilis episcopo, sanctæ apostolicæ sedis lega-

Digitized by Google

10. Wilielmus autem Malmesburiensis lib. 1. de gest. pontif. Angl. scribit hunc Cononem cum legatione fungeretur in Galliis, non fuisse facilem, cuius verba prolata ad epist. 273.

Ad epist. CCLXIII.

Si laicorum pedibus colla supponatis.) Goffridus Vindoc. abbas in epist. ad Gaufridum Carnot. episcop. agens de lite ecclesiæ suæ cum Comitissa Vindocinensi. *Omnino enim iustum est, & sacris canonibus, sicut ipse melius nostis, penitùs obviare videtur, vt ecclesiastica causa seculari & peregrino iudicio terminetur, & quod vos & vestros facere decet, aliis etiam ecclesiasticis personis concedatur. hoc si fieri posset, ecclesia vestra damnum pateretur, & sui iuris & honoris perderet plurimum. Ecclesia etenim vestra gloriam alteri dare, nec sanctitatis genus, nec religionis membrum. Hoc etiam benè nostis, dilectissimè, quod sæculares homines sua consuetudine sanctæ ecclesiæ auctoritatem conantur adnullare: & cum eis in modico occasio cuiuslibet consuetudinis contra ecclesiastica iura conceditur, hoc deinceps omni tempore sibi vendicare nituntur. Si quis hoc facit contra suam ecclesiam, mūdialem suscitat rixam: & cum aliquando aliter facere voluerit, sæcularis tempestas nō patitur.* Idem ad Calixtum Papam. *Quando verò ecclesia sæculari potestati subiicitur, quæ ante domina erat, ancilla efficitur, & quam Christus dominus dictavit in cruce, & quasi propriis manibus de sanguine suo scripsit cartam libertatis amittit.*

Ad epist. CCLXVI.

Et terra patris sui iniustè divinum officium interdictum esse.) Huius pœnæ exempla in epistolis Goffridi. Nam scribens Ivoni Carn. episc. *Gratias agimus quòd Comitem Vindocinensem pro causa nostra ad rationem mitti fecistis, & quia quod iniquè gesserat corrigere neglexit, eius castello & castelli * banleuga divinum officium abstulistis.* Et postpauca rationem huius pœnæ explicat. *Vnum tamen vtile nobis immo valdè necessarium esset: pro quo ve-*

* *hic habet optimus v.c.*

bis tanquam patri filij humiliter supplicamus: quatenus genus pietatis quo pastor ecclesiæ cum necessitas exigit, impius pro domino fieri debet (genus enim pietatis est vt beatus Heronymus dicit, impium fieri pro domino) ita in Comitem & in omnem terram ipsius, zelus vestræ rectitudinis propagaret, totum videlicet eius comitatum à diuinis officiis segregans, & ipsum districtioris iustitiæ vinculis alligans, vt vniuersa plebs quæ nostram iniuriam, & eius malitiam non ignorat, & cui illius inquitas multum displicet, nec maior iustitia displiceret, hinc occasione accepta proclamaret in eum: & sic, quoniam Dei amore ab iniusta actione spontaneus non vult desistere, clamore simul & timore hominum desisteret. Illemet tamen Goffridus ipsum Ivonem redarguit quòd id ausus fuisset in monasterium Vindocinense, quod vocat allodium Romanæ ecclesiæ, & ideò se non obtemperasse dicto palam profitetur. *Cum in maiorem ecclesiam nostram manum mittere non potestis, nec audetis, in cæteris quæ in episcopatu vestro sunt nostris ecclesiis diuinum officium, non quidem satis iustè, abstulistis. Et quia vestra auctoritate hoc iniustè actum dinoscitur, auctoritate Romana quæ omnium peruersæ auctoritati est contraria, in ipsis ecclesiis à fratribus nostris priuatim & publicè cantabitur. Sancta & irretractabili Romanorum pontificum licentia nobis conceditur, vt si interdictum in ecclesiis nostris à quolibet episcopo iniustè factum extiterit, nullatenus à nobis obseruetur.* His coniungenda sunt quæ notantur ad epist. 50.

Ascivit quosdam monachos cementarios) al. *cœmentarium*. Goffridus Vindoc. in epistola ad Ildebertum Cenomannorum episcop. *Iohannem cementarium esse monachum ecclesiæ nostræ, & ab ipsa ecclesia sæpius per inobedientiam recessisse firmissimè scitis.* Et alia ad eundem epist. *Iohannem Cementarium monachum quidem, sed non habentem caritatis cementum, quoniam proprij loci deseruit obedientiam, & suæ professionis fidem irritam fecit.*

Ad epist. CCLXVIII.

In concilio Exolidunensi) Quia hoc loco dicit Hugonem Diensem episcopum & apostolicum legatum

Digitized by Google

interfuisse concilio, palam est debere intelligi concilium celebratum anno 1081. Sic enim scribit auctor cronologiæ Autissiodorensis. *Anno Domini* 1080. *magnus terræmotus cum gravi terra mugitu factus est* 6. *Cal. Aprilis, prima hora noctis. Sequenti anno apud Exoldunum castrum quod est in Bituria situm, celebratum est concilium. Anno autem altero defuncto Meldensi episcopo, venerabilis Hugo Diensis episcopus & apostolicæ sedis legatus, apud eandem urbem concilium habuit, & Robertum ecclesiæ Resbacensis abbatem episcopum ordinavit.*

Ad epist. CCLXXI.

Patri & domino suo.) Hæc quatuor verba desunt in aliquot manuscriptis, sed confirmantur exemplis titulorum epist. 250. 244. 238. Ioannes Salesberiensis policratici lib. 6. cap. 24. Hadrianum Papam alloquens: *Omnes applaudunt tibi, pater omnium vocaris & dominus, & capiti tuo infunditur omne oleum peccatoris. Si ergo pater es, quare à filiis munera & retributiones expectas? Si dominus, quare Romanis tuis timorem non incutis, & temeritate repressa eos ad fidem non revocas?*

Quando personaliter accipiebantur.) Martyrologium ecclesiæ Carnotensis de ipsomet Ivone loquens. *Minoratas omnes huius ecclesiæ & precarias in communes redegit usus, & eas in posterum personis distribui, tam suo quàm apostolico privilegio vetuit.* De personis dictum ad epist. 12.

Ad epist. CCLXXIII.

Excommunicationem in episcopos Normanniæ intentatam ita in eo temperetis) Fortasse hic locus interpretandus ex verbis Willielmi Malmesb. lib. I de gestis Pontif. Angl. *In principio regni Henrici* (ait) *venerat Angliam ad exercendam legationem Guido Viennensis archiepiscopus, qui postea apostolicus fuit: tunc Anselmus, nec multò post quidam Petrus, omnesque reversi nullo effectu rei grandi præda sui, Petrus maximè, quòd omnes eum incendere caverent, qui esset filius Petri Leonis, summi Romanorum

principis. Crebra ergo ad Angliam commeabat legatio Romanorum insidiantium imbecillitati Radulphi. Sed effugabantur omnes cautela Henrici. Nolebat enim ille in Angliam præter consuetudinem antiquam recipere legatum, nisi Cantuariensem archiepiscopum: illique libenter refringebant impetum propter violentiam denariorum. At non ita facilis flecti Cono legatus in Gallia, omnes episcopos & abbates Normanniæ suspensionis nota implicuit, quòd tertio vocati ad concilia sua non venerant. Super quo habito tractatu, missus Romam Radulphus archiepiscopus & Herebertus Norvvicensis, ut suo labore tantam legatorum confusionem digererent.

Ad epist. CCLXXIIII.

Responsales tamen meos.) Sic in v. c. vt etiam paullo post. Vicarios appellat epist. 267. quæ est eiusdem planè argumenti. Horum responsalium crebra mentio in scriptoribus antiquis, maximè Gregorio primo Papa, qui eorum munus satis subindicat, cum dicit diaconos transmissos ad Imperatorem pro responsis ecclesiasticis faciendis, epist. lib. 2. Indict. 11. cap. 91 & 92. item lib. 7 epist 5. & 6.

In clericali ordine militavit) eo modo castigata verba autoritate veterum codicum. Malè enim cusum antea fuerat, *iudiciali ordine.*

Omnium piè pulsantium) ita melius ex v. c. quàm vt antea, *o. penè puls.*

Ab omnibus filiis) Verba hæc cum novem proximè sequentibus addita sunt fide eorundem v. c. quæ imperfecta sententia deerant in edito.

Turstinum in archiepiscopum.) Prima editio habet *Tustinum.* Sed postea in aliis exemplaribus offendi variè scribi nomen. Rogerus de Hoveden annalium parte prima in Henrico primo appellat Turstinum. *Turstinus* (ait) *Regis capellanus ad Eboracensem archiepiscopatum die assumptionis sanctæ Mariæ eligitur Wintoniæ.* In cuius editione notatur, aliàs legi, *Turstanus.* A cæteris appellatur *Turstanus*, vel *Turstannus.* Matthæus Paris in vita Henrici primi Anglorum Regis. *Anno Domini*

Digitized by Google

M.CXIII. *Rex Henricus dedit archiepiscopatum Cantuariensem Rodulpho Londoniensi episcopo, & illum per annulum & baculum pastoralem investivit. Obiit eodem anno Thomas Eboracensis archiepiscopus, & ei Thurstanus successit.* In vetustis membranis Ant. Oiselli Iurisconsulti, quibus continentur nonnullæ epistolæ Hildeberti episcopi Cœnomanensis, appellatur *Rustinus*, sed vitio librarij, pro *Turstinus*. Integram verò epistolā subiicere non abs re fuerit, quia pertinet ad argumentum huiusce epistolæ. nam Hildebertus profitetur se Turstini amicum, & rogat ne falso rumori credat, quo dicebatur velle Romam proficisci nomine Cantuariensis archiepiscopi adversus ipsum Turstinum.

Turstino Dei gratia venerabili Eboracensi electo, suo Karissimo amico Ildebertus humilis Cenomannorum sacerdos, non facile de amico diffidere. Sicut Seneca testatur, & omni & nulli credere vicium est. Vnde & nonnulla vos respicit culpa, si apposuistis animo vestro sinistrum aliquid de amico prius credere quàm probare, prius diffidere de eo quàm in eo diffidendi invenire rationem. Mihi siquidem scripsistis in ore multorum esse quòd legationem Cantuariensis ad domnum papam susceperim, vt quem flectere ipse non potuit, mea, quæ vel nulla vel modica est, auctoritate flecteretur. Qua relatione vos vel leviter esse motum, me non leviter movit. Sic enim significastis quòd vel nunquam fuerim quem credebatis amicum, vel turpiter esse desiterim. Cæterum nondum ego hanc assumpsi audaciam, nondum decrevi iusticiæ sic adversari, nondum ita persequi me ipsum vt humeros illi supponam oneri quod portare nec facile est, quia apostolica resistit auctoritas, nec honestum quia impedit ratio, nec vtile quia imminet periculi magnitudo. Quod si nihil horum obstaret, apostoli tamen memor sum sic dicentis: Si ea quæ destruxi reedifico, prævaricatorem me constituo. Nolite itaque credere, nolite opinari me esse mutatum, me ab eo qui fuerim, dissentire. Veritatem loquor, animum meum loquor. Vivit Deus & Dei filius, & vtriusque spiritus, quia nec domnus Cantuariensis, nec pro eo aliquis à me postulavit vt adversus Eboracensem ecclesiam, causam eius vel litteris commendarem, vel pro ea legationem susciperem. Sunt quæ ipse nobis indicavit, unde

nostrum quæsivit consilium: sed quæ nihil omnino vestram vel spectant vel impediunt causam. De legatione quam habuit antecessor eius, sermo mihi & illi fuit, & de aliis quæ à vestro procul sunt negocio. Apostolorum limina nequaquam ad præsens visitare disposui. Vicem mihi rependitis, si in nostra perseveratis amicitia. Ego enim nunquam amici immemor, nunquam desertor esse sustinebo. Vale. epistolas meas mihi mittere nolite differre.

Quæ exigit ab eo Cantuariensis ecclesia) sic v. c. prima editio. *Canturiensis.* huius autem cōtentionis ratio est, quia Eboracensis nolebat subiici Cantuariensi, quæ querella sæpe renovata, vt indicant Anglici historici. Mattheus Paris in Willielmo conquæstore. *Anno Domini* M. LXXII. *apud Windleshoram ex præcepto Alexandri Papæ, Rege etiam Willielmo annuente, in præsentia Huberti Romanæ ecclesiæ legati, ventilata est causa de primatu ecclesiæ Cantuariensis, super ecclesiam Eboracensem. Vbi tandem antiquarum auctoritatibus scripturarum probatum est, & ostensum, quòd Eboracensis ecclesia debeat subiacere Cantuariensi, & ipsius archiepiscopo, ut Primatis totius Britanniæ dispositionibus, in omnibus quos ad Christianam pertinent religionem, fideliter obedire. Ita quod si archiepiscopus Cantuariensis concilium tenere voluerit, vbicunque sibi vtile visum fuerit, Eboracensis archiepiscopus cum omnibus suis suffraganeis & subiectis clericis, sui præsentiam exhibeat, eiusque canonicis dispositionibus obediens existat, benedictionem etiam episcopalem ab ipso debet accipere, & ei canonicam professionem addito iuramento, præstare. Huic igitur constitutioni consenserunt Rex præfatus & Lanfracus archiepiscopus Cantuariensis, & Thomas archiepiscopus Eboracensis, cum prædicto Cardinali & omnibus episcopis & abbatibus regni.* Idem sub dicto anno M. C. XIII. *orta est autem inter Rodulphum Cantuariensem & Thurstannum Eboracensem archiepiscopos magna dissensio, eò quòd Eboracensis subiici noluit archiepiscopo Cantuariensi de more, sicut eius antecessores facere solebāt. causa autem sæpè coram Rege & domino Papa ventilata est, sed nondum fine debito terminata.* Et paullopost subiicit. *Anno domini* M. C. XV. *consecratus est Rodulphus Cantuariensis archiepiscopus Cantuariæ, ab Anselmo do-*

Digitized by Google

mini Papa legato, quinto Kalendas Iulij, & pallium ab eo suscepit. Et eadem die idem archiepiscopus Theophilum Wigorniensem & Bernardum Menevensem antistites consecravit. Deinde post dies paucos: cum Turstannus Eboracensis delectus, ab archiepiscopo Cantuariensi moneretur, ut more solito benedictionem ab eo susciperet, & sibi obedientiam faceret, & ecclesiæ Cantuariensi: respondit, se benedictionem ab ipso suscepturum libenter: sed professionem quam exigebat, se nullomodo facturum. Quod audiens Rex Henricus, protestatus est manifestè, quòd nisi ecclesiæ Cantuariensi, iuxta morem antecessorum suorum faceret quod debebat, ipsum Eboracensi episcopatu cum benedictione funditùs cariturum. Sicque ab archiepiscopo Cantuariensi interposita appellatione, ne ab alio quàm à se consecrationem acciperet, ab invicem recesserunt. Idem paucis interiectis ad annum dom. M.C.XIX. de Callixto Papa loquens. *Hic Remis concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quosdam Angliæ & Normanniæ episcopos destinavit. Turstannus quoque Eboracensis electus, illuc veniendi à Rege licentiam impetravit, interposita fide, quòd benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad concilium veniens, Romanos (sicut mos est) in suum favorem largitatis beneficio transtulit, & per eos, ut à Papa consecraretur, impetravit. Quod ut Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum suæ dominationis interdixit.* Idem post pauca, sub anno Domini M.C.XXV. *Quo utique anno disceptarunt Willhelmus Cantuariensis, & Turstannus Eboracensis archipræsules de primatu, quis eorum esse dignior videretur.* mox addit. *Anno Domini* M. C. XXVII. *Rex Henricus ad natale tenuit curiam suam apud Windeleshoram: vbi cùm Turstannus Eboracensis archiepiscopus, in præiudicium Willielmi Cantuariensis archiepiscopi Regem vellet coronare, iudicio omnium repulsus est, & lator crucis eius quam in capellam Regis ante se deferri fecerat, extra capellã cum cruce eiectus est.* Hunc autem Turstannum obiisse dicit anno Do. M.C.XXXIX.

Verùm quæ de hac controversia scripsit Willielmus Malmesburiensis, digna sunt planè quæ referantur, vt historia rei clariùs innotescat. Sic autem lib. 3. de gestis Pontificum Anglorum. *Successit Thurstanus prædicandæ constantiæ clericus, qui cum post aliquot annos*

accepta electionis professionem Radulfo archiepiscopo Cantuariæ facere nollet, volente Rege vltrò archiepiscopatu cessit. Sed clericorum suorum monitu posteà Romam profectus hanc epistolam meruerat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei Henrico illustri Regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem. Audiuimus electum Eboracensem virum sapientem & strenuum sine iudicio ab Eboracensi ecclesia sequestratum, quod nimirum divinæ iustitiæ & sanctorum Patrum institutionibus adversatur. Nos quidem neque Cantuariensem ecclesiam minui, neque Eboracensem volumus præiudicium pati, sed eam constitutionem quæ à beato Gregorio Anglicæ gentis apostolo inter easdem ecclesias constituta est, firmam censemus, illibatamque servari. Idem ergo electus vt iustitia exigit, ad suam ecclesiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæstionis inter easdem ecclesias nascetur, præsentibus vtrisque partibus in nostra præsentia pertractetur. Hac epistola fretus Turstanus sedem suam repetiit libens. augebatur in dies dissidium inter eum & Radulphum archiepiscopum, quia Radulphus nullis delinimentis, nullis minis adduci potuerat vt ei manus imponeret, nisi professionem faceret, nec Turstanus id se facturum pro capitis periculo pollicebatur. Successore ergo Paschalis Papa Gelasio citra montes venienti, ambo statuerunt occurrere causarum patrocinio adfuturi. Sed mors apostolici non diu prolongata tardavit eorum impetum, donec Callixtus qui ei successerat Remis ad celebrandum venit concilium. Eò Turstanus impiger contendit pollicitus Regi nihil se contra decus ecclesiæ Cantuariensis moliturum. Quod mox vt oportunum vidit, oblitus effregit, ab apostolico contra omnes consuetudines maiorum, benedictionem episcopalem suscepit. Præcesserat sanè Turstanum ad Papam legatus Regis, idemque frater Radulfi Sefredus postea Cicestrensis episcopus, denunciaturus Papæ ne vllo modo Turstanum aut ipse sacraret, aut ab aliquo, nisi à Pontifice Cantuariorum secundum antiquum morem sacrari permitteret. Et si contra hoc ipse apostolatus sui iure niti vellet, certus existeret, quia nec pro amissione coronæ suæ propositum suum in hac causa mutaret. His respondit apostolicus. ne putet Rex me, de quo agit negotio, aliter acturum quàm ipse velit. Neque enim voluntas mea

Digitized by Google

unquam me tulit, ut Cantuariensis ecclesiæ dignitatem, cui tot præclari patres ut penè toti mundo notissimum est, præsederunt, quoquomodo humiliem. His blanditiis persuasus legatus reditum maturavit. Post cuius discessum apostolicus Romanorum iussis obnoxius, qui in amicitiam Turstani transierant, eum sacravit, palam illud interdicente Ioanne archidiacono Cantuariensi. respondit que ei apostolicus. nullam iniustitiam ecclesiæ Cantuariensi volumus facere. sed salva iustitia & dignitate illius, quod proposuimus exequimur. Frivolum id audientes iudicaverunt, cum dissideret factum a dicto. Hoc audito Rex Turstano interdixit omnem dominationis suæ terram. quam severitatem nec tunc voluit diminuere cum eum apud Gisortium præsens appellasset apostolicus, asserens se de fide, qua se Rex obligatum esse dicebat, eum authoritate beati Petri soluturum. Quod cum frustrà fuisset, tunc quidem Rex impacatus remansit. Sed sequenti anno cum iam præfatus Papa in sede apostolatus corroboratus, liberiùs quæ vellet disponeret, misit epistolam qua iubebatur ut aut Turstanus episcopatu suo potiretur, aut Rex anathemate, & Pontifex Cantuariensis suspensione sacerdotalis officij plecteretur. hic metus coëgit Regem cœptis desistere; receptus est Turstanus in sede. Ita ille quamvis Radulphus & successor eius Willielmus multa conarentur, multa effunderent, omnes eorum allegationes instantia sua dissolvit, & irritas fecit. Hæc Willielmus Malmesburiensis, qui etiam alio loco apertè indicat Romanos callidis artibus anteà fouisse istiusmodi contentiones. Nam lib. 1, de gestis Pontificum Anglorum, cap. de archiepiscopis Dorobernensibus, sub finem, profert verba epistolæ ipsius Paschalis Papæ scriptæ ad Angliæ episcopos, & Henricum Regem super hac causa Radulphi, vbi inter cætera concludit. *Dignitatem quam per beatum Augustinum suscepit ecclesia, & quam sanctæ memoriæ frater noster Anselmus iure ac possessione legitima tenuisse cognoscitur, nos profectò nullatenus minuimus, sed in eodem statu esse Cantuariensem ecclesiam volumus, ut authentica eius privilegia iuxta canonum sanctiones nullis perturbationibus violentur.* Subiicit autem historicus. *Hic si Papa expressè dixisset, has & has dignitates habuit ecclesia Cantuariensis, & easdem illi con-*

Digitized by Google

firmo, absolvisset litigium, controversiis imposuisset modum. Sed dicens, quacunque authentica habet, nos nullatenus imminuimus, indeterminatam rem vt erat, reliquit in medio. Sic callidus lepos Romanorum novit se convertere ad oratorum versutias, & qua vult cassa suspendit ambage, non parcens alienis laboribus, dummodo suis consulat profectibus. Quibus postremis verbis convenit quod dixit S. Bernardus epist. 42. ad Henricum Senonensem archiep. Romanos sui sæculi non valdè curasse quo fine res terminarentur, quia valdè diligebant munera & sequebantur retributiones. Cæterum, qui plura desiderat super controversia illarum ecclesiarum, legat quæ scripsit idem Willelmus Malmesb. lib. 3. de gest. Reg. Angl. in Willielmo primo.

Praut dignus est) hæc addita ex v. c.

Ad epist. CCLXXVII.

Aldeberto Cenomanensis ecclesia electo) anteà cusum *Hildeberto*, nescio an culpa typographi, an quod ita scriptum invenerit in sua vetere membrana quisquis hanc epistolam primæ editioni adiici curaverat. desiderabatur enim in illis veteribus libris quibus tunc temporis vsus fueram. Novissimè cum incidissem in priscum codicem S. Vict. eandem reperi in calce epistolarum Ivonis, sed tamen diverso electi nomine. habet enim non *Hildeberto*, sed *Aldeberto*, quam scripturam confirmat aliud exemplar calamo exaratum; idque in varietate & dissimilitudine scripturæ visum est iam potiùs sequendum, vt suus honor reddatur memoriæ Hildeberti Cenomanensis episcopi. Nam conditor annalium ecclesiasticorum tomo XII. ex verbis huius epistolæ reprehendit mores Hildeberti; tum quòd etiam scripserat epitaphium poëticum in laudem Berengarij magistri sui hæretica labe notati: quodquidem elegans & integrum extat apud Willielmum Malmesb. lib. 3. de gestis Reg. Angl. nimirum secutus lectionem vulgatæ hactenus editionis, potuit Hildebertum impudicitiæ coarguere. adeò magni momenti res est incidere in libros certæ fidei. At duplex ratio retractandæ sen-

Digitized by Google

tentiæ. prima quòd in illis veteribus archetypis, vt dixi, Aldebertus disertè nominatur, non Hildebertus. altera quòd extant præcedentes epistolæ ad Hildebertum iam Cenomanensem episcopum. quæ suo ordini restitutæ fide aliquot priscorum codicum, subindicant hanc posteriorem vix posse eidem rectè inscribi. Hildebertus verò inter optimos & laudabiles sui sæculi episcopos numeratur. de quo latiùs in notis ad epist. 206 Quis autem fuerit iste Aldebertus mihi hactenus ignotum.

Licet aliquantulùm caustica & mordacia) Idem et annalium scriptor dicto loco hãc totam epistolam transcribit, & lacunam cum asterisco proponit hoc modo, *licet aliquantulùm* * . . . . *& mordacia*. & ad oram ibi additur fortè legendum, *aliquantulùm sint ipsa mordacia*. sed lectio nostrorum codicum planè sincera est, nec quicquam vitij alit, similis enim loquutio epistola 133. ad Richardum.

Ad epist. CCLXXVIII.

Roberto Lincholiensis ecclesiæ episcopo) huius mentio fit ab Henrico Huntindoniensi histor. lib. 7. *Iunior Willielmus sexto anno regni sui dedit Roberto cognomento Bloet cancellario suo episcopatum Lincolniæ: quo non erat alter forma venustior, mente serenior, affatu dulcior. Promisit quoque rex se pravas leges emendaturum, & in domo domini pacem positurum. Sed ex quo sanus fuit, pœnituit eum. & solito peior factus est. condolens igitur quòd episcopatum Lincolniæ non vendiderat: cum archiepiscopo Eboracensi calumniatus est Robertum episcopum, quòd vrbs Lincolniæ, & provincia Lindissa archiepiscopo eidem subiacere debuissent. Nec potuit causa terminari, donec Robertus quingentas libras Regi pro libertate ecclesiæ suæ pepigerit. quod Regi quidem symonia, præsuli verò iustitia deputatum est.* Quæ habet etiam Mattheus Paris in Willielmo secundo, sub anno Domini M. XCII. nisi quòd paullo aliter in extremis verbis. *Sed hoc* (ait) *primò Regi pro symonia, post verò pro iustitia reputatum est.* Rogerus Hovedunus Annalium parte prima, notat, hunc

Digitized by Google

præsulem obiisse morbo subitaneo, cum esset in comitatu Regis Henrici primi Anglici, decima die Ianuarij anno 1122 Willielmus Malmesburiensis lib 4. de gestis pontif. Anglor. cap. de episcopis Lincolniensib. refert id accidisse cum regio lateri adequitaret, additque vixisse in episcopatu paullominus annis triginta, hominemque fuisse hilarem & parum gravem, negociorum sæcularium scientia nulli secundum, ecclesiasticorum non ita.

Ad epist. CCLXXX.

Petrofungensis) aliàs, *Petrafungensis*, *Petrafingensis*, *Petrafuntensis*.

Ad epist. CCLXXXV.

Per manum laici) quod contra canones fieri dicit epist. 131. & 219.

Et per librum ipsam ecclesiam) confer locum epist 182. vbi dicit se investituram subdecaniæ facere voluisse porrecto libro. S. Bernardus in sermo. de baptismo. *Investitur canonicus per librum* In vetusto exemplari sub tit. de revestimento præbendæ extat formula Gelasij Papæ his verbis. *frater in nomine domini ego te revestio per hunc librum & per istum panem de hac præbenda iussu nostri prælatoris & iussu canonicorum istius ecclesiæ, &c.*

Ad epist. CCLXXXVII.

Hæc epistola cum ab auctore scripta fuerit antequam fieret episcopus Carnoti, videri poterat ob rationem temporis non autem pontificiæ dignitatis collocanda in fronte operis. Nam in vulgatis exemplaribus inscriptio præfert scriptam fuisse ab Ivone presbitero beati Quintini Belvacensis. Tamen in nullis vetustis codicibus præfigitur initio harum epistolarum. inimò planè deest in plerisque. Variat autem titulus. Nam in antiquo exemplari collegij Navarrici habetur. *Ivonis Carnotensis episcopi ad Haimaricum abbatem*

Digitized by Google

Aquicinensem, de corpore & sanguine domini. In veteri quoque scheda Ant. Loiselli duplex epigraphe. Prima. *Epistola Ivonis sancti Quintini Belvacensis Præpositi ad Aimericum monachum tunc Atrebatensem; postea abbatem Aquicinti de corpore & sanguine domini.* Secunda *Ivo minimus ecclesiæ Belvacensis beati Quintini presbiter, Haimerico bonæ spei fratri &c.* Alibi scribitur *Aquiscincti*, vt in epist. 65. S. Bernardi ad Alvisum abbatem. Aquicinensis ecclesiæ mentio fit à Sigeberto in chronico ad annum dom. 1100. Robertus monachus hist. Hierosol. lib. 7. Aquiscingensem appellat, si modo recta est ibi scriptura. *Aquiscingensis cœnobij* (ait) *indefessus adiutor in omnibus fuit.*

Sapa sit an carenum) hæc lectio vetus firmatur verbis Bernardi Bonævallensis abbatis lib. 2. de vita S. Bernardi cap. 1. *panis ibi opicus pro simila, pro careno sapa, pro rhombis blera, pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur.*

Ad epist. CCLXXXVIII.

Exceptiones ecclesiasticarum regularum) Typographus in superiore editione hunc tractatum adiecit fini harum epistolarum: quem multi veteres codices non habent. In aliis nonnullis reperitur mediæ parti libri intertextus. Revera non est propriè epistola, sed prologus quem olim præfixerat Ivo suo Decreto. nam se collegisse canones ecclesiasticos testatur epist 262. ad Pontium. extant duo diversa volumina Ivonis nomine inscripta, eandemque habent præfationem; quorum vnum quod Pannormia dicitur, alterius maioris quod absolutè decretum inscribitur, quasi quædam est epitome. cuiusquidem meminit Vincentius Bellovacus in speculo lib. 26. cap. 84. vbi dicit Hugonem Catalaunensem ex eodem volumine Decretorum abbreviato composuisse libellum portatilem, qui summa decretorum Ivonis appellabatur. cæterum in prisco exemplari Servini sequens titulus præfixus est huic tractatui. *Proemium canonum domni Carnotensis episcopi Ivonis, mirificam introductionem continens ad discretè intelligendum & suscipiendum sacrorum iudicia & dispensationes cano-*

Digitized by Google

num: cuius summa ac præcipua videtur esse intentio: quòd quicumque ecclesiasticus doctor sacras regulas ita interpretatur & moderatur vt ad regnum caritatis cuncta quæ docuerit vel exposuerit, referat, nec peccat nec errat: cum saluti proximorum consulens, ad finem sacris institutionibus debitum pervenire intendat. In aliis quibusdam exemplaribus strictiore verborum clausula sequens titulus apponitur. *de intelligentia, & dispensatione ecclesiasticæ disciplinæ.* Quia igitur hic prologus additus fuerat primæ editioni, patior non invitus hîc adiungi, ne quid lector desideret. Sanè enim lectu dignissimus est. obiter admonebo, superioribus annis hanc eandem præfationem sed tamen decurtatam magna sui parte, tributam fuisse Hildeberto Cenomanensi episcopo, & illius epistolis adiectam in appendice bibliothecæ sanctorum patrum, quæ Lutetiæ primùm prodiit anno 1579. & aliis consequentibus. fucum fecit editoribus (quemadmodum suspicari licet) quòd illud fragmentum invenerant insertum vetusto codici Ildeberti. adde quòd Hildebertus in quadam sua epistola testatur se disposuisse in vnum volumen colligere, & ordinare decretorum exceptiones, nondum tamen ad finem perductas esse: opus enim hoc, liberum curis pectus desiderare, cuius illum immunem episcopatus fecit: bonam tamen partem explevisse, atque ad id peragendum quod restat, episcopum depositum ũ. Sed hæc præfatio magis redolet stylum Ivonis quàm Ildeberti. Deinde nulli antiquarij (quod sciam) adnotarunt ab Ildeberto decretorum collectanea vnquam fuisse divulgata.

Pag. 505. *Salutem student augere*) sic ex v. c.

Sed omnibus sanitatis remedium pro sua moderatione dispensare) hæc addita ex priscis exemplaribus.

Pag. 510. *Aut apparitibus vincitur. Spiritualis*) correctum est fide vett. codd. malè antea cusum, *aut à parentibus vincitur. Spirituale.*

Pag. 513. *Illæsi evadere*) ita meliùs ex v. c. quàm vt antea, *illi ev.*

Et superba fiunt) id rectius ex manuscripto quàm quod anteà, *& sup. sunt.*

Digitized by Google

Iniquorum populorum cùm facultas est) alij libri perturbato verborum ordine habent. *iniquorum cùm facultas est populorum.*

Pag. 515. *Cum Nestorio vel sentiant &c.*) tota hæc periodus aucta & restituta fuit ope & fide antiqui exẽplaris Servini. nam in reliquis mendosa. Etiam apud Gratianum passim laborat in can. 14. cau. 1. q. 7. quod accidit culpa prisci interpretis S. Cyrilli.

Parum quid à debito foras exire) hæc etiam verba non satis aptè reddita, culpa eiusdem interpretis. sententia tamen facilè concipitur.

Pag. 519. *A synodo cui Carolus Rex interfuit*) alij libri, *cui Carolus interfuit Rex.* Sunt plures similes loci in Decreto Ivonis. vnde perspicuum fit, Reges eo sæculo interfuisse synodorũ ecclesiasticarum celebrationi. Nam parte tertia, cap. 227. legitur. *Ex concilio Belvacensi præsente Ludovico.* Et parte decima quarta. cap. 117. *Ex concilio apud Altheum cui interfuit Conradus Rex.* Et cap. 121. *Ex Concilio Triburiensi cui interfuit Arnulfus Rex.* Item cap. 125. *Ex Concilio apud Erphesfurt cui interfuit Rex Henricus.* Et cap. vlt. *ex Concilio apud Altheum cui interfuit Conradus Rex.* Nimirum episcopi vtebantur consilio Principis. Nam in canone dicti Cõcilij apud Erphesfurt dicitur, *decrevit sancta synodus cum consilio serenissimi Principis.* Convenire autem inter se debent Reges & sacerdotes pacis, salutis publicæ causa.

Pag. 520. *Et Papa Gelasius dicit*) sic v. c. Ineptè anteà, *& paparum glosa dicit.* nempe orto errore ex prava interpretatione compendiosæ scripturæ quam offendi in nonnullis membranis. *Et p̃p̃. Gl. dicit.*

Digitized by Google

AD EPIST. HVGONIS PONT. & Bernardi Clar. ad Abbatem & conventum maioris monasterij, pag. 544.

Vel cupiditate cæcos) Ivo supra epist. 266. scribit monachos maioris monasterij multis multa & magna tunc temporis promisisse, vt litigantem secum Ivonem superarent. Ideo monebat Cononem legatum apostolicum qui futurus erat inter vtrosque iudex, vt consiliarios sibi adhiberet qui nec precio nec precibus vincerentur. & paullopost ait noluisse habere alios vicinos monachos. mox sub finem eiusdem epist. dicit dæmoniaca invidia motos voluisse illum privare suo iure episcopali. Denique epist. 268. ait se non posse ferre impetum eiusmodi monachorum, & longè latèque clamaturum de illorum iniuriis. Goffridus Vindocinensis abbas sæpè conqueritur de illorum rapinis. Cuius verba ex manuscripto codice subiicio, in epist. ad Goffridum Carnotensem episcopum. *De monachis maioris vt dicitur monasterij, quos beati* Martini *humilitas superbos, & eius paupertas pecuniosos fecit, sæpiùs conquesti adhuc conquerimur, & de ipsis in præsentia vestra die festivitatis beati Egidij iustitiam accipere desideramus.* Sed longè acerbiùs eosdẽ reprehendit alia epistola. *De monachis maioris monasterij sæpiùs conquesti, adhuc conquerimur: qui flagitis rapina & sæcularis violentia in nos assiduè iaculantur. Decimam quam fratres nostri à primo abbate monasterij sui pacificè tenuerunt, & de qua eis vobis præsente obtulimus iustitiam, contra interdictum vestrum cum gladiis & fustibus quasi etiam Herodianis adductis secum nobis auferunt, & alteram etiam quam anteà non auferebant: & sic mala nobis quæ possunt faciunt: & quæ faciunt licere putant. Vos eis verbo & eorum abbati scripto interdixistis ne vlteriùs caperent decimam illam, eosque admonuistis vt venirent in curiam vestram, inde habituri omnem iustitiam. Ipsi verò verbi & scripti vestri pariter contemptores, magis ac magis nos infestare conantur, & vestram auctoritatem persequi, & vobis derogare videntur.*

Digitized by Google

Vnde paternitati vestræ humiliter supplicamus, quatinus ex adverso ascendatis, & murum pro domo Israël inobedientibus opponatis. quod nobis necessarium, & vobis honorificum esse minimè dubitatis. Mirari tamen nec possumus nec debemus, si in nos & in vos quasi in arido hoc faciunt, qui in viride lignum in pastorem scilicet proprium Turonensem archiepiscopum sulphureo igne quondam exarserunt, nec malè accensum sulphuris ignem posteà extinxerunt. Quos vtinam superbi Saulis mors digna, & Mariæ sororis Aaron lepra, atque Iudæ perversi discipuli pœna deterrerent: & sic mortua in ipsis superbia quæ mater est & nutrix totius iniquitatis, & maximè cupiditatis, à monastica fraternitatis infestatione desisterent: nec pontificalem vt Iudas Christum, persequerentur dignitatem: nec pontifici sicut Maria Moysi derogarent. Quæ verba lucem capient ex historia quam retuli in observationibus ad epist. 108.

Qua audacia ô monachi præsumitis) Ivo epist 192. refert illo sæculo fuisse nonnullos scrupulosos monachos qui nolebant approbare vsum decimarum & oblationum quas quidam abbates acquisierant suis monasteriis, cum illæ propriè deberētur clericorum militiæ, & pertinerent ad episcoporum dispensationem. Fuerunt etiam plures episcopi qui monachos illas habere noluerint. Cuius generis conquestio Goffridi Vindocinensis abbatis, de quodam episcopo qui abstulerat decimas salinarum, quas monasterium Vindocinense possederat per annos sexaginta, & ad illum scribens addit. *Nobis dictum est quia dicitis quod ecclesia non debet decimam dare. Hoc verum est vbi ecclesia nihil habet in parochia alterius ecclesiæ. Vbi verò ecclesia in alterius ecclesiæ parochia possessionem aliquam habet, vel quidpiam quod decimari debeat, ibi ecclesia ecclesiæ decimam reddere debet, si illud iustè possidere desiderat. Hoc tenet Italia, hoc tenet Gallia. Ibi enim novimus ecclesias ecclesiis decimas reddere, & maiores minoribus & minores maioribus, vbi altera earum possessionem obtinet in iure alterius. Hoc facimus nos ecclesiis, & hoc ecclesiæ faciunt nobis. Hoc etiam bonæ vitæ & bonæ memoriæ vestri prædecessores qui nos præcesserunt ad sydereas mansiones, fecerunt. Decimas*

Digitized by Google

scilicet quas sine iudicio & sine audientia nobis auferis, reddiderunt. Sed illi beati viri forsitan idiota fuisse putantur. quoniam caritatem habuerunt, & vitaverunt rapacitatem, & neminem mole sua magnitudinis premere voluerunt. Non convenit matri ecclesia, aliarum ecclesiarum iura vel decimas sibi vsurpare. Parentum est enim Paulo testificante apostolo, thesaurizare filiis, non qua sunt filiorum auferre. Tradunt autem historiæ, episcopos nonnunquam vitæ periculum incurrisse, cum molirentur decimas subtrahere vsibus monachorum, qui maiorem populi favorem adepti erant. Aimoinus monachus in lib. de vita S. Abbonis Floriacensis abbatis cap. 7. *In illis sanè diebus,* inquit, *in monasterio sancti Dionysij haud procul à Parisiis, concilium aggregatum est quàm plurimorum episcoporum. Qui cum de fidei puritate, de corrigendis tam suis quàm subditorum pravis moribus sermocinari debuissent, iuxta vulgare proverbium, cunctum suum sermonem ad decimas verterant ecclesiarum: quas laicis ac Deo servientibus monachis auferre moliti, resistente eis in hac re venerabili Dei cultore Abbone, promiscuam in se vulgi concitavêre manum: ortaque subitò seditione, tantus in episcopos timor irruit, vt publica statione relicta, passim quisque diffugeret. Inter quos Seguinus Senonum archiepiscopus, primatum Gallia in ea synodo sibi vsurpans, primatum quoque fuga arripuit, & inter fugiendum securi inter scapulas ictus, lutoque à popularibus oblitus, agrè evasit, &c.* Id autem accidisse sub Rege Roberto, ex verbis quæ paullo post sequuntur, dicto cap. 7. colligitur.

Liceat & hoc ex dono episcopi.) Huc spectat etiam conquestio eiusdem Goffridi abbatis in epist. ad Petrum Sanctonensium episcopum, & Goscelinum archidiaconum. *Pervenit ad nos quòd oblationes confessionum in ecclesia Surgeriarum nobis abstulistis. Quod si ita nos absentes de hoc quod per xxx. annos nullo episcopo vel archidiacono reclamante tenuimus, atque* Romanorum *pontificum licentia nobis concessum est, exinvestistis, & presbytero nostro, quod nostrum erat, nobis nolentibus contulistis.* Et paullopost. *Si dicitis quia ille oblationem confessionis habere debet, cui pœnitens confitetur: simili modo dicere potestis vt oblationem altaris habeat à quo missa cantatur, &*

Digitized by Google

oblationem mortui à quo mortuus sepelitur: & sic minister noster totum accipiet, vt nihil oblationum in ecclesiis quibus die ac nocte servimus, nobis relinquat. Pro reverentia vestra religionis hoc iniustum non dicimus, sed iustum esse penitùs ignoramus. Nam lex Moysi non præcepit, Prophetæ minimè prædixerunt, sanctum evangelium inde siluit, auctores canonum aut noluerunt dicere, aut oblivioni tradiderunt.

LECTORI.

Quia prælo festinante contigit nonnulla in observationibus prætermitti, visum est ea hîc debere subiici, vt suis quibusque locis aptentur.

Pag. 561. linea 13. post ista verba, in ca. nunc verò. cau. 9. q 3. adde sequentia. Sed & Gregorius septimus in simili causa episcopi Carnotensis, hunc Richerium pridem admonuerat, vt caveret moras adhibere in ordinando illo qui canonicè fuerat electus in episcopum, interminatus privationem honoris. Extant enim in Registro litteræ, lib. 4. epist. xv.

Gregorius episcopus S.S.D. Richerio Senonensi archiepiscopo & coepiscopis suffraganeis eius excepto eo qui interdictus est, salutem & apost. bened. non ignorare credimus fraternitatem vestram, quibus de causis Robertum monachum aliquando dictum Carnotensem episcopum, ab episcopali sede & officio, canonica & apostolica censura privavit: quamquam adhuc eandem sedem ad confusionem suam contra sacramentum, quod supra corpus beati Petri apostolorum principis fecit, occupare non desinit. Verùm quoniam ecclesiam illam, canonicam electionem in aliquam idoneam personam facere admonuimus, admonemus & vos, vt eidem electioni, eam quam oportet, aut per vos, aut per idoneos nuncios vestros diligentiam adhibentes, quem electum canonicè cognoveritis, & manus imponere, & in episcopum consecrare nulla occasione recusetis: scientes quoniam si illud timore, aut gratia cuiusquam prætermiseritis, nos tamen

Digitized by Google

inordinatum eum nullatenus relinquemus, & vos eo honore & dignitate, quam ignobiliter deserere non erubescitis, deinceps indignos fore iudicabimus.

Pag. 665. linea 2. post ista verba. referantur emolumenta, adde. huc etiam spectat quod scribit Goffridus Vindocinensis abbas in epistola ad VI. Andegavensem episcopum, qui se testatur interfuisse dicto Claromontensi concilio, & interpretatur quid significet altarium redemptio. Sic igitur habent veteres membranæ. *Annunciastis, vt dicitur, presbyteris vestris & personis ecclesiæ vestræ, quòd dominus Papa Vrbanus in Arvernensi concilio præceperat, vt episcopi annuum censum habeant à monachis pro redemptione altarium. Benè novit prudentia vestra non esse bonum quod apostolica sinceritate disponitur, per contrarium prædicare. Bone domne, vos illi non adfuistis concilio, & ego interfui, qui huius rei cognosco veritatem. Redemptionem ecclesiarum quæ vulgari vocabulo altaria nuncupantur, beatus vir ille simoniacam pravitatem vocavit, & apostolica auctoritate damnavit. Illa tamen magica & simoniaca pecunia aliquando in triginta aliquando verò in quadraginta, aliquando etiam in sexaginta annis solvebatur episcopis. Qui autem redemptionem altarium (quæ in pluribus annis non nisi semel per vicarios fieri solebat) heresim vocavit, & condemnavit: sub nomine annui census pro redemptione vicariorum sive altarium annuam pecuniam extorquere dedocuit, non præcepit: immo omnia quæcunque abbates & monachi in ecclesiis sub redemptione vicariorum tenuerant, vt quietè deinceps, & sine cuiuslibet exactione pecunia possiderent, beatorum Petri & Pauli auctoritate firmavit. Nam si in pluribus annis non nisi semel vt dictum est, per vicarios pecunia pro altaribus dabatur episcopis, & pecuniam ipsa apostolica auctoritate probatum sit simoniam esse, singulis annis episcopis pro vicariis altarium pecuniam dare: quid est aliud quàm pro plurimorum annorum simonia, per annos singulos sub nomine annui census annuam simoniam exercere? non est hæc doctrina Christiana fidei, sed exactio pessima quæ simoniam multiplicat, & sanctæ ecclesiæ violat castitatem. Pecunia itaque pro ecclesiis sub palliata cupiditate extorta, quæ redemptio altarium dicitur, ab apostolica sede damnata, sive per vicarios*

rariùs, sive pro vicariis frequentiùs, sub qualicumque nomine vel occasione extorqueatur, simoniaca pravitas esse, nulla ratione dubitatur. Illa tamen gravior quæ sæpiùs agitur. Quapropter illam specialiter Christianus catholicus vitare, & episcopus maximè detestari debet, ne fiat novissimus error peior priore. Idem in epist. ad G. apostolicæ sedis legatum, qua de episcopo Andegavensi conqueritur. *Decretum illud*, inquit, *quod idem dominus Papa Vrbanus in Arvernensi concilio statuit contra symoniam, quæ sub nomine vicariorum Dei fieri solebat ab episcopis, annullare machinatur. Redemptionem etiam ecclesiarum quæ in illo magno concilio hæretica pravitas vocata est, ab apostolica sede damnata, licet in pluribus annis non nisi semel per vicarios fieret, nunc sub nomine annui census à simplicitate nostra extorquere conatur. Et quia ego & fratres nostri hoc esse scelus putamus, & ideò refutamus, divinum ecclesiis nostris interdixit officium.* Ex quibus pendet interpretatio verborum Gregorij septimi, lib. 4. epist. 7. ad Hugonem Diensem episcopum. *Illud verò commune malum penè totius terræ, videlicet quòd altaria venduntur, & quod iste etiam in officio sui archidiaconatus se fecisse non denegat, ne deinceps fiat, tam huic, quàm cæteris omnibus interdicito.* Loquitur autem de Gerardo Cameracensi, & de congreganda synodo episcoporum Franciæ.

Pag. 577. post lineam 32. *pro pace violata excommunicati sunt.*) Huius rei exempla habes infrà epist. 61. de sceleratis viarum observatoribus: qualis erat Puteacensis dominus, epist. 211. & de Theobaldi Comitis militibus epist. 235. & Gervasio epist. 266.

In hostem mittere.) id est in exercitũ militarem, cuius significationis varia exempla in Gallicis scriptoribus Sugerius in vita Ludovici. *collecto mirabili triginta millia militum hoste.* Et eodẽ lib. *Rogatus verò, non cum hoste, sed domesticorum militari manu fines illorum ingressus.* addantur loci ex historia Aimoini monachi lib. 5. cap. 22. & 27. Vernacula Gallorum lingua vetus proverbium est. *Si lhost sçavoit que faict lhost, lhost souvent desfairoit lhost.* Idem, Sugerius alibi appellat hostium. *his & talibus Rex nusquam securus, nativa magnanimi-*

Digitized by Google

tatis strenuitate conspicuus, in arcto providus, etiam in hostio gladio cingebatur.

Ad epist. XXX.

Officij vestri memor mundanam superbiam non armis mundana malitia.) Aliis locis pariter reprehendit episcopos qui sui ordinis immemores, solebant vsurpare vsum materialis gladij, cum ecclesia vetetur alienum sanguinem fundere, vt ostendit epist. 247. Ipsemet etiam cum esset captivus, noluit armis bellicis liberari, & reddi episcopatui, vt constat epist. 20. notum est quod ait S. Bernardus de consid. ad Eugenium Papam lib. 4. cap. 3. duplicem esse gladium, sed materialem manu militis exerendum, ad nutum sacerdotis, & iussum Imperatoris. Huc referenda verba prisci historici in lib. de vita & moribus & actis omnium Principum, qui extat manuscriptus in Bibliotheca Regia. Loquens enim de exercitu Leonis noni Papæ adversus Normannos qui erant in Apulia, hæc notat ad annum 1053. *Iste primus Romanorum Pontificum à beato Petro ad se vsque, cum manu armata in bellum processit. Qui quamvis sanctus fuerit, & pio hoc animo egerit, tamen quia id eius non erat officij, neque hoc illi permissum fuerat à domino qui pati venerat, suosque vt ab aliis magis paterentur quàm vt alios persequerentur præmonuerat, ideò exercitus sui multitudo cæsa est ipso prospiciente. non enim dominus discipulis suis, neque iidem apostoli suis successoribus præceperunt, vt curis sæcularibus velut principes sæculi, materiali gladio Dei populum tuerentur, sed verbo doctrinæ monerent, & piæ conversationis exemplo instruerent.*

Pag. 602. linea 34. post hæc verba, iubetur manum perdere, adde.

Helmoldus in hist. Slavorum lib. 1. cap. 29. *Rudolphus vulneratus in manu dextra, fugit Marcipolim, mortique iam proximus dixit ad familiares suos. Videtis manum dexteram meam de vulnere sauciam. Hac ego iuravi domino Henrico, vt non nocerem ei, nec insidiarer gloriæ eius. Sed iussio apostolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit: vt iuramenti transgressor, honorem mihi indebi-*

tum vsurparem. Quis igitur finis nos exceperit, videtis, quia in manu unde iuramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Quibus verbis coniungi debet quod scribit vetus &c.

Pag. 605. linea 16 post hæc verba, ferire conantur, adscribe. Leodienses in epistola adversus Paschalem Papam secundum. *Igitur ex verbis istorum & sanctorum patrum, consulant sibi episcopi Regibus & Imperatoribus obnoxij ex eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id est eorum beneficiis eos interficiant.* Eodem spectant verba Goffridi Vindocinensis abbatis, qui postquam multa disputavit, de investituris ecclesiarum à Regibus fieri solitis, concludit ecclesiam debere cavere in sua libertate asserenda, nedum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, & vas ipsum frangat, dum rubiginem de vase conatur eradere. locus prolatus est infrà ad epist. 190.

Pag. 611. linea 7. post illa verba. auctor epist. 76. & 194. adde. Similis autem conquestio Goffridi Vindoc. abbatis in epist. ad Radulfum Turon. archiep. *Super Herduino de Malliaco apud vos sæpissimè conquesti sumus, & propter multa gravamina quæ monasterio nostro iniustè & violenter fecerat, eum à vobis iustè & rationabiliter cognovimus esse excommunicatum: sed absque præcedente satisfactione illum impœnitentem audivimus absolutum. Quod si ita absolvi potuisse creditur, quid peccatum noceat, & quid pœnitentia prosit, non videtur. Nam si vera miseria impœnitentibus negatur, profectò eis qui de peccatis suis pœnitent, falsa beatitudo promittitur.*

Idem epist. ad Hildebertum Cenom. episc. *excommunicatus vel interdictus eo reclamante qui eius iniuriam sustinuit, consequi non debet remedium absolutionis. Quæ cum ita sint, miramur vehementer qua ratione H. absolutus dicatur, contra quem iniuriæ nostræ adhuc clamant, & adhuc queruntur* Denique huius rei suspicione purgat suos monachos epist. ad Goffridum Carnotens. episcop. *Quòd à fratribus nostris excommunicati vestri suscipiebantur, ei opposuistis. Hoc non, à vobis sed ab alio inventum credimus, qui quasi Susannam criminatus testimonium protulit falsitatis. absit enim à sinceritate fratrum nostrorum tanta Christi iniuria, & ecclesiastica in-*

Digitized by Google

iuria tam detestabilis sepultura. Ipsi enim Dei iustitiam sepelire non noverant. Sed vbi mortuam agnoscunt, suis orationibus conantur suscitare.

Pag. 622. linea 20. post hæc verba. ad principandum pueris, &c. adde. Idem Bernardus in epist. 290. ad dominum Hostiensem, de Iordane Cardinale loquens, qui fœda & horrenda Gallis vestigia reliquerat. *Turpia fertur vbique commisisse, spolia ecclesiarum asportasse, formosulos pueros in ecclesiasticis honoribus, vbi potuit, promovisse: vbi non potuit, voluisse.*

Ad epist. LXXIII.

Bernardo maioris monasterij abbati) vetus scriptor in libello de tribulationibus maioris monasterij iniustè illatis ab archiepiscopo & clericis sancti Mauritij Turonensis, meminit huius Bernardi. *Brivatis* (ait) *quodam assidente concilio fratribus nostris illuc delegatis, domno Bernardo Priore, Hilgodo Suessorum episcopo, & Andrea fratre eius, & Iacobo medico, causa nostra secundum superiores excursus ventilata est.* qui locus latior extat in not. ad epist. 108. vbi paullopost vocatur abbas. Idem apertè confirmat alius vetus scriptor in libello manuscripto, quoquidem agit de restaurato maiore monasterio post tempora depopulationum Astigni & Rollonis. *lapsis postmodum annis* XC. *ab incarnatione videlicet domini* M. XC. V. *anno Philippi Regis Francorum* XXX. VII. *& Bernardi huius monasterij abbatis anno ordinationis tertio* X. *Vrbanus secundus papa gloriosus ab vrbe Roma veniens, & sola caritatis gratia Gallias invisens, cum in Clarmontano concilio in præsentia quingentorum fermè patrum archiepiscoporum, scilicet pontificum & abbatum, ipsis universis vnà cum Radulfo * Turonensi archiepiscopo acclamantibus & auctorizantibus privilegia libertatis & immunitatis, quæ ipse Papa nobis & cenobio nostro per manus reverendorum fratrum nostrorum, domni Bernardi Remensis, cognomento Poncij, tunc Prioris nostri, domnique Rangerij qui posteà presbiter Cardinalis sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac deinde Regiensis archiepiscopus fuit, & in præfato concilio ut archiepiscopus Car-*

* al. *Rodulfo.* vt in notis ad epist. 108.

dinalis sedit, ab vrbe Roma miserat, anno apostolatus sui octavo, idque in octavis festi hyemalis beati Martini, tandem pacis & concordia gratia inter nos & Turonenses beati Mauricij canonicos iam tunc decennio nos persequi non cessantes, facienda. Et multis interpositis sequitur in eodem libro, in catalogo abbatum. *Sextus abbas Bernardus. hic requiescit in dextro porticu ecclesia à parte inferiori. Hic pro libertate huius ecclesia multum laboravit, & ab omni archiepiscopali subiectione apostolica auctoritate Deo & beato Martino auxiliante liberavit.* Et paullopost. *hic rexit ecclesiam istam vsque ad annum* M. C. XXXVI. XIII. *videlicet annis, & obiit* VIII. *idus Maij.*

Ab eo qui dicebatur excommunicatus, benedictionem acceperitis) videtur intelligere Rodulfum archiepiscopum Turonensem, qui fuerat excommunicatus ab Amato, legato Papæ, qua de re infra in notis ad epist. 108.

Et subiectionem debitam metropolitana sedi ante benedictionem promiseritis.) de Turonensi archiepiscopo intelligit. quò etiam pertinent verba epist. 134. & 135. Gregorius autem papa vetuerat episcopos vllam exigere professionem à maioris monasterij abbatibus: tantùm permiserat ordinationes & sacrationes accipi à Turonensi archiepiscopo, si tamen catholico, quemadmodum indicant verba prisci auctoris relata infrà in notis ad epist. 108. Hîc verò observandum, Ivonem existimasse futiles & vanas esse illorum opiniones, qui censebant abbates consecrandos nullam debere iurare obedientiam episcopis: qua de re altercatus fuit cum Vindocinensi abbate, vt latè tractatur in observationibus ad epist. 195.

Ad epist. LXXXVIII.

Hilgodum quondam Suessionensem episcopum) ita cudi debuit, quomodo habent meliores vetusti codices, non autem *Hilgotum*. Nam & in prisco catalogo abbatum à tempore restaurati scilicet non autem conditi maioris monasterij, Hilgodus appellatur. Cuius verba faciunt ad interpretationem huius epistolæ, qua-

Digitized by Google

quidem Ivo dicit patrem fuisse electum in monasterio, sed non exprimit nomen loci. *Septimus abbas Hilgodus. hic privilegia de libertate huius ecclesia pro qua dominus Bernardus diu laboraverat, data à beato papa Vrbano attulit. In Angliam etiam pergens* XXX. *marcas argenti quas annuatim habemus à Rege & Regina Anglorũ & pluralia adquisivit. hic fuit primùm episcopus Suessionensis ecclesia, & postea abbas supradicti cenobij. hic requiescit in introitu in dextera parte ad altare sancti Antonij. hic rexit ecclesiam istam ab anno* M.C.XXXVI. *usque ad annum* M.C.XLVIII. *& obiit idus Octob.* Alius priscus scriptor in libello de tribulationibus maioris monasterij. *Eo itaque tempore Brivatis quodam assidente concilio, fratribus nostris illuc delegatis, domno Bernardo Priore, Hilgodo Suessorum episcopo, & Andrea fratre eius, & Iacobo medico, causa nostra secundùm superiores excursus ventilata est.* Et eodem libello paullopost eiusdem commeminit.

Pag. 663. linea. 22. post vocem, disciplinis. adde. Gregorius septimus lib. 9. epist. 2. ad Regem Hispaniæ. *De illa autem persona, qua in archiepiscopum fuerat eligenda, dicimus, licet satis prudens & liberalis videatur, tamen disciplina fundamento, videlicet litteralis scientia peritia indiget. Qua virtus, quàm sit non modò episcopis, verumetiam sacerdotibus necessaria, ipse satis intelligis, cùm nullus sine ea aut alios docere, aut sese possit defendere.*

Ad epist. CVIII.

Non aliunde exarsisse istam malevolentiam) Nomen archiepiscopi Turonensis quod hìc suppressit, potest suppleri inscriptione epist. 235. vbi appellatur Rodulfus: ex cuius etiam epistolæ lectione, itemque epist. 234. liquet graves & acerbas contentiones tunc temporis incaluisse inter illum archiepiscopum, & abbatem monachosque maioris monasterij, cuius rei obiter commeminit Goffridus Vindocinensis abbas in epistola ad Goffridum episcopum Carnotensem, quæ relata est in notis ad epist. Hugonis & Bernardi, infrà. Vbi superbiam illorum monachorum exaggerat, & re-

Digitized by Google

prehendit quòd proprio suo pontifici derogarent. Huius autem controversiæ ampliorem narrationem repperi in libello manuscripto vetusti & anonymi monachi supradicti monasterij, qui extat in bibliotheca Lau. Bouchelli advocati Parisiensis. Verba hæc sunt. *Hostes isti qui nos hactenus afflixerat, non alij fuere quàm qui nos custodire debuerant & defensare vt filios & fratres, videlicet* [a] *Rodulfus Turonensis archiepiscopus cum clero suo.* Et mox subiicit.

[a] sic appellat in sequẽtibus. alibi *Radulfus* vel *Radulphus*.
[b] v.c. sæculari.

Difficillimumque & solo auditu intolerabile nobis erat quod ipsi intendebant, nec antecessores eorum præsumpserant, ad mensuram cæterorum diocesis suæ cenobiorum, vbi indecenti petulantia lascivire solent & [b] *seculari quod dictu nefas est, ad hoc dedecus maius redigere monasterium vnde per multas terras religio exordium sumpserat & augmentum. Illud tamen quod ex qua nescimus consuetudine vel ex quo tempore inoleverit, nisi forsitan pro antiqua loci veneratione & dilectione, vt in monasterio nostro Paschalem archiepiscopus solemniter celebraret stationem. nec patres nostri nec nos eis hactenus negavimus, cum exinde multa mala etiam vsque ad homicidia evenisse doleremus, donec sub concessa licentia exigere ceperunt illicita, & quod ad devotionem antiqua consueverat religio, in derisionem & scurrilitatem moderna eorum subvertit abusio.*

Cum igitur super omnibus querelis quas erga nos habebant, iusticiam pacisque concordiam in quacunque curia vellent offerremus, stomachantibus illis & indignè ferentibus quoniam ad nutum eorum singula non procederent, impatienter egit adversum nos archiepiscopus, & absque vllo Dei & hominum respectu excommunicationem super nos & super locum nostrum præcipitavit, vbique nos diffamavit apud Reges & principes, vt ethnicos & publicanos evitandos denotavit, diversarum provinciarum episcopos eandem ferre super nos sententiam, vt super rebelliones & profanos incitavit. In tantum itaque excrevit eorum indignatio & nostra deiectio, vt senes nostros ipsis ante veneratos Regibus, vernaculi eorum arroganter contemnerent, cum eos equis suis detrusos, rebus ablatis, iniuriis & contumeliis illatis per paludes eiulando prosequi se cernerent. Deinde sequitur.

Digitized by Google

Providentia Dei super hoc periculo consilium & opem requisivimus domini [a] *Amati legati sedis apostolicæ, & archiepiscopi Burdegalensis ecclesiæ. Qui afflictioni nostræ valde compatiens, indicavit nobis cassam esse illam excommunicationem, quam super nos archiepiscopus Turonensis & complices eius intentaverant. Quippe ipse anteà eundem archiepiscopum* [b] *Rodulfum certis ex culpis excommunicaverat: & in hoc magis nos esse reos cõstanter affirmabat, quòd inobedienti suo quoquomodo obedieramus, & excommunicato suo communicaveramus, quàm quòd eius temeritati & pertinaciæ rationabiliter occurreramus. Dataque venia noxæ illius & iniuncta pœnitentia interminavit nobis, ne vlteriùs illi cõmunicaremus, neque eius obligationem vllatenus servaremus, eumque defensorem & proloquutorem nostrum super hoc ratiocinio vbique prætenderemus.* Et inferiùs.

[a] Amatus legatus Papæ.

[b] Rodulfus archiepisc. Turonensis excommunicatus à legato Papæ. confer. not. ad epist. 73.

Eo *itaque tempore Brivatis* [c] *quodam assidente concilio fratribus nostris illuc delegatis, causa nostra secundùm superiores excursus ventilata est, & diligenter enucleata sanaque & irreprehensibilis reperta est, & ab omnibus approbata, præsente illo de quo sæpe conquesti sumus Rodulfo Turonensi archiepiscopo & factoribus eius, qui pudore ipso in facie notabantur quòd vnde nos obligasse putaverant, obligatiores ipsi & reprehensibiliores iudicabantur.* Et paullo post addit. *Huic synodali diffinitioni præfuit domnus Hugo Romanæ sedis vicarius, idem ipse primas Galliarum Lugdunensis metropolitanus, assidentibus ei Auxiensi & Narbonensi archiepiscopis cum multis diversarum provinciarum episcopis & abbatibus. Sed crudelium & insidiantium nobis obstinata & inveterata obturatio, tot sapientium incantatorum molliri non potuit consilio, nec divelli ab odio cui semel conglutinata & confœderata fuerit perversa mentis affectio.*

[c] concilium Brivatense.

Aliud ergo non multo post concilium [d] *Augustiduno celebratum est à supradicto venerabili primate & archiepiscopo domno Hugone: vbi præsente illo infatigabili collactaneo nostro Rodulfo Turonensi archipræsule, & domno Hoello Cenomannensi episcopo suffraganeo eius & fautore, multis quoque ecclesiasticorum officiorum administratoribus vndecunque adunatis, adstantibus eisdem fratribus*

[d] concilium Augustidunense.

Digitized by Google

nostris, quos in priori concilio annotavimus, cum quibusdam aliis vtrarumque partium causa replicata sunt. Quantoque nostra diligentiùs est perscrutata, tanto certior laudabiliorque est reperta: illorum autem quo magis mota, tanto reprehensibilior est effecta. Et paullo post de reconciliatis ibidem agens. *Sed vt postea rei probavit eventus, non tam ex vera caritate huic paci consenserunt, quàm pro synodali increpatione, & iusta invectionis inexcusabili confusione, quod in corde non habebant, in facie simulaverunt. nam mox vt hinc discessum est, quicquid sancitum fuerat, disruperunt, & inconsuetas adversum nos obtrectationes, & insidias, quasi accepto ictu lacessiti, acerbiùs insurrexerunt.* Et paucis interiectis addit.

[a] Dolense colloquiũ.

Denique [a] Dolensi colloquio quod eo tempore habitum est coram primatibus & legatis sanctæ Romanæ ecclesiæ, domno videlicet Hugone & domno Amato, de quibus prædiximus, præsentibus quoque Cenomannensi & Pictavensi præsulibus, multisque aliis episcopis & abbatibus, assistente etiam domno abbate nostro Bernardo, & de congregatione nostra quàmplurimis fratribus, causis vtrimque replicatis repertum est & publico conventu divulgatum, Rodulfum archiepiscopum Turonensem qui in facie cum clero suo aderat, ante illam malè ab eo super nos illatam sententiam, à domno Amato esse excommunicatum, clarescentibus & propositis culpis, de quibus se excusare si voluit, non potuit. Multis præterea sacerdotum conventibus, & principum curiis in quibus nos diffamaverant, impudentiæ eorum & obstinationis ratione congrua restitimus, plerisque qui inductu illorum in nos erraverant, correctionis satisfactionem ad nos deferentibus: illis tamen in errore suo manentibus, & in errorem & odium quos poterant adversum nos secum trahentibus. Postea subiicit.

[b] Rodulfus Aurelianẽsis, successor Rodulfi archiepisc. Turonẽsis, æquè infestus monachs.

Rodulfus archiepiscopus in sententia crudelitatis suæ permanens, cum nos à fundamento exinanire machinaretur, iudicio Dei magis ipse exinanitus, & sede sua pulsus, dies suos dimidiare non potuit. Rodulfum [b] Aurelianensem successorem habuit, cuius iste imaginem & potestatẽ accipiens si quid iudicio illius deerat, opprobriis & iniuriis quas ex eius auctoritate nobis inferebat, plenissimè exaggeravit. Veruntamẽ in primordio introitus sui benignitatis simula-

Digitized by Google

*chro affectare nos cœpit, infestationem antecessoris sui quam exercuerat in nos, vehementer reprehendit, & cum quibusdam senioribus nostris sub fidei suæ testimonio firmavit, quod pacem dilectionemque erga nos & locum nostrum indissolubiliter teneret, de supradictis quæstionibus nihil à nobis exigeret: & si nos privilegium tuitionis à sede Romana impetrare possemus, ipse nobis * factor & suffragator per omnia existeret. Cur hoc nobis promiserit cum nihil tenuerit, nescimus, nisi forsan quòd ordinationi suæ nos nocituros quod non intendebamus, existimaverit. Postquam verò intronizatus & securior redditus est, quod in corde gestabat, in publico aperuit.*

* fautor.

Aggressus est itaque novus hic archiepiscopus opera patris sui renovare; antiquum infestationis spiritum adversum nos resuscitare, ex illius auctoritate & sua publicè nos excommunicatos acclamare, & rebelles pontificum ubique denotare.

Nos igitur qui à facie ursi evasisse sperabamus, postquam in leonem & catulos eius periculosiùs offendisse nos conspeximus, & nec primatum patrocinia, nec episcoporum concilia nobis prodesse sensimus: coacti tandem tam longa & intolerabili persecutione, ad sinum & alas sanctæ Romanæ ecclesiæ confugimus: ubi & suscepti & recreati sumus. Unde & privilegium libertatis adversus inferiorum dignitatum incursiones accepimus, primùm auctore apostolico, qui prius [a] abbas venerandæ religionis præfuit montis Cassini monasterio: deinde à successore eius piissimo ac semper amplectendo Papa Urbano.

[a] Victor Papa successor Gregorij septimi, de quo in chronico Casinensi.

Sed neque hoc silere volumus quòd ille idem Rodulfus Turonensis archiepiscopus, qui faciem suam erga nos immutaverat, & initum fœdus dissolverat: cum palliũ suum à beato Papa Urbano postularet, non ante habere potuit quàm ab insectatione nostra cessare, & in assensu tuitionis & libertatis nostræ eidem Papæ obedire se præsentibus quibusdam ex fratribus nostris, quos illuc miseramus, spopondit, &c.

Cum fide sua tenere nos hominem qui teneri non poterat, existimaremus, & quasi labore consummato pervenisse ad requiem gauderemus: rursum incipere, ad sinum apostolicum inundante diluvio recurrere coacti sumus.

Digitized by Google

Vtrimque igitur ad concilium Claromontanum convocamur, vbi Rodulfus Turonensis archiepiscopus de nota excommunicationis quam prædecessor eius super nos iniustè iniecerat, & ipso communicante & patrocinante nobis apostolico publicè confirmaverat, proclamantibus nobis à domno Papa appellatus, coram omni concilio se excommunicatos nos appellasse, in quantum reminisci posset, denegavit. quod tamen si vnquam ex ore eius evaserat, plus ex commotione aut indignatione animi, quàm ex deliberatione processerat. Cum autem hoc adversus eum protestari legitimarum personarum assertione possemus quod in conciliis suis prædicaverat, & per totam penè intonuerat Galliam: tamen satisfactum nobis esse, assensu omnium qui aderant reputavimus, præstantiusque id nobis fore & omni emendatione honestius, illi verò vituperabilius omnes asserebant, publico concilio proprio ore dedicere quod probare poteramus publicè eum dixisse. Deinde subiicit.

Post hæc domnus Papa privilegium quod nobis dederat, coram omnibus legi præcepit, concedens archiepiscopo Turonensi Rodulfo & clero eius, cæterisque omnibus qui fautores eius esse volebant, immo & aliis qui in neutra parte flectentes soli iustitiæ intendebant, vt si quid canonicè possent, privilegio & auctoritati Romanæ contradicerent. Cumque illi quos causa gravabat, obstinanter oblatrarent, qui verò sanum sapiebant, iustitiæ assentiendo ratione pacifica acclamarent: domnus Papa imperato silentio, &c. Auctorizavit privilegium nostrum, scilicet, vt nullus episcoporum, iuxta quod beatus Gregorius prohibet, in domo maioris monasterij publicam stationem celebrare audeat, propter servorum Dei inquietudinem: nullus episcoporum ab abbate maioris monasterij exigat professionem: nullus episcoporum super domum maioris monasterij aut super aliquem monachorum eius vbicumque sit, intentare audeat excommunicationem, præter Romanum pontificem, qui eos in gremium paternitatis suæ propter supradictas necessitates tuendos & refovendos suscepit. Cætera verò ecclesiastica disciplinæ sacramenta accipiant fratres monasterij a Turonensi archiepiscopo, ita duntaxat si catholicus fuerit, & in gratia apostolica fundatus. Sin aliter, sententiam habeant accipiendi absque vlla calumnia ordinationes suas & sacrationes a

Gregorij decretum.

Romano

Romano summo pontifice, aut vndecunque eis libuerit. Et paucis interiectis sequitur.

Hæc distinctio sive constitutio libertatis maioris monasterij facta est in concilio Claromontensi, a domno Papa Vrbano in octavis beati Martini Turonicæ civitatis archiepiscopi, anno ab incarnatione Domini M. XCIII. *regnante in Galliis Rege Philippo, præsente illo cum quo causam habebamus sæpe dicto Rodulpho archiepiscopo, cum clericis eius contradicere quidem gestientibus, sed cum rationem dare non possent, ad rationem apostolici inviolabilem obmutescentibus, assistente pariter domno abbate nostro Bernardo, & de monachis nostris domno Rangerio cardinali qui fuit Regiensis archiepiscopus, &c.*

Concilium Claromontanū anni 1093.

Sequitur in eodem exemplari antiquo testimonium Arnulfi archiepiscopi Turonicæ sedis, ex quo elici potest, necdum post superiora conciliorum edicta, pravas consuetudines desiisse in illo maiori monasterio, quas hic pontifex paullo apertiùs exprimit, & prohibere iterum coactus fuit. *Cum*, inquit, *iuxta morem præfatum semel in anno, quarto scilicet Paschalis solemnitatis die quod mihi officij erat acturus, ad eum locum pergerem, qui ideò maius monasterium dicitur, quòd inibi sanctus Martinus primus Deo deservisse ac monasticam conversationem instituisse creditur, comperi quædam illic causa adventus mei fieri, quæ loci ipsius habitatoribus exosam magis nostram visitationē redderent quàm amabilem. Plerique enim eorum qui mecum tanquam sanctæ celebritatis gratia se venire simulabant, tam ex laico quàm etiam ex clericali ordine, adeò totius honestatis obliti erant, vt contemtis quæ Dei sunt, missarumque celebrationibus relictis claustra ipsius cœnobij violenter irrumperent, secretumque monachorum absque Dei reverentia violarent, epulasque sibi in locis divino cultui ordinatis exhiberi consueta redibitione, fronte pudoris nescia exigerent. Quæ mala in tantum excrevisse cognovi, vt & ex huius tam inhonestæ exactionis occasione quædam sacrilegia & penè homicidia fierent.*

Ego finem his miseriis imponere cupiens statuo, vt hæc quæ prædiximus, à nullo penitus vlteriùs expetantur vel perpetrentur, sed omnia, vt ait apostolus, cum caritate fiant;

Digitized by Google

quatenus adventus noster ad sancta loca potiùs dici possit paterna visitatio quàm tyrannica depradatio, vel hostilis incursio. Quicumque ergo illuc mecum venire voluerit, pia ac Deo devota intentione veniat, videlicet vt quæ ad laudem Dei pertinent audiat, quæ salutis sunt animæ inquirat, eligens mentem cibo spiritali reficere, quàm inhonestis comessationibus corpus aggravare; nullum debitum in loco eodem requirens; nulla temeritate interiores monachorum recessus violare præsumens, nullisque molestiis eorum tranquillitatem concutiens: & ita ad propria reverti studeat, vt suæ visitationis à solo Deo compensationem expectet, quatinus servi Dei non aliqua nobiscum venientium importunitate molestentur, & visitatio nostra magis sit eis amabilis quàm exosa. nullo igitur modo quietem eorum perturbari volentes, præsentis auctoritate præcepti interdicimus, ne quisquam successorum nostrorum stationem in memorato cenobio faciens, inquietudinem aliquam servis Dei faciat, vel facere cupientibus consentiat. Quod præceptum vt irrefragabile perseveret, & à nobis factum certiùs credatur, nos & plerique fidelium nostrorum qui tunc nobis assistebant, signis propriis inferiùs annotavimus, &c,

Cæterum eodem pertinet quod à quodam Ioanne, maioris monasteri monacho scribitur in historia Gaufridi Ducis Normannorum & Comitis Andegavorum, cuius verba profero ex codice antiquo. *Controversia frequens & plurima inter ipsum Comitem & Turonensem archiepiscopum versabatur. Contigit ergo aliquando ipsos palam contendere. Archipræsul itaque felle commoto dixit ad Comitem. Quia rebus ecclesiæ cui Deo actore præsum, has & has irrogastis iniurias, pro certo sciatis quia vos excommunicabo. At Comes nil motus, tam voce serena quàm facie: quod me, ait, domine præsul iniuriarum arguitis, aut purgare crimen, aut emendare convictus non renuo. Porro quas subiungitis minas vestræ excommunicationis penitus non formido. Quo audito episcopus graviter de contemptu quàm de iniuriis dolens, meam, inquit, sententiam non timetis? Illatas iniurias augetis insolentia, & in nostro contemptu divinam maiestatem offenditis. nunquid noster parochianus non estis? Nunquid animæ vestræ curam vt pastor vester habere non debeo? Ad hæc Comes subridens,*

Digitized by Google

bone pastor, ait, præsto quibus debes, & de illis habeto curam qui tibi commissi sunt. Canonicis porro beati Martini, & monachis maioris monasterij nunquid dominaris? Ego autem & canonicus sum sancti Martini, & monachus maioris monasterij. ergo refrena iura, cohibe potestatem, & quam mihi sententiam minabaris, super tuos exerce. Sic vir sapiens & iniustam pontificis evasit sententiam, & quanti haberet ecclesiarum privilegia comprobavit.

Ad epist. CXXI.

Et per totum episcopatum, divinum officium interdictam) Hîc observandus mos illius sæculi, quo divini officij celebratio solebat publicè prohiberi, si quis res alieni iuris occuparet & invaderet. Quo verò tempore ille mos cœperit non facilis coniectura. Huius exempla proferri possunt ex Gregorio Papa septimo registri lib. 7. epist. 16. ad Hubertum episcopum Tarvannensium; quo loco interdicit omne divinum omnibus canonicis de castro sancti Pauli (solo Huberto interim vsque ad audientiam excepto) & ipsis, & locis eorum, quousque villam cum ecclesia & aliis suis pertinentiis canonicè restituerint ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Audomari, & coram Hugone Diensi episcopo de inobedientia & excommunicatione satisfecerint. Idem eodem lib. 7. epist. 18. mandat Wilhelmo Auxiensi archiepiscopo, vt Pezanensem abbatem cogat Aureliacensi cœnobio ecclesiam vnde lis erat, restituere. Quod si forte spiritu superbiæ induratus acquiescere noluerit, iubet monasterio illi quod invasum est, officium divinum, & invasori omnem ecclesiæ introitum interdici.

Pag. 670. circa finem paginæ, post hæc verba, vndè posteà *cataneus*. Sanè priscus autor Romoaldus secundus Salernitanus archiepiscopus continuatuor libri nondum editi de vita & moribus omnium Principum, qui hodie servatur in bibliòtheca Regis Gal. circa finem libri hac voce vsus est. *Et Comitissa de Berthenora cum Guillelmo de Markysella, nobili Ferrariensi catanio, cum magna multitudine militum & peditum ad succursum eiusdem civitatis veniebat.*

Digitized by Google

Pag. 691. linea 20. post hæc verba, quam dicimus obedientiam. adde, Gregorius septimus lib. 6. epist. 21. ad canonicos Lugdunenses. *Obedientias ecclesiæ, cæteraque beneficia, quæ sine communi consensu fratrum acquisierat, in manus nostras sponte renunciavit.*

Pag. 698 linea 16. post hæc. expoliatos. adde. Gregorius septimus lib. 6 epist. 25. ad Arnaldum abbatem, *Indignum quippe est, & à canonicis institutis nimis alienum ducimus, causam quæ ventilanda est, ad examen debere deduci, nisi de rebus in lite positis, ille qui vim patitur, prius fuerit revestitus.*

Ad epist. CLXXXIX.

Murmur Remensium clericorum.) Sugerius lib. de vita Ludouici crassi, & ex eo continuator Aimoini monachi lib. 5. cap. 50 postquam dixit Ludovicum Aurelianis coronatum fuisse, addit. *Necdum post celebrationem divinorum festivas deposuerat exuvias, cum subitò mali nuncij baiulatores à Remensi ecclesia adsistunt, litteras contradictorias deferentes, & auctoritate apostolica, si tempestiuè venissent, ne regia fieret unctio interminantes, dicebant siquidem primæ Regis coronæ primitias ad ius Remensis ecclesiæ pertinere,* (sic legendum est apud Sugerium) *& à primo Rege Francorum quem baptizavit beatus Remigius, Clodovæo hanc prærogativam illibatam & inconvulsam obtinere: si quis eam temerario ausu violare tentauerit, anathemati perpetuo subiacere. Ea siquidem occasione archiepiscopo suo venerabili & emerito viro Viridi Rodulfo, qui domini Regis, eo quòd absque eius assensu electus & inthronisatus fuerat sede Remensi, gravissimas & periculosas incurrerat inimicitias, pacem impetrare, aut Regem non coronari sperabant. qui quia intempestivè venerunt, ibi muti, ad propria loquaces redierunt: aut si quid dixerunt, nihil tamen utile retulerunt.*

Pro communi utilitate regni & sacerdotij) observa ordinem verborum. Quia enim in hac Regis consecratione, potissimum vertebatur causa totius regni, ideò priore loco regnum nominat; & ecclesiam posteriore. Quod ne sine iudicio factum à prudente episcopo pu-

tes, duobus aliis locis huiusce epistolæ eundem ordinem servavit. *Pro integritate regni & pro tranquillitate ecclesiarum, quantum potuimus, prævalere studuimus.* Et longè post. *quia si consecratio Regis differretur, regni status & ecclesiæ pax graviter periclitaretur.* Idem epist. 55. *quem pro pace regni & ecclesiæ consensu in episcopum eligat.* eiusdem generis est quod ait epist. 214. *videmus enim scissum regnum & sacerdotium.* Item epist. 238. *nulla fuit divisio inter regnum & sacerdotium.* Et paullopost. *regni Francorum pax & summi sacerdotij nulla subreptione dissolvatur.* & deinde. *cum regnum & sacerdotium inter se conveniunt, benè regitur mundus.* Sed & in epist. 239. ad Ludovicum Regem scribens super futuro illius matrimonio. *sicut* (inquit) *utilitati vestræ, ita stabilitati regni, & paci ecclesiarum providere debetis.* Denique alibi sæculare iudicium priore loco nominat, secundo ecclesiasticum, vt epist. 229. celebre est illud Optati Milevitani episcopi. lib. 3. *non enim Respublica est in ecclesia, sed ecclesia in Republica, id est in imperio Romano.*

Erant enim quidam regni perturbatores) ex eorum numero fuit Wido seu Guido de rupeforti, cuius meminit Sugerius paullo ante illa verba consecrati Regis, causamque reddit. *Præfatus itaque Comes Wido de rupeforti, quem æmulorum machinatione matrimonium quod contrahebatur inter dominum designatum* (de Ludovico crasso intelligit) *& filiam suam consanguinitate impetitum, divortio solutum in præsentia domni Papæ fuerat* (loquitur de Paschali secundò qui tunc temporis erat in Galliis) *rancore huius concepto scintillam tenuem commotos pavit in ignes. Nec minùs dominus designatus in eum zelabatur: cum subitò Garlandenses se intermiscentes, amicitiam solvunt, fœdus defœderant, inimicitias exaggerant. Nactus itaque occasionem bellandi designatus dominus, eo quòd Hugo de Pompona miles strenuus, Castellanus de Gornaco castro super fluvium Matronæ sito, mercatorum in regia strata equos ex insperato rapuit, & Gornacum adduxit: Eius contumelia præsumptionis penè extra se positus Ludovicus, exercitum colligit, castrum subita obsidione, ut victuali carerent opulentia, velocissimè cingit. Hæret castello insula grata amœnitate pabulorum, &c.* Qui locus paulo

Digitized by Google

latiùs adſcriptus fuit quia caſtigatur fide manuſcriptorum codicum : depravatus enim eſt in vulgata editione. Idem hiſtoricus paullopoſt narrata conſecratione, meminit Guidonis turbatoris. *Præfatus itaque Guido rubens, filiuſque eius Hugo Cruciatenſis, iuvenis idoneus, armis ſtrenuus, tam rapinis quàm incendiis aptus, totiuſque regni turbator celerrimus, rancore animi cumulato pro amiſſi caſtri Gornaci erubeſcentia, à regia excellentia derogatione non ceſſabant, &c.*

Ad epiſt. CCXXXV.

Radulfo Dei gratia Turonum archiepiſcopo) Gregorius ſeptimus meminit Rodulphi Turonenſis archiepiſcopi lib. 2. epiſt. 19. & 20. item lib. 4. epiſt. v. Goffridus quoque Vindocinenſis abbas, Radulfi Turonenſis archiep. qui ſuo ſæculo vixerit, mentionem facit in epiſtolis, cuius etiam locus prolatus eſt ſuprà ad epiſt 67. Duo autem huiuſce nominis extitiſſe Ivonis ætate, quorum vnus alterius proximus ſucceſſor fuerit, teſtatur diſertis verbis priſcus auctor monachus maioris monaſterij, cuius narratio habetur in obſervationibus ad epiſt. CVIII. In cuius etiam membranis aliquoties ſcribitur, Radulfus & Rodulfus, vt pro eodem ſumi debeat. Sic enim qui Rodulphus Viridis Remorum archiepiſcopus à nonnullis dictus eſt, ab aliis Radulphus appellatur, vt notatum eſt ſuprà ad epiſt. 190.

Ad epiſt. CCLXXV.

Et Regis, & Comitis Nivernenſis exaggerat iniuriam) hæc ſeptem verba quæ deerant in prima editione, nunc adiecta ſunt fide membranarum. Huc autem referendum eſt quod ſcribit Ioannes monachus maioris monaſterij, in priſca hiſtoria Gaufridi Ducis Normannorum & Comitis Andegavorum. *Comes Theobaudus vir illuſtris, quo ſuo in tempore in regno Francorum ditior opibus, fide præſtantior, æquior cenſura nullus extitit. Sub huius itaque dominio Comes Nivernenſis & Hugo cognomento Cenomannicus ſeſe infeſtabant. Quos vt ſuos homi-*

Digitized by Google

*nes Comes Theobaudus ad ius in curia sua sæpiùs invitabat. Porro Nivernensis ille, vt superior, hostem potius viribus obtinere quàm ad ius descendere volens, Comitis Theobaudi curiam subterfugiebat. Dum igitur lentus & iugibus inimicitiis vtrimque certatur, Comes ille Nivernis volens ad vnguem hostem conterere, Regem Francorum & Eduensem episcopum, vtrumque cum copioso exercitu super eum adducit. Nec minùs ille cum quanta militum peditumque manu valet, in hostem procedit. Tribus igitur exercitibus congregatis, Rex, præsul, Comes Hugonem obsident in castro * Cona dicto. Spes nulla penitùs evadendi cum vallato vndique castro ab hostibus nullus posset ingredi, egredi nullus. In arcto itaque constitutus Cenomannicus ad Comitem Theobaudum legatos transmittit discrimen suggerens, flagitans auxilium. Nec mora, vir proprius quia mora periculum esset, suos homines iussu, affines precibus conducit pariter & amicos Quos inter & præ cunctis Andegavorum Comitem Gofredum obnixiùs orat, postulat confidentiùs, de cuius nimirum auxilio fiducialiùs præsumit. Nec cunctatus ille vt semper promptissimus in subveniendo amicis, pollicetur opem, fidem coartatur.* Selectos itaque Comites & probatos militiæ cxl. sibi concopulat, satellites c.c.c. cum his tantùm properans. Iuncti ergo pariter Comes Theobaudus & Andegavus noster obsesso Cenomannico festinant succurrere. Quorum adventum fama prævolante Rex Francorum audiens, sano sanè consilio sedem solvit, linquit obsidionem, at Comitem Nivernensem odium inimici ad fugam paululum efficit tardiorem. In quem persequendum Gaufredus Comes invehitur, Comite Theobaudo occupato in reliquis. Tum verò videns virum illustrem sicut dignitate socios, sic præcedere probitate pictos leones præferens in clypeo, veris leonibus nulla erat inferior feritudo. Consequutus igitur fugientes modus ei fuit absque modo in hostem desæuire. Ad primum velut quoddam militiæ fulmen primus eos penetrat, socij subsequuntur. hos detruncat gladio, illos impetu sternit: nemo illæsus effugit subsequentem. Quid plura? necatis quàmpluribus cæterisque fugatis ipsum. Nivernensem Comitem Consul capit, captumque reddidit Comiti Theobaudo. Talibus insignis virtutibus tantisque probitatis clarus Consul noster Gaufre-*

* in territorio Antissiodorensi oppidum dictum Cona, ait Goffridus de vita S. Bernardi lib. 4 cap. 4.

Digitized by Google

dus, sicut humanus erat, & dulcis misericorditer, sic probus & fortis & animosus viriliter: unde consequens est quòd verè suum erat, parcere subiectis & debellare superbos.

Ad epist. CCLIIII.

In propria persona sedem apostolicam visitare.) Huiusce moris tenax fuit Gregorius septimus. Nam lib. 6. epist. 30. ad Lanfrancum Cantuariorum archiepiscopum, dicit se stupere ac mirari, cur ex illo tempore quo Papa factus est, ad illum proficisci non multum curaverit. Non enim debuisse metu Regis Anglici, aut cuiusquam personæ superstitioso amore à conspectu Papæ retrahi. *Quatenus*, inquit, *de his & aliis negociis præsentialiter conferre, atque vtilitas ecclesiæ de nostro colloquio augmentum valeat, Deo favente, percipere.* Et lib. 9. epist. 20. ad eundem Lanfrancum (sic enim suppleri potest lacuna editionis vulgatæ) arguit illum quòd licet sæpe apostolica legatione fuisset invitatus Romam venire, etiam pro fidei & religionis Christianæ comprobatione, tamen aut superbè aut negligenter abusus patientia Gregorij distulisset, nec etiam canonicam excusationem prætendisset. *Non enim* (ait) *labor aut difficultas itineris te sufficienter excusat, cum satis notum sit multos longè remotos, licet corpore invalidos & infirmos, & à lectulis vix valentes surgere, tamen beati Petri amore flagrantes ad eius limina vehiculis properare.* Demum minatur ab omni officio episcopali suspendendum fore, nisi postposita occasione vel inani formidine, infra quatuor menses inobedientiæ reatum emendare non vlteriùs negligat. Sed & lib. 9. epist. 1. irascitur * W.... Rotomagensi archiepiscopo, quia apostolorum limina visere tanto tempore parvipendisset, cum ab ipsis mundi finibus gentes noviter conversæ ad fidem, annuè ad illa venirent. Immò quoque legatos Papæ qui propiùs erant, adire non multùm curaret: quòdque dignitatis præclarius insigne, pallium, ab apostolica sede pro more acquirere postponeret. Demum concludit, nisi culpam emendet, cariturum iure ordinationis & consecrationis.

* fortasse leg. Wilielmo.

INDEX
IN OBSERVATIONES
AD IVONIS
epiſtolas.

A

Digitized by Google

Digitized by Google

D

Digitized by Google

E

Digitized by Google

Tel... 573

Digitized by Google

Digitized by Google

Navi-

Digitized by Google

N

O

P

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] 679

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Errata operarum sic castiganda.

Pap. 7. mihi domnum
36. aperire non
62. Roberto Parisiacensi. quomodo etiam suppleri debet tit. epist. 37. sic enim habetur in membranis Ant. Loiselli. & confirmat vetus fragmentum historiæ Francorum à Roberto ad mortem Philippi Regis. *In dialectica quoque hi potentes extiterunt sophistæ: Ioannes qui eandem artem sophisticam vocalem esse disseruit, Robertus Parisiacensis Roscelinus Compendiensis.*

66. compulsi concessissemus
77. voluit, misimus
133. concubi sui
147. cum ante consecrationē
234. qui non alia de causa
248. liberalitati & prudentiæ
275. Vrbano .vt
296. testimonio cōfirmaretur
300. compendiosè post aīal.
409. epistolæ superscriptio
480. in tit. epist. CCLXXXV.
525. post asteriscos adde numerum CCLXXXX.

In observationibus.

Pag. 576. cunctis admirantibus facta
559. indoctæ & nimium
610. fieri solitæ tolli
614. propriis episcopis
620. Romam & ecclesiam
637. Guarlandenses
670. ecclesiæ vicedominus
712. ad locum Iob
766. vivifici corporis
781. eum accingens
785. devexationum tyrannidē
16. Autissiodorensis
787. al. cementarios
800. pacis & salutis
807. deduxit vt.

Si qua sunt alia æquè levia, facilè vnusquisque emendabit.

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII.

HENRICI IIII. Galliæ, & Navarræ Regis diplomate cautum est, ne quis in suo regno, alijsve locis ditioni suæ subiectis intra proximos annos sex, à prima die impressionis perfectæ inchoandos, excudat, vendat, excudendum, vendendumque quovis modo, ac ratione conetur librum, qui inscribitur, *Ivonis episcopi Carnotensis epistolæ, collatione multorum manuscriptorum codicum restitutæ, auctæ, & emendatæ, & in illas observationum liber non antea editus. eiusdem Ivonis chronicon, &c.* Præter Sebastianum Cramoisy: aut illos quibus ipse concesserit; sub pœnis originali diplomate contra delinquentes expressis. Lutetiæ Parisiorum 27. Iunij. 1608.

POTIER.

Impressæ fuerunt 10. *Septembris* 1609.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

de [illegible] 622

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Leo 560

Vital 1-559

Pelag de syno 560

Steph. 581

Urba. 4 564

Rem. 558

Rem Jo. 11-560

Clarom. 1094 - 564 - 577 - 589

Aulo. 701

Tolelan } 587 772

Durmot - 705 817

Forbin 602 764 800

Tolet. XII cor. 612

Oslion 622

Septemam ap. tours 623

Placent 675

Turon U. 689

Carthag — 727 735

Olin 735

Anselia 764

Theodul

Torchurs

Nerion

Meld. 768

Carthag 11 771

250

Digitized by Google

Innocen. III — 571 — ae

Greg VII 590 594 – 678
727 (?)

Steph. 600

Sygen. 604 724

Paschalys. omen 608

Honorius 630

Inselin 630

Joan VIII 649

Nicol. I 665. 696

Felix 724

Eucarius 727

Hieronym ad Damas p725 — Xyst III pag. 738

Gelas. 769

Ansel. 732

Innocent I 771

Sylvest. I. 774

Marcell. 775

Digitized by Google

Digitized by Google